הכל

הכל ממירין. בהמת חולין זו תחת זו של הקדש: **לא שאדם רשאי להמיר.** דהא כתיב לא ימיר: **מומר.** דמתפיס עלה קדושה ושתיכן קדושות: **וסופג את הארבעים.** משום לאו דלא ימיר: **גמ' לא שאדם רשאי** [יא] **דיעבד.** בתמיה. דלכתחלה אינו רשאי להמיר אבל דיעבד שפיר דמי: **ולא ימיר.** ומתני' קתני דהכל ממירין אפי' לכתחלה: **ה"ג אלא כי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד וכו'.** כלומר שתופסת קדושת תמורה בבהמה בין על פי נשים בין על פי נשים (ג) ומשמע (יב) [לפי'] דיעבד יג) כמו דאם המירה אפילו אשה תופסת על פיה קדושת תמורה ולא שאדם רשאי להמיר כו': **יורש.** שהמיר בקרבן שהפרישו אביו בחייו שתמורתו תמורה: **יורש סומך.** על קרבן אביו שהפרישו אביו בחייו ולא הספיק להקריבו עד שמת: **מאי טעמא דר' יהודה.** דאמר יורש אינו ממיר: **ה"ג יליף תחילת הקדש מסוף הקדש.** גמר התחלת הקדש כגון תמורה: **מסוף הקדש.** דהיינו שמיכה דהוא סמוך לשמיטה. יד) ומי קשיא והא קרי לה לתמורה סוף הקדש במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא מיירי התם בשמיכה כלל והוא לה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוא שני אבל הכא הקדש משמעינן בשמיכה הוא לה תמורה תחילת הקדש לגבי שמיכה שהיא לבסוף טו) תיקיף לשמיטה: **מנלן.** דיורש אינו סומך: **אלמא קרבנו לחיבי.** בשלמים בפ' ויקרא מוסב זבח שלמים קרבנו עד ואם עז קרבנו ובשלמים כתיב שמיכה: **הלחיב** טו) **קרבנו.** דמשמע על קרבן עצמו הוא סומך ולא על קרבן אביו: **בעלי חוברין לשמיכה.** שאם נשתתפו ב' או ג' על קרבן אחד קיימא אכל חד וחד קרבנו וכולן סומכין בו: **ניחא ליה.** דודאי אינו טוען שמיכה כיון דלא מייחד קרבן דידהו כלומר כיון דלא הוי חלוט (גא) [ד] אכל אחד ואחד וכי כתיב קרא לקרבנו ולא לקרבן אביו: **מחד קרא נפקא.** דמשמע קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של עובד כוכבים דלמעוטי עובד כוכבים עצמו שלא יסמוך לא לריך דאמרינן בנמנחות (לג.) ובתורת כהנים טז) בני ישראל וסמך יז) בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין: **ואייתר ליה כו'.** ולאכתי הוי קרבנו שליחי לקרבנו ולא קרבן אביו יח) [דסל"ד] דשל אביו לאו בכלאחר דמי אלא כשלו: **לדרוש אם היורש.** דהכי מצי למיכתב ואם ימיר בהמה בבהמה המר ימיר למאי הלכתא לדרוש אם היורש דתמורתו תמורה: הכי

הכל ממירין. אחד אנשים ואחד נשים. בהכל שוחטין יט) לא תני אחד אנשים ואחד נשים וגמ' מפרש משום דכל הפרשה כולה בלשון זכר גמרה אילטריך קרא לרבויי נשים: **וסופג את הארבעים.** וא"ת אמאי לא תני שמוסיים דהא כתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה יח) ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי לריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר כ):

הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה לא שאדם רשאי להמיר דיעבד. וא"ת מנא ליה למקשה דהכל ממירין לכתחלה הוא דלמא דיעבד הוא דכה"ג יח) פריך בריש חולין (דף ב.) וי"ל דע"כ הכל ממירין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי יט) וכן (פרש"י) [אית"ת] התם דר"ל דהכל שוחטין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה ליכ) ופירש רבינו שלמה זכרונו לברכה התם לכך לא קשה הכא תרתי דיעבד למה לי מטוס דאשמעינן בסיפא שסופג ארבעים דסל"ש לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו ולפירושו קשה מאי פריך הכא ואין לומר דהיינו אאי דקמשמע דאין הלשון משמע בו ועוד מאי קמשמע ממה שהקשה ופר"ת כא) דתנן הכל ממירין לישנא אלימא לאשמעינן דאפילו במזיד דסל"ש לרבעים בכתפיה וכשר והיינו הא דקא משני וא"ת והיכי מצי למימר דתנא לישנא אלימא משום חידוש במזיד הא אמר לקמן יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא משמע דמזיד פסיטא טפי משוגג ותירץ רבינו ברוך דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד אגב מלקות אמר ורבינו משמון משנ"ל חלק עליו דהא אמרי' אין מלקות בשוגג ויש ספרים חלוקין בדבר לקמן (דף י.). דקאמר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ואית דגרסי גבי תמורה קדוש גבי קדשים לא קדוש וי"ל דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד היינו לענין מתפס קדושה דאמר בעלמא יט) הקדש בטעות לא הוי הקדש ומש"ה פשיט טפי במזיד מבשוגג והא דאמר הכא דתנא הכל ממירין משום רבותא דמזיד היינו לענין הקרבה דאמר לקמן התמורה נמי הקריבה ואשמעינן הכא דאף במזיד קריבה דס"ל דרבעים בכתפיה וכשר וכל זה לא נהירא לר"י מדקמשני רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ומה לו להזכיר אחד אנשים ואחד נשים לכן פר"י דתנא בהכל ממירין לישנא אלימא משום נשים דאמר לקמן דכל הענין מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יז) דסל"ש אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמעינן יח) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו שמיכה דהוא סמוך לשמיטה יח) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא יח) אמרינן התם בשמיכה כלל והוא ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשמעינן בשמיכה הוא ליה תמורה תחילת הקדש לגבי שמיכה שהיא לבסוף תיקף לשמיטה. לשון רש"י: **קרבנו** ולא קרבן עובד כוכבים. וא"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא ליה מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים שמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר דאין מימר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דליתא ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא דלפנו זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ) דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין וא"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן לישתוק קרא מיניה כא) וממילא אמר דאין השותפין סומכין כדאמר לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיירין.

מאי טעמא דר' יהודה. דאמר יורש אינו ממיר: **ה"ג יליף תחילת הקדש מסוף הקדש.** גמר התחלת הקדש כגון תמורה: **מסוף הקדש.** דהיינו שמיכה דהוא סמוך לשמיטה. יד) ומי קשיא והא קרי לה לתמורה סוף הקדש במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא מיירי התם בשמיכה כלל והוא לה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוא שני אבל הכא הקדש משמעינן בשמיכה הוא לה תמורה תחילת הקדש לגבי שמיכה שהיא לבסוף טו) תיקיף לשמיטה: **מנלן.** דיורש אינו סומך: **אלמא קרבנו לחיבי.** בשלמים בפ' ויקרא מוסב זבח שלמים קרבנו עד ואם עז קרבנו ובשלמים כתיב שמיכה: **הלחיב** טו) **קרבנו.** דמשמע על קרבן עצמו הוא סומך ולא על קרבן אביו: **בעלי חוברין לשמיכה.** שאם נשתתפו ב' או ג' על קרבן אחד קיימא אכל חד וחד קרבנו וכולן סומכין בו: **ניחא ליה.** דודאי אינו טוען שמיכה כיון דלא מייחד קרבן דידהו כלומר כיון דלא הוי חלוט (גא) [ד] אכל אחד ואחד וכי כתיב קרא לקרבנו ולא לקרבן אביו: **מחד קרא נפקא.** דמשמע קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של עובד כוכבים דלמעוטי עובד כוכבים עצמו שלא יסמוך לא לריך דאמרינן בנמנחות (לג.) ובתורת כהנים טז) בני ישראל וסמך יז) בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין: **ואייתר ליה כו'.** ולאכתי הוי קרבנו שליחי לקרבנו ולא קרבן אביו יח) [דסל"ד] דשל אביו לאו בכלאחר דמי אלא כשלו: **לדרוש אם היורש.** דהכי מצי למיכתב ואם ימיר בהמה בבהמה המר ימיר למאי הלכתא לדרוש אם היורש דתמורתו תמורה: הכי

אלימא משום נשים דאמר לקמן דכל הענין מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יז) דסל"ש אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמעינן יח) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו שמיכה דהוא סמוך לשמיטה יח) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא יח) אמרינן התם בשמיכה כלל והוא ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשמעינן בשמיכה הוא ליה תמורה תחילת הקדש לגבי שמיכה שהיא לבסוף תיקף לשמיטה. לשון רש"י: **קרבנו** ולא קרבן עובד כוכבים. וא"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא ליה מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים שמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר דאין מימר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דליתא ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא דלפנו זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ) דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין וא"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן לישתוק קרא מיניה כא) וממילא אמר דאין השותפין סומכין כדאמר לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיירין.

אחד אנשים ואחד נשים. ג) לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם ב) המיר מומר וסופג את הארבעים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה [א] ד) והדר תני לא שאדם רשאי להמיר ה) (אלא שאם המיר מומר) דיעבד [ב] ותיסברא הכל ממירין לכתחלה אדקשיא לך ממתניתין תיקשי לך ו) קרא דכתיב ז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו אלא אמר רב יהודה הכי קתני ח) הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ט) לא שאדם רשאי להמיר שאם המיר מומר וסופג את הארבעים: הכל לאיתויי מאי לאיתויי י) יורש ודלא כר' יהודה יא) דתנן יב) יורש יג) סומך יורש ממיר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר יורש אינו סומך ויורש אינו ממיר מאי טעמא דרבי יהודה יד) יליף תחילת הקדש מסוף הקדש מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחילת הקדש יורש אינו ממיר וסמיכה גופה מנלן תלת [2] קרבנו כתיבי חד קרבנו יה) ולא קרבן עובד כוכבים וחד קרבנו ולא קרבן יו) חבירו וחד קרבנו יז) ולא קרבן אביו ולר' מאיר דאמר יורש סומך והכתיב קרבנו ההוא מיבעי ליה לרבות יכ) בעלי חוברין לסמיכה ורבי יהודה בעלי חוברין לסמיכה לית ליה מאי טעמא דהא לא מיחד קרבן דידהו ואיבעית אימא לעולם אית ליה וקרבן עובד כוכבים וקרבן חבירו מחד קרא נפקא (א) [ג] יח) דאייתר ליה חד לבעלי חוברין לסמיכה: ור"מ דאמר יורש ממיר מאי טעמא אמר לך ז) אם המר ימיר לרבות יורש ויליף

הכל ממירין. אחד אנשים ואחד נשים. בהכל שוחטין ו) לא תני אחד אנשים ואחד נשים וגמ' מפרש משום דכל הפרשה כולה בלשון זכר גמרה אילטריך קרא לרבויי נשים: **וסופג את הארבעים.** וא"ת אמאי לא תני שמוסיים דהא כתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה יח) ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי לריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר כ):

הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה לא שאדם רשאי להמיר דיעבד. וא"ת מנא ליה למקשה דהכל ממירין לכתחלה הוא דלמא דיעבד הוא דכה"ג יח) פריך בריש חולין (דף ב.) וי"ל דע"כ הכל ממירין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי יט) וכן (פרש"י) [אית"ת] התם דר"ל דהכל שוחטין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה ליכ) ופירש רבינו שלמה זכרונו לברכה התם לכך לא קשה הכא תרתי דיעבד למה לי מטוס דאשמעינן בסיפא שסופג ארבעים דסל"ש לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו ולפירושו קשה מאי פריך הכא ואין לומר דהיינו אאי דקמשמע דאין הלשון משמע בו ועוד מאי קמשמע ממה שהקשה ופר"ת כא) דתנן הכל ממירין לישנא אלימא לאשמעינן דאפילו במזיד דסל"ש לרבעים בכתפיה וכשר והיינו הא דקא משני וא"ת והיכי מצי למימר דתנא לישנא אלימא משום חידוש במזיד הא אמר לקמן יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא משמע דמזיד פסיטא טפי משוגג ותירץ רבינו ברוך דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד אגב מלקות אמר ורבינו משמון משנ"ל חלק עליו דהא אמרי' אין מלקות בשוגג ויש ספרים חלוקין בדבר לקמן (דף י.). דקאמר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ואית דגרסי גבי תמורה קדוש גבי קדשים לא קדוש וי"ל דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד היינו לענין מתפס קדושה דאמר בעלמא יט) הקדש בטעות לא הוי הקדש ומש"ה פשיט טפי במזיד מבשוגג והא דאמר הכא דתנא הכל ממירין משום רבותא דמזיד היינו לענין הקרבה דאמר לקמן התמורה נמי הקריבה ואשמעינן הכא דאף במזיד קריבה דס"ל דרבעים בכתפיה וכשר וכל זה לא נהירא לר"י מדקמשני רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ומה לו להזכיר אחד אנשים ואחד נשים לכן פר"י דתנא בהכל ממירין לישנא אלימא משום נשים דאמר לקמן דכל הענין מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יז) דסל"ש אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמעינן יח) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו שמיכה דהוא סמוך לשמיטה יח) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא יח) אמרינן התם בשמיכה כלל והוא ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשמעינן בשמיכה הוא ליה תמורה תחילת הקדש לגבי שמיכה שהיא לבסוף תיקף לשמיטה. לשון רש"י: **קרבנו** ולא קרבן עובד כוכבים. וא"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא ליה מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים שמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר דאין מימר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דליתא ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא דלפנו זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ) דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין וא"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן לישתוק קרא מיניה כא) וממילא אמר דאין השותפין סומכין כדאמר לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיירין.

אחד אנשים ואחד נשים. ג) לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם ב) המיר מומר וסופג את הארבעים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה [א] ד) והדר תני לא שאדם רשאי להמיר ה) (אלא שאם המיר מומר) דיעבד [ב] ותיסברא הכל ממירין לכתחלה אדקשיא לך ממתניתין תיקשי לך ו) קרא דכתיב ז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו אלא אמר רב יהודה הכי קתני ח) הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ט) לא שאדם רשאי להמיר שאם המיר מומר וסופג את הארבעים: הכל לאיתויי מאי לאיתויי י) יורש ודלא כר' יהודה יא) דתנן יב) יורש יג) סומך יורש ממיר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר יורש אינו סומך ויורש אינו ממיר מאי טעמא דרבי יהודה יד) יליף תחילת הקדש מסוף הקדש מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחילת הקדש יורש אינו ממיר וסמיכה גופה מנלן תלת [2] קרבנו כתיבי חד קרבנו יה) ולא קרבן עובד כוכבים וחד קרבנו ולא קרבן יו) חבירו וחד קרבנו יז) ולא קרבן אביו ולר' מאיר דאמר יורש סומך והכתיב קרבנו ההוא מיבעי ליה לרבות יכ) בעלי חוברין לסמיכה ורבי יהודה בעלי חוברין לסמיכה לית ליה מאי טעמא דהא לא מיחד קרבן דידהו ואיבעית אימא לעולם אית ליה וקרבן עובד כוכבים וקרבן חבירו מחד קרא נפקא (א) [ג] יח) דאייתר ליה חד לבעלי חוברין לסמיכה: ור"מ דאמר יורש ממיר מאי טעמא אמר לך ז) אם המר ימיר לרבות יורש ויליף

הכל ממירין. אחד אנשים ואחד נשים. בהכל שוחטין ו) לא תני אחד אנשים ואחד נשים וגמ' מפרש משום דכל הפרשה כולה בלשון זכר גמרה אילטריך קרא לרבויי נשים: **וסופג את הארבעים.** וא"ת אמאי לא תני שמוסיים דהא כתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה יח) ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי לריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר כ):

הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה לא שאדם רשאי להמיר דיעבד. וא"ת מנא ליה למקשה דהכל ממירין לכתחלה הוא דלמא דיעבד הוא דכה"ג יח) פריך בריש חולין (דף ב.) וי"ל דע"כ הכל ממירין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי יט) וכן (פרש"י) [אית"ת] התם דר"ל דהכל שוחטין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה ליכ) ופירש רבינו שלמה זכרונו לברכה התם לכך לא קשה הכא תרתי דיעבד למה לי מטוס דאשמעינן בסיפא שסופג ארבעים דסל"ש לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו ולפירושו קשה מאי פריך הכא ואין לומר דהיינו אאי דקמשמע דאין הלשון משמע בו ועוד מאי קמשמע ממה שהקשה ופר"ת כא) דתנן הכל ממירין לישנא אלימא לאשמעינן דאפילו במזיד דסל"ש לרבעים בכתפיה וכשר והיינו הא דקא משני וא"ת והיכי מצי למימר דתנא לישנא אלימא משום חידוש במזיד הא אמר לקמן יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא משמע דמזיד פסיטא טפי משוגג ותירץ רבינו ברוך דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד אגב מלקות אמר ורבינו משמון משנ"ל חלק עליו דהא אמרי' אין מלקות בשוגג ויש ספרים חלוקין בדבר לקמן (דף י.). דקאמר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ואית דגרסי גבי תמורה קדוש גבי קדשים לא קדוש וי"ל דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד היינו לענין מתפס קדושה דאמר בעלמא יט) הקדש בטעות לא הוי הקדש ומש"ה פשיט טפי במזיד מבשוגג והא דאמר הכא דתנא הכל ממירין משום רבותא דמזיד היינו לענין הקרבה דאמר לקמן התמורה נמי הקריבה ואשמעינן הכא דאף במזיד קריבה דס"ל דרבעים בכתפיה וכשר וכל זה לא נהירא לר"י מדקמשני רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ומה לו להזכיר אחד אנשים ואחד נשים לכן פר"י דתנא בהכל ממירין לישנא אלימא משום נשים דאמר לקמן דכל הענין מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יז) דסל"ש אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמעינן יח) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו שמיכה דהוא סמוך לשמיטה יח) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא יח) אמרינן התם בשמיכה כלל והוא ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשמעינן בשמיכה הוא ליה תמורה תחילת הקדש לגבי שמיכה שהיא לבסוף תיקף לשמיטה. לשון רש"י: **קרבנו** ולא קרבן עובד כוכבים. וא"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא ליה מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים שמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר דאין מימר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דליתא ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא דלפנו זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ) דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין וא"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן לישתוק קרא מיניה כא) וממילא אמר דאין השותפין סומכין כדאמר לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיירין.

הגהות אור השלם

1. לא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בָּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ:
ויקרא כז י

2. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לֵיהוָה זָכָר אוֹ נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: אִם בָּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ. וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשֹׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
ויקרא ג ו-ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואייתר ליה חד: (ב) רש"י ד"ה ס"ג אלא וכו' עד מומר אפילו דיעבד כלומר לפי המיכה: (ג) ד"ה לית ליה וכו' מלוט לכל אחד וכו' ולא קרבן אביו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והדר תני כו'. גרס"י רשפי דיעבד. לכתיב עד מומר ל"ג: [ב] שם ותסבא מדקאמר. הכל ממיירין לכתחלה ל"ג: [ג] שם קאמינא. ל"ל ואייתר: [ד] רש"י ד"ה לית. אכל ל"ל לכל:

מוסף רש"י

לא שאדם רשאי להמיר. דהאי הכל ממירין לא שאדם רשאי להמיר, אלא יש כהן כח לתפוס בתמורה בדיעבד (ב"מ צא.). **וסופג את הארבעים.** משום לא יחליפנו (שם). **תחלת הקדש.** דהיינו תמורה שמקדישה תחלה (מנחות צג.) שהיא תחלת הקדישה של בהמה זו, **מסוף הקדש.** שמיכה שהוא סמוך לשחיטה (ערכין ב.) שהוא סוף בשעת שחיטה, דתקף לשמיכה שחיטה (מנחות צג.). **כל בעלי חוברין.** ממה שהשיתו קרבן אחד בשותפות טולן לריכין לסמוך עליו ואין אחד סומך עליו (ערכין ב.). **לית ליה.** דס"ל אחד סומך לטולן ולא הוי כסומך על קרבן חבירו הואיל ואין שייך כיה (שם).

רבינו גרשום

אמר רב יהודה הכי קתני מתניתין הכל מתפיסין בתמורה. הכל שאמרו תהא זו תחת זו נתפס זה תחת זה וזהו פירוש הכל ממיירין ולא משמע דממיירין לכתחילה ואהכי קתני ולא שאדם רשאי להמיר כלומר אע"ג דהכל מתפיסין לא שאדם רשאי להמיר לכתחילה: **הכל לאיתויי.** כלומר מאי שייר דלא תנא: **לאיתויי יורש.** דמימר: מקרש ר' יהודה **תחלת הקדש.** דהיינו תמורה שעכשו מכניסה להא תמורה תחילה בהקדש: **לסוף הקדש.** דהיינו סמיכה דתיכף לה שחיטה דהיינו סוף הקדש דכשהוא שוחטה קרבן אחד כולן סומכין עליו דלכל חד קרינן ליה קרבנו וסבירא ליה דיורש סומך דקרבן אביו דמי כמו קרבנו של יורש: **ור' יהודה בל בעלי חוברין לסמיכה לית ליה** אייתר ליה חד קרבנו למעוטי יורש: **ואיתימא לעולם אית ליה.** לרבויי כל בעלי חוברין ומהיכא יליף ליה הא קא משוי חד קרבנו למעוטי יורש וחד למעוטי קרבן עובד כוכבים וחד למעוטי קרבן חבירו: **לא** ר' יהודה **קרבן חבירו וקרבן עובד כוכבים מחד קרא נפקא ליה.** דתרוייהו אינן שלו אייתר ליה חד לרבויי כל בעלי חוברין:

טעמא דהתם לא מיירי בסמיכה והכא מיירי בסמיכה משמע דאמרן: **ואלא רבנן דסברי דיורש סומך הא בת' קרבנו.** דמשמע למעוטי כלומר קרבנו ולא קרבן אביו: **סברי רבנן תלתא קרבנו כתיבי בסמיכה.** גבי שלמים ולא קרבן אביו סברי רבנן: **ולא קרבן עובד כוכבים.** דאין קרבן עובד כוכבים טוען סמיכה: **ולא קרבן חבירו.** דאין אדם סומך על קרבן חבירו: **כל בעלי חוברין לסמיכה.** שאם הקריבו שנים או שלשה קרבן אחד כולן סומכין עליו דלכל חד קרינן ליה דיורש סומך דקרבן אביו דמי כמו קרבנו של יורש: **ור' יהודה בל בעלי חוברין לסמיכה לית ליה** אייתר ליה חד קרבנו למעוטי יורש: ואיתימא **לעולם אית ליה.** לרבויי כל בעלי חוברין ומהיכא יליף ליה הא קא משוי חד קרבנו למעוטי יורש וחד למעוטי קרבן חבירו: **לא** ר' יהודה **קרבן חבירו וקרבן עובד כוכבים מחד קרא נפקא ליה.** דתרוייהו אינן שלו אייתר ליה חד לרבויי כל בעלי חוברין:

דאייתינן מפ' התודה תשובה גנובה היא דה"פ ארבעים בכתפיה וכשר הדבר לעשות כן שאתה מורה הוראה לעשות כן וכי מותר להמיר לכתחילה, ועוד קשה אמאי נקט הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ונשים לימא הכל מתפיסין בתמורה ותו לא. לכך נראה לר"י דה"פ דהכל מתפיסין בתמורה דקריבה אחד אנשים כו' דסד"א אע"ג דכתיב אם המר ימיר להביא נשים אהני (לר"ח) ואהני לשון זכר דאהני שם מכל הפרשה נאמר בלשון זכר לומר שלא תקוים אלא תמורה של זכר ואינה (קו"ח) [ריבור] לומר שאינה קדושה להכי נקט לשון לכתחילה שהן רגילין לומר שאף תמורת נשים קריבה ותו לא מידי. תוס' אחרות: **לאתויי יורש.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **אף תחילת הקדש.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **לרבות כל בעלי חוברין.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **ור"מ דאמר יורש ממיר.** ע' בהשמטות בסוף המסכת.

רש"י ד"ה הלתא קרבנו כתיבי וכו' ובשלשתם כתיב סמיכה. [דתלת קרבנו] כתיב [בשלמים ואם מן] הצאן [קרבנו]. אם [כבש הוא מקריבן] את קרבנו. ע"ג בעז כתיב תלתא קרבנו בעניינא אע"ג דלא סמכין ליה אצל וסמך. המשך בהשמטות בסוף המסכת.

תוס' ד"ה הכל ממירין אחד אנשים ואחד נשים. גליון ליתני הכל ממירין וסופג את הארבעים, ועיין בריש חולין בתוס' ד"ה התם. ת"ח: **שם. אלמא משמע דמזיד פשיטא טפי משוגג.** גליון והקשה רבינו ברוך דמהכל ממירין שמעינן תרי חידושי מזיד ושוחטין לא שמעינן ל' הכל לא משמע מידי ע"כ בגי'. רכ"ת אי"כ כי פריך בחולין מהכל מערימין ונודרין לימא דלמזיד צריך כדמשני הכא וי"ל דלא אמרינן הכי רק היכא דלקי ואיתיו הא [דס"ה] בחולין דמשום סיפא מיתמייא: **תוס' ד"ה קרבנו ולא קרבן וכו'.** ג' קרבנו כתיב חד בבקר וחד בצאן וחד בכבש ופי' קרבנו ולא קרבן חבירו. וקשה דבפ' ב' מדות (מנחות צג ע"ב) דרשינן ידו ולא יד אשתו ולא יד שלוחו וא"כ למה לי ולא קרבן חבירו, וי"ל דאי לאו קרבנו ולא קרבן חבירו לא הוי מוקמינן ליה ידו ולא יד שלוחו אלא ולא יד חבירו אבל שלוחו הוי אמרינן שלוחו של אדם כמותו וכן עובד כוכבים דאי לאו אלא חד הוי מוקמינן ליה בעובד כוכבים אבל חבירו סומך. וא"ת ולמה לי ידו ולא יד אשתו תיפוק ליה דבני ישראל סומכים ולא נשים סומכות, וי"ל דהו"א ה"מ קרבן עצמן אבל בקרבן בעלה אימא דסומכות: **תוס' ד"ה ורבי מאיר וכו' דהא ילפינן זה מזה.** גליון וכן לר' יהודה אי לא כתב כי אם המר ימיר הוי נמי מוקי לרבות יורש דהכי משמע טפי ואתא קרבנו למעט ולרבות אשה: ע' בהשמטות בסוף המסכת:

ז) עי' ש"ס כרש"י ומהכרש"ל ומהכר"ס.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהלכות תמורה הלכה ז:
ב ב מיי' שם הלכה ב:
ג ג מיי' שם הלכה ב:
ד ד מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ט:
ה ה מי

ואין מביאין נסכים. פרש"י ואין מביאין של עובד כוכבים בפני עצמן כישראל שמתנדבין נסכים בפני עצמן אבל בהדי קרבנו מביאין דלמאן במסכת שקלים (דף י"א עמוד ד) דזה אחת מן התקנות שהתקינו ב"ד דעובד כוכבים שמשלח עולתו ודמי נסכו ממדינת הים שמקבלין ממנו אבל ודאי קרבנו טעון נסכים דבהדי קרבנו (טעון נסכים ו)מביאין נסכים [ג] משל צבור: **במה** דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין. פרש"י דלמאן לר"ש ור"י פירש דמסקנת דמילתא דר' יוסי וה"ק רבי יוסי אומר בכולן אני רואה להחמיר והא דקאמר ר"ש אין מועלין בהן בד"א בקדשי מזבח כו' ובתוספתא משמע כפרש"י דאיתא בהדיא אבל בקדשי בדק הבית מודה רבי שמעון[ד]: **קתני** מיהת אין עושין תמורה.

ופ"ת ודילמא לרבי יוסי קבעי דאמר בכולן להחמיר וי"ל דיתא ליה לאוקומי הבעיא אף לר"ש עי"ל דע"כ דלרבי יוסי לא אפשר לאוקומי הבעיא דכיון דאיתא ליה דעושין תמורה דאפילו אמ"ל דהיינו על ידי ישראל ומבעיא ליה לרבי כר חמא אם העובד כוכבים עצמו יאפשר לעשותה הא לא מצית אמרת דע"כ אם ישראל מתפיסה לריך שיאמר העובד כוכבים [ה] כל הרוצה להמיר יבא וימיר ואם העובד כוכבים עצמו אין עושה תמורה איתן אפשר [ו] לעשות עולה:

ויליף סוף הקדש מתחילת הקדש מה תחילת הקדש יורש מימר אף סוף הקדש יורש סומך [ז] ר' יהודה האי ואם המר ימיר מאי עביד ליה לרבות את האשה וכדתניא [א] לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא [ח] לשון זכר שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו [ט] אשה מנין [י] ת"ל ואם המר ימיר לרבות את האשה ולר"מ אשה מנא ליה נפקא ליה [יא] מואם ור' יהודה ואם לא דריש ובין ר"מ ובין ר' יהודה טעמא דרבי קרא לאשה הא לא רבייה קרא ה"א כי עבדא תמורה לא לקיא [יב] והאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רבי ישמעאל [1] איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה [יג] איצטריך מהו דתימא ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דעונש שאינה שוה בכל הוא דתנן [יד] [2] אין הצבור והשותפין עושין תמורה אשה נמי כי עבדא לא לקיא קמ"ל: בעי רמי בר חמא קטן מהו [טו] שימיר היכי דמי אילימא בקטן שלא הגיע לעונת נדרים [טז] לא תיבעי לך דכיון [יז] אקדושי לא אקדיש אמורי ממיר אלא כי קמבעיא ליה בקטן [יח] שהגיע לעונת נדרים מי אמרינן [יט] כיון דאמר מר איש מה ת"ל [2] כי יפליא נדר [3] לרבות [כ] מופלא הסמוך לאיש דקדשו קדוש מדאקדושי מקדיש אמורי נמי ממיר או דלמא כיון דלאו בר עונשין הוא בתמורה לא [כא] מיתפים [כב] אם תימצי לומר קטן עביד תמורה דהא אתי לכלל עונשין [כג] עובד כוכבים מהו שימיר מי אמרת מדאקדושי מקדיש [כד] דתניא [כה] איש איש מה תלמוד לומר איש איש [כו] לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות בישראל אמורי נמי ממיר או דלמא כיון דלא אתי לכלל עונשין כי עביד תמורה לא קדשה: אמר רבא ת"ש [כז] דתניא קדשי עובדי כוכבים [כח] לא נהנין ולא מועלין [כט] ואין חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא [ל] ואין מביאין (עליהם) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי ר"ש א"ר יוסי בכולן אני רואה להחמיר [לא] בד"א בקדשי מזבח [לב] אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן קתני מיהא אין עושין תמורה [לג] ורמי בר חמא בהקדיש עובד כוכבים להתכפר עובד כוכבים לא קמיבעיא לי [לד] כי קמיבעיא לי בהקדיש עובד כוכבים ומתכפר [לה] בישראל בתר מקדיש אזלינן או בתר מתכפר אזלינן תיפשוט ליה מדר' אבהו [לו] דא"ר אבהו א"ר יוחנן [לז] המקדיש מוסיף חומש [לח] ומתכפר עושה תמורה והתורם משלו על הוש: **ואפילו אם אמלא נומר קנון עביד תמורה כו'.** רבותא אתא לאשמועינן ולא אשמועינן [לט] מדרבנן בנמנחות (עג.): אם אים [מ] מבני ישראל אשר יקריב קרבנו [ויקרא כב] ואמרינן מה ת"ל אים אים לרבות עובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות בישראל: **דלא אתי לכלל עונשין.** דעובד כוכבים לא לקי לעולם אבל קטן אתי לכלל עונשין כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד: **לא נהנין ולא מועלין.** שאם נהנה מהן לא מייתי קרבן מעילה דלא דייניגן ליה כשאר קדשים שהנהנה מהן מעל משום דלא אסור בהנאה אלא בטבלא. שיודע לשם מי נודר דמצי למימר איש כי יודור נדר בערכך מה ת"ל כי יפליא כו': **מדאקדושי** מקדיש. מופלא הסמוך לאיש דנדר היינו מקדיש: **דתניא איש איש.** אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם לרבות עובדי כוכבים. דבחים שהעובדי כוכבים מקדישין: **לא נהנין ולא מועלין.** מפרש לקמן: **ואין מביאין עליהם נסכים.** מ) משמע הכא דאפי' לישנא בתרא אבל אם בא לישנא שהעובדי כוכבים אין מביאין על קרבנן נסכים משלהן. והא דתנן במס' שקלים (פ"ז ה"ג) עובד כוכבים ששילח עולתו מדמיעת הים ושילח עמה נסכיה קריבין משלו היינו תקנת' דרבנן דז' דברים התקינו ב"ד וזה אחד מהם ולא מדאורייתא. ולהאי לישנא דכתב ואין מביאין נסכים בפני עצמן היינו דאין מתנדבין להביא נסכין (בפני עצמן) בלא זבח אבל קרבנם טעון נסכים או משלהן או משל צבור דנפיק ב) מלכל נדריהם דמעלין בפרק ואלו מנחות (מנחות עג.): **בבולן דאחייבין** בשום פגול דמעלין בהן וחייבין בשום פגול כו': אבל בקדשי בדק הבית **מועלין.** דקדשי ה' נינהו ולרבי בר חמא. דקא בעי לה קסבר מהכא

מ) ע"ל מ"ש מהלכות תמורה הלכה מ:
י) ב מיי' פ"ח מהלכות נדרים הלכה ד' טוש"ע י"ד סימן רלג:
יא) ג מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכ' כ:
יב) ד מיי' פ"ח מהלכות מעילה הלכה טו:
יג) ה מיי' פ"ח מהלכות פפה"מ הלכה כד:
יד) ו מיי' פ"ח מהלכות תמורה הלכה י:
טו) ז מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ה:
טז) ח מיי' פ"ח מהלכות מעילה הלכה טו:
יז) ט מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ב:
יח) י מיי' פ"ח מהלכות תמורה הלכה ד:

מוסף רש"י

השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. לפי וכמה, אבל עשה לא הוי עונש, אלכך מלות עשה שזמנן גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה אין שהזמן גרמא אין אלא חזמן גרמא נשים חייבות (יבמות פז:) מכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשן מלקות (פסחים מג.). מה תלמוד לומר איש איש. איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגו' (חולין יג.). **במה דברים אמורים.** דאין מועלין בקדשי עכו"ם, בקדשי מזבח. משום דגמרינן מעילה מתנו מתנו מתרומה, מה תרומה אין מיתה נוהגת אלא בתרומת ישראל, דכתיב כתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל, אף מעילה אינה נוהגת אלא בקדשי ישראל (ערכין ה:). **אבל בקדשי בדק הבית.** קדשי עכו"ם של בדק הבית, מועלין בהן. דמפרש התם (זבחים מה:) מאי טעמא, דכי גמרינן מעילה מתנו מתנו מתרומה דומיא דתרומה דקדושת הגוף, אבהו א"ר יוחנן. שלשה דברים בטוחן משלו את מוכת חבירו (יומא נ:). **המקדיש מוסיף חומש.** המקדיש בהמתו לגאלה בו חבירו לשון מי נדר הבהמה אינה מעלין, המקדיש הוי בעלים לענין תוספת חומש, אם הומצה וכא לחללה, אבל אם כא המתכפר לחללה אינו ליה לתוספ' חומש, דגבי חומש כתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל וגו' מקדיש ולא מתכפר (יומא שם וכע"ז זבחים ו.). **ומתכפר עושה תמורה.** דאיתו הוי בעלים דיהיה (זבחים שם) אבל המקדיש אם המיר בה אינה תמורה, דאין מתיירין בשל חתיים ואפי' לאו בעלים דיהיה הוא (יומא שם). **והתורם משלו.** על כרי של חבירו (זבחים שם).

שינויי נוסחאות

ח) אלא בלשון זכר מה תופיני לרבות אשה מ"ל כו' והשתא ממקן. (ש"ס) ט) לפי גירסת רש"י ל"ל מה תופיני לרבות את האשה מ"ל כו' וכ"ה בתוספות לא. ע"ש (צ"ק) י) לא מוי"ו ור' יהודה דר"ו לא (ש"ס) יא) שנמרה מהו דתימא מיפא מיפא אינעבוד ממקן. ס"א ה"מ בדבר שיש בו מעשה אבל ממיר דלאו מעשה הוא אימא לא מיתסר ומקן. (ש"ס) יב) לא מוי' ר"מ ור' יהודה דר"ו לא (ש"ס) יג) שנמרה מהו דתימא מיפא מיפא אינעבוד ממקן. (ש"ס) יד) דבור כעושה מעשה דמי קרא למאי אתא אינעבוד מהו דתימא מי' כך הוא גירסת של הספרים של קלף (ש"ס) טו) דתנן הצבור והשותפין אין עושין (ש"ס) ז) שימיר בקטן שלא מי' (צ"ק) ז) מהו שימיר. ס"א שיתפיס בתמורה ותיגמ שימיר ממקן (ש"ס) יח) מיגות לא תיבעי לך דכיון ממקן (ש"ס) ט) מ"ל דאקדושי (יעב"ץ) י) מי אמרינן מדאקדושי מקדיש כו' והשאר ממקן (ש"ס) יא) ל"ל מופלא הסמוך לאיש דהקדשו קדש (יעב"ץ) יב) לא קדשה ואפילו אם אמלי לומר (ש"ס) יג) מקדיש אמורי נמי ממיר (ש"ס) יד) והשאר ממקן (ש"ס) טו) עושין תמורה אמר ליה (אל"ס בתוס' לא הר' הגרגסלן אמר ליה כי אם אלא בהקדש) (ש"ס) טז) ומתכפר ישראל בתר מקדיש אזלינן או בתר מתכפר אזלינן אי נמי תיפשוט ליה מדר' אבהו (ש"ס) יז) דקאמר קרבן מנחה (ש"ס) יח) עולה ממקן הוי של עולה (ש"ס) יט) לא לקיא דאין תמורתה תמורה ומאי (ש"ס) יא) אבל. גליון לא גרסינן דה לאמנו מקבל ומסתיים לגיא כהו מעשה מי לא הוי בלאשה (ש"ס) יב) כתמורה דצבור אין עושין (ש"ס) יג) הציבור (צ"ק) יד) אלא יודע למי (ש"ס) טו) כי היכי דלילקי, ע' מ"ל. גם) כמאן דאיתיה (ש"ס) יז) דהא אמרינן ממנחות (ש"ס) יח) לו) עליהן דרמפיק לקמן (ש"ס) יט) וכסי פירושו אין מביאין (ש"ס) כ) ל"ל אין מועלין (יעב"ץ) כא) ל"ל אמר לך וכו' (מצו"ד) כב) ל"ק מ"ן, כג) אל הנתרם בשבילו (ש"ס) כד) טבל שלי נמצא. אות ו' ממקן (ש"ס) כה) נגלה לממון מיגות משל ציבור (רש"ש) כו) עולה ממקן הוי של עולה (ש"ס) כז) דקתני קרבן מנחה (ש"ס) כח) לא מבעיא ליה דאין קרבנו עושה תמורה כי קא מבעיא ליה אליבא דר' יוסי דאמר דכולן אינו מדר' אבהו אר"י דא"ר יוחנן המקדיש מוסיף חומש (ש"ס) כט) יוסי אומר לא לקיא (ש"ס) ל) אלא כי קמבעיא ליה בקבון. גליון ל"ל דאורייתא דאורייתא ולא"ר דעובד כוכבים עצמו ממיר דאל"כ אין ממיר ישראל בקרבנו הא דמשום האי טעמא לא אמרינן דאין הקדשו הקדש היינו טעמא כיון דתמורה הוא לאו שאין בו מעשה ואין שוה בכל משו"ה בסברא גרעיא בעלמא ממעטינן הכא ולא ילפי מבעלמא: **ואין חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **בהקדיש עובד כוכבים כו'.** כלומר פשיטא דאין אותו קרבן עושה תמורה. תימה לר' יוסי דאמר קדשי עובד כוכב' עושה תמורה למה שינה בעייתו משום ת"ש דרבא לימא אליבא דר"ש לא קמבעיא ליה דאין קרבנו עושה תמורה כי קא מבעיא ליה אליבא דר' יוסי דאמר מתנות הבאות מן הגוי אינן מתכפרין אבל אם הקדיש אינו מתכפר ישראל בקרבנו אבל אם הקדיש מתכפר ישראל בקרבנו אבל אם הקדיש אינו מתכפר ישראל בקרבנו אבל אם הקדיש מתכפר ישראל בקרבנו אבל אם הקדיש מתכפר ישראל בקרבנו אבל אם הקדיש

ויליף נותר חילול חילול מטומאה. דבקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום נותר יט[ז] : **כ) וכתיב גבי נותר** (ויקרא יט) **ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל.** מה חילול האמור גבי טומאה ישראל ולא עובדי כוכבים אף חילול האמור כאן ישראל ולא עובדי כוכבים (ג) : **לא** הסמא קא מפרשינן לכולה בריישא וקתני **ואין עושין תמורה.** ומאי טעמא אין עושין תמורה: ה"ג **דאיקרא תמורה בסמה למעשר בסמה.** כדלמרינן לקמן בשילהי פירקין (דף יג.) והלא מעשר בכלל שאר הקדשים וכו' למה יצא להקיש אליו ולומר לך דמה מעשר קרבן יחיד ושוסה תמורה אף כל קרבן יחיד כ[ח] ושוסה תמורה לאפוקי קרבנות צבור: **מעשר בסמה איקרא למעשר דגן.** כדלמרינן בבכורות (נג:) עשר תעשר [דברים יד] בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן: **וגבי מעשר דגן כתיב** (במדבר יח) **כי את מעשר בני ישראל.** דמשמע בני ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים וכי היכי דלמרינן גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי נימא גבי תמורת בהמה שהרי הוקשו כולן זה לזה ומהכא נפקא לקדשי עובדי כוכבים אין עושין תמורה כ[ט]: **אוזלת.** זהו ישראל ולא העובד כוכבים מביא נסכים כלל: **יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים.** אפילו משל צבור: **ת"ל לכה.** דלכה עיכובא הוא דולאי טעונין נסכים ומשל צבור. (ג) כ[ל] ולג"א דכתיב בספרים ולג"ג עליהן משמע הכי אוזלת כגון ישראל מביא נסכים אפי' בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא נסכים בפני עצמן יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל לכה והוי עיכובא דולאי קרבנו טעון נסכים אפי' משלו דמקבלים מייניה דמי נסכים: ה"ג **מאי טעמא לה' כתיב בהו** ולג"ג **קדש לה'.** והכי מאלתא בזבחים בפ' ב"ש (דף מה.) מאי טעמא כ[א] לה' כתיב בהו בקדשי עובדי כוכבים כתיב אים אים מבני ישראל מאשר יקריב קרבנו וגו' [ויקרא כב] ואלו קרא מוקמינן[ב] בעובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וכתיב בסיפיה דקרא לה' שנאמר אשר יקריב לה' לומר לך דדיינין להו בתורת שאר קדשים דמועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול כו': **והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא.** דבדיבורא תליא מלתא: **ר' יהודה היא** (ד) . דקא משמעי לקמן בהא מילתא: **לא עשה מעשה פטור חוץ מנסכו בו'.** דלא"ג דלא עביד מעשה לוקה כדמפרש כ[ג] להו לקמן: **בשם.** בשמו של הקב"ה: **נשבע מנלן.** דלוקה: אין

לא נהנין מדרבנן. והקשה הר"ר יעקב למה לנו לומר דרבנן היא דלמא מדאורייתא היא כיון דמרבינן מאיש איש שנודרין העובדי כוכבים כישראל כ[ז] דכה"ג אמר (מעילה דף ז:) בשלמי ישראל דלא נהנין דאורייתא דאע"ג דאין בהן מעילה וא"ל כ[ח] כיון דאין בהן קדושה לענין פיגול נותר וטומאה כ[ט] אין בו קדושה נמי לענין הנאה דאורייתא: **ויליף** נותר חילול חילול מטומאה.

ג) וכתב ביה בטומאה (לא) בני ישראל ולא עובדי כוכבים (ב) והקשה הר"ם ונילף נותר חילול חילול מטומאה בעינן מתחילה ועד סוף דתיקו ברשות מאן דעביד תמורה ג) תיקו: אמר מר (א) מוקדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין ד) מדאורייתא מ"ט דכתיב [1] נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה ה) וילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומ' כתיב [2] בני ישראל ולא עובדי כוכבים ו) ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא דכתיב בה בטומאה [3] דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם [וגו'] וילף נותר חילול חילול מטומאה דכתיב גבי טומאה בני ישראל ולא יחללו וגו' וכתיב גבי נותר [4] ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וילף פיגול עון עון מנותר דכתיב גבי פיגול [5] והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וכולהו בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין עושין תמורה דכתיב [6] לא יחליפנו ולא ימיר וכתיב בריש ענין ז) דבר אל בני ישראל ח) (לאמר) ט) איש כי יפליא נדר בערכך י) ל"א ואין עושין תמורה מ"ט דאיתקשא תמורת בהמה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן וגבי מעשר דגן כתיב י) (כל) [8][כי את] מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' בני ישראל ולא עובדי כוכבי': ואין מביא (עליהן) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי רבי שמעון: מנה"מ דתנוי[7] רבנן [9] אזרח י"א אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל [9] ככה אמר ר' יוסי רואה אני בכולן להחמיר מאי טעמא [10] לה' כתיב יא) ביה בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן מ"ט דכי גמרינן מעילה חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף אבל בקדושת בדק הבית דקדושת דמים לא אמר רב יהודה אמר רב כל לא תעשה יג) בתורה עשה בה מעשה חייב לא עשה בה מעשה פטור וכללא הוא דלאו שאין בו מעשה הוא ולקי דתנן מימר דלאו שאין בו מעשה הוא יד) שהוא רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אמר לך רב הא מני רבי יהודה היא דאמר טו) לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת למתניתין כר' יהודה והא אוקימתא לרישא דלא כרבי יהודה דקתני הכל ממירין טז) הכל לאיתויי מאי לאיתויי יורש ודלא כרבי יהודה האי תנא סבר לה כוותיה בחדא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופליג עליה בחדא דאילו רבי יהודה סבר יורש אינו סומך יורש אינו ממיר ותנא דידן סבר יורש סומך יורש ממיר יז) אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יצחק א"ר יוחנן יח) משום ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה יט) בו מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור [2]חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אף על פי שלא עשה מעשה חייב משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים נשבע מנלן א"ר יוחנן משום יח) ר"מ אמר קרא [11]כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא בית דין של מעלה אין

מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת למתניתין כר' יהודה והא אוקימתא לרישא דלא כרבי יהודה דקתני הכל ממירין כ[ט] הכל לאיתויי מאי לאיתויי יורש ודלא כרבי יהודה האי תנא סבר לה כוותיה בחדא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופליג עליה בחדא דאילו רבי יהודה סבר יורש אינו סומך יורש אינו ממיר ותנא דידן סבר יורש סומך יורש ממיר [1] אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יצחק א"ר יוחנן [2] משום ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה [3] בו מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור [4]חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אף על פי שלא עשה מעשה חייב משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים נשבע מנלן א"ר יוחנן משום [5] ר"מ אמר קרא [6]כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא בית דין של מעלה אין

על של חבירו [1]טובת הנאה שלו [2] א"ל התם הוא דקאתי מכח ישראל משום הכי אזלינן בתר מתכפר [3] והוה ליה תחילתו וסופו ביד ישראל אבל הכא הכי קא מבעיא ליה מי בעינן מתחילה ועד סוף דתיקו ברשות מאן דעביד תמורה [4] תיקו: אמר מר (ב) [5]מוקדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין לא נהנין [6]מדרבנן ולא מועלין [7] מדאורייתא מ"ט [8] דכתיב [1] נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה [2] וילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומ' כתיב [3] בני ישראל ולא עובדי כוכבים [4] ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא דכתיב בה בטומאה [5] דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם [וגו'] וילף נותר חילול חילול מטומאה דכתיב גבי טומאה בני ישראל ולא יחללו וגו' וכתיב גבי נותר [6] ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וילף פיגול עון עון מנותר דכתיב גבי פיגול [7] והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וכולהו בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין עושין תמורה דכתיב [8] לא יחליפנו ולא ימיר וכתיב בריש ענין [9] דבר אל בני ישראל [10] (לאמר) [11] איש כי יפליא נדר בערכך [12] ל"א ואין עושין תמורה מ"ט דאיתקשא תמורת בהמה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן וגבי מעשר דגן כתיב [13] (כל) [14][כי את] מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' בני ישראל ולא עובדי כוכבי': ואין מביא (עליהן) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי רבי שמעון: מנה"מ דתנוי[15] רבנן [16] אזרח [17] אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל [16] ככה אמר ר' יוסי רואה אני בכולן להחמיר מאי טעמא [17] לה' כתיב [18] ביה בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן מ"ט דכי גמרינן מעילה חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף אבל בקדושת בדק הבית דקדושת דמים לא אמר רב יהודה אמר רב כל לא תעשה [19] בתורה עשה בה מעשה חייב לא עשה בה מעשה פטור וכללא הוא דלאו שאין בו מעשה הוא ולקי דתנן מימר דלאו שאין בו מעשה הוא [20] שהוא רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אמר לך רב הא מני רבי יהודה היא דאמר [21] לאו שאין בו

ג) נהנין דמדרבנן. פ"ה כיון דאין בהן מעילה א"כ לא נהנין ר"ל מדרבנן, והקשה הר"ר יעקב בר שמואל מנלן והלא שלמים שאין מועלין בהם ואסורין בהנאה מן התורה וי"ל דמשמע ליה דכיון שיש בהן כל הקולו' הללו שאין בהן פיגול ונותר וטמא [משמע שאין נהנין כי אם מדרבנן] (דלא הוי מדאורייתא). תוס': **מ"ט.** ס"א כדר' אבהו ילפי מעילה חט חט מתרומה כתיב בפוף הפרק: **ובתרומה כתיב בני ישראל.** בפרק האיש מקדש (קידושין מב:) אמרינן תרומת עובד כוכבים מדמעא דר"ש פוטר, דפ"ה משו' דסבר ר"ש דגנב ולא דיגתן עובד כוכבי, ור"י פי' משום דסבר בני ישראל ולא עובדי כוכבים [בכ"י אחר ל"מ למימר דאתא למעט נשים דכיון דאתרבי לתמורה אין למעוטיה. גליון]: **ומעשר בהמה למעשר דגן.** בפ' ב"ש זבחים מה. פריך והיאך דנין למד מן המלמד ומשני. תוס': **ולא עובדי כוכבים.** גליון לא מצי למימר דאתא למעט נשים דכיון דאתרבו לתמורה אין למעטיה: **אבל בקדשי בדק הבית.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **אמר רב יהודה אמר רב כל לא תעשה בתורה וכו'.** האי כללא לא מיירי אלא בהני דאינן מפורשין בהן

ד) מדאורייתא. פ"ה דאע"ג דלא נהנין ר"ל דמדרבנן, הקשה הר"ר יעקב בר שמואל מנלן והלא שלמים שאין מועלין בהם ואסורין בהנאה מן התורה וי"ל דמשמע ליה דכיון שיש בהן כל הקולו' הללו שאין בהן פיגול ונותר וטמא [משמע שאין נהנין כי אם מדרבנן] (דלא הוי מדאורייתא). תוס': **מ"ט.** ס"א כדר' אבהו ילפי מעילה חט חט מתרומה כתיב הכא נפש כי תמעול מעל בה' וחטא וכתיב בתרומה ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר יריימו לה', מ"ל כדרב אבהו ילפי מעילה חטא חטא מתרומה כתיב במעילה נפש וכו', ועי' בהשמטות בסוף המסכת (שם:) ו) וחלו. ס"א וחלו מיירן עליהן משום פיגול ונותר וטומא מ"מ פיגול ליף עון עון מנותר כתיב גבי פיגול והנפש האוכלת ממנה עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וילף עון עון מנותר כתיב גבי פיגול וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו בני ישראל ולא עובדי כוכבי' כך ג' גמ' של קלף הישנות רש"י ותוס' ד"ל (שם:) ז) ענין דתמורה דבר (שם:) ח) ל"ל ואמרת אליהם (שם:) ט) בערכך בני ישראל ולא עובדי כוכבים ל"ל (שם:) י) כתיב כי את מעשר (שם:) יא) אזרח אזרח מביא נסכים בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא [נסכים] בפני עצמן יכול בשהן מביאין קרבן אינו טעון נסכים לא משלו ולא משל צבור ת"ל ככה. וס"ק אזרח מביא נסכים עם הזאת ואין העובד כוכבים כו' אמילו עם הזאת ליכל כו' עם הלבור ת"ל ככה (שם:) יב) כתיב בהו. אות ר' (שם:) יג) אמר שבתורה עשה מעשה חייב לא עשה מעשה פטור (שם:) יד) לא שאדם רשאי (שם:) טו) ממירין ואמרת הכל (שם:) טז) ל"ל רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ש כדר"ש רבי יהודה היא דקא מקשה לקמן (שם:) יז) בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד לקמן מעמתינא יח) בשבועות (שם:) **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **לג)** תמורה. ומקשינן בזבחים (מה.) וכי דבר הלמד בהיקש חזור ומלמד בהיקש בקדשים ומתרץ מעשר דגן חולין הוא (שם:) **לד)** ליכור לענין דכתיב בספרים ולספרים דגרסי עליהן משמע. [וכב"י אחר ולענין דכי' בספרים דל"ג בעליהם משמע] (שם:) [נראה ל"ל לשון הכתוב בספרים ואין מביא עליהן אבל בספרים נלא גרסי עליהן משמע וכו'] **כה)** ל"ל לה' כתיב בהו בזבחים אים אים מבני ישראל כו' (רש"ש) **לו)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **לז)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ובמזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **יז)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **יח)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **לח)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **לט)** תמורה. ומקשינן בזבחים (מה.) וכי דבר הלמד בהיקש חזור ומלמד בהיקש בקדשים ומתרץ מעשר דגן חולין הוא (שם:) **מ)** ליכור לענין דכתיב בספרים ולספרים דגרסי עליהן משמע. [וכב"י אחר ולענין דכי' בספרים דל"ג בעליהם משמע] (שם:) [נראה ל"ל לשון הכתוב בספרים ואין מביא עליהן אבל בספרים נלא גרסי עליהן משמע וכו'] **מא)** ל"ל לה' כתיב בהו בזבחים אים אים מבני ישראל כו' (רש"ש) **מב)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **מג)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **מד)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **מה)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **מו)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **מז)** ל"ל לה' כתיב בהו בזבחים אים אים מבני ישראל כו' (רש"ש) **מח)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **מט)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **נ)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **נא)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **נב)** עובדי כוכבים. ופשטא דקרא מיירי באוכל קדשים בטומאה כדאיתא בסוף הפרשה אשר **נג)** בטומאה וינזרו בני ישראל מקדשי (שם:) **נד)** בטומאה וינזרו בני ישראל מקדשי (שם:) **נה)** כמכות כא: **יש חורש תלם אחד וחייב יאכל מן הקדשים** כו' והקשה (שם:) **נו)** דהא כתיבי נותר וטומאה בחד (שם:) **נז)** ולא יחלל לא תקדשי בני ישראל, ל"ל ולא יחלל שם קדשי וכו' (מרא"ב) **נח)** מה"ד דומיא דתרומה דקדושה קדושת הגוף (שם:) **נט)** ל"ל מה, **נ)** במכות כא: **יש חורש תלם אחד וחייב** יחללו גופיה מיירי גם בנותר, ומורי אמר האי דתני לוי אינה דרשה גמורה דלא נצטוך עוד לדרשה דחילול חילול מטומאה שהרי בכל התלמוד היא מוזכרת ואינה אלא דרשה לגלויי לן דיש לנו לדרוש חילול חילול מטומאה יותר משאר דברים. **תוס' ד"ה והרי מימר וכו' או חד מהנך דשמעתין.** גליון דר"ל דסבר דהוו שלשה כתובים, מיהו קשה לר"י למה לי קרא גבי נשבע ומימר דר"ל דמוקמינן לדרשה אחריתי: **שם וכו' וי"ל דאה"נ הוי מצי לתרוצי.** גליון א) לדברוי דלא חשיב למעשה קאמר:

שיטה מקובצת

מלקות דהא נשבע ומקלל ומוציא שם רע ועדים זוממין לוקין אע"פ שאין בהן מעשה. תוס': **אמר קרא כי לא ינקה בו.** גליון ע' לא הוצרך הכתוב ללמד כי לא ינקה הפושעים והמורדים כי כל דאמר קודשא ברוך הוא ונותרן הוא כו' (ב"ק נ:) אלא בא לעורר לב"ד של מטה שישתדלו לנקותו ע"י מלקות. הרב המעילי ז"ל: ובכ"י אחר אין מנקין אותו פ' בתשובה רק ביסורין בלא קצבה. גליון: **תוס' ד"ה ויליף נותר וכו' אחד פסול נותר ואחד פסול טומאה.** ומיהו בתוס' הקשה ר"ב למה לי למיגמר חילול חילול טומאה תיפוק ליה דלא יחללו גופיה מיירי גם בנותר, ומורי אמר האי דתני לוי אינה דרשה גמורה דלא נצטוך עוד לדרשה דחילול חילול טומאה שהרי בכל התלמוד היא מוזכרת ואינה אלא דרשה לגלויי לן דיש לנו לדרוש חילול חילול טומאה יותר משאר דברים. **תוס' ד"ה והרי מימר וכו'** ל"ל דמוקמינן לדרשה אחריתי: **שם וכו' וי"ל דאה"נ הוי מצי לתרוצי.** גליון א) לדברוי דלא חשיב למעשה קאמר:

מוסרת הש"ס

טובת הנאה שלו. של מוסיף הוי טופת הנאה שניתו ליתנו לאיזה כהן שירצה, ולא ניכר מי שהקה עליו (לקמן י.), ואם נא אחר ואמר הילך אלא זה ותן תרומה זו לכן כמי כהן, אל זה היא, שתרומה שלו, שנאמר (דברים יח) כי תבלה לעשר את כל תבואת זרעך וגו' ונתתה לנוי וגו', הנה הכתוב כמי שמעשרה משלו (יומא נ: וכבש"ר ובמדבר ו). **חטא חטא** מתרומה. כתיב במעילה ומעלה בשגגה וכתיב בתרומה (ויקרא כב) ולא יאמר עליו חטא, ובתרומה כתיב בתריה דהאי קרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל (זבחים מה.). אזדרא. בספרא נכתב כתיב בשלח לך (בנמדבר טו) כל אזדרא עשה ככה, ומיהו לגיגין בפרק בן הנדיר (שם לא:): אזדרא מלמד שמתנדבים נסכים ומביא בפני עצמן נדבה (שם מה.). **ואין העבו"ם מביא נסכים.** אין העבו"ם מתנדב להביא נסכים בלא זבח (מנחות עג.). **ת"ל ככה.** יעשה לבור, מאחר שחובה תגיעה בקרבן ל"ש ישראל ול"ש עבו"ם, הלכך שלא דמי נסכים יקרבו משלו ואם לאו לכו קרבים משל ציבור, שנאמר ד"ל הוא במסכת שקלים (זבחים מה.). **דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.** בכמה דוכתי מייתינן לה, לא מוקיבו ממנו עד בקר, לא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו, דלאו שניתק לעשה הוא, טעמא דבא הכתוב, הא לאו הכי לקי המתיר ואע"ג דאין בו מעשה (ב"מ צא.).

שינויי נוסחאות

א) שלו ורמי בר חמא המס. תיבות ל"ל נמחק (שם:) **ב)** ל"ל דהוה (הגר"א) **ג)** תמוקים או לא מיקו (שם:) **ד)** בזבחים שם ליתא. **ה)** מ"ש גמר חט חט מתרומה כתיב הכא נפש כי תמעול מעל בה' וחטא וכתיב בתרומה ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר יריימו לה', מ"ל כדרב אבהו ילפי מעילה חטא חטא מתרומה כתיב במעילה נפש וכו', ועי' בהשמטות בסוף המסכת (שם:) **ו)** וחלו. ל"ל וחלו מיירן עליהן משום פיגול ונותר וטומא מ"מ פיגול ליף עון עון מנותר כתיב גבי פיגול והנפש האוכלת ממנה עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וילף ה' מיגל מלות מנותר מיגל מלות ולא יחללו בני ישראל ולא עובדי כוכבי' כך ג' גמ' של קלף הישנות רש"י ותוס' ד"ל (שם:) **ז)** ענין דתמורה דבר (שם:) **ח)** ל"ל ואמרת אליהם (שם:) **ט)** בערכך בני ישראל ולא עובדי כוכבים ל"ל (שם:) **י)** כתיב כי את מעשר (שם:) **יא)** אזרח אזרח מביא נסכים בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא [נסכים] בפני עצמן יכול בשהן מביאין קרבן אינו טעון נסכים לא משלו ולא משל צבור ת"ל ככה. וס"ק אזרח מביא נסכים עם הזאת ואין העובד כוכבים כו' אמילו עם הזאת ליכל כו' עם הלבור ת"ל ככה (שם:) **יב)** כתיב בהו. אות ר' (שם:) **יג)** אמר שבתורה עשה מעשה חייב לא עשה מעשה פטור (שם:) **יד)** לא שאדם רשאי (שם:) **טו)** ממירין ואמרת הכל (שם:) **טז)** ל"ל רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **יז)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **יח)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **לא)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **לב)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **לג)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **לד)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **לה)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **לו)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **לז)** ל"ל לה' כתיב בהו בזבחים אים אים מבני ישראל כו' (רש"ש) **לח)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **לט)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **מ)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **מא)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **מב)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **מג)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **מד)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **מה)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **מו)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **מז)** ל"ל לה' כתיב בהו בזבחים אים אים מבני ישראל כו' (רש"ש) **מח)** דכה"ג אמר (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א מו' ד"ה אדם **מט)** ל"ל כדר' יוסי אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ומזה תבין מ"ש דמ"ד לקמן בהא מילתא, **נ)** עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (שם:) **נא)** בשבועות כב. איתא ר"ש מ"ש דמ"ד **דכתיב גבי** (שם:) **כלה)** מכ"ד ואין עושין תמורה דאמת קא מפרשינן לכולה בריישא דקתני ואין עושין תמורה כ"כ (שם:) **נב)** עובדי כוכבים. ופשטא דקרא מיירי באוכל קדשים בטומאה כדאיתא בסוף הפרשה אשר **נג)** בטומאה וינזרו בני ישראל מקדשי (שם:) **נד)** בטומאה וינזרו בני ישראל מקדשי (שם:) **נה)** כמכות כא: **יש חורש תלם אחד וחייב יאכל מן הקדשים** כו' והקשה (שם:) **נו)** דהא כתיבי נותר וטומאה בחד (שם:) **נז)** ולא יחלל לא תקדשי בני ישראל, ל"ל ולא יחלל שם קדשי וכו' (מרא"ב) **נח)** מה"ד דומיא דתרומה דקדושה קדושת הגוף (שם:) **נט)** ל"ל מה, **נ)** במכות כא: **יש חורש תלם אחד וחייב** יחללו גופיה מיירי גם בנותר, ומורי אמר האי דתני לוי אינה דרשה גמורה דלא נצטוך עוד לדרשה דחילול חילול טומאה שהרי בכל התלמוד היא מוזכרת ואינה אלא דרשה לגלויי לן דיש לנו לדרוש חילול חילול טומאה יותר משאר דברים. **תוס' ד"ה והרי מימר וכו'** ל"ל דמוקמינן לדרשה אחריתי: **שם וכו' וי"ל דאה"נ הוי מצי לתרוצי.** גליון א) לדברוי דלא חשיב למעשה קאמר:

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה כ:
כ ב מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה טו:
כא ג מיי' פ"ז מהלכות תמורה הלכה ה ופ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב:

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְיָ וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיְיָ אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: ויקרא ה טו
2. וְדִבַּרְתָּ לְבָנֶיךָ אֵלֵי אַהֲרֹן וְאֵלֵי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחֹק עוֹלָם: במדבר יח ח
3. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְיִזָּרוּ מִקָּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מַקְדִּישִׁים לִי אֲנִי יְיָ: ויקרא כב ב
4. וְאֹכְלָיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְיָ חִלֵּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא יט ח
5. וְאִם הָאֹכֵל יֹאכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֶחְשַׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח
6. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרַע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בְּהֵמָה יִהְיֶה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז י
7. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּערֶכְךָ נַפְשׁוֹת לַיְיָ: ויקרא כז ב
8. כִּי אֵת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְיָ תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה: במדבר יח כד
9. כָּל הָאָזְרָח יַעֲשֶׂה כָּכָה אֶת אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיְיָ: במדבר טו יג
10. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ לְעֹלָה: ויקרא כב יח
11. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר מר קדשי כו"ל ומוקמ מ"ו ממנה: (ב) רש"י ד"ה וכמיב גבי וכו' ולא עובדי כוכבים הס"ד ותמ"ל מ"ה ואין עושין תמורה כו' הש"מ: (ג) ד"ה מ"ל ככה וכו' ומשל ציבור ול"ג עליהן ומשמע כל"ל ומיבות ולג"ל דכתיב בספרים נמנקה: (ד) ד"ה רבי יהודה היא כו' דקא (מיסמעיי) [מסמעי] לקמן בהא מילתא הלכך הוה כעשה מעשה הס"ד ותמ"ל מ"ה מוק מתנצא:

רבינו גרשום

טובת הנאה שלו. שיכול לקבל משראל חבירו זוז או סלע כדי ליתנה לבן בתו כהן: **ורמי

שבועה שלא אוכל כבר זו [ג] שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת. ודוקא נקט שבועה שלא אוכל תחילה דאי אמר שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכל ואח"כ אמר שבועה שלא אוכלנה משמע כולה וכי הדר אמר שבועה שלא אוכל משמע כלל ושבועות (דף מז:) מפרש אמאי תנא שלא אוכלנה שני פעמים [ד]:

ומאי שנא. פרש"י מאי שנא דממעט אוכל ולא אכל [ה] מקרבן וקמרבי אכלתי ולא אכלתי מסיפא דחייב בקרבן ולא נהירא דאי אמר למעוטי אוכל ולא אכל נ"ל דמיד אבל אי אמר איפכא אז מיקשה לך [ו] ור"י פירש ומאי שנא דמפרש לה כרבי עקיבא לוקמא כר' ישמעאל וריש"א למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן וסיפא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות ומשני קאי בלהבא כו': **ומקלל** חבירו בשם מגלן. אם לא תשמור לעשות והפלא ואזהרתיה מהכא לא תקלל חרש אי נמי מהאי קרא גופיה:

אין מנקין אותו אבל בית דין של מטה מלקין אותו ומנקין אותו א"ל רב פפא לאביי ואימא לא תיהוי ליה נקיות כלל א"ל אם כן לכתוב קרא לא ינקה ולישתוק ה' למה לי בית דין של מעלה הוא דאין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו [ח] אשכחן שבועת שוא שבועת שקר מנלן רבי יוחנן דידיה אמר לשוא לשוא שני פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תניהו ענין לשבועת שקר דלוקה [ט] מתקיף לה רבי אבהו שבועת שקר היכי דמי אינימא דאמר שלא אוכל ואכל התם [י] הוא מעשה [יא] עבד ואלא דאמר שאוכל ולא אכל ההוא מי לקי והאיתמר [יב] שבועה שאוכל כבר זה היום ועבר היום ולא אכל רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש אמרי אינו לוקה ר' יוחנן אומר אינו לוקה [א] דלאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ור"ל אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק [ב] וכל התראת ספק אין לוקין עליו אלא א"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי ומאי שנא [ג] דקא מרבה אכלתי ולא אכלתי מאוכל ולא אכל אמר רבא בפירוש ריבתה תורה שקר [ד] דומה לשוא מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר איתיביה רבי ירמיה לרבי אבהו [ה] שבועה [ו] שלא אוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וזוהי שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זוהי למעוטי מאי לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא זו היא דעל שגגתה מייתי קרבן אבל אכלתי ולא אכלתי לא מייתי קרבן ומני רבי ישמעאל היא [ז] דאמר אינו חייב אלא על העתיד לבא אבל מילקא לקי אימא סיפא זוהי שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור זוהי למעוטי מאי לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא זוהי דעל שגגתה פטור מקרבן אבל אכלתי ולא אכלתי מייתי קרבן ומני ר"ע היא דאמרי [ח] מביאין קרבן לשעבר והא אמרת רישא רבי ישמעאל אלא מדסיפא רבי עקיבא רישא נמי רבי עקיבא ורישא לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי אלא למעוטי אוכל ולא אכל [ט] ומאי שנא [י] משום דקאי בלהבא ממעט להבא קאי בלהבא ממעט לשעבר: ומימר: א"ל רבי יוחנן לתנא לא תתני ומימר משום דבדיבורו עשה מעשה: [יא] המקלל את חבירו בשם: מגלן א"ר אלעזר א"ר אושעיא אמר קרא [1] אם לא תשמר [יב] וכתיב [2] והפלא ה' את מכותך [יג] הפלאה זו אני יודע מהו כשהוא אומר [3] והפילו השופט והכהו לפניו הוי אומר הפלאה זו מלקות אימר אפילו שבועת אמת בהדיא כתיב [4] שבועת ה' תהיה בין שניהם אימר הני מילי [יד] לפיים את חבירו אבל מילקא לילקי לא מצית אמרת דהכתיב [5] ובשמו תשבע ההוא מיבעי ליה [טו] לכדרב [טז] דאמר רב גידל אמר רב [יז] מנין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר [6] נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך הכתיב קרא אחרינא [יח] [7] ובו תדבק ובשמו תשבע אלא למאי אתא למקלל [יט] את חבירו בשם ואימא [כ] למוציא שם שמים לבטלה מי גרע מקלל את חבירו בשם ממוציא שם שמים לבטלה אנן הכי קא קשיא לן אימא מוציא שם שמים לבטלה תיסגי ליה במלקות אבל מקלל חבירו בשם כיון דקעביד תרתי דקא מפיק שם שמים לבטלה וקמצער ליה לחבריה לא תיסגי ליה במלקות לא ודאי חייב על שגגתה קרבן [יט] **ומאי שנא.** דממעט [כא] אוכל ולא אכל מקרבן וקא מרבי אכלתי ולא אכלתי מסיפא דחייב קרבן: ומשני מסתברא ריש"א למעוטי אוכל ולא אכל: **דקתי בלהבא.** דקתני שבועה שלא אוכלנה וממעט להבא כגון אוכל ולא אכל: **אבל קאי בלהבא וממעט לשעבר.** בתמיה. כגון אכלתי ולא אכלתי: **לא תיסגי מימר.** מחוץ לקדשים: **אם לא תשמור לעשות וגו'.** עד לירא את השם שיתירא שלא להוציא את השם לבטלה וכן מקלל את חבירו בשם מוציאו לבטלה וכתיב והפלא ה' את מכותך שיטול מכות והיינו מלקות: **אפילו שבועת אמת.** דקא משזר קרא דאפילו שבועת אמת לא לעבד בשם שמים ואי עביד והפלא ה' את מכותך שיטול מלקות: **בהדיא כתיב.** דשרי למיעבד: **לא לפיים תבירו.** שלא יהא מוצאו ממון אבל מילקא לילקי הואיל ומדיא עצמו לידי שבועה: **ובשמו תשבע.** דשבועת אמת שריא למעבד: **לקיים המצוה.** כדי שלא יוכל לחזור בו שנאמר נשבעתי ואקיימה וגו' ואהכי איצטריך האי קרא ובשמו תשבע דנשבע לקיים את המצוה מותר: **הכתיב קרא אחרינא ובשמו תשבע.** דתרי קראי כתיבי **ובשמו תשבע חד בותמתן וחד בוהיה עקב חד מיבעי ליה דנשבע לקיים את המצוה** [כב] **ואידך לשבועת אמת:** **אנא למאי אתא.** האי אם לא תשמור וגו': **למקלל את חבירו בשם.** דולדתי לקי אע"ג דלא עביד מעשה: **אם שמים לבטלה.** אבל מקלל את חבירו בשם לא לקי: ומהדר ליה לאו כל דכן הוא: **דהיכא דקא עביד תרי איסורי לא תיסגי במלקות.** ואף על גב דלקה אפילו הכי לא נתכפר עדיין במלקות לחודיה: **אימר אפילו שבועת אמת.** ואזהרתיה מאת ה' אלהיך תיראה א"נ מאם ליראה, וכן במוציא שם שמים לבטלה יש לפרש דאזהרתיה מהכא: **אפילו שבועת אמת.** כגון הנך דאמרינן בשבועות לו ע"א. יכבה וזו היא קללה האמורה בתורה בשבועת העדות אימא דהמשביע את חבירו לקי הואיל והוציא... קללה. גלוין: **למקלל את חבירו בשם.** ל"א ההוא דרב גידל מן בו תדבק נפקא אלא דבשמו תשבע דכתב קרא למה לי אם אינו ענין לשבועת הדיינין דהא נפקא ליה משבועת ה' תהיה בין שניהם תנהו ענין לשבועה בעלמא דמותר ואם אינו ענין לשבועה דמצוה דמותר דהא נפקא ליה מן בו תדבק תנהו ענין לשבועה דחולין דשריא לירא את השם הנכבד, והפלא ה' את מכותך דכתב רחמנא למה לי ש"מ לחיובו למקלל את חבירו בשם הוא דאתא: **ואימא למוציא שם שמים לבטלה.** ע"י בהשמטות בסוף המסכת: **לא תיסגי ליה במלקות.** ע"י בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה ומאי שנא וכו' ור"י פירש ומאי שנא.** נ"א מה ראית לאוקמי כר"ש לוקמא כר"י וסיפא לא ממעט אכלתי ולא אכלתי ממלקות דודאי לקי כר"י ולא למעוטי אכלתי ולא אכלתי דחייב קרבן דודאי (חייב) [פטור] מקרבן לר"י אלא למעוטי אוכל ולא אוכל ממלקות ומשני קאי בלהבא כלומר ברישא דקתני אוכל ולא אוכל ממעט להבא הא אוכל ולא אוכל אינו חייב במלקות:

ז) נראה דל"ל אמת דרשות וא"כ הך קרא דלילא את השם למקבל תכיהו אתי.

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהלכות שבועות הלכה כ:
כג ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ד [נ"מ דפסק דלוקין על התראת ספק]:
כד ג מיי' פ"ד מהלכות שבועות הלכה ט:
כה ד מיי' שם פי"א הלכה ג טוש"ע י"ד סימן רג סעיף ו:
כו ה מיי' פכ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ג ועיין בהשגות וכ"מ טוש"ע מ"מ סימן כז סעיף ג:
כז ו מיי' פי"ב מהלכות שבועות הלכה יא:

שינויי נוסחאות

א) לוקה מגדף בה ר' אבהו (ש"מ) ב) מיבעי הוא נמתק (ש"מ) ג) שנא אכלתי ולא אכלתי אמר רבא, ועל מיבעי דקא מרבה, מאוכל ולא אכל נרשם קו לחומרא כי לפ"ד צריך למתקן (ש"מ) ד) שקר דומיא דשבועת שוא מה שבועת שוא לשעבר שהוא אומר על שיש שהוא של זהב שהוא משקר בשעת השבועה אף שקר לשעבר אכלתי ולא אכלתי (ש"מ) ה) ל"ל אוכל ולא אכל ממלקות אבל קרבן מחייב ומ"ש וכו', וכ"ש בשבועות שם להדיא (מהרא"ב) ו) שנא דקאי בלהבא ממעט לבבא (ש"מ) ז) ומקלל את חבירו (ש"מ) ח) תשמר וגו' וכתיב (ש"מ) ט) כדרב גידל אמר רב דאמר (ש"מ) י) על מיבעי וכו תדבק נרשם קו לחומרא כי לפ"ד צריך למתקן (ש"מ) יא) ל"ל דלא היה בו מעשה (הגר"א) יב) לומר שבוה שייתי (ש"מ) יג) ל"ל כדמפקינן (יעב"ץ) יד) לעיל דב"ד שלמעט (ש"מ) טו) ל"ל מניין על הזדון כשגגה קרבן עולה ויורד ואם (חש"ל ע"י ש"מ) טז) על דדונו מכות (ש"מ) יז) כ"מ מ"מ חייב יח) ל"ק, יט) קרבן הס"ד. ומה"ד אלא רישא למעוטי אוכל ולא אוכל דפטור מקרבן על שגגתו הס"ד (ש"מ) כ) ל"ל אוכל ולא אוכל ממלקות וקא מרבי (מ"ג. ועי' מהרא"ב) כא) לפיים את חבירו (ש"מ) כב) המצוה. דאי מדבר גידל הא תמרינן דדברי תורה מדברי קבלה לא לפיגן (ש"מ) כג) ל"ל שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה וכו' (ח"ג) כד) פעמים דאי איתשיל ראשונה קיימא שניה (ש"מ) כה) ל"ל ממלקות (ח"ג מהרא"ב) כו) לך וא"כ מאי קאמר ומאי שנא וכי נאמר מאי שנא לתקשות אדרבא ר"ש יתקן למעוטי אוכל כי היכי דלא מיקבי ליה (ש"מ)

רבינו גרשום

אימא לא ינקה כלל. אפי' ב"ד: **אשכחן שבועת שוא.** דלקי שבועת שוא היינו נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב או נשבע אם לא ראיתי נחש כקורות בית הבד: **משום דהוה התראת ספק.** שכשמתרין בו דיזהר שתאכלנה היום הוא אומר כן אנשה כשאהיה פנוי ועדיין יש שהות הרבה ביום ואם עבר היום ולא אכלה יכול לומר שכחתיה דכל התראה שאינה בשעת מעשה כגון זו הוי התראת ספק ולא שמה התראה שיכול לומר שכחתי ההתראה: **אלא א"ר אבהו תהא.** דלקי על שבועת שקר דאמר שבועה שאכלתי ולא אכל או שבועה שלא אכלתי ואכל קודם השבועה וההוא דקודם השבועה לא הוה מעשה: **ומאי שנא.** באוכל ולא אוכל דאמרת כיון דלית ביה מעשה לא לקי ומ"ש באכלתי ולא אכלתי דאמרת אע"ג דלית ביה מעשה לקי: **בפירוש ריבתה תורה.** שבועת שקר דכתיב לשוא לשוא תרי זימני הלכך בענין שקר דומיא דשוא לשעבר שנשבעים בחנם [לשונות אם הידוע לאדם ואמר על עמוד של אבן שהוא של זהב כו'] היינו כשאכלתי ולא אכלתי ומכזב על מה שהוא יודע לשעבר שאינו כך אף שקר נמי בענין לשעבר היינו אכלתי ולא אכלתי דלשעבר הוא: **אינו חייב אלא אחת.** דאין שבועה חלה על שבועה: **אבל אכלתי ולא אכלתי לא מייתי קרבן.** אלא לקי: **אבל אכלתי ולא אכלתי מייתי קרבן.** ולקי: **ורישא** לא למעוטי אכלתי ולא אכלתי לא מייתי קרבן. ולקי: **אבל אכלתי ולא אכל.** מקרבן: **ומאי שנא.** דהאי ממעט: **משום דקאי בלהבא.** שבועה שאוכל ולא אוכל אבל אכלתי דלשעבר הוא לא ממעט אלא לקי וכדר' אבהו משום דבדבורו עשה מעשה שמקדיש בהמת חולין: **ליראה את השם.** קס"ד דהאי ליראה את השם היינו שתירא אותו שלא תקלל בו חברך וכתיב ביה הפלאה דהיינו מלקות: **אימא** האי ליראה את השם אינו מקלל את חבירו בשם אלא שתירא אותו שלא תהא נשבע בשמו אפילו באמת: אימא האי שבועת ה' תהיה בין שניהם לאו שיהא מותר לכתחילה לישבע באמת אלא משום הכי צריך שבועה כדי להפיס דעתו של בעל הבית ומוטב שיפיס דעתו בממון ולא בשבועה ואם לא רצה ממון אלא שבועה ישבע לו כדי להפיס דעתו אבל ילקה על שבועת אמת דאימא להכי הוא דאתא ליראה את השם ולא למקלל חברו בשם: **ההוא לא מצית אמרת.** דעל שבועת אמת ילקה דהא כתיב קרא אחרינא דשרי דכתיב ובשמו תשבע. דשרי לישבע לא שרי אלא לדבר מצוה משום לדורות נפשיה וכדרב גידל אמר רב: **הא כתב קרא אחרינא ובשמו תשבע.** דתרי זימני כתיב ובשמו תשבע ד' [חד לכדרב גידל וחד] למישרי אפילו שבועת אמת דעלמא ואייתר ליה לאיראה את (ה') למקלל חברו בשם: **לא** ההוא דרב גידל מן בו תדבק נפקא אלא ובשמו תשבע למה לי אם אינו ענין לשבועה דמצוה דנפקא מן שבועת ה' תניהו ענין לשבועה דעלמא ולא לדיינין ואם אינו ענין לשבועה דמצוה דנפקא מן בו תדבק תניהו ענין לשבועת אמת ז) דחול ליראה את השם כו': **ואימא האי ליראה לחייב למוציא שם שמים לבטלה.** הוא דאתא ולא למקלל: האי לא מצית אמרת מקלל את חברו בשם ממי שמוציא שם שמים לבטלה. דהא מקלל (את חבירו) בשם תרי איסורי עביד דמוציא שם לבטלה לקלל את חברו ועוד שמקלל חבירו ודאי לא גרע (ממוציא שם שמים) אלא חמיר: ואנן הכי קא קשיא לן דנימא מוציא שם שמים לבטלה תיסגי ליה במלקות דנימא דלהכי כתיב והפלא אבל מקלל את חברו בשם לא תיסגי ליה במלקות דתרתי עביד:

מסורת הש"ס

א) ע"ר שבועות כח, ב. ש"מ]:. ב) פסחים סג: מכות טו: שבועות ג: כח., ג) [ע' בתוספות הרשב"ץ] מלק ג' סי' קמ"ו. ש"מ]:. ד) שבועות ג: מז:. ה) [שבועות ג. כח. כה.], ו) [שם כה.], ז) [שבת קלח: ע"ש מכות יג:], ח) [כלומר שתחיה שבועת שומרים מותרת להפיס דעתו של בעל הבית אבל יוקה על שבועת אמת כשנשבע מעצמו שבועת ביטוי. עיין רמב"ן מ"ע ז' בספר המצות], ט) נדרים ז: תגיגה י.,) ויקרא ה

תורה אור השלם

1. אם לא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כח נח
2. וְהִפְלָא יְיָ אֶת מַכֹּתְךָ וְאֶת מַכּוֹת זַרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת וְחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים: דברים כח נט
3. וְהָיָה אִם בֵּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכֻּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
4. שְׁבֻעַת יְיָ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם: שמות כב י
5. אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ: דברים ו יג
6. נִשְׁבַּעְתִּי וְאֲקַיֵּמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ: תהלים קיט קו
7. אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ: דברים י כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' המס הוא מעשה קא עבד: (ב) רש"י ד"ה לא מייתי וכו' שוא הס"ד ומא"כ מ"ש ר' ישמעאל כו' לתמר:

מוסף רש"י

שבועה שאוכל כבר זה כו' אינו לוקה. פטור ממלקות דלא תעשה (פסחים סג:) ומכל מקום חולקים בטעמו של דבר, טעמא דיסיבי מר לא יסיב מר, ומר לית ליה טעמא דמר, ולקמן מפרש יעוגמייהו (שבועות ג:). דלאו שאין בו מעשה הוא. אבל משום התראת ספק לא הוה מפטר, דהתראת ספק שמה התראה (מכות סז:). **משום דהוה ליה התראת ספק.** וכי מתריה ביה אכלהו היום פן תעבור על השבועה, שמא יעבור שמא לא יעבור על התראתנו, עדיין יש שהות היום (פסחים סג:) ספק אם יעבור על התראה אם לא, שיכול לומר עדיין יש שהות היום, ואין המתרה יכול לכוין שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה (שבועות כא.) אבל משום לא שלין בו מעשה לא הוה מפטר דקסבר לא שלין בו מעשה לוקין עליו (מכות סז:). **אינו חייב אלא אחת.** דמתאחר שנשבע עליו שבועה ראשונה נאמרת עליו וכי הדר אישתבע ה"ל נשבע לקיים את המצות, ותנן (שבועות מז.) נשבע לקיים את המצות ולא קיים פטור משבועת קרבן (שבועות ד. וכנ"ל שם כא.). **אלא על העתיד.** דדייק להכא לו לחייבי (שם ג.). שנשבעין לקיים את המצות. כלומר מצוה שיהא אדם נשבע לקיים מצוה כדי שיתקבל ויחזלו לקיימה (חגיגה י.).

שיטה מקובצת

מלקין אותו ומנקין אותו. פ' בהכאה שיש לו קצבה ומתכפר לו. גלוין: **ובתיב והפלא ה' את מכותך הפלאה** זו כו'. ומקלל את חבירו קאתי מאיש כי יקלל את אביו ולא תקלל חרש, ובפ' ד' מיתות דף ס"ו ע"א מפיק ליה כל אדם מנשיא דדיין והרחש:

תוספות

שבועה שלא אוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת. ודוקא נקט שבועה שלא אוכל תחילה דאי אמר שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכל ואח"כ אמר שבועה שלא אוכלנה משמע כולה וכי הדר אמר שבועה שלא אוכל משמע כלל ושבועות (דף מז:) מפרש אמאי תנא שלא אוכלנה שני פעמים [ד]: **ומאי** שנא. פרש"י מאי שנא דממעט אוכל ולא אכל [ה] מקרבן וקמרבי אכלתי ולא אכלתי מסיפא דחייב בקרבן ולא נהירא דאי אמר למעוטי אוכל ולא אכל נ"ל דמיד אבל אי אמר איפכא אז מיקשה לך [ו] ור"י פירש ומאי שנא דמפרש לה כרבי עקיבא לוקמא כר' ישמעאל וריש"א למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן וסיפא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות ומשני קאי בלהבא כו': **ומקלל** חבירו בשם מגלן. אם לא תשמור לעשות והפלא ואזהרתיה מהכא לא תקלל חרש אי נמי מהאי קרא גופיה:

בן לקיש אמרי אינו לוקה ר' יוחנן אומר אינו לוקה [א] דלאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ור"ל אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק [ב] וכל התראת ספק אין לוקין עליו אלא א"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי ומאי שנא [ג] דקא מרבה אכלתי ולא אכלתי מאוכל ולא אכל אמר רבא בפירוש ריבתה תורה שקר [ד] דומה לשוא מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר איתיביה רבי ירמיה לרבי אבהו [ה] שבועה [ו] שלא אוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וזוהי שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זוהי למעוטי מאי לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא זו היא דעל שגגתה מייתי קרבן אבל אכלתי ולא אכלתי לא מייתי קרבן ומני רבי ישמעאל היא [ז] דאמר אינו חייב אלא על העתיד לבא אבל מילקא לקי אימא סיפא זוהי שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור זוהי למעוטי מאי לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי דלא לקי לא זוהי דעל שגגתה פטור מקרבן אבל אכלתי ולא אכלתי מייתי קרבן ומני ר"ע היא דאמרי [ח] מביאין קרבן לשעבר והא אמרת רישא רבי ישמעאל אלא מדסיפא רבי עקיבא רישא נמי רבי עקיבא ורישא לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי אלא למעוטי אוכל ולא אכל [ט] ומאי שנא [י] משום דקאי בלהבא ממעט להבא קאי בלהבא ממעט לשעבר: ומימר: א"ל רבי יוחנן לתנא לא תתני ומימר משום דבדיבורו עשה מעשה: [יא] המקלל את חבירו בשם: מגלן א"ר אלעזר א"ר אושעיא אמר קרא [1] אם לא תשמר [יב] וכתיב [2] והפלא ה' את מכותך [יג] הפלאה זו אני יודע מהו כשהוא אומר [3] והפילו השופט והכהו לפניו הוי אומר הפלאה זו מלקות אימר אפילו שבועת אמת בהדיא כתיב [4] שבועת ה' תהיה בין שניהם אימר הני מילי [יד] לפיים את חבירו אבל מילקא לילקי לא מצית אמרת דהכתיב [5] ובשמו תשבע ההוא מיבעי ליה [טו] לכדרב [טז] דאמר רב גידל אמר רב [יז] מנין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר [6] נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך הכתיב קרא אחרינא [יח] [7] ובו תדבק ובשמו תשבע אלא למאי אתא למקלל [יט] את חבירו בשם ואימא [כ] למוציא שם שמים לבטלה מי גרע מקלל את חבירו בשם ממוציא שם שמים לבטלה אנן הכי קא קשיא לן אימא מוציא שם שמים לבטלה תיסגי ליה במלקות אבל מקלל חבירו בשם כיון דקעביד תרתי דקא מפיק שם שמים לבטלה וקמצער ליה לחבריה לא תיסגי ליה במלקות לא

אין מנקין אותו אבל בית דין של מטה מלקין אותו ומנקין אותו [ח] אשכחן שבועת שוא שבועת שקר מנלן רבי יוחנן דידיה אמר לשוא לשוא שני פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תניהו ענין לשבועת שקר דלוקה [ט] מתקיף לה רבי אבהו שבועת שקר היכי דמי אינימא דאמר שלא אוכל ואכל התם [י] הוא מעשה [יא] עבד ואלא דאמר שאוכל ולא אכל ההוא מי לקי והאיתמר [יב] שבועה שאוכל כבר זה היום ועבר היום ולא אכל רבי יוחנן ורבי שמעון

ומאי שנא [כא] אוכל ולא אכל מקרבן וקא מרבי אכלתי ולא אכלתי מסיפא דחייב קרבן: ומשני מסתברא ריש"א למעוטי אוכל ולא אכל: **דקתי בלהבא.** דקתני שבועה שלא אוכלנה וממעט להבא כגון אוכל ולא אכל: **אבל קאי בלהבא וממעט לשעבר.** בתמיה. כגון אכלתי ולא אכלתי: **לא תיסגי מימר.** מחוץ לקדשים: **אם לא תשמור לעשות וגו'.** עד ליראה את השם שיתירא שלא להוציא את השם לבטלה וכן מקלל את חבירו בשם מוציאו לבטלה וכתיב והפלא ה' את מכותך שיטול מכות והיינו מלקות: **אפילו שבועת אמת.** דקא משזר קרא דאפילו שבועת אמת לא לעבד בשם שמים ואי עביד והפלא ה' את מכותך שיטול מלקות: **בהדיא כתיב.** דשרי למיעבד: **לא לפיים חבירו.** שלא יהא מוצאו ממון אבל מילקא לילקי הואיל ומדיא עצמו לידי שבועה: **ובשמו תשבע.** דשבועת אמת שריא למעבד: **לקיים המצוה.** כדי שלא יוכל לחזור בו שנאמר נשבעתי ואקיימה וגו' ואהכי איצטריך האי קרא ובשמו תשבע דנשבע לקיים את המצוה מותר: **הכתיב קרא אחרינא ובשמו תשבע.** דתרי קראי כתיבי **ובשמו תשבע חד בותמתן וחד בוהיה עקב חד מיבעי ליה דנשבע לקיים את המצוה** [כב] **ואידך לשבועת אמת:** **אנא למאי אתא.** האי אם לא תשמור וגו': **למקלל את חבירו בשם.** דולדתי לקי אע"ג דלא עביד מעשה: **אם שמים לבטלה.** אבל מקלל את חבירו בשם לא לקי: ומהדר ליה לאו כל דכן הוא: **דהיכא דקא עביד תרי איסורי לא תיסגי במלקות.** ואף על גב דלקה אפילו הכי לא נתכפר עדיין במלקות לחודיה: **אימר אפילו שבועת אמת.** ואזהרתיה מאת ה' אלהיך תיראה א"נ מאם ליראה, וכן במוציא שם שמים לבטלה יש לפרש דאזהרתיה מהכא: **אפילו שבועת אמת.** כגון הנך דאמרינן בשבועות לו ע"א. יכבה וזו היא קללה האמורה בתורה בשבועת העדות אימא דהמשביע את חבירו לקי הואיל והוציא... קללה. גלוין: **למקלל את חבירו בשם.** ל"א ההוא דרב גידל מן בו תדבק נפקא אלא ובשמו תשבע דכתב קרא למה לי אם אינו ענין לשבועת הדיינין דהא נפקא ליה משבועת ה' תהיה בין שניהם תנהו ענין לשבועה בעלמא דמותר ואם אינו ענין לשבועה דמצוה דמותר דהא נפקא ליה מן בו תדבק תנהו ענין לשבועה דחולין דשריא לירא את השם הנכבד, והפלא ה' את מכותך דכתב רחמנא למה לי ש"מ לחיובו למקלל את חבירו בשם הוא דאתא: **ואימא למוציא שם שמים לבטלה.** ע"י בהשמטות בסוף המסכת: **לא תיסגי ליה במלקות.** ע"י בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה ומאי שנא וכו' ור"י פירש ומאי שנא.** נ"א מה ראית לאוקמי כר"ש לוקמא כר"י וסיפא לא ממעט אכלתי ולא אכלתי ממלקות דודאי לקי כר"י ולא למעוטי אכלתי ולא אכלתי דחייב קרבן דודאי (חייב) [פטור] מקרבן לר"י אלא למעוטי אוכל ולא אוכל ממלקות ומשני קאי בלהבא כלומר ברישא דקתני אוכל ולא אוכל ממעט להבא הא אוכל ולא אוכל אינו חייב במלקות:

לא תקלל חרש. דמשמע בין קללה סתם בין קללה שבשם דקמי לאו עלה וקתמא קרא ליראה את השם [דברים כח] לאשמועינן דלוקה שנאמר והפלא ה' את מכותך [שם]. ע"א לא מצית אמרת דלא יתכפר במלקות גרידתא דוודאי מתכפר במלקות לאוזייה להא כתיב לא תקלל חרש וילפינן בסנהדרין [1] בפרק ארבע מיתות (דף סו.). ג"ש מהתם [2] לאו דכתיב גבי אומנליין כגון לא תקלל חרש שהוא גרוע שבכולן וכתיב גבי נשיא ונשיא בעמך לא תאור [שמות כב] וכי היכי דהתם ליכא אלא מלקות גרידתא הכי נמי באומנליין סגי ליה במלקות גרידתא ומוקמי ליה התם [3] במקלל בשם דקא גמר ממקלל אביו דכתיב ביה בנקבו שם [4] הלכך לא מצית אמרת דלא מיסגי ליה במלקות ולא מפי מורי אלא מפי ר' יצחק בר' מנחם ז"ל [5]: **ואכ"א** [6]. כלומר [7] דמהתם קרא לירליה את השם למקלל חבירו בשם הוא דאתא שהרי לא מצינו שעשה אלא"כ הזהיר: [8] **ובשלמא אי אמרת.** דההוא קרא למקלל חבירו בשם הוא דאתי ואזהרתיה מדכתיב לא תקלל חרש ומיתוקמא במקלל את חבירו בשם כדפרישית לעיל הלכך כתיב הכא אם לא תשמור לעשות וגו' [דברים כח] כלומר [9] שתקלל את חבירך בשם שהוזהרת עליו והפלא ה' וגו' [10] תחייב מלקות: **אזהרתיה מהיכא.** כלומר אשכחן עונש והפלא ה' וגו' אזהרה מנין שהזהיר הכתוב שלא להוציא ש"ש לבטלה: **אלמה לא.** בתמיה. [11] שלא מצינו שהזהיר שלא להוציא שמו לבטלה [12] [ב] (הוא) והכא הזהיר והתם ענש והפלא ה' וגו' [13] ואזהרה [14] כתיב אם לא תשמור לעשות וגו' ואכתי מיתוקמ במוציא ש"ש לבטלה: **הכי הא אזהרת עשה היא.** ולאו שמה אזהרה והלכך מיתוקמ ליראה את השם שנכבד במקלל את חבירו בשם שמצינו לו אזהרת לאו דלא תקלל חרש ולא מיתוקמא במוציא שם שמים לבטלה שלא מצינו לו אזהרת לאו [15] : לעיל קא מהדר דקאמר רבי יוסי אף המקדים תרומה לביכורים לוקה: **אלו ביכורים.** ולהכי קרי לביכורים מלאה משום דלאלתר [16] שנתמלאה התבואה וגמרה מלאכתה [17] הוקבעה לביכורים: **זו תרומה.** ולפי שהיא מדמעת ועולה באחד ומאה מפיק לה קרא בלשון דימוע [18] וקאמר רחמנא ולא תאחר מלאה לדימוע דמעיקרא איבעי ליה לאתויי מלאה דהיינו ביכורים וכי מאחר לוקה: **מעשר שלו זו בזו.** מעשר שאני חייב להפרישם מכלכלה זו בזו ושל זו בזו [19] שאפרישם מכלכלה זו על אידך כלכלה ומאידך כלכלה אפרישם על כלכלה זו לתשובה מעושרת אע"ג דלא הפרישם לאלתר כדכתיבנן גבי חבית [מעילה כב.] יין שאני עתיד להפרישם כו' מיהו ושותה מיד אע"ג דלא הפרישם לאלתר מן החבית וכל שכן הכא דמיהו ואוכל מיד הואיל ושני כלים מיהו אבל הסניה אינה מעושרת ואפי' [20] [21] כי אמר משל זו [22] לזו ושל זו לזו משום דלאלתר דאמר של זו לזו לתשובה תהא מעשר על הסניה לאלתר אפילו הכי סניה לגמרי וכי [23] אמר של זו של סניה תהא מעשר על הראשונה אין בדבריו כלום משום דכבר אפילו הכי סניה בכלכלה ראשונה ואין תורמין מן הפטור על החיוב: **ואם אמר מעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה.** כלומר אלו שני המעשרות שאני עתיד להפרישם מאלו ב' הכלכלות תהא מעשרותיהם של כל אחת ואחת מעשר הכלכלה בחבירתה כלומר שמיפטר הכלכלה בכלכלה דחבירתה דהיינו של זו בזו ושל זו בזו: **קרא** [24] **אם השם.** שמיחל ואוכל מיד משמיהן אע"ג דאכתי לא הפרישם כלל [25]. והכא ליכא למימר מן הפטור על החיוב משום דתרוייהו מיתקני בצד אחת ובמחלא דיבורא והוי מן החיוב על החיוב: **מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון.** דמעיקרא מקמי דאמר של זו בזו קיימא להפרישם ממנה מעשר ראשון ומעשר שני והשתא כי [26] חוזר ומפרישם ממנה מעשר ראשון ומעשר שני בשביל אידך כלכלה נמצא מעשר שני של כלכלה זו קודם למעשר ראשון שהיה עומד להפרישם מאידך כלכלה קודם לכן וכן נמי כי אמר של זו בזו ושל זו בזו [27] שמקדים מעשר שני שבה [28] למעשר שני שבחבירתה כי האי גוונא נמי ואהכי לוקה משום דמעשר ראשון ומעשר שני חייב אדם להפרישם כסדר הזה דכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר [29] דכי היכי דמוזהר שלא לעכב מלאה לדימוע הכי נמי מוזהר שלא לעכב מעשר ראשון למעשר שני דכתיב ודמעך לא תאחר דכל שישנו בכלל דימוע הרי הוא בכל תאחר כלומר שישנו עליו תורת תרומה הוי בכל תאחר שמפרישם מעשר ראשון והדר מעשר שני ואם הקדים מעשר שני למעשר ראשון עובר בכל תאחר. ל"א דרשינן במכילתא [30] דיוקדמו ביכורים לתרומה משום דביכורים חמירי לחיים להו ד' שמות ראשית ומלאה ותרומה וביכורים ותרומה אין לה אלא שלשה שמות ראשית ודמעה ותרומה ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין לו אלא ב' שמות כגון מעשר ותרומת מעשר ויוקדם נמי מעשר ראשון לחיים ליה ב' שמות למעשר שני דאין לו אלא שם אחד כגון מעשר שני [31] תלמוד לומר מלאתך ודמעך דאכולהו קא משמעי דחמור שבהן לא יאחר אלא מקדים החמור לקל וכי היכי דאמר רבי אלעזר לוקה במקדים מעשר שני למעשר ראשון הכי נמי קאמר במקדים תרומה לביכורים:

לא מצית אמרת [32] דכתיב [1] לא תקלל חרש ואי [2] אמרת בשלמא לקלל את חבירו אזהרתיה מהכא דכתיב לא תקלל [3] חרש אלא אי אמרת מוציא ש"ש לבטלה אזהרתיה מהיכא אלמה לא [4] והכתיב [2] את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ההוא [5] אזהרת עשה הוא: משום רבי יוסי בר' חנינא [6] אמרו אף המקדים תרומה לביכורים מאי טעמא דרבי יוסי ברבי חנינא אמר קרא [3] מלאתך ודמעך לא תאחר מלאה אלו ביכורים [7] ודמעך [8] אלו תרומה ואמרה לא תאחר איתמר הקדים תרומה לביכורים ר"א ור' יוסי ברבי חנינא חד אמר לוקה וחד אמר [9] אינו לוקה תסתיים דר' יוסי בר' חנינא הוא דאמר לוקה מדאמר ר' יוסי בר' חנינא אף [10] המקדים תרומה לביכורים (לוקה) אדרבה תסתיים דר' אלעזר הוא דאמר לוקה דתנן [3] היו [2] לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה מעושרת ושל זו בזו ושל זו בזו [11] הראשונה מעושרת והשניה אינה מעושרת מעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה קרא [12] את השם ואתמר רבי אלעזר אמר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה תסתיים אלא ר' יוסי בר' חנינא דאמר אינו לוקה לימא קשיא דר' יוסי בר' חנינא אדר' יוסי ברבי חנינא לא רבי יוסי ברבי חנינא

אפטורא

הא לא מצית אמרת דהכתיב לא תקלל חרש. וכיון דלאשכחן אזהרה מעשה אמרת דהכתיב לא תקלל חרש. וכיון דלאשכחן אזהרה מעשה אמרת דהכתיב לא תקלל חרש. במקלל יש לנו להעמיד הלי קרא דמלקות במקלל חבירו בשם טפי מלהעמיד במוציא ש"ש שמים לבטלה דלא אשכחנא ביה אזהרה מפורשת: **מלאתך** זו ביכורים. פרש"י [4] להכי קרי מלאה משום [5] דלאלתר שנתמגדשת התבואה וגמרה מלאכתה הוקבע לביכורים ודמעך זו תרומה [6] (מה) [לפי] שהיא מדמעת ועולה מפיק לה קרא בלשון דימוע [7] [לשון רש"י] [8] ולא נהירא שהרי זה אינו [9] אלא מדרבנן והר"ר משה מפונטוויז"א פירש דלכך קרי לתרומה דמע לפי שנוהגת [10] בלח וביכורים אינן אלא ביבש שהרי אין מביאין ביכורים אלא מפרי כלאיתא פרק העור והרוטב (מולין דף קכ:) פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: **היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה מעושרת.** כגון אם בכל כלכלה מאה תאנים [11] עשרה מן השניה יהיו מעשר ראשון על הראשונה ואומר נמי [12] מעשר שני כל המאה של ראשונה הן מתוקנים ובדמאי מיירי מדלא קמפרש תרומה ובמסכת דמאי (פ"ז מ"ו) מיתניא: **של** זו בזו ושל זו בזו **הראשונה מעושרת** [13]. דמיד שאמר של זו בזו היא מתוקנת ועשה פטור כי הדר אמר ושל זו בזו נמצא מעשר מן הפטור על החיוב ואינו כלום [14]: **מעשרותיהם** מעשר בכלכלה בחבירתה קרא השם. שהרי מתוקנין הן יחד זה בזה ואע"ג דקי"ל כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו הכא [15] כיון דלעתיה לתקוני תרוייהו הוי כאומר מעשר של ראשונה תהא בשניה חוץ מי' שישאירו טבל בראשונה נתקן השניה וחל המעשר של זו בזו ושל זו בזו: **ואתמר** עלה ר"א אומר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה. שהרי מעשר ראשון ושני של ראשונה הוו כאילו הן מופרשים ועדיין מעשר ראשון של שניה טבל בתוכה ואריש קאי דאמר מעשר של זו בזו מעושרת וגרסינן בירושלמי [16] על הראשונה בעשה ועל השניה בלאו [17] ויש לפרש על הראשונה אם קבע מעשרותיהן בתוכה עובר בעשה שהיה לו להקדיש מעשר ראשון לשני והרי קרא שמס בבת אחת מיהו לאו ליכא כיון דלא הקדיש שני לראשון ועל השניה בלאו בשמיקן הראשונה בתוכה שהרי הקדיש מעשר שני של ראשונה למעשר ראשון של שניה ואית דגרסי איפכא על הראשונה בלאו ועל השניה בעשה והי"פ על ריש"א של משנה דהיינו כי אמר מעשר של זו בזו עובר בלאו שהרי מקדיש מעשר שני לראשון כדפרישית ועל השניה פי' על סיפא דמתניתין דהיינו כי אמר מעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה ליכא לאו אלא עשה שהרי בבת אחת הן: **שהקדים** מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה. ואף על גב דקרא לא קמיירי אלא מביכורים ותרומה מיהו פירש נמי במעשר ראשון לתרומה ומעשר שני למעשר ראשון מדכתיב ודמעך לא תאחר כל שישנו בכלל דימוע לא תאחר ומפרש טעמא [18] במשניות (תרומות פרק ג מ"ו)

ומשני

ואי בעית אימא בשלמא (תיבת אמרת נמחק) **לקלל איבא אזהרה מלא תקלל חרש אלא מוציא שם שמים לבטלה מהיכא מאת ה' אלהיך תירא ההוא אזהרת עשה.** כך הגי' [בס"א]. וה"פ כלומר לעולם לא תימא משום דאזהרת מקלל בלשון אחר נתרץ דליכא לאוקמא כלל במוציא שם שמים לבטלה דלית ביה אזהרה כלל דאזהרת עשה לאו אזהרה, ויש הפרש דללישנא קמא דהיכא דאיכא מעשה לוקין מאזהרת עשה וללישנא בתרא אין לוקין, וא"ת ליליף אזהרה במוציא שם שמים לבטלה מאם לא תשמור דקיי"ל [ערובין צ"ו.] כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לאו, וי"ל דוודאי השמר שהוא בלשון צוויי כמו השמר בנגע צרעת הוי לאו אבל הכא ה"ק אם לא דקיימי מה שנאמר אם לא תשמור כו' במקלל וכו' וקאי על ענין אחר והפלא ומ"מ מהכא לא נפיק לאו. זהו

הפטור פירותיו טבלים הסמ"ד (ש"ס) **מה** דכיון דעתיד (צ"ק) **מה** ל"ל כיון דעתיד לתיקוני (רעב"ץ) שבת קכ"ז ע"ב ד"ה שהקדימו (גר' קה"י)

ומשני

לא מצית אמרת דהכתיב לא תקלל חרש. וכיון דלאשכחן אזהרה מעשה אמרת דהכתיב לא תקלל חרש. במקלל יש לנו להעמיד הלי קרא דמלקות במקלל חבירו בשם טפי מלהעמיד במוציא ש"ש שמים לבטלה דלא אשכחנא ביה אזהרה מפורשת: **מלאתך** זו ביכורים. פרש"י [4] להכי קרי מלאה משום [5] דלאלתר שנתמגדשת התבואה וגמרה מלאכתה הוקבע לביכורים ודמעך זו תרומה [6] (מה) [לפי] שהיא מדמעת ועולה מפיק לה קרא בלשון דימוע [7] [לשון רש"י] [8] ולא נהירא שהרי זה אינו [9] אלא מדרבנן והר"ר משה מפונטוויז"א פירש דלכך קרי לתרומה דמע לפי שנוהגת [10] בלח וביכורים אינן אלא ביבש שהרי אין מביאין ביכורים אלא מפרי כלאיתא פרק העור והרוטב (מולין דף קכ:) פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: **היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה מעושרת.** כגון אם בכל כלכלה מאה תאנים [11] עשרה מן השניה יהיו מעשר ראשון על הראשונה ואומר נמי [12] מעשר שני כל המאה של ראשונה הן מתוקנים ובדמאי מיירי מדלא קמפרש תרומה ובמסכת דמאי (פ"ז מ"ו) מיתניא: **של** זו בזו ושל זו בזו **הראשונה מעושרת** [13]. דמיד שאמר של זו בזו היא מתוקנת ועשה פטור כי הדר אמר ושל זו בזו נמצא מעשר מן הפטור על החיוב ואינו כלום [14]: **מעשרותיהם** מעשר בכלכלה בחבירתה קרא השם. שהרי מתוקנין הן יחד זה בזה ואע"ג דקי"ל כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו הכא [15] כיון דלעתיה לתקוני תרוייהו הוי כאומר מעשר של ראשונה תהא בשניה חוץ מי' שישאירו טבל בראשונה נתקן השניה וחל המעשר של זו בזו ושל זו בזו: **ואתמר** עלה ר"א אומר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה. שהרי מעשר ראשון ושני של ראשונה הוו כאילו הן מופרשים ועדיין מעשר ראשון של שניה טבל בתוכה ואריש קאי דאמר מעשר של זו בזו מעושרת וגרסינן בירושלמי [16] על הראשונה בעשה ועל השניה בלאו [17] ויש לפרש על הראשונה אם קבע מעשרותיהן בתוכה עובר בעשה שהיה לו להקדיש מעשר ראשון לשני והרי קרא שמס בבת אחת מיהו לאו ליכא כיון דלא הקדיש שני לראשון ועל השניה בלאו בשמיקן הראשונה בתוכה שהרי הקדיש מעשר שני של ראשונה למעשר ראשון של שניה ואית דגרסי איפכא על הראשונה בלאו ועל השניה בעשה והי"פ על ריש"א של משנה דהיינו כי אמר מעשר של זו בזו עובר בלאו שהרי מקדיש מעשר שני לראשון כדפרישית ועל השניה פי' על סיפא דמתניתין דהיינו כי אמר מעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה ליכא לאו אלא עשה שהרי בבת אחת הן: **שהקדים** מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה. ואף על גב דקרא לא קמיירי אלא מביכורים ותרומה מיהו פירש נמי במעשר ראשון לתרומה ומעשר שני למעשר ראשון מדכתיב ודמעך לא תאחר כל שישנו בכלל דימוע לא תאחר ומפרש טעמא [18] במשניות (תרומות פרק ג מ"ו)

ומשני

ואי בעית אימא בשלמא (תיבת אמרת נמחק) **לקלל איבא אזהרה מלא תקלל חרש אלא מוציא שם שמים לבטלה מהיכא מאת ה' אלהיך תירא ההוא אזהרת עשה.** כך הגי' [בס"א]. וה"פ כלומר לעולם לא תימא משום דאזהרת מקלל בלשון אחר נתרץ דליכא לאוקמא כלל במוציא שם שמים לבטלה דלית ביה אזהרה כלל דאזהרת עשה לאו אזהרה, ויש הפרש דללישנא קמא דהיכא דאיכא מעשה לוקין מאזהרת עשה וללישנא בתרא אין לוקין, וא"ת ליליף אזהרה במוציא שם שמים לבטלה מאם לא תשמור דקיי"ל [ערובין צ"ו.] כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לאו, וי"ל דוודאי השמר שהוא בלשון צוויי כמו השמר בנגע צרעת הוי לאו אבל הכא ה"ק אם לא דקיימי מה שנאמר אם לא תשמור כו' במקלל וכו' וקאי על ענין אחר והפלא ומ"מ מהכא לא נפיק לאו. זהו

ואיתמר עלה רב אשי אמר רב אחא בר יעקב אמר רב אשי: **אם לא תשמור לעשות** אם לא תעשה מעשר על חברתה הואיל ובבת אחת חלקנו (נתקנו) שנאמר **ואיתמר עלה ר' אלעזר אמר** לוקה. אריש קאי אע"ג דאמרינן הראשונה מעושרת לוקה מפני שכשאמר מעשר של זו בזו משמע כל מעשרות של זו בזו הרי הקדים אפי' מעשר שני שבה קודם שיפריש מעשר ראשון של חברתה דאסור לו לאדם שיפריש מעשר שני עד שיפריש מכל כלכלה מעשר ראשון דהא אמרינן לעיל דלא תאחר [קאי] על כולם. אם כן קשיא קמייתא הא דאמרן משום ר' יוסי ב"ר חנינא דאמרו אף המקדי' תרומה לביכורים:

שיטה מקובצת

לשון תוס': **ההוא אזהרת עשה הוא.** וכל אזהרת עשה אין לוקין עליה: **מעשר של זו בזו הראשונה מעושרת.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **רש"י ד"ה מפני שהקדים וכו' וכי היכי דמוזהר.** וכן כתוב בגליון וז"ל היכא דהקדים מעשר שני למעשר ראשון לוקה משום מלאתך ודמעך לא תאחר דמשמע כל מי ששמו דימוע לא תאחרנו דהיינו מעשר ראשון שבו תרומת מעשר ומעשר ב' אין בו דימוע, ותרומה גדולה היינו טעמא דקודמת למעשר ראשון דהכי דרשי' במכילתא [משפטים י"ט] יוקדם דבר שיש לו שני שמות: **תוס' ד"ה מעשרותיהם וכו' אפילו בבת אחת אינו.** עיין בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה ואתמר עלה וכו' ועדיין מעשר ראשון של שניה טבל בתוכה.** ע' בהשמטות בסוף המסכת:

תורה אור השלם

1. לא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד
2. אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ: דברים ו יג
3. מְלֵאתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּתֵּן לִי: שמות כב כח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תקלל וכו' בר' מנחם ז"ל הסמ"ל ואמ"כ מ"ש ראי' אמרת בשלמא כו' כלומר דהאי קרא וכו' הוא דאתא אזהרתיה כו' שהרי לא: (ב) ד"ה אלמה לא בתמיה הא מלינו וכו' לבטלה והכא כל"ל: (ג) ד"ה הכא אזהרת וכו' לאו הסמ"ל ואמ"כ מ"ש משום ר' יוסי כו' לעיל קא מהדר: (ד) ד"ה מעשר של זו וכו' ואפי' כי אמר משל זו. נ"ב ולגירסת הגמה"ל דגרס של זו בזו הוה איפכא כמו שפיכו תוספות ורש"י היה גורס של זו לזו הוה הני מעשר כו' ומשמע דגרס הגמה"ל בגמ' (ה) ד"ה מפני מדכתיב לא תקלל וכו' כגון מעשר מלאתך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והכתיב כו'. גירס"י והכתיב אם לא תשמור לעשות כו' הכא. מתי' לא עד תעבוד ל"ג: [ב] רש"י ד"ה אלמה. הוא והכא כו'. הגירסא מהופך וכל"ל שמו לבטלה והכתיב אם עד וגו'. **אזהרה** הוא והכא כו' עד ה' וגו' ואכתי כו': [ג] תוד"ה מלאתך כו' ולא נהירא כו'. וי"ל דלאו דוקא בחמה ומאה רק שמדמע אבל קשה על רש"י הא ביכורים ג"כ מדמע עד ל' ומאה:

רבינו גרשום

לא מצית אמרת. דלא תיסגי ליה במלקות: **דהא כתב לא תקלל חרש.** אלמא דליתיה אלא בלאו והאי והפלא לחייבו במלקות אתא: **איבעית אימא.** דהא' מסתבר דהאי ליראה במקלל את חברו בשם קאי: **דבשלמא** מקלל את חברו בשם אזהרתיה כו': **תיפוק לי' מאת ה' אלהיך תירא.** והיינו אזהרה שלא להוציא שם שמים לבטלה: **ההוא תירא היינו אזהרת עשה.** ואין לוקין עליו: ותניא (בספרי) [במכילתא משפטים פ' יט] **מלאתך אלו הבכורים.** שנוטלין מן המלאה כלומר בתחלה כשעדיין הכל מלא שלא ניטל עדיין ממנו כלום: **ודמעך זה תרומה.** שניטלה מן הדימוע מאחר שיש בהן חולין של בכורים עם הטבל של תרומה. ואמרינן נמי בספרא (שם) יוקדם בכורים לתרומה שקרויין ד' שמות בכורים ראשית תרומה ודמע, בכורים איקרו תרומה דכתיב תרומת ידך אלו הבכורים, ותרומה איקרי דמע. יוקדם תרומה לתרומה ראשון שתרומה קרויה ג' שמות, [ראשית תרומה דמע] תרומה ומעשר למעשר שני שאין לו אלא שם אחת בלבד מעשר. ועליהם על כולם כתיב מלאתך ודמעך לא תאחר שלא יאחר המוקדם וכתב לאו למלקות: **ואמר מעשר של זו הוא בזו הראשונ' מעושרת וכן אם אמר מעשר של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת ולא השניה.** מפני שכשהפרישם זו השניה על הראשונה הפרישם מן החיוב על החיוב ואם מפריש לאלתר אינו מתוקן אבל אם הפרישם אחר שכבר נתקן אינו מתוקן אם לא הפרישם אחר שכבר נתקן אבל אם **שתי כלכלות יהא מעשר בכלכלה בחבירתה.** כגון שנותן עיניו בצד כל אחת שתהא מעשר על חברתה הואיל ובבת אחת חלקנו (נתקנו) מעשרותיהן קרא את השם והרי הן מעושרין: **ואיתמר עלה ר' אלעזר אמר** לוקה. אריש קאי אע"ג דאמרינן הראשונה מעושרת לוקה מפני שבשאמר מעשר של זו בזו משמע כל מעשרות של זו בזו הרי הקדים אפי' מעשר שני שבה קודם שיפריש מעשר ראשון של חברתה דאסור

שינויי נוסחאות

[1] מגמרת דהא כתיב לא (ש"ס מ"ה) [2] ואי בעית אימא בבלמא (תיבת אמרת נמחק) נקלל אינא מזהרה מלא תקלל חרש אלא מוציא שם שמים לבטלה מהיכא מאת ה' אלהיך תירא הכא מזהרה עשה, כך הגי' [בס"א]. [3] מלאתך (ש"ס מ"מ) [4] דכתיב בנקבו שם (ש"ס מ"מ) [5] מרבי. ל"א דכתיב ונשיא בעמך לא תאור (ש"ס מ"מ) [6] משום דר' יוסי בר חנינא. נ"ל בקלא ס"ד משום ר' יוסי בר חנינא דאמר אמר מלאתך ודמעך לא תאחר מלאתך אלו ביכורים וכו', וגמ' שזו היא נוסחת כ"ש ז"ל שפתא לעיל קא מהדר וכו' (ש"ס מ"מ) [7] ל"ל ודמעך זו מרומה ומאמרה תורה וכו' (רעב"ץ) [8] ודמעך זו היא תרומה (ש"ס מ"מ) [9] מדאמר ר' יוסי בר' חנינא אף המקדים. וקס"ד דקאי אחיובא דמוך מנאמנן. תוס' (ש"ס מ"מ) [10] כ"ש לא גרים והתוס' גורסים כן: [ובכ"י אחר אל זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת ומעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה קרא את השם (ש"ס מ"מ) [11] קרא שם ותתמר עלה רבי אלעזר (ש"ס מ"מ) [12] ל"ל (חי"נ עי"ש ונרי' ש"ש) [13] מהאי קרא דכתיב (ש"ס מ"מ) [14] ואכ"א גרסי' לפי ר"י כלומר דהאי קרא ליראה את השם (ש"ס מ"מ) [15] כלומר דאי אמר מעשר שני לבטלה אינו מוזהר כו'. (צי"ק) [16] דאי אמר מעשר שני לבטלה אינו מוזהר כו'. (צי"ק) [17] הא מן המעשר על כלכלה זו שאני נוטל תרומה מזו לזו (ש"ס מ"מ) [18] ל"ל שאפרישם על כלכלה זו מאידך כלכלה ועל אידך כלכלה אפרישם מכלכלה זו לתשובה מעושרת וכו' (חי"נ) [19] כי אמר של זו בזו ושל זו בזו משום דלאלתר דאמר של זו בזו לתשובה כו'. (צי"ק) [20] זו בזו ושל זו בזו משום דלאלתר דאמר של זו בזו לתשובה (ש"ס מ"מ) [21] [בכ"י אחר] כי אמר שלו זו בזו לתשובה (ש"ס מ"מ) [22] מיקן כלום. ועי' ב"ש: [23] וכי הדר אמר (ש"ס מ"מ) [24] קרא שם שמיה (ש"ס מ"מ) [25] כלל וכלל הכא (ש"ס מ"מ) [26] כי מפריש לגמרי (ש"ס מ"מ) [27] אמר שלו (ש"ס מ"מ) [28] שבה למעשר ראשון שבחבירתה. (צי"ק) [29] דלאחר (צי"ק) [30] הוקבעו לביכורים (ש"ס מ"מ) [31] ל"ל ואלמר לא תאחר (רש"ש) דמעמ"ק) [32] מלאכתו (ש"ס מ"מ) [1] לא מצית אמרת דהכתיב לא תקלל חרש ואי אמרת בשלמא לקלל את חבירו אזהרתיה מהכא דכתיב לא תקלל חרש אלא אי אמרת מוציא ש"ש לבטלה אזהרתיה מהיכא אלמה לא [2] והכתיב את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ההוא אזהרת עשה הוא: משום רבי יוסי בר' חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים מאי טעמא דרבי יוסי ברבי חנינא אמר קרא מלאתך ודמעך לא תאחר מלאה אלו ביכורים ודמעך אלו תרומה ואמרה לא תאחר איתמר הקדים תרומה לביכורים ר"א ור' יוסי ברבי חנינא חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה תסתיים דר' יוסי בר' חנינא הוא דאמר לוקה מדאמר ר' יוסי בר' חנינא אף המקדים תרומה לביכורים (לוקה) אדרבה תסתיים דר' אלעזר הוא דאמר לוקה דתנן [3] היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה מעושרת ושל זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת והשניה אינה מעושרת מעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה קרא [4] את השם ואתמר רבי אלעזר אמר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה תסתיים אלא ר' יוסי בר' חנינא דאמר אינו לוקה לימא קשיא דר' יוסי בר' חנינא אדר' יוסי ברבי חנינא לא רבי יוסי ברבי חנינא [5] מפי מורי ר' יצחק בר' מנחם ז"ל [6] : **ואכ"א** [7]. כלומר [8] דמהתם קרא לירליה את השם למקלל חבירו בשם הוא דאתא שהרי לא מצינו שעשה אלא"כ הזהיר: [9] **ובשלמא אי אמרת.** דההוא קרא למקלל חבירו בשם הוא דאתי ואזהרתיה מדכתיב לא תקלל חרש ומיתוקמא במקלל את חבירו בשם כדפרישית לעיל הלכך כתיב הכא אם לא תשמור לעשות וגו' [דברים כח] כלומר [10] שתקלל את חבירך בשם שהוזהרת עליו והפלא ה' וגו' [11] תחייב מלקות: **אזהרתיה מהיכא.** כלומר אשכחן עונש והפלא ה' וגו' אזהרה מנין שהזהיר הכתוב שלא להוציא ש"ש לבטלה: **אלמה לא.** בתמיה. [12] שלא מצינו שהזהיר שלא להוציא שמו לבטלה [13] [ב] (הוא) והכא הזהיר והתם ענש והפלא ה' וגו' [14] ואזהרה [15] כתיב אם לא תשמור לעשות וגו' ואכתי מיתוקמ במוציא ש"ש לבטלה: **הכי הא אזהרת עשה היא.** ולאו שמה אזהרה והלכך מיתוקמ ליראה את השם שנכבד במקלל את חבירו בשם שמצינו לו אזהרת לאו דלא תקלל חרש ולא מיתוקמא במוציא שם שמים לבטלה שלא מצינו לו אזהרת לאו [16] : לעיל קא מהדר דקאמר רבי יוסי אף המקדים תרומה לביכורים לוקה: **אלו ביכורים.** ולהכי קרי לביכורים מלאה משום דלאלתר [17] שנתמלאה התבואה וגמרה מלאכתה [18] הוקבעה לביכורים: **זו תרומה.** ולפי שהיא מדמעת ועולה באחד ומאה מפיק לה קרא בלשון דימוע [19] וקאמר רחמנא ולא תאחר מלאה לדימוע דמעיקרא איבעי ליה לאתויי מלאה דהיינו ביכורים וכי מאחר לוקה: **מעשר שלו זו בזו.** מעשר שאני חייב להפרישם מכלכלה זו בזו ושל זו בזו [20] שאפרישם מכלכלה זו על אידך כלכלה ומאידך כלכלה אפרישם על כלכלה זו לתשובה מעושרת אע"ג דלא הפרישם לאלתר כדכתיבנן גבי חבית [מעילה כב.] יין שאני עתיד להפרישם כו' מיהו ושותה מיד אע"ג דלא הפרישם לאלתר מן החבית וכל שכן הכא דמיהו ואוכל מיד הואיל ושני כלים מיהו אבל הסניה אינה מעושרת ואפי' [21] [22] כי אמר משל זו [23] לזו ושל זו לזו משום דלאלתר דאמר של זו לזו לתשובה תהא מעשר על הסניה לאלתר אפילו הכי סניה לגמרי וכי [24] אמר של זו של סניה תהא מעשר על הראשונה אין בדבריו כלום משום דכבר אפילו הכי סניה בכלכלה ראשונה ואין תורמין מן הפטור על החיוב: **ואם אמר מעשרותיהם מעשר בכלכלה בחבירתה.** כלומר אלו שני המעשרות שאני עתיד להפרישם מאלו ב' הכלכלות תהא מעשרותיהם של כל אחת ואחת מעשר הכלכלה בחבירתה כלומר שמיפטר הכלכלה בכלכלה דחבירתה דהיינו של זו בזו ושל זו בזו: **קרא** [25] **אם השם.** שמיחל ואוכל מיד משמיהן אע"ג דאכתי לא הפרישם כלל [26]. והכא ליכא למימר מן הפטור על החיוב משום דתרוייהו מיתקני בצד אחת ובמחלא דיבורא והוי מן החיוב על החיוב: **מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון.** דמעיקרא מקמי דאמר של זו בזו קיימא להפרישם ממנה מעשר ראשון ומעשר שני והשתא כי [27] חוזר ומפרישם ממנה מעשר ראשון ומעשר שני בשביל אידך כלכלה נמצא מעשר שני של כלכלה זו קודם למעשר ראשון שהיה עומד להפרישם מאידך כלכלה קודם לכן וכן נמי כי אמר של זו בזו ושל זו בזו [28] שמקדים מעשר שני שבה [29] למעשר שני שבחבירתה כי האי גוונא נמי ואהכי לוקה משום דמעשר ראשון ומעשר שני חייב אדם להפרישם כסדר הזה דכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר [30] דכי היכי דמוזהר שלא לעכב מלאה לדימוע הכי נמי מוזהר שלא לעכב מעשר ראשון למעשר שני דכתיב ודמעך לא תאחר דכל שישנו בכלל דימוע הרי הוא בכל תאחר כלומר שישנו עליו תורת תרומה הוי בכל תאחר שמפרישם מעשר ראשון והדר מעשר שני ואם הקדים מעשר שני למעשר ראשון עובר בכל תאחר. ל"א דרשינן במכילתא [31] דיוקדמו ביכורים לתרומה משום דביכורים חמירי לחיים להו ד' שמות ראשית ומלאה ותרומה וביכורים ותרומה אין לה אלא שלשה שמות ראשית ודמעה ותרומה ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין לו אלא ב' שמות כגון מעשר ותרומת מעשר ויוקדם נמי מעשר ראשון לחיים ליה ב' שמות למעשר שני דאין לו אלא שם אחד כגון מעשר שני [32] תלמוד לומר מלאתך ודמעך דאכולהו קא משמעי דחמור שבהן לא יאחר אלא מקדים החמור לקל וכי היכי דאמר רבי אלעזר לוקה במקדים מעשר שני למעשר ראשון הכי נמי קאמר במקדים תרומה לביכורים:

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' כג:
כט ב מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה יא:

יוקדמו בכורים לתרומה משום דאיקרו בכורים ותרומה למעשר ראשון משום דאיקרו תרומה ורא"ש ומעשר ראשון לשני משום דאית ביה ראשית פירוש דאית ביה תרומת מעשר ובמכילתא פירש טעם אחר יב) ורש"י כתב וזה לשונו יוקדם בכורים לתרומה משום דאית להו ד' שמות ראשית ומלאה ותרומה ובכורים ותרומה ליה לה אלא אלשה שמות ראשית ודמע ותרומה ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין בה אלא ג' שמות כגון מעשר ותרומת מעשר ויוקדם מעשר ראשון לשני שאין לו אלא שם אחד מעשר שני יג) תלמוד לומר מלאתך ודמעך לא תאחר דאכולהו קא משתעי שאמור שבהן לא תאחר אלא מלא יד) מקדיש החמור לקל וכי היכי דקאמר ר' אלעזר לוקח במקדיש מעשר שני לראשון ה"ג במקדיש מעשר ראשון לתרומה ותרומה לבכורים עכ"ל: **וכל** לאו הניתיך לעשה אין ליוקן עליו והרי מימר. וא"ת וכי תעלה על דעתיה דאביי לומר על לאו הניתיך לעשה דלקי והרי אונס דלאו הניתיך לעשה אלא מן הקרן דמשנה שלימה היא במסכת חולין (דף קמא:) דאם נקח האם על הבנים משלח ואינו לוקח משום דהוי לאו הניתיך לעשה וכן גבי נותר גמי אמר בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו וכן גבי אונס תנן) שאם גירש מחזיר ואינו לוקח ואורי" דפשיט ליה לאביי בשילוח הקן ונותר ואונס דסמיכי עשה דילהו אלאו דלא נקי אלא שהיה תמיה אלאו דמעשר דלא סמיך מכל יד) מעשרותיכם תרימו אלאו דלא תאחר ומשום הכי פריך והרי מימר כו' ואע"ג דסמיך העשה אחר הלאו מיהו מדמה מילתא למילתא דכי היכי דגבי תמורה לקי בלאו הניתיך דעשה משום דאינו מקיים העשה בידים ה"נ היה לן למימר מכל מעשרותיכם תרימו אע"ג דמקיים העשה בידים מיהו כיון דלא סמיך לא היה לנו להחזיקו בלאו הניתיך לעשה ואע"ג דוהשיב את הגזילה אשר גזל (ויקרא ה) לא סמיך בלאו מ"מ ניתק גמור הוא דאי אפשר לעשות השבה אלא לאחר הלאו אבל מכל מעשרותיכם אפשר לקיימו אפי' אם לא עבר הלאו יטומ"מ מדמה ליה למימר: **הרי** אונס דחד לאו וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר לאו. פירוש לדידך דאמרת דמכל מעשרותיכם תרימו דלא אייתי אלא בהקדמת תרומה למעשר ואפי' הכי הוי ניתוק להקדמה דבכורים יז) למעשר אלמא אית לך דלאו הניתיך למקלטא אמרי' דניתיך כולו והרי אונס דלאו דידיה ניתק דלא אמרינן דניתיך לגבי כהן אלמא דהיכא דניתיך מקלטא לא ניתק כולו: **כהנים** קאמרת שאני כהנים דרבי רחמנא בהן קדושה יתירתא. פרש"י ואהכי אחמור לילקו אע"ג דהוי לאו שאינו שוה בכל ולא נהירא יח) ור"י פירש כיון שאסר הכתוב גרושה לגבייהו אינו ניתק הלאו לעשה דלא דמי להא דלעיל יט) דאמר תרימו הוי ניתוק גם מהקדמה דבכורים דמיניה שמעי' שיכול לתקן אם עיות והקדיש תרומה לבכורים דכך לי אם הקדיש מעשר לתרומה כאילו הקדיש תרומה לבכורים: **כתנאי.** לא קאי אהאי סוגיא [ד] דלאו הניתיך לעשה אלא אפלוגתא דלאו שאין בו מעשה: **ורבי** יעקב האי והנותר מאי עביד ליה. ואם תאמר הא אינטריך להורות לנו דין שריפה ויש לומר דמן הסמיכות קפריך למאי הלכתא כתביה הכא סמוך ללאו אי לאו לנתוקי אתא ליכתביה במקום אחר:

רבא אמר לא מהני מידי. קשה אם כן שוחט פסח על החמץ לפסול ויש לומר כ) דבירושלמי ל) יש קרא להכשיר וקשה לרש כ) אחון בכור ליתסר ופשיטא לן דאינו אסור אלא מטעם קנס וי"ל דלא גרע מאילו נפל בו מום מעצמו דשרי ומזה ניחא למה לא נאסר לרש אחון מכל שאמרנו לך הרי הוא בכל בחלב ל) דיש לומר דדוקא בשר בחלב נפיק מיניה הואיל ואפילו נפל ממילא הבשר לתוך החלב אסור אבל לרש אחון דממילא מותר אינו בכל תאכל אפילו נעשה בידים מ). ל"ע:

מפיק מיד לאו ולא קי אלא מחזיר ואינו לוקה משום דהכתוב נתקו לעשה וכדר' אבין: **העצמות והגידין.** של פסח: **ישרפו.** בט"ז לפי שאין שרפה דוחה לא את השבת ולא את היו"ט: ואמר חזקיה כו': **אי עביר מהני.** כלומר אע"פ שעבר מה שעשה עשוי דאי לא מהני לא עשה כלום אמאי לקי:

מוסף רש"י

אם ישראל הוא. שיכול לקיים העשה ויתוקנהו, ממזיר ואינו לוקה, ואם כהן הוא. שאסור בגרושה לוקה ואינו מחזיר (מכות טו.). **בא לא** תעשה. אם תותיר ועברת על לאו בלא תעשה, נתקו הכתוב בעשה זה מעומדן של שאר לאוין, לומר זה עשוי ותקנת עצירתו שיעברנו (שבועות ג:) דמשמע שזה עשוי של לאו, שאם תותיר ישרפנו ויפטר לאו, (סנהדרין סב.) שהעשה מאמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:). לומר שאין לוקין עליו. כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע דכל מה תקנתו, אם תעבור על הלאו זו עשה זאת ויעבל, ועוד דלא דמי ללאו דחמיעה שהמלקות נסמך לו (פסחים כד.). **לא** מן השם הוא זה. כלומר טעם זה אינו מן העיקר (סנהדרין סב.) לא מטעם זה הוא פטור (חולין פג.) אין טעם זה עיקר, דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המותר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד: וכני"ז שבועות ג.). **דהוה ליה** לאו שאין מעשה. יפ ל) ולא אכל ומאלין עשה נותר (חולין פג.). **הנעצמות.** שלא יכול לשוכן מפני שנאסלה בו שכיית העצם ונותר כהן מות והרי הוא נותר ונטען שריפה, וכן גידין, והנותר. בשר פסח שנתעלה בתמילמו ויתותר (פסחים פג.). **ישרפו בששה עשר.** שהוא חולו של מועד, ואע"פ שנפסל בנותר ראשון אין רשאי לבערו לשורפו ביו"ט (שם). ליתן בקר שני לשריפתו. שהוא חולו של מועד, והכי משמע הכתוב ממנו לנקר ראשון, עד בקר שני תמתינו ותשרפהו (שבת כד:) כשיבא בקר שני שהוא חולו של מועד תשרפו אבל ביו"ט לא (שם קלג.).

שינויי נוסחאות

א) ל"נ מתנותיכם ב) לא לקי והרי מימר (ש"מ) ג) אהרגעים א"ל שאני מימר דהוה ליה תרי לאוי: ל"נ שאני מימר דהוי ליה לאו שאינו בכל דאיתיה בגבי ושותפין דנקיה דליה אינו שוה וכך לא אלים עשה דליה לאפוקי מלאו שאינו בכל נעי' רש"י ד"ה ל"א מצוי (ש"מ) ד) והכי אונס דלאו דליה אינו שוה בכל דאיתיה בכהנים ועשה שוה בכל דאיתיה בכהנים גבי אונס שאם אנס כו' אחר ליה בהנים קאמרת בהנים מעמא אחרינא כו' וגבי ישראל דלאו שוה בכל ועשה שוה בכל אלים לאפוקי מינה. כמ"ש. נעי' רש"י ד"ה ל"א מצוי (ש"מ) ה) אחי עשה ועקר חד לאו (ש"מ) ו) קאמרת שאני בהנים דטעמא אחרינא נינהו דרבי בהו רחמנא קדושה יתירה דרבו בהו מצות יתירות (ש"מ) ז) ני' רש"י ד"ה ל"א שאני אתם מעוה דהוי מימר לאו שאינו בכל, והרי אונס דלאו שאינו שוה בכל הוא ולקי דמניא אונס וכו' עד יתירה כתנאי (הגר"א) ח) לא תוותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר (ש"מ) ט) מתיבת מכלו עד תיבת ורבי יעקב בכל הספרים יצאים לא גרסינן לה (ש"מ) י) ליתן לו בקר (ש"מ) יא) משום דעבר אמימרא דרחמנא הוא, משום דעבר דקאמר ריב"ח אף המקדים (ש"מ) יב) אתנא קמא קא מהדר דאמר לא עשה מעשה פטור ולקמיה (ש"מ) יג) ל"נ מתנותיכם, טו) להדדי (צ"ק) טז) דחד לאו כתיב בעניינה. תיבת דסכי נמתק (ש"מ) יד) ל"ל משנינן לפי דאי לאו דלא לישנא לפי דתמורה נמי לאו שאינו בכל הוא, ע"כ גליון (ש"מ) יח) אמרי אבל לאו דלא תאחר לא הוי אלא לישראל דמפריש מעשר ופליג (ש"מ) יט) גרשה הדר מלי (ש"מ) כ) דכנים עמא אחרינא (ש"מ) כא) דאיקרו לאיתיה (צ"ק) כב) וכ"ש כתבו. דפ"ר. כג) וכ"ש מכלל אמרו אמרו לקדשים (ש"מ) כד) דאיקרו לאיתיה (צ"ק) כה) ל"ל מכלל דאמרו אמרו לקדשים (ש"מ) כו) ל"ל ומשנינן לן דאינו אסור אלא מטעם קנס וי"ל דלא גרע מאילו נפל בו מום מעצמו דשרי ומזה ניחא למה לא נאסר לרש אחון מכל שאמרנו לך הרי הוא בכל בחלב כמו בשר בחלב כז) דיש לומר דדוקא בשר בחלב נפיק מיניה הואיל ואפילו נפל ממילא הבשר לתוך החלב אסור אבל לרש אחון דממילא מותר אינו בכל תאכל אפילו נעשה בידים מ). ל"ע: כח) ל"ל מתנותיכם וכן בכל העמוד, כט) תקדים (צ"ק) לא) ל"ל ומש"ה (צ"ק) לב) ל"ל לתרומה (צ"ק) לג) נ"ל לתרומה (צ"ק) לד) נטילת וכי משום כן ילקו על לאו הניתיך (ש"מ) לה) לעולל דתרימו. תיבת דאמר נמתק (ש"מ) לו) דבירושלמי דורש קרא להכשיר דכתיב לא תשחט על החמץ דם זבחי אע"פ ששחטו כו' נקרי זבחי (ש"מ)

שיטה מקובצת

מקדים תרומה לבכורים נמי. גליון תימה לישני שאני תרומ' דאיתיה במחשבה, ומצינו למימר מ"מ ע"י מחשבה מתעביד מעשה: **שאני התם דלאו הניתיך לעשה הוא.** גליון צריך לומר דסבר כמ"ד לאו שקדמה עשה אין לוקין דהאי קדמה עשה הוא: **מכל מעשרותיכם תרימו.** משמע [דאם הקדים] מעשר לה תרימו אע"ג דפשטא דקרא בתרומת מעשר דרשינן מיתורא דקרא מכל, ותך סוגיא דחשיב ליה מקדים אתיא כמ"ד דאפסח מעשר אבל לאו דלא שקדמו עשה הוא דשייך אף במי [שלא] עבר הלאו שיפריש ופריך תרומה אף על המעשר ולא יאמר (שאפרישו) [שלא יפרוש] בנגד מעשר שבכרי אלא מפריש בנגד מעשר שבו. תוס': **ורבי יעקב האי והנותר מאי עביד ליה.** גליון צריך לומר לשריפה לא איצטריך (דבגזיה) (דבהדיא) כתיב (תרי זימני) ושרפה. א"נ בעי למאי סמיך להלאו ומשני דבעי לכתחנן, אע"ג דקרא בפסח מצרים כתיב ויו"ט לא נהג ביה מ"מ לצורך פסח דורות כתיב דהא כתיב שבעת ימים תאכל מצות וזה אינו נוהג רק לדורות ע' בהשמטות בסוף המסכת: **כל מילתא כו'.** בסוף הסוגיא מתוקם במאי פליגי, תוס': **לא תעביד.** לאו דוקא לאו אלא אפילו לאו הבא מכלל עשה דהכי מוכח בסמוך דפריך מכל חלבו. תוס'. ע' בהשמטות בסוף המסכת: **רבא אמר לא מהני מידי.** גליון אין להקשות חורש בשור ובחמור ליתסר לרבא כיון דלא מהני, דמאסר כלאי הכרם מכלל דבזרעים שרו: **תוס' ד"ה וכל לאו הניתיך לעשה וא"ת וכו'.** עיין בהשמטות בסוף המסכת: **שם** אלאו דלא תאחר. עיין בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה כתנאי וכו' דלאו שאין בו מעשה.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה ורבי יעקב וכו'.** ליתבייה במקום אחר א"נ לא ליכתביה כלל דפשיטא דכל נותר בשריפה מושרפת את הנותר באש (שמות כט פסוק לד) ומשני להכי סמיך והנותר אצל לא תותירו כתרגיא לסמוך בקר בקר לומר שאין שורפין קדשים ביו"ט: **תוס' ד"ה רבא וכו' וי"ל דלא גרע.** וז"ל הגליון ור"ל דלא מהני ד"ל דהוי דמיתעביד במילא ומזם שנפל מאליו שרי ע"ש: **תוס' ד"ה רבא וכו' אפילו נעשה בידים.** וא"ת חורש בשור וחמור ליתסר החרישה א) וי"ל מדגלי רחמנא בכלאי הכרם דאסירי ש"מ דשאר כלאים מותרים. תוס':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומשני וכו' אדר' יוסי בר חנינא דת"ק ס"ל אין לוקין וקאמי' ר' יוסי: (ב) ד"ה לאו שניתק וכו' לא תאחר ניתק לעשה: (ג) ד"ה ל"א מצוי. נ"ב גירסא אחרת היה לפני רש"י ז"ל כמו שמבואר בכש"י:

גליון הש"ם

גמ' **רבא אמר לא מהני.** עי' זבחים ד' קיד ע"ב תוס' ד"ה ליתסר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אפטורא כו'. פי' אע"ג דיש בו מעשה דבדיבורו כו': [ב] רש"י ד"ה אלימא. אלימא ל"נ: [ג] ד"ה ל"א מצוי כו'. אינו יכול לאוקמי: [ד] תוד"ה כתנאי. דלאו הניתיך לעשה. ובכלן ולאי הוי דלא לקי אפי' אלאו שניתק לעשה אע"ג דישראל אינו לוקה: [ה] ל"א מצוי כי פריך ומיר מימר כו'. אינו לוקה. כדקתמרת לעיל [ג.] חוץ מנשבע ומימר: [ב] **אילימא משום דבדיבורו.** דקתמר זו תחת זו עושה מעשה דמעיקרא חוזין והשתא קדש: ה"ג **מקדיש תרומה לבכורים נמי בדיבורו עושה מעשה.** שקורא עליה שם ומביאה לקדושת תרומה: **לאו שניתק לעשה.** לאו דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר (ג) עשה דכתיב (במדבר יח) מכל מעשרותיכם [ד] תרימו ודרשי ליה בעלמא ובהך שמעתא דלקמן (דף ה:) למעשר שהקדימו בכרי דעבר על לאו דלא תאחר שהקדיש מעשר לתרומה ונתקיה ללאוי ממלקות והעמידו בחוזר ומפרש ואע"ג דלא סמכי אהדדי [ה] משיב ליה לאו שניתק לעשה ואהכי לא לקי: **והרי מימר דהוי לאו שניתק לעשה.** לאו דכתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו עשה ואם המר ימיר: **הרי לאוי ועשה.** לא יחליפנו לעשה ועקר לא תעשה לומר שאין לוקין דולמי לוקין וקשיא לאמלן דאמר דלאו שניתק לעשה אין לוקין: ה"ג **שאני דטעמא אחריא ניהו דרבי קרא קדושה.** דכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים לנפש לא יטמא וכיון דמיר קדושתייהו אחמיר עלייהו טפי מישראל דלילקי אפי' אלאו שניתק לעשה אע"ג דישראל לא לקי: [ז] ל"א מצוי כי דמיר לאו. עשה ולו תהיה לאשה. לאו דכתיב לא יוכל לשלחה: **ואם כהן הוא** לוקה. דקא עבר על לאו לא יוכל לשלחה: **ואינו מחזיר.** דאסור בגרושה אלמא דלא מהני ליה עשה לכהן דלא לילקי: משום הכי לקי **דרבי בהו רחמנא בהנים קדושה יתירתא.** הא בעלמא לא תעשה שניתק לעשה לא לקי: נ"א שאני מימר משום הכי לא מבטיל עשה ללאו. דהוה ליה לאו ששוה בכל דהכל אסורין להמיר לכתחילה ועשה דידיה ואם המר ימיר אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין דאין עושין תמורה אפילו דיעבד הילכך לא אלים עשה לאפוקי מן לאו ששוה בכל: **והרי אונס.** דלאו דליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים דלא אמרינן גבי כהן לא יוכל לשלחה ואם גירשה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי כמו שחייב ישראל אלא מאחר שגירשה שוב אינו מחזירה ועשה דידיה ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה שוה בכל אפילו בכהנים ואפילו הכי לא אלים עשה לאפוקי מלקות לכהן. א"ל כהנים עמא אחרינא נינהו הילכך אחמיר עלייהו דלקי לגבי ישראל דהאי לאו ששוה בכל ועשה ששוה בכל אתי עשה

רבינו גרשום

לא כי איתמר דר' יוסי בר' חנינא אפטורא קאמר. אאין לוקין. והכי קאמר כו': **נתקו לעשה.** דכתי' מכל מעשרותיכם תרימו לומר שאין לוקין עליו אם הקדיש: **וקאמר לה דאא שמעתא.** דמשום הכי לא לוקין דהכתוב נתקו לעשה: **הרי לאוי.** לא יחליפנו ולא ימיר: **ועשה** ואם המר ימיר: **אונס דחד לאו וחד עשה הוא.** עשה ולו תהיה לאשה. לאו דכתיב לא יוכל לשלחה: **ואם כהן הוא** לוקה. דקא עבר על לאו לא יוכל לשלחה: **ואינו מחזיר.** דאסור בגרושה אלמא דלא מהני ליה עשה לכהן דלא לילקי: משום הכי לקי **דרבי בהו רחמנא בהנים קדושה יתירתא.** הא בעלמא לא תעשה שניתק לעשה לא לקי: נ"א שאני מימר משום הכי לא מבטיל עשה ללאו. דהוה ליה לאו ששוה בכל דהכל אסורין להמיר לכתחילה ועשה דידיה ואם המר ימיר אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין דאין עושין תמורה אפילו דיעבד הילכך לא אלים עשה לאפוקי מן לאו ששוה בכל: **והרי אונס.** דלאו דליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים דלא אמרינן גבי כהן לא יוכל לשלחה ואם גירשה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי כמו לא בעמוד והחזיר קאי דהאי לאו ששוה בכל ועשה ששוה בכל אתי עשה

תורה אור השלם

1. מִכֹּל מִתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט
2. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י

הגהות הגר"א

(א) תוס' ד"ה ומשני דבעי לכתחילה ובדיעבד אינו מבטל עשה דלא לילקי: (ב) ד"ה ל"א מצוי. ל"ל ד"ה ל"א מצוי כו'. ל"ל ד"ה ל"א מצוי כו'. ל"ל ד"ה ל"א מצוי כו'

הא נמי ליקי. כלומר מינה נמי דמי דאמר [ד:] דהיכא דמהני [יא] ליקי להכי קתני הכא דאינו לוקה דהא לא מהני מאי דעבד [ב] [ה] שיכול להחזירה אלא לרבא דאמר [שם] דלא מהני והאי דליקי משום דעבר ממימרא דרחמנא הכא אע"ג דלא מהני דליקי נמי משום דעבר ממימרא דרחמנא: [ז] **לא יוכל [ו] לשלחה כל ימיו.** דמשמע דכל ימיו לא יוכל לשלחה דאם גירש יחזיר כל ימיו בעמוד והחזר קאי והילכך לא עבר ממימרא דרחמנא אבל בעלמא אע"ג דלא מהני ודאי לוקה משום דעבר ממימרא דרחמנא: **ולאביי.** דאמר דהיכא דמהני לקי אבל אי לא מהני אינטריך למאי אינטריך למיכתב כל ימיו לאשמועינן דקאי בעמוד והחזר ואהכי לא לקי משום דהוי קום עשה אפי' לא כתיב כל ימיו אשמעינן לדידיה דלא לקי כיון דלא מהני (ו) [ז] דיכול להחזירה: **איסורא (ו) עבד (ח) [ט].** [יב] שגירשה אבל מילקא [ח] לא לקי והרשות בידו ואי בעי ליהדר ואי לא בעי לא ליהדר: **קמ"ל.** כל ימיו ולימד לך הכתוב דחובה בידו להחזירה [יג] [טו] והשתא כל ימיו בעמוד והחזר קאי והלכך לא לקי ולאו משום דהוי קום עשה: **נ"מ דיוכבא לאביי.** דאמר לעיל דמהני דהא חזינא הכא דלא יוכל לשלחה דלא מהני [יד] דיכול להחזירה וקשיא לאביי אבל לרבא דאמר לעיל לא מהני ודאי ניחא דהכי קתני הכא דיכול להחזירה דלא מהני. אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא כל ימיו בעמלא מעיקרא דכתיב כל ימיו לאשמועינן דקאי בעמוד והחזר דאפילו בעמלא דוכתא אמי אמי דלא ליקי דסבר המקבל עלף אם לא כתיב כל ימיו איתני יודע דחייב לאחזיר דאע"ג מגין לרבא דכל ימיו אמי לקום עשה ומאני דזה דוקא לרבא אבל לאביי דס"ל דמהכי ס"ל אי בעי יכו' וס"ל דלקי אבל ל"ע לפיס"י דל"ל כ"ז והא כל ימיו אמי לגופיה לעמוד והחזר. וכ"ל דולאביי לא קושיא אלא דבר הגמ' הוא דלאביי לא אמי לאגופיה על לא יוכל דקום עשה היא אלא דס"ל אי בעי כו': [י] ד"ה וס"ל אומ. ל"ל דהוה ליה: [יא] שם ולהך. ל"ל וכהך: [יב] שם הוא הכי כולה מקמן. ל"ג וס"ל הוא מקמן כו' פי' דקשה לרש"י קומ"ע דלעיל דף ד' דקאמר דאינו לוקה משום דל"ע ובלשנא קמא קאמר משום דהוי קום עשה אי אפשר דכל"ל הוי הכי כולה קומ"ע דשמעתא: [יג] ד"ה גרוע לא. על היפה הוא דאינו מוסיפ. ל"ל על היפה אינו מוסיפ:

מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה. [גא] וס"ל דהשתא הא דאינו לוקה לאו מטעם ניתוק הוא אלא משום דלא מהניא גירושין דהא צריך להחזירה ואי אמרת כיון דעבר ממימרא דרחמנא לקי הא נמי לילקי תיובתא דרבא ניחא דמשום הכי לא לקי דלא מהני מעשיו וא"ת כיון דלא מהני גירושין ליחייב הכא עליה משום אשת איש אפי' קודם חזרה וכהן נמי אמאי לוקה ואינו מחזיר הוה לן למימר דלא חל הגט כלל וי"ל דאיתקש גירושין למיתה כדאמר פרק קמא דקידושין) איתקש מיתה לגירושין ה"נ איתקש גירושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין כו' ומיהו להכי לא מהני שאין שילוח זה לכל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ולא אסיק אדעתיה עתה דכל ימיו הוי ניתוק משום דהוי לאו שקדמו עשה [גב] ומש"ה פריך לרבא כיון דלא מהני לילקי: **אמר** לך **רבא שאני התם דאמר קרא כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי.** והוי ניתוק גמור ואין זה לאו שקדמו עשה דלהכי אינטריך כל ימיו שאין שילוח זה כל ימיו וה"ק קרא לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא שילוח זה כל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ואע"ג דאפשר להעמיד כל ימיו בלא שילוח מ"מ כיון דלא כתיב לו תהיה לאשה כל ימיו וכתיב כל ימיו לאחר לא יוכל לשלחה שמע מינה דלניתוק נלמוד כתביה דזה הכלל דכל היכא דיש הוכחה בקרא דעשה קאי אחר הלאו אין זה לאו שקדמו עשה אבל מלו תהיה לאשה בלא כל ימיו לא הוה דייק ליה בניתוק שהרי לו תהיה לאשה מיירי בלא שילוח: **אם** אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת נימא דנשיאות חטא הוי משום דעבר אמימרא דרחמנא [טו] ואומר רבינו שמשון משנ"ך דה"פ אם אינו קדוש נשיאות חטא נמי כתיב בלאו הכי נמי ידענן דיש בו נשיאות חטא מדכתיב מכל חלבו דמשמע חלבו אין גירושין לא: **שאני** התם דאמר קרא **ראשיתה** ראשית לזה וראשית לזה. וא"ת והרי בריש פ' בתרא דבכורות (דף נד:) דריש אביי הא' דכתיב כל קרא למעוטי דגן ודגן וי"ל דהך דרשא דהתם מרבשתים אתיא והך דהכא מרבשתים: **ולרבא** אי לאו דאמר רחמנא ראשיתה כו'. וא"ת והא בפרק בתרא דבכורות (שם) אמר [טז] בלא רשאיתה נמי כל משמע דגן אחד לא מצית אמרת דרשא דהכא אתיא דרשא מינקטרין שפיר לדגן ודגן:

מיתיבי [א] אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואי אמרת כיון דעבר אמימרא דרחמנא לקי הא נמי לילקי תיובתא דרבא אמר לך [ב] שאני התם דאמר קרא [1] כל ימיו [ג] כל ימיו בעמוד והחזיר ולאביי אי לאו דאמר רחמנא כל ימיו הוה אמינא איסורא הוא דעבד ליה אי בעי ליהדר ואי בעי לא ליהדר קמ"ל: לישנא אחרינא [ד] מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר קתני [ה] אם ישראל הוא מחזיר תיובתא דאביי [ו] שאני התם דרחמנא אמר כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר ורבא אמר לך אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא לילקי וליהדר דהוה ליה [ז] לאו גרידא דכתיב [ח] לא יוכל לשלחה אהכי כתב קרא כל ימיו לשווייה לאונס [ט] ללא תעשה שניתק לעשה דאין לוקין עליו והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר [2] מכל חלבו חלבו אין גירושין לא [י] ותנן [3] אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם כרבי אילעא [יא] דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [3] ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש אינו חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מיקרי קמ"ל והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא [4] כל חלב [יב] יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה [יג] ותנן [3] אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה [יד] וכן אמר ר' אילעא [טו] ראשית ולרבא אי לאו דאמר [טז] רחמנא ראשית הוה אמינא תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב [יז] (ד) חלב [יח] דאין תורמין מזה על זה אבל תירוש ודגן [ב] דגן ודגן דחד חלב כתיב בהו [יט] כי תרים מהאי אהאי לא [יט] לקי כתב רחמנא ראשית ליתן חלב לזה וחלב לזה [יז] ל"א הא תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית והרי חרמים דאמר רחמנא [טז] [5] לא ימכר ולא יגאל [יז] ותנן [ד] חרמי כהנים [ג] אין [טז] [יז] (פודין אותם) אלא נותנין לכהן אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך [יח] שאני התם דאמ' רחמנא [5] קודש קדשי' הוא בהווייתו יהא ולרבא ניחא דמשום הכי לא לקי דלא מהני מעשיו וא"ת כיון דלא מהני גירושין ליחייב הכא עליה משום אשת איש אפי' קודם חזרה וכהן נמי אמאי לוקה ואינו מחזיר הוה לן למימר דלא חל הגט כלל וי"ל דאיתקש גירושין למיתה כדאמר פרק קמא דקידושין) איתקש מיתה לגירושין ה"נ איתקש גירושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין כו' ומיהו להכי לא מהני שאין שילוח זה לכל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ולא אסיק אדעתיה עתה דכל ימיו הוי ניתוק משום דהוי לאו שקדמו עשה [יז] ומש"ה פריך לרבא כיון דלא מהני לילקי: **אמר** לך **רבא שאני התם דאמר קרא כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי.** והוי ניתוק גמור ואין זה לאו שקדמו עשה דלהכי אינטריך כל ימיו שאין שילוח זה כל ימיו וה"ק קרא לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא שילוח זה כל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ואע"ג דאפשר להעמיד כל ימיו בלא שילוח מ"מ כיון דלא כתיב לו תהיה לאשה כל ימיו וכתיב כל ימיו לאחר לא יוכל לשלחה שמע מינה דלניתוק נלמוד כתביה דזה הכלל דכל היכא דיש הוכחה בקרא דעשה קאי אחר הלאו אין זה לאו שקדמו עשה אבל מלו תהיה לאשה בלא כל ימיו לא הוה דייק ליה בניתוק שהרי לו תהיה לאשה מיירי בלא שילוח: **אם** אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת נימא דנשיאות חטא הוי משום דעבר אמימרא דרחמנא [טו] ואומר רבינו שמשון משנ"ך דה"פ אם אינו קדוש נשיאות חטא נמי כתיב בלאו הכי נמי ידענן דיש בו נשיאות חטא מדכתיב מכל חלבו דמשמע חלבו אין גירושין לא: **שאני** התם דאמר קרא **ראשיתה** ראשית לזה וראשית לזה. וא"ת והרי בריש פ' בתרא דבכורות (דף נד:) דריש אביי הא' דכתיב כל קרא למעוטי דגן ודגן וי"ל דהך דרשא דהתם מרבשתים אתיא והך דהכא מרבשתים: **ולרבא** אי לאו דאמר רחמנא ראשיתה כו'. וא"ת והא בפרק בתרא דבכורות (שם) אמר [טז] בלא רשאיתה נמי כל משמע דגן אחד לא מצית אמרת דרשא דהכא אתיא דרשא מינקטרין שפיר לדגן ודגן:

[1] כל ימיו בעמוד והחזיר. [2] מכל חלבו חלבו. [3] אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה. [4] כל חלב יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה. [5] לא ימכר ולא יגאל. [6] אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה. [7] שאני התם דרחמנא אמר כל ימיו בעמוד והחזיר ורבא אמר לך אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא לילקי ולהדר דהוה ליה. [8] לאו גרידא דכתיב. [9] לא יוכל לשלחה אהכי כתב קרא כל ימיו לשווייה לאונס. [10] ללא תעשה שניתק לעשה דאין לוקין עליו והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר. [11] דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר. [12] מכל חלבו חלבו אין גירושין לא. [13] ותנן אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם כרבי אילעא. [14] דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר. [15] ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש אינו חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מיקרי קמ"ל והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא. [16] כל חלב. [17] יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה. [18] ותנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה. [19] ל"א הא תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית והרי חרמים דאמר רחמנא. [20] לא ימכר ולא יגאל. [21] ותנן חרמי כהנים. [22] אין (פודין אותם) אלא נותנין לכהן אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך. [23] שאני התם דאמ' רחמנא. [24] קודש קדשי' הוא בהווייתו יהא ולרבא

מינה דמשום הכי לא לקי דלא מהני מעשיו וא"ת כיון דלא מהני גירושין ליחייב הכא עליה משום אשת איש אפי' קודם חזרה וכהן נמי אמאי לוקה ואינו מחזיר הוה לן למימר דלא חל הגט כלל וי"ל דאיתקש גירושין למיתה כדאמר פרק קמא דקידושין) איתקש מיתה לגירושין ה"נ איתקש גירושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין כו' ומיהו להכי לא מהני שאין שילוח זה לכל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ולא אסיק אדעתיה עתה דכל ימיו הוי ניתוק משום דהוי לאו שקדמו עשה דהוי לאו שקדמו עשה [גב] ומש"ה פריך לרבא כיון דלא מהני מעשיו לילקי: **אמר** לך **רבא שאני התם דאמר קרא כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי.** והוי ניתוק גמור ואין זה לאו שקדמו עשה דלהכי אינטריך כל ימיו שאין שילוח זה כל ימיו וה"ק קרא לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא שילוח זה כל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ואע"ג דאפשר להעמיד כל ימיו בלא שילוח מ"מ כיון דלא כתיב לו תהיה לאשה כל ימיו וכתיב כל ימיו לאחר לא יוכל לשלחה שמע מינה דלניתוק נלמוד כתביה דזה הכלל דכל היכא דיש הוכחה בקרא דעשה קאי אחר הלאו אין זה לאו שקדמו עשה אבל מלו תהיה לאשה בלא כל ימיו לא הוה דייק ליה בניתוק שהרי לו תהיה לאשה מיירי בלא שילוח: **אם** אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת נימא דנשיאות חטא הוי משום דעבר אמימרא דרחמנא [טו] ואומר רבינו שמשון משנ"ך דה"פ אם אינו קדוש נשיאות חטא נמי כתיב בלאו הכי נמי ידענן דיש בו נשיאות חטא מדכתיב מכל חלבו דמשמע חלבו אין גירושין לא: **שאני** התם דאמר קרא **ראשיתה** ראשית לזה וראשית לזה. וא"ת והרי בריש פ' בתרא דבכורות (דף נד:) דריש אביי הא' דכתיב כל קרא למעוטי דגן ודגן וי"ל דהך דרשא דהתם מרבשתים אתיא והך דהכא מרבשתים: **ולרבא** אי לאו דאמר רחמנא ראשיתה כו'. וא"ת והא בפרק בתרא דבכורות (שם) אמר [טז] בלא רשאיתה נמי כל משמע דגן אחד לא מצית אמרת דרשא דהכא אתיא דרשא מינקטרין שפיר לדגן ודגן:

[א] אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה. [ב] שאני התם דאמר קרא [1] כל ימיו [ג] כל ימיו בעמוד והחזיר ולאביי אי לאו דאמר רחמנא כל ימיו הוה אמינא איסורא הוא דעבד ליה אי בעי ליהדר ואי בעי לא ליהדר קמ"ל: [ד] מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר קתני [ה] אם ישראל הוא מחזיר תיובתא דאביי [ו] שאני התם דרחמנא אמר כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר ורבא אמר לך אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא לילקי וליהדר דהוה ליה [ז] לאו גרידא דכתיב [ח] לא יוכל לשלחה אהכי כתב קרא כל ימיו לשווייה לאונס [ט] ללא תעשה שניתק לעשה דאין לוקין עליו והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר [2] מכל חלבו חלבו אין גירושין לא [י] ותנן [3] אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם כרבי אילעא [יא] דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [3] ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש אינו חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מיקרי קמ"ל והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא [4] כל חלב [יב] יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה [יג] ותנן [3] אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה [יד] וכן אמר ר' אילעא [טו] ראשית ולרבא אי לאו דאמר [טז] רחמנא ראשית הוה אמינא תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב [יז] (ד) חלב [יח] דאין תורמין מזה על זה אבל תירוש ודגן [ב] דגן ודגן דחד חלב כתיב בהו [יט] כי תרים מהאי אהאי לא [יט] לקי כתב רחמנא ראשית ליתן חלב לזה וחלב לזה [יז] ל"א הא תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית והרי חרמים דאמר רחמנא [טז] [5] לא ימכר ולא יגאל [יז] ותנן [ד] חרמי כהנים [ג] אין [טז] [יז] (פודין אותם) אלא נותנין לכהן אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך [יח] שאני התם דאמ' רחמנא [5] קודש קדשי' הוא בהווייתו יהא ולרבא

[1] כל ימיו בעמוד והחזיר. [2] מכל חלבו חלבו. [3] אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה. [4] כל חלב יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה. [5] לא ימכר ולא יגאל. [6] אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה. [7] שאני התם דרחמנא אמר כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר ורבא אמר לך אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא לילקי וליהדר דהוה ליה. [8] לאו גרידא דכתיב. [9] לא יוכל לשלחה אהכי כתב קרא כל ימיו לשווייה לאונס. [10] ללא תעשה שניתק לעשה דאין לוקין עליו והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר. [11] דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר. [12] מכל חלבו חלבו אין גירושין לא. [13] ותנן אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם כרבי אילעא. [14] דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר. [15] ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש אינו חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מיקרי קמ"ל והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא. [16] כל חלב. [17] יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה. [18] ותנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה. [19] ל"א הא תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית והרי חרמים דאמר רחמנא. [20] לא ימכר ולא יגאל. [21] ותנן חרמי כהנים. [22] אין (פודין אותם) אלא נותנין לכהן אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך. [23] שאני התם דאמ' רחמנא. [24] קודש קדשי' הוא בהווייתו יהא ולרבא

נר מצוה

לג א מיי' פ"ח מהל' נערה בתולה הל"י:
לד ב מיי' פ"ה מהל' תרומות הל"ג [טוס"ע יו"ד סימן שלח סעיף גן]:
לה ג מיי' שם הל"ב [טוס"ע שם]:
לו ד מיי' פ"ו מהל' ערכין הל"ד:

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁבֵב עִמָּהּ לְאָבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שִׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו:
דברים כב כט
2. מִכֹּל מִתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט
3. וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת קֹדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ: במדבר יח לב
4. כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַיְיָ לְךָ נְתַתִּים:
במדבר יח יב
5. אַךְ כָּל חֲרֵם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַיְיָ מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיְיָ: ויקרא כז כח

מוסף רש"י

דאמר קרא כל ימיו. לא הוה ליה למימרא אלא לא יוכל לשלחה, מאי כל ימיו, הכי קאמר לא תהא בשלומיה כל ימיו אלא יחזירנה, ועל כרחך עמוד והחזר קאמר, והכי קאמר ולו תהיה לאשה אם שלחה, שלא יהו שלומיה לבל ימיו, הרי העשה אחר העבירה אלמא (מכות טו.). אי"ל טופין אותו להחזירה ואינו נוקה על שלומו, שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר (ירושלמי ג:). ליתן חלב לזה וחלב לזה. היינו תרומה ומעשר, דלכתיב (במדבר יח) הסרכמכם את חלבו ממנו, וקאמר רחמנא שיתן מכל אחד מעשרותיו בפני עצמו (בכורות נג:). **ראשיתם.** סמוך לדגן הוי דאשתם, לומר הן ראשית לכל דגן ודגן, בסדר ויקח קרח (שם דז:). **חרמי כהנים.** מרמיס שהחרימם כלי לתתם לכהן, אין להם פדיון. דכתיב לא יתכר ולא יגאל, אבל חרמי בדק הבית יש להם פדיון, ולאדעתא דהכי אחרמינהו, דהיינו לא יתכר ולא יגאל. ולאדעתא דהכי אחרמינהו לבדק הבית אלא מעות (ערכין כח:).

שינויי נוסחאות

א) לך רבא שאני (ש"ס) **ב)** ניסנא אחרינא. זהו ל"ש שכתב רש"י וכתלת ספרים איתא וכתלת ספרים ה"ג. ה"ג ל"ש מיובא לאביי דאמר בעיל אי עביד מהני והא דעשה אלא לעולם עליה עשה (קורלו) [קדמון] לאשמועינן דס"ל לרבא כל לא תעשה שהעשה קודמו לא הוי לאו שניתק לעשה דפלוגתא היא בהך מילתא במסקת מכות (יד ע"ב) גליון (ש"ס) **ג)** קתני מידת אם (ש"ס) **ד)** לאביי אמר לך אביי שאני (ש"ס) **ה)** ליה אונס לאו (ש"ס) **ו)** ל"ל לא יוכל שלחה (מהרא"ב) **ז)** לאונס לאו שניתק לעשה (ש"ס) **ח)** חלב וכל חלב וגו' ליתן (ש"ס) **ט)** וכן אמר ר' אילעא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה. ולכאה אי לא רחמנא. מיהו אמר רחמנא ראשיתם (ש"ס) **י)** ל"ל חלב אין מורמין (הגר"א) **יא)** חלב הוא אמר (ש"ס) **יב)** כתיב בהו תרים מהאי אהאי כתב רחמנא ראשיתם ליתן ראשית לזה וראשית לזה. ומתיבת ל"ל עד מיבת והרי חרמים מוקף בחי"ל לחודות כי לאוי לממקו (ש"ס) **יג)** יש לממוק לא לקי וא"ל ליה לן בה, כי מלנקות מאן דכר שמיה (ר"י לונדא נע' מרא"ב), מלת לקי לאמורה לריך מיקון ועי' בפרש"י דהכא ד"ה ס"ג, **יד)** ל"ל ומ"ה פריך לרבא אף דלא מהני ליקי (רש"ש) **טו)** ל"ל ומ"ה פריך לרבא אף דלא מהני ליקי (ש"ס) **טז)** מה"ל דגן ודגן דבכולהו מין דגן כי תרים מהאי אהאי כתב וכו' (מ"ס) **יז)** ל"ל אמאדם בהמה ומשדה אחוזתו לא מהני **יח)** מה"ל מן המובחר לתרום של היפה ס"ל (ש"ס) **כא)** ל"ל הוה אמינא תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב וכו' (מל"ה מרא"ב) **כ)** דגן ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי לא מצית אמרת דגן ומשמע של דגן אחד ול"ל דסך וכו'. (צ"ק)

ב) נמלה דל"ל קודם ד"ה אלמא לא מהני.

וכולהו מיני (ש"ס) **לא)** גי' ל"ק ותורמים מזה. **לב)** כהווייתו יהא אלמא (ש"ס) **לג)** וס"ד השתא דהא דליגו (ש"ס) **לד)** ל"ל ומ"ה פריך לרבא אף דלא מהני ליקי (רש"ש) **לה)** נ"ל כלא דאמר לא מצית אמרת דגן ומשמע של דגן אחד ול"ל דסך וכו'. (צ"ק)

דאמר דלא מהני לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא למאי איצטריך למכתב כל ימיו: **אמר לך.** אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא נלקי ונהדר כו': **אלא לא מהני.** דאם תרם אין תרומתו תרומה: **ולרבא** דאמר דלא מהני דאי ראשיתם מאי עביד ליה. אמר לך **אי לאו** דכתב רחמנא ראשיתם כו': **ג)** **שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו.** כלומר שאם לא תרימו חלבו אלא גירושין היינו חטא: **ואם אינו קדוש.** כי תרם גירושין נשיאות חטא למה: **ואביי** סבר דמהני בלאו הכי קרא מאי עבדי ליה. **אמר לך אי לא** כתב ולא תשאו עליו חטא הוה אמינא כו':

שיטה מקובצת

(אין) [יש] עליו חטא גדול משאר עוברי אמאי דאמר רחמנא משום דאהני מעשיו. ומכאן יש לתרץ אמאי לא פריך משלא מן המוקף דרחמנא אמר לתרום מן המוקף ואם תרם מהני כדמוכח ממה דאמר (ב"מ דף לח ע"א) שמא ששאן תרומה ומעשר [על מקום אחר] ור"ל דכי הכי דלא תשא עליו חטא קאי על חלבו כמו כן [על] ממנו קאי לא תשא עם המחובר ועל תרוייהו קאי אם אינו קדוש נשיאת חטא למה דתרוייהו כתיב בההוא קרא. ובכתה"י אחר דר"ל הגליון וצ"ל דפריך למה כתבו בלאו שמע' שפיר נשיאות חטא דמשמע גירונין לא: **בהווייתו יהא.** דשינה עליו הכתוב לעכב. תוס': **תוס' ד"ה מיתיבי וכו' דלא מהני מעשיו.** וא"ת לרבא דאמר לא מהני אפילו ריח הגט לא יהא בו וצ"ל דודאי ידע קרא כל ימיו בעמוד והחזר דמשמע שהגט חל וצריך להחזיר אבל לא היה סבור דקרינן ליה ניתק לעשה מדלא כתיב לא יוכל לשלחה ואם שלח יחזיר ומש"ה פריך לרבא דליקי ומשני דחשיב לניתוק גמור. תימה לרבא תיקשי מכהן שאין מחזיר וא"כ לימא דהגט לא מהני כיון שעבר לאו דלא יוכל לשלחה ולא יחזיר, מצינו למימר דלמסקנא דאמר ומחזר גלי קרא דהגט חל בכל מקום. גליון ע"כ: **תוס' ד"ה אם אינו קדוש וכו'.** חלבו אין גירונין לא אלא ודאי להכי אתי לומר הא אם תרם

ולרבא האי הוא למעוטי בכור. [ו] ואם תאמר ולאביי דמוקי הוא בהוייתו יהא למעוטי בכור מגליה ואומר הר"ם דלפי המסקנא [מז] ניחא דמפקי' בבכור דאי עביד לא מהני ומעשר יליף מהעברה העברה מבכור וא"כ ולפיון שפיר דרמיס גאולה גאולה ממעשר ולא מיעטיון הוא דחרמיס לומר בהוייתו יהא: **שאני** התם דאמר קרא לא יחלל בו'. דמשמע מיעטון הוא עושה ואינו עושה ממזרות וכיון דאינו עושה ממזרות תפסי בה קדושין ולריך לומר דהיינו מייתור הלמ"ד שניה אבל אין לומר דבלא יתור הלמ"ד שניה נמי דרשינן הכי מיעטון הוא עושה ואינו עושה ממזרות ותפסי בה קדושין דע"כ לאו ממזרות ותפיסת קדושין תלויין זה בזה שהרי קאמר רבי יהושע בפ' המוקן (יבמות דף מט.) דאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין אבל מחייבי כריתות לא הוי ממזר [מח] דלכ"ע לא תפסי בהו קדושין בחייבי כריתות אלמא לאו הא בהא תליא אבל מיתורא דלמ"ד מפיק שפיר [מט] (דלא תפסי) בה קדושין דאם אינו ענין לממזרות תנהו לענין תפיסת קדושין וכן משמע דמייתורא [נ] [דרש] מדאמר ולאביי [נא] (אם כן) נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל:

ולרבא האי הוא למעוטי [ז] בכור דתניא [ח] בבכור נאמר [1] לא תפדה [ט] [י] ונמכר הוא במעשר נאמר [2] לא יגאל [יא] ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום והרי תמורה דאמר רחמנא [3] לא יחליפנו ולא ימיר אותו ותנא לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך שאני התם דאמר קרא והיה הוא ותמורתו יהיה קודש ולאביי אי לאו דאמר רחמנא והיה הוא ותמורתו הוה אמינא תצא זו ותכנס זו קמשמע לן והרי בכור דאמר רחמנא [יב] לא תפדה [יג] ותנן [יד] יש להן פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור ומן המעשר אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך [טו] שאני התם דאמר קרא הם בהוייתן יהו ולרבא האי הם למה ליה [יז] הן קריבין [יח] ואין תמורתן קריבין ולאביי האי סברא מנא [יט] ליה [4] אם שור אם שה להי הוא [כ] לה' קריב [כא] ואין תמורתו קריבה [כב] ורבא אין הכי נמי דמהההוא קרא [כג] אלא הם למה לי לימד על בכור ומעשר

[כד] שנתערב דמן בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואביי האי סברא מנא ליה [כה] [5] מולקח מדם הפר ומדם השעיר והלא הם הפר מרובה משל שעיר [כו] מיכן לעולין [כז] שאין מבטלין זה את זה [כח] [כט] דתניא ולקח מדם הפר ומדם השעיר [ל] שיהו מעורבין דברי רבי יאשיה ורבא התם מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וסבר לה כרבי יונתן והרי מעשר דאמר רחמנא לא יגאל [לא] ותנן יש להן פדיון ולתמורותיהן [לב] חוץ מן הבכור ומן המעשר אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר [לג] לך שאני התם [לד] דיליף [לה] עברה עברה מבכור הרי [לו] הקדימה תרומה לביכורים דאמר רחמנא [6] מלאתך ודמעך לא תאחר [לז] ותנן המקדים אף על פי שהוא בלא תעשה [לח] מה תעשה עשוי [לט] אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא [7] מכל [מ] מעשרותיכם תרימו (תרומה) ולאביי מיבעיא ליה [מא] כדאמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה אפילו הקדימו בכרי נמי ניפטר א"ל עליך אמר קרא מכל [מב] מעשרותיכם תרימו מה ראית לרבות את הכרי ולהוציא את השיבלין [מג] מרבה אני את הכרי שישנו בכלל [מד] דיגון [מה] ומוציא אני את השיבלין שאין בכלל דיגון והרי אלמנה לכהן גדול דרחמנא אמר [8] אלמנה וגרושה לא יקח [מו] ותנן [מז] כל מקום שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום [מח] שאני הכא דאמר קרא [9] לא יחלל זרעו ולאביי נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל אחד לו ואחד לה [10] והרי [מט] הקדיש בעלי מומין למזבח דרחמנא אמר [10] כל אשר בו מום לא תקריבו [נא] ותנן המקדיש [נב] בעלי מומין לגבי מזבח אף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דאמר [נג] קרא [נד] [11] ולנדר לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מיקדש קדשי [נה] ולאביי אי דלא אמר רחמנא ולנדר לא ירצה הוה אמינא [נו] כעובר מצוה וכשר קמשמע לן והרי מקדיש תמימין לבדק הבית דאמר [נז] רחמנא נדבה

[נח] כשזורק על קרנות מזבח הפנימי. הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר ואפ' הכי מיקרי דם השעיר ומהניא זריקתו מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה: **ורבא.** מהתם לא נפקא דלא מערב להו אלא [נט] נותן מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וסבר לה כר' [נ] (יוחנן) [יוחנן] דאמר במס' יומא בפרק הוליאו לו (דף מ:) אין מערבין דם פר ושעיר לקרנות מזבח הפנימי אלא נותן זה בעצמו וזה בעצמו: [נא] **עברה עברה.** בבכור כתיב (שמות יג) והעברת כל פטר רחם ובמעשר כתיב (ויקרא כז) כל אשר **יעבור: נדחאמר ליה רב פפא לאביי.** [נב] במס' בילה (דף יג:) דאמרינן מעשר דאשון שהקדימו לוי לכהן בשבלים קודם שהופרשה תרומה גדולה מן העמרים ומגלה שהפסיד לוי לכהן תרי ממאה במעשר שהוא נוטל [נג] דממעשר לא נטל כהן כלום אפי' הכי פטור [נד] מתרומה גדולה שנאמר [במדבר יח] מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר ואמר ליה רב פפא לאביי אי הכי אפי' הקדימו לוי לכהן בכרי אחר שמרכן נמי ליפטר לוי ולאמאי נקט בשבלים: **מכל** [נה] **מעשרותיכם.** לווים קאמר רחמנא (במדבר יח) [נו] את תרומת ה' [נז] תרומה גדולה: **כרי אידגן.** ואיקבע ליה לתרומה גדולה דכתיב [דברים יח] ראשית דגנך: **כל מקום שיש קדושין.** כל מקום שהקדושין תופסין ויש עבירה באותן קדושין ומפרש התם [קדושין סו:] דהיינו אלמנה לכהן גדול: **אחר הפגום.** דהוי אלא. אלמא מהני מדקתני יש קדושין דאי לא מהני לא תפסי קדושין: **שאני התם דכתיב לא יחלל.** דמשמע שאינו הוא עושה ואינו עושה ממזרין אלמא תפסי קדושין: **ואביי** [נז] **מי נהכי הוא דאתא לימא לא יחל.** דמשמע דאולה לחודיה קאי: **מאי לא יחלו.** שמע מינה לדרשא אחריתא אתא אחד לו ואחד לה שהיא עצמה מתחללת ועשית זונה ואסורה בתרומה דבי נשא אם בת כהן היא ומשום דידה אילטריך קרא ולאו משום דאמרת אי עביד מהני דלהכי לא צריך קרא דלכל מילתא אמרינן אי עביד מהני: **לא תקריבו.** ואמרינן לקמן (דף ו:) דהאי לא תקריבו לא תקדישו הוא: **מה שעשה עשוי.** דכתיב בההוא קרא כי לא לרצון: **וכשר.** אפי' להקריב קמ"ל:

בבכור נאמר לא תפדה. שאין הבעלים יכולין לפדותו ולנהוג בו מנהג חולין כגון גיזה ועבודה [נח] **: אבל ממכר הוא.** שאם יכול בו מום יכול למוכרו [א] לכהן בתורת בכור דלהכי כתיב לא תפדה לאשמועי' [ב] דבמכירה שרי: **ואינו נמכר.** כדאמרינן בבכורות (דף לב.) דגמר כאן במעשר בהמה [ויקרא כז] לא יגאל ולא נמכר להלן גבי חרמין [שם] לא ימכר ולא יגאל מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו דאינו נמכר [ג] (וס"ד) הואיל ואיתקוש [ד] אהדדי מעשר ובכור אינו נמכר תיסק אדעתין דבכור אינו נמכר דומיא דמעשר בהמה להכי כתיב [ה] הוא דחרמין למעוטי בכור דיכול למוכרו: [ו] (**אלא זו. דיולאה מקדושתה** ונכנסת התמורה במקומה דתרוייהו לא מקדיש קדשי קמ"ל דתרוייהו קדישי): **ולאביי.** הא' יהיה קדש לאו לאשמועינן דקדשה דהא בעלמא נמי מהני אלא מי אי לא כתביה רחמנא [ז] **קמ"ל.** קלא דתרוייהו קדישי: ה"ג **והרי בכור דגאמר בו לא תפדה קודש הם.** [ח] (מכאן ואילך פירש): **ותנן.** כפ' אלו קדשים (לקמן דף כא.). מה בין בכור ומעשר לשאר כל הקדשים כל פסולי המוקדשין נשחטין באיטליז ונשוחט ונמכרין באיטליז ונשקלין בליטורא לימכר כשאר חולין ולא חייסינן לזביון קדשים לפי [ט] שהנאתו להקדש דלאמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לא:) דאי סרינן ליה לגאסה הפודה את פסולי קדשים למכרן בשוק יקפלו עליהן לוקחין ויפלה ביזוק אבל בכור ומעשר הנאתן לבעלים הנאת בכור לכהן והנאת מעשר לבעלים ומשום הרווחה דילהו לא מזלזלינן בקדשים: **יש להן פדיון.** לשאר קדשים שנפל (י) בהו מום [יא] ופדאסה תופסין פדיונן בקדושתן והן יולאין לחולין וכן תמורותיהם שנפל בהו מום אבל בכור [יב] בעל מום אינו תופס פדיונו בקדושה: **שאני התם דאמר קרא.** בבכור קדש הם בהוייתן יהא שלא יצא מקדושתו ע"י פדיון. וממעשר לא מתרץ הטעמא מידי דלא אותביה אלא מבכור ולקמן מותיב ליה ממעשר: **ומהדר ליה ממעשר: בכל העולין.** באחד מדמי שאר הקרבנות העולין למזבח שקריבין ומשתברין בשר בהיכא דריקה דאין עולין מבטלין זה את זה ומינה ילפינן לשאר עולין והכי משמע הם בהוייתן יהו אפי' נתערבו: **מדם הפר ומדם השעיר.** ונתן על קרנות וגו' וקסבר דמערב פר ושעיר של יום

בן לוי שהקדים ונטל מעשר ראשון מן השבלים פטור הוא מתרומה גדולה, פטור הוא מלהשלים לכהן מה שנחסר לו מחלק תרומה גדולה כולו לפי שדין היה שיטול הכהן קודם תרומה גדולה היינו תרי ממאה ואח"כ יטול הלוי מעשרו, אבל עכשיו בשקדמו הלוי ונטל עשר ממאה נשארו תשעים וכשחזר כהן ונוטל מהללו תרי ממאה לפי שיעור שיהא עכשו הרי נתמעטה תרומה גדולה כו', ובן לוי פטור הוא מלהשלים לו אותו פחות שנחסר לו מתרומה גדולה ואינו נותן לו אלא תרומת מעשר בלבד שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר, אבל אם הקדימו ונטל מעשרו מן הכרי הואיל ומאחר שנעשה כרי שנגמרה מלאכתו לתרומה ולמעשר' חייב בן לוי להשלים לו מה שנפחת לו מתרומה גדולה. **ואמר ליה רב פפא לאביי** א"כ. הואיל מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר: **אפילו הקדימו בכרי.** למעשר ראשון **ליפטר** מתרומה גדולה: **א"ל אביי הא כתיב מכל מעשרותיכם תרימו.** אלמא דאינ' דקא מתעשר מעשר ראשון קמי דהשקול תרומה גדולה תרימו דהדר לפרוש תרומה גדולה: **ומה ראית לרבות את הכרי ולהוציא את השבלין.** משום דהאי איידגן הכרי ונתחייב בתרומה גדולה: **הולך הולך אחר הפגום.** היינו אחר האלמנה והגרושה ונעש' חלל ומדקאמר אחר הפגום אלמא דאי עבד מהני דאי לא מהני אמאי הולך אחר הפגום. ל"א מדתפסי בה קידושי אלמא מהני: **ואביי.** דאמר מהני אמר להכי איצטריך לא יחלל ב' חילולין עושה א' לזרעו דפסול לכהונה וא' לאלמנה דפסולה לכהן הדיוט: האי **לא תקריבו** היינו לא תקדישו דהכי אמר לקמן בשמעתין: **אבל אקרישי קדשי.** לדמיהן למזבח:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ל מהל' כלאים הל"ג וסל"ח:
לח ב מיי' שם פ"ו הלכה ה:
לט ג מיי' פ"ה מהל' ערכין וחרמים הל' יא:
מ ד מיי' פ"ג מהל' תמורה הל"ל:
מא ה מיי' פ"ב מהל' פסולי המוקדשין הלכה יא:
מב ו מיי' פ"ד מהל' עבודת יום"כ הל"ד:
מג ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' כג:
מד ח מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה יג טור יו"ד סימן שלח:
מה ט מיי' וטור שם:
מו י מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' ד:
מז כ מיי' פ"ל מהל' איסורי מזבח הל"י:

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּבוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: במדבר יח יז
2. לֹא יַבְקִר בֵּין טוֹב לָרָע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: ויקרא כז לג
3. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֹר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז י
4. אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבָּכֵר לַיהוָה בְּבְהֵמָה לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַיהוָה הוּא: ויקרא כז כו
5. וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא טז יח
6. מְלֵאָתְךָ וּדְמָעֶךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בְּנֶיךָ תִּתֶּן לִי: שמות כב כח
7. כֵּן תְּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: במדבר יח כח
8. אַלְמָנָה וְגָרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: ויקרא כא יד
9. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו
10. כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם: ויקרא כב כ
11. וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׁרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֶדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג

מוסף רש"י

מובא בסוף המסכת

שינויי נוסחאות

[מ] כבור הוא דאתא לגמרא (ש"מ)
[מא] גירסי אבל נמכר הוא (הגר"א)
[מב] דמתמא אך בבור שור או בבור כשב או בבור עז לא תפדה ותנן מה בין תמורת בבור ומעשר לשאר כל הקדשים שכל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטים באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ויש לתן (ש"מ) [מג] לך אביי שאני (ש"מ) [מד] הוא דאתא לגמ' (ש"מ) [מה] אך בבור שור או בבור כשב או בבור עז לא תפדה ותנן מה בין תמורת בבור ומעשר לשאר כל הקדשים שכל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטים באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ויש לתן (ש"מ) [מו] לך אביי שאני (ש"מ) [מז] הוא דאתא לגמ' (ש"מ) [מח] מקריבו ותניא. (ש"מ) [מט] לא (ש"מ) [נ] קרא ל"ל אמר לך דגן (ש"מ) [נא] יתיבתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ואביי (ש"מ) [נב] והכי המקדיש בעלי (ש"מ) [נג] מקריבו ותניא. (ש"מ) [נד] כל קרא ל"ל אמר לך דגן דכ' בהון כי לא לרצון יהיה לכם ריצוי כו' ואביי אי לא כתיב כי לא לרצון הו"א מלאתי נמי מלאי קמ"ל (ש"מ) [נה] קדשי ואביי אי אות לי (ש"מ) [נו] לא (ש"מ) [נז] לגמ' שרוע ולקוט נדבה (ש"מ) [נח] עי' רש"ל. [נט] ולאיקנו מעשר ובכור אהדדי כלקמן (ש"מ) [נט] כתיב האי הוא דלמרמס כו' לגוכרו הס"ל ומה"ד ולאביי אמר כו' לגולין הס"ל ומה"ב מגלא דו כו' (ש"מ) [סא] לגוכרו הס"ל ומה"ב ד"ה ולאביי אמר כו' הס"ל מגלא זו דיוקא מקדושתם ומכנסת התמורה במקומה ומגלא דאשונה לגולין ומרוייהו לא קדשו קמ"ל קרא דתרוייהו קדישי הס"ל [סב] מתיבת מכאן (ש"מ) [סג] מיתת מכאן ומילך פירש ממקך (ש"מ) [סד] לפי שהנאתן לגקדש (ש"מ) [סה] נמן ופדה אותן (ש"מ) [סו] כבור ומעשר [סז] דומיך כשמדה על (ש"מ) [סח] נמן ומעשר (ש"מ) [סט] כבור ומעשר (ש"מ) [ע] מה"ד הבערה הבערה. בבכור (ש"מ) [עא] לאביי דאמרי' במסכת פיאה מעשר (ש"מ) [עב] ומדכל"ל דמשם מה נעל וכו' [עג] מעלה תרומה גדולה שנאמר מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי [עד] ל"ל מתעמיקים, [עה] דחמנא מתרומו מה כל תרומה (ש"מ) [עו] לפיון תרומה (צ"ק) [עז] לגמ' ולא"ש, [עח] ל"ל דתפסי, [עט] (צ"ק)

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני התם דאמר קרא כי לא לרצון לוי הוא: (ב) רש"י ד"ה ואינו וכו' נמכר והואיל: (ג) ד"ה יש לתן וכו' בהן מום ותופסין כל"ל ותיבת ופדאסה נמחק:

גליון הש"ם

גמ' ורבא אין הכי נמי. ע' זמחים דף פא ע"ב תוס' ד"ה ואין תמורתו: שם והרי הקדיש בעלי מומין. ע' זמחים דף פא ע"ב תוס' ד"ה הומר:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אבל כו' למוכרו לכהן (בתורת בכור). [לכהן ל"ג]. ע' מ"ש בדף ח: [ב] שם דלהכי כו' דבמכירה שרי. לשון אבל קשה לרש"י לכך פירש"י דמדכתיב לא תפדה ולא כתיב מגאל משמע דשרי רק דס"ל דף ל"ל דיליף בג"ש לכך כתב הוא לרבא ולאביי דייק דלרבא מדאמר לגאמן ש"מ דשרי: [ג] ד"ה (שאני התם. לתוריה קאי). [ואביי מי כו'] ל"ע הא אף אם לולד לחודיה קאי ל"ק לאביי דאל"כ לא מצאי לגוס דאמרי' לולד ל"ל קרא דולאביי נימא לא יחל הכל הוא מדכתי המקבל ועי' תוס' ד"ה שאני כו':

רבינו גרשום

חרמי בהנים. שיש מחרים לשום כהנים אין להם פדיון כלל אפילו דאי עבר אלמא דלא מהני: **בהוייתו יהא.** שאין לו פדיון: **ורבא אמר** דלעולם לא מהני אמר לך האי הוא למעוטי בכור אתא: **דתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי כו'.** דליף מלא יגאל דחרמים מה להלן מכירה עמו כדכתיב [אך כל חרם דגר] לא ימכר ולא יגאל אף לא יגאל דמעשר נמי מכירה עמו אבל בכור נמכר: **תצא זו.** לחולין ותכנס זו התמורה להקדש: **כל הקדשים פסולי המוקדשין נמכרין באמצ'.** משום רווחא דהקדש: **חוץ מן הבכור והמעשר.** שהרווח הוא לבעלים: **ויש להן פדיון.** אם קדם מומן את הקדשן: **אלמא דלא מהני.** אם עבר ופדה הבכור: **שאני התם דכתיב קדש הם.** דכתיב אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם: **ורבא דאמר דלעולם לא מהני אמר לך.** ההוא קדש הם להכי הוא דאתא הם קריבין ואין תמורתן קריבה. כדמפרש לקמן (כא.). בהא מסכתא: **שאם נתערב דמן בכל העולי'** שקריבין לגבי מזבח: **שאין עולין מבטלין זה** את זה: **בר' יונתן דאמר** אין מערבין לקרנות אלא מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו: **אמר לך אביי** מעשר (בהמה) נמי איתרבי דאין [להם] פדיון מהיכא דאיתרבי בכור בבכור לא תפדה חייליך מעשר הבערה הבערה מבכור: **ולאביי.** דאמר דאי עבר מהני האי כל מעשרותיכם תרימו למאי איצטריך ליה: **מיבעי ליה לבראמר ליה רב פפא לאביי אם כן אפילו הקדימו בכרי נמי.** אהא קאי דאמרינן (ביצה יג.):

חידושי הרשב"א

ואינו נמכר לא חי ולא שחוט. ע' השמטות בסוף המסכת: **והרי תמורה.** תימה וכי לא היה יודע הפסוק והיה הוא ותמורתו יהיה קדש ור"ל דלא מייתי אלא משום דבעי למיפרך מינה לאביי למה לי יהיה קדש. תוס': **חוץ מן הבכור כו'.** פי' שאין פדיון מועיל לו לימכר בכור באיטלז ולשקול בליטרא כדמפרש התם. תוס': **הולך הולך אחר הפגום.** עיי' בהשמטות בסוף המסכת: **כל אשר מום בו לא תקריבו.** עיי' בהשמטות בסוף המסכת: תוס' ד"ה **ולרבא האי הוא למעוטי בכור.** פי' דס"ד דליף הבערה הבערה ממעשר עיי' בהשמטות בסוף המסכת:

שיטה מקובצת

נדבה תעשה אותו. ואמריגן לקמן (דף ז:) אלו קדשי בדק הבית יז) ואיכא למשמע אותו אתה מתפיס לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימין לבדק הבית: **גלח תעשה.** כלדרשינן לקמן יח) וילבש ה' אל משה לאמר [ויקרא כב] טו) לא תאמר: **מהיכא דאיתרבו בעלי מומין למזבח. דקדשי בדק הבית איתרבו כו'.** דהא בהאוא קרא כתיב ונלבד לא ירצה ואמרינן לקמן (דף ז:) אלו קדשי בדק הבית אע"פ למשמע אותו אתה מתפיס לבדק הבית ואיתקוש תמימין לבדק הבית לבעלי מומין למזבח דהא מחד קרא נפקי לאיסורא דלא מקדיש הלכך איתקוש נמי לענין מה שעשה עשוי: **כשעה הגזילה.** למר ועליה בעלמא אבל הכליס והבגדים קנה בשינוי אלמא מהני: **אשר גזל בעין שגזל. יחזיר:** (ד) **ואביי.** להכי לא איצטריך דאמא ידענא דמהני אלא להך דרשא דהאי אשר גזל כתיב גבי שבועה שנשבע לשקר וכתיב (ויקרא ה) יוסיף חומש וקמ"ל דעל גזילו מוסיף חומש אם נשבע לשקר והודה: **ואינו מוסיף חומש על גזל אביו.** אפילו נשבע עליו לשקר: **מחזיר את הכר בגילה כו'.** (ה) וגבי ממשכנין בעל כרחו קתני לה בבבא מציעא בפ' המקבל (דף קיג.). אלמא מהני וקני למשכון יום דהיינו מחריסה קני בגילה וכסות גילה קני יז) מלוה ביום אלמא מהני: **שאני התם דכתיב השב** [ד] יח) **תשיבנו לו.** מריבויא דקרא נפקא לן דמחזיר כמה פעמים ולא משכחת לה אלא הכי דמחזיר כלי יום ביום וכלי גילה בגילה ומהכא נפקא לקני. יט) ולאביי ריבויא דקרא לא משמע ליה והשב (ו) תשיבנו אינו איצטריך דאי לא כתיב ביה הוה אמינא אינבי ניהדר כלי אינבי לא ניהדר: ס"ג [ה] **ל"א אמר לך רבא שאני התם דכתיב עד בא השמש תשיבנו** (ו) . ודרשינן ליה בהמקבל (כ) הכי כל היום עד שיבא השמש תשיבנו לווה ובבוא השמש תקנו ממנו מכאן לכסות יום שניתנה ליחבל בגילה וכתיב קרא אחרינא [דבריס כד:] **השב תשיבנו** כבוא השמש מכאן לכסות גילה שניתנה ליחבל ביום ומהכא נפקא לן דמהני. ואביי אמר לך דלא לאסמועינן דמהני אלא חד לכסות יום שיחזירנו ביום וחד לכסות גילה שמייב להחזירו בגילה וגריכי. והאי וגריכי לא איתפרש לן כא וגרלא לי דהכי הוא דאי אסמעינן לכסות יום כגון מחריסה משום דחיותיה הוא אבל כסות גילה אימא לא ואי כתיב כסות גילה דמשמע אבל כסות יום אימא לא: **מיהו.** דאיקבע למעשר ולתרומה: **מעשר.** תמילה ואמ"כ נותן (לה) פאה: **פיוכפא דאביי.** דאמר [ד:] מהני דהא הכא לא מהני: **פעוזב פעוזב.** תרי זימני כתיב לענין וגבר תעזוב אותם חד בקדושים תהיו וחד באמור אל הכהנים לאסמועינן יב) מקרא דתעזוב יתירא דאע"ג דאיתתי בידו לא קנייה: **חייב בפרט ובעוללות כו'.** ואע"ג דהפקר פטור מכל אלו הפקר כי האי חייב דנפקא לן מתעזוב יתירא דבכולהו כתיב תעזוב יתירא: **ופטור מן המעשר.** דבמעשר לא כתיב תעזוב יתירא ולרבויי האי הפקר אתא תעזוב ולא לרבויי שינוי דהא בעלמא נמי לא מהני: **והשתא דשנינן כל הני שינויי.** דאיכא דמהני ואיכא דלא מהני ובכולהו מודו אביי ורבא במאי פליגי: אבל

[1] נדבה תעשה אותו [2] [ז] זה קדשי בדק הבית [3] ותנן [4] המקדיש תמימין לבדק הבית אע"פ שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי תיובתא דרבא אמר לך [5] [רבא] ממקום שנתרבו בעלי מומין לגבי מזבח נתרבו תמימין לבדק הבית והרי גזל דרחמנא אמר [6] לא תגזול [7] ותנן הגוזל עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים [8] משלם כשעת הגזילה תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא [9] אשר גזל [10] כמה שגזל ולאביי האי אשר גזל מיבעי ליה [11] על גזילו שלו [12] מוסיף חומש על גזילו של אביו אינו מוסיף חומש והרי משכון דרחמנא אמר [13] לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו [14] ותנן [15] מחזיר את הכר [א] בלילה ואת המחרישה ביום [16] תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא [17] השב תשיב [18] [ז] ולאביי אי לאו דאמר רחמנא השב תשיב ה"א איסורא עבד אי בעי ניהדר ואי בעי לא נהדר קמ"ל [ב] [19] (חסר ל"א) והרי פאה דרחמנא אמר [20] לא תכלה פאת שדך [21] בקוצרך [22] ותנן מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה [23] יפריש מן העמרים לא הפריש מן העמרים יפריש מן הכרי עד שלא מירחו מירחו מעשרו ונותן לו משום רבי ישמעאל אמרו [24] אף מפריש מן העיסה תיובתא דאביי אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא [ז] [ג] (עזב) [25] תעזוב תעזוב יתירא ורבא אמר לך [26] יש לך עזיבה אחרת [27] שכזו ואיזו זה המפקיר כרמו [28] דתניא המפקיר כרמו והשכי' לשחר ובצרו חייב בפרט ועוללות בשכחה ובפאה ופטור מן המעשר אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי והשתא דשנינן כל הני שינויי [29] דאביי ורבא במאי פליגי ברבית קצוצה קמיפלגי וכדרבי אלעזר [30] דא"ר אלעז' רבית [31] קצוצה יוצאה בדיינין אבל

משלמין בשעת הגזילה. דשינוי קנה אלמא מהני ותיובתא דרבא: **מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ותיובתא דרבא.** דאי לא מהני לא היה תפיסתו תפיסה והיה לו להחזירם לבעליה מכל וכל [32] ואם תאמר מנלן דהא מתניתין במשכנו אלא ברשות אחרים דלמא במשכנו אלא בית דין קאמר דמחזיר הכר בלילה והמחרישה ביום דלא עבר אבל היכא דעבר אימא לך דלא מהני ויל"ל דהך משנה מתיבתא בפרק המקבל (ב"מ דף קיג.) גבי משכנו אלא ברשות דתני לעיל מייתי המלוה מחיירו לא ימשכנו אלא בבית דין ולא יכנס לביתו ליטול משכונו שנאמר בחוץ תעמוד היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום אלמא

משלמין ברשות קאי [33]:

שאני התם דאמר קרא השב תשיב.

ומ"מ הא דאמר פרק אלו מציאות (ב"מ דף לג:) השב תשיב אין לי [אלא] שמשכנו ברשות אלא ברשות מנין מ"ל השב תשיב מכל מקום משמע דאי לאו השב תשיב ה"א דמשכנו אלא ברשות אינו צריך השבה והכא אמר לרבא דאי לאו השב תשיב ה"א דלא מהני מהכי אמאי לא צריך לרבא דאי לא מהני לא צריך להחזיר מכל וכל וצריך לפרש לרבא כי אין לי אלא שמשכנו ברשות דמחזיר וטוטלה אבל משכנו אלא ברשות מנין דמחזיר וטוטלה דמהניא תפיסתו תפיסתו מ"ל השב תשיב מכל מקום ולאביי ה"פ אין לי אלא לצריך להחזיר כלל אלא שמשכנו ברשות משכנו אלא ברשות מנין לצריך להחזיר לו כלל כיון דעביד מהני ולא מהדר מ"ל השב תשיב מ"מ והכי נמי קאמר הכא דלאביי אי לאו דאמר רחמנא השב תשיב ה"א איסורא עבד ואי בעי מהדר ואי בעי לא מהדר קמ"ל ולקמה מהניא דסוף פ' המקבל (ב"מ דף קנו.) דהכוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי א"ל זיל אהדר משום דבריס שעזיק בהן אוכל נפש וכיון דאית לית ליה לאביי דאי עבד מהני אמאי קא"ל זיל אהדר [34] וי"ל דמיירי אלא שנתן בעבור והא גברא לעבור ומהאי טעמא נמי ניחא קושיא אחרת דתנן פ' המקבל (שם קנו.) מבל ריחיים ורכב לוקח שתים וקשה כיון דאית ליה לאביי דאית ליה תקנה בחוזה כדאמר גבי סכינא דאשכבתא זיל אהדר א"כ אמאי לקי לאו הניתא לעשה הוא ולפי הא דפירשתי ניחא דהא דאמר אביי זיל אהדר מיירי אלא שנתן בעבור לעבור והא דתנן דלקי במתכוין לעבור ויש מתרצים דהא דאמר דלקי מיירי בשנתנה דאין בידו להחזיר [35] ולא הגיהא שהרי בפרק בתרא דמכות (דף טו:) משמע דהיכא דגברא בר מתלוינן הוא לא [36] מהני ביטול [37] : **אף מפריש מן העיסה.** ואין שינוי שם קונה: **אמר אביי שאני התם דאמר קרא [38]** (עזב) **תעזוב ורבא אמר לך כו'.** וא"ת הכא משמע דלאביי איצטריך תעזוב יתירא ולרבא איצטריך לאתויי מגחל עליס (ב"ק דף לד.) משמע דאיכא דאביי מוכח מהך מילתא דרבי ישמעאל דשינוי במקומו עומד דאיכא דמי ליה ואמר שאני הכא דכתיב תעזוב יתירא וי"ל דהכא אלינא דת"ק אייר דלאביי דאמר א' עביד מהני אי לא כתיב תעזוב יתירא לא היה צריך להפרים פאה מיד שעבר אלא תבלה מיהו לא"ק אי אשתני בידו ועשה ממנו עיסה קנאה בשינוי ואינו צריך להפרים פאה מכאן ואילך אבל ר' ישמעאל דאמר יפרים מן העיסה אית ליה דשינוי במקומו עומד דאי הוה ס"ל בעלמא דשינוי קונה לא היה מפרים מן העיסה ואע"ג דכתיב תעזוב יתירא איצטריך שפיר להיכא דלא אישתני אע"ג דבעלמא אי עביד מהני הכא לא מהני משום דכתיב תעזוב יתירא אבל רבא דאית ליה דאי עבד לא מהני משום הכי קאמר מ"ק דצריך להפרים פאה אע"ג דעבר אלא תבלה ואין צריך תעזוב יתירא לת"ק להכי מיהו היכא דאישתני פטור דשינוי קונה ור' ישמעאל סבר דבעלמא שינוי קונה אבל הכא לא קנה משום דכתיב תעזוב יתירא: **המפקיר** כרמו והשכים לבער ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ופאה. פירש"י אע"ג דהפקר פטור מכל אלו הפקר כי האי חייב דנפקא לן מתעזוב יתירא דבכולהו כתיב תעזוב יתירא ולרבויי האי הפקר אתא תעזוב ולא לרבויי שינוי דהא בעלמא נמי לא מהני: **והשתא דשנינן כל הני שינויי.** דאיכא דמהני ואיכא דלא מהני ובכולהו מודו אביי ורבא במאי פליגי: אבל לעיל דהיכא דלא מהני לא לקי ולרבא לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא ל"ע:

ואם נכנס מחזיר כו' ועי"ל דמשמע ליה למחזיר משמע בכל ענין (ש"מ) **כס** מתיבת וי"ל עד ומשאי טעמא אינו לא ולא קודם מכלל דקני משכון דיום מחרישה בלילה ומדכתיב השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש דהיינו לשקיעה ולא קודם מכלל דקני משכון דלילה הכר ביום דכל היום הכר הוא של מלוה עד שקיעה (שקיעת החמה): **ואביי קסבר לא אתו אלא חד לכסות יום וחד לכסות גילה.** ל"ל דאם לא מהני לא יכול לומר דאי לא אתו אלא חד לכסות יום וחד לכסות גילה אבל אם אתו שניהם מהני אלא דאי לא אתו אלא חד לכסות יום וחד לכסות גילה לא מהני

ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח. פירש"י ביומא פ' שני שעירי (דף סג:) דל"ג פרת חטאת (ג) שהרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיב.) תנן פרת חטאת שנרפה חוץ מגיתה ושעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור שנאמר ולא פתח אהל מועד לא הביאו כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד (ד) ופריך בגמ' עלה ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד הוא והתניא ומיימי הך בריימתא דהכא ואי גרס בה פרת חטאת כי היכי דפריך משעיר המשתלח הכי נמי הוה מצי למיפרך מפרת חטאת ואין התירוץ שייך לפרת חטאת (ג) ומשום הכי פרש"י דל"ג ליה וקשה על הא דמשני עלה בזבחים (דף קיב.) לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה קודם הגרלה הוה ראוי לפתח אהל מועד ולפיכך הכי ממעט ליה קרא דאם הקריבו בחוץ פטור (ה) והא מנית בהדיא ביומא (דף סב:) דקודם הגרלה מייב השוחטו בחוץ וי"ל דלפי המסקנא דזבחים (שם) ניחא דמשיני לא קשיא כאן קודם ודוי כאן לאחר ודוי ולפי זה אפשר דתרוייהו לאחר הגרלה אבל קודם הגרלה אפשר דחייב השוחטו בחוץ כי הכא דיומא: **וקרא** למה לי כגון שהוחם לאחר הגרלה והילכו על חבריו. והוא נמי בעל מום וקמ"ל דהאי שחיטה לקי מאי הקדישו לקי מעוט הקדישו בעל מום ולהכי נקט מילתא דאי לאו דחילו על בעל מום ליכא מלקות אלא מקדישו אבל הכא מלקות אלא מקדישו אבל הכא מלקות אלא מקדישו אבל ה

סד"ל בשלמא מעיקרא. בעינן תמימין משום דלא ידענא מי המי מיקבע לשם מי המי מיקבע לשם כו'. ג) ל"ל והא אין הגורל קובע כו' אמר רב יוסף הא מני חנן המצרי היא דלא בעי הגרלה דתניא חנן המצרי אומר אפי' דמו של שעיר הנעשה בפנים בכוס ומת כלומר שכבר נשחט ומת שעיר המשתלח מביא חבירו מביא שעיר אחר מן השוק ומזווג לו ומעמידו אצל הדם להראות שחבירו הוא ואחר כך משלחו אצלת לא בעי הגרלה וליכא למפרך הא דפרכינן הלכך איצטריך קרא: וקפריך **אימור דשמעת ליה לחנן דליס ליה דחויין.** דלא יביא שנים אחרים ויגריל וישחטו אחד לשם והאחר לעזאזל והראשון שכבר נשחט ידחה וישפך דמו לאיבוד דלית ליה הגרלה מי שמעת ליה דלמא לעולם יביא שנים מן השוק ויגריל ואותו שיפול עליו הגורל לעזאזל [יג] יעמד עם דם שכבוש ושלחנו והדם שבכוס מזה ממנו כמשפטו ואותו שנפל עליו הגורל לשם יעבה עד שיסתאב. הא מני דמצריך קרא לרבות שעיר דלא ליהוי בעל מום רבי מוסי הוא דלית ליה הגרלה והכי הוי מסקנא ותו לא פריך מידי. [יד] והגיסא אימור דשמעת ליה לרבי שמעון כו' שבשתא היא דהא במסכת יומא (דף סג:) תנינן לה לכולה סוגיא ולא פריכינן התם מידי בפרק שני שעירי: [טו] **רבא אמר כגון שהומס כו'.** כדפרישית לעיל(ד) [טז] (והא דגרסינן הכא) (א) [יז] דכרעיה דראשון הוא ותירוצא דמתרץ כגון שהיה לו [חולה] בתוך ביתו כו' ל"ג ליה ושבשתא הוא דלא איירי הכא במחוסר זמן כלל אבל במסכת יומא (שם) תנינן לה בהיא סוגיא [יח](רומייא) דמחוסר זמן היא והא ליכא למימר אם אינו עניין לבעל מום תנהו עניין למחוסר זמן דהא נפקא לן מחוסר זמן בשעיר המשתלח מלא' לחידך קרא ומיום השמיני והלאה וגו' [ויקרא כב] מהכא נפקא במסכת יומא [סג:]: [יט] **בני נח נצטוו** מלהקריב מחוסרי אברים כדאמרי' בפרק קמא דע"ז (דף ה:) אבל על מום אחר לא נצטוו במזבח דילהו. ואי לא כתיב לא תקריבו [יט] מאת בן נכר אי אלה כל אלה דמשמע בעל מום לא יקבלו מן העובד כוכבים להקרבה הוה אמינא ליקרב אלא שלא יהו מחוסרי אברים קמ"ל: [כ] (**לא שנא**) **בגמה דלהון.** בגמה יחיד שעשה העובד כוכבים לשמים [כא] [כב] וקמ"ל מכל אלה דלא מקבלינן כלומר דהכי לא מקבלינן דהא כתיב בההוא קרא מכל אלה דמשמע [כג] לא תקבל בעל מום ה"ג לדילהו במזבח המיוחד [כד]: **מפקיף לה ר"ש בן נקיס.** לעיל [ו:] קא מהדר [כה] דעובר בה' שמות שמא לא שנינו דילקה משום לא תקדישו אלא בתם ונעשה בעל מום משום דאיכא למימר הואיל ומעיקרא תם הוה סבר אע"פ שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו ואיכא [כו] [כז] דלהקרבה מצינו [למימר] דאסוקי אדעתיה דאקדישנו [כח] לילקי אבל בבעל מום מעיקרו ממעי אמו דיקלא בעלמא הוא ואיכא למימר דלא אסיק אדעתיה דחזי לאקרויה לשון רש"י [כט] וקשה להר"ל מר היכי מצינו למימר דלא אסיק אדעתיה לאקרויי והלא סתרו בו לא [ל] תקריב בעל מום למזבח והא קבל עליו התראה ואמר על מנת כן אני עושה דבלאו הכי לא לקי [לא] לכ"ע להר"ס לפרש דלא קאי ר"ש בן לקיש אבל תקדישו אלא אבל תקטירו ואבל תזריקו וה"פ לא שנו דעובר אבל תקטירו ואבל תזריקו אלא כשהקדישו תם ונעשה בעל מום דכיון דחלה עליו קדושת מזבח קודם שהומס אסיק אדעתיה דחזי להקרבה אבל בעל מום מעיקרו קודם קדושה דיקלא בעלמא הוא דלא מסיק אדעתיה דחזי להקרבה ולא לקי: **אפילו** אקדיש לדמי נסכים לקי. [לב] וה"ס מקדיש לדמי עולה והא דאמר לקמן (דף יח:) המקדיש נקבה לעולה יכול ויפלו דמיו לעולה ל"ל דלקי וכן הא דתנן פרק כילד מעריבין (לקמן מז:) אמר על הבהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה יכולו ויביא בדמיהם עולה לריך לומר דלקי [לג]:

ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה. וא"ת למה לי אין אין לרבות בני נח שנולדין נדריס ונדבות כישראל (חולין דף יג:) תיפוק ליה מהא קרא דמדקאמר לא תקריבו את אלה משמע אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב אבל אי אתה מקריב ליכא למיבעיא מיד בן נכר למה לי תיפוק ליה מאין אין אין לרבות נדרים ונדבות דהא דכתיב לא תקריבו בן נכר להאי דרשא דהכא לא שנא במזבח דידן (לא אמרינן) אלא אין אין אין למה לי [ו] ותיבת רבינו שמשון בר אברהם דאיצטריך להך פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא [ז] בפרק ואלו מנחות (מנחות עג:) מה תלמוד לומר לעולה פרט לנזירות [ח] רבי עקיבא אמר עולה אין לי אלא עולה ולא שאר קרבנות: **אלא** בתם ונעשה בעל מום. דאיכא למימר הואיל מעיקרא תם הוה סבר אע"פ שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו ויכיון [ט] [י] דלהקרבה מצינו [למימר] דאסוקי אדעתיה לאקרויי לשון רש"י [יא] וקשה להר"ל מר היכי מצינו למימר דלא אסיק אדעתיה לאקרויי והלא סתרו בו לא [יב] תקריב בעל מום למזבח והא קבל עליו התראה ואמר על מנת כן אני עושה דבלאו הכי לא לקי [יג] לכ"ע להר"ס לפרש דלא קאי ר"ש בן לקיש אבל תקדישו אלא אבל תקטירו ואבל תזריקו וה"פ לא שנו דעובר אבל תקטירו ואבל תזריקו אלא כשהקדישו תם ונעשה בעל מום דכיון דחלה עליו קדושת מזבח קודם שהומס אסיק אדעתיה דחזי להקרבה אבל בעל מום מעיקרו קודם קדושה דיקלא בעלמא הוא דלא מסיק אדעתיה דחזי להקרבה ולא לקי: **אפילו** אקדיש לדמי נסכים לקי. [יד] וה"ס מקדיש לדמי עולה והא דאמר לקמן (דף יח:) המקדיש נקבה לעולה יכול ויפלו דמיו לעולה ל"ל דלקי וכן הא דתנן פרק כילד מעריבין (לקמן מז:) אמר על הבהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה יכולו ויביא בדמיהם עולה לריך לומר דלקי [טו]:

[יא] ס"ד אמינא בשלמא מעיקרא לא ידענא אי האי מיקבע לשם אבל הכא כיון דאינבר שם לא לקי קמ"ל: אמר מר משום רבי יוסי ברבי יהודה [יב] אף קבלת הדם מאי טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה אמר קרא [1]ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו' [יג] זו קבלת הדם שאמר רבי יוסי בר' יהודה ולתנא קמא האי לא תקריבו למה לי מיבעי ליה לזריקת דמים והא נפקא ליה מעל המזבח אורחיה דקרא דמשתעי הכי ורבי יוסי בר' יהודה נמי אורחיה דקרא הוא אין ה"נ אלא קבלת הדם מנא ליה נפקא ליה מהא [2]ומיד בן נכר לא תקריבו זו היא קבלת הדם [יד] שאמר רבי יוסי ברבי יהודה קמא האי לא תקריבו למה לי מיבעי ליה להאי ס"ד אמינא הואיל ולא נצטוו בני נח אלא על מחוסר אברים לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן [א]קמ"ל: ל"א רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף על קבלת הדם מאי טעמא דכתיב ומעוך וכתות וגו' לא תקריבו זו [טו] קבלת הדם וזריקה נפקא ליה מעל המזבח ולרבנן נמי תיפוק להו זריקה מן על המזבח הכי נמי ואלא לא תקריבו דמעוך למאי אתא [טז] מפקינן לבמת יחיד ולרבי יוסי ברבי יהודה האי מיבעי ליה לבמת יחיד אין הכי נמי אלא תקריבו דקבלה מנא ליה מיד בן נכר לא תקריבו זו קבלת הדם ורבנן אצטריך ס"ד אמינא הואיל ובני נח אין מצווין אלא על מחוסר אבר בבמה דלהון [יז] דלמא אנן נמי נקביל מינהון קא משמע לן מכל אלה דלא מקבלינן מתקיף לה ר"ל שמא לא שנינו אלא בתם שנעשה בעל מום [יח] ועובר דאי בעל מום מעיקרא דיקלא בעלמא הוא אמר ליה רבי חייא בר יוסף [3]שרוע וקלוט כתיב בפרשה והני בעלי מומין מעיקרא נינהו אמר ליה שמא לא שנינו אלא בתמורה [יט] דתנן [2]חומר בתמורה [יז] מבזבח שכן קדושה חלה עליה על בעל מום קבוע אמר ליה רבי יוחנן לא שמיע לך הא דאמר ר' יאנאי בחבורה נמנו וגמרו המקדיש בעל מום לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות ואי בתמורה נמי ששה הוויין דאיכא נמי לאו דתמורה אלא מאי בבעל מום מעיקרו אמאי [כ] לקי דיקלא בעלמא הוא אמר ליה דיקלא לאו זילא מילתא מין עצים הוא בעל מום מעיקרא זילא מילתא כיון דשביק תמים ואקדיש בעלי מומין מיחייב: לישנא אחרינא א"ל אפילו הכי בזיא מילתא דדקל ליכא במינו לא לקי לאפוקי בעל מום כיון דאיכא במינו לקי: אמר רבא השתא דאמור טעמא דבעל מום דלקי משום דבזיא [יח] מילתייהו [2]אפילו למקדיש ליה לדמי נסכים נמי לקי [כא] תניא כוותיה דרבא נדבה

[יב] [לקמן מז:], [ג] [עי' תוס' בכורות דף י"ד. ד"ה כל. ש"מ], [ד] [מכאן מחר לעמ' ו:], [ה] [ד:] ד"ה כגון], [ו] [מכאן מחר לסוגיא], [ז] [ל"ל שנתקרבה וכו' בכורות מ.], [ח] [עיין תוס' חולין יג: ד"ה אבל מא"ה ותוס' ממחות עג: ד"ה ש"מ], [ט] [נ"ב מו' בכורות י"ד ע"א ד"ה כל הקדשים. (ש"מ)].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבא וכו' והא דגרסי' הכא כרעיה נ"ב כך היה הגיגיסא לפני רש"י: (ב) ד"ה בגמה וכו' המיוחד להם הס"ד: (ג) ד"ה מתקיף וכו' מהדר דקתני עובר וכו' וכיון דמצינו לאסוקי אדעתיה דלהקרבה אקדישיה לקי: (ד) ד"ה כתובין וכו' לא מקיימנו ביו"ר דדרשינן:

מוסף רש"י

על בעל מום קבוע. שאם המיר בעצמו מום בתמימה של הקדש אלה עליה קדושה תמורה כל כך שאם יפדה לא תצא לחולין (לקמן מז:).

שיטה מקובצת

מעל המזבח. עי' בהשמטות בסוף המסכת: ומיד בן נכר לא תקריבו. והנה אמר לא תקריבו לה' תחילה ואם זה למה שינה הכתוב בלבד ואין זה ענין מכוון בעצמו לא היה לו לשנות ולכפול הדברים כל כך. הרב המעילי ד"ל: מתקיף לה ר"ל. עי' בהשמטות בסוף המסכת: בחבורה נמנו וגמרו. נ"ב בחבורה בהסכמת כלל החכמים. הרב המעילי. גליון הא דלא מייתי ברייתא דינמנו וגמרו טפי הוי דוקא כדאמר בפ"ד דשבת אתמר נזדקנו מפי החבורה. וכן משמע מפירש"י ד"ל: משום דבויא. עי' בהשמטות בסוף המסכת: תום' ד"ה ומיד בן נכר וכו' איש איש למה לי. גליון וי"ל דאי מהכא הו"א דוקא דעבוד קמ"ל איש איש אף לכתחילה. ועי' תוס' מנחות (דף עג ע"ב ד"ה איש) [וכ"כ אחר וכן תירץ הרב המעילי וד"ל דהוצרך לומר איש איש כי נמשך לדעת ר"ע דאמ' פ' אלו מנחות (שם) דלא נלמוד מאיש איש רק עולות, ומזה נלמוד שרשאין להביא מנחות ועופות ע"כ:]

רבינו גרשום

אמר מר ר' יוסי בר' יהודה אבר אף על קבלת הדם כו' אורחיה דקרא דמשתעי הכי. ע"ג המזבח ולאו לדרשא אתי אלא דלא תקריבו אתא: ור' יוסי בר' יהודה נמי אורחיה דקרא הוא. ולאו לדרשא אתי והאי לא תקריבו מיבעי לדורקת דמים: ואלא קבלת הדם מנא ליה נפקא ליה מהא ומיד בן נכר לא תקריבו. לא נצטוו בני נח אלא על מחוסרי אברים. דכתיב מכל החי מכל בשר הביא בהמה שחיין ראשי אברין שלה: מה"א. במזבח דידן לישתרי לאיתויי קרבן דידהו בעל מום דלאו מחוסר אבר: קמ"ל. מיד בן נכר לא תקריבו כו' מום בו [מכל] מום קבוע: מפקה ליה לבמת יחיד דאסור להקריב בה בעל מום: אגן נמי נקבל מנהון. לאקרובי קרבנהון בבמה דילן בעל מום קבוע דלאו מחוסר אבר: קמ"ל מכל אלה כי אגן. מה אגן דומיא דמעוך וכתות דלאו מחוסר אבר אלא מום קבוע לא מקרבינן אף מנייהו לא נקבל: מתקיף לה ריש לקיש שמא לא שנינו כו'. אברייתא קאי דקתני מיכן אמרו המקדיש בעלי מומין למזבח עובר משום ה' לארון וקאמר שמא לא שנינו דלקי אלא בהוהא דהוה תם מעיקרא ונעשה בעל מום ולא בכל בעל מום דהיא בעל מום מעיקרא דההוא אמאי לקי דיקלא בעלמא הוא ליהוי כאילו הקדיש דיקלא בעלמא למזבח דלא כלום קאמר דלא הוה חזי ליה מעולם למזבח ואמאי קתני בעל מום מעיקרא: א"ל ר' חייא בר יוסף. משום הכי קתני סתמא שרוע וקלוט כתובים בפרשה דבעלי מומין הנני בעלי מומין מעיקרא נינהו. כדאמרן בפרק על אלו מומין (בכורות מ.) שרוע שנשתרבבה ירכו קלוט שרגליו קלוטות כשל חמור ושל סוס: שמא לא שנינו דלקי אלא בתמורה. המימר בבעל מום: דתנן חומר בתמורה שהתמורה קדושה חלה עליה בבעל מום קבוע. דכתיב לא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב היינו בעל מום וכתיב ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש וכיון דקדושה חלה עליה על בעל מום קבוע אינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בשאר קדשים ששאר קדשים שקדם מום קבוע להקדישן יוצאין לחולין ליגזז וליעבד ושמא במקדיש בעל מום בתמורה קתני ברייתא: אפ"ל הכי בויא מ"ל"א. דמקדיש בעל מום מעיקרו מאוס טפי ממקדיש דקל דמקדיש דקל לא הוי ביזוי דדקל ליכא במינו מובחר ממנו אבל בעל מום מעיקרא כיון דאיכא במינו ראוי ומקדיש בעל מום לקי אפי' מקדיש ליה לדמי נסכים שיביאו בדמיו נסכים לקי. [ואלא אותו למ"ל]. כיון דקא דרשת הכי נדבה ולנדר ביחד ואלא אותו למאי אתיא לכדתניא כו':

תורה אור השלם

1. וּמְעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַיְיָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ויקרא כב כד
2. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם: ויקרא כב כה
3. וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׁרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלַנֶּדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג

שינויי נוסחאות

(א) נ"ל בקצת ס"י אלא מ' רבא כגון שהומס וחללו על אחר דהכוהן אחר הגרלה לא צריך דהא מכח ראשון קאמי וראשון הא מגריל מהו דתימא האי אחר לאו בן זוגו של שם הוא ולא יפסול בו מום קמ"ל: ומתיבת בשלמא עד תיבת אחר מר ממתק (ש"מ) (ב) יהודה אמרו אף (ש"מ) (ג) וגו' לא תקריבו זו קבלת הדם. וחיריקה נפקא ליה מעל המזבח. וא"ת [שאמר ר' יוסי בר' יהודה ממתק] (ש"מ) (ד) הדם ולא"ת אף הא כו' והשאר ממתק (ש"מ) (ה) זו היא קבלת הדם כו' מעל המזבח ולא"ת האי לא תקריבו למה לי מיבעיא ליה לדורקת דמים ומיפוק ליה זריקה מעל המזבח אין הכי נמי (ש"מ) (ו) אתא מיבעי ליה לבמת יחיד כו' יהודה הא מבעי ליה כו' אלא לא תקריבו כו' מנא ליה נפקא ליה מיד בן נכר. קבלת הדם ות"ק האי לא תקריבו למה לי איצטריך (ש"מ) (ז) דילהון אימא אגן נמי נקביל מינהון קמ"ל דלא מכל אלה כי אגן מתקיף כו' (ש"מ) (ח) מיבעא ליה ממתק [ובכי' אחר בכל הס"י לא מלאתי מילת עובר וכן נראה קצת מפרש' אבל הגליון גרס לה] (ש"מ) (ט) בני נ"ל הוא דעובר (י) בתמורה מבקדשים שכן קדושה חלה על בעל מום קבוע ואין יוצאה לחולין ליגזז ולעבד (ש"מ) (יא) מילתא אפילו מקדיש ליה (ש"מ) (יב) לקי. ס"ל ועיקר הא דרבא תנאי היא ס"ל דרבא נדבה תעשה. על מיבות תניא בוותיה דרבא נרשם קו (ש"מ) (יג) יעמיד אצל דם בכוס (ש"מ) (יד) מידי והא דגרסי' אימור. מיבעא והגיגיסא ממתק (ש"מ) (טו) שעירי וגרסי' רבא [ובכי' אחר בפ' שני שעירי גרס' רבא אמר כגון שהומס וכו' כדפרישית לעיל] והא דגרס' הכא קא כרעיה דלאשון הוא כל"ל (ש"מ) (טו) נ"ל ס"ל מ"ו, (יז) הא כרעיה דלאשון אות ד' ממתק (ש"מ) (יח) נ"ל דאיירי במחוסר זמן והא (צ"ק) (יט) תקריבו מיד בן (ש"מ) (כ) נ"ל בגמה מיבעא לא שנא ממתק (ש"מ) (כא) לשמים הס"ד ומה"ד קמ"ל מכל (צ"ק) (כב) וקמ"ל דלא מקבלין מכל אלה, כ"ה בדפ"י. (כג) דמשמע כל בעל מום לא תקבל (בעל מוס) ה"ל לדילהו במזבח (ש"מ) (כד) מהכל דקתני עובר בה' (ש"מ) (כה) וכיון דלהקריבה מכוון מצינו לאסוקיה כי אקדישיה לקי (ש"מ) (כו) דחזי להקרבה (כז) ואיכא למימר, כ"ה בדפ"י. (כח) לקדשיה וליכא בזיון ולא לקי (ש"מ) (כט) שרוע שנשתרבבה ירכו הס"ל (ש"מ) (ל) על מיבעא והך מצנה לקמן בפ' שני נרשם על מיבה קו לשמעלה לוכרות כי לפ"ל ראוי לממקן (ש"מ) (לא) ימיר וגו' הילכך הואיל (ש"מ) (לב) מום והתפיסה בתמורת (ש"מ) (לג) ועוד דלא קדושה אקדשיה מיבעא דהא לדמי ממתק (ש"מ) (לד) עקיבא דפ' (ש"מ) (לה) גי' ס"ק דברי ר"י הגלילי ור"ט (לו) דלהקריבה מכוון ולאסוקי כי אקדישינהו לקי (ש"מ) (לז) ס"ל דחזי להקרבה (לח) ס"ל ולקי (לט) ס"ל וקמ"ל דלא תקדיש (ש"מ) (מא) וכ"ש מקדיש לדמי עולה או לקרבן אחר מיבעא, וה"ק ממתק (ש"מ) (מב) דלקי אליבא דרבא מיהו אליבא דרבי דאמר בהרצאת גופו לא לקי אלא א"כ הקדיש לגופו (ש"מ)

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"י:
ס ב מיי' פ"ג מהל' תמורה הל"י:
סא ג מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"י:

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. פרש"י דהא אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא לקי ואלינא דמ"ד חדא מיהא לקי אלא שבכללות בשילהי פ' כל שעה (פסחים דף מא:) לשון רש"י וכן מוכח סוגיא: **שאין** זכין בחייהן. ואם תאמר ואי זכין בהן במיהן היכי מימר למאן דאמר בגמרא בתר מתכפר אזלינן ויש לומר דל"ל אף בתר מתכפר ולאו לאפוקי בעלים אחי:

לא שנו אלא בזמן הזה. [ז] וא"ת האמר פרק שור שנגח הפרה (נ"ק דף נג:) שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו אביי אמר חלי מזק ומוקי לה במועד אבל שור של פסולי המוקדשין פטור אלמא לאו רעהו קרינא ביה ואקמור התם נמי דשור של הדיוט שנגח שור של פסולי המוקדשין חייב אלמא משמע דקרינא ביה רעהו ולריך לומר דקמיתא מיירי בבכור [ז] דלא מלי פריק [ח] ובריתא בשאר קדשים דפריק להו במומן והתם בזמן הזה מיירי שהרי שהמומרים לחיירי התם עלה לא הוו בזמן הבית ואפילו הכי קאמר התם דלאו ממונו הוא ואם כן קשה דהכא אמר דממונו הוא בזמן הזה ולריך לומר דהכא אתייא כרבי יוסי הגלילי והיא דהתם כרבנן ואע"ג דבפ' קמא דבב"ק (דף יב: ושם ד"ה ואם) [ח]אמר [ולשני] הא כרבי יוסי [והא כרבנן] [ט] ל"ל דלפי זה לא מיתוקמא ההיא סוגיא דפרק הפרה:

[ז] [1] נדבה תעשה [אותו] [ו] זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה נדר מנין ת"ל ולנדר יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה [ז] זה קדשי מזבח ואין לי אלא נדר נדבה מנין ת"ל נדבה רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדישה לדמי נסכים נמי לקי ורבי סבר בהרצאת גופו [2] (נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ ואלא אותו למה לי לכדתניא [3] נדבה תעשה אותו אותו [4] תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית [א] מיכן אמרו [3] המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה שנאמר [2] וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה [1] שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל [2] רבי לבר קפרא [1] מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי [4] רבי אמרי [5] (לא) אמור איתמר המעלה [1] אברי בעלי מומין לגבי מזבח [א] [5] אמר רבא [2] עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו [3] מקצתו [ב] [6] אמר אביי) [1] [ג] אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי [1] [ד] המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר [7] אביי בגברי קתני אי בגברי עוברין עוברין מיבעי ליה אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי [8] אמר אביי [ג] אפיק [4] הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה קשיא ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן תיובתא דאביי תיובתא: **מתני'** הכהנים ממירין [9] בשלהן וישראל ממירין בשלהן [ה]אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין [1] ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אמר רבי יוחנן בן נורי מה [2] לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר [3] והיה הוא ותמורתו יהיה קודש אף תמורה בבית הבעלים: **גמ'** תנן התם [4] בכור מוכרין אותו תם חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו [5] האשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן [6]הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה [7] (הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דתם להקרבה הוא [8] דקאי אין מוכרין אותו תמים חי איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי חי אין שחוט לא אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני [9] נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה [10] מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא [11] לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי

איתיביה

[ז] [1] נדבה תעשה [אותו] [ו] זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה נדר מנין ת"ל ולנדר יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה [ז] זה קדשי מזבח ואין לי אלא נדר נדבה מנין ת"ל נדבה רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדישה לדמי נסכים נמי לקי ורבי סבר בהרצאת גופו [2] (נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ ואלא אותו למה לי לכדתניא [3] נדבה תעשה אותו אותו [4] תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית [א] מיכן אמרו [3] המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה שנאמר [2] וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה [1] שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל [2] רבי לבר קפרא [1] מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי [4] רבי אמרי [5] (לא) אמור איתמר המעלה [1] אברי בעלי מומין לגבי מזבח [א] [5] אמר רבא [2] עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו [3] מקצתו [ב] [6] אמר אביי) [1] [ג] אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי [1] [ד] המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר [7] אביי בגברי קתני אי בגברי עוברין עוברין מיבעי ליה אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי [8] אמר אביי [ג] אפיק [4] הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה קשיא ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן תיובתא דאביי תיובתא: **מתני'** הכהנים ממירין [9] בשלהן וישראל ממירין בשלהן [ה]אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין [1] ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אמר רבי יוחנן בן נורי מה [2] לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר [3] והיה הוא ותמורתו יהיה קודש אף תמורה בבית הבעלים: **גמ'** תנן התם [4] בכור מוכרין אותו תם חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו [5] האשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן [6]הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה [7] (הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דתם להקרבה הוא [8] דקאי אין מוכרין אותו תמים חי איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי חי אין שחוט לא אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני [9] נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה [10] מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא [11] לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי

איתיביה

דנפקא מלא תקריבו דמיד בן נכר [ויקרא כב:]: וקפריך **קבלת הדם לגבי קמא ליכא**. כלומר רישא רבנן היא דלא מחייבי לקבלת הדם ואפילו הכי קא משיב ה' וקשיא לאביי: **מתני' הכהנים ממירים בשלהן**. קרבנות שהפרים הכהן [ח] לעצמו אם המיר בהן נתפסים בתמורה: **לא בחטאת ואשם**. שנתן לו ישראל שיקריבנו לו אם המיר בו הכהן אינו עושה תמורה על ידו דהא אין לו חלק בו אלא משעת הקטרת אימורין ואילך וזכה [ט] בבשר ואמר בברייתא בהאי פירקא [ט.] אין אדם מתפיס בדבר שאינו שלו: **ולא בבכור**. שנתן לו ישראל וטעמא מפרש הכא במשנה גופה: **מפני מה אין**. הכהנים ממירין בבכור והלא כולו שלהן הוא ומחייב הוא נותנו לו ואין הישראל מתכפר בו: **כשם שאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם**. דהא ודאי פשיטא לן דאינו זוכה בהן אלא מהקטרת אימורין ואילך: **מה לי אינו ממיר בחטאת ואשם**. כלומר דין הוא שאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם כו': **הוא ותמורתו**. מקיש התמורה להקדש עצמו היכן קדושה חלה על ההקדש בבית הבעלים אף תמורה לא תחול אלא בבית הבעלים אבל בבית כהן לא חיילא לגמרי אלכך אין כהן ממיר בבכור אבל ישראל אם המיר בו נתפס בקדושה שהרי בגשותו חלה קדושה על הבכור: **גמ' מוכרין אותו תמים חי**. השתא משמע בין בזמן המקדש בין בזמן הזה והכי משמע אם בית המקדש קיים מוכרין אותו כהן לכהן חי ואותו כהן יקריבנו אבל שחוט לא דבזמן קדשים הוא דלאו אורח אלעא לעשות תמורה בדבר שקרב ממנו למזבח ואי בזמן הזה הוא מוכרין אותו תמים חי בין כהן לכהן בין [ה] כהן לישראל והלוקח יתמין עד שיפול בו מום ויאכלנו דבכור [ו] בזמן הזה משנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל שגזל את הכהן ואם מכרו כהן לו נתנו לו מותר לאוכלו וכדאמרינן בבכורות [בפ' כל פסולי המוקדשין] (דף נב:) גבי בכור בעל מום [ג] (כל פסולי המוקדשין) ב"ה מתירין ואפי' עובד כוכבים מותר לאכול הימנו אבל [ז] בתם שחוט בזמן הזה ליכא: **ומקדש בו**. כהן את האשה דממונה הוא: **לא שנו**. דכהן יכול למוכרו חי: **אלא בזמן הזה**. דלא קאי להקרבה: **ואית לכהן זכייה בגויה**. מחייב דבזמן הזה נמי הוו הבכורות לכהנים: **אין מוכרין אותו תמים חי**. דלית לכהן זכייה בגויה אלא מהקטרת אימורין ואילך: **מי איכא תם שחוט**. הא הוי קדשים בחוץ: **מי קתני שחוט לא**. דמשמע מינה דלאו בזמן הזה דבזמן הזה ליכא תם שחוט: **הא גופא קמ"ל**. כלומר מאי דקתני בברייתא [ז] גופה איצטריך לאשמועינן דמוכרין אותו תמים חי דס"ד דלית בהו זכייה עד שיפול בו מום ולאו משום דמיידוק מינה שחוט לא דהא בזמן הזה ליכא תם שחוט:

בבכור

[ז] [1] נדבה תעשה [אותו] [ו] זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה נדר מנין ת"ל ולנדר יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה [ז] זה קדשי מזבח ואין לי אלא נדר נדבה מנין ת"ל נדבה רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדישה לדמי נסכים נמי לקי ורבי סבר בהרצאת גופו [2] (נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ ואלא אותו למה לי לכדתניא [3] נדבה תעשה אותו אותו [4] תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית [א] מיכן אמרו [3] המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה שנאמר [2] וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה [1] שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל [2] רבי לבר קפרא [1] מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי [4] רבי אמרי [5] (לא) אמור איתמר המעלה [1] אברי בעלי מומין לגבי מזבח [א] [5] אמר רבא [2] עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו [3] מקצתו [ב] [6] אמר אביי) [1] [ג] אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי [1] [ד] המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר [7] אביי בגברי קתני אי בגברי עוברין עוברין מיבעי ליה אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי [8] אמר אביי [ג] אפיק [4] הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה קשיא ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן תיובתא דאביי תיובתא: **מתני'** הכהנים ממירין [9] בשלהן וישראל ממירין בשלהן [ה]אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין [1] ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אמר רבי יוחנן בן נורי מה [2] לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר [3] והיה הוא ותמורתו יהיה קודש אף תמורה בבית הבעלים: **גמ'** תנן התם [4] בכור מוכרין אותו תם חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו [5] האשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן [6]הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה [7] (הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דתם להקרבה הוא [8] דקאי אין מוכרין אותו תמים חי איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי חי אין שחוט לא אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני [9] נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה [10] מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא [11] לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי

איתיביה

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר וָשֶׂה שְׁרוּעַ וְקָלוּט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלֶנֶדֶר לֹא יֵרָצֶה: ויקרא כב כג
2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ויקרא כב יז
3. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רָע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז י

מוסף רש"י

שנאמר וידבר ה' וגו'. בתחלת הפרשה כתיב (פסחים מב.), לא נאמר בדברים. וטוריקון לאמר (שם). ועי' ר"ח שם). לאו אמורי. אמור לכם שיש איסור לאו בדברים (שם). המקדיש בעלי מומין. והקטירן כולן לעולה (לעיל ו:). מוכרין אותו תם חי. בזמן הזה וכהכנים מוכרים אותו לכהן ולוקח יתמין עד שיפול בו מום ויאכלנו, אבל תמים שחוט לא דאין לו תקנה אלא קבורה דאסור בהנאה, דקדשים בשמוטין כתוץ הוא (ב"ק יב:). ומקדשין בו. כהנים, את האשה. לממונו הוא, דנעליו של בכור היינו כהן, דמשגולד הבכור שלו הוא (שם). לא שנו. דבכור מי הוי ממון בעלים כשהוא תם (שם).

שינויי נוסחאות

[א] ל"ל נדבה לתעשה אלו קדשי וכו' (יעב"ץ) [ב] ל"ל אלו קדשי מזבח (יעב"ץ) [ג] קמא אלא לאו מיבעי מאי נמקמ (ש"מ) [ד] גופו [נ"ל מזבח] הוא דלקי אבל (ש"מ) [ה] פוטו אתה מקדיש לבדק הבית ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית (ש"מ) [ו] הפרשה כולה אסיק (ש"מ) [ז] קפיל. נ"ל אסברא לך לאמר לא נאמר בדברים. ס"ק לא יתמינו דברים והיא היא. [וכנ"ל אחר תסברא לאמר לא נאמר בדברים] (ש"מ) [ח] כי רב אמרי (ש"מ) [ט] נ"ל לאמר לאו אמור כך איתא בפסחים מב. [י] נ"ל אימורי [יא] מזבח רבא אמר עובר (ש"מ) [יב] ע' בנ"מ במתי' פ"ש מהל' איסורי מזבח ה"ד הגי' מהופך. [ועי' מגמות נ"ח ע"ב תו' ד"ה ואי' לאמרי.] (מרא"ב) [יג] מקלתו אביי אמר אין (ש"מ) [יד] אמר רב בהנא בבגדי תיבת אחיי נמתקן [וכנ"ל אחר נ"ש] אמר רב חגגא] (ש"מ) עון] אמר לך אחיי אפיק חדא מיניייהו ועייל (ש"מ) עון] ממירין את שלהן וישראל ממירין את שלהן (ש"מ) [יז] ממירין בהן לא בכור כו' אמר לו ר' יוחנן בן נורי מה לי (ש"מ) [יח] ל"ל לי, [יט] הבכורי (ש"מ) [כ] כו אם הפסה (ש"מ) [כא] בגוויה. ס"ל הואיל ויש לכהן שותפות בו (ש"מ) [כב] דקא: ל"ל הואיל ואין לכהן זכיה בגוויה. ל"ל הואיל ואין לכהן שותפות בו (ש"מ) [כג] מיכא ממי נמתק (ש"מ) [כד] הזה ומי קתני (ש"מ) [כה] לאשמועינן דבכור מוכרין אותו תמים מי (ש"מ) [כו] בכי אמר אין לי דיכול להתפיס (ש"מ) [כז] ל"ל שמותר וכו' (מצו"ד) [כח] מי' ממי נמתק (ש"מ) [כט] מדא לקי ואלינא (ש"מ) [ל] מי אקטריה חד לטוליה לא לקי (ש"מ) [לא] הכהן להקריב לעצמו (ש"מ) [לב] זוכה (רש"ש) [לג] מוס בפרק כל (ש"מ) [לד] ל"ל תם שחוט (הגר"א) [לה] ל"ל במשנה [לו] הזה משמע דבכור בזמן הזה ממון בעלים הוא ול"ת (ש"מ) [לז] בבכור שור [לח] ל"ל ובחרייתא [לט] אמרינן הא רבנן ל"ל כו' (צ"ק)

[ז] [1] נדבה תעשה [אותו] [ו] זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה נדר מנין ת"ל ולנדר יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה [ז] זה קדשי מזבח ואין לי אלא נדר נדבה מנין ת"ל נדבה רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדישה לדמי נסכים נמי לקי ורבי סבר בהרצאת גופו [2] (נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ ואלא אותו למה לי לכדתניא [3] נדבה תעשה אותו אותו [4] תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית [א] מיכן אמרו [3] המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומנין אף בלא תעשה שנאמר [2] וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה [1] שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל [2] רבי לבר קפרא [1] מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי [4] רבי אמרי [5] (לא) אמור איתמר המעלה [1] אברי בעלי מומין לגבי מזבח [א] [5] אמר רבא [2] עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו [3] מקצתו [ב] [6] אמר אביי) [1] [ג] אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי [1] [ד] המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר [7] אביי בגברי קתני אי בגברי עוברין עוברין מיבעי ליה אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי [8] אמר אביי [ג] אפיק [4] הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה קשיא ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן תיובתא דאביי תיובתא: **מתני'** הכהנים ממירין [9] בשלהן וישראל ממירין בשלהן [ה]אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין [1] ממירין בו אף בכור אין ממירין בו אמר רבי יוחנן בן נורי מה [2] לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזכין בו בחייו אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר [3] והיה הוא ותמורתו יהיה קודש אף תמורה בבית הבעלים: **גמ'** תנן התם [4] בכור מוכרין אותו תם חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו [5] האשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן [6]הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה [7] (הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דתם להקרבה הוא [8] דקאי אין מוכרין אותו תמים חי איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי חי אין שחוט לא אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני [9] נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה [10] מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא [11] לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי

איתיביה

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר אביי אפיק (הקטרת מקצתו) מא"מ וי"ב גי' כ"מ"ד הדא מינייהו: (ב) רש"י ד"ה לא נאמר וכו' בהאיל פרשה אלא אמור בלאו הכי (אמור) [אמר] הקב"ה הס"ד ואח"כ מ"ה לאו אמור אמור לחס לישראל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מאי לאו כו'. ובלא"ה ל"ל כן דקאמר יכול אפי' ואפיק אפשר לומר כן והא כתיב לא תקרינו אלא דקאי אדמי דבהכי משתעי בקדשי ב"ה כ' אומר מו' וא"ל קרא וכי אמר לגדר דקרא בל תקריבו קאי על נדבה: [ב] שם אמר אביי. ל"ל אביי אמר: [ג] שם אפיק הקטרת מקצתו. גי' רש"י אפיק מדא מינייהו: [ד] רש"י ד"ה וקבעי מו' וי"ל מאי ולא ול"ל דמיון דדרשינן נדבה ולנדר שיהם לא ירלה לא שיין אותו: [ה] ד"ה מוכרין. כהן לישראל הוא כרב אשי לקמן: [ו] בא"ד מומן הזה. ל"ג:

רבינו גרשום

עובר בעשה. דלאו הבא מכלל עשה עשה: **אברי בעלי מומין.** אימורין לוקה משום הקטרת כולו ומשום הקטרת מקצתו דיש בכלל כולו מקצתו. **ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות.** על לאו שכולל בו ב' איסורין דכל הקטרת כולו וכל הקטרת מקצתו מחד לאו נפקא מלא תתנו: **בגברי קתני.** אם הם חמשה אחד מקדיש ואחד שוחט ואחד מקטיר לוקה כל אחד: **מתני' הכהנים ממירין בקרבן שלהן וישראל ממירין בשלהן אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם.** שלו ישראל: **והיה הוא ותמורתו יהיה קדש.** היינו קדושת של מעשר שחלה עליו בבית הבעלים אף כל תמורה בבית הבעלים וכיון שבא ליד כהן יצא מבית בעלים הילכך אין ממירין: **גמ' בכור מוכרין אותו הכהנים תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדש בו את האשה.** דממונן הוי: **הואיל ואית ליה לכהן זכיה בגויה.** דכיון דאין מזבח הוי כולו דכהן: **אי בזמן הזה מי איכא תם שחוט.** הא אין שוחטין את הבכור בזמן הזה אלא במומו כדתנן בבכורות מעשה בזכר של חלדים וקן זקן וכו': **לא לעולם בזמן הזה.** ודקא קשיא לך מי איכא תם שחוט מי קתני בפירוש בברייתא אבל תם שחוט לא לא תני דקא אתא היא הא גופא קמ"ל דמוכרין אותו תמים חי ובזמן הזה:

שיטה מקובצת

לא נאמר בדברים. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **תיובתא דאביי דאנחנו נדע כי עמדו דבריו אחרי** הנודע שאמר אין לוקין על לאו שבכללות... [אמת וכן פסק הרב ע"כ.] **אמר לי' רבי עקיבא והלא בבר וכו'.** גליון עי' תוס' מנחות דף צג ע"א (ד"ה לפי): **אף תמורה בבית הבעלים.** עי' בהשמטות בסוף המסכ': **לאשמועינן דבכור מוכרין אותו תמים חי.** גליון אבל שחוט לא דאי בפנים קדוש הוא ובזיון למכור קדשים ואי בחוץ שחוטי חוץ אסור בהנאה. תוס': **תום' ד"ה אביי אמר וכו'.** וכן מוכח הסוגיא דקאמר בסמוך אפיק

מסורת הש"ס

[א] (לעיל ו.), [ב] [פסחים מב.], [ג] (לעיל ו.), [ד] [פסחים מב.], [ה] (ל"ל אביי אמרן), [ו] (מגמות מ"מ: פסחים כד. מא: מיר לח: ב"מ קטו: כריתות ד. ה. סנהדרין סג.), [ז] (לעיל ו: תוספתא פ"ש ה"ו תוספתא דמכות פ"ד ה"ג), [ח] מעשר שני פ"ש מ"ב ב"ק יב: (בכורות לה), [ט] (ויקרא כב), [י] (ע' תו' ב"ק י"ב ע"ב ד"ה ואם אתם.) (מרא"ב),

---

[א] (לעיל ו.), [ב] (פסחים מב.), [ג] (ל"ל אביי אמרן), [ד] (מגמות מ"מ: פסחים כד. מא: מיר לח: ב"מ קטו: כריתות ד. ה. סנהדרין סג.), [ה] (לעיל ו: תוספתא פ"ש ה"ו תוספתא דמכות פ"ד ה"ג), [ו] מעשר שני פ"ש מ"ב ב"ק יב: (בכורות לה), [ז] (ויקרא כב), [ח] (ע' תו' ב"ק י"ב ע"ב ד"ה ואם אתם.) (מרא"ב),

בכבור נאמר לא תפדה. פדיון אין לו שיכנס הפדיון בקדושה והוא יצא לחולין: **אבל נאמר הוא.** יב) ונאכל בקדושה וזו היא קדושה שלא ישחטנו באיטליז ולא יסקלנו בלוטרא: **אימא סיפא.** קדרא דלא תפדה: **רישא.** קדרא בבעל מום להכי דייקינן ומנכר הוא וסופיה דכתיב ואת דמם תזרוק בתם: **בולד שפחתם.** יג) ואין יודע מי זה כהן ומי זה עבד: **משתחררין זה את זה.** כל אחד ואחד כותב אם אני הרב ואתה העבד הרי אתה בן חורין ויהיו מותרים שניהן בבת ישראל: **ושניהם אוכלין בתרומה.** כל זמן שלא שחררו זה את זה לעבד כהן נמי אכיל בתרומה: **ואוכלין חלק אחד על הגורן.** כלומר כששניהן ביחד נותנין להן תרומה בבית הגרנות אבל לאחד מהן אין יד) מוכלין על שיבוח חבירו דשמא זה הוא העבד. וסבירא ליה להאי תנא דאין מוכלין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דילמא אתי נאסוקיה ליומסין: **וכורן.** יה) של הני תערובות אם נולד בכור בהמה בעדרן יראה כו' כדמפרש: **מאי שנא דידן מדידהו דידן נמי.** אין לו תקנה על שיומס. והשתא מאן דקא מותיב לא אסיק לתערובת סיפא דקתני יאכל במומו לבעלים ואילו דידן הוה יהבינן ליה לכהן במומו ורב נחמן משני לה הכי במסקנא דמילתא: **אלא לאו בזמן המקדש.** ודידן הוה יהבינן לכהן לאקרוביה ואילו דידהו יז) זכי להו אע"ג דכהן נמי מיחייב בהמתו בבכורה כדאמרינן יח) בבכורות בפרק שני במשנה (דף יג.) לא נפטרו אלא מפדיון הבן ופטר חמור הני ידעו משום יט) דבשאר בכורות כהן אינו מפסיד כלום שמקריב הוא עצמו את אימוריו בכור ואוכלו אבל הני כ) דאיכא חד ג) דזר אי הוי מייהב בכורה לאקרוביה הו לא אכלי מייהב דבכור הם בזמן המקדש אינו נאכל לזרים כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נו:) הבכור נאכל לכהנים אלכך יראה ולכשיסתאב יאכלנו במומו דכל חד וחד אמר לכהן אי כהן ובכור אי אוכלנו דכיון דנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל והכא איסור גזל נמי ליכא דשמא זה כהן וזכה בו והמוליא מחבירו עליו הראייה שפיר. משום הכי יש בידו כח לשהותו

אמר

ונומר שמא כהן אני וזכיתי בו תחילה ולא אתנגו לכהן ואמתין עד שאוכל נאוכלו: **אלא אי אמרת נים ליה.** לכהן זכייה בבכור מחייב אמאי שבקינן ליה לאפקועיה ממזבח ליתי גזבר ולשקליה וליתביה לכהן מעליא דהא אין בו זכייה אלא ממזבח ואילך אלא ולאי אית ליה כא) זכייה מחייב בבכור מה דהא ולאי בתם קמייריי דקתני יראו עד שיסתאבו: **נעולה בזמן הזה.** ומשום הכי יראה אלא חזי להקריבה וזכה בו מחייב כב) ודידן יהבינן להו לכהנים בזמוניהו דאע"ג דהומס ומותר לזרים מיהו איסור גזל איכא אבל הנך תערובות ליכא איסור גזל דכל חד אומר אני כהן וזוכה אני בו וממון המוטל בספק הוא והמוליא מחבירו עליו הראייה: **בתמתה.** גבי עיר הנדחת כתיב (דברים יג) ואת בהמתה לפי חרב. בהמתה משמע בהמה דילה אתין לגבוה חלק בה: **פרט לכסף מעשר שני שבה.** ואליבא דמ"ד מעשר שני ממון גבוה הוא [קדושין נד:]: **אין עושין עיר הנדחת כו'.** בפ"ק דסנהדרין [מח:] מפרש טעמא: **היינו בהמתה.** דכהן אוכל את הבכור וישראל את המעשר ואין לגבוה חלק בהן: **שפיר.** משום הכי איצטריך קרא למעוטיה דלא כג) נפיק משלגה [דברים יג] ולא שלג שמים כד) דהאי אלא שלג שמים הוא דזכה כהן בגוויה. ל"א אלא פשיטא בתם [ג] והא ממעט לה מתורת בהמתה אלמא ממונא דכהן הוא ומיפרשא בתם דלמא ממונא דכהן הוא ומיפרשא נמי כליגמא קמא דמדאיצטריך למכתב בהמתה ולא נפקא ליה משלגה שמע מינה אית ליה לכהן זכייה בגויה מחיים: **לרבות קדשים קלים.** אלא הפקיד שלמיים לא בכור לא מעשר אלא חבירו וכפר ונשבע והוליה משלם קרן וחומש וקרבן שבועת הפקדון לפי שהם ממונו וקניינא ביה וכתם בעמיתו [ויקרא ה:] **בן עזאי אומר לרבות שלמים.** קאתי דודאי הן ממונו אבל מעשר לא דליהוי לאו ממונו הוא כז) ולא יכול למוכרו חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום והכי מפרש בפרק מרובה אבות מזיקין [ב"ק יג.]: **לא אמר בן עזאי אלא בכבור.** כח) (והולה) אבל שלמים כט) לא היה ממונו הואיל ואיכא לדושה שטעונין סמיכה ונסכים ותנופה חזה ושוק ומעשר נמי לא הואיל ואינו יכול למוכרו והכי מפרש בפרק קמא דמזיקין [ב"ק דף יב:]: **הא דומיא דשלמים קמני.** ושלמים בזמן הזה ליכא: לא) **דאי בעל מום הא דומיא דשלמים קמני.** ושלמים ולאי שלמים מחיים בדשלמים בבכור גבי כהן איכא לפלוגי בין תם לבעל מום משום דתם איכא למימר ישראל משלמן גבוה לא זכי ביה כהן אלא משלמן גבוה ונהיינו מהקטרת אימוריהם ובעל מום לית ביה הקרבה זכי ליה רחמנא מיד אבל גבי שלמים דישראל ליכא למימר ישראל משלמן גבוה לא) זכי הלכך לא שנא תמימין לא שנא בעלי מומין מחיים זכי בהו: **אלא לאו בתם.** וקא מחייבי לכופר מ) [בבכור] קרבן שבועה אלמא ממונא דכהן הוא מא) [ד] (ובבכור):

איתיביה מ) בבכור נאמר [1] לא תפדה ונמכר הוא במאי עסקינן אילימא בזמן הזה אימא סיפא [1] ואת דמם תזרוק על המזבח בזמן הזה מי איכא מזבח אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי מ) אילימא בבעל מום אימא סיפא ואת דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר מ) מי חזי להקרבה אלא לאו בתם וקתני נמכר הוא (אלמא אית מ) להו לכהן זכייה בגויה) מידי איריא רישא בבעל מום סיפא בתם: מתיב רב משרשיא [8] כהנת מ) שנתערבה ולדה בולד שפחתה מ) [א] הגדילו התערובות מ) משחררין זה את זה ושניהם אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד מ) על הגורן מ) בכורן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן מ) במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו דידן נמי מומין בעינן אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים אי אמרת בשלמא אית מ) להו לכהן זכייה בגוויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה ליתי גזבר ולישקלא לעולם בזמן הזה ודקא קשיא לך מאי שנא דידן מ) ומאי שנא דידהו אנן יהבינן ליה לכהן במומייהו אינהו כיון דאיכא בהו מקצת מ) כהן מפקע ליה לכהנים: ל"א (מ) מ) בזמן הזה מאי איריא בכורות דהלין ספיקות אפילו דידן נמי ירעו אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ואי בבעל מום ירעו עד שיסתאבו הא מסואבין וקיימין אלא פשיטא בתמין מ) מ) (והכי הוא דלא מזבני) (מ) ודאי לעולם בזמן הזה מאי קשיא לך אפי' דילן נמי ירעו מ) לא מצינו מדחית ליה לכהן דלא אית כאן כפק כהונה הני ספיקות מדחו לכהן כל חד וחד א"ל לכהן מ) דאנא כהן ואנא כהן: מיתיבי מ) [1] ר"ש אומר [2] בהמתה [3] פרט לבהמת בכור ומעשר שבה [3] שללה פרט לכסף מ) מעשר שני שבה במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מי איכא עיר הנדחת והתנן [7] [2] אין עושין עיר הנדחת אלא בב"ד של שבעים ואחד אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי אי נימא בבעל מום היינו בהמתה אלא פשיטא בתם ואי אמרת בשלמא אית ליה זכייה בגוויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה למה לי מ) מבהמה [ב] תיפוק ליה משללה ולא שלל שמים לעולם בבעל מום ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי שנאבל בתורת בהמתה מ) יצאו בכור ומעשר מ) שאינו בכלל בהמתה דתנן [1] כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז מ) (ונשחטין באיטליז) ונשקלין בלוטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנאתן לבעלים מיתבי' [4] ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות שלמים אבא יוסי בן דוסאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד מ) במאי עסקינן אילימא בזמן הזה הא דומיא דשלמים קתני אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי עסקינן אילימא בבעל מום הא דומיא דשלמים קתני אלא לאו בתם וש"מ אית ליה לכהן זכייה בגוויה

אבל משנה ואילך עובר בבל תאחר בראש השנה (דף ה. ע"ש) כתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. ר"מ דוקא בבכור ודאי אבל בבכור תערובות ליכא בל תאחר אם ממתין עד שיאכל הוא עצמו. תוס': **ליתי גזבר ולישקליה.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **יצאו בכור ומעשר שאינן נאכלין בתורת בהמתה.** פי' אינם נמכרים באיטליז ואינם נשקלים בלוטרא. ריט"ג כדקתני כל פסולי המוקדשים נמכרים באיטליז ונשקלים בלוטרא' כו' ופירושא בעלמא. תוס': **שהנאתן לבעלים.** ל"א אלא פשיטא בתם והא ממעט לה קרא מתורת בהמה אלמא ממונא דכהן הוא אמר רבינא לעולם בבכור בעל מום דוקא קשיא לך היינו בהמתה הני קתני מי שנאבל בתורת בהמה יצאו בכור וכו': **אית ליה לכהן זכייה בגוויה.** ל"א אילימא בזמן הזה קדשים קלים מי איכא המקדש קיים ובמאי אילימא בבעל מום והא דומיא דשלמים קתני אלא לאו בתם וכו': **רש"י ד"ה פרט לכסף מעשר שני שבא.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

יצא בכור ומעשר כדתנן כו': **לרבות קדשים קלים שהן ממונן.** מאי ממעט בן עזאי ממעט מעשר הואיל ואינו נמכר לא חשיב ממונו: **אבא יוסי בן דוסאי אומר לא ריבה בן עזאי אלא בבור בלבד.** הואיל ונמכר תמים חי הוי ממונו והא מפורש בבבא קמא בפרק ראשון (יב:):

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּבוֹר עוֹר אוֹ בְּבוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְּבוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם הַקְטֵיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ במדבר יח יז
2. הִכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב׃ דברים יג יז
2. וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד׃ דברים יג יז
4. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בִּפְקֻדּוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֹת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשֹׁק אֶת עֲמִיתוֹ׃ ויקרא ה כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ל"א אי מומן הזה: (ב) שם והכי הוא דלא מזבני אבל מזבני ודאי לעולם וכו' ומי ירעו אנן לא מלינו: (ג) רש"י ד"ה אלא לאו וכו' אבל כשי דאי לחד דודאי הוי יהבינן כבוסר לאקרוביה הו לא אכלי מייהב דבכור: (ד) ד"ה אלא.

הגהות הגר"א

[א] גמ' הגדילו עד את זה. נ"ל ל"ג דהא אוכלין ומוקלין אחייל אלא שחרורו וכ"ה במתני' אם לבדיל ולפי כוכין ירעו יכול לגיות אלא שחרורו: [ב] שם מיפוק כו'. גי' רש"י אמים ל"ל אלא פשיטא כתם וממעטו לה מתורת בהמתה אלמא ממונא דכהן הוא לעולם כו': [ג] רש"י ד"ה פפיר. והא ממעטו. ל"ל וממעטו: [ד] ד"ה אלא. ובבכור. ל"נ:

רבינו גרשום

בבכור נאמר בו לא תפדה ונמכר הוא. דכהן מוכר אותו דהא לא כתיב ביה לא לא יכר ולא לא יגאל: **לעולם בזמן שבית המקדש קיים.** ודקא קשיא לך מי איכא ואת דמם תזרוק לעולם בבעל מום עסקי ובזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא רישא. דקרא דכתיב לא תפדה ואמרינן דנמכר הוא בבעל מום קתני: **וסיפא** ואת דמם תזרוק בתם קמיירי: **הנילו התערובות דרי אוכלין בתרומה.** ממה נפשך דכל חד אמר אם כהן אני הרי מותר בתרומה: **ונוטלין** חלק אחד על הגורן דחד הוי כהן לחדר: **ותני עלה דהתוא בכורן של אלו התערובות אינן ראויין לבכור.** דאין ראשי למכור בכור אלא כהן ודאי: **אלא ירעו עד שיסתאבו ויאכלו** בבומן **בעלים.** דאע"ג דחד מנייהו לא הוי כהן מצי למיכליה דהא לא אסור בכור למיכליה במומו לישראל ולא כהן דעלמ' מצי למיפקיה מדידהו דכל חד וחד מצי אמר ליה אייתי ראיה דלאו כהן אנא ושקליה: **אי בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו.** כלומר הא כל בכורות דכולי עלמא נמי מומין בעינן דלא מתאכלי אלא במומיהן: **אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים מיירי ואי אמרת בשלמא דבכורות דעל' דכהנים נמורין את לבהן וצייה בגויה דמצי מוכיר ליה שפיר.**

היינו דאיכא בין כהנים ודאין דידן דלהני תערובות דידהו דאינהו לא מצי מוכיר לבכור דידיה אלא ירעה עד שיסתאב: **אלא אי אמרת** דכהנים לית להו זכייה בגויה למזבניה דלא הוי דידהו אלא דמזבח כל שכן הני דספקות ניתנו דלית להו זכייה בגויה כללא כלל: **וליתי גזבר ולישקליה.** וליקרביה למזבח: **לעולם בזמן הזה** עסקי' ודאמרת דידן נמי בני מומין איכא בין דידן לדידהו דבכורות דידן יהבינן לכהן אבל אינהו מצי מדחי לכהן: **בלישנא אחרינא מפרש טפי: בתמתה.** דכתיב בעיר הנדחת דכתיב החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה: **פרט לבהמת בכור ומעשר שיש בה.** שיש לגבוה חלק בהם: **אם בבכור בעל מום היינו בהמתה.** דפסול חלק של גבוה למזבח: **ואי אמרת לית ליה לכהן זכייה בגויה ולא מצי מוכיז ליה.** משום חלק של גבוה: **לפה לי בבור בהמתה.** למעוטי לבכור ומעשר: **תיפוק לי בבור בהמתה.** דמעוטי לבכור ומעשר: **ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות שלמים אבא יוסי בן דוסאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד.** דאע"ג דאמר בן עזאי אלא בבכור בלבד אמר לרבות שלמים אבא יוסי בן דוסאי אומר לא ריבה בן עזאי אלא בבכור בלבד: **אלא לאו בתם.** דאמר בן עזאי אלא בבכור בלבד: **אלא אי אמרת נים ליה.** לכהן זכייה בבכור מחייב אמאי שבקינן ליה לאפקועיה ממזבח ליתי גזבר ולשקליה וליתביה לכהן מעליא דהא אין בו זכייה אלא ממזבח ואילך אלא ולאי אית ליה לכהן זכייה בגויה: **ומשום הכי יראה אלא חזי להקריבה וזכה בו מחייב** (ג) **ודידן יהבינן להו לכהנים בזמוניהו דאע"ג דהומס ומותר לזרים מיהו איסור גזל איכא אבל הנך תערובות ליכא איסור גזל דכל חד אומר אני כהן וזוכה אני בו וממון המוטל בספק הוא והמוליא מחבירו עליו הראייה: **בתמתה.** גבי עיר הנדחת כתיב (דברים יג) ואת בהמתה לפי חרב. בהמתה משמע בהמה דילה אתין לגבוה חלק בה: **פרט לכסף מעשר שני שבה.** ואליבא דמ"ד מעשר שני ממון גבוה הוא [קדושין נד:]: **אין עושין עיר הנדחת כו'.** בפ"ק דסנהדרין [מח:] מפרש טעמא: **היינו בהמתה.** דכהן אוכל את הבכור וישראל את המעשר ואין לגבוה חלק בהן: **שפיר.** משום הכי איצטריך קרא למעוטיה דלא (ג) נפיק משלגה [דברים יג] ולא שלג שמים (ד) דהאי אלא שלג שמים הוא דזכה כהן בגוויה. ל"א אלא פשיטא בתם [ג] והא ממעט לה מתורת בהמתה דלמא ממונא דכהן הוא ומיפרשא נמי כליגמא קמא דמדאיצטריך למכתב בהמתה ולא נפקא ליה משלגה שמע מינה אית ליה לכהן זכייה בגויה מחיים: **לרבות קדשים קלים.** אלא הפקיד שלמיים לא בכור לא מעשר אלא חבירו וכפר ונשבע והוליה משלם קרן וחומש וקרבן שבועת הפקדון לפי שהם ממונו וקנינא ביה וכתם בעמיתו [ויקרא ה:] **בן עזאי אומר לרבות שלמים.** קאתי דודאי הן ממונו אבל מעשר לא דליהוי לאו ממונו הוא (ז) ולא יכול למוכרו חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום והכי מפרש בפרק מרובה אבות מזיקין [ב"ק יג.]: **לא אמר בן עזאי אלא בבכור.** (ח) (והולה) אבל שלמים (ט) לא היה ממונו הואיל ואיכא לדושה שטעונין סמיכה ונסכים ותנופה חזה ושוק ומעשר נמי לא הואיל ואינו יכול למוכרו והכי מפרש בפרק קמא דמזיקין [ב"ק דף יב:]: **הא דומיא דשלמים קמני.** ושלמים בזמן הזה ליכא: (י) **דאי בעל מום הא דומיא דשלמים קמני.** ושלמים ולאי שלמים מחיים בדשלמים בבכור גבי כהן איכא לפלוגי בין תם לבעל מום משום דתם איכא למימר ישראל משלמן גבוה לא זכי ביה כהן אלא משלמן גבוה ונהיינו מהקטרת אימוריהם ובעל מום לית ביה הקרבה זכי ליה רחמנא מיד אבל גבי שלמים דישראל ליכא למימר ישראל משלמן גבוה (יא) זכי הלכך לא שנא תמימין לא שנא בעלי מומין מחיים זכי בהו: **אלא לאו בתם.** וקא מחייבי לכופר (יב) [בבכור] קרבן שבועה אלמא ממונא דכהן הוא (יג) [ד] (ובבכור):

מוסף רש"י

בבכור נאמר לא תפדה. לך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה וגו', ומשמע בעלים אין פודין אותו (בכורות לא:) שאין הבעלים יכולין לפדותו ולגזול בן מגבה מולין, כגון ניחם ועבודה (לעיל ה:) פדיון הוא דלית ליה ליפוקי מקדושא בכור למכור בשחיטה ולשקול ולוטרא (ב"ק יג.) **ונמכר הוא.** לאחריט משיבא ליד כהן (בכורות שם) שאם נפל בו מום יכול למוכרו (לכהן) כמומת בכור, דלהכי כתיב לא תפדה לאחמעונין דבמכירה שרי (לעיל ה:) ומכר הוא חי ולוקח יאכלנו בקדושתו כשיומס, או אם הגיע קיימנו (ב"ק שם). **והחולבין חלק אחד על הגורן.** ביומות (צט:) מפרשים חלק כאחד, שאין נותנין לכם תרומה בגורן לזה בלא זה, דקסבר אין מוכלין תרומה לבעל דבעוני בגורן אלא ל"ש כרבי עמון, דלמא אתי למימר כהן הוא ומפקי ליה ליטחמן ויטמא לה אתי לאסוקיהו (ביומות נמ:). **בכורן ירעו עד שיסתאבו.** אפילו בזמן הבית, דאם לא תני בכבורות לאקרוביה ואכלו אם בשרו ודמו אינו מרבה לכהן דבכור, דבכור הם אינו נאכל אלא לכהנים, דכתיב ביה ובשרם יהיה לך כחזה הנתופה, בכבורות פרק עד כמה (כח.) מולכין ירעה עד שיסתאב ומותר לשחוטו במדינה ולאכילה הם, דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה, והכא גזל ליכא דהמוליא מחבירו עליו הראיה (יבמות צט:). **פרט לבהמת בכור ומעשר שבה.** שאם היו בה בכורות או מעשר בהמה שהוא של ישראל ואכלו דאינו נמי לא מצי למיפטרינהו לכהן הבכור, דבכור הם אינו נאכל אלא לכהנים, דכתיב ביה ובשרם יהיה לך כחזה הנתופה, בכבורות פרק עד כמה (כח.) מולכין ירעה עד שיסתאב ומותר לשחוטו במדינה ולאכילה הם, דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה, והכא גזל ליכא דהמוליא מחבירו עליו הראיה (יבמות צט:). **פרט לבהמת בכור ומעשר שבה.** שאם היו בה בכורות אלא לאקרוביה ואכלו אם בשרו ודמו אינו מרבה לכהן ד

ורבי שמעון היא דאמר אם באו תמימים יקרבו. מ״א אבל לכתחילה לא וטעמא משום דיש להם פרנסה במקומם ורבי עקיבא פליג ואמר דאפילו דיעבד לא יקרבו ומפרש משום דליתקש בכור למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן אינו בא מחוצה לארץ לארץ ישראל אף בכור ומעשר כו׳ וא״ת אמאי לא אוקמא כר׳ עקיבא דלדידיה הוי טופי ממונו [1] וי״ל דלר׳ עקיבא לא הוי׳ כל כך דומיא דשלמים מ״ב: **לא** בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא דמתני׳ קמ״לני. כלומר וההוא אוקימנא בבכור חוצה לארץ:

דלמא אזיל ישראל ושדי ביה מומא וממטי ליה (לחבריה) [לחכם] ואמר בכור זה נתן לי כהן במומו. ואם תאמר מאי נכך והא לא שרו ליה כיון דנפק המום מיד כהן בלא עדים שהרי נתחדו הכהנים על זה ויש לומר דהכי קאמר נתן לי כהן במומו וקמי דידי נפל בו מום מגליו וא״ת היכי חיים למעל ישראל ומדשדי ביה מומא והרי לא נתחדו ישראל על כך דלמרינן בבכורות (דף לה.) דבכור ביד ישראל הכל נאמנין עליו דהכהנים הוא דחסידי אמומי אבל ישראל לא חסידי ואין לומר דה״מ בוחלת בכור היכא דסופו ליתנו לכהן דאין ישראל חוטא ולא לו הא בפרק כל פסולי המוקדשין (שם דף לה:) אמר רב נחמן גבי ספק בכור בעליו מעידין עליו ויש לומר דלא דמי דה״מ כשהיה תם תחילה ביד ישראל אז ירא להטיל בו מום מאחר שנולד ברשותו דאין לו להשמט בשום דבר אבל הכא דיש לו לתלות שנתן לו הכהן במומו יש לחשדו עליו ונראה לדכך לא דלה לומר בענין אחר דלמא אזיל ישראל ושדי ביה מומא ומרראהו לחכם ואמר דעמעמו נפל ולא יאמר כהן נתנו לי דכה״ג לא עביד [1] דלמא יחשדוהו עליו ולומר מ״ג מה לו לטרוח עליו ולהביאו לחכם כיון דלאו דידיה הוא ופריך והא אמר רב יהודה אין רואין בכור לישראל אלא אם כן כהן עמו ולהטעה שמא יעבבנו לעצמו ולא יתננו לכהן וכיון דלריך להביא הכהן לא מצי אמר בכור זה נתנו כהן במומו דאמרינן ליה אייתי מ״ד (רא״ה) הכוח כהן דיהבא לך דכל כמה דלא אייתי ליה לא שרינן ליה הבכור מ״ב:

לשון רש״י היינו טעמא דנראה בכהן המסייע בבית הגרנות. דרגילות הוא דמוכר בכור דמוזיל גבי מ״ן [ישראל] כדי שיתן לו בכור פעם אחרת וכל שכן דאסור לקבלו במתנה ולריך ליזהר שאם אמר ישראל לכהן הילך בכור זה מ״ן אם אמר לו הכהן שלך יהא אז אסור לקבלו מפני שנראה כהכהן המסייע בבית הגרנות: המציא בכור להראותו לחכם לריך לבדיקת עדים שנפל בו אותו מום מאליו דאמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לה.) מומין הראוין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנים רועי הכהנים אינם נאמנים דנחשדו הכהנים על הבכורות: **ומי שרי תכס הכי.** [1] אפי׳ הוי מום קבוע ומי שרי תכס את הבכור לישראל בלא כהן עמו: **אלא אם כן כהן עמו.** דשמא שכידע זה שמום קבוע הוא דלא הוי קדשים במון אכיל ליה ולא חייש לגזילה דכהן הלכך בעינן כהן בהדיה [א] ולא מלי למימר בכור זה נתן לי כהן במומו דאמרינן ליה אייתי לי ההוא כהן דיהבא לך דכל כמה דלא אייתי ליה לא שרינן ליה הבכור אלא מ״כ [ב] יהיב ליה [ג] כהן: **היינו טעמא דישראל** [א] **אסור.** לקנות בכור תם מן הכהן משום דסתם בכור תם בזמן הזה נמכר בזול דבעי לוקח לשחייה עד שיומם הילכך הוה אתי [ג] כהן דמוזיל גבי ישראל ונראה כהכהן המסייע בבית הגרנות לזרות ולעמר כדי שיתנו לו תרומות והוי חילול הש״ם דמחזי כמאן דשקיל לתרומה בתורת שכירות והאי כהן נמי מיחזי דמשום הכי מוזיל [ד] לישראל כי היכי דליתיב ליה בכורות שיוולדו לו בעדרו: **ליטול מר דמכרי.** שנשר בכור [ה] בריאה לאכול [ו] משאר הבשר: **מנא לו הא.** מי נתנו לכם הא מינכם הכהים: **ולא פגיעה לו.** דאסור לקנות [ז] בשר בכור מכהן דלמא מוזיל בגייסו ונראה כהכהן המסייע: **מיזבן וזביגן.** וליכא למיחש למסייע דהא לא יהיב לן במתנה: **ליטפל.** לטרוח בו לגדלו קודם שיתנו לכהן: [ח] **כהן המסייע.** דהשתא הוי סיוע שמליו מלטרוח בו (ו) בלבד שיתנו: **מוכחא מילתא.** [ח] דהא מסייע הוא שהרי מיד מליו מן הטורח **והמזונות: מאי אמרת דלמא מוזיל כהן** [ט] . כי היכי דליתיב ליה בכורות דידן ולא לכהן אחר: [י] **לא.** עביד הכי: **דמסיק אדעתיה בוגינא**

עין משפט נר מצוה

ע״ג א מיי׳ פ״ח מהל׳ תמורה הל״ט:

ב [מיי׳ פ״ג מהל׳ בכורות הל׳ ג טוש״ע יו״ד סימן שיב סעיף ח]:

עד ג מיי׳ פ״ח מהל׳ בכורות הלכה ג ע״פ טוש״ע יו״ד סי׳ שז סעי׳ ו:

עה ד מיי׳ שם הלכה יד טוש״ע שם סעי׳ ב:

עו ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ג:

מוסף רש״י

אם באו תמימים. בכורות ממו״ל (ל״י תמימים (ב״ק יב:). **אלא אם כן כהן עמו.** דשמא אם יאמר לו קבוע הוא שתמנו ואוכל הוא, דכיון דקבוע הוא הרי הוא מאכל לכל אדם, אלא שנגזלה כהן הוא ואמר לא חייש לגזילה ואכיל ליה (בכורות לו:). **ככהן המסייע בבית הגרנות.** שיתנו לו תחרומה, ומצן בבכורות (כו:) כהנים המסייעים בבית הגרנות אין נותנין להם תרומה ומעשרות בשכרן ואם עשו כן מלגו ומעלייהם המעוב אומר (מלאכי ב) שחתם בבית הלוי (קדושין ו:). **ליטפל בבכור.** מומן הזה קודם שיתנו לכהן, שמחזר לעכבו אלגו בעל כרמו ולפרנסו (בכורות כו:). **לא יתננו לו כו׳ שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות.** לפי שנזמן הזה אין בכור ראוי לבלוס עד שיפול בו מום וכיון דעל ישראל רמיא ליטפל בו תמנים יום וא״ל הכהן בתון הזמן תנהו לי ואזונו ואע״פ שלא אתכנ, דומה כמי שנוכרו שהוא מלגלו מן הטורח ובלבד שיתנו לו ולא לכהן אחר ודומה לכהן המסייע בבית הגרנות לדום ולזמות כדי שיתנו לו התרומות (שם).

שיטה מקובצת

ובבכור בחו״ל וה״ש היא. גליון לקמן (כא.), בסוף פרק אלו קדשים מוקי כר׳ שמעאל והכא נקט ר״ש משום שנזכר במשנה. וא״ת רב נחמן למה אוקי מתני׳ בבכור בזמן הזה לוקמא בזמן בהמ״ק ובבכור בחו״ל כר״ש ור״ל דניחא ליה לאוקמא לאחר החורבן שאז נשנית אע״ג שהבריחתא בזמן הבית איירי: **וקתני זבין בו בחיי.** עי׳ בהשמטו׳ בסוף המסכת: **בבור זה נתן לי כהן.** עי׳ בהשמטו׳ בסוף המסכת: **מפני שנראה כבהן המסייע בבית הגרנות.** עי׳ בהשמטות בסוף המסכת:

שינויי נוסחאות

א) אמר רבינא לעולם, מיבעי אבעי לא נמתק (ש״מ) **ב)** אם אינו מבריירן בתחילת, ובכתיב אחר אם אינו מיומר בתחילת ואמס וכו׳ עד תאמר בבכור שזכין בו בחיי (ש״מ) **ג)** לין זוכין וכו׳ תאמר בבכור שזוכין וכו׳ וקתני זוכין וכו׳ כל״ל (יעב״ץ) **ד)** ואמס קתני אלא. מיבעי קאמר נמתק, ס״א בזמן הזה הא דומיא דתחילת ואמס קתני והשתא ליכא תחילת ואמס אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ואי בבכור בעל מום סוף סוף דומיא דתחילת ואמס קתני אלא פשיטא בתם וקתני ומתנה לכהן אלמא ממונא דכהן הוא דזכי בה מחיים אמר רבינא וכו׳: (ש״מ, ועי׳ שם גי׳ אחרת) **ה)** בנית הבעלים עושה תמורה בנית הכהן אין עושה תמורה (ש״מ) **ו)** כהן זה וזה אין עושה תמורה. ס״א שבהיה מי מנתי כר״ש בנית בעלים אמר רבינא לא כרב נחמן דהכא איתה בכור אבא יוסי דהוי ממונו דמצי זבין ליה בבכור הבא מחוצה לארץ לארץ ואליבא דר׳ שמעון דאמר בבבא קמא (שם) אם באו תמימים מחוצה לארץ יקרבו אם באו אין אבל לכתחילה לא. אין חייבין להביאן ולהקריבן והואיל שאין חייב לכתחילה להביאן ולהקריבן הלכך הוי ממונו ומצי מזבין ליה אבל בכור דארץ ישראל דבעי מקריב ליה לא מצי מזבין ליה כרב נחמן: **מאי דלמא הכי קאמר.** תנא קמא: **בבית כהן אין עושה תמורה.** לבעלים קאמר אבל כהן עושה תמורה ומדהכן עושה תמורה אלמא מצי מזבין ליה: **ור׳ שמעון בן אלעזר סבר כיון שבא איד כהן אין עושה תמורה.** אפי׳ דלא זכי ביה והיינו כרב נחמן: **לא הני תנאי בפלוגתא דר׳ יוחנן בן נורי ור׳ עקיבא קא מיפלגי.** דתנא קמא דאמר בבית כהן אין עושה תמורה לבעלי׳ אלא לכהן סבר כר׳ יוחנן בן נורי ר׳ שמעון בן אלעזר סבר כר׳ עקיבא: **ל״שנ׳ אחרינא** אבל ישראל עושין תמורה משמע השתא להאי לישנא בעוד שהוא ברשות ישראל אפילו כהן מימר בו לטעמיה דר׳ שמעון בן אלעזר דאמר כיון שבא ליד כהן זה וזה אין מימרין מכלל דאצל ישראל זה וזה מימרין בו אלמא אית ליה זכייה בגויה. ותנא קמא דאמר אצל ישראל עושין תמורה משמע לישראל ולא לכהן והיינו כרב נחמן: לא בפלוגתא כר׳ **אין רואין בבור לישראל.** כשבא ואמר בכור זה נתן לי כהן במומו: **אלא א״כ היה כהן.** שיאמר אני נתתיו לו במומו וכהן לכהן מוכר משום דאין הכהן נאמן ע״י עצמו **אלא היינו טעמא דישראל אסור שנראה כבהן המסייע בבית הגרנות.** מה כהן המסייע בבית הגרנות אין נותנין תרומה מפני שנראה כאלו נותנו לו בשכרו אף כהן שמוכר בכורו לישראל נראה כמוכרו לו בזול בשביל שכשיולד לו בכור שיתנהו לו ולא לאחר ואסור: **ל״א אי שרית ליה לזובי לישראל דילמא מעכב ליה ישראל לבכור דהוי בתוך עדריה עד דנפ״ל ביה מומא ואמר בכור זה מכר לי כהן במומו ומשתמים ליה ולא יהיב בכורו לכהן: ומי מצי למימר הכי והא אמר רב יהודה בר׳ ס״ל.** דראשית הוא בכורי: **דמבריר.** שהוא ברי ושמן יותר מאחרים: **אמרו ליה.** הכא בתמניתין מוכחא מילתא דא״ל

מסורת הש״ס

ז) [לקמן כח. ב״ק יב:], **ב)** [בכורות לו: ושם איתא רב יהודה], **ג)** [קדושין ו: בכורות כו:], **ד)** [עי׳ מוס׳ בכורות יט. ד״ה כהן], **ה)** בכורות כו:, **ו)** [עי׳ בתוס׳ בכורות יט. ד״ה כהן], **ז)** עיין רש״ק

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הכי קאמר בנית כהן כהן הוא עושה: **(ב)** רש״י ד״ה לא בפלוגתא וכו׳ ע״ל עושה דרישא בבית בעלים תמורה דישראל והכהן אינו עושה תמורה דסיפא בבית כהן לא זה ולא זה: **(ג)** ד״ה רבי שמעון וכו׳ אינו עושה תמורה ואצל ישראל דהיינו אצל בעלים עושים דאית ליה זכייה בגויה לא כרב נחמן דל״ל דס״ע אית ליה דכ״ר: **(ד)** בא״ד דמ״ק ליה ליה דרב נחמן דל״ל אית ליה דרב נחמן: **(ה)** בא״ד אם אינו מבריר: **(ו)** ד״ה בכהן המסייע בבית הגרנות לדום ולזמות: **(ז)** בא״ד דל״ע אית ליה דרב נחמן דל״ל אית ליה דרב נחמן: **(ח)** בא״ד דמ״ק ליה דרב נחמן דל״ל אית ליה דרב נחמן: **(ט)** בא״ד דל״ע אית ליה דרב נחמן: **(י)** ד״ה ומי ומי׳ אמר. אפי׳ הוי מום קבוע פי׳ מבנגון: [**יא**] ד״ה היינו טעמא. אסור לקנות בכור תם. (בכור תם) דבעל מום ל״ע מותר למכור מדקתמר לעיל בכור זה נתן כו׳: [**יב**] ד״ה ולא ס״ל. לאסור לקנות בשר בכור. מלא בשר יש למחוק:

רבינו גרשום

הא דומיא דשלמים קתני. אבא יוסי ושלמים אינה אלא בזמן בית המקדש: **אלא פשיטא** כו׳. הא דומיא דשלמים קתני דמצי קרבי: **אמר רבינא** לעולם דבזמן בית המקדש קיים אפילו הכי לא קשיא לרב נחמן דהכא באיתה בכור קבוע אבא יוסי דהוי ממונו דמצי זבין ליה בבכור הבא מחוצה לארץ לארץ ואליבא דר׳ שמעון דאמר בבבא קמא (שם) אם באו תמימים מחוצה לארץ יקרבו אם באו אין אבל לכתחילה לא. אין חייבין להביאן ולהקריבן והואיל שאין חייב לכתחילה להביאן ולהקריבן הלכך הוי ממונו ומצי מזבין ליה אבל בכור דארץ ישראל דבעי מקריב ליה לא מצי מזבין ליה כרב נחמן: **מאי דלמא הכי קאמר.** תנא קמא: **בבית כהן אין עושה תמורה.** לבעלים קאמר אבל כהן עושה תמורה ומדהכן עושה תמורה אלמא מצי מזבין ליה: **ור׳ שמעון בן אלעזר סבר כיון שבא איד כהן אין עושה תמורה.** אפי׳ דלא זכי ביה והיינו כרב נחמן: **לא הני תנאי בפלוגתא דר׳ יוחנן בן נורי ור׳ עקיבא קא מיפלגי.** דתנא קמא דאמר בבית כהן אין עושה תמורה לבעלי׳ אלא לכהן סבר כר׳ יוחנן בן נורי ר׳ שמעון בן אלעזר סבר כר׳ עקיבא: **ל״שנ׳ אחרינא** אבל ישראל עושין תמורה משמע השתא להאי לישנא בעוד שהוא ברשות ישראל אפילו כהן מימר בו לטעמיה דר׳ שמעון בן אלעזר דאמר כיון שבא ליד כהן זה וזה אין מימרין מכלל דאצל ישראל זה וזה מימרין בו אלמא אית ליה זכייה בגויה. ותנא קמא דאמר אצל ישראל עושין תמורה משמע לישראל ולא לכהן והיינו כרב נחמן: לא בפלוגתא כר׳ **אין רואין בבור לישראל.** כשבא ואמר בכור זה נתן לי כהן במומו: **אלא א״כ היה כהן.** שיאמר אני נתתיו לו במומו וכהן לכהן מוכר משום דאין הכהן נאמן ע״י עצמו **אלא היינו טעמא דישראל אסור שנראה כבהן המסייע בבית הגרנות.** מה כהן המסייע בבית הגרנות אין נותנין תרומה מפני שנראה כאלו נותנו לו בשכרו אף כהן שמוכר בכורו לישראל נראה כמוכרו לו בזול בשביל שכשיולד לו בכור שיתנהו לו ולא לאחר ואסור: **ל״א אי שרית ליה לזובי לישראל דילמא מעכב ליה ישראל לבכור דהוי בתוך עדריה עד דנפ״ל ביה מומא ואמר בכור זה מכר לי כהן במומו ומשתמים ליה ולא יהיב בכורו לכהן: ומי מצי למימר הכי והא אמר רב יהודה בר׳ ס״ל.** דראשית הוא בכורי: **דמבריר.** שהוא ברי ושמן יותר מאחרים: **אמרו ליה.** הכא בתמניתין מוכחא מילתא דא״ל

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ וכ״ל פע״ג דסתם מתני׳ הוא וכ״ש לא בעי לה לפרוכי מ״מ גם ריפא ר״ש דל״ע פליג עליה וכולהו פתימתאה אליבא דר״ע: **[ב]** שם דאמר אם אם בא כו׳. דלא תקשי היין לא תזי לקרבנה אמתי׳ ליה לדברי המפרש (כתיריה המפרש בתוס׳ ב״ק יב סד״ה ואליבא): **[ג]** שם ל״ק כו׳. גירס״י ר״ש. ל״ל ליתא בתנאי בכור בנית הבעלים עושה תמורה בנית הכהן זה וזה אין עושין תמורה רשב״ל כו׳ עד תמורה מאי לאו דר״ע ל״ל לא דכ״ע ל״ל דר״ע והכא בפלוגתא דרי״ע ור״ע קמפלגי ל״ל ליתא בתנאי בכור בנית הכהן אינו עושה תמורה ממני הוא דלא ממני הא זמני רשב״ל דכ״ע ל״ל דר״ע ל״ל דר״ע והכא בפלוגתא דרי״ע ור״ע קא מפלגי. אמר כו׳: **[ד]** שם אל״ב כהן עמו. פי׳ אותו כהן שנמן לו: **[ה]** רש״י ד״ה לא בפלוגתא כו׳ ע״ל עושה תמורה ל״ל ל״ל: **[ו]** **בא״ד** דישראל והכהן. ל״ל דישראל בנית הכהן: **[ז]** ד״ה רשב״ל כו׳ דכ״ע ל״ל אית ליה. ל״ל אית לה: **[ח]** **בא״ד** כיון שבא ליד כהן זה וזה. בא לפרש דברי מ״ק: **[ט]** **בא״ד** ור׳ אלעזר ל״ל. ל״ל ורשב״ל אית ליה: **[י]** ד״ה ומי אמר. אפי׳ הוי מום קבוע פי׳ מבנגון: [**יא**] ד״ה היינו טעמא. לכתחילה לא. אין חייבין להביאן ולהקריבן והואיל שאין חייב לכתחילה להביאן ולהקריבן הלכך הוי ממונו ומצי מזבין ליה אבל בכור דארץ ישראל דבעי מקריב ליה לא מצי מזבין ליה כרב נחמן: **מאי דלמא הכי קאמר.** תנא קמא: **בבית כהן אין עושה תמורה.** לבעלים קאמר אבל כהן עושה תמורה ומדהכן עושה תמורה אלמא מצי מזבין ליה: **ור׳ שמעון בן אלעזר סבר כיון שבא איד כהן אין עושה תמורה.** אפי׳ דלא זכי ביה והיינו כרב נחמן: **לא הני תנאי בפלוגתא דר׳ יוחנן בן נורי ור׳ עקיבא קא מיפלגי.** דתנא קמא דאמר בבית כהן אין עושה תמורה לבעלי׳ אלא לכהן סבר כר׳ יוחנן בן נורי ר׳ שמעון בן אלעזר סבר כר׳ עקיבא: **ל״שנ׳ אחרינא** אבל ישראל עושין תמורה משמע השתא להאי לישנא בעוד שהוא ברשות ישראל אפילו כהן מימר בו לטעמיה דר׳ שמעון בן אלעזר דאמר כיון שבא ליד כהן זה וזה אין מימרין מכלל דאצל ישראל זה וזה מימרין בו אלמא אית ליה זכייה בגויה. ותנא קמא דאמר אצל ישראל עושין תמורה משמע לישראל ולא לכהן והיינו כרב נחמן: לא בפלוגתא כר׳ **אין רואין בבור לישראל.** כשבא ואמר בכור זה נתן לי כהן במומו: **אלא א״כ היה כהן.** שיאמר אני נתתיו לו במומו וכהן לכהן מוכר משום דאין הכהן נאמן ע״י עצמו **אלא היינו טעמא דישראל אסור שנראה כבהן המסייע בבית הגרנות.** מה כהן המסייע בבית הגרנות אין נותנין תרומה מפני שנראה כאלו נותנו לו בשכרו אף כהן שמוכר בכורו לישראל נראה כמוכרו לו בזול בשביל שכשיולד לו בכור שיתנהו לו ולא לאחר ואסור: **ל״א אי שרית ליה לזובי לישראל דילמא מעכב ליה ישראל לבכור דהוי בתוך עדריה עד דנפ״ל ביה מומא ואמר בכור זה מכר לי כהן במומו ומשתמים ליה ולא יהיב בכורו לכהן: ומי מצי למימר הכי והא אמר רב יהודה בר׳ ס״ל.** דראשית הוא בכורי: **דמבריר.** שהוא ברי ושמן יותר מאחרים: **אמרו ליה.** הכא בתמניתין מוכחא מילתא דא״ל

[ג] ל״ל כהן דמוכר בכור דמוזיל גביה כו׳ (צ״ק) **[ד]** ליה לכהן הס״ל דמ״ק (ש״מ) **[ה]** דמשום הכי [מוכר בכור דמוזיל (צ״ק) **[ו]** ל״ל בריא לאכול (יעב״ץ) **[ז]** לאכול יותר משאר בשר הס״ל (ש״מ) **[ח]** מתניתא כשכן מוכחא נמתק (ש״מ) **[ט]** מתניתא כאלו מקייע מיניה דהא נמתק (ש״מ) **[י]** כהן גבן כי (ש״מ) **[יא]** מאחר לאיי לא (ש״מ) **[יב]** מילתא דמ״ק יקרבו דבש״ך (יב.) מסיק באו דיעבד אין אכל **[יג]** דשלמים בני הקרבה

ניעכו וכמוכר מחו״ל ל״ע לאו בר הקרבה הוא כלל אבל ל״ל דאמר קרב בדיעבד הוי שפיר דומיא דשלמים הס״ל (ש״מ) **[יד]** הבכור לשון רש״ל והס״ל (צ״ק) **מו** (צ״ק) **[מז]** דאם (ש״מ)

[מח] ע׳ בר״י אלגזי בכורות פ״ה אות מז׳ מה שכתב לבאר לגרסת זו.

בוצינא. דהשתא טב מקרא דלמחר. בוצינא דלעת קטנה קרא דלעת גדולה. כלומר מוטב שאמכרנו בזוזי דשמא אם אני מניח להם מן הדמים לא יועילו לי כלום ולא יתנו לי בכורות שלהן: **מתני' טוב ברע.** תמיס של חולין לא יתפיס ברע של קדש ואם המר ימיר וגו' ואלמא בעלי מומין עבדי תמורה. ואבעוב מום מיילא תמורה דכתיב לא רע בטוב דמשמע בעל מום דחולין **בתם דהקדש: ואי זהו טוב ברע.** כלומר איזהו רע דקדש דעביד תמורה שקדש הקדשו את מומו ואוכל קדש מומו את הקדשו לא עביד תמורה. ובגמרא מפרש מאי תלמודא: **גמ' נכסוב לא ימיר אותו טוב ברע או רע בו.** והוי משמע או רע לא ימיר לא בטוב ולא ברע: **בטוב בתרא נ"ל לומר לך טוב מעיקרו.** שבשעה שהוקדש היה תמים ושוב נפל בו מום עושה תמורה: **לא ימיר אותו ברע.** והוי משמע דאיכא הוי טוב: **או רע**[יח]. [יט] משמע או רע [כ] של חולין לא ימיר בטוב: **טוב ברע.** טוב של חולין ברע של קדש: **דעבוי מעלי ליה.** להקדש לקי טוב בטוב מיבעיא: **אין עונשין מן הדין.** ולהכי איצטריך קרא דמשום דין קל וחומר לא מלקינן ליה כי מימר טוב בטוב: **ואכי אמר לך האי לאו עונשין מן הדין הוא אלא אגלויי מילתא בעלמא היא.** דהיכא[כא] דגלי קרא דלקי אטוב דחולין כי מימר ליה ברע דקדש גלי נמי דאי מימר ליה בטוב דקדש לקי: **דמי גרע טוב מרע.** כלומר מי גרע טוב דקדש מרע דקדש כי היכי דרע דקדש כי מחליף ליה לקי ה"ה לטוב דקדש דרחמנא לא קפיד אלא דלא יחליף מידי דקדש: [כב] מחליף משמע ע"י ב' אנשים ולא בעי ולא ימיר דמי גרע של עצמו משל אחריס: **חילוף פלא זו ופכנס זו.** והתם אע"ג דלא אהני מידי דהקדש תם אינו יולא לחולין אפ"ה לילקי הוא"ל ותכוין להוציא הקדש לחולין: **מתני' ממירין אחד.** של חולין: **בשנים.** דקדש ואומר הרי זו תחת אלו: **ושנים.** דחולין באחד דקדש הרי אלו תחת זו: **מה הוא מיוחד.** דכתיב הוא: **גמ' והא טעמיה דר' שמעון.** במתניתין מאוש אלי קרא הוא [כג] דוהיה הוא ותמורתו: ומשנינן **אמר** ר' **שמעון בן לקיש מודה רבי שמעון שממירין וחוזרין וממירין.** בהמה אחרת באותה שלילו עד מאה: **מאי טעמא דקדושה ראשון להיכן הלכה.** שלא יתפיס עוד אחרת בקדושתו עד אלף. לשון אחר אמר רבי דגרסינן מעיקרא אמר להן רבי שמעון מן והיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להם איהו מהתם נמי מצינן למילף טעמא דידי ור' שמעון בן לקיש מימרא דנפשיה קאמר ולא לתרוצי הך פירכא אתא:

שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב.[יז] טוב קודם ברע דחולין או רע דקדש בטוב דחולין זה הכלל[יח] הראשון הוא הקדש: **איזהו** טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן למומן. זהו הפך מן האחרים[יט] שהרי הכא האחד[כ] הוא שנתפס: **לאביי** חד בטוב אייתורי מייתר. ולרבא תרוייהו דהוה מצי למכתב ולא ימיר אותו ברע או רע וקשה מהניא דפ"ב דבכורות (דף יד:) דאמר השתא רע דקדש בטוב דחולין אמרת לא טוב דקדש ברע דחולין מיבעיא משמע דטוב ברע מיותר למעוטי היכא דקדש מומן להקדישן דלא מתפיסין בתמורה ואין זה לא כאביי ולא כרבא ועוד קשה מאי קאמר טוב ברע מיבעיא והא איצטריך למימר דנתפס רע דחולין בטוב דקדש וי"ל דאמר דהתם הכי קאמר לכתוב רחמנא ולא ימיר[כא] אותו רע בטוב או ברע טוב ברע למה לי כלומר טוב ל"ל אבל לא קאמר דיקשתוק מטוב ברע כו' אלא מטוב לגד והיינו כאביי: **והא** מעמא דרבי שמעון משום הוא[כב] הוי אמר רבי שמעון בן לקיש מודה רבי שמעון דממירין וחוזרין וממירין. ופרש"י לגשון ראשון דתירוץ הוא ומשום הכי אתא בהמה בבהמה ודוחק הוא דאלרבא לדברי רבי שמעון ומשמע דבהמה חדא משמע ולא שנים והיכי קאמר דמפיק מיניה דממירין וחוזרין וממירין וכ"ל פרש"י דגרס מעיקרא אמר להן רבי שמעון מוסיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להן מהתם נמי מצינן למילף טעמא דידי ור' שמעון בן לקיש מימרא דנפשיה קאמר ולא לתרוצי הך פירכא אתא:

[ז] בוצינא [ח] טב [ט] מקרא: **מתני'** [י] ממירין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן ומן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים מן התמימים על בעלי מומין [יא] מן בעלי מומין על התמימים שנאמר [1] לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואיזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן: **גמ'** מנא הני מילי דתנו רבנן בהמה בבהמה מכאן שממירין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן מן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים ומן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים [יב] ומן בעלי מומין על התמימים ומן התמימים על בעלי מומין יכול אפילו קדם מום [יג] להקדישן ת"ל לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב [יד] ואיזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן [טו] מאי תלמודא אמר אביי נימא קרא לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע [טז] או רע בו בטוב אחרינא ל"ל שמע מינה [א] טוב מעיקרו עושה תמורה רע מעיקרו אין עושה תמורה רבא אמר תרוייהו טוב ייתורי מייתרי אם כן נכתוב קרא לא יחליפנו ולא ימיר אותו ברע [יז] או רע בו למה לי למכתב תרוייהו טוב [ב] חד טוב אפי' [יח] בטוב נמי כי ממיר לקי ואידך טוב מעיקרו עושה תמורה רע מעיקרו אין עושה תמורה ואביי [יט] אמר קל וחומר הוא [כ] ומה טוב ברע דעלויי קא מעלי ליה לקי טוב בטוב דכי הדדי נינהו לא כל שכן דלקי ורבא [כא] אין עונשין מן הדין ואביי [כב] אמר לך הא לאו דינא הוא [כג] מי גרע טוב מרע תנו רבנן לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו אי כתב הכי הוה אמינא תצא זו ותכנס זו הוא [כד] דתילקי אבל ממיר דתרוייהו קא מקדיש להו אימא לא לקי קא משמע לן האי בשל אחרים היכי דמי אי נימא בהמה דהקדש דידיה וחולין דעלמא מי מצי מקדיש [2] איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' [כה] אמר רחמנא מה [כו] ביתו ברשותו אף כל ברשותו ואלא בהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה [כז] מי מתפיס [כח] בדבר שאינו שלו לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה [כט] כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר בבהמתו יבא [ל] וימיר: **מתני'** [לא] ממירין אחד בשנים ושנים באחד אחד במאה ומאה באחד ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מה הוא מיוחד אף [לב] היא מיוחדת: **גמ'** מנא ה"מ דת"ר [לג] בהמה בבהמה מכאן שממירין אחד בב' וב' באחד אחד במאה ומאה באחד ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות ולא בהמות בבהמה [לד] אמר לו מצינו בהמות שקרויה בהמה שנאמר [3] ובהמה רבה ור"ש [לה] בהמה רבה איקרי בהמה סתם לא איקרי וטעמא דר"ש משום בהמה הוא והא טעמא דר"ש משום הוא מה הוא מיוחד אף [לו] תמורה מיוחדת מעיקרא אמר להן ר"ש מן והיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להם איהו מהתם נמי מצינן למילף טעמא דידי אמר ר"ל מודה ר"ש שממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה דהקדש להיכן הלכה ורבי יוחנן אמר כשם שאין ממירין ב' באחד כן אין ממירין וחוזרין וממירין תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דר"ל תניא כוותיה דרבי יוחנן [לו] כשם שאין ממירין אחד בשנים כך אין ממירין וחוזרין וממירין תניא כוותיה דר"ל יכול כשם שאר"ש שאין ממירין שנים באחד כך אין ממירין וחוזרין וממירין ת"ל והיה הוא ותמורתו [יא] אפילו במאה [יב] בעי רבי אבין לדברי האומר [לז] אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם

[1] ויקרא כז י

[2] ויקרא כז יד

[3] במדבר ל יד

[יח] ר"ל דמי גרע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[יט] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כא] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כב] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כג] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כד] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כה] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כו] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כז] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כח] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[כט] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[ל] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לא] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לב] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לג] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לד] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לה] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לו] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

[לז] גם' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

תורה אור השלם

1. לא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בָּרָע אוֹ רָע בַּטּוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ:

ויקרא כז י

2. וְאִישׁ כִּי יַקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: ויקרא כז יד

3. וְאָנִי לֹא אָחוּס עַל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה רִבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וּבְהֵמָה רַבָּה:

יונה ד יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דמי גרע וכו' דקדש הס"ד ואח"כ מ"ה של אחרים דחילוף וכו' אנשים הס"ד ואח"כ מ"ה ולא בעי וכו' אחרים הס"ד ואח"כ מ"ה תצא זו דחילוף תצא:

גליון הש"ס

גמ' אי רע בו. ע' לקמן דף מ ע"ב תוס' ד"ה בעלמ: שם בהמה רבה איקרי. עי' קדושין דף יח ע"ב ברש"י ד"ה טובא וכמוהה דף מה ע"ב ברש"י ד"ה וקפכר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ש"מ טוב כו'. (ולא ימיר אותו טוב ברע). וכ"ק קרא טוב ברע או רע ברע בשניהן בטוב דוקא וז"ש רש"י ד"ה נכסוב ולא ברע: [ב] שם חד טוב. פי' קמא: [ג] רש"י ד"ה והא עמעי. דהויה הוא ותמורתו ומשנינן כו'. פי' דאי מטעמא דמפני תמורתו מיוחדת דוקא אבל מטעמא דכלפן בכל פעם אינו ממיר אלא בבהמה ומתוכן קושיית התוס':

מוסף רש"י

בוצינא טב מקרא. משל הדיוט הוא, האומר לחבירו דלעת קטנה אני נותן לך במחובר אם הגלה לתולשה עכשיו מגיע ואם הגלה להמיתה עד שתגדל ותעשה קרא הגיתה ותגדל, טוב לו לעשה מיד שמא לאחר זמן יתמרע בו זה או שמא לא יעלה זה לזה (סוכה נו: וכעי"ז בכתובות פג). **אין עונשין מן הדין.** מדין קל וחומר, דיני ממונות ומלות עשה והלכות עבודה ופסולי קדשים אתה למד מקל וחומר אבל לא אזהרות ועונשין (חגיגה יא).

שיטה מקובצת

דת"ר בהמה. גליון אחר שהזכיר בהמה פעמים [ובכ"י אחר הוסיף דרמזו לב' מיני בהמות]: **א"כ גימא קרא.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **טוב ברע או רע בו.** פי' טוב דחולין ברע דקודש או רע דחולין ברע דקודש וכ"ש רע דחולין בטוב דקדשים בטוב בתרא דקאי אקדשים למה לי, ולפי שיטה זו השני לעולם קדשים וכן הולכת שיטה דמתניתין תו' אחרות: **רק מעיקרו אין עושה תמורה.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **אמר רשב"ל מודה ר"ש** וכו'. ולתרוצי קושיא דהוא אמת הוא דמהוא דריש שאין ממירין אלא אחד באחד ומיהו דרשה דבהמה איצטריך לומר דבזה אחר זה יכול להמיר אפילו עד ק' דקדושה שבה להיכן הלכה: **רש"י ד"ה או רע וכו'.** וגם כאשר כתוב ברש"י בלא הגהה הוא מתיישב רק הלשון אינו משמע כן דלא ימיר אותו משמע דהקודש הוא רע בשל חולין אשר הוא טוב ממנו וכך מפרש בבכורות ס"ב. (יד:) הוא לשון רא"ש: **רש"י ד"ה אמר רשב"ל וכו' ואפ"ל עד מאה.** (אא"ה בכאן היה הגהה מן הצד ונמחק וחבל על דאבדין:) (ובכ"י אחר כ' וחוזרין וממירין באותה בהמה ראשונה דהקדש ואפ' עד מאה ובלבד שלא ימיר בבת אחת אלא בזו אחר זו ולהכי אתיא ליה בהמה בבהמה לאשמועינן בהמה בבהמה יכול להמיר לעולם אפ' עד ק' מ"ט דקדושה ראשונה וכו' כצ"ל) **תוס' ד"ה לאביי וכו' ועוד קשה.** ע' בהשמטות בסוף המסכת:

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"פ מהל' תמורה הל"י:ד:

עח ב מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' כב:

עט ג ד מיי' פ"פ מהל' תמורה הל"ג:

פ ה מיי' שם הל"י:

פא ו מיי' שם הל"ו:

שינויי נוסחאות

א) מומין ומן בעלי (ש"מ) ב) הזכרים ומן התמימים על בעלי מומין ומן בעלי מומין על התמימים יכול (ש"מ) ג) מוס קבוע להקדישו תלמוד לומר (ש"מ) ד) מומן ולא שקדם מום קבוע להקדישן מאי (ש"מ) ה) כרכ. ס"א לא רע מאי בטוב וכן גרים הרגמ"ש (ש"מ) ו) אפילו טוב בטוב (ש"מ) ז) ואכיי טוב בטוב מנלן דלא ימיר קסבר ק"ו (ש"מ) ח) ואכיי. ס"א סבר אפי' גילוי מילתא בעלמא הוא. נ"א ואכיי אמר לך מ"ל כלו וכו' וכן גירסת הרגמ"ש וכש"י לא גרים כן (ש"מ) ט) הוא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא מי (ש"מ) י) הוא דלקי אבל (ש"מ) יא) מתפיס והתניא אין אדם מתפיס בדבר (ש"מ) יב) כל הרוצה להמיר בבהמתו יבא וימיר. עי' גרסת אחרת בהשמטות בסוף המסכת (ש"מ) יג) אף תמורתו מיוחדת (ש"מ) יד) נ"ל אמרו לו, טו) אף תמורתו מיוחדת אמר ר"ל מודה ר"ש שממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה דהיכן הלכה. ל"א מעיקרא (ש"מ) טז) כשם שאין ממירין שנים באחד כנ"ל (רש"ש וכ"ה בדפ"י) יז) עיין בהשמטות בסוף המסכת. יח) רע בטוב ואח"כ מה"ד מה"ל אם רע משמע של חולין לא ימיר בטוב או ברע דהקדש הס"ד ואח"כ מה"ד טוב ורע טוב של חולין. (צי"ק) יט) רע בו משמע (ש"מ) כ) קודש לא ימיר בטוב של חולין (טוב) (ש"מ) כא) דכי היכי (צי"ק) כב) גירסת נ"ק מה"ד בכל אחרים דחילוף משמע ע"י ב' אנשים והס"ד ואח"כ מה"ד ולא בעי כו' כג) נמי מהתם מצינא. (צי"ק) כד) טוב חולין ברע דקדש או רע דחולין בטוב דקדש איזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן למומן זה הכלל זהו היפך מן האחרים שהרי הכא הקדש הוא הנתפס והד"א. נ"ק ועיין בכורות יד ע"ב ובסיקה שם ועיין תס"ל. כה) הכלל השני היא. נ"ב בגר' סהיס לפניו היס כ' טוב דחולין ברע דקדש אז הכלל הוא דחולין בטוב דקדש זה הכלל והגיה הסני היא הקדש וכן ג' דפ"י. ועי' בהשמטות בסוף המסכת (ש"מ) כו) האחרים שאומרים השני הוא הנתפס. מיהו שהרי הכא האחד נמקק (ש"מ) כז) נ"ל הראשון הוא הנתפס (רענב"ע) כח) אותו ברע טוב ברע נ"ל כו'. (צי"ק) כט) הוא ומשני אמר ר"ש. (צי"ק) ל) נמי מהתם מצי. נ"ק, ובדפ"י גר' התם נמי.

רבינו גרשום

א"ל כהן בתוך הזמן [תנהו ולא יהיב ליה דמי מידי (כהן לישראל)] [ישראל לכהן] הילכך מיחזא ככהן המסייע בבית הגרנות דבהדוא הנאה קא יהיב ליה ניהליה שפטורו מטיפולו הכא כיון דמוכרו דיהבינן להון דמי לא מיחזי ככהן המסייע: **מאי אמרת דלמא מוחל כהן לגבירה.** שנותנו לו בפחות מדמיו: לא עביד דסבר **בוצינא טב מקרא.** מוטב ריוח מועט שאטול עכשו שאמכרנו לו בשוויו מלפחות עכשו ובשביל ריוח של אחר זמן: **ל"א אמר מר זוטרא כו'.** אמרו ליה לא סבירא לן דרב הונא ועוד דהא מיזבן קא זבנינן: **אמר** לחנו ולא סבירא לכו כמתני' דאמר כרב יהושע אמר לחנו לא דמי דהתם מוכח מלתא כיון דיהב ליה בלא דמי אבל הכא מיזבן קא זבנינן ולא מיחזי ככהן המסייע: **מן התמימין.** של חולין: **על בעלי מומין** של קדשים: **שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואיזהו טוב ברע.** הם של חולין ברע של קדשים מנלן דבעל מום איקרי רע כתיב כל מום רע היינו שקדם הקדישן את מומן **תמימין** של חולין על בעלי מומין של קדשים יכול אפי' קדם מום קבוע להקדישן ת"ל כו': **איזהו** טוב את חולין ברע של קדשים באותו שקדם הקדישו למומו: **מאי תלמודא.** היכי משמע מהכא: **מדשנו קרא** ואמר בטוב דלא איצטריך דניכתוב קרא טוב ברע או רע ולא לימא בטוב דכיון דאמר או רע היינו משמע בטוב ואמאי אמר תו בטוב: **אלא טוב מעיקרא עושה תמורה.** היינו שקדם הקדישו למומו: **ולא רע מעיקרו.** דהיינו שקדם מומו: **רבא אמר תרוייהו מצי לפת.** דתרוייהו מיתחר חד בטוב אתא דטוב בטוב לא ימיר דאין אדם רשאי להמיר וחד בטוב לטוב מעיקרא כו': **קל וחומר הוא.** רע של קדשים בטוב דחולין דקא מפיק רע דקדש ומייתי טוב בטוב דחולין במקומו לא ימיר טוב בטוב דכי הדדי נינהו דלא קא מעלי ליה כ"ש דלקי: **ואביי.** סבר גלויי מילתא בעלמא הואיל ולקי על האי: **לישנא אחרינא** לאו דינא הוא אלא ממילא מצית ילפת דמי גרע טוב ברע דכתיב לא יבקר בין טוב לרע דקא מעלי ליה דלקי ספי מטוב בטוב דלא קא מעלי ליה ולא לקי אלא ש"מ דטוב בטוב נמי לקי אע"ג דלא כתב ביה לאו: **בשל אחרים.** חולין של אחרים: **ולא ימיר** אותו בשל הקדש (בחולין) של עצמו: **אי כתב.** לא יחליפנו דמשמע בשל אחרים: **הוה אמינא תצא** זו **ותכנס** זו **הוא** דלקי. שלוקח בהמת חברו ונותן לו זו ומוציא האחרת לחולין: **אבל מימר.** בשל עצמו: **דתרוייהו מצי מקדיש להו אימא לא** לקי. אלא לקדוש לתרוייהו וליפטר: **קמ"ל.** דלא אלא לקי: **ומאמר רש לקיש.** אע"ג דאמר ר' שמעון אין ממיר אלא אחד באחד: **מודה ר' שמעון שממירין וחוזרין וממירין.** באותה בהמת הקדש אפילו מאה אחד באחד בזה אחר זה וקא יליף האי סברא מן בהמה בבהמה דלא בהמה בבהמה דלאשמועינן בהמה בבהמה יכול להמיר לעולם אפ' עד ק' מ"ט דקדושה ראשונה וכו' **תוס' ד"ה לאביי וכו' ועוד קשה.** ע' בהשמטות בסוף המסכת:

והומם. הראשון: וחיללו על אחר [יא] **ונתכפר באשם אחר.** [ד] אחר שאכל אשם שני זה שחילל הראשון עליו ונתכפר באחר ואח"כ נמצא זה: **וניתק לעולה.** דאשם שכיפרו בעליו באחר סתמיה נשם עולת [ה] נדבת צבור קאי דהיינו מן המותרות דמדרש יהוידע הכהן בפ' ולד חטאת (לקמן דף כג.): **מהו** [לא] **שימירו בו.** מי אמרינן כיון דמכח קמא אתא אין ממירין בו דהא המיר בראשון או דלמא כיון דגופא אחרינא הוא וקדושה אחריתי היא דכי המיר בקמא הוה אשם והאי הוה עולה אלכך ממירין: **אי שני גופין וקדושה אחת.** מיבעיא ליה דמי אמרינן כיון דגופא אחרינא הוה ממיר או דלמא כיון דקדושה אחת היא לא מימר:

בעי רבי אבין לדברי האומר כו'. ויש בספרים ב' לשונות ורש"י פירש לשון שני של ירושלמי וכללא דמילתא היכא דהומם וחיללו על אחר ונתכפר באשם אחר פירוש [מז] כגון שנאכל הראשון ואח"כ נמצא וניתק הוא לעולה זהו שני גופין ושתי קדושות הומם וחיללו על אחר ולא נתכפר באשם אחר זהו שני גופין וקדושה אחת לא הומם אלא נתכפר באשם אחר ועדיין זה לעולה כגון שנאכל ואחר כך נמצא אחר שנתכפר באשם אחר זהו שתי קדושות וגוף אחד ולשון שני ונתכפר באשם אחר רואה אני מ"מ נתכפר ב' בעיות הן וכן גבי מוסיף חומש יש שתי לשונות כי הכא:

והומם וחללו על אחר ונתכפר באשם אחר וניתק לעולה מהו שימיר בו אמר מאי אביי מאי קא מיבעיא ליה אי ב' גופים וקדושה אחת תיבעי ליה בלא מתכפר אי ב' קדושות וגוף אחד תיבעי ליה בלא הומם ור' אבין חדא מגו חדא קמיבעיא ליה ואם תימצי לומר שני גופין וקדושה אחת לא משום דבההיא קדושה הא [מח] איתמר בה חדא זימנא שני גופין ושתי קדושות מהו תיקו לישנא אחרינא בעי ר' אבין לרבי יוחנן דאמר אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם וחללו על אחר מהו שיחזור וימיר [מט] נתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה מהו שיחזיר וימיר אמר אביי [נ] הי קא מיבעיא ליה קדושה אחרת באותו הגוף לא ניבעי נתכפר באשם אחר ורבי

וחללו [נא] באחר אי גוף אחד באותה קדושה לא ניבעי נתכפר באשם אחר ורבי אבין חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה [נב] הומם [נג] וחללו על אחר מהו שיחזור וימיר מי אמרינן באשם ראשון הוא דאין חוזר וממיר אבל בגוף אחד אע"ג [נד] דקדיש אותה קדושה חוזר וממיר או דלמא כל באותה קדושה אין חוזר וממיר ואם תימצא לומר הדין גוף [נה] אחד כיון דבאותה קדושה קאים אין חוזר וממיר אלא נתכפר באשם אחר וניתק זה [נו] ראשון לעולה מהו שיחזיר וימיר בו מי אמרינן כי אין ממיר [א] וחוזר וממיר הני מילי אותו הגוף באותה קדושה אבל אותו הגוף בקדושה אחרת חוזר וממיר או דלמא אף על [נז] קדושה אחרת כיון דאותו הגוף הוא אין חוזר וממיר תיקו. [נח] א"ר יהושע בן לוי

[א] הקדש ראשון מוסיף חומש ואין הקדש שני מוסיף חומש אמר רב פפא מאי טעמא דרבי יהושע בן לוי אמר קרא [1] ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית מקדיש ולא המתפים בעי רבי אבין הפריש אשם להתכפר בו והומם [נט] והוסיף עליו חומש וחללו [ס] [ב] חבירו ונתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה [2] מהו שיוסיף עליו חומש אמר אביי מאי קא מיבעיא ליה אי שני גופין וקדושה אחת קא מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא נתכפר אי שתי קדושות וגוף אחד קא מיבעיא ליה תיבעי בלא הומם ורבי אבין חדא מגו חדא קמיבעיא ליה אם תימצא לומר שני גופין וקדושה אחת לא משום דבההיא קדושה איתוסף בה חדא זימנא חומש שני גופין ושתי קדושות מאי תיקו לישנא אחרינא בעי רבי אבין הפריש אשם להתכפר בו והומם וחללו על אחר [ג] והוסיף [ג] חומש [ד] נתכפרו באשם אחר וניתק זה לעולה מהו שיוסיף עליו חומש אמר אביי [ה] הדין קא מיבעיא ליה אי קדושה אחרת באותו הגוף קא מיבעיא ליה לא ניבעי [סא] ליה הומם [סב] אי גוף אחד באותה קדושה כו' וחללו על אחר מהו שיוסיף עליו חומש מי אמרי' באשם קמא [ג] הוא [ז] דמוסיף אבל בגוף אחד אע"ג דקאים באותה קדושה [יח] [ז] [אין] מוסיף חומש אין

גוף אחד ושתי קדושות לא ניבעי הומם וחיללו כו' ורבי אבין חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה ואת"ל קאמר. והשתא להאי לישנא לא בעי מידי משני גופים ושתי קדושות אלא ה"ק אם תימצי לומר [ט] גוף אחד באותה קדושה כו' [יט] ולהאי לישנא תשיב שני גופין וקדושה אחת [יא] חדא טפי משתי קדושות וגוף אחד: **ואין הקדש שני מוסיף חומש.** [יב] והיינו הקדש שני כגון שהומם הראשון וחיללו על אחר והוי האי אחר הקדש שני ואם הומם [סג] וחיללו אינו מוסיף עליו חומש ותמורה נמי הויא הקדש שני: **הפריש אשם להתכפר בו כו'.** דלעולא דהוו להו שני גופים ושתי קדושות מהו: **מאי קא מיבעיא ליה.** לרבי אבין דסלקא אלעתין דבעיא דר' אבין לאו שני גופין ושתי קדושות בעי אלא בתרי מילי פליג מילתיה דקמייתא הוו שני גופין וקדושה אחת ולידך נתכפר באשם אחר כלומר שלא הומם הראשון אלא שאכל ונתכפר באחר ונמצא זה וניתק לעולה דהוו להו שתי קדושות וגוף אחד מהו הלכך פריך אביי הי מייייהו עיקר בעיא דר' אבין ליבעי [סד] להדיא ולישמע אידך מינה: **אי שני גופין וקדושה אחת קמיבעיא ליה תיבעי ליה בלא נתכפר.** באחר אלא הומם הראשון וחיללו והוסיף עליו חומש דהומם לא שייך בקדשי מזבח בלא מום דהא תם לא נפיק לחולין והומם האי שני מהו כלומר מי אמרינן כיון דקדושה אחת היא אינו מוסיף בה חומש אחרינא או דילמא כיון דב' גופין נינהו מוסיף בה חומש וכי אמר ר' יהושע הקדש שני אינו מוסיף ביה חומש כגון מתפים בעל מום לבדק הבית וחיללו בבעל מום אחר [סה] דהאי לא מחדש בה מידי אבל הכא דמתפים תם בבעל מום דהאי חזי למזבח [סו] הקדש [סז] שני קיימן ביה דההוא קמא לא חזי אלא לדמי והאי חזי למזבח וקדושה חדשה היא: **אי שתי קדושות וגוף אחד מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא הומם.** קודם שאכל [סח] אלא אכל והפריש אחרת ונתכפר בו וגמלא הראשון וניתק לעולה מהו מי אמרינן הקדש שני הוא שהרי נתכפר באחר וזה טפל לו ואם הומם וכא לחללו לא יוסיף עליו חומש או

[ז] ג"מ נד:.

הגהות הב"ח

(א) גמ' חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה הומם והומר וחללו: (ב) שם בפי' ר' אבין וכו' וחללו על אחרו: (ג) שם מי אמרינן באשם קמא הוא דאינו מוסיף וכו' באותה קדושה מוסיף: (ד) רש"י ד"ה והומם וכו' באשם אחר שאכל כל"ל ותיבת אחר נמחק: (ה) ד"ה ואי ב' קדושות וכו' כיון דחד גופא ושתי קדושות הוא דמסקינא ליה: (ו) ד"ה חדא וכו' דהוה ליה תרי שני גופים וקדושה: (ז) ד"ה ואם תימלי וכו' משום דבההיא קדושה איתמר בה הומם בה פעם אחת הס"ל: (ח) ד"ה שני גופין וכו' ומתכפר וכו' ואינו מימר לישנא אחרינא ביומא: (ט) ד"ה אביי וכו' כדפרישית בלא חילול דהיינו גוף וכו' וקדושה אחת טפי כל"ל ותיבת חדא נמחק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ומחזר וממיר ל"מ אותו הגוף. ל"ל אלא משום סיפא נקט לה: [ב] שם וחללו תכיהו. מלא מכיהו יש לממחק: [ג] שם והוסיף מומש. ל"ל מהו שיוסיף חומשא: [ד] שם נתכפרו באשם. ל"ל נתכפר: [ה] שם הדין קמיבעיא ליה. ל"ל הי: [ו] שם באשם קמא הוא דמוסיף. ל"ל דאינו מוסיף. ל"ל הי: [ז] שם הדין קמיבעיא ליה. ל"ל דמוסיף: [ח] שם אין מוסיף מומש. מלא אין יש לממחק: [ט] רש"י ד"ה ואין הקדש שני. והיינו הקדש שני כגון שהומם וחללו אבל בפי"ז לשון הגמ' הוא דחוק מאד מי אמרינן באשם קמא כו' וכן כל הגמ' וכ"ל דהקדש שני הוא מתפים בו דבר אחר ובעיא דר' אבין הוא ג"כ אם שתפים בגוף או בקדושה שנית דבר אחר אם פוקע את שהתפקה אם מוסיף עליו מומש וכ"ז דוקא אם מוסיף מומש על הקדש דאשון אבל אם לא פדה את הראשון מוסיף מומש על שהתפקה דקאמר בגמ' משום דבההיא קדושה איתוסף כו' ולפ"ז אתיא כל הסוגיא שפיר וכסוגיא דלעיל גבי תמורה:

מוסף רש"י

ולא המתפים. זה אתת הראשון, שהשני נתפס בקדושה של אחר ולא מתמתם עצמה בלא לו (ב"מ נד:).

רבינו גרשום

והומם האשם וחיללו על אחר. ונאבד אותו שחילל עליו והביא אשם אחד ונכפר בו ואח"כ נמצא אותו שנאבד וניתק לעולה: **מהו שימיר בו.** דהשתא איכא ב' גופין וב' קדושות דמציקרא הפריש אשם דהיינו קדושה אחת וגוף אחד והימר בו והומם וחיללו על אחר ונתק זה לעולה היינו קדושה אחריתי וגוף אחר: **ומאי קא מיבעיא ליה אי ב' גופין וקדושה אחת.** אם ממירין וחוזרין וממירין באותן ב' גופין בקדושה אחת: **תיבעי ליה בלא מתכפר.** וליבעי הכי הפריש אשם להתכפר בו והימר בו והומם וחיללו על אחר מהו לחזור ולהמיר באותו אחר דהאי אחר היינו גוף אחר באותה קדושה עצמה דאשם: **ואי ב' קדושות וגוף אחד קא מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא הומם.** וליבעי הכי הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו ונאבד האשם ונתכפר

מ) נ"ל לחדא. (צ"ק) **מב)** דהמ'. כגון היה הנאה ומתנו וחזנו על דלבנין. וכ"ל אחר דהאי מעייל תותי דהאי לא מחדש בה מידי וכו' (ש"מ) **מג)** נ"ל לאו הקדש. (צ"ק) **מד)** הקדש ראשון קיימא תיבת שני נמחק (ש"מ) **מה)** קודש שלחה או לא אבדו והפרים וכו' (ש"מ) **מו)** נ"ל כגון שנאכל השני (מרא"ב)

ב' קדושות כדאמרן לעיל: **לא בעי ר' אבין בו.** ובהאי לישנא לא מיירי כלל בב' גופין וב' קדושות אלא או ב' קדושות וגוף א' או ב' גופין וקדושה אחת אחריתי היא בב': **אמר אביי** הדין קא מיבעיא ליה כו': **אמר ר' יהושע אהקדש ראשון מוסיף חומש ולא אהקדש שני מוסיף חומש.** כלומר בעלים שפודין הקדשן מוסיפין חומש כדכתיב ואם המקדיש יגאל ויסף וגו' ולא אם חללו אותו הקדש בדבר אחר שאותו דבר אחר נתפס הוא בהקדש ואם רוצין לפדותו בעלים אותו דבר אחר אין מוסיפין עליו חומש כדקאמר המקדיש ולא המתפיס: **בעי ר' אבין הפריש אשם וכו'.** וכי היכי דקא בעי לעיל לענין תמורה אי מימר וחזור וממיר בגוף א' ובב' קדושות או בב' גופין וקדושה א' הכי נמי בעי לענין חומש: **תיבעי ליה בלא מתכפר.** וליבעי הכי הפריש אשם להתכפר לו והומם וחיללו על חברו מוסיף עליו חומש וחזר והומם זה וחיללו על אחר אם מוסיף עליו חומש שוב אי לא אי ב' קדושות וגוף א' אם מוסיף חומש אהקדש שני: **תיבעי בלא הומם.** הכי הפריש אשם להתכפר בו ונאבד ונתכפר באחר ונמצא ראשון (דהויא עולה) [וניתק לעולה] היינו הקדש שני וגוף אחר: **ור' אבין חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה בדין אם תמצא לומר כו'.** ולהאי לישנא אחרינא דר' אבין נמי לא קא מיירי כלל בב' גופין וב' קדושות כו' וכהאי ל"א דלעיל:

שיטה מקובצת

אי שתי קדושות וגוף אחד וכו'. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **מהו שיוסיף עליו חומש וכו'.** עי' בהשמטו' בסוף המסכת: **אי שתי קדושות וגוף אחד קא מיבעיא ליה תיבעי בלא הומם.** גליון תימה כיון שלא חיללו מעולם וגוף אחד הוא למה לא יוסיף חומש וכ"ת דמה שניתק מאשם חשיב כהקדש שני א"כ מאי קאמר בסמוך את"ל שני גופים וקדושה אחת לא דכבר הוסיף חומש בהך קדושה אבל שני גופים ושתי קדושות חשיב לראשון אלמא דשתי קדושות חשבינן להקדש ראשון א) ור"ל דודאי שתי קדושות לבד או שני גופים לבד חשיב להקדש שני אבל איתנהו לתרווייהו חשיב להקדש ראשון:

פב א מיי' פ"ז מהל' ערכין הל"י:
פג ב מיי' שם הל"ו:

תורה אור השלם

1. וְאִם הַמְקַדֵּשׁ יִגְאַל אֶת בֵּיתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכֶּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ׃ ויקרא כז טו

שינויי נוסחאות

[מ] איתמר כה (ש"מ) [נ] אימר בה ל"ק, ושיין רש"ש. [ג] ומיכי. ס"ל ל"נ נתכפר (ש"מ) [ד] מכיי הדין קא מיבעי' ליה אי קדושה (ש"מ) [ה] וחיללו על אחר ל' גוף אחר (ש"מ), ועי' רש"ש. [ו] ל"ל המיר והומם וכו' (מרא"ב) [ז] אע"ג דקאים באותה קדושה (ש"מ) [ח] גוף אחר כיון (ש"מ) [ט] זה הראשון לעולה (ש"מ) [י] אע"ג דקדושה אחתת היא כיון (ש"מ) [יא] והומם וחיללו על אחר והוסיף עליו חומש ונתכפר [וכ"ל אחר והוסיף עליו חומש וחלו על מכיון] (ש"מ) ל"ל והוסיף עליו חומש וחיללו על אחר מהו שיחזור וימיר ל"ל דאינו מוסיף חומש [יב] על אחר (צ"ק) [יג] והוסיף חומש מהו שיחזיר ויוסיף חומש נתכפרו. (צ"ק) [יד] והוסיף עליו חומש א"נ נתכפר באשם (ש"מ) [טו] ניבעי הומם וחיללו על אחר אי גוף אחר באותה קדושה לא ניבעי ונתכפר ור' אבין חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה הומם וחיללו על אחר והוסיף עליו חומש [טו] ל"ל אי ב' גופין וקדושה אחת לא מיבעי ונתכפר וכ' אבין חדא מגו חדא ומחללו, וכו' מי אמרינן באשם קא הוא דאינו מוסיף אבל וכו' (ח"נ) [יז] הוא דאינו מוסיף חומש אבל (ש"מ) [יח] קדושה מוסיף מינא אין אחר נמתק (ש"מ) [יט] אחר ואבד אותו אחר ונתכפר באחר שהביא מעדרו ואח"כ נמצא זה והשאר נמתק (ש"מ) [כ] ל"ל נדבת יחיד (מרא"ב) [כא] מהו שימיר בו (ש"מ) [כב] הל"ל ל"ק [כג] קדושה הוה (ש"מ) [כד] הוא אינו יכול להחזיר ולהמיר בו או דלמא כיון דקדושה אחריתי הוא דמעיקרא אשם והשתא עולה חוזר וממיר דס"ד דר' אבין חדא בעיא הוא דמספקא (ש"מ) [כה] וכיון דמספקא ליה לאביי לסי כו'. (צ"ק) [כו] ל"ל אין ממירין בו דהא המיר בו חד זימנא או דלמא כיון דב' קדושות הוא דכי המיר פעם אחת לא אשם והשתא הוי עולה ממירין בו וכיון דנחד גופא נמי מספקא ליה כו' [כז] ע' מ"ג ונרקמו. [כח] מינו מימר משום דבההיא קדושה אימר בה חדא זימנא ומינו מימר כה. (צ"ק) [כט] רש"ק מ"ז ושיין ביעב"ץ ובכס"ש דלאן לריך להגיה [ל] וככ' אחר ואת"ל משום דבההיא קדושה הא אתמיר בה הומר בה פעם אחרת שני גופין ושתי קדושות מהו כגון אם אבד שני זה ונתכפר באחר כל"ל (ש"מ) [לא] כגון אם אבד (ש"מ) [לב] ל"ל ונתכפר (דבנ"ח מרא"ב) [לג] מימר לישנא אחרינא (ש"מ) [לד] סס"ד ותמ"ל ד"ה ל"ל מיבועלמי. (צ"ק) [לה] אלא אבד ונתכפר (ש"מ) [לו] מינא ליה נמתק (ש"מ) [לז] ל"ל גוף אחר. (מרא"ב) [לח] דלהאי לישנא אות ו' נמתק (ש"מ) [לט] אחת טפי מינא חדא (ש"מ) [מ] מומש ומחללו (ש"מ) [מא]

[מא] ל"ל אלא מעשה שהיה בגוף אחד ואם מוסיף עליו חומש לא יוסיף עליו חומש [מב] ל"ל אלא הקדש. (צ"ק) [מג] ל"ל אלא הקדש. (צ"ק) [מד] הקדש ראשון קיימא תיבת שני נמתק (ש"מ) [מה] קודש שלחה אבדו והפרים וכו' (ש"מ) [מו] ל"ל כגון שנאכל השני (מרא"ב)

ל) ג' קס"ד נ"כ נראה לא גרים הטעמ"ק ל"ל שהוא לשון הירושלמי כדפירש רש"י ז"ל דהה לנ"ל בעי ליה אי מוסיף חומש בשני קדושות וגוף אחד אע"פ שלא הוסיף ביה חומש משולש.

אמר רבא א"ב. פירוש אי מקדיש עושה תמורה מצינו ליבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליחא לאקדושים אבל לא מצינו למימר אי מתכפר עושה תמורה מצינו לצור ושותפין עושין תמורה כגון דליתקדוש בהמה להתכפר בה יחידי כיון דיחיד מתכפר בה לאו דצבור היא אלא דיחיד: **איתמר** בר פדא. זהו בר פדא בן אחותו של בר קפרא כדאיתא פ' קמא דמעילה (דף ד:) א"ל בר קפרא לבר פדא בן [יא]אחותו ראה מה אתה שואלני למחר בב"ה ואין זה בן פדא דבן פדא הוא ר"א בן פדא: [יב] **ואין** קדושה חלה על העוברים. שאם הקדיש עובר במעי אמו בהמת חולין אינו קדוש ליקרב ואי מקרייב ליה כשגולד ולא אקדשיה משגולד מייתי חולין בעזרה ואם הפרים חטאת מעוברת לא הוו כשתי חטאות לאחריות דעובר מכח אימיה הוא דקדיש ולא מכח עצמו והוי כוולד חטאת ולמיתה אזיל וכן לכל דבריו הרי הוא כוולדות קדשים ולא כתחילת הקדש: **ורבי** יוחנן אמר קדושה חלה על העוברין. ואם הקדיש עובר במעי אמו חולין קדיש [יג] ואם הפרים חטאת מעוברת הוי כמפרים שתי חטאות לאחריות ולא הוי כולד חטאת אלא הולד קדושתו קדושה פחות מכח האם ולא מכח האם [יד][טו]לא מצינו ולד חטאת דאזיל למיתה אלא במקדיש חטאת ריקנית ועיברה:

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה [טז][בו'] רצה בולדה מתכפר. פירוש ואין לריך קדושה אחרת ואם הוי כמפרים שתי חטאות לאחריות שמע מינה לאיש ליה לר' יוחנן קדושה חלה על העוברין דאי קלקא דעתך דאין קדושה חלה יעמוד קדושה אחרת אחר שגולד אבל אין לפרס מדלא אזיל למיתה שמע מינה דקדושה חלה והא [מא](לי) אפשר לומר דלפ ע"ג דאין קדושה חלה על העובר אפילו הכי לא אזיל הולד למיתה דשמעינן ליה לר' יוחנן דאית ליה שיירו משייר ואי אמר על בהמה של חולין היא קדש וולדה חולין הרשות בידו דעובר לגו ירך אמו הוא וכן מפרש הש"ס לקמן פ' כילד מעריכין (דף כה.) אלא עיקר ההוכחה הוא דמדקאמר רלה בולדה מתכפר ומשמע דאין לריך לאקדושיה זימנא אחריתי אחר שגולד דמשהקדיש אשם הולד קדוש על פיו ולא מכח האם וקי"ק מה שפירש רש"י ז"ל לבר פדא דאמר אין קדושה חלה על העוברין ונפקא מינה דאם הפרים חטאת מעוברת הוה ליה ולד חטאת ולמיתה אזלא מגלן דאמר אף אם שיירו ולא ירך אמו הוא [מב]כדפירשנו וי"ל דע"כ אית ליה לבר פדא דשיירו אינו משייר דאם לא כן תקשה ליה ממתני' [מג] (ולד שלמים) פרק כילד

אמר רבא א"ב. פירוש אי מקדיש עושה תמורה מצינו ליבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליחא לאקדושים אבל לא מצינו למימר אי מתכפר עושה תמורה מצינו לצור ושותפין עושין תמורה כגון דליתקדוש בהמה להתכפר בה יחידי כיון דיחיד מתכפר בה לאו דצבור היא אלא דיחיד:

איתמר בר פדא. זהו בר פדא בן אחותו של בר קפרא כדאיתא פ' קמא דמעילה (דף ד:) א"ל בר קפרא לבר פדא בן [יא]אחותו ראה מה אתה שואלני למחר בב"ה ואין זה בן פדא דבן פדא הוא ר"א בן פדא: [יב] **ואין** קדושה חלה על העוברים. שאם הקדיש עובר במעי אמו בהמת חולין אינו קדוש ליקרב ואי מקרייב ליה כשגולד ולא אקדשיה משגולד מייתי חולין בעזרה ואם הפרים חטאת מעוברת לא הוו כשתי חטאות לאחריות דעובר מכח אימיה הוא דקדיש ולא מכח עצמו והוי כוולד חטאת ולמיתה אזיל וכן לכל דבריו הרי הוא כוולדות קדשים ולא כתחילת הקדש: **ורבי** יוחנן אמר קדושה חלה על העוברין. ואם הקדיש עובר במעי אמו חולין קדיש [יג] ואם הפרים חטאת מעוברת הוי כמפרים שתי חטאות לאחריות ולא הוי כולד חטאת אלא הולד קדושתו קדושה פחות מכח האם ולא מכח האם [יד][טו]לא מצינו ולד חטאת דאזיל למיתה אלא במקדיש חטאת ריקנית ועיברה:

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה [טז][בו'] רצה בולדה מתכפר. פירוש ואין לריך קדושה אחרת ואם הוי כמפרים שתי חטאות לאחריות שמע מינה לאיש ליה לר' יוחנן קדושה חלה על העוברין דאי קלקא דעתך דאין קדושה חלה יעמוד קדושה אחרת אחר שגולד אבל אין לפרס מדלא אזיל למיתה שמע מינה דקדושה חלה והא [מא](לי) אפשר לומר דלפ ע"ג דאין קדושה חלה על העובר אפילו הכי לא אזיל הולד למיתה דשמעינן ליה לר' יוחנן דאית ליה שיירו משייר ואי אמר על בהמה של חולין היא קדש וולדה חולין הרשות בידו דעובר לגו ירך אמו הוא וכן מפרש הש"ס לקמן פ' כילד מעריכין (דף כה.) אלא עיקר ההוכחה הוא דמדקאמר רלה בולדה מתכפר ומשמע דאין לריך לאקדושיה זימנא אחריתי אחר שגולד דמשהקדיש אשם הולד קדוש על פיו ולא מכח האם וקי"ק מה שפירש רש"י ז"ל לבר פדא דאמר אין קדושה חלה על העוברין ונפקא מינה דאם הפרים חטאת מעוברת הוה ליה ולד חטאת ולמיתה אזלא מגלן דאמר אף על גב דאין קדושה חלה לא אזיל לאיש ליה לר' יוחנן דאית ליה שיירו משייר ואי אמר על בהמה של חולין היא קדש וולדה חולין הרשות בידו דעובר לגו ירך אמו הוא [מב]כדפירשנו וי"ל דע"כ אית ליה לבר פדא דשיירו אינו משייר דאם לא כן תקשה ליה ממתני' [מג] (ולד שלמים) פרק כילד

[א] אחד כיון דבאותה קדושה [ג]קאים [ד] מוסיף חומש אלא נתכפר באחר וניתק זה לעולה מהו כי מוסיף חומש באותו הגוף באותה קדושה אבל בקדושה אחרת לא או דילמא כיון דאותו הגוף הוא מוסיף חומש תיקו בעי רמי בר חמא מקדיש מוסיף חומש או [ה] מכפר מוסיף חומש אמר רבא אמר קרא [1] ואם המקדיש יגאל את ביתו [א]מקדיש ולא מתכפר בעי רמי בר חמא מקדיש עושה תמורה או מתכפר עושה תמורה אמר רבא [ו] אם כן מצינו ציבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליח לאקדושי ועוד דאמר רב נחמן אמר [ז] רב הונא תנא [2] קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו וכי נזיר נידון בהשג יד הא ביצד קרבנו לה' על נזרו שהפרישו משלו מלבד אשר תשיג ידו שהפרישו לו אחרים למאי הילכתא אילימא לענין כפרה [2] פשיטא דמכפר ליה [ח] אלא לענין תמורה והכי קאמר [ט] אף כשהפרישו לו אחרים עושה תמורה שמע מינה בתר מתכפר אזלינן לא [י] לענין תמורה ודקא קשיא לך מתנה דקא יהבין ליה אי לאו דרבי רחמנא [2] מלבד אשר תשיג ידו הוה אמינא גזירת הכתוב הוא קרבנו מדידיה הוא [יא] דמכפר מדאחרים לא קמ"ל מאי הוי עלה תא שמע [יב] דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן מקדיש מוסיף חומש [יג] ומתכפר עושה תמורה [יד] דתורם משלו על של אחרים טובת הנאה שלו מ"ט אמר קרא [3] את כל מעשר תבואתך ונתת וגו': **מתני'** [טו] אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברים ולא עוברין ואברים בשלימים ולא שלימים בהן רבי יוסי אומר ממירין אברים בשלימים [טז] אבל לא שלימים בהן [יז] א"ר יוסי [יח] והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשיאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה: **גמ'** אתמר בר פדא אמר אין קדושה חלה על עוברין ורבי יוחנן אמר [יט]קדושה חלה על עוברין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה [יט] דאמר רבי יוחנן [יט]הקדיש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר וצריכא דאי אשמעינן בהך קמייתא התם הוא דאקדשיה לעוברה

לעוברה

לעוברה

לעוברה

[ב] **חדא מגו חדא.** כלומר סיפא דבעייא דרבי אבין אריש דמילתא קאי ולאו מילתא אחריתי היא אלא שני גופין ושתי קדושות בעי: **ואם ממלא לומר קאמר.** אם ממלא לומר הייט מגו חדא: **מהו.** מי אמרי' כיון דשני גופין ושתי קדושות ניהו לא מיקרי הקדש שני ומוסיף חומש דהא בהא קדושה והאי גופא לא אתוסף חומשו או דלמא סוף סוף מכח קמא [קא] אתא [יז] (מעיקרא) והקדש שני הוא לגבי חומש. ליטעמא אחריינא [יח] ירושלמי וכליטעמא בתרא דלעיל דבעיא דרבי אבין גבי תמורה גרסי' לה נמי הכא [כ] [יט] [כא] [יט] ופירושי מפרש [יט]: **מקדיש מוסיף חומש או מתכפר מוסיף חומש.** דקיימא לן (ב"מ דף נג.): הבעלים מוסיפין חומש אם פודין את הקדשן ואם אחרים פודין [יט] אין מוסיפין חומש הלכך הפרים זה קרבן לכפרת חבירו והומש מאן הוי בעלים דידיה [כ] חזי [כא] דאי פריק ליה לוסיף חומש מקדיש הוי בעלים אבל מתכפר כאחר דמי ואינו מוסיף או מתכפר הוי בעלים דידיה: **א"כ.** דמקדיש עושה תמורה מצינו תמורה בצבור ושותפין והיכי דמי כגון דשוו לצור או שותפין שליח לאקדושי קרבן עולייהו דהשתא הוי מקדיש יחיד [כא] קרינא ביה קרבן יחיד אי בתר דידיה אזלינן ואנן תנן [כב] בשילהי מתניתין דליבור והשותפין אין עושין תמורה אלא [כג] בתר מתכפר אזלינן הלכך אין קרבנו עושה תמורה הואיל ורביס מתכפרין בו ולא קרינא ביה קרבן יחיד ואנן גמרינן לקמן [יג.] ממעשר דקרבן יחיד עושה תמורה ולא דליבור ושותפין: **השג יד.** היינו קרבן עולה ויורד והלא קרבן נזיר קבוע הוא בין עשיר בין עני: **הא ליתא.** הכי קאמר קרא קרבנו שהפרים הוא משלו יביא על [כד] נדרו מלבד אשר תשיג ידו מלבד [כה] [כו] אותו שאינו יכול להפרים משלו שעני הוא ותשיג ידו לאחר זמן שאחרים יתנו לו יביאנו נמי ולא: **לענין כפרה.** לאשמעינן דיכול להתכפר בבהמה שהפרים אחר לגרכו: **מה כשהפרים הוא משלו.** הוא עושה בו תמורה ולא אחר אף כשהפרישו לו אחרים הוא עושה בו תמורה ולא אחר: **מדידיה הוא דמתכפר.** דכתיב קרבנו לה': **עובדא הגאה שנו.** של תורס הוי עובדא הגאה שבידו ליתנו לאיזה כהן שירלה ולא [כז] למי שתרס עליו: **דכתיב אם כל מעשר** [כז] **וגו'.** כי תכלה לעשר וגו' משמע מי [כח] שנוטל המעשר מתבואה שבידו ליתנו למי שירלה ולא ביד חבירו שנתרס עליו. עובדא הגאה דבר מועט מקבל מישראל על מנת שיתן כל תרומותיו לכן בתו כהן: **מתני' לא אברים.** דחולין בעוברין דהקדש שאם אמר תהא רגל בהמה זו תמורת עובר הקדש שבמעי בהמה זו אין הקדושה חלה על האבר: [כט] **ואין עוברין באברין.** שאם אמר הרי עובר שבמעי בהמת חולין זו תמורת רגל בהמת קדש זו אין העובר קודש: **ולא אברין ועוברין.** דחולין בשלימים דקדש: **ולא שלימין.** דחולין באברין ועוברין דקדש: **ממירין אברין בשלימין.** אם אמר הרי רגל בהמת חולין זו [ל] תמורה תחת בהמת קדש זו חלה תמורה על האבר ופשטה לה בכל הבהמה והויא [לא] תמורה כולה וקרבה: **ולא שלימין בהן.** דאין כח באבר אחד של בהמת קדש לעשות תמורה: **והלא במוקדשים.** כלומר בתחילת ההקדש כשמקדישו אם אמר רגלה של זו עולה כדמפרש טעמא לקמן בגמ' [לא]: **גמ' אין קדושה חלה על העוברין.** אם הקדיש עובר במעי [לב] בהמה אינו קדוש ליקרב ואם מקרייב ליה כשגולד ולא אקדשיה משגולד מייתי חולין בעזרה ואם הפרים חטאת מעוברת לא הוו כשתי חטאות לאחריות דעובר מכח אימיה הוא דקדיש ולא מכח עצמו והוי כולד חטאת ולמיתה אזיל [ד] וכן לכל דבריו הרי הוא כולד קדשים ולא כתחילת הקדש: **רלה בוולדה מתכפר.** דכי אמרינן וולד חטאת למיתה אזיל היינו היכא דמפרשים חטאתו ונתעברה וילדה דהלכה למשה מסיני [לג] נינהו חמש חטאות מתות [לד] והכי גמירי לה דמתה אבל אי אפרשה מעוברת חשוב עובר כבהמה אחרת וחיילא עליה הקדושה באותם נפשיה והויא ליה כמפרשים שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירלה והשניה תרעה. אלמא קדושה חלה על העוברין:

עין משפט
נר מצוה

פד א מיי' פ"ז מהל' ערכין הל"ד:
פה ב מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:
פו ג מיי' פ"ג מהל' תמורה הל"ד:
פז ד מיי' פי"ד מהל' תרומות הל"ב:
פח ה מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ז:
פט ו מיי' פט"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' ח ועי"ש:
צ ז מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הל"ו:

מוסף רש"י

דאמור ר' אבהו אמר ר' יוחנן. שלשה דברים בעוקר משלו אית תוספת חכיזו (יומא נ:). מקדיש מוסיף חומש. המקדיש בהמתו לגאת כו חכיזו מוהה שעליו, המקדיש הוי בעלים לענין תוספת חומש, אם הומנה ובא לגאלה, אבל אם בא המתכפר לגאלה אינו לריך לוסיף חומש, דגבי חומש כתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל וגו' מקדיש ולא מתכפר (יומא שם וכנ"ל דבחים נ:). ומתכפר עושה תמורה. דאיהו הוי בעלים דידיה (שם) אבל המקדיש אם המיר בה אינה תמורה, דאין ממירין בשל אחריה ואם לא נאו בעלים דידיה הוא (יומא שם). דהתורם משלו. על כרי של חכיזו (זבחים שם). **טובת הנאה שלו.** ואם בא אחר ואמר הילך אלא עד שנאמר (דברים כו) כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך ונתת לגר ולגר ולגו' ונתתה שמעשרים משלו (יומא שם וכנ"ל דבחים שם). אין ממדיין. כלומר אם הכיר בלו אומר, לכל ממירין דתמורה דיעבד הוא (חולין סט. ע"פ הגמ' שם ב.) **לא אברין בעוברין.** אבר בהמת חולין זו תמורה תחת עובר בהמת קדשים זו (שם סט.). **ולא עוברין באברים.** עובר בהמת חולין זו תמורה בהגלה של בהמת קדשים זו (שם). **רצה בה מתכפר.** והולד יעשה, **רצה בוולדה מתכפר.** והיא מרעה (יבמות עח.). דלא אפיק ליה כולד חטאת הואיל והפרישה מעובדת, דלעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירלה (מנחות פא. וכנ"ל לקמן כה.).

שינויי נוסחאות

[א] כל באותה קדושה (ש"ס) [ב] נוף אחר כיון (ש"ס) [ג] גי' ל"ק קאי [ד] קאים אין מוסיף חומש אלא נתכפר באשם אחר ויתקן זה הראשון לעולה מהו אי אמרינן כי אין מוסיף חומש הנ"מ אותו הגוף באותה קדושה אבל אותו הגוף בקדושה אחרת לא כו' הוא אין מוסיף חומש (ש"ס) [ה] או מתכפר מוסיף (ש"ס) [ו] רבא בשיטה דמתכפר עושה תמורה דאי המקדיש עושה תמורה אם כן כו' עושין תמורה והיכי דמי כגון (ש"ס) [ז] אמר לי חומ". תיכת רב נמקק (ש"ס) [ח] ליה מתנה קא יהב ליה אלא לענין תמורה וה"ק הפרישו לו אחרים כהפרישו הוא משלו מה הפריש משלו עושה תמורה אף (ש"ס) [ט] נ"ל מה כשהפרישו משלו עושה תמורה אף כו' (צ"ק) [י] לא לעולם לענין כפרה ודקא קשיא לך מתנה קא יהבין (ש"ס) [יא] הוא דמתכפר (ש"ס) [יב] תמוה **התורם** משלו (ש"ס) [יג] לענין עולה ומוסיף (ש"ס) [יד] אתא והקדש (ש"ס) [טו] אחרינא גרסינן ירושלמי (ש"ס) [טז] הכא דבההיא פירושא מפרשא הש"ס (ש"ס) [יז] ופירוש כדפיר' כל"ל (דבנ"ח) [יח] ע"כ שיך לענין הקודש, [יט] פוריש אותו אין (ש"ס) [כ] דיליה לאי פריקי ליה (ש"ס) [כא] רש"ק מ"ז וגי' נ"ק איזהו [כב] נ"ל בשלהי פרקין יג. [כג] אלא ש"מ בתר (ש"ס) [לד] על נזרו מלבד (ש"ס) [כה] מלבד אייתר. ס"ק מלבד אותו שאינו [כו] ולא ביד מי שתרס אות ל' נמקק (ש"ס) [כז] מעשר תבואתך וגו' (ש"ס) [כח] מי שנטל המעשר (ש"ס) [כט] ולא עוברין (ש"ס) [ל] תמורת בהמת (ש"ס) [לא] והויא כולה תמורה (בכת"י לא מלגלא) (ש"ס) [לב] במעי אמו אינו (ש"ס) [לג] גי' נ"ק דחמש חטאות מתות נינהו וסלק, [לד] מתות ובהכי גמירי (ש"ס) [לה] גירסת נ"ק אחותי [לו] נ"ל ולא קדושה וכו' (דבנ"ח) [לז] קדיש ואע"ג שאסור להפריש מחוסר זמן מ"מ בעוד שהוא במעי האם מותר כדמפרש בסמוך ואם (ש"ס) [לח] אם ואע"ג דלא פירש בסתמא הוא קדוש שמדעת האדם בסתמא שיהא הולד כמו האם וא"כ לר' יוחנן לא [לט] נ"ל ולא (צ"ק) [מ] לטעמיה כו' (ש"ס) [מא] אלה דהאי איפסר אות ו' נמקק (ש"ס) [מב] רש"ק מ"ז וס"ק מקיים הגי' [מג] הוא ולא פליג עליה אלא מדין דקדושה חלה והוי חולין במעי האם כדפיסנו (ש"ס) [מד] ממתניתין דפ' כילד (ש"ס)

שיטה מקובצת

מ"לבד אשר תשיג ידו גו'. בחומש פ' בקונטרס להביא קרבנות נדבה שמביא קרבנות נדבה בהשיג יד עם קרבנות חובתו א) ובתלמוד לא משמע כן: **מאי הוה עלה.** גליון דמקושיא דא"כ מצינו לאו הוכחה הוא דכיון דאין הצבור ממירין אם הקדישו דין הוא שיחיד שיקדיש לצרכן לא ימיר. וכן בתוס': **תוס' ד"ה אמר רבא וכו' לאקדושיה.** להתכפר בה הם והשליח ימיר בה אע"פ שהוא קרבן צבור ובשלהי פרקין (יג.) תני יצאו קרבנות צבור שאפילו יחיד אין עושה בהם תמורה: **שם כגון דאתקדוש בהמה להתכפר בה יחידי.** ס"א דשוו ליחיד את הציבור או השותפין שלוחים להפריש משלהם ע"מ שיתכפר בה הוא שהוא ימיר בקרבן אע"ג שהוא משל ציבור דהא ודאי לא חשיב קרבן ציבור כיון שאין מתכפרים בו:

מסורת הש"ס

[כ] לעיל כ: יומא כ: זבחים ו. נדרים לו:, [כא] [חולין סט.], [כב] סס: ולף קלה. קדושין ז., [כג] [עי' תוס' לקמן דף ט. ד"ה מאומר. ש"מן:], [כד] לקמן כה. וש"נ.

תורה אור השלם

1. וְאִם הַמְקַדֵּישׁ יִגְאַל אֶת בֵּיתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכֶּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ: ויקרא כז טו
2. זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיְיָ עַל נִזְרוֹ מִלְּבַד אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ:
במדבר ו כא
3. כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ:
דברים כו יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' דבפותח קדושה קאים אינו מוסיף חומש נתכפר כל"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) רש"י ד"ה מהו מי אמרינן וכו' ומי הכא והכי פירושא מפרש: (ג) ד"ה א"כ דמקדיש וכו' וקרינא וכו' אלא אם"מ בתר: (ד) ד"ה הא כל כילד וכו' תשיג ידו מלבד וגו' אייתר להיכא שאינו יכול להפרים:

גליון הש"ם

מתני' אבל לא שליטין בהן. ע' לקמן דף כו ע"א תוס' ד"ה מהו דתימא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמר. נ"ל אמר. כיון דבפותח קדושה קאים כו'. נ"ל הכל כנ"ל: [ב] רש"י ד"ה מהא וד"ה אמ"ל וד"ה מהו שיימש לדף ט: [ג] ד"ה מהו. ופירושי מפרש. פי' כנר פיכתוב שם: [ד] ד"ה אין קדושה וכו' וכן לכל דבריו. נ"ל בכל דבריו פי' בשאר קדשים:

רבינו גרשום

מקדיש מוסיף חומש. או מתכפר מוסיף חומש כגון שהקדיש אחד קרבן לפטור חובתו של חבירו ואם רוצין לפדותו המקדיש או המתכפר אי זה חייב להוסיף חומש: **כגון דשוו צבור שליח.** או שותפין ואמרו לשליח זיל אקדיש לן בהמה דאי מקדיש לצורך אחר עושה תמורה דאי מקדיש נמי דהוי יחיד עביד תמורה וכיון דדבים ניתנו לא עבדי תמורה: **ועוד מהא שמעינן דאמר רב נחמן בר'.** וכי נזיר נידון בהשג ידו והלא אין בו קרבן עולה ויורד אלא קרבנו לה' על נזרו היינו שהשיג הוא משלו מלבד אשר תשיג ידו שהשיגו אחרים והפרישו לו משלהם: **לאמר הלכתא אמר אי לענין כפרה.** דמצי מתכפר בשל אחרים **פשיטא דמצי מכפר דמתנה קא יהבי אלא לענין תמורה קאמר והכי דאמר הפרישו בר'.** מאי הוי עלה לרב נחמן ת"ש דאמר ר' אבהו בר'. טובת הנאה שלו של תורס דמצי למיתב דינר מישראל למיתבא לבן בתו כהן:

ה) אין ממירין לא אברין. של קדשים בעוברין של חולין ולא אברים ועוברין של קדשים בשלמים של חולין דלא תפיס קדושת תמורה בחד אבר לחוד כשהוא מחובר לגוף הבהמה ולא אמר כלום וכן נמי לא שליטין בהן: ר' יוסי אומר ממירין אברים בשלימין. דקסבר כיון דאמר רגלה של זו (של) קדשים תהא תחת זו פשטה קדושת תמורה בכל הבהמה והיא תמורה דומיא דהא רגלה של זו עולה כו': **ולא שליטין בהן.** דאין בהמה של קדשים נתפסת בתמורה באבר אחד של חולין או בעובר של חולין ולא אמר כלום: **בן פדא אומר אין קדושה חלה על העוברין.** אם אמר אחד על בהמת מעוברת של חולין תהא עוברה קדוש אין קדושה חלה עליו:

ה) ע' פרש"י וכפירושו מוכח בגמ' ופ' הרגמ"ה ל"ע ובפסוק וולגא הגיהו שיהיה כפ' לש"י.

(ו) קדיש ואע"ג שאסור להפריש מחוסר זמן מ"מ בעוד שהוא במעי האם מותר כדמפרש בסמוך ואם (ש"ס) [לח] אם ואע"ג דלא פירש בסתמא הוא קדוש שמדעת האדם בסתמא שיהא הולד כמו האם וא"כ לר' יוחנן לא [לט] נ"ל ולא (צ"ק) [מ] לטעמיה כו' (ש"ס) [מא] אלה דהאי איפסר אות ו' נמקק (ש"ס) [מב] רש"ק מ"ז וס"ק מקיים הגי' [מג] הוא ולא פליג עליה אלא מדין דקדושה חלה והוי חולין במעי האם כדפיסנו (ש"ס) [מד] ממתניתין דפ' כילד (ש"ס)

ה) פ' רש"י כתומם הוא מדבני הספרי סס ומלאה דדרשת הספרי הוא מסיפא דקרא דמסיים כפי נדרו אשר ידור ודרשה דקרא מאחר תשיג.

מעריכין (לקמן כה.) [ז] [ח]האומר ולדה של זו עולה הרי זו וולד שלמים ואי אית ליה לבר פדא דשיירו משוייר אמאי ולדה שלמים הא אי בעי הוה משייר הולד במחוץ דבשלמא ר' יוחנן דאמר קדושה חלה על העוברין מיד דאמר היא שלמים דעתיה נמי לקדושה הולד בשלמים והוי הולד שלמים על קדושה פיו ולא מטוניה לאם אבל לבר פדא דאמר קדושה אינה חלה על העוברין אין הולד קדוש על פיו אלא מכח האם ואם סבירא ליה דשיירו משוייר אמאי אין הולד עולה אלא שמע מינה דצריך לומר דמיד [ט] [י]האם קדושה קדוש הולד מכח האם וא"ת כיון דאין קדושה חלה על העוברין היכי קאמר ולדה עולה והיא שלמים דבריו קיימין וי"ל דלדמים קאמר וא"ת היכי אפשר דקדושה חלה על העוברין [יא] והא אמר לאסור להקדש מחוסר זמן ולקמן אמרינן (פרק) [מג] כילד מעריכין על הבכור (גם זה שם) המבכרת שהיתה מעוברת אמרת [יב] מה שבמעי בהמה אם זכר עולה אלמא דאפילו לכתחילה מני מקדש ליה ומאי שנא [יג] ממחוסר זמן וי"ל דקודש שנולד מני מקדש ליה [יד] ומייתי ליה בבכורות (דף יד.) מקרא:

אבל הכא דאקדשה לאימיה הוא בכלל אימיה. וקשה לה"ר מ"ר למה לי להאי קריכותא לימא [טו] בהדי' דאי אשמועינן קמייתא הוה אמינא דשיירו אינו משוייר ולהכי איצטריך למימר דלא בולדה מתכפר לאשמועינן דשיירו משוייר כדפירש ועוד קשה דהיכי מצי למימר דהוא בכלל אימיה לא קדיש תתן בהדיא פרק כילד מעריכין (לקמן דף כה.) היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים אלמא קדוש הוא בכלל אימיה וי"ל דהכי פירושו הוא בכלל אימיה לא קדוש על פי האדם אלא מטוניה דאמו הוא קדוש דעובר ירך אמו הוא ואי שיירו אינו משוייר משום הכי איצטריך בגמרייתא לאשמועינן דקדוש הולד [טז] על פי האדם ולא מטוניה דאמו.

הר"ש: **כי תניא ההיא** קדושת דמים. וקשה אם כן מאי קאמר פרק כילד מעריכין (לקמן ד' כד:) סיפא דהאי ילדה שני זכרים אחד מהן יקרב עולה כיון דלית ליה אלא קדושת דמים אמאי יקרב עולה ואי אמרת דימכר לגרכי עולה הא קתני התם והשני ימכר לגרכי עולה ואם כן מה בין ראשון לשני ולריך לומר כיון דנחת בראשון קדושת דמים נחת ביה נמי קדושת הגוף: **אימורי הוא דלא מיבר הא מקדש קדישי עוברין.** דאי לא קדישי פשיטא דאין ממירין שליימין [בהן] וכהן [בהן] דאמר [יז] [יח] דלמא אלימא קדושת דמים דאסרה לה בגיזה ועבודה: ל"ג גם כאן כתוב בס"ר ל"ש דאמרינא דאמרינא דאמרינא

[א] הכי קאמר מקדישין איברין וממירין בהן [ב] אבל לא ממירין [אברים] בהן [ג] (ה) בולדי קדשים במעי אמן אין ממירין בהן [ד] עבדין תמורה הא אבראי עבדי והא תנן אין [ה] הוולדות עושין תמורה הא מני רבי יהודה היא אי רבי יהודה אברין מי קדשי הא לר' יהודה ליה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אמר ליה הכא [ו] במאי עסקינן בדבר העושה אותה טרפה לימא כתנאי [ז] השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי [ח] קתני חדא [א] אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ואינה נאכלת אלא ליום [ט] אחד ותניא אידך נאכלת לכל [י] אדם [יא] ונאכלין בכל מקום [יב] ואינן נאכלין בעזרה מאי לאו תנאי היא דמר סבר קדושה חלה על עוברין ומר סבר אין קדושה חלה על עוברין לא הני תנאי בהא קא מיפלגי דמר סבר [יג] ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ומר סבר [יד] ולדי קדשים [טו] במעי אמן הן קדושים [טז] ואיבעית אימא חד תנא הוא חדא מהלין מתנייתא במקדיש בהמה ואח"כ נתעברה [יז] וחדא מנהון שהקדישה מעוברת [יח] יב [יט] תניא רבי אליעזר אומר [כ] כלאים [כא] וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינום לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל [כב] לא קדושין בתמורה ולא מקדישין [כג] [לעשות] תמורה ותניא א"ר [כד] מאיר מאחר שאינן קדושין היאך מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואחר כך נטרפה במקדיש ולד ויצא [כה] [דרך] דופן אלמא קדיש ולד אמרי בתם במעי תמימה אפילו בר פדא נמי מודי דקדיש לא נחלקו אלא בתם במעי בעלת מום בר פדא סבר כיון דאימיה לא [כו] מקדישין קדושת הגוף הוא נמי לא קדיש ורבי יוחנן סבר הני כב' בהמות נינהו אימיה היא דלא מיקדשא [כז] אבל הוא קדוש [כח] לישנא אחרינא [כט] אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינום אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים [ל] וכרבי יהודה שהיה אומר הולד עושה תמורה הלין הוא דלא קדשי גופייהו אבל עוברין אחרים קדושין אמר אביי תם במעי תמימה דברי הכל קדיש גופיה אלא כי פליגי [לא] במעי בעלת מום [לב] דבר פדא סבר כיון דאימיה [לג] נמי לא קדיש גופה איהו נמי לא קדיש אלא לדמי רבי יוחנן סבר [לד] עובר לאו ירך אמו הוא ואע"ג דאימיה לא קדשה לגופה ולד מיהא קדיש לגופיה: א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו כו':

תנו

הכי קאמר מקדישין איברין וממירין בהן [לה] כו'. כלומר מקדישין אבר אחד וממירין אחרי כן באותה בהמה ואשמעינן הא' וממירין בהן דהאי דקאמר מקדישין איברין לאו למקדיש אבר לחודיה אלא למיפשט קדושה בכולה בהמה דאי אחבר לחודיה לא מצי למימר וממירין בהן דהא אפילו רבי יוסי דאמר [י.] ממירין אברין בשלימים מודה דאין ממירין שלימין בהן וכל שכן אברין באברין ודקתני סיפא דהך [לו] בריית' בפ' ג' אבל לא ממירין אשמעינן דאין ממירין [לז] בשלימים דאם אמר אבר בהמה זו תמורה [לח] לא אקדשים והיינו חומר בתחילת הקדש מבתמורה דתחילת הקדש כי אקדים חד אבר פשט בכולה ובתמורה כי אמר אבר זה תמורה תחת שלימה זו לא קדשה: **ועוברין שקדשו במעי אמן.** כגון ולד קדשים אע"פ שהן קדושין אין ממירין בהמה בהן כל זמן שהן במעי אמן והא לאו משום חומר בקדשים מבתמורה קתני אלא משום דתנא וממירין בהן בבהמה שקדשה ע"י אבר [לט] תני בעוברין אין ממירין בהן ור' יהודה היא [לדאמר] [מ:] ולד עושה תמורה דאי רבנן אבראי נמי לא עביד תמורה: **אלא לזכרי כהונה.** כדין חטאת. קא סלקא דעתך דבמפריס בהמה מעוברת עסקינן דאי במפרים ריקנית ונתעברה דכולי עלמא [מ] הואיל ומכח אימיה הוא דקדיש חולין הוא דוולדי קדשים בהוייתן הן קדושים כשהן נולדין ולא במעי אמן: **מאי לאו פנאי היא.** דלתנא קמא קדושה חלה על [מא] האברים מכח עצמן כשהיא מעוברת בשעת הקדש קדיש לגלתר דלא כוולדי קדשים הוא ולתנא בתרא אין קדושה חלה עליו אלא מכח אמו וכשאר ולדי קדשים הוא דבהוייתן הוא דקדיש. ולהכי נקט מי רבותא קא משמע לן דלא אמרי הואיל וחי הוא הוייתו חשיב ליה ואפילו לתנא בתרא ליקדש מכח אמו כשאר ולדי קדשים קא משמע לן דהואיל ולא כלו חדשיו לאו הוייתו הוא: **לא.** במפרים בהמה מעוברת לא אייתי הכא כלל אלא בבהמת קדשים שנתעברה ובהא פליגי תנא קמא [מב] סבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין כשהן נולדין הן קדושין ולא במעי אמן [מג]: **בהוייתן.** ליטמא דקרא נקט לאתרבו ולדות מייה דכתיב (דברים יב) רק קדשיך אשר יהיו לך וגו' ואמר מר אשר יהיו לך אלו הוולדות בפרק שני דבכורות (דף יד.): **ואיבעיא לימא חד תנא הוא.** הנך תרתי מתנייתא ודכולי עלמא קדושה חלה על העוברין לגלתר כר' יוחנן והך דקתני דלא קדיש עובר במקדיש בהמה ואח"כ נתעברה דוולדות קדשים בהוייתן הן קדושין והאי דקתני דלא לגלתר הוא דלא קדיש עובר לאו ירך אמו הוא [מג] כשהקדישה מעוברת: **לא קדושין בתמורה.** שאם הן חולין והמירן בבהמת קדשים אינם נתפסין ואפילו תמורה אחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן וכל שכן אם הקדישם ממש אינן קדושין: [מד] **ואין מקדישין.** אחר לעשותו תמורה אם הן קדושין והמיר בהמת חולין בהן. ורבי [מה] מאיר מפרש היכי משכחת לה דליהוי [מו] קדושין מאחר שהן אינן קדושין בשום קדושת הגוף מהיכן יהו הן מקדישין ועושין תמורה והא עץ בעלמא ניתנו: **אי אתה מוצא.** שיהו הן קדושים [מז] דלא איצטריך למיתני לא מקדישין אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה זו והאי הקדיש הקדשה את מומה: **במקדיש ולד.** במעי אמו דחיילה עליה קדושה מיד והדר יצא לדרך דופן: [מח] הני איצטריך למימר דאין מקדישין. וסיפא דמילתא מפרש בפרק יש בקרבנות (לקמן דף יח.): [מט] **כלאים וטומטום ואנדרוגינום אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים.** שנתעברה [נ] מהן בהמת קדשים לאחר הקדשה אלמא קדיש עובר מדקתני במקדיש עובר ויוצא דרך דופן דהאי הוא דלא קדיש לא יצא דרך דופן קדיש בקדושה קמייתא קדושת הגוף ועבדי תמורה דמיס לא הוה עביד תמורה אפילו יצא דרך רחם: [נא] **יהיה**

[א] אבל לא ממירין [אברים] בהן ועוברים שקדשו במעי אמן אין ממירין בהן [ב] (ה) בולדי קדשים במעי אמן הוא דלא [ג] עבדין תמורה הא אבראי עבדי והא תנן אין [ד] הוולדות עושין תמורה הא מני רבי יהודה היא אי רבי יהודה אברין מי קדשי הא לר' יהודה ליה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אמר ליה הכא [ה] במאי עסקינן בדבר העושה אותה טרפה לימא כתנאי [ו] השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי [ז] קתני חדא [א] אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ואינה נאכלת אלא ליום [ח] אחד ותניא אידך נאכלת לכל [ט] אדם [י] ונאכלין בכל מקום [יא] ואינן נאכלין בעזרה מאי לאו תנאי היא דמר סבר קדושה חלה על עוברין ומר סבר אין קדושה חלה על עוברין לא הני תנאי בהא קא מיפלגי דמר סבר [יב] ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ומר סבר [יג] ולדי קדשים [יד] במעי אמן הן קדושים [טו] ואיבעית אימא חד תנא הוא חדא מהלין מתנייתא במקדיש בהמה ואח"כ נתעברה [טז] וחדא מנהון שהקדישה מעוברת [יז] יב [יח] תניא רבי אליעזר אומר [יט] כלאים [כ] וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינום לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל [כא] לא קדושין בתמורה ולא מקדישין [כב] [לעשות] תמורה ותניא א"ר [כג] מאיר מאחר שאינן קדושין היאך מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואחר כך נטרפה במקדיש ולד ויצא [כד] [דרך] דופן אלמא קדיש ולד אמרי בתם במעי תמימה אפילו בר פדא נמי מודי דקדיש לא נחלקו אלא בתם במעי בעלת מום בר פדא סבר כיון דאימיה לא [כה] מקדישין קדושת הגוף הוא נמי לא קדיש ורבי יוחנן סבר הני כב' בהמות נינהו אימיה היא דלא מיקדשא [כו] אבל הוא קדוש [כז] לישנא אחרינא [כח] אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינום אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים [כט] וכרבי יהודה שהיה אומר הולד עושה תמורה הלין הוא דלא קדשי גופייהו אבל עוברין אחרים קדושין אמר אביי תם במעי תמימה דברי הכל קדיש גופיה אלא כי פליגי [ל] במעי בעלת מום [לא] דבר פדא סבר כיון דאימיה [לב] נמי לא קדיש גופה איהו נמי לא קדיש אלא לדמי רבי יוחנן סבר [לג] עובר לאו ירך אמו הוא ואע"ג דאימיה לא קדשה לגופה ולד מיהא קדיש לגופיה: א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו כו':

[מ] **הא** מני ר' יהודה היא. יש ספרים גרסינן אי ר' יהודה ריש"א היכי ממוקמא דקתני ולא אברין דמוקין בשלמים דקדש דמשמע תמורה הוא ולא עבדי אברין לבהמה לדיחול קדושת תמורה על כל גוף הבהמה משום אבר דידיה שהמירו בשלימים הא מיקדי קדישי אברים בתחילת הקדש אם הקדיש אבר אחד פשטה קדושה בכולה דהא תנא דמתני' האי סברא אית ליה [מא] מקדמהדר ליה והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה מכלל דמודה תנא קמא בתחילת הקדש דפשטה בכולה ור' שמעון הוא דהוי בר זוגיה דרבי יוסי לקמן בברייתא ואמר בתחילת הקדש כולה עולה ואשמעינן בתמורה דלא אי משום דדרים בהמה בבהמה אי משום דמקיש תמורה למעשר בסיפא דפירקין מה מעשר קרבן יחיד כו' ומהיכי היקשא גופא יליף מה מעשר אינו נוהג באברים אף תמורה אינה נוהגת באברים והכי אמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף סט.): דאי רבי יהודה האמר לקמן בברייתא דלא פשטה קדושה בכולה הכא במאי עסקינן דדייקינן הא שלא ע"י תמורה קדשה כל הבהמה ע"י אבר אחד כגון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דאמרי' לקמן מודה ר' יהודה בדבר שיעשה אותה טרפה כגון אם הקדיש אחת מרגליה מן האלכוסה ולמעלה הרי כולה עולה ובתמורה [מב] מג[לא] דדרשי' בהמה בבהמה ע"כ לשון רש"י ונראה דאין לריך לגרוס כל זה דמשמע דפריך מטעם דמהדר ליה ר' יוסי והלא במוקדשין כולה מכלל דמודה ת"ק בה ובפ' בהמה המקשה (גז"ש) יש לשון אחר דרבי יוסי דאנפשיה קמהדר אבל תנא קמא פליג עליה אפילו בתחילת הקדש ואם כן איכא למימר דרבי יהודה היא: **הכי** קאמר מקדישין איברין וממירין. כך גירסת רש"י ור"ל אם פשטה קדושה בכל הבהמה ע"י קדושת מז[הבהמה ממירין בכל הבהמה אבל אמר אבר זה של חולין תהא תמורה לא אמר כלום ונראה דמשום הכי דחיק רש"י לגרוס וממירין משום דפריך עלה בסמוך אברים מי קדישי דאי לא גרס וממירין איכא אשכחת דאמר אברין קדשי אלא מדקאמר אברין ממירין ועל כרחין הייט דשהקדיש האבר ופשטה קדושה בכל הבהמה ולא נהירא לגרוס וממירין חדא דאיתו ברוב הספרים ועוד דבמתניתין גבי חמור בתחילת הקדש מבתמורה תני דאי גרס וממירין אין זה חומר בתחילת הקדש מבתמורה ולכך נראה דלא גרס ליה והא דפריך עלה בסמוך אברים מי קדשי משום דקתני מקדישין ועוברין ואברים ובולדי אבר לחודיה לא הקדישו אי לא דפשטה קדושה בכל הבהמה: **השוחט את החטאת.** כגון שעירה דאיתו כשבה אי אפשר לילד תוך שנתה כדאיתא בבכורות (דף יט.): **ומצא** בה בן ארבע חי. דאיתו בן ה' בבהמה דקה אינה ניתרת מנ[לרבנן בשחיטת אמו פרק בהמה המקשה (חולין דף עד.):

מדקישין **איברים** וממירין בהן כו' (ש"מ) נג[פיפא דהך מתניתין בפ' (ש"מ) נד[ממירין איברין בשלמים (ש"מ) נה[פ' (צ"ש) נו[ן אבר תנא בעוברין אין כו' היא דאמר ולד (ש"מ) נז[ן עלמא **סברי** הואיל (ש"מ) נח[ן עלמא מכח עצמם כשהיא מעוברת בשעת הקדש וקדיש לגלתר אלמא כולדי וכו' (ש"מ) נט[ן קמא סבר ולדות שהקדישם במעי אמן הן קדושים **ותנא בתרא** סבר (ש"מ) נ[ן הל"ל (צ"ש) נא[ן אמו הוא כשהקדישה (ש"מ) נב[ן קדושין הש"ל ומה"ל ולא מקדישין לעשות בהמה אחרת תמורה אם (ש"מ) נג[ן **ורבי** מפרש (ש"מ) נד[ן דליהוו מקדישין מאחר (ש"מ) נה[ן דאיצטריך (צ"ש) נו[ן הל"ל (צ"ש) נז[ן אמן לאחר שקדשה אלמא. (צ"ש) נח[ן קדש לגמרי למעבד (ש"מ) נט[ן שיין לדף י ע"ב, נט[ן קדש לגמרי אבל לא לדמי רבי יוסי והלא וכו' (רש"ש) סא[ן לא דרשינן (ש"מ) סב[ן ל"ל דרשינן וכ"ל כרש"י דף י ע"ב, סג[ן ל"ל האבר (צ"ש) סד[ן ל"ל מדקמהדר ליה כו' (ש"מ) סה[ן ל"ל לר' מאיר.

צו א ב מיי' פ"ד מהל' תמורה הל"י:
צז ג ד מיי' פ"ל מה הלכה י"ז:
צח ה מיי' שם פ"ד הלכה ט ופט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ח:

מוסף רש"י

בהוייתן הן קדושים. גלדתן מתקדשות (זבחים קיד.) כשנולדים הן קדושים ולא במעי אמן (מנחות פג. מכת"י) ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום דהא דוולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיהיו לך, דכתיב רק קדשיך, אלו התמורות, אשר יהיו לך, אלו הולדות (שם, וכעי"ז זבחים שם). כלאים. פסול לקרבנות דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב, פרט לכלאים, כי יולד פרט ליולד דופן, והבך המשקה יליף ר' אלעזר מקרא בפ' יש בקרבנות (לקמן יח.) דלא חייל קדושה עליהן, ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע וברבע מוקלה ונעבד ואתמן ומחיר חייבא עליהן קדושה הגוף ולריכין מוס קבוע ליפדות עליו ואלחר פדיון לאוריין בגיזה ועבודה, הני לא חייבי עליהן אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מוס ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיון (ביכורים פד.). לא קדושין בתמורה. לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשי, דאפילו בעל מוס שקדש מומו לתקדשו לא נתחל ליה קדושה הגוף כדאמר בבכורות בפ"ג (יד.) אלא אפילו אם תמיר קודם כאן הני לא מקדשי, דאילו בעל מוס חייבא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף מיפדיה, דכתיב (ויקרא כז) טוב בכע אם המר ימירנו, אפילו הכי אהני לא חייבא (יבמות שם) אע"פ שהתמורה אלה קדושת הגוף על בעל מוס קבוע, אינם אלה על אלו, ולכל שכן שאין קדושת הגוף אלה עליהן בהקדש הפה אלא קדושת דמים בעלים ואינם ולריכין מוס לפדות (לקמן יז.). ולא מקדישין לעשות תמורה. שאם הם קדושין אין עושין תמורה, והיכי דמי שהן עצמן קדושין, הא אין נתפסין בקדושה, כגון שהיו ולדות קדשים, דקדשי אבר אמן (בכורות מב.). אי אתה מוצא אלא במקדיש כו'. אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינום שנפסלו משעת יליתם אי אתה מוצא שיקדיש אלא בולדות קדשים, שהיתה אמן קדושה, ומה תקנתם יכנו ויסתאנו ויפדה ויאכלם וטרפה תקבר (יבמות פד.).

שינויי נוסחאות

מ) אבל לא ממירין בהן נמתקן (ש"מ) נ) בהן אי בולדי (ש"מ) נ) עבדי תמורה הא דמ) ד) אין הולד עושה תמורה הא נמי ר' יהודה דאמר הולד עושה תמורה מ' (ש"מ) (בבכורות מב.). אי אתה מוצא אלא במקדיש כו'. אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינום שנפסלו משעת יליתם אי אתה מוצא שיקדיש אלא בולדות קדשים, שהיתה אמן קדושה, ומה תקנתם יכנו ויסתאנו ויפדה ויאכלם וטרפה תקבר (יבמות פד.).

מ) נגלה אל"ל ונתגלה הקדישה ונכסוף וכו'.

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה הא מני ר' יהודה היא וכו' אבל ת"ק פליג עליה. גליון והא דאמר בפ' בהמה המקשה דר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר היינו לפי המתרץ דמודה ר' יהודה וה"ק והלא במוקדשין לדידי ולדידכו נמי בדבר שהנשמה תלויה בו מודיתו בו והכי נמי בתמורה כן. תוי"ט: **תוס' ד"ה הכי קאמר וכו' על ידי קדושת אבר ממירין בכל הבהמה.** עין בהשמטות בסוף המסכת: **שם מי קדיש.** עין בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה ומצא בן ד' חי.** דאי בר חמש הוי ליה כלו חדשיו בבהמה ואינו ניתר בשחיטת אמו לר"מ דאמר כלו לו חדשיו טענן שחיטה. תוי':

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אין ממירין בהן ואי בולדי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ה"ק מקדישין. הולרך להוסיף וממירין בהם משום סיפא ועוברין שקדשן כו' במ"ש רש"י (דלא כתוס' ד"ה ה"ק. ומראה דמש"ה כו'): [ב] שם ומלכלין ל"ל ומלכלת: [ג] ואינן נאכלין בעזרה ל"ג וכל"ל ומלכלת לעולם וכ"ה לקמן בדף כח: [ד] תניא ר"ח. ל"ל תנן ר' אלעזר (עפתי"ע ספ"מ דיבמות): [ה] דאימיה לא מקדיש. ל"ל לא מיקדשא: [ו] ל"א אבל כו' עד קדוש לגופיה ל"ג לפיפש"י ולהגולרסין כל"ל ל"א תנן ר"ח עד ויוצא דופן אבל כלאים כו': [ז] רש"י ד"ה במקדיש וד"ה הני וד"ה כלאים הל"ש:

רבינו גרשום

תני הכי מקדישין אברין וממירין בהן: ועוברין שקדשו במעי אמן. כגון שהקדישן ואח"כ נתעברו אין ממירין בהן ולעולם הא בעי בולדי קדשים מיירי אבל בעוברין דעלמא ליכא למשמע מיניה אבתי דקדישי: **אי ר' יהודה.** אימא רישא מקדישין אברין וממירין בהן (והיכי) והיינו ממירין בהן והא ליה לר' יהודה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה והכי נמי לענין תמורה: **א"ל ר' יוחא הא מודי ר' יהודה דאי הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דקדשה כולה.** ובההוא אבר קאמר מקדישין איברין וממירין בהן ולעולם בולדי קדשים קא מיירי: **ל"א אבל לא ממירין קחני מיהת מקדישין עוברין.** א"ל כגון דאקדשינהו לדמיהו דכותה גבי אברים דאקדיש איברים לדמיהו וטעמא משו' דאקדשינהו לדמיהו אין ממירין הא אקדשינהו לגופיהן קדשי למעבד תמורות הא אמר ר' יהודה אברים לא קדשי למיהוי כולה תמורה וליכא לאוקומה כר' יהודה א"ל כי תנן מקדישין עוברין בולדי קדשים קתני אי בולדי קדשים כר' כדתרגינן לעיל בלישנא קמא: **ומצא בה בן ארבעה חי.** בבהמה דקה מיירי דמעבדה לה' חדשים: **בהוייתן הן קדושים.** בשעה שיצאו לאויר העולם ובתראה ה) דנתעברה ובסוף הקדישה דלא קדיש וולד דלא אקדיש אלא בה לחודה: **אין קדשין.** לחיות תמורת קדשים: **ואין מקדישין.** לעשות תמורה שאם הקדשים הן כלאים וטרפה לא אלימי דלא קדישי למיתפס בהמת חולין בתמורתן: **תניא.** בהמה דאיתא: **אי אתה מוצא.** דאצטריך למימר דלא מקדישין אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה דמעיקרא קדשה כי הויא שלימה ואשתא כי נטרפה לא מקדשה לעשות תמורה: **וכן במקדיש וולד במעי אמו ואח"כ יצא דרך דופן.** (דמעיקרא קדיש ואשתא כי יצא דרך דופן לא מקדיש לאיתפוסי תמורה) אבל טרפה [כי] מעקרו קודם הקדש ויוצא דופן (לאחר) [מאחר] שנולד לא קדיי אבי קדשים. והאי לאחר שהקדיש יצא דרך דופן והאי ואח"כ יצא דרך דופן כגון שנגנמו או שנעקרו כותלי בית הרחם אלמא קדיש וולד במעי אמו ותיובתא לבר פדא: **אמרי בעובר תם במעי תמימה אפ' בר פדא מודי ליה יוחנן דקדיש.** דומיא דהאי מקדיש וולד ואח"כ יצא דרך דופן דהיינו תם במעי תמימה כל זמן שהוא במעיה לא נחלקו כו': **ל"א אבל טומטום וכלאים ואנדרוגינום אי אתה מוצא כו'.** כלומר הני תרי טרפה ויוצא דופן מצית מוקמת לה אפי' בחולין דדאמרן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינום אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים וכו' דאמרן אבל אם אינו בולדות קדשים בעוברי קדשים דהני לא הוו להו שעת הכושר מעולם דמשעת יצירת נפסלו נעשה כלאים וטומטום ואנדרוגינום (אלא) לא קדשו אלא אגב אימיהו לחכי קאמר אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים וכו' יהודה דאמר הולד עושה תמורה: **הלין הוא דלא קדשין גופיהו.** אלא אגב אימיהו דלא קדישי אלא לדמים משום דבעלי מומין ניתנו אבל עוברין אחרינו אחרינו ניתנו קדשי גופייהו אפי' במעי אימן חולין וקשיא לבר פדא אמר אביי בתם במעי תמימין כו' כדלעיל:

רב חסדא סבר כמאן דאמר טריפה אינה חיה ורבא סבר כמאן דאמר טריפה חיה. וכפ"ק דבכורות (דף ג.) נספקה סוגיא זאת גבי שותפות עובד כוכבים דרב חסדא סבר טריפה חיה וזו מן הסוגיות הפוכות שבהש"ס וכן מלינו בשאר דוכתי גבי פלוגתא דאביי ורבא דידיס מוכיחות במסכת נדרים (דף ה.:) ובמסכת גזיז (דף סב. ע"ב) ומיהו צריך עיון לפי הא דאמר רבא הכא טריפה חיה [1]דבפרק החולן (יבמות דף ו) אמר רבא גבי ספק טרפה מסהיגן לה י"ב חדש:

[1] **התם לא נחתא ליה** [2]קדושת הגוף. [3] פירש רש"י דסבר דשותפות העובד כוכבים פוטרת מן הבכורה [4] וכפ"ק דבכורות (דף ג.): קאמר אפי' למ"ד שותפות העובד כוכבים אינו פוטר והא דאמר התם לא נחתא ליה קדושה ר"ל להקריב: **היא** שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו. פירוש אם הולד אסור משום חולין בעזרה ונראה דמגי למיפסטיה מהסיל דלעיל דהשחיטו את החטאת ומצא בה בן ד' מי משמע דלא הוי חולין בעזרה:

תנו רבנן [5] [6]איכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל [1]כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש ממנו לה' ולא כולו לה' יכול תצא לחולין ת"ל יהיה קדש הא כיצד [2]תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין [7] חוץ מדמי אבר שבה דברי רבי מאיר ורבי יהודה [א] [8] [ג] ור' יוסי ור' שמעון אומר מנין לאומר רגלה של זו עולה שכולה עולה שנאמר כל אשר יתן ממנו לה' כשהוא אומר יהיה קדש לרבות את כולה אמר מר תמכר לצרכי עולות [ב] והא קמייתי בהמה מחוסרת אבר אמר רבא באומר הרי עלי עולה בחייה [9] אמר רב חסדא [3] מודה רבי יהודה בדבר [4] שעושה אותה טרפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה ורב ששת אמר [5]בדבר שהיא מתה מאי איכא בין רב חסדא לרבא איכא בינייהו טרפה היה רב חסדא סבר לה כמאן דאמר [6]טרפה אינה חיה

ורבא סבר לה כמ"ד טרפה חיה ומאי איכא בין רבא לרב ששת איכא בינייהו דרבי אלעזר [7] דאמר רבי אלעזר [8] הניטלה ירך וחלל [9] שלה נבילה רבא סבר לה כרבי אלעזר רב ששת לא סבר לה כר' אלעזר מיתיבי אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בדבר שאין הנשמה תלויה בו ודברי רבי יוסי בדבר שהנשמה תלויה בו [10] לאו מכלל דפליג עליה דרבי יהודה בשלמא נראין דברי רבי יהודה בדבר שאין הנשמה תלויה בו [11] מכלל דפליג עליה דר' יוסי אלא נראין דברי רבי יוסי בדבר שהנשמה תלויה בו [12] לאו מכלל דפליג עליה דרבי יהודה ותיובתא דכולהו לא חסורי מיחסרא והכי קתני נראין דברי רבי יוסי לר' יהודה שהנשמה תלויה בו שאף רבי יהודה לא נחלק עליו אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו אבל בדבר שהנשמה תלויה בו מודי ליה בעי רבא בעוף מהו [1] בהמה אמר רחמנא והא לאו בהמה היא או דלמא [2]קרבן אמר רחמנא [13] והאי נמי קרבן הוא [3]תיקו [14] בעי רבא [4]הקדיש אבר לדמיו מהו דתיחות ליה קדושת הגוף [ג] מי אמר [15] כיון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת הגוף [16] ומדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולה או דלמא חד מגו אמר תרי מגו לא אמר [17] תפשוט ליה מדידיה דהאמר רבא [5] הקדיש [6]זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף התם דאקדשיה לכוליה הכא [18] דאקדשיה חד אבר מאי [19] תיקו בעי מיניה [20] מרבא [7]הקדיש חד אבר מהו בגיזה תפשוט לך מהא [8] דתניא [21] [2] לא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז בשלך ושל אחרים התם לא נחתא ליה קדושה כלל הכא נחתא ליה קדושה [22] לישנא אחרינא התם אין בידו להקדישו הכא בידו להקדישו בעא מיניה אביי [23] מרבא הקדיש עורה מהו בעבודה [24] תא שמע האומר מה שבמעיה של זו עולה מותרת בגיזה ואסורה בעבודה [25] מפני כחוש עובר שבה אמר ליה כי קתני אסורה בעבודה מדרבנן אי הכי אפילו בגיזה נמי תיתסר אמר ליה עבודה דמיכחשא [26] גזרי בה רבנן גיזה לא גזרי בה רבנן בעא מיניה אביי מרב יוסף [8]היא שלמי' וולדה חולין ושחטה בפנים מהו למ"ד ולדי קדשים בהוייתן הן קדושין מי הוי חולין בעזרה או לא

א"ל

הקדיש אבר לדמיו מהו דתיחות קדושת הגוף. לכל הבהמה ותיקרב עולה [29] מי אמר לרבי יוסי מדלקדיש חד אבר לדמיו פשטה קדושה לכולה בהמה לדמיה ומיגו דנחתא ליה קדושת דמים לכולה בהמה נחתא ליה קדושת הגוף הואיל ליה גופא חזיא לעולה למה לי למוכרה ולהביא בדמיה עולה הלכך בעל כרחיה קדשי קדושת הגוף: **תני מיגו.** חד דהוא לא הקדיש אלא אבר ולדמיו ואנן צריכין לומר מגו דחייל אאבר חייל אכולה בהמה לדמיה ומגו דנחתא [9] כולה לדמיה נחית נמי כולה לקדושת הגוף: **ותפשוט ליה מדידיה.** דולמי נחתא לה קדושת הגוף: **דהא אמר רבא הקדיש זכר.** אילו הכי נקט רבא זכר דבעולה איירי רבא ונקבה לא חזיא לעולה וליכא למימר [10] קדושת הגוף: **לדמיו.** להביא בדמיו עולה קדוש קדושת הגוף ואינו יכול למכרו הואיל והוא עצמו יקרב בעולה. והכא נמי הואיל ולרבי יוסי נחתא קדושה כולה על ידי שאבר קדשה נמי לגופה: **הכא דאקדשה לכולה קדישי אבר מהו בגיזה.** בעבודה לא תיבעי לך דאסור דהא מכחיש [11] לה: **בשלו ושל אחרים.** עובד כוכבים. אם יש לך בכור בשותפות עם העובד כוכבים מותר לגוזזו הכא נמי הואיל והחולין והקדש שותפין בו מותר: **הכא.** גבי בכור לא נחתא ליה שום קדושה ואפי' לחלקו של ישראל דשותפות עובד כוכבים פוטרת מן הבכורה הכא נחתא קדושה [12] להך אבר: **אין בידו להקדישו.** הואיל ויש לעובד כוכבים שותפות בו: **הקדיש עורה.** של בהמה מהו בעבודה בגיזה לא תיבעי לך דלא מכחיש ליה לעור אבל עבודה מכחשא ליה לעור: [13] **מפני כחוש העובר.** והכא נמי איכא כחוש עור: **מדרבנן.** וכי מיבעיא [14] ליה מדאורייתא ומלילקי עליה: **היא קדושין וולדה חולין.** הקדיש בהמה מעוברה חוץ מעוברה לדבריהן אי אינה דמאן דאמר וולדות הקדש בהוייתן הן קדושין. כלומר אדם שהקדיש בהמה ואחר כך נתעברה ומיבעיא לי אינה דמאן דאמר וולדות הקדש בהוייתן הן קדושין והשתא מיהא לא קדיש עובר ושחטה לאם בפנים כך נתעברה מי הוי ולד חולין בעזרה ומחייב דהא לא הקדיש עובר או לא: [15] **א"ל.** לא מחייב: מי

ד) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ב.]; ה) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ג.]; ו) [ערכין ה. ע"ב]; ז) שטעות יש. ע"ש בכורות יד: [לקמן יט: ערכין ה.]; ח) [דמיא וכו' בכורות יד: ע"ב. רש"ב], ט) עי' רש"ס שכ' שהרמב"ם מפרש דלרבי יהודה בעי וכגון שהקדיש בעוף אבר שהנשמה תלויה בו ע"ש, ועיין רש"ס, י) [שיך לעמ' הבא], כ) [ע' רש"ס לסוגיא התו' בבכורות שם.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שעושה אותה וכו' וחלב שלה אבל וכו' מלכרוכה ומעבלה כגון הלב והדושטן לא מודה וטעמא מפרש לקמיה הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ור' יוסי. צ"ל ר"י ור"ש אומרים: [ב] שם והא קמייתי כו'. גירס"י בתוי' ל"ה והא מייתי בהמה למקדים גופה כי ליתה כולה לגידי' כגון דאמר מחוסר מן הדא בהמה לעולה: [ג] שם מי אמר כיון כו'. הוא נגון גמ' וכ"ה בהרבה מקומות דאל"כ מאי פריך גמ' ומפקוט כו': [ד] רש"י ד"ה בתמה. זוז וחוז. פי' הרבה דיעריס: [ה] ד"ה ור"ש. בפ"ק כו'. פי' לפיכך אפשר לה לחיות: [ו] תוס' ד"ה התם כו'. והשתא אמי שפיר לגבא אחרינא על הפגנא אחרינא:

רבינו גרשום

והא קא מייתי בהמה מחוסרת אבר. דמעיקרא איקדיש מינה אבר: **אמר רבינא באומר הרי עלי עולה בחייה.** באומר זה הקונה בשעת נדרו הרי עלי עולה בחייה כלומר הרי עלי להביא עולה שיכולה לחיות ואפי' היתה מחוסרת אותו אבר שהוקרש מקודם היתה יכולה לחיות ומה שנדר הביא. **ל"א והא קא מייתי בהמה כו'.** אמר רבא כגון דאמר בשעת נדרו הרי עלי בזוזא מן הדא בהמה לעולה כלומר דאינו קרב עליו אלא בשוה זוז ממנה לעולה דהשתא חוץ מאותו אבר המוקדש עדיין יש בה שוה כמה זוזים ומה שנדר יכול להביא: [מדרה ר' יהודה] **בדבר שהנשמה תלויה בו.** דאי אקדיש אבר מינה שהנשמה תלויה בו כגון לב או כבד דקדשה כולה: **או בדבר שעושה טרפה.** אם ניטל ממנה אותו אבר כגון שנתחך רגלה מן האדרכובה ולמעלה: **ורבא סבר לה.** כמאן דאמר טרפה חיה להכי קאמר בדבר שעושה אותה נבילה כגון ניטל הירך וחלל שלה נבילה: **רב ששת לא סבר לה כר' אלעזר.** להכי קאמר בדבר שהיא מתה מיד ולא שהתא מפרכסת אלמא בתרווייהו פליגי: **ותיובתא דכולהו.** דרב חסדא ורבה ורב ששת: **אלא חסורי מחסרא והכי קתני כו'.** ולא קשיא להו: **בעוף מאי.** אמר ר' יוסי דאי איקדיש רגל מן העוף הוי נמי כולו קדוש אי לא מי אמרינן קרבן אמר רחמנא ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' והאי נמי קרבן הוא: **פשוט מן הא דאמרת הקדיש זכר** דראוי לעולה הקדישו לדמיו קדוש קדושת הגוף: **התם משום דאקדישה כולה דמיו.** לגבי **הכא** נמי הואיל ולרבי יוסי נחתא קדושה כולה על ידי שאבר קדשה נמי לגופה: **הכא דאקדשה לכולה קדישי אבר מהו בגיזה.** בעבודה לא תיבעי לך דאסור דהא מכחיש [16] לה: **בשלו ושל אחרים.** עובד כוכבים. אם יש לך בכור בשותפות עם העובד כוכבים מותר לגוזזו הכא נמי הואיל והחולין והקדש שותפין בו מותר: **הכא.** גבי בכור לא נחתא ליה שום קדושה ואפי' לחלקו של ישראל דשותפות עובד כוכבים פוטרת מן הבכורה הכא נחתא קדושה [17] **אין בידו להקדישו.** הואיל ויש לעובד כוכבים שותפות בו: **הקדיש עורה.** של בהמה מהו בעבודה בגיזה לא תיבעי לך דלא מכחיש ליה לעור אבל עבודה מכחשא ליה לעור: [18] **מפני כחוש העובר.** והכא נמי איכא כחוש עור: **מדרבנן.** וכי מיבעיא [19] ליה מדאורייתא ומלילקי עליה: **היא קדושין וולדה חולין.** הקדיש בהמה מעוברה חוץ מעוברה לדבריהן אי אינה דמאן דאמר וולדות הקדש בהוייתן הן קדושין. כלומר אדם שהקדיש בהמה ואחר כך נתעברה ומיבעיא לי אינה דמאן דאמר וולדות הקדש בהוייתן הן קדושין והשתא מיהא לא קדיש עובר ושחטה לאם בפנים כך נתעברה מי הוי ולד חולין בעזרה ומחייב דהא לא הקדיש עובר או לא: [20] **א"ל.** לא מחייב:

ז) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ד.]; ח) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ה.]; ט) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ו.]; י) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ז.]; כ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ח.]; ל) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ט.]; מ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יא.]; נ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יב.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יג.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יד.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ט"ו.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ט"ז.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יז.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יח.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' יט.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כ.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כא.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כב.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כג.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כד.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כה.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כו.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כז.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כח.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' כט.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ל.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לא.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לב.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לג.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לד.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לה.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לו.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לז.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לח.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' לט.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מ.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מא.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מב.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מג.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מד.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מה.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מו.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מז.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מח.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' מט.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נ.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נא.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נב.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נג.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נד.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נה.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נו.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נז.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נח.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' נט.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ס.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סא.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סב.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סג.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סד.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סה.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סו.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סז.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סח.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' סט.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ע.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עא.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עב.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עג.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עד.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עה.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עו.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עז.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עח.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' עט.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פ.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פא.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פב.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פג.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פד.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פה.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פו.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פז.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פח.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' פט.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צ.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צא.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צב.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צג.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צד.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צה.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צו.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צז.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צח.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' צט.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' ק.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קא.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קב.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קג.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קד.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קה.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קו.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קז.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קח.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קט.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קי.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיא.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיב.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיג.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיד.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קטו.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיז.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיח.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קיט.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכ.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכא.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכב.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכג.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכד.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכה.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכו.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכז.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכח.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קכט.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קל.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלא.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלב.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלג.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלד.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלה.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלו.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלז.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלח.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קלט.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמ.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמא.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמב.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמג.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמד.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמה.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמו.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמז.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמח.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קמט.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנ.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנא.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנב.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנג.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנד.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנה.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנו.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנז.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנח.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קנט.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קס.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסא.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסב.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסג.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסד.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסה.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסו.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסז.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסח.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קסט.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קע.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעא.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעב.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעג.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעד.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעה.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעו.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעז.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעח.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קעט.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפ.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפא.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפב.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפג.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפד.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפה.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפו.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפז.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפח.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפט.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפי.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ע) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; פ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; צ) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ק) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ר) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ש) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ת) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; א') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; ב') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ג') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; ד') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; ה') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ו') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ז') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיח.]; ח') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיט.]; ט') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיי.]; י') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיא.]; כ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיב.]; ל') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיג.]; מ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיד.]; נ') [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפטו.]; ס) [מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הל' קפיז.]; ע) [מיי' פ

מסורת הש"ס

[א] (תרומות פ"ב משנה ו), ב) [נקמן נח:], ג) [נקמן נח: לעיל י:], ד) [לעיל י:], ה) תרומות פ"ב מ"ו ע"ש [שנת קמב.], ו) ע"ז מט. עג: מכלה פ"ג משנה יא [פסחים כו:], ז) [תוספתא דמקוואות פ"ד ה"ב ע"ש].

הגהות הגר"א

[א] גמ' עושין מי חטאת. גרס"י נעשין. וי"ל דגי' עושין הוא שפיר וה"פ דאין מי חטאת אם נמן ממנו למים אחרים עושין אותן מי חטאת אלא דוקא ממן אפר עושה מי חטאת:

מוסף רש"י

מדמע כתרומה ודאי. זה שנפרש משם ואוסר ל"ש של חולין כאילו היא תרומה ולפי (שבת קמב.). אינה מדמעת אלא לפי חשבון שבה. אין המדומע מדמע חולין אחרים אלא לפי חשבון התרומה שנמדומע, כגון אם תאילנו נדמע ס' של חולין ע"י אותה תרומה וחזרה אותה ממנו ונפלה לתוך אחרים לא חשבינן תרומה אלא ס' שבאותה זו ומדמע עד ל"ש שכנגדו ואם יש חולין יותר מאותה כנגדו עולה (שם). שאור של חולין. ושאור אחר כו' תרומה, שנפלו לתוך העיסה. של חולין, ולא בזה כדי להחמיץ. עיסה זו (ע"ז מט.). אחר אחרון אני בא. אותו שנפל אחרון, אם של חולין נפל אחרון ביטל את הראשון ומותר לזרים ואם של תרומה נפל אחרון אסור לזרים (ע"ז מט.).

רבינו גרשום

א"ל מי קרינא ביה והביאום להי' כי ירחק ממך המקום וזבחת. כלומר מה שאתה זובח ברחוק מקום בחרן אתה אוכל חולין ואי אתה אוכל מה שאתה זובח בקרוב מקום כלומר חולין שנשחטו בפנים דהא לאו בר זביחה הוא: אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון תרומה שיש בה כדמפרש בגמ': מאה של תרומה שנפל לפחות ממאה. כגון שנפלה בעשרים סאין של חולין לפי שדין התרומה הוא שאם נפלה במאה חולין שמתבטלת ובכשיר נפלה בפחות ממאה כמו שנפלה בעשרים סאין של חולין והלך מן אותו דימוע ונפל למקום אחר כגון שמונים סאין של חולין: דימוע בשמונים סאין של חולין: ר' אליעזר אומר מדמע בתרומה ודאי. כלומר אותה סאה של דימוע שנפלה לכ' חולין נחשוב אותו סאה של דימוע כמו אם היתה סאה תרומה ודאית ואינה מתבטלת באותן כ' של חולין שאני אומר סאה של תרומה שנפלה לאותן פחות ממאה היא סאה עצמה שעלתה וחזרה ונפלה למקום אחר לאותן פ' של חולין ואינה מתבטלת בפ' חולין: וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון. כלומר לא נחשוב אותה היא סאה שנפלה היא שעלתה אלא אין באותה סאה אלא אחד מעשרים בתרומה ושאר חולין ונכשיר כי נפלה לפ' של חולין הרי נדמעה במאה חולין ומתבטלת והיינו אלא לפי חשבון דקאמר מתניתין ודלא כר' אליעזר: אין המחומין של [שאור] (איסור) מחמץ אלא לפי חשבון. כדמפרש שאור של חולין ושאור של תרומה דהיינו של איסור: ר' אליעזר אומר אחר האחרון אני בא. כלומר אם נפל אותו של היתר בטוף ביטל הראשון של איסור והוי כמו הכל של היתר ואם של איסור נפל בטוף ביטל אותו ראשון של היתר וראוין כמו כולו של איסור. וחכ"א בין שנפל איסור תחלה בין שנפל בטוף אין אסור עד שיהא בו באיסור כדי חשבון לחמץ בפני עצמו בלא אותו של חולין והיינו אלא לפי חשבון דאמר במתניתין ודלא כר' אליעזר: אין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון. כדמפרש אם לא היו רובן של שאובין כדתנן מקוה שיש בו כ"א סאה מי גשמים דמי גשמין ראויין הן לטבילה לכל בעלי טבילה חוץ מזבין ממלא בכתף מן השאובין י"ט סאה ופותקן למקוה וזורקן בחרן אצל המקוה ונושה

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הל"י:
קז ב מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ג:
קח ג מיי' פי"ח מהל' מקוואות הל"ח:
קט ד מיי' פ"ט מהל' פרה הלכה ה:
קי ה מיי' פ"י מהל' טומאת מת הל"ג:
קיא ו מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"ח:
קיב ז מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה טו:
קיג ח מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ג:
קיד ט מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל"ג וס"ז הלכות ע"ז הלכה יד טוש"ע יו"ד סימן קמב סעיף יא:
קטו י מיי' פ"ד מהל' מקוואות הל"ח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף מד:

תורה אור השלם

1. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:
דברים יב כא
2. לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְהֱבִיאֵם לַיְיָ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זְבָחִי שְׁלָמִים לַיְיָ אוֹתָם:
ויקרא יז ה

שינויי נוסחאות

[ח] מתינח ל"ש עד תינח מתני' בס"ש לינו (ש"מ) [ט] כתוך ושארין ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו בחרץ (ש"מ) [ג] מעלת נעשין מי. תינח עושה נמתק (ש"מ) [ד] הפרס עושה פיס. אות ר' נ' נמתק (ש"מ) [ה] לא הולך ולא תמורה עושה (ש"מ) [ו] כל זה ליתא במשנה תרומות פ"ה מ"א, [ז] היא סאה שנלגלה (ש"מ) [ח] מינח שבה נמתק (ש"מ) [ט] ר' חייא בר אבא (ש"מ) [י] הטיסה לא בזה כדי להמיץ ולא בזה כדי להמיץ ועצטרפו [יא] דמי קרינא (ש"מ) [יב] מחייב כרת אעובר (ש"מ) [יג] אין בה כדי. מינח אלא נמתק (ש"מ) [יד] אפר לא יכול נעשות מי חטאת דלא היו שם מים ומו לא [קא] (מי) עבדי מי חטאת (ש"מ) [טו] הפרס. בית הפרס שבה (ש"מ) [יז] נ"ל דלימא (צ"ק) [יח] סאה של תרומה שנפלה (ש"מ) [יט] מינח שבה נמתק (ש"מ) [כ] עי' נ"ק שהאריך. [כא] נ"ל לתוך עשרים ושלש סאין (ח"נ) [כב] של חולין ונדמעו (ש"מ) [כג] עשרים ושלשה לוגין (ש"מ) [כד] נ"ל והאי דמתני' (צ"ק) [כה] ומתניתין נמי אע"ג (ש"מ) [כו] וסילק את האיסור אסור (ש"מ) [כז] הסה עלה דהא מעלת (ש"מ) [כח] נ"ל אע"ג דאין בו וכו' אנפל בא' והיינו וכו' (ח"נ) [כט] שיעור הדמע שנפל (ש"מ) [ל] כתרומה ודאי (צ"ק) [לא] נ"ל בראשונה [לב] נ"ל ושל תרומה (דבנ"ח) [לג] נ"ל לא היה [לד] אלעזר מתשנה של שאור לא היה לו להביא אלא (ש"מ) [לה] (צ"ק) [לו] נ"ל וראי"א. (דבנ"ח) [לז] כאן סס"ד ומה"ד לאנ"י היא והשאר נמתק (צ"ק) [לח] בהן כמנין הכשרים לסיינו (ש"מ) [לט] גי' נ"ק כשר הוא הס"ד ומה"ד אלא אמר נ"ק (וי"ל רבה ממקום ר"פ) ושיך לע"ב. [מ] הס"ס כלל דמעיקרא (ש"מ) [מא] נ"ל רבין [וגי' נ"ק ר"פ].

יב [מ] מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת. דמהתם נפקא לן דאסור לשחוט חולין בעזרה דדרשינן בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום בעזרה בפרק שני דקדושין (דף מז:) והכא מי קרינא ביה הכי הא אינו יכול לשחוט בהמה זו אלא בעזרה שהרי שלמים היא: היא חולין וזולה שלמים. ואליבא דמ"ד קדושה חלה על העובדין ושחטה לאם בחוץ יג מי חייב כרת לעובר משום שחוטי חוץ: מי קרינא ביה והביאום לה'. דלא מחייב משום שחוטי חוץ אלא באותן דראוין לקרבן והאי עובר לא חזי השתא לקרבן: והביאום לה'. גבי שחוטי חוץ כתיב: מתני' אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון. מפרש בגמרא: ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון. עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחימצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור תרומה שחמעורב בה כלומר בה עיסה אחרונה מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיהא בו משאור של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ את האחרונה אסורה אף האחרונה ואם אין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין בו אלא כדי לחמץ האחרונה מותרת האחרונה שלא נפל בה מן התרומה כדי לחמץ. מיס שאובים. מפרש בגמרא: ואין מי חטאת נעשים מי חטאת אלא עם מקן האפר. בשעה שנותן את האפר נעשין מי חטאת הלכך בעינן שיהו מים תחילה בכלי ואח"כ אפר אבל נתן אפר תחילה ואח"כ מים פסול דהא עם מתן אפר יט לעשות מי חטאת לא הוי שם מים ומו לא עבדי מי חטאת: ואין בית הפרס עושה בית הפרס. יט שדה שנחרש בה קבר לשון דבר פרוס אם חזר וחרש בית הפרס ושדות שסביבותיו לא מחזקינן לשאר שדות בבית הפרס דילמא יט שהמחרישה הוליכה העצמות לשדות שסביבותיה דקבר אחד לא עביד בית הפרס אלא כפי שיעור דמפרש בגמרא [יג.]: ואין תרומה אחר תרומה. שאם תרס ומזר ותרס אין הסאה תרומה: גמ' מאן תנא. דאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון: מדמעת כתרומה ודאי. שאם נפלה סאה מן הדימוע למקום אחר ואין שם מאה סאין לבד סאה זו כולן אסורין: שאני אומר סאה יח שנפלה. לתוך הדימוע היא סאה שעלתה וחזרה ונפלה לתוך האחרים: אלא לפי חשבון יח שבה. לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דימוע בעינן מאה שיעורין מן החולין אבל מאה סאין לא בעינן כגון אם נפלה תחילה סאה של תרומה כז לתוך כ' וחרבע סאין של חולין יח נדמעו ועכשיו כל סאה וסאה שיש שם הוי אחד מכ"ד שבו תרומה והיינו לוג תרומה בכל סאה וסאה אם חזרה ונפלה סאה מאותו דימוע לתוך חולין אחרים אם יש שם שבעים ושבעה לוגין אחרים של חולין מצטרפין עם עשרים יג ואחרבע לוגין חולין שבסאה זו ומבטלין את לוג התרומה: ואין המחומץ מחמץ כו' דלא כרבי אליעזר. דר' אליעזר לא בעי שיהא שם מן האיסור כדי לחמץ אלא האיסור והתיתר מצטרפין לאיסור: אחר אחרון אני בא. שהוא גורס את החימוץ ואם נפל האיסור בטוף אסורה יז ומתני' יח אע"ג דלא נפל מעיסה ראשונה לתוך האחרונה אלא כדי חימוץ וגמלא שרוב החימוץ חולין היה אפילו הכי קאסר ליה רבי אליעזר דסבירא ליה זה וזה גורם אסור. ואחר אחרון דקאמר רבי אליעזר לאו דוקא דאי נמי נפל האיסור תחילה ואח"כ התיתר אם לא קדם וסילק את האיסור אלא הניח וחימצתו בין שניהם אסורה דזה וזה גורם אסור אית ליה לרבי אליעזר בפרק קמא דבכורות (דף ז.) וכן בכל דוכתא והכי שני לה חביי בפסחים בפרק כל שעה (דף כז.) לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם יח וסילק אסור ואף על גב דפרכינן לה התם יז בהא מילתא קוף קוף מסקנא דשמעתא היא דסבירא ליה לרבי אליעזר דזה וזה גורם אסור: מי גשמים. כשרים לטבילה דלא בעינן מים חיים אלא לזב בלבד: ממלא בכתף. מים שאובין תשעה עשר סאה: ופותקן למקוה. שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דאפי' בשלשה לוגין מיפסיל למקוה כבי המי גוונא אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשכה: והן

אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון. כדמפרש בגמרא כגון סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה של חולין ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר דאינה מדמעת השניה אלא לפי חשבון תרומה שבה ואם יש בשניה שיעור כדי לבטל שיעור מן התרומה שנפל בה בטילה יח אע"ג דאין בראשונה כדי לבטל שיעור יט התרומה שנפל בה והיינו כחכמים דגמרא ולא כדברי ר' אליעזר דאמר מדמע בתרומה כ הוא הדין במלאת דרכי אליעזר הויא אפילו אם יש (בשניה) כא מאה כדי לבטל מה שנפל בה כיון דלא עלתה אחת מהן קודם שנפל בשניה ולריך להעלות מפני גזל השבט:

ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון. פרש"י עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחמצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור שמעורב בה כלומר שנתחמצה בראשונה עיסה גדול כל כך שיהא בו משאור כב של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ האחרונה אסורה אף האחרונה ואם אין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין בו אלא כדי לחמץ האחרונה מותרת האחרונה שלא נפל בה מן התרומה כדי לחמץ עכ"ל רש"י ולא נראה דאם כן כי אמר בגמרא עלה [דלא] כרבי אליעזר דתנן שאור של חולין ושל תרומה כו' כג אלמה לריך לאתויי דלא כרבי אליעזר כד [ממתני' דשאור] אלא מההיא משנה שהביא גבי מדומע דמינה מלי לאוכוחי שפיר דלא כר' אליעזר לכן נראה לפרש כגון כזית שאור של תרומה וכזית שאור של חולין שניהם בעין ונפלו לתוך עיסה של חולין וחימצו ואין בכל אחד לבדה כדי לחמץ דאינה אסורה והיינו לפי חשבון כדי לחמץ בשאור של תרומה לבדה וזהו ממש כי ההיא משנה דמייתי עלה בגמרא כה וחכמים אומרים כו' דסבר זה וזה גורם אסור כו: ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון [וכו'] רבי אליעזר בן יעקב היא דתנן כו'. שהשאיבה מטהרת בריבויה ובהמשכה והיינו לפי חשבון שאין השאובין פוסלין אלא אם כן יש בהן כז כהכשרים דהיינו כ' סאה מן השאובין וכ' סאה מן הכשרים אבל אם לא המשיך מן השאובין כי אם תשעה עשר לתוך כ"ל הכשרים כשר כח: אלא אמר רב פפא לפי חשבון הכלים כלומר שנפל בשלשה כלים כנגד חשבון הלוגין ויוסף בן חויי היא ולפי זה רבנן לקולא פליגי והא דכי אתי רבין רבנן היא ומתניתין לאו בהכי מיירי דתימא רבי אליעזר היא ורבנן לחומרא פליגי כן פרש"י והקשה ה"ר שמואל מלוניי"ל דאין זה שיטת הש"ס כט דמעיקרא לדברי רבי חייא בר אבא רבי אליעזר לקולא ורבנן לחומרא ולדברי מא רבינא רבי אליעזר לחומרא ורבנן לקולא סברת אמוראי הפוכה הוה לא מלינו לחולין לא ידמעו אלא כשיעור סאה של תרומה שנפלה בה כדמפרש טעמא היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה וא"כ המ"ל אין המחומץ שנפל בו כביצה תרומה מחמץ אלא לפי חשבון הביצה שנפלה ואם נפלו הרבה ביצים מאותו מחומץ עיסה וחימצו הרבה עיסות אינו אוסר אא"כ היה יכול כביצה של תרומה להחמיץ אבל מהכא דזה וזה גורם אסור ואינו תלוי בשום דבר ואוסר כל מה שהוא מחמץ כיון שיש בו תרומה כלל: ראב"י היא כו'. ולפי חשבון דמתניתין ר"ל לפי חשבון הכשרים כלומר אין המים השאובים פוסלים אא"כ הן כמנין הכשרים אבל אם הכשרים רוב אינו פוסל: תוס' ד"ה ואין המחומץ וכו' ולא נראה. וכן כתוב בגליון [דל"נ] דא"כ מאי קאמר דלא כר"א מה שייך למילתא אדרבא למילתא דמדומע שייכא טפי ע"כ: ובגליון אחר כתוב דה"ל תיפ' מאי אולמיה דרבין טפי מר' חייא אדרבא נקוט דר' חייא דמהדר לתומדיה כל ל' יומין, וכ"ת דאליבא דרבין בעי מינה א"כ מאי אלא דאמ' רב פפא הלא לא הדר משנייא קמא, ופר"י דמילתיה דרבין שגורה בפי כל התלמידים ולכן דחי דר' חייא מקמיה ע"כ: תוס' ד"ה ואין המים השאובין וכו' סברת אמוראי הפוכה בזה לא מצינו. גליון ועוד משום רבין יסתור דברי ר' חייא בר אבא הלא גם הוא היה תלמידו דר"י:

שיטה מקובצת

אין המדומע מדמע. כגון סאה תרומה שנפלה לתוך סאה של חולין ואם נפל אח"כ סאה אחת מאלו שתי סאות לחולין לא מדמע אותו השניה אלא לפי חשבון תרומה שבה: ואין המחומץ מחמץ. שאם החמיץ כביצה של תרומה בכביצה של חולין ואח"כ נפל כביצה מאלו ב' ביצים לעיסה אחרת אומרין אם חצי ביצה יכול להחמיץ אבל מהכא דזה וזה גורם אסור ואינו תלוי בשום דבר ואוסר כל מה שהוא מחמץ כיון שיש אלא חצי ביצה של תרומה: סאה שנפלה היא סאה שעלתה. וא"ר אפילו כשנפלה ליותר ממאה אית ליה לר' אליעזר שאם נפל מהם סאה לאחרים אסורים לפי שצריך להרים אותה סאה מפני גזל השבט וכל זמן שלא הורמה נאמר היא סאה של תרומה: ר"א אומר אחר אחרון. ואם תרומה אחרונה אסור ואם החולין אחרונים מותר, ובפרק כל שעה (פסחים כו:) מפרש בשקדם וסילק את האיסור אבל אם עדיין שם זה וזה גורם אסור, ומהא סברא מייתי מתניתין דלא כר"א דאמרינן דאין המחומץ שיש בו תרומה וחולין אוסר אלא לפי חשבון ולא אמרינן זה וזה גורם אסור ואע"פ שהאיסור וההיתר נופלים בבת אחת אין מצטרפין. ואמר ר"י דמההיא דלעיל (תרומות פ"ה מ"ו) דקתני מדמע כתרומה ודאי לא מצי לאוכחי דהך מתניתין דמחומץ דלא כר"א דאע"ג דאמר מדמעת כתרומות ודאי מ"מ אפילו נפלה מהם עשרה סאין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון. כדמפרש בגמרא כגון סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה של חולין ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר דאינה מדמעת השניה אלא לפי חשבון תרומה שבה ואם יש בשניה שיעור מן התרומה שנפל בה בטילה יח אע"ג דאין בראשונה כדי לבטל שיעור יט התרומה שנפל בה והיינו כחכמים דגמרא ולא כדברי ר' אליעזר דאמר מדמע בתרומה כ הוא הדין במלאת דרכי אליעזר הויא אפילו אם יש (בשניה) כא מאה כדי לבטל מה שנפל בה כיון דלא עלתה אחת מהן קודם שנפל בשניה ולריך להעלות מפני גזל השבט:

ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון. פרש"י עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחמצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור שמעורב בה כלומר שנתחמצה בראשונה עיסה גדול כל כך שיהא בו משאור כב של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ האחרונה אסורה אף האחרונה ואם אין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין בו אלא כדי לחמץ האחרונה מותרת האחרונה שלא נפל בה מן התרומה כדי לחמץ עכ"ל רש"י ולא נראה דאם כן כי אמר בגמרא עלה [דלא] כרבי אליעזר דתנן שאור של חולין ושל תרומה כו' כג אלמה לריך לאתויי דלא כרבי אליעזר כד [ממתני' דשאור] אלא מההיא משנה שהביא גבי מדומע דמינה מלי לאוכוחי שפיר דלא כר' אליעזר לכן נראה לפרש כגון כזית שאור של תרומה וכזית שאור של חולין שניהם בעין ונפלו לתוך עיסה של חולין וחימצו ואין בכל אחד לבדה כדי לחמץ דאינה אסורה והיינו לפי חשבון כדי לחמץ בשאור של תרומה לבדה וזהו ממש כי ההיא משנה דמייתי עלה בגמרא כה וחכמים אומרים כו' דסבר זה וזה גורם אסור כו: ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון [וכו'] רבי אליעזר בן יעקב היא דתנן כו'. שהשאיבה מטהרת בריבויה ובהמשכה והיינו לפי חשבון שאין השאובין פוסלין אלא אם כן יש בהן כז כהכשרים דהיינו כ' סאה מן השאובין וכ' סאה מן הכשרים אבל אם לא המשיך מן השאובין כי אם תשעה עשר לתוך כ"ל הכשרים כשר כח: אלא אמר רב פפא לפי חשבון הכלים כלומר שנפל בשלשה כלים כנגד חשבון הלוגין ויוסף בן חויי היא ולפי זה רבנן לקולא פליגי והא דכי אתי רבין רבנן היא ומתניתין לאו בהכי מיירי דתימא רבי אליעזר היא ורבנן לחומרא פליגי כן פרש"י והקשה ה"ר שמואל מלוניי"ל דאין זה שיטת הש"ס כט דמעיקרא לדברי רבי חייא בר אבא רבי אליעזר לקולא ורבנן לחומרא ולדברי מא רבינא רבי אליעזר לחומרא ורבנן לקולא סברת אמוראי הפוכה הוה לא מלינו לחולין לא ידמעו אלא כשיעור סאה של תרומה שנפלה בה כדמפרש טעמא היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה וא"כ המ"ל אין המחומץ שנפל בו כביצה תרומה מחמץ אלא לפי חשבון הביצה שנפלה ואם נפלו הרבה ביצים מאותו מחומץ עיסה וחימצו הרבה עיסות אינו אוסר אא"כ היה יכול כביצה של תרומה להחמיץ אבל מהכא דזה וזה גורם אסור ואינו תלוי בשום דבר ואוסר כל מה שהוא מחמץ כיון שיש בו תרומה כלל: ראב"י היא כו'. ולפי חשבון דמתניתין ר"ל לפי חשבון הכשרים כלומר אין המים השאובים פוסלים אא"כ הן כמנין הכשרים אבל אם הכשרים רוב אינו פוסל: תוס' ד"ה ואין המחומץ וכו' ולא נראה. וכן כתוב בגליון [דל"נ] דא"כ מאי קאמר דלא כר"א מה שייך למילתא אדרבא למילתא דמדומע שייכא טפי ע"כ: ובגליון אחר כתוב דה"ל תיפ' מאי אולמיה דרבין טפי מר' חייא אדרבא נקוט דר' חייא דמהדר לתומדיה כל ל' יומין, וכ"ת דאליבא דרבין בעי מינה א"כ מאי אלא דאמ' רב פפא הלא לא הדר משנייא קמא, ופר"י דמילתיה דרבין שגורה בפי כל התלמידים ולכן דחי דר' חייא מקמיה ע"כ: תוס' ד"ה ואין המים השאובין וכו' סברת אמוראי הפוכה בזה לא מצינו. גליון ועוד משום רבין יסתור דברי ר' חייא בר אבא הלא גם הוא היה תלמידו דר"י:

קמז א מיי' פ"ה מהל' מקוואות הלכה ג' טוש"ע יו"ד סי' לא סעי' טו:
קיז ב מיי' פ"ט מהל' פרה הל"א:

תורה אור השלם

1. וּלְקָחוּ לְטֻמְאַת מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי: במדבר יט יז
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי חָרֶשׂ וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם: במדבר ה יז

שינויי נוסחאות

א) ל"ל שהשאובה. (יעב"ץ)
ב) ברבייה והמשכה לא אלא האי לכי (ש"מ) **ג)** (צ"ק) **ד)** מני. פ"ל ל"ל כמאן כרבנן אי כרבנן מאי אלא לפי חשבון אלא אמר רב פפא לפי וכו' (ש"מ) **ה)** אלא אמר רב פפא (ש"מ) **ו)** בכ"י וכשאלתות אומא רב פפא וכ"ל בסמ"ג וכן במנס' ד"ה אלא אמר אימא הכי וכג"ר ריפ ליומא, **ז)** שנעלו למקוה בשנים (ש"מ) **ח)** כלים פוסלים את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין (ש"מ) **ט)** חטאת בעשרון מי (ש"מ) **י)** מיומו ונתן עליו מים חיים נמתק (ש"מ) **יא)** אף להלן הקדים (ש"מ) **יב)** והכא והתם מנגן תרי קראי כתיבי (ש"מ) **יג)** עליו מים חיים אלמא (ש"מ) **יד)** מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי. כל"ל (ר"ב רשבורג) **טו)** לה נותן עפר למטה לה נותן מעלה ותנא קמא מאי טעמא (ש"מ) **טז)** לך ריישא דקדש דוקא עליו לערבן. מיכת ונתן נמתק (ש"מ) **יז)** אל כלי דוקא עליו לערבן (צ"ק) **יח)** דוקא אל כלי שתהא חיותן בכלי. לא (ש"מ) **יט)** הפרס וחכמים אומרים אין בית הפרס עושה בית הפרס עד כמה. מיכת וכנן נמתק (ש"מ) **כ)** חטאן ולא קתני שהמים שאובין פוסלין לפי חשבון מכלל (ש"מ) **כא)** כלים פליגי ויוסף (ש"מ) **כב)** כל"ל הא דתניא כו' שנפלו כו' הד"ל וכל"ל (צ"ק) **כג)** המקוה שלא בהמשכה (ש"מ) ועי' ל"ק. **כד)** כ"ק מ"ז, **כה)** אלא עם מתן אפר. **כו)** פסול ור"ש מכשיר (ש"מ) **כז)** כאן במי חטאת אפר (ש"מ) **כח)** אל הכלי ולא (ש"מ) **כט)** מיכת לממעל נמתק (ש"מ) **ל)** העפר על המים יערבם (ש"מ) **לא)** דילמא (צ"ק) **לב)** המעיין וילקחו המים (ש"מ) **לג)** מאת המים לבדוק אותה (צ"ק) **לד)** הפרס בית הפרס הן (ש"מ) **לה)** בית הפרס אם (צ"ק) **לו)** ל"ל שאובה וכן בכל הענין (יעב"ץ) **לז)** נועלין את המרחצאי' ואמרינן (ש"מ) **לח)** במאי איילימא בתמין טבילה. (צ"ק) **לט)** ל"ל בהמשכה **מ)** והמשיכן לתחתון עצמו הוי (ש"מ) **מא)** בתקוה אח"כ מי (ש"מ) **מב)** ומילתא דרבנן אלמא לא פליגי אהדדי וה"ל הא דתנא לו דספיר מתוקמא סוגיא דשמעתין לפירושו (ש"מ) **מג)** קדושין גבי רבי (ש"מ) **מד)** פליג וכן גבי מבוי שנטלו לחייו (עירובין לה ע"ב) וכן גבי תלמי (שבת קח ע"ב) והכא (ש"מ) **מה)** נמים אר מקוה שלם שיטיל לתוכו כמה דכיון שהוא שלם אינו נפסל לי (ש"מ) **מו)** דההיא דנותן (צ"ק) **מז)** (צ"ק) **מח)** ל"ל עד שיתמלאו. (רש"ש) **מט)** עד שלא יגיעו למקוה (ש"מ) **נ)** עד שלא יגיעו למקוה (ש"מ)

רבינו גרשום

בהן חריץ כעין ציצור ופותקן היינו שנושכן למקוה דרך אותו ציצור: **והן טהורין.** ומתבטלין משאובין: **שהשאובה נטהרת ברובה.** אם רובה הוי דלאו שאובין: **ובהמשכה.** דהיינו ופותקן כמו שאמרנו: **מכלל דרבנן** דפליגי עליה דר' אליעזר בן יעקב סברי דברובה והמשכה לא מיתבטל: **אלא הא דבי אתא רב דימי אמר ר'** יוחנן שאובה שהמשיכ' כולה. כל מ' סאין כי האי גוונא טהורה כמאן לא כרבנן ולא כר' אליעזר בן יעקב: **אלא אמר רב פפא מאי אלא לפי חשבון דקאמר לפי חשבון כלים קאמר וכיוסף בן חוני: דתניא שלשת לוגין מים שאובין שנפלו לתוך המקוה ממש בלא המשכה בין אם היו אותן ג' לוגין בב' או בג' כלים ונפלו בו פסלוהו.** כיון דבכל כלי לוג או יותר מלוג הוי דבר חשוב ופסול: **אבל אם אותן ג' לוגין מחולקין בב' או ה' כלים** דאין בכל כלי לוג או יותר מלוג לא הוי דבר חשוב לפסול המקוה. **ל"א כדרבתב בסיפא אלא הא רבי אתא רב דימי אמר ר'** יוחנן שאובה בו' **כמאן כרבנן ת"ק דר' אליעזר בן יעקב דמקלי.** הא ליכא למימר האי כרבנן אמאי קאמר ר' אליעזר אלא לפי חשבון מכלל דרבנן מחמרי טפי הא ליכא למימר אי כרבנן אמאי קאמר ר' אליעזר אלא ש"מ מדקאמר ר' אליעזר בן יעקב אלא לפי חשבון מכלל וכו' דא"כ הא דבי אתא רב דימי כו' דלא כתרוייהו אלא לפי חשבון לא ר' אליעזר בן יעקב היא אלא לפי חשבון כלים היא ויוסף בן חוני היא כו'. והיינו כלישנא קמא (בהרא): **אלא עם מתן אפר.** כלומר עד שיתן האפר על גבי המים והלא אפר הוא דשן של פרה. **ואמר להלן עפר** ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן: **וכתב חיים אל כלי.** כלומר שהמים סמוך לכלי דוקא והאי דקאמר קרא ונתן עליו מים כלומר על העפר (לאו להכי כתב) האי ונתן עליו אלא כדי לערבן עפר ומים (בחבר) כתוב ולעולם מים ברישא וממאי דהכי הוא כדרבנן דוקא משום דמה מצינו בכל מקום בסוטה מכשיר למעלה דכתב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים המכשיר למעלה אף כאן נמי: **ל"א** אז"ק דר' שמעון סבר סיפיה דקרא דוקא חיים אל כלי והיינו כלישנא קמא: **אין בית הפרס עושה בית הפרס.** דשדה שנחרש בה קבר היינו בית הפרס כל השדה הוי ספק טומאה ואין אומרים כל השדות שסביבותיה יהו טמאות דשמא יצא ממנה עצם כשעורה וכנכון באותן שדות אלא אותה שדה לבדה שנחרש בה טמאה והשאר שהורות: **ורבנן עד כמה.** הוא שיעור מקום בית הפרס:

מסורת הש"ס

א) (תוספתא מקוואות פ"ג), **ב)** (תוספתא דמקוואות פ"ג ה"ה ע"ש), **ג)** תוס' דפרה פ"ו ה"ב (סוטה טו: ע"ש), **ד)** (ל"ל נהלן) וכ"ל בילקוט רמז תש"ן), **ה)** אהלות פי"ז משנה ב, **ו)** (במדבר ה), **ז)** (ע' ברכות כ"ג ע"ש. (רב"ם), **ח)** (פרשת אחרי סי' לז),

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא אמר (רבה) מז"מ וי"ב ג' רש"י רש"י **רב פפא:** **(ב)** רש"י ד"ה בשנים וכו' נמי ה"ק הס"ד ואח"כ מ"ה ואין מי חטאת כו' אלא **עם** מתן אפר: **(ג)** ד"ה דתניא גבי סוטה וכו' פסול ור"ש מכשיר כו' ומתמיהני: **(ד)** ד"ה ומימא וכו' לכלי זה אלא זה יתן: **(ה)** ד"ה רבי אליעזר וכו' בית הפרס הן אם נמצאו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הא כיצד כו'. פי' בלא ג"ש: **[ב]** רש"י ד"ה ומשני. לבדו נ"ל ל"ג:

מוסף רש"י

הקדים עפר למים. בסוטה, **פסול.** כדכתיב ונתן אל המים, אלמא מים בריש, וכתיב ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, דבעינן כסדר הכתוב בפרשה (סוטה טז:). מה להלן. בסוטה, מצומו לכתמילה עפר אל המים כדכתיב בה, אף כאן בפרה עפר אל המים מצומו כן לכתמילה, וגם מימא ונתן עליו דוקא, דמשמע עפר לכתמילה (שם). ומה כאן. בפרה הקדים עפר למים כשר. כדמפרש ואזיל (שם). והכא מנלן. גבי פרה לא הקדים עפר למים כשר (שם). מים חיים אל כלי. משמע מים לגד הכלי ולא עפר תוקן בימים (שם). ותנא דידן מאי טעמא. הקדים עפר למים פסול, אמר לך. בפרה נמי פסול, סיפיה דקרא דוקא, דאל כלי דוקא דמשמע מים בריש, ונתן עליו לערבן. והא דכתיב ונתן עליו מים לערבן, לאחר שנתן אפר אל המים צריך להפך המים עליו ולערבן (שם). דילמא ריישא דוקא. אימא עליו דוקא שיהא עפר תחילה והא דכתיב מים חיים אל כלי, לאו למימרא שיהו המים בכלי, אלא למימר שיהא מיותן בכלי, שלא יטול מן המעיין בכלי אחר ויתן לתוך זה, אלא בכלי זה ישאבם מן המעיין (שם). מה מצינו בכל מקום. בסוטה, מכשיר למעלה. עפר הוא המכשיר את המים לבדוק אותה, וכן דם נפול שלו מוגרע שמכשיר את המים לטהר, אף כאן עפר מכשיר את המים (שם).

שיטה מקובצת

והכא והתם מנלן תרי קראי כתיב. גליון משמע דלא באת הגז"ש אלא ללמוד סוטה מפרה דאלו פרה מסוטה לא ילפינן מידי דהא תרי קראי כתיבי, ואפשר פרה מסוטה למצוה ילפינן דאפר למעלה וסוטה מפרה לומר דאינו מעכב: **רצה** נותן **עפר למטה.** ס"א ורבנן סברי חיים אל כלי דוקא, ונתן עליו לערבן הוא דאתא, וממאי דסי אמרי רבנן דילמא לכדקאמר ר' שמעון מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה אף כאן מכשיר למעלה. [לישנא אחרינא וח"ק מ"ט אמ' לך וכו' ע"כ, וכן כתבה הרגמ"ה ד"ל]: **מה מצינו בכל מקום וכו'.** גליון האי מה מצינו לאו דוקא הוא אלא גז"ש כדקאמר לעיל נאמר כאן עפר כו' ורבנן נמי מודו בגז"ש כדמשמע התם ג' צריכין שיתרבה עפר סוטה ואפר פרה על המים כו': **תוס' ד"ה ואין המים שאובין וכו' מי נשמים מ' סאה.** עי' בהשמטו' בסוף המסכת: **שם גבי מבילה דב"ע ביותר"כ.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

ב) (תוספתא דמקוואות פ"ג), **ג)** תוס' דפרה פ"ו ה"ב (סוטה טו: ע"ש), **ד)** (ל"ל נהלן) וכ"ל בילקוט רמז תש"ן), **ה)** אהלות פי"ז משנה ב, **ו)** (במדבר ה), **ז)** (ע' ברכות כ"ג ע"ש. (רב"ם), **ח)** (פרשת אחרי סי' לז),

---

ועוד היכי מצינו למימר דלרבנן **[יא]** שאיבה שהמשיכה כולה ואין במקוה מי גשמים אחרים שיהא כשר א"כ קשיא מפרק קמא דתענית (דף יג.) דאמר **[יב]** (מועלין במרמלאות) ואמרינן בגמרא עלה כל שהוא משום תגילות אסור לרחוץ בין בצונן בין בחמין אם כן אם אין מים אחרים אסור בצונן מותר עד לימא מסייע ליה כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בטו' בחמ' ביום **[יג]** וזאי בחמין טבילה מי מיכא בחמין **[יד]** הא שאובין נינהו ואי כדברי רש"י דשאיבה מטהרת **[טו]** ברבייה בלא שום מי גשמים אם כן מצינו טבילה בחמין כגון שהמשיכן וע"ק מהכיא דתנן במסכת מקוואות (פ"ו מ"מ) ג' מקוואות אחד עליון ואחד תחתון בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין בה מ' סאה ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ' סאה ואי שאיבה מטהרת ע"י המשכה בלא מים אחרים למה לי נותן בעליון אפילו נתן בקרקע והמשיכן **[טז]** הוי טהור ועוד דתנן פ"ד דמסכת מקוואות (מ"ד) מי גשמים ומים שאובין שנתערבו בחלר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול [מחלה למחלה פסול] אימתי בזמן שנתערבו עד שלא יגיעו למקוה כו' והשתא למה לי נתערבו אפי' מים שאובין לבדן כשרין ע"י המשכה ושלא ה"ר שמואל שקיבל מרבותיו שאיבה שהמשיכה כולה טהורה הייינו כשיבואו במקוה **[יח]** [אח"כ] מי גשמים מ' סאה והשתא מיתלא כל מה שהקשינו ושפיר הוי הך מילתא דרבין כר"מ בן יעקב דלענין לירוף מ' סאה בענין רוב הכשר וכן משמע מתוך לשון שאלתות דרב אחאי **[יט]** שכתוב מקוה אחד שנפל בו ג' לוגין מים שאובין פסול ואי אמשכינהו אברא אגב מרזיבה ואזלי למקוה לא פסלי דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן שאיבה שהמשיכה כולה טהורה ואיכטרופי מכטרפי למ' סאה דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר כו' אלמא משמע דאית ליה דספיר מיתוקמי הני תרי מילי מילתא דרבי אליעזר בן יעקב ומילתא דרבין אלמא לא **[כ]** נגעי אהדדי ור"י השיב לו דספיר מיתוקמא סוגיא דשמעתין לפרושי דמשמע ליה לרבי אליעזר בן יעקב בעי רוב מי גשמים אבל אם רובן שאובין אפילו אם ירדו אח"כ מ' סאה מי גשמים לא מתכשר ומשום הכי פריך דמילתא דרבין לא מיתוקמא לא כר"א בן יעקב ולא כרבנן מיהו אומר ר"י דכל מה שהקשה לא קשה מידי דבכמה מקומות בהש"ס מצינו כן דמעיקרא היה מפרש מילתא דחד תנא להמיר ואח"כ מפרשו להקל בפ"ק דקדושין (דף ז.). **[כא]** (דבי) ר' אליעזר אומר אף אחד המביני ליה בהש"ס אי רבי אליעזר לקולא פליג או לחומרא פליג **[כב]** והכיא דתענית לא קשה מידי דלטעמיך נמי מיקמי דמצינו שפיר בחמין כגון שהמשיך י"ט סאה חמין לתוך כ"א סאה מי גשמים **[כג]** אי נמי ע"י עששיות של ברזל שהוחמו ונתנו למקוה כדאמרינן במסכת יומא (דף לא.): גבי טבילה דכ"ג ביום"כ ושאר משניות שהבאתי דמסכת מקוואות אפשר לאוקומינהו כרבי אליעזר בן יעקב ועוד יש לומר **[כד]** מהכיא דנותן לעליון עד שירדו בתחתון מ' סאה דאתא לאשמעינן דהיכא דיש במקוה מ' סאה מים כשרים אפי' ירדו בו ק' סאה מים שאובין לא יפסלוהו והגראה לפי האמת דאין לעשות מקוה כולהו אחוב ע"י המשכה דאפי' לפירש"י הלכה כר' אליעזר בן יעקב **[כה]** [דמשמעו] קב ונקי אבל ע"י רבייה והמשכה כשר לכ"ע שאם יש במקוה כ"א סאה מים כשרים מותר למלאות בכתף תשע עשרה סאה ולעשות חריץ בקרקע ולערות שם ולהמשיכן למקוה עד **[כו]** שיתמלא כהכיא דפ"ד דמסכת מקוואות שהבאתי דקתני אימתי בזמן שנתערבו עד **[כז]** שיגיעו למקוה הא אמיקנא דע"י רבייה והמשכה לכולי עלמא כשר וגראה דקתני שנתערבו עד **[כח]** שיגיעו למקוה לאפוקי היכא שהליעור שחקקו ולבסוף קבעו יורד למקוה בלא המשכה:

יוסף בן חוני אומר בשנים ושלשה כלים פוסלים את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין פוסלין. ולפי חשבון דקתני מתני' הכי קאמר ואין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא מ"כ נפלו לפי חשבון הלוגין שפוסלין המקוה דהיינו שלשה אבל אם נפלו הג' לוגין בד' וה' פעמים לא פסלי ופסק ה"ר אברהם בר דוד דהלכה כיוסף בר חוני לפיכך נראה כשאותנין את המקוה לנקותו שנוטלין אותן מים שבתוכו ובאים מים אחרים תחתיהן אין לחוש אפי' אם נשתייר קצת מן הראשונים במקוה ואע"ג שנופל מן הדלי לתוכו והוו להו שם יותר מג' לוגין מים שאובין אפ"ה אין לחוש דמסתמא לא נפלו ג' לוגין משלשה כלים ויש מחמירין שנוקבין את הדלי בכוונ משקה משום הך חשבון דפי': **הא** כיצד רצה עפר למטה רצה עפר למעלה. ומ"ת מ"כ גזירה שוה למאי אתא וי"ל דלמצוה בעינן מים תחילה ואח"כ עפר כדכתיב בסוטה (במדבר ה) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים ומש"ה אתיא גזירה שוה:

והן טהורין. כלומר כשר לטבול בו: **מטהרת ברבייה והמשכה.** כשהרוב ממי (שלו) גשמים שנפלו מעצמן לתוכו והמשיך מיעוט של שאיבה לתוכו דרך חריץ מטהרת השאיבה והיינו לפי חשבון דמתניתין דאין השאובין פוסלין את המקוה דרך המשכה אלא אם כן היו שם עשרים סאה: **מכלל דרבנן דו'.** כלומר מדקאמרת מתני' רבי אליעזר בן יעקב היא ולא רבנן ומתני' לקולא דבלישנא דקולא נקיט לה דקתני אין השאובין פוסלין אלא לפי חשבון **[ה]** מכלל דרבנן לחומרא פליגי: **אלא הא דבי אתא רבין ואמר שאובה שהמשיכוה כולה כשרה.** שאפילו כל המקוה ממיס שאובין דרך המשכה כשר לא רבי אליעזר ולא רבנן: **אלא אמר רב פפא.** רבנן לקולא פליגי והא דבי אתא רבין רבנן היא ומתני' לאו בהכי קמיירי דתימא ר' אליעזר היא ורבנן לחומרא פליגי: **אלא לפי חשבון כלים [ו] ויוסף בן חוני היא:** שנפלו למקוה. מן הכלי לתוך המקוה **[ז]** בהמשכה: **בב' או בג' כלים.** שנפל לוג אלא מכל כלי פסול אבל מד' או ה' כלים לאין לוג אלא נופל כאחד לא פסלוהו ולפי חשבון דמתני' נמי ה"ק: **(ח) [אלא לא] על מתן אפר.** בשעת מתן אפר נעשו מי חטאת. אלמא בעינן מים בריש דאי מים בסוף לא הוו מי חטאת דהא בשעת מתן אפר לא נעשו מי חטאת דלא היו שם מים): **דלא ר"ש.** דלר"ש הקדיש אפר למים כשר: **דתניא.** גבי סוטה הקדיש עפר שבקרקע למים בכלי פסול **[ט] (י)** כו': ואמרינן **מאי טעמיה דר"ש דכתיב.** גבי מי חטאת ולקחו לטמא מעפר ותניא כו': **נאמר להן.** במי חטאת עפר ונאמר בסוטה עפר מה בסוטה עפר על המים דכתיב (במדבר ה) ומן העפר אשר יהיה וגו' **[יא]** עפר ע"ג מים וזו היא הכשר מצוותה לכתמילה: **ומה להן כו'.** דמפרש והכא גבי מי חטאת מנגן. אלמא סבירא ליה לר"ש דמי חטאת הקדיש עפר למים כשר: **וכתיב מים חיים אל כלי.** דמשמע דהמים יהיו נתונין אל **[יב]** כלי ולא אל העפר דאל כלי משמע עפר בריש פסול: **עליו לערבן.** ונתן עליו לאו **[יג]** למימרא דאם הקדיש עפר כשר אלא למימרא להזהר שלאחר שיתן העפר **[יד]** למים יערבם באצבעו יפה ויחזיר המים שתחתיו עליו: **ואימא [טו] רישא דקרא דוקא.** דאפר קודם למים דכתיב ונתן עליו מים ואל כלי דהכי אתא שהאפר חיותו בכלי שלא ימלאם בכלי אחר ויערב לכלי זה **(יז)** אבל זה יתן לתוך המעיין **[יח]** ויקח המים לתוכו: ומשני **מה מצינו בכל מקום.** כגון בסוטה עפר למעלה שהוא המכשיר את המים **[יט]** לבדו **[כ]** והוי למעלה דכולי עלמא מודו דמצוה להקדיש המים דכתיב **(יא) ומן** העפר וגו': **אף להן מכשיר למעלה.** הלכך בע"כ סיפיה דקרא לגופיה וריש"א לדרשא לערבן: **רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס.** כל שדבע השדות שסביב **(כא)** בית הפרס **[כב]** הן אם נחרשו דעפר בית הפרס מטמאן: שלש

המסכת: תוס' ד"ה יוסף בן חוני וכו' אבל אם נפלו הג' לוגין בד' וה' פעמים לא פסלי. עי' בהשמטות בסוף המסכת.

שלש שדות ושתי מענות. אותה שדה שהיה בה הקבר ושדה לכאן ושדה לכאן אם דרך בני הבקעה לחרוש שדותיהן מזרח ומערב עושה בית הפרס אותה שדה שבמזרח ואותה שבמערב ואם לפון ודרום חורשין [יז] אותה בית הפרס אותו של לפון ואותו של דרום שמש גלגלה המחרישה את עפר בית הפרס והעלמות אבל לא לאחרבע רוחות שאין דרך לחרוש שתי וערב. ואותן שתי שדות גופייהו לא הוו כולהו בית הפרס אלא שיעור שתי מענות מענה לזו ומענה לזו אבל אותה שדה שהקבר בה טמאה כולה דלא ידעינן באיזה מקום ממנה היה הקבר ומשום הכי עושה [ח] מלא מענה לכל צד דשמא [יח]לאחד לצ' ראשיה היה הקבר ומשם הלך לאותה שדה חבירתה מלא מענה דזה הוא שיעור חריש הקבר דכך שיעור חכמים דמלא מענה ראויות העלמות להתגלגל ע"י המחרישה: **תרומת שניהם תרומה.** שהרי לשניהם חלק בו [יט]: **אין תרומת שניהם תרומה.** ואפילו של ראשון לכיון דחזר השני ותרם גלי לתרומת הראשון והוה ליה לראשון תורם שלא מדעת וכן שני: **כשיעור.** אחד ממחמשים: **ואם נאו.** כגון שתרם בעין רעה תרומת השני תרומה ולרבי עקיבא בין כך ובין כך לא הוא תרומה ומתניתין נמי סתמא קאמר הלכך רבי עקיבא היא: **נרכות שוגג למזיד.** ולקמן בפרק שני (דף יח.) מפרש לה בסגנון אחר אמור אמור ולכן [ב] [כ] זו דגבי קדשים לא קדיש דהוי הקדש טעות וגבי תמורה קדיש: **מתני' אלא בהמה.** [כא] ימיר בהמה בבהמה [כב]: **קדשי בד"ה אינן עושין תמורה.** דגבי תמורה כתיב קרבן וקדשי בדק הבית לא איקרו קרבן כדמפרש בגמרא: **אמר רבי שמעון בו'.** דסבירא ליה דקדשי בד"ה איקרי קרבן הלכך לא נפקא לן דלא עבדי תמורה אלא מהכא והלא מעשר בהמה בכלל כל הקדשים היה דעבדי תמורה דכתיב (ויקרא כז) ואם המר ימיר וגו' [כג] למה יצא דכתיב בדידיה דעביד תמורה אם המר [כד]ימיר וגו' מה מעשר קרבן יחיד הוא דעושה תמורה אף כל קרבן יחיד עושה תמורה יצאו קרבנות צבור דמעשר ליתא בשותפות כדאמרינן בפרק בתרא דבכורות (דף טו:) יהיה לך [כה] ולא של שותפות: **גמ' קרבן.** ואם (כל) בהמה אשר יקריבו ממנה וגו' וכתיב בתריה לא יחליפנו: [כו] **אי קרבן שומע אני בו.** גבי שחוטי חוץ קאי והאי אי ליתנא דתורת כהנים הוא כדאמרינן בבכמה דוכתי או אינו אבל הכא שנתנו רשות זה לזה לתרוס ותמסור הכי מקמי דאיעבד לא איעבד לא נהירא דפירש"י דבשמעתין מיירי כש

רבי אומר למה יצא מעשר. דסבירא ליה לרבי דלקרבן יחיד ולמעוטי צבור ושותפין לא אילטריך שהרי כל הפרשה דתמורה בלשון יחיד נאמרה ולמעוטי נמי קדשי בדק הבית לא אילטריך דלא איקרו קרבן ולמעוטי נמי עולת מותרות לא אילטריך דקסבר עולת מותרות לנדבת צבור אזלי ופסיטא דלא עבדי תמורה כך פרש"י [ע] עוד י"ל דסבירא ליה דעולת מותרות לנדבת יחיד אזלי וסבר כרבי אליעזר דעושה תמורה: **לדון בתמורת גופו.** דס"ד דאין עושין כלל תמורה משום דילמא לדון בדבר החדש כדמפרש הש"ס אי נמי לדון בתמורת גופו לומר דחלה על דבר שאינו ראוי ושניהן פירש רש"י: **תמורת** שמו. היינו אם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשיר ולאחד עשיר עשירי דקיימא לן (בכורות דף ס.). דשלשתן מקודשין:

הדרן עלך הכל ממירין

ודבר שאינו בא בשותפות [א] [ג] רבי אומר למה יצאת מעשר מעתה לידון בתמורת שמו ובתמורת גופו [ב] לומר לך על תמורת שמו קריבה תמורת גופו אינה קריבה תמורת שמו נגאלת תמורת גופו אינה נגאלת תמורת גופו חלה על דבר הראוי ועל דבר שאינו ראוי ותמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי בלבד אמרי [ג] משום דרבי רחמנא דאית ביה תמורת שמו איגרועי איגרע אין דאמרינן מאי דרבי רבי ומאי דלא רבי לא רבי והא מהיכא תיתי אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ד] משום דהוה דבר הבא לידון בדבר החדש ואין בו אלא חידושו בלבד אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא לרבי שמעון דאמר [ג] דבר הבא בחובה עולת חובה היא דעבדה תמורה הא עולת נדבה לא אמר ליה עולת נדבה נמי כיון דקבלה עליה עבדה תמורה ולא נצרכה אלא לעולה הבאה מן המותרות מאי קסבר אי קסבר [ה] לה [א] כמאן דאמר מותרות לנדבת צבור אזלי פשיטא דלא עבדה תמורה [ה] הא אין תמורה בצבור אלא רבי שמעון סבירא ליה כמאן דאמר מותרות לנדבת יחיד אזלי מאן שמעת ליה האי סברא [ו] רבי אליעזר הא שמעינן ליה בהדיא דעבדה תמורה דתניא עולה הבאה מן המותרות עושה תמורה דברי רבי אליעזר רבי שמעון סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא [ז] דרבי אליעזר סבר עולה הבאה מן המותרות עושה תמורה ואיהו סבר אין עושה תמורה אי הכי [ח] דבעיא רבי אבין [ב] הפריש אשם להתכפר בו והמיר [ב] בו [ט] ונתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה מהו [י] שיחזור וימיר בו אליבא דמאן [ד] אילימא אליבא דר"ש [ה] הא אמרת רבי שמעון סבירא ליה עולה הבאה מן המותרות אין עושה תמורה רבי אבין הכי קמיבעיא ליה אי משכחת תנא דקאי כר"ש דאמר אין ממירין וחוזרין וממירין וס"ל כרבי אליעזר דאמר עולה הבאה מן המותרות עושה תמורה מהו שיחזור וימיר בו [יא] בשני גופין וקדושה אחת מאי ואם תימצא לומר קדושה אחת [יא] [יב] (או לא) אלא שתי קדושות וגוף אחד מאי תיבעי:

הדרן עלך הכל ממירין

תמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי. ליקדש קדושה גמורה כשאר קדשים שאינן חלים כשקדש מומן להקדשן: וקפריך **משום דרבי ביה רחמנא דעביד תמורת שמו איגרועי מיגרעא.** דלא חיילא על בעל מום [ז] הא כ"ש דבעי למיחל ביה טפי לחומרא הואיל וחמור כל כך דאיתיה בתמורת שמו: **מאי דרבי רבי.** וקרא לא רבי אלא מידי דחזי לשלמים כדקתני דבקר לרבות י"א לשלמים: **מהיכא תיתי.** דאמרינן הכי: **דבר החדש.** תמורת שמו: [יא] ליטמא אחרינא [ד] [יב] נתפרש **תמורת שמו שאינה חלה** [יג] **אלא על דבר הראוי.** [יד] משום דאחמרא כשאר שלמים איגרועי מיגרע תמורת גופו אילטריך קרא לרבויי: ומשום **אין דאי לא כתב ביה** [טו] **אמרינן למאי דרבי רבי יו' והא מהיכא תיתי.** דלימא כיון דהא אינה מן הממדה שהתמורה נדרשת בהן ואכתי למאי כתביה [ט] לידון בדבר חדש [יז] בתמורת שמו אין לך בו אלא מידושו דהכי אילטריך לרבויי. והכי עיקר דלגישנא דלעיל אילטריך תרי פירכי חדא דמאי קאמר למאי דרבי רבי לאו מילתא לאוקומה הכי דהא תמורת שמו דקדשה אחרינא מוכל מעשר בקר ולאן ולא משמע אלא שמתמא בין תם בין בעל מום ומאי דרבי מהבקר לא רבי אלא להקריבה דלא תימא [יז] דלדייניה בתמורת גופו ועוד דקא פריך [יח] ליה מהיכא תיתי ואין זה לשון הש"ס הואיל ודוחקא גרעא דלמאי דלא רבי לא רבי הוה ליה למימר מנא לן הא דאמרינן הכי אבל דלאי ליגשא דמשמע שפיר מהיכא תיתי כלומר מהיכא אתיא לי דלימא הכי [יט] דאלכרה קרא לרבויי: **דקיבלה עליה.** שיקריבנה ואע"ג דאמר הרי זו: **מותרות.** כגון אשם שניתק לרעייה דדמיו קריבין עולה וכגון הפרים מעות לחטאתו ואשמו ויתותרו מביא [ג] באותן דמים עולה דזהו מדרש יהוידע הכהן כל הבא ממותר חטאת וממותר אשם יקח בהן עולות הבאה לשם והעורות לכהנים בפרק ולד חטאת (לקמן דף כג.): **לנדבת צבור אזלי לשופרות: לנדבת יחיד.** הבעלים עצמן מביאין בדמים עולה ואינה עולה להן לחובתן אלא לשם דורון הוא: **רבי אליעזר.** דאית ליה מותרות לנדבת יחיד אזלי בפרק ולו קדשים (לקמן דף כ:) תמורת אשם ולד [לא] תמורה ולדן ולד ולדן עד סוף העולם ילעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה לשופרות רבי אליעזר אומר יביא בדמיו עולה: **סבר לה כווסיה בחלא.** דמותרות לנדבת יחיד אזלי דלהכי אילטריך למעוטיה מתמורה: **אי הכי.** דלרבי שמעון [כ] [כא] עולת [ו] הבהמה מותרות לא עבדה [ז] תמורה ואפילו לא אמיר בה מעיקרא לא מצי אמיר בה השתא [ח] דעולה הבאה מן המותרות היא: **וחלנו על אחרת.** אי נמי נתכפר באשם אחר כו' כדפרישית לעיל בפירקין [ט.]: **מהו שיחזור וימיר.** דהיכא אמר רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון אין ממירין וחוזרין וממירין היכא דקאיים בקדושתיה אבל כגון קדושה אחרת [כ] לימא דמימר לו דלימא ל"ש: **אי אליבא דרבי שמעון ממעשר יפנין.** [כא] כלומר הא [ח] דגמר ר' שמעון ממעשר דבר שבחובה לאפוקי עולת [כב] מותר דלא עבדה תמורה: [כג] **אי משכחת תנא.** דסבירא ליה כרבי אליעזר וכו' יוחנן דאמר לעיל [ט.] אליבא דר"ש אין ממירין וחוזרין וממירין כו': **בשני גופין וקדושה אחת מאי.** דהיינו הפרים אשם להתכפר בו והמיר בו ונתמם ותילנו על אחרת: **אלא שתי קדושות וגוף אחד.** דהיינו נתכפר באשם אחר ונמצא ראשון האחרון וניתק לעולה: **תיבעי.** לשון ירושלמי כמו תיקו בלשון בבלי:

הדרן עלך הכל ממירין

בלבד: **ולא נצרכה.** ההיא דקאמר ודבר שבא חובה: **אלא למעוטי עולה הבאה מן המותרות.** כגון שהפריש מעות לחובתו וניותתרו מהן דההיא לא עבדא תמורה דהא אמרי רבנן מותרות לנדבת ציבור אזלן וציבור לא עבדי תמורה: **ניתק.** זה ראשון לעולה משום דנמצא לאחר כפרה והיינו עולה הבאה מן המותרות **הא קא מיבעיא ליה** אי משכחת תנא דקאי כר"ש אליבא דר' יוחנן דאמ' אין ממירין וחוזרין וממירין וסבריהא כר' אליעזר וכו' מהו שיחזור וימיר בו: **הכי קא מיבעיא ליה.** [יא] אי אליבא דר' שמעון דאמר ממעשר לפינן אפי' חדא תמורה נמי לא עבדא דהא אמר מה מעשר שבא חובה עושה תמורה ואפי' עולה הבאה מן המותרות אינה באה חובה: **והכי קא מיבעיא.** ליה אי סבירא ליה לר' אליעזר כו' שמעון דאמר אין מימר דחזור ומימר הני מילי בחד גופה בב' גופין וקדושה אחת מאי היינו בלא נתכפר: **וב' קדושות וגוף אחד.** היינו בלא הומם מאי מי חזור ומימר בגוף אחד וקדושה אחרת מאי תיבעי: **הדרן עלך הכל ממירין**

א) [שבועות כה:], **ב)** [לעיל ט.], **ג)** [שיר לע"מ], **ד)** [ויקרא מז], **ה)** [כבורות ס:], **ו)** [ויקרא ג], **ז)** [מכות יח.], **ח)** [ויקרא מז], **ט)** עיין רש"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם מימנא לומר קדושה אחת אלא כל"ל ותיבות אי לא נמחקו: **(ב)** רש"י ד"ה רבי אומר וכו' אלמא. נ"ב זהו פי' לפי גי' שניה דגרס רש"י מאי רבי וכ"ה כו': **(ג)** **בא"ד** לשון יחיד הס"ד ואמ"כ מ"ה לידון בתמורת שמו כו' לפי שיצא מעשר: **(ד)** ד"ה דבר החדש וכו' נתפרש. נ"ב ר"ל נתפרש כו' כך הוא קושית הגמ' של אמרי כו': **(ה)** ד"ה ומשני וכו' למאי מתניה הס"ד ואמ"כ מ"ה לידון בדבר חדש בתמורת גופו נ"ב ר"ל שתמורת גופו חל אף על שאינו ראוי כמו מעשר וק"ל וכן כתבו התוס':

הגהות הגר"א

(א) גמ' ר"ש למה כו' מעתה קאי על והכא כבר כו': **(ב)** שם לומר לך. נ"ל דהוא כמו ושוד כמ"ש תוס' ד"ה לדון ע"י כו': **(ג)** שם בו ומכפר. גרס"י בו והומס ותלנו על אחר נתכפר: **(ד)** שם אלימא כו'. גירס"י דר"ש ממעשר לפינן: **(ה)** שם הא אמנתא עד תמורה נ"ב ר"ש: **(ו)** רש"י ד"ה א"ה. הכהמה מותרות. נ"ל הבא מהמותרות: **(ז)** **בא"ד** תמוה. הס"ל. ואפי' לא כו'. הוא שיין אחר ד"ה אי אליבא כו': **(ח)** ד"ה אי דגמר. נ"ל גמר:

רבינו גרשום

אמר ר' **להכי יצא מעשר** לידון **בתמורת שמו** ותמורת **גופו.** דתמורת שמו דמעשר קרבה ותמורת גופו לא קרבה והיינו לחלק: **תמורת שמו קרבה.** היינו תמורת שמו כדמפרש לקמן מנין שאם קרא תשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי תשיעי נאכל במומו ועשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה ומגלן דקדשי מזבחיב כל מעשר מרבויא דכל: **ותמורת גופו.** היינו תמורתו ממש אינה קריבה דגמר מעשר עבדה מבכור וכתיב ובכור קדש הם הם ולא תמורתן: **ותמורת שמו נגאל"ת.** מ"ט משום דשלמים נגאלין כשאר קדשים ותמורת שמו שלמים הוי ריש לקן דין דשלמי': **תמורת גופו אין נגא"ן.** דכתיב במעשר לא יגאל ותמורתן נמי [כיוצא בו]: **תמורת גופו חלה על דבר שאינו ראוי לקרבן.** כגון בעל מום דכתיב לא ימיר אותו טוב ברע היינו בעל מום וכי היכי דחיילא תמורת מעשר אבעל מום הכי נמי חיילא אאתנן ומוקצה ונעבד דקי"ל דכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה וע"ז פוסל בו: **ותמורת שמו אין חלה אלא על דבר הראוי.** ליקרב שלמים: **אברי מאי האי משום דרבי רחמנ' במעשר דאית ביה תמורת שמו איגרועי איגרע.** האי תמורת שמו מתמורת גופו דאילו תמורת גופו חלה על בעל מום קבוע ותמורת שמו לא חיילא על מום קבוע: **אין.** ודאי דאמרינן מאי דרבי בתמורת שמו רבי כגון דקרבה ונגאלת כשלמים ומאי דלא רבי (למיחל על דבר) שאינו ראוי לא רבי: **והא מהיכא תיתי.** דאמרינן מאי דרבי רבי ומאי דלא רבי לא רבי אימא רבי לכל מילי: **אמר רב הונא משום שיצא לידון בדבר החדש.** דתמורת שמו קרבה ונגאלת מה שאין כן בתמורת גופו הילכך אין לך בו אלא חדושו

שיטה מקובצת

לידון **בתמורת שמו.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **לנדבת יחיד אזלי.** גליון ומביא נסכים ומ"ד לנדבת צבור אין בה סמיכה כמו משל צבור: **מהו שימיר בו.** אליבא דמאן איבעי ליה דמסתמא ליית ליה כמ"ד ממירין וחוזרין וממירין: ס"א הא דבעי ר' אבין הכפר אשם להתכפר בו והומס וחללו א"נ נתכפר באחר דניתק הראשון לעולה מהו להמיר בו, אליבא דמאן קא מבעיא ליה אי אליבא דר' שמעון דאמר ליף אפילו חדא תמורה נמי לא עבדא, ר' אבין אליבא דר' אליעזר קא מבעיא ויקא מבעיא ליה אי ס"ל לר' אליעזר כר"ש דאמר [אין] ממירין וחוזרין וממירין אלא בההיא גופא קדושה: **אלא שתי קדושות וגוף אחד מאי תיבעי.** גליון והוא לשון הירושלמי כאלו אמר תתעורר לשאול לחכמים רבים אשר תעמוד בו על האמת והוא במקום תיקו האמור בתלמוד. הר"מ המעלי': **רש"ל** ד"ה **ר"א** וכו' **יביא בדמיו עולה.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

יא) ר"ש בקצת ספרי יד בהאי שמעתתא הכין ר' אומר למה יצא מעשר מעתה לפי שיצא מעשר לידון בתמורת שמו ותמורת גופו ולחלק בין תמורת שמו לתמורת גופו תמורת שמו קריבה ותמורת גופו אינה קריבה, תמורת שמו אינה נגאלת ותמורת גופו אינה נגאלת, אמר מר לידון בתמורת שמו מנלן דת"ר מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי ששלשתן מקודשין ת"ל כל מעשר, ותמורת שמו לחובתו ונותותרו מהן דההיא לא עבדא תמורה דהא אמרי רבנן מותרות לנדבת ציבור אזלן וציבור לא עבדי תמורה: **וניתק.** זה ראשון לעולה משום דנמצא לאחר כפרה והיינו עולה הבאה מן המותרות **הא קא מיבעיא ליה** אי משכחת תנא דקאי כר"ש אליבא דר' יוחנן דאמ' אין ממירין וחוזרין וממירין וסבריהא כר' אליעזר וכו' מהו שיחזור וימיר בו: **הכי קא מיבעיא ליה.** [יא] אי אליבא דר' שמעון דאמר ממעשר לפינן אפי' חדא תמורה נמי לא עבדא דהא אמר מה מעשר שבא חובה עושה תמורה ואפי' עולה הבאה מן המותרות אינה באה חובה: **והכי קא מיבעיא.** ליה אי סבירא ליה לר' אליעזר כו' שמעון דאמר אין מימר דחזור ומימר הני מילי בחד גופה בב' גופין וקדושה אחת מאי היינו בלא נתכפר: **וב' קדושות וגוף אחד.** היינו בלא הומם מאי מי חזור ומימר בגוף אחד וקדושה אחרת מאי תיבעי: **הדרן עלך הכל ממירין**

יב) [ויקרא מז], **יג)** [לעיל ט.], **יד)** [ויקרא מז], **טו)** [ויקרא מז], **יז)** [ויקרא מז], **יח)** [ויקרא מז], **יט)** [ויקרא מז], **כ)** [ויקרא מז], **כא)** [ויקרא מז], **כב)** [ויקרא מז], **כג)** [ויקרא מז], **כד)** [ויקרא מז], **כה)** [ויקרא מז], **כו)** [ויקרא מז], **כז)** [ויקרא מז], **כח)** [ויקרא מז], **כט)** [ויקרא מז], **ל)** [ויקרא מז], **לא)** [ויקרא מז], **לב)** [ויקרא מז], **לג)** [ויקרא מז], **לד)** [ויקרא מז], **לה)** [ויקרא מז], **לו)** [ויקרא מז], **לז)** [ויקרא מז], **לח)** [ויקרא מז], **לט)** [ויקרא מז], **מ)** [ויקרא מז], **מא)** [ויקרא מז], **מב)** [ויקרא מז], **מג)** [ויקרא מז], **מד)** [ויקרא מז], **מה)** [ויקרא מז], **מו)** [ויקרא מז], **מז)** [ויקרא מז], **מח)** [ויקרא מז], **מט)** [ויקרא מז], **נ)** [ויקרא מז], **נא)** [ויקרא מז], **נב)** [ויקרא מז], **נג)** [ויקרא מז], **נד)** [ויקרא מז], **נה)** [ויקרא מז], **נו)** [ויקרא מז], **נז)** [ויקרא מז], **נח)** [ויקרא מז], **נט)** [ויקרא מז], **ס)** [ויקרא מז], **סא)** [ויקרא מז], **סב)** [ויקרא מז], **סג)** [ויקרא מז], **סד)** [ויקרא מז], **סה)** [ויקרא מז], **סו)** [ויקרא מז], **סז)** [ויקרא מז], **סח)** [ויקרא מז], **סט)** [ויקרא מז], **ע)** [ויקרא מז], **עא)** [ויקרא מז], **עב)** [ויקרא מז], **עג)** [ויקרא מז], **עד)** [ויקרא מז], **עה)** [ויקרא מז], **עו)** [ויקרא מז], **עז)** [ויקרא מז], **עח)** [ויקרא מז], **עט)** [ויקרא מז], **פ)** [ויקרא מז], **פא)** [ויקרא מז], **פב)** [ויקרא מז], **פג)** [ויקרא מז], **פד)** [ויקרא מז], **פה)** [ויקרא מז], **פו)** [ויקרא מז], **פז)** [ויקרא מז], **פח)** [ויקרא מז], **פט)** [ויקרא מז], **צ)** [ויקרא מז], **צא)** [ויקרא מז], **צב)** [ויקרא מז], **צג)** [ויקרא מז], **צד)** [ויקרא מז], **צה)** [ויקרא מז], **צו)** [ויקרא מז], **צז)** [ויקרא מז], **צח)** [ויקרא מז], **צט)** [ויקרא מז], **ק)** [ויקרא מז], **קא)** [ויקרא מז], **קב)** [ויקרא מז], **קג)** [ויקרא מז], **קד)** [ויקרא מז], **קה)** [ויקרא מז], **קו)** [ויקרא מז], **קז)** [ויקרא מז], **קח)** [ויקרא מז], **קט)** [ויקרא מז], **רא)** [ויקרא מז], **רב)** [ויקרא מז], **רג)** [ויקרא מז], **רד)** [ויקרא מז], **רה)** [ויקרא מז], **רו)** [ויקרא מז], **רז)** [ויקרא מז], **רח)** [ויקרא מז], **רט)** [ויקרא מז], **ש)** [ויקרא מז], **שא)** [ויקרא מז], **שב)** [ויקרא מז], **שג)** [ויקרא מז], **שד)** [ויקרא מז], **שה)** [ויקרא מז], **שו)** [ויקרא מז], **שז)** [ויקרא מז], **שח)** [ויקרא מז], **שט)** [ויקרא מז], **תא)** [ויקרא מז], **תב)** [ויקרא מז], **תג)** [ויקרא מז], **תד)** [ויקרא מז], **תה)** [ויקרא מז], **תו)** [ויקרא מז], **תז)** [ויקרא מז], **תח)** [ויקרא מז], **תט)** [ויקרא מז], **י)** [ויקרא מז], **יא)** [ויקרא מז], **יב)** [ויקרא מז], **יג)** [ויקרא מז], **יד)** [ויקרא מז], **טו)** [ויקרא מז], **טז)** [ויקרא מז], **יז)** [ויקרא מז], **יח)** [ויקרא מז], **יט)** [ויקרא מז], **כ)** [ויקרא מז], **כא)** [ויקרא מז], **כב)** [ויקרא מז], **כג)** [ויקרא מז], **כד)** [ויקרא מז], **כה)** [ויקרא מז], **כו)** [ויקרא מז], **כז)** [ויקרא מז], **כח)** [ויקרא מז], **כט)** [ויקרא מז], **ל)** [ויקרא מז], **לא)** [ויקרא מז], **לב)** [ויקרא מז], **לג)** [ויקרא מז], **לד)** [ויקרא מז], **לה)** [ויקרא מז], **לו)** [ויקרא מז], **לז)** [ויקרא מז], **לח)** [ויקרא מז], **לט)** [ויקרא מז], **מ)** [ויקרא מז], **מא)** [ויקרא מז], **מב)** [ויקרא מז], **מג)** [ויקרא מז], **מד)** [ויקרא מז], **מה)** [ויקרא מז], **מו)** [ויקרא מז], **מז)** [ויקרא מז], **מח)** [ויקרא מז], **מט)** [ויקרא מז], **נ)** [ויקרא מז], **נא)** [ויקרא מז], **נב)** [ויקרא מז], **נג)** [ויקרא מז], **נד)** [ויקרא מז], **נה)** [ויקרא מז], **נו)** [ויקרא מז], **נז)** [ויקרא מז], **נח)** [ויקרא מז], **נט)** [ויקרא מז], **ס)** [ויקרא מז], **סא)** [ויקרא מז], **סב)** [ויקרא מז], **סג)** [ויקרא מז], **סד)** [ויקרא מז], **סה)** [ויקרא מז], **סו)** [ויקרא מז], **סז)** [ויקרא מז], **סח)** [ויקרא מז], **סט)** [ויקרא מז], **ע)** [ויקרא מז], **עא)** [ויקרא מז], **עב)** [ויקרא מז], **עג)** [ויקרא מז], **עד)** [ויקרא מז], **עה)** [ויקרא מז], **עו)** [ויקרא מז], **עז)** [ויקרא מז], **עח)** [ויקרא מז], **עט)** [ויקרא מז], **פ)** [ויקרא מז], **פא)** [ויקרא מז], **פב)** [ויקרא מז], **פג)** [ויקרא מז], **פד)** [ויקרא מז], **פה)** [ויקרא מז], **פו)** [ויקרא מז], **פז)** [ויקרא מז], **פח)** [ויקרא מז], **פט)** [ויקרא מז], **צ)** [ויקרא מז], **צא)** [ויקרא מז], **צב)** [ויקרא מז], **צג)** [ויקרא מז], **צד)** [ויקרא מז], **צה)** [ויקרא מז], **צו)** [ויקרא מז], **צז)** [ויקרא מז], **צח)** [ויקרא מז], **צט)** [ויקרא מז], **ק)** [ויקרא מז], **קא)** [ויקרא מז], **קב)** [ויקרא מז], **קג)** [ויקרא מז], **קד)** [ויקרא מז], **קה)** [ויקרא מז], **קו)** [ויקרא מז], **קז)** [ויקרא מז], **קח)** [ויקרא מז], **קט)** [ויקרא מז], **רא)** [ויקרא מז], **רב)** [ויקרא מז], **רג)** [ויקרא מז], **רד)** [ויקרא מז], **רה)** [ויקרא מז], **רו)** [ויקרא מז], **רז)** [ויקרא מז], **רח)** [ויקרא מז], **רט)** [ויקרא מז], **ש)** [ויקרא מז], **שא)** [ויקרא מז], **שב)** [ויקרא מז], **שג)** [ויקרא מז], **שד)** [ויקרא מז], **שה)** [ויקרא מז], **שו)** [ויקרא מז], **שז)** [ויקרא מז], **שח)** [ויקרא מז], **שט)** [ויקרא מז], **ת

קרבנות ליבור. [ב] כולם זכרים דרוכן עולות ועולה זכר הוא ואין ליבור מביאין שלמים אלא כבשי עצרת דזכריס הן ומתאות שלהן שעירים דכתיב בכולהו[ג] ושעיר חטאת אחד: **קרבנות היחיד חייבין באחריותן.** כלומר יש מהן מאותן שקבוע להן זמן שאפי' עבר זמנם חייבין להקריבן [ד] כגון קרבן [ה]עולת יולדת (וקרבנה) וקרבנות מצורע אם עבר שמיני שלו יכול להקריבו לאחר זמן אבל קרבנות ליבור שיש להן זמן אם עבר זמנם בטל קרבנן כדמפרש בגמ': **משקרב הזבח.** שאם קרב הזבח בזמנו ולא קרבו נסכים עמו חייבין להקריבם אפי' מבלן ועד עשרה ימים כדמפרש בגמ': **חביבי כהן גדול.** דוחין שבת וטומאה דכתיב בה מנחה תמיד[ו] הרי היא לך כמנחת תמידין בשאלתי [התכלת] במנחות (דף נ:): **פר** [ז] **יום הכיפורים.** פרו של אהרן: **אלא שזמנו קבוע.** כלומר אין הטעם תלוי אלא בקביעות [ח] זמן אותן שזמנן קבוע שאם עבר הזמן אין להן תשלומין דוחין שבת וטומאה אפילו דחיבל וכל שאין להן זמן קבוע אינם דוחין שבת וטומאה ואפי' לחיבור כגון פר העלם דבר של איבור ושעירי עבודת כוכבים: **גמ' עיקר זיבחא.** הקדש ראשון: **אפי' חיטא רבנן.** דלית להו ולד עושה תמורה: **בין בזכרים בין בנקבות.** משמע כל קרבן שחייב היחיד להביא [ט] בין זכר בין נקבה: **הא אילא עולת העוף.** תירוצא הוא: **אשם.** הוי זכר דכשם או איל כתיב ביה[י] ולא כבשה: **מאי ניהו שלמים.** אבל שלמי בקר זכרים הם דכתיב בהו (ויקרא כג) ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. [יא]זבחי שלמי בקר כבשי עצרת: **מנא הני מילי.** דקרבנות בקר אין להן תשלומין: **דבר יום ביומו.** במוספי המועדים משתעי בפרשת שור או כשב דכתיב אלה מועדי ה' [יב] מקראי קדש וגו' להקריב אשה[יג] ואיזה אשה[יד] מקריבין במועד יותר משאר ימים הוי אומר מוספין: **אבל היום בשר למוספין.** ובלבד [טו] שיקדמו מוספין לתמיד של בין הערבים דאמר (ביומא דף לג.) עליה השאם כל הקרבנות כולן: **מנחתם ונסכיהם** [טז] **אפי' בלילה ואפי' למחר.** אם קרב הקרבן בזמנו ואפי' מבלן ועד עשרה ימים ולעולה ובלא נזדמנו לו קא[יז] מיירי: **מלבד שבתות ה'.** דבכי כתי' זבח ונסכים דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' [יח] ומשום דדרשינן שמחת אמתמול ולא הקרבת: **ביום אין בלילה לא.** דבר יום ביומו כתיב ומסיק דאם שלהי ב' שתי הלחם [יט] שבתות ה' כלומר מקרב בלילה אבל מקרב בלילה אלא מנחת נסכים בלבד [כ] וה"מ דמצי למיפרך מינה הכא בהדיא מדקתני וכל הקרב בלילה ולא מצינו דבר זה אלא מנחת נסכים בלבד אלא [כא] דמהדר לפרוכי אף לפי מה דס"ד מעיקרא התם בפ' שתי הלחם:

יש בקרבנות [כב] **יחיד שאין בקרבנות הציבור ויש בקרבנות הציבור שאין בקרבנות היחיד שקרבנות היחיד** [א]**עושין תמורה ואין קרבנות הציבור עושין תמורה קרבנות היחיד נוהגות** [ב]**בין בזכרים בין בנקבות וקרבנות הציבור אין נוהגין אלא בזכרים** [ג]**קרבנות היחיד חייבין באחריותן ובאחריות נסכיהם וקרבנות הציבור אין חייבין באחריותן ולא באחריות נסכיהן אבל חייבין באחריות נסכיהן משקרב הזבח יש בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות** [ד] **יחיד שקרבנות הציבור** [ה]**דוחין את השבת ואת הטומאה וקרבנות יחיד אינן דוחות לא את השבת ולא את הטומאה** [ו]**א"ר מאיר** [ז]**והלא חביתי כ"ג ופר של יוה"כ קרבנות היחיד הן ודוחין את השבת ואת הטומאה** [ח]**אלא שזמנו קבוע: גמ' קרבן יחיד עושה תמורה כו':** וכללא הוא והרי עופות [ט]**דקרבן יחיד** [י]**ואין עושה תמורה כי קתני בבהמה קתני והרי ולד דקרבן יחיד הוא ואין עושה תמורה הא מני** [יא]**רבי יהודה היא דאמר הולד עושה תמורה והרי תמורה עצמה דקרבן יחיד היא** [יב]**ואין תמורה עושה תמורה כי קתני בעיקר זיבחא קתני השתא דאתית להכי אפילו תימא רבנן** [יג] **בעיקר זיבחא קתני: קרבנות היחיד נוהגות בין בזכרים בין בנקבות: וכללא הוא והרי עולה דקרבן יחיד** [יד] **וזכר אתיא** [טו]**נקבה לא אתיא האיכא עולת העוף**[טז] **דתניא** [יז]**תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות והרי חטאת דקרבן יחיד היא** [יח]**ונקבה אתיא זכר לא אתיא האיכא** [יט]**שעיר נשיא דמייתי זכר והאיכא** [כ]**אשם יחיד דזכר אתי נקבה לא אתי כי** [כא]**קאמרי רבנן קרבן דשוי בין ביחיד בין בציבור** [כב]**אשם ביחיד איתיה בצבור ליתיה ואיבעית אימא מי קתני כל קרבנות יש בקרבנות קתני ומאי ניהו שלמים** [כג]**ואי בעי נקבה מייתי ואי בעי זכר מייתי** [כד]**: קרבנות יחיד חייבין באחריותן [כו'] [בזמן]: מנא ה"מ דת"ר** [1]**דבר יום ביומו** מלמד שכל היום כשר למוספין בזמן מלמד שאם עבר היום ולא הביאן אינו חייב באחריותן יכול לא יהא חייב באחריות נסכיהם [כה]**ואע"פ שקרב הזבח**[כו]**ת"ל** [2]**מנחתם ונסכיהם** [כז]**בלילה מנחתם ונסכיהם למחר ר"ל אמר מהכא** [3כח] **מלבד שבתות ה'** [כט]**וצריכא דאי כתב רחמנא מלבד שבתות ה' הוה אמינא ביום אין ובלילה לא אמר קרא ומנחתם ונסכיהם ואי כתב רחמנא מנחתם ונסכיהם ולא כתב מלבד שבתות ה' הוה אמינא בלילה אין ביממא לא ומאי שנא משום**[ל] **דבקדשים לילה הולך אחר היום צריכי ונסכים מי קרבי בלילה** [לא] **והתנן**[לב] **אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה כגון אברים ופדרים** [לג] **שמקריבין מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולו דברים שדרכן ליקרב ביום** [לד]**כגון הקומץ הלבונה ומנחת נסכים** [לה] **שמעלין מבוא השמש שלקא דעתך והאמרת דברים שדרכן ליקרב ביום נינהו אלא עם בא השמש** [לו] **שמתעכלין והולכין כל הלילה מנין תלמוד לומר** [4]**זאת תורת העולה ריבה קתני מיהא** [לז] **נסכים ביום אמר רמי בר חמא לא קשיא כאן ליקדש כאן ליקרב אמר ליה רבא אי מיקדש קדשי קרובי** [לח] **והא**[לט] **תניא זה הכלל כל הקרב** [מ]**ביום אין קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה קדוש בלילה בין ביום בין בלילה קדוש בין ביום בין בלילה אלא אמר רב יוסף סמי מנחת נסכים מהא מתניתא כי סליק רב דימי אשכחיה לרב ירמיה דיתיב וקאמר משמיה דרבי יהושע בן לוי** [5]**מנין לנסכים הבאים עם הזבח שאין קריבין אלא ביום ת"ל** [6]**ולנסכיכם ולשלמיכם מה שלמים ביום אף נסכים ביום אמר אי** [א] [מא] [מב] **אשכחיה** [מג] [מד] **דכתיב איגרתא שלחי ליה לרב יוסף ולא**

וכל הקרב בלילה. פרש"י [מ] שילהי שתי הלחם (מנחות דף ק.) כגון שמן למנורה ולא נראה דמה קדושה שייכי ביה [מא] הא לית ביה קדושה כלי[מב] לכך נראה לומר דלא מצינו קרב בלילה אלא מנחת נסכים ומשו"ה ניחא דלא משני הכא דילמא [מג] אינו קדוש [מד]אלקדש אבל קדוש ליפסל דהכי מסיק התם שילהי פ' שתי הלחם (גז"ש) דסמיך אהא דתני וכל הקרב בלילה דלא מצינו קרב בלילה אלא מנחת נסכים בלבד וה"מ דמצי למיפרך מינה הכא בהדיא מדקתני וכל הקרב בלילה ולא מצינו דבר זה אלא מנחת נסכים בלבד אלא [מה] דמהדר לפרוכי אף לפי מה דס"ד מעיקרא התם בפ' שתי הלחם:

יש בקרבנות [מו] **יחיד שאין בקרבנות הציבור ויש בקרבנות הציבור שאין בקרבנות היחיד שקרבנות היחיד** [מז]**עושין תמורה ואין קרבנות הציבור עושין תמורה קרבנות היחיד נוהגות** [מח]**בין בזכרים בין בנקבות וקרבנות הציבור אין נוהגין אלא בזכרים** [מט]**קרבנות היחיד חייבין באחריותן ובאחריות נסכיהם וקרבנות הציבור אין חייבין באחריותן ולא באחריות נסכיהן אבל חייבין באחריות נסכיהן משקרב הזבח יש בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות** [נ] **יחיד שקרבנות הציבור** [נא]**דוחין את השבת ואת הטומאה וקרבנות יחיד אינן דוחות לא את השבת ולא את הטומאה** [נב]**א"ר מאיר** [נג]**והלא חביתי כ"ג ופר של יוה"כ קרבנות היחיד הן ודוחין את השבת ואת הטומאה** [נד]**אלא שזמנו קבוע: גמ' קרבן יחיד עושה תמורה כו':** וכללא הוא והרי עופות [נה]**דקרבן יחיד** [נו]**ואין עושה תמורה כי קתני בבהמה קתני והרי ולד דקרבן יחיד הוא ואין עושה תמורה הא מני** [נז]**רבי יהודה היא דאמר הולד עושה תמורה והרי תמורה עצמה דקרבן יחיד היא** [נח]**ואין תמורה עושה תמורה כי קתני בעיקר זיבחא קתני השתא דאתית להכי אפילו תימא רבנן** [נט] **בעיקר זיבחא קתני: קרבנות היחיד נוהגות בין בזכרים בין בנקבות: וכללא הוא והרי עולה דקרבן יחיד** [ס] **וזכר אתיא** [סא]**נקבה לא אתיא האיכא עולת העוף**[סב] **דתניא** [סג]**תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות והרי חטאת דקרבן יחיד היא** [סד]**ונקבה אתיא זכר לא אתיא האיכא** [סה]**שעיר נשיא דמייתי זכר והאיכא** [סו]**אשם יחיד דזכר אתי נקבה לא אתי כי** [סז]**קאמרי רבנן קרבן דשוי בין ביחיד בין בציבור** [סח]**אשם ביחיד איתיה בצבור ליתיה ואיבעית אימא מי קתני כל קרבנות יש בקרבנות קתני ומאי ניהו שלמים** [סט]**ואי בעי נקבה מייתי ואי בעי זכר מייתי** [ע]**: קרבנות יחיד חייבין באחריותן [כו'] [בזמן]: מנא ה"מ דת"ר** [1]**דבר יום ביומו** מלמד שכל היום כשר למוספין בזמן מלמד שאם עבר היום ולא הביאן אינו חייב באחריותן יכול לא יהא חייב באחריות נסכיהם [עא]**ואע"פ שקרב הזבח**[עב]**ת"ל** [2]**מנחתם ונסכיהם** [עג]**בלילה מנחתם ונסכיהם למחר ר"ל אמר מהכא** [3עד] **מלבד שבתות ה'** [עה]**וצריכא דאי כתב רחמנא מלבד שבתות ה' הוה אמינא ביום אין ובלילה לא אמר קרא ומנחתם ונסכיהם ואי כתב רחמנא מנחתם ונסכיהם ולא כתב מלבד שבתות ה' הוה אמינא בלילה אין ביממא לא ומאי שנא משום**[עו] **דבקדשים לילה הולך אחר היום צריכי ונסכים מי קרבי בלילה** [עז] **והתנן**[עח] **אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה כגון אברים ופדרים** [עט] **שמקריבין מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולו דברים שדרכן ליקרב ביום** [פ]**כגון הקומץ הלבונה ומנחת נסכים** [פא] **שמעלין מבוא השמש שלקא דעתך והאמרת דברים שדרכן ליקרב ביום נינהו אלא עם בא השמש** [פב] **שמתעכלין והולכין כל הלילה מנין תלמוד לומר** [4]**זאת תורת העולה ריבה קתני מיהא** [פג] **נסכים ביום אמר רמי בר חמא לא קשיא כאן ליקדש כאן ליקרב אמר ליה רבא אי מיקדש קדשי קרובי** [פד] **והא**[פה] **תניא זה הכלל כל הקרב** [פו]**ביום אין קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה קדוש בלילה בין ביום בין בלילה קדוש בין ביום בין בלילה אלא אמר רב יוסף סמי מנחת נסכים מהא מתניתא כי סליק רב דימי אשכחיה לרב ירמיה דיתיב וקאמר משמיה דרבי יהושע בן לוי** [5]**מנין לנסכים הבאים עם הזבח שאין קריבין אלא ביום ת"ל** [6]**ולנסכיכם ולשלמיכם מה שלמים ביום אף נסכים ביום אמר אי** [א] [יט] [כ] **אשכחיה** [כא] [כב] **דכתיב איגרתא שלחי ליה לרב יוסף**

ולא

דימי אי [כג] **אשכחיה איגרא כתיב איגרא.** אם הייתי מולא אדם [כד] הייתי כותב איגרתי והייתי שולח לרב יוסף לבבל:

לא

מסורת הש"ס

ב) יומא נ., ג) [נעיל י: יא. יב.], ג) מנחות ו. כה. [מולין כב. זבחים קטו. קדושין כד.:], ד) זבחים ח. פד. מנחות מד: נב. תענית כ:, ה) [עיין תוס' מנחות דף מד ע"ב ד"ה מנחתם. ש"מ], ו) [מולין פג.], ז) [מנחות מו: ש"ס], ח) יומא כט: מנחות ק., ט) [במדבר כח. כט], י) [ויקרא ו], כ) [ויקרא ה. יד. יט, במדבר ו], ל) [שם כט], מ) [ע' תו' ר"ה ג' ע"ב ד"ה נתקלקלו. רש"ש], נ) עי' רש"ק, ס) [לפנינו ברש"י דמנחות איתא כגון מנחת נסכים וכ"כ תוספות שם בשם רש"י ע"ש וכן ביומא כט ע"ב איתא ברש"י כל הקרב בלילה כגון מנחת נסכים דאמר מר מנחתם ונסכיכם אפי' בלילה עכ"ל [אבל בשטמ"ק מנחות שם על פירש"י איתא שמן למנורה]], ע) עי' ל"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי אשמעיה כתיב כל"ל ומות ד' ממתן: (ב) רש"י ד"ה מנחתם וכו' קא מיתתי הס"ד: (ג) ד"ה מלבד וכו' סמוכים דרשינן דבר יום ביומו קרב: (ד) ד"ה משום וכו' יקרב הנסכים דהוי: (ה) ד"ה דבריס כך מ"ש ביום ניבהו כו' אלא עם בא השמש קודם שקיעה פריך מבוא השמש ס"ד והאמרת דרכו ליקרב ביום ניבהו ודבר שדרכו ליקרב בלילה הוא דיליף מהאי קרא שמקריבין מבוא השמש וכו' מאי ממעט הס"ד ואח"כ מ"ש ליקדש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אשמעיה דכתיב איגרתא. גרס"י אשמעיה איגרא כתיב איגרתא. ולפי קושיית גמ' לקמן משמע שהגרסא היא אשמעי' איגרתא כתיב כו': [ב] רש"י ד"ה דבריס. בלא"ל כו'. פי' דאם אומר דגם זכריס ופדרים דוקא שנתן ביום א"ל ל"ל היא העולה בפ"ע דזבחים (פ"ד ה) למעוטי שנאמרה בלילה הא בלילה אין ראוין למזבח:

רבינו גרשום

א"ר מאיר והא הביחי וכו' אלא שזמנו קבוע. כלומר קסבר ר"מ אין הפרש בינתן דכל שזמנן קבוע בין ביחיד ובין בציבור דוחה את השבת ואת הטומאה לאפוקי זבחי שלמים כגון כבשי עצרת דזכרים הוא דאתו ולא נקבה: **והרי ולד דקרבן יחיד ואין עשה תמורה.** כדאמר בפרקין דלעיל והיה הוא ולא ולד: **הא מני** מתניתין דקתני דקרבנות יחיד עושין תמורה דאפי' ולד דקרבן יחיד ר' יהודה **היא: והא תמורה דקרבן יחיד ואין עושה תמורה אחרת.** כדאמר לעיל ולא תמורת תמורתו: **כי קתני** דקרבנות יחיד עושין תמורה **בעיקר זיבחא** נופיה קתני ולא בתמורה ולא בולד: **והשתא דאתית להכי אפי' תימא מתניתין רבנן היא.** דקשיא והרי ולד דקרבן יחיד ואין עושה תמורה כי קתני מתני' **בעיקר זיבחא היחיד** קתני דעושה תמורה: **הא איבא עולת העוף.** דאפי' נקבה אתיא והיינו פירוקא: **הא איבא שעיר חטאת.** דנשיא והיינו דיחיד דזכר הוא והאי נמי פירוקא: **והא איבא אשם.** דקרבן יחיד זכר אתי ולא נקבה לאפוקי זבחי שלמי ציבור כגון כבשי עצרת דזכרים הוא דאתי ולא נקבה: **מנהני מילי.** דקרבן צבור אין חייבין באחריותו: **דת"ר אלה מועדי ה' מקראי קדש להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו: דבר יום מלמד שכל היום כשר למוספין** דהיינו עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו, עולה

היינו מוספין: **ביומו מלמד שאם עבר היום ולא הביאן אין חייב באחריותן.** דביומו כלומר הא אם עבר יומו בטל קרבנו ואינו חייב באחריותן: **יכול אין חייב באחריות נסכיהן אף משקרב הזבח ת"ל בפרשת פנחס ומנחתם ונסכיהם ריבה דאפי' בלילה ואפי' למחר.** משום דחייב באחריותן: **ריש לקיש אמר מהכא.** דחייב באחריותן משקרב הזבח מדסמיך ליה **מלבד שבתות ה'** דמשמע דאי הוי י"ל אחר השבת ולא הביא נסכי המוספין של שבת בשבת מביאין עכשו בי"ט דכתיב זבח ונסכים דבר יום ביומו מלבד שבתות ה': כלומר דשל י"ט קרבי והני של אחמול של שבת היינו מלבד שבתות ה' אלמא ונסכיהם אף למחר: **וכי תימא מ"ש.** בלילה (ב)אין דקרבי ולא למחר: **משום דבקדשים לילה הולך אחר היום.** דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה כלומר בכליל שמיני אסור לשוחטו דאותו לילה משלימין אחד שבעת ימים א) דמחוסר זמן דבקדשים לילה הולך אחר היום [להכי הדר כתב מלבד שבתות ה' גבי ביומו למימרא דלמחר אייתי נסכים דאתמול דבירו"ש מקריב נסכים של שבת]: **מבוא השמש.** משתשקע החמה: **עד בא השמש.** היינו סמוך קוד' שתשקע החמה: **ואת** תורת העולה ריבה. כל העולין: **כאן ליקדש כאן ליקרב.** ליקדש מקדישין נסכים אפי' בלילה אבל מעיקר אין מקריבין אלא ביום: **אמר רבא** ואי מקדש קדשי בלילה קרבי נמי קרבי דהא תניא זה הכלל כו': **אלא סמי** מן ההיא מתניתא דאין לי מנחת נסכין משום דהא קרבי נמי בלילה: **כי סליק רב דימי כו'.** אמר אי אשכחת אינשי דאזיל להתם כתבי איגרת ושדרית ליה דלא תימסי מן מתניתא מנחת נסכין:

נסכים (שם:מו) **מנ'** אשמעיה אינישא כתיב כו' (שם:מז) **אלא** דאמר אגרת הס"ד ומה"ד שלחי. הייתי שולח לרב יוסף לבבל (שם:מח) **מנ'** אשמעיה אינישא כתיב כו' (שם:מט) **אלא** דאמר אגרת הס"ד ומה"ד שלחי. הייתי שולח לרב יוסף לבבל (שם:נ) **ליפסל** (שם:נא) **לקרב** (צי"ק) **נכ'** ל"ל דמהדר לפרוכי אף מרישא (רש"ש)

שיטה מקובצת

וזכר אתיא נקבה לא אתיא (כו' הא איבא עולת העוף). גליון תימה הא לעיל משני כי קתני בבהמה וכי תימא דהדר ביה מההיא שינויא א"כ הוי ליה לימרו כולהו עיקר זיבחא תני, ועוד דעוף נמי מיקרב זיבחא הוא, ו"ל דבתמורה כתיב בהמה בה בהמה שייך שפיר לומיני קרבן יחיד עושה תמורה בבהמה אבל הכא שייך לומיני שפיר בזכרים ובנקבות כיון דאיכא בעולת העוף דהא נמי אקרא קאי: **והרי חטאת דקרבן יחיד היא.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **ומשום דבקדשים לילה הולך אחר היום.** ונראה למורי דהוי מצי שינויי דהוי מוקמינן ליה ביום אבל בלילה לא דהא יום מסתבר טפי מדקאמר דאי ליכא אלא מלבד שבתו' ה' הו"א ביממא אין בלילה לא: **רש"י ד"ה חביתי כ"ג** וכו'. בשילהי התכלת מפיק ליה שדוחה שבת וטומאה דבתמיד כתיב במועדו ואמרינן במועדו ואפילו בשבת ואפי' בטומאה:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהל' תמורה הל' ז יב:
ב ב מיי' פ"ז מהל' מעה"ק הלכה טו:
ג ג מיי' שם הלכה ז:
ד ד מיי' פ"ד מהלכות ביאת מקדש הל' י:
ה ה מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספים הל' יח:
ו ו מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הלכה [ט] י:
ז ז מיי' פ"ד מהלכות תמורה מזבח הל' ח:
ח ח מיי' שם הל' טו:
ט ט מיי' פ"ז מהלכות מעה"ק הלכה ח:
י י מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הל' ז:
יא כ ל מיי' פ"ז מהל' מעה"ק הלכה טו:
יב מ מיי' שם הלכה י:
יג נ מיי' שם הלכה ד:
יד ס מיי' פ"ד שם הלכה כ:
טו ע מיי' שם הלכה ד:
טז פ מיי' שם הל' ה:

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַיְיָ עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנְסָכִים דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ:
ויקרא כג לז
2. וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטוֹ: במדבר כט יח
3. מִלְּבַד שַׁבְּתֹת יְיָ וּמִלְּבַד מִתְּנוֹתֵיכֶם וּמִלְּבַד כָּל נִדְרֵיכֶם וּמִלְּבַד כָּל נִדְבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיְיָ: ויקרא כג לח
4. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב
5. אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיְיָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: במדבר כט לט

מוסף רש"י

הובא בעמוד הקודם

שינויי נוסחאות

א) בקרבנות היחיד מה שאין בקרבנות הציבור וכ בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות היחיד **ב)** בקרבנות היחיד שקרבנות הציבור כו' וקרבנות היחיד אינן דוחין **ג)** יחיד הן ואין **ד)** רבנן כי קתני בעיקר **ה)** יחיד הוא וזכר אתיא נקבה לא אתיא **ו)** כי קאמרינן קרבן **ז)** שלמים דאיבעי **ח)** זכר מייתי ואי בעי נקבה מייתי לאפוקי זבחי שלמי צבור דזכרים הוא דאתא. וס"ל לעיל גבי תמורה ס"מ לשנויי הכי (ש"ס) **ט)** אע"פ שקרב (ש"ס) **י)** ונסכיהם מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם (ש"ס) **יא)** וכ"ל. עי' בהסמכות שיטה בסוף המסכת (ש"ס) **יב)** בלילה והתניא אין (ש"ס) **יג)** ופדרים שמעלין ומקטירין מבוא (ש"ס) **יד)** נסכים שמעלין ומקטירין מבוא (ש"ס) **טו)** מיהא מנחת נסכים (ש"ס) **יז)** קרובי נמי מיקרבי דתניא זה (ש"ס) **יח)** הקרב. ס"ל לא כן בין ביום ובין בלילה. ועי' בפרק שתי הלחם בסופו (מנחות ק.). (ש"ס) **יט)** אשכחיה אינישא הוה כתיב (צי"ק) **כ)** אשכחיה אינישא (ש"ס) **כא)** כתיב איגרתא. ס"ל כתבי איגרתא שדרית ליה ליוסף דלא כו' (ש"ס) **כב)** נכון אין עושין תמורה בדמפורש לעיל: בזכרים דרכן (ש"ס) **כג)** ל"ל כגון קרבן יולדת וזבה וקרבנות (תוא"ב) **כד)** כגון עולת יולדת

כה) ופר של יום (ש"ס) **כו)** הקרבנות הזמן אותן (ש"ס) **כז)** להביא מביא בין (ש"ס) **כח)** גי' ל"ק ואין שלמים בצבור אלא כבשי כו' **כט)** ר' אשר תקראו אותם מקראי קדש להקריב (ש"ס) **ל)** שמקריבין במועד (ש"ס) **לא)** ונכנס שיקדימו מוספין כו' דאמר מר עליה (ש"ס) **לב)** ונסכיכם בפרשת פנחס כתיב בכולהו מנחתם ונסכיהם לפרים וגו' לומר לך מנחתם ונסכיהם לפילו (ש"ס) **לג)** ר' ומשמע דדרשינן קמוכיס (צי"ק) **לד)** שמות הדרשינן קמוכיס (ש"ס) **לה)** מחר השבת הוא (ש"ס) **לו)** היום בלילה (ש"ס) **לז)** תיבת הוא נמחק (ש"ס) **לח)** ל"ל יניח **לט)** יקרב הנסכים דאכתי הוי מיום כו' לא קמ"ל הס"ד (ש"ס) **מ)** ומתעכלין והולכין כל (ש"ס) **מא)** המערכה וקא מקטירין על המערכה והן מתעכלין מאליהן הס"ד ומה"ד ופכין מבוא השמש ס"ל הא אמרת דכיס שדרכן ליקרב ביום בלילה כלל כו' מבוא השמש דא"ל הא העולה מאי ממעטו הס"ד ומה"ד מה"ל דקרבן ליקרב ביום בלילה אלא מקטר

יד: יש בקרבנות פרק שני תמורה

דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. וא"ת היכי קאמרינן מזמורים על פה וי"ל דאין להקפיד רק מה שכתוב בתומש [מ] אמנם קשה היכי קרינן ושוב וקריאת שמע וי"ל [ב] דאין להקפיד אלא בדבר שמוציא אחריהם ידי חובתן: **ותנן** המנחות והנזירות[מז] בבמה יחיד דברי ר' מאיר. הוה מצי לשנויי תנאי היא שהרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיח.) פליגי רבנן עליה דרבי מאיר ומסיק התם דמנחות ונזירות אינם ביעייהו [מח] מעמ: **סמי מכאן** נזירות. וה"ה דאיכא בשאר נזירות. כדמוכח בתרא דפ' בתרא דזבחים (דף קיח: ע"ב) דאמר מנחות ונזירות אינם ביעייהו: **אלא** כיון דהוה תרי הבמות כל היכא דבעי מקריב. ורבנן דפליגי עליה דרבי מאיר דאמר נזיר לא נזיר ונידב הוא צריך לומר דלא אלו אבשלום אלא להביא כבשים מחברון והקרינן בגבעון מיהו לפי מה דפרש"י פרק בתרא דזבחים (ג"ז סט) דרבנן דרבי מאיר כרבנן בתרא סבירא להו דאמרי כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד קשה דא"כ היכי קאמר אבשלום אלכה נא ואשלמה את נדרי אשר נדרתי וגו' הא לא נזיר ונידב הוא מזרות לרבנן וא"כ כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד מיהו דייקינן בגבעון מיהו לפי מה דפרש"י מיהו מימה לר' שמעון דאמר התם בפ' בתרא דזבחים (גז"ש) אף ליבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן ואמר בפ' כל שעה (פסחים לח:) זאת אומרת שחלת תודה ורקיקי נזיר נאכלין בגוב וגבעון ופרש"י שם דהיינו דלא כר"ש וא"כ היכי קאמר אבשלום אלכה נא ואשלמה את נדרי הרי לא היה יכול להקריבו ותירץ מורי הרמ"ר דרבי שמעון לטעמיה דאמר במסכת נזיר (דף מו:) דאם גילה על שלמי נדבה יצא ואם אמר הריני מגלה על מאה עולות יצא ואם אמר עולות וא"כ אפשר דאבשלום נדר להביא עולות נדבה ודבר הידוע הכירו קרב בבמה לכ"ע ועליה היה אבשלו רגה לגלה:

[מ] ולא תיסמי מנחת נסכים [מא] ממתמי' ולא קשיא כאן בנסכים הבאין עם הזבח כאן בנסכים הבאין בפני עצמן ואי [מב] הוה ליה איגרתא מי אפשר למישלחא והא אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כותבי הלכות [מג] כשורף התורה והלמד מהן אינו נוטל שכר [מד] דרש [מה] ר' יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב אחד אומר [1] כתוב לך את הדברים האלה וכתוב אחד אומר כי על פי הדברים האלה לומר לך דברים שעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב ושבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה ותנא דבי רבי ישמעאל כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב אבל אין אתה כותב הלכות [מו] אמרי דלמא מילתא חדתא שאני [2] דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא ודרשי הכי [2] עת לעשות לה' הפרו תורתך אמרי מוטב תיעקר [מז] תורה ואל תשתכח תורה מישראל אמר רב פפא השתא דאמרת נסכים הבאין בפני עצמן קריבין אפי' בלילה נזדמנו [מח] נסכים בלילה [מט] מקדישין בלילה ומקריבין אמר ליה רב יוסף בריה דרב שמעיה לרב פפא תניא דמסייע לך [נ] זה הכלל כל הקרב ביום אינו קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה [נא] קדוש (בין ביום בין) בלילה אמר רב אדא בר אהבה [נב] אועלות השחר פוסלת בהן [נג] כאברין [נד] כי אתא רב דימי א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק [3] אלה תעשו לה' במועדיכם אלו חובות הבאות [נה] חובה ברגל לבד מנדריכם ונדבותיכם [2] לימד על נדרים ונדבות שקרבין בחולו של מועד [נו] ולעולותיכם במה הכתוב מדבר אי בעולת נדר הרי כבר אמור נדריכם ואי בעולת נדבה הרי כבר אמור ונדבותיכם הא אינו מדבר אלא בעולת יולדת ועולת מצורע ולמנחותיכם במה הכתוב מדבר אי במנחת נדר הרי כבר אמור אי במנחת נדבה הרי כבר אמור הא אינו מדבר אלא במנחת [נז] סוטה ובמנחת קנאות ולנסכיכם ולשלמיכם [3] מקיש נסכים לשלמים מה שלמים ביום אף נסכים ביום [נח] ולשלמיכם לרבות שלמי נזיר א"ל אביי ולימא מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר נידר ונידב הוא [נט] דהתניא [ס] זה הכלל כל שהוא נידב ונידר קרב בבמת יחיד ושאינו נידב ונידר אינו קרב בבמת יחיד [סא] ותנן [סב] המנחות והנזירות קריבין בבמת יחיד דברי ר"מ [סג] סמי מכאן נזירות [סד] מי איכא למ"ד דנזיר לאו נידר ונידב הוא [4] והכתיב [סה] מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון וגו' מאי לאו אקרבן [סו] לא אעיקר נדרו אמר עיקר נדרו בחברון הוה והלא בגשור [סז] הוה [5] אמר רב אחא ואיתימא רבה בר רב חנן לא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון ה"נ מסתברא דאי תימא דאזיל לאקרובי הוא דאזיל שביק ירושלים ואזיל ומקריב בחברון ואלא מאי להביא כבשים מחברון האי אשר נדרתי לה' בחברון מחברון מיבעי ליה אלא לעולם לאקרובי ודקא קשיא לך אמאי שבק ירושלים ומקריב בחברון תיקשי לך לגבעון דמקום קדוש הוא [אא] אלא כיון שהותרו הבמות כל היכא דבעי מקריב [סח] ארבעים שנה למאן תניא רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע מקץ ארבעים שנה ששאלו להם מלך [סט] מלך אותה שנה ששאלו להם [ע] מלך אותה שנה עשירית של שמואל היתה עשר

[מא] נסכים. מההיא מתני' דלעיל ומלי לתרוצי: **הא**. דקתני נסכים בהדי דברים שדרכן ליקרב ביום היינו בנסכים הבאין עם הזבח [מב] **בפני עצמן**. שלא קדשו בשחיטת הזבח יכול להקריב בלילה. ל"א שאסור להשהותן [מג] **הסורה**. שלין מלילין אותן בשבת בפני הלילה. ל"א שאסור להשהותן כתובים דתורה שבעל פה היא: **והלמד מהן**. מתוך הספרים: **חדשה**. חדשה שלא היו יודעין לתרץ הברייתות: [ל"א] **חדשי**. [מב] לחדש דבר כגון זו שחדשה היא: **מעייני בספר אגדתא**. שלא ישתכחו: **עת לעשות לה'**. כשעוסקין בדבר לשם קדושת השם לאור להפר תורתך ומוטב תעקר כו': **השתא דאמרת כו'**. יכול להקדישן ולהקריבן בלילה [מד] אחת. ל"א גרסינן עלות השתר פוסל בהן כאברים כלומר הא דלמרינן מזדמנו לו נסכים בלילה מקדישן בלילה [מה] [ומקריבן]: **לאכרים**. של תמיד במס' זבחים (פז.). וכן עיקר הגהת הרב: **חובות הבאות**. מתמת הרגל ברגל כגון עולת ראיה וחגיגה ומוספין [מו] [מז] **אמור מדריכם**: **אף נסכים ביום**: **לרבות שלמי נזיר**. דאי שלמי נדבה הרי כבר אמור נדבותיכם ואי שלמים הקישא לכתוב ולשלמים. [מח] **אי נמי מלאן נזירות**. דלעיל מינה דיקא ליה מינה הכא נמי אמר לא הוה ליה מגילתא דלא הוה מגלה [מט] **בלילה**. [נא] **אלא**. [נב] **אועלות**. [נג] **כאברין**. [נד] **כי אתא**. [נה] **חובה**. [נו] **בחולו**. [נז] **אלה**. [נח] **ולשלמיכם**. [נט] **דהתניא**. [ס] **זה הכלל**. [סא] **בבמת יחיד**. [סב] **ותנן**. [סג] **המנחות והנזירות**. [סד] **סמי מכאן**. [סה] **מקץ**. [סו] **לא**. [סז] **הוה**. [סח] **ארבעים**. [סט] **מלך**. [ע] **מלך**. [עא] **אלה**. [עב] **אלה**. [עג] **אלה**. [עד] **אלה**. [עה] **אלה**. [עו] **אלה**. [עז] **אלה**. [עח] **אלה**. [עט] **אלה**. [פ] **אלה**. [פא] **אלה**. [פב] **אלה**. [פג] **אלה**. [פד] **אלה**. [פה] **אלה**. [פו] **אלה**. [פז] **אלה**. [פח] **אלה**. [פט] **אלה**. [צ] **אלה**. [צא] **אלה**. [צב] **אלה**. [צג] **אלה**. [צד] **אלה**. [צה] **אלה**. [צו] **אלה**. [צז] **אלה**. [צח] **אלה**. [צט] **אלה**. [ק] **אלה**. [קא] **אלה**. [קב] **אלה**. [קג] **אלה**. [קד] **אלה**. [קה] **אלה**. [קו] **אלה**. [קז] **אלה**. [קח] **אלה**. [קט] **אלה**. [ר] **אלה**. [רא] **אלה**. [רב] **אלה**. [רג] **אלה**. [רד] **אלה**. [רה] **אלה**. [רו] **אלה**. [רז] **אלה**. [רח] **אלה**. [רט] **אלה**. [ש] **אלה**. [שא] **אלה**. [שב] **אלה**. [שג] **אלה**. [שד] **אלה**. [שה] **אלה**. [שו] **אלה**. [שז] **אלה**. [שח] **אלה**. [שט] **אלה**. [ת] **אלה**. [תא] **אלה**. [תב] **אלה**. [תג] **אלה**. [תד] **אלה**. [תה] **אלה**. [תו] **אלה**. [תז] **אלה**. [תח] **אלה**. [תט] **אלה**. [י] **אלה**. [יא] **אלה**. [יב] **אלה**. [יג] **אלה**. [יד] **אלה**. [טו] **אלה**. [יז] **אלה**. [יח] **אלה**. [יט] **אלה**. [כ] **אלה**. [כא] **אלה**. [כב] **אלה**. [כג] **אלה**. [כד] **אלה**. [כה] **אלה**. [כו] **אלה**. [כז] **אלה**. [כח] **אלה**. [כט] **אלה**. [ל] **אלה**. [לא] **אלה**. [לב] **אלה**. [לג] **אלה**. [לד] **אלה**. [לה] **אלה**. [לו] **אלה**. [לז] **אלה**. [לח] **אלה**. [לט] **אלה**. [מ] **אלה**. [מא] **אלה**. [מב] **אלה**. [מג] **אלה**. [מד] **אלה**. [מה] **אלה**. [מו] **אלה**. [מז] **אלה**. [מח] **אלה**. [מט] **אלה**. [נ] **אלה**. [נא] **אלה**. [נב] **אלה**. [נג] **אלה**. [נד] **אלה**. [נה] **אלה**. [נו] **אלה**. [נז] **אלה**. [נח] **אלה**. [נט] **אלה**. [ס] **אלה**. [סא] **אלה**. [סב] **אלה**. [סג] **אלה**. [סד] **אלה**. [סה] **אלה**. [סו] **אלה**. [סז] **אלה**. [סח] **אלה**. [סט] **אלה**. [ע] **אלה

עשר שנים מלך שמואל בעצמו. יחידי בלא שאול הלכך שנה עשירית אינה נמנית באותן מ' שנה ק. [ב] ל"ז מלך דוד קודם למרדו של אבשלום [ג] הא מילתא פירש רבי במקום אחר כי שנה עשירית לשמואל היתה גדולתו של שמואל ולא נפקא לן מקרא בהדיא אלא מדלא משכחת לה מ' שנה למנייניה אחריני ולא ושאול יב] למיתתו של עלי הויא תחילת גדולתו של שמואל עד שנת מרדו של אבשלום מ"ט שנה י"ג לשמואל ושאול [ג] ושלשים ושש לדוד ועלי מת כשנשבה הארון שנת' (שמואל א ד) ויהי כהזכירו וגו' וכתיב (שם ו) ויהי ארון ה' בשדה פלשתים יג] ז' חדשים הביאוהו יד] פלשתים (שם ז) ויבאו אנשי קריית יערים וגו' וכשמלך דוד בירושלים על כל ישראל הביא משם את הארון דכתיב (שם ג ו) ויוסף עוד דוד וגו' וכתיב (שם ו ז) ויהי מיום שבת הארון בקריית יערים וירבו הימים ויהיו כ' שנה [ד] לא מהן ז' שנים שמלך דוד בחברון טו] [ה] ומהן מלך שמואל בעצמו טז] י"ז שנה ושאול עם שמואל ב' שנים דכתיב (שם יג) ושתי שנים מלך וגו' ושמואל לא מת קודם לשאול אלא ד' חדשי' שכן מפורש בספר שמואל (שם כה) ושמואל מת וגו' יז] וכתיב בתריה (שם כז) ויאמר דוד [וגו'] עתה אספה יום אחד ביד שאול וגו' וברח לו אל אכיש על שמת שאול וכתיב (שם) ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וד' חדשים מלינו י"ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי עד שמלך דוד ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי ארבעים יח] וכו' לא מהן ט' שנים לשמואל קודם ששאלו להם מלך הרי מ' שנים משאלו המלוכה עד שנת מרדו של אבשלום ועד בכלל וזכר מנין בסדר עולם היא שנת שלשים ושש למלכות דוד יט] וה"ג עשר שנים מלך שמואל בעצמו [ו] ושנה אחת שמלך שאול ושמואל בעצמו ושלשים ושש לדוד ומי שמנה אם לדוד ואני לא יודע מי הוסיפני משלי על זה. ועוד לא ותשוב נמי מלידתו של שמואל ותמצא כמו כן ש"י"ג שנה נהג שמואל שררה על ישראל דאמר מר בסדר עולם ועלי הכהן יושב על הכסא כא] והיא מרת נפש וגו' יב] ובאותה שנה נתמנה עלי להיות שופט על ישראל יא] והוא שפט את ישראל ארבעים שנה לא מהן שנה אחת לעיבורו נמצא שמואל בן ל"ט שנה בשעה שנתנבא ועלה לגדולה דמשעה שמת עלי יב] זרחה שמשו של שמואל י"ג שנה לשררותו דכל שנותיו לא היו אלא ג"ב כדנפקא לן בעלמא (מ"ק י) כג] מעד הגמל הגער דהיינו כ"ד חדש כדי הנקת תינוק והדר ושב שם עד עולם עולמו של יוזל דהיינו ג' שנה ונהללו י"ג שנה יד] היו מובלעים בשתי שנים שמלך שאול שהרי שניהם מתו בשנה אחת כדתפרש למעלה: **מתני' שביפרו הבעלים** שאבדה ונתכפר בתחרת ונמצאת הרתאותה: **ושל ליבור אינה מכפר.** דחטאות (טו) המתות יב] (הפנימיות) הלכה למשה מסיני בהא מסכתא [יח.] וס"ל לת"ק דשל יחיד גמירי ולא של ליבור: **תמוה.** דבלבור נמי גמירי: **אמר רבי שמעון מה מלינו כו'.** כלומר קי"ל ממשה חטאות מתות חטאת שמתו בעליה ושכפרו בעליה ושעיברה שנתה יח] ולד חטאת ותמורת חטאת וכי היכי דתלת מיניייהו לאו בליבור גמירי דהא לא משכחת להו בקרבנות לבור ולד חטאת יז] (לא משכחת בליבור) דאין נקבה בליבור יח] ותמורת חטאת נמי אין קרבן ליבור עושה תמורה [יא.] ושמתו בעליה אין הליבור מתים כדאמרי' לקמן בגמרא [ע"ב]: **אף שכפרו בעליה ושעברה שנתה.** אע"ג דמלינן לאשכוחיהו בליבור לא גמירי דמתות: יט] **גמ' מהו אומר חטאת יבא.** למה לי למיכתב (ויקרא ד) אם כבש יביא קרבנו לחטאת לכתוב אם כבש קרבנו לחטאת וגו': **יביאנה.** סיפיה דקרא נקבה תמימה יביאנה: **ר' שמעון אומר תמות.** לחטאת יחיד שכיפרו בעליה היא: כ **והאמר רבי יהודה תמות.** [א] דהכי שמעת ליה במתני' אפי' גבי ליבור וכל שכן יחיד: **והאמר ר"ש.** במתני' גבי יחיד חמשה חטאות מתות וקתשיב להך חטאת שכפרו בעליה וקתני ביחיד דברים אמורים: **אבודה בשעת הפרשה.** אלא בשעת כפרה דנמצאת הרתאותה קודם שנתכפר בשניה כדקתני בברייתא בההיא קמאר רבי יהודה דתרעה דלא גמירי דמתה לרבי יהודה אלא היכא דנמצאת לאחר שנתכפרו הבעלים ודקתני מתניתין תמות באבודה בשעת כפרה גרסינן דלף בשעת כפרתו בשניה היתה עדיין [ג] הרתאותה אבודה: **ואידי בשעת הפרשה.** שנמצאת קודם כפרת השניה ומתניתין דקאמר לרבי יהודה קאמר לה אליבא דרבי דאמר לקמן בפרק ולד חטאת (דף כב:) במשנה אבודה בשעת הפרשה אע"פ שנמצאת קודם כפרה מתה וכרייתא דקאמר רבי יהודה תרעה אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי קאמר לה דאמרי אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו הבעלים: **ומי איכא למ"ד כו'.** אמתני' פריך: כיולא

ועשר שנים ושש שמלך דוד. ה"ג והיינו ארבעים שנה משאלו להם מלך ושנת עשירית לשמואל ששאלו להן מלך היה מן המנין של ארבעים שנה ומנלן דשמואל שפט ישראל י"ג שנה שהרי כשמת עלי אז נשבה הארון כדכתיב ויהי אחר שהארון ואז נתמנה שמואל מיד אחר מיתת עלי וכתיב ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים והביאוהו בקרית יערים ודוד כשמלך על ישראל נקחו משם והביאו בירושלים כדכתיב ויוסף עוד דוד וגו' וכתיב ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו (עד) עשרים שנה לא מהן שבע שנים שמלך דוד בחברון נשתיירו י"ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שמואל ושאול פי' באותה שנה שמשחו שמואל אותה שנה לא היתה שלימה לשאול שמקצתה היה שמואל מלך ומקצתה היה שאול מלך ומלך דוד בחברון עד שמת שאול ומלך בירושלים ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שמואל ושאול פי' באותה שנה שמשחו שמואל אותה שנה לא היתה שלימה לשאול שמקצתה היה שמואל מלך ומקצתה היה שאול מלך ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שמואל ושאול שנים, והן שכתוב במקרא (שם יג) ושתי שנים מלך על ישראל, ללמד שהיה אותה המלך שמואל בהדיה, והיינו דלמסיק במסכת תענית (ה.): מי גרס לשאול שיהא בנבחה שתי שנים ומתלה תפילתו של שמואל בהרמה, דבתלי שנה לאמונה סלה ומגזה עליו מיתה אלא שעמדה לו תפלת שמואל (בבחים קיח:).

שינויי נוסחאות

א) ושנע. ל"נ ושש שמלך דוד הרי ארבעים שנה (ש"מ) **ב)** במשנה שבמסכתות איתא ימותו **ג)** תמות אמר ר"ש מה (ש"מ) **ד)** בעליה ביחיד דברים אמורים (ש"מ) **ה)** מיכה קיימת נמתקן (ש"מ) **ו)** חטאת יביא יכול יביא (ש"מ) **ז)** אמר. ס"א תניא ר"ש אומר תמה חטאות מתות (ש"מ) **ח)** אלא (תיבת אמר ליה נמתק) לעולם לא תיפוך ולא קשיא (ש"מ) **ט)** ומי. ס"א וסבר רבי יהודה חטאת מי' (ש"מ) **י)** שנה שנה אחת שמלך כו' ושמואל לא העמיד מלך אלא באמצע שנה י"א ולא היתה שלימה לשאול כי מקצתה היה שמואל נגיד הס"ד. ומה"ד ל"ז שנה מלך (ש"מ) **יא)** אבשלום הרי ארבעים הא מלתא כו' אחר כך. לפי שמשהתחיל שמואל לנהוג שררה לא חי אלא י"ג שנה צא מהן ד' אחרונים להשלים ל"ד דדוד נמצא שהיתה שנה עשירית **יב)** צא והשוב ממיתתו של עלי אינה כו' אל שמואל שנאמר וזרח השמש ובא השמש עד שלא שקיעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל (קידושין עב:) עד שנת (ש"מ) **יג)** ז' חדשים ואח"כ הביאוהו (ש"מ) **יד)** ל"ל והביאוהו פלשתים וכו' (מר"א כ"ב) **טו)** בחברון נשתיירו י"ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנה ושאול עם שמואל שנה אחת ושאול ב' שנים (ש"מ) **טז)** בעצמו ר' שנה ושנה אחת שמלך שאול עם שמואל וב' שמלך שאול בעצמו כדכתיב. (צ"ק) **יז)** וכתיב בתריה וכו' עי' רש"ש דל"ל בתריה. **יח)** תרבעים **יט)** ותנא. תיבת וכו' ל"ס (ש"מ) **יט)** דוד והשלש עשר שנים עשר מלך וכ"ג עשר שנים מלך ושנה אחת שמלך שאול ושמואל ב' שנים שמלך שאול בעצמו (ש"מ) **כ)** ושנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול ושמואל ב' שנים (ש"מ) **כא)** ולא היה ל"ל (ש"מ) **כב)** ל"ק מ"ז, **כג)** ס"ק מותקן אם יעמוד לא מתה (ש"מ) **כד)** ל"ל בהזכירו (ש"מ) **כה)** ל"ק מ"ז, **כו)** שנתה וולד חטאת (ש"מ) **כז)** רש"ק מ"ז, **כח)** ס"ק מותקן אם יעמוד לא מתה (ש"מ) **כט)** ל"ל ומה"ד דברים אמורים בתמות הס"ד (ש"מ) **ל)** והא רבי יהודה (ש"מ) **לא)** מיכה דסכי נמתקן (ש"מ) **לב)** הרתאותה אבודה שלא היתה שניה... ומומתת אלא כבר היתה קריבה ועדין הרתאותה אבודה אידי ואידי וכו' (ש"מ) **לג)** ל"ל בהזכירו **לד)** ל"ק מ"ז. עד שמלך דוד. (ש"ש) **לה)** ועד בכלל הה' שנים שמלך (צ"ק) **לו)** בשנת ארבעים למלכות דוד נזרכו וגו' וצרוך לומר כל"ל (ש"מ) **לז)** עי' רש"ק, **לח)** עשירית של שמואל אות ג' נמתק (ש"מ) **לט)** וי"מ לנמנות י"ג שנה של שמואל שהרי כל כוכו כל"ל (ש"מ) **מ)** ל"ל וקי"ל תתפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי וארבעים שנה וכו' (מר"א כ"ב)

עשר שנים מלך שמואל בעצמו שנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו ושלשים [ו] **ושבע שמלך דוד: מתני'** [א] **חטאת היחיד שכפרו בעליה מתה ושל צבור אינה מתה רבי יהודה אומר** [ב] **תמות** [ג] **ר"ש אומר מה** [ד] **מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת** [ה] **ובחטאת שמתו** [ז] [ח] **בעליה דברים אמורים ביחיד ולא בצבור אף שכפרו בעליה** [א] **ועיברה שנתה** [ב] **ביחיד דברים אמורים ולא בציבור: גמ' ת"ר מהו אומר** [ג] **חטאת יביא מנין למקדיש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה** [ד] **קיימת והרי שתיהן עומדות מנין** [ה] **שאיזו מהן שירצה יביא ת"ל** [ו] **חטאת** [ז] [ח] **יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת ולא שתים ואותה שניה מה תהא עליה אמר רב המנונא תניא ר' יהודה אומר תרעה רבי שמעון אומר** [ט] **תמות ומי אמר ר' יהודה תרעה והא ר' יהודה תמות שמעינן ליה איפוך רבי יהודה אומר תמות ר' שמעון אומר תרעה ומי אמר ר"ש תרעה והא** [י] [יא] **אמר רבי** [יב] **שמעון חמש חטאות מתות אלא** [יג] **(א"ל) לעולם לא תיפוך ולא קשה כאן** [יד] **באבודה בשעת הפרשה כאן באבודה בשעת כפרה ואיבעית אימא אידי ואידי בשעת הפרשה ולא** [טו] **קשה הא רבי יהודה אליבא דרבי הא רבי יהודה אליבא דרבנן ומי** [טז] **איכא למאן דאמר חטאת ציבור שכפרו בעלים מתה והתניא**

דוד [ז] **ותימה לפ"ז הא דתניא בסדר עולם שמלך דוד חמש שנים אחר המרד שלשה שנים של רעב שנאמר** (שמואל ב כא) **ויהי רעב שלש שנים שנה אחר שנה ושנה של שיטה דכתיב** (שם כד) **ויאמרו** [בכל הארץ] **ויבואו מקץ תשעה חדשים ועוד שנה שתיקן משמרות דכתיב** (ד"ה א כו) **בשנת** [ח] **ארבעים לדוד נדרשו וגו' צריך לומר ששנת המרד היתה שנה ראשונה של רעב ויש ספרים דגרסינן שלשים ושבע שמלך דוד ולפ"ז ל"ל שהתחיל הרעב שנה אחת קודם המרד** [ט] **וזעם ל"ל שנתת עשר** [י] **לשמואל ששאלו מלך אינו מן המנין של מ' שנה ואינו צריך למנות רק שלש שנים משאול ושלשים ושבעה מדוד הרי ארבעים ובסדר עולם תניא רבי נהוראי אומר שנת ל"ה למלכות דוד היה המרד** [יא] **ולפי דבריו לא מלינו מ' שנים משמשאלו מלך עד שמרד אבשלום ויש"מ למנות** [יב] **י"ג של שמואל כל שנותיו של שמואל הרמתי היו י"ב שנה שהרי כשהגמל שמואל הביאתו חנה לירושלים ואז היה לו מסתמא ב' שנים כדרך הנקת תינוק וכתיב וישב שם עד עולם והיינו ג' שנים דהוא עולמו של יוזל ותפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי** [יג] **וקיי"ל דארבעים שנה שפט עלי את ישראל לא מהן שנה מעיבורו דשמואל נשתיירו ל"ט שנה דעלי נשתיירו י"ג שנים לשמואל דמיד כשמת עלי נתמנה שמואל דאמר מר** (קידושין דף עב:) **וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל כשהיה בן ג' ותשע ונמשכה י"ג שנה:**

ותנא. תיבת וכו' ל"ס (ש"מ) **יט)** דוד והשלש עשר שנים עשר מלך וכ"ג עשר שנים מלך ושנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו ושנה אחת שמלך שאול ושמואל ב' שנים (ש"מ) **כ)** ושנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול ושמואל ב' שנים, כל"ל (רש"ש) **כא)** הכפר וגו' והיא (ש"מ) **כב)** ונאותו הנס נתמנה (ש"מ) **כג)** עלי הוא עמד להיות שופט דאמר מר זרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל ונשתיירו י"ג (ש"מ) **כד)** שנה ונשתיירו י"ג (ש"מ) **כה)** מוגלעים, תיבת שנה נמתק (ש"מ) **כו)** שנתה וולד חטאת (ש"מ) **כז)** רש"ק מ"ז, **כח)** ס"ק מותקן אם יעמוד לא מתה (ש"מ) **כט)** ל"ל ומה"ד דברים אמורים בתמות הס"ד (ש"מ) **ל)** מיכה דסכי נמתק (ש"מ) **לא)** הרתאותה אבודה שלא היתה שניה... ומומתת אלא כבר היתה קריבה ועדין הרתאותה אבודה אידי ואידי וכו' (ש"מ) **לב)** ל"ל בהזכירו **לג)** ל"ק מ"ז. עד שמלך דוד. (ש"ש) **לד)** ועד בכלל הה' שנים שמלך (צ"ק) **לה)** בשנת ארבעים למלכות דוד נזרכו וגו' וצרוך לומר כל"ל (רש"ש) **לו)** עי' רש"ק, **לז)** עשירית של שמואל אות ג' נמתק (ש"מ) **לח)** וי"מ לנמנות י"ג שנה של שמואל שהרי כל כוכו כל"ל (רש"ש) **מ)** ל"ל וקי"ל דתפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי וארבעים שנה וכו' (מר"א כ"ב)

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הל"ח:
כא ג ד מיי' שם הלכה ג:

תורה אור השלם

1. וְאִם כֶּבֶשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לְחַטָּאת נְקֵבָה תְּמִימָה יְבִיאֶנָּהּ: ויקרא ד לב

מוסף רש"י

עשר שנים מלך שמואל בעצמו. לפותה שנה ששאלו להם מלך היא שנה עשירית לשמואל הרמתי, ושנה אחת מלכו שמואל ושאול יחד, שהיה שאול הולך אחר עצת שמואל עד שקרא במעשה לגג וסר שמואל מעליו, דכתיב (ש"א טו) ולא יסף שמואל לראות את שאול וגו' ומלך שוב שאול שתי שנים, והן שכתוב במקרא (שם יג) ושתי שנים מלך על ישראל, ללמד שהיה אותה המלך שמואל בהדיה, והיינו דלמסיק במסכת תענית (ה.): מי גרס לשאול שיהא בנבחה שתי שנים ומתלה תפילתו של שמואל ברמה, דבתלי שנה לאמונה סלה ומגזה עליו מיתה אלא שעמדה לו תפלת שמואל (בבחים קיח:).

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושלשים (ושבע) מז"מ וכ"ג גי' רש"י ושש: **(ב)** שם במשנה שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא: **(ג)** גמ' מ"ל מטעם יביא יכול: **(ד)** רש"י ד"ה עשר שנים וכו' לא מהן ז' שנים שמלך דוד בחברון וי"ג שנה מהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים וא' שנה מלך שאול עם שמואל ב' שנים מלך שאול לבד כדכתיב ושתי שנים: **(ה)** ד"ה אינה מתה לחטאות הפנימיות המתות הלכה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ועיברה. ל"ל ועברה וכן בכל הס"ם בגמ' ורש"י: **[ב]** רש"י ד"ה עבר. ל"ז מלך כו'. הוא לפי גירסת לאשונה: **[ג]** בא"ד ושלשים ושש כו'. הוא כגי' מדר עולם ולזה הסמיכ רש"י: **[ד]** בא"ד לא מהן כו'. תע"ג דדוד מלך שם עוד ו' חדשים לא כנגדן ז' חדשים שהיה הארון בשדה פלשתים: **[ה]** בא"ד ומהן מלך כו' עד ב' שנים. זה גי' רבו אבל רש"י גרס לקמן כגי' הגמ'. ושמואל לא מת כו'. הולכך לזה לגרסתו אבל לפי גי' הגמ' מ"ל לזה: **[ו]** בא"ד ושנה כו'. נ"ל דלמדו מקרא דכתיב (שמואל ב יג) כן שנה שאול כו' דאין לו פי' לפסוקי דקרא אבל אמתא ניחא דס"ק בסרי שנה למלכו אז מלך ב' שנים לאפוקי שנה ראשונה דלא מלך בעצמו: **[ז]** תד"ה ושלשים. ותימה כו'. ול"ל דהרי מלך ו' חדשים יותר על מרבע ונגם שנה של שיטה אינה בעלמה:

רבינו גרשום

שלשים ושבע שמלך דוד. אותו זמן: **אמר רבי שמעון מה מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה דתמות דביחיד דברים אמורים ולא בצבור.** כך מפרש ר' שמעון בגמרא בברייתא ואי אתה יכול לומר וולד חטאת בצבור שאין חטאת הצבור נקבה כו': **אף חטאת שביפרו בעליה ומי שעברה שנתה דתמות ביחיד דברים אמורים ולא בצבור: מהו אומר חטאת יביא.** כלומר מה צורך לכתוב אם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה, לכתוב הכי אם כבש קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה ה) כל שכן חטאת שכיפרו בעליה דיחיד דתמות דבני יחיד לא פליגי: **ולא קשיא.** הא דקאמר ר' יהודה רועה: **כאן באבודה ונמצאת בשעת הפרשת שניה.** קודם הקרבה הראיל ואיזו שירצה יכול להקריב הלכך אין מתה שניה אלא לאחר הקרבה דכבר כיפר הילכך מתה: **ואיבעית אימא אידי ואידי.** דנמצאת בשעת הפרשה: **ולא קשיא.** הא דתני רועה היינו ר' יהודה **אליבא** דרבנן כדתנן בפרק וולד חטאת המפרישׁ חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת ראשונה והרי שתיהן תמימות אחת מהן תקרב חטאת ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצא כו': והא דתני מתה היינו **רבי יהודה אליבא דרבי:**

ה) ל"ל והא ר"ש תמות שמעינן אפ' בחטאת ליבור וכ"ש חטאת כו'.

שיטה מקובצת

ושל צבור אינן מתות. כדמפרש ואזיל דמה מצינו בולד חטאת כו'. פי' מתוס' שכתבו לשון קונטרס: **והא ר"י תמות כו'.** והשתא לא הוי נחית כלל לחלק בין שתיהן עומדות לנמצאת אחר כפרה. פי' מתוס' כנ"ל: **לעולם לא תיפוך ולא קשיא.** דר"ש אדר"י דמתניתין איירי באבודה בשעת כפרה ולכך אמר תמות אבל בשתיהן עומדי' דנמצאת קודם כפרה ואינה אבודה אלא בשעת הפרשה רועה ואידי ואידי אליבא דרבנן דרבי ולומר אז)דהא דאמרינן חמש חטאות מתות היינו לאחר כפרה דהא מפורש במעילה (ע' לקמן כד.) דאפילו במנרש שתי חטאות לאחריות אמר ר"ש תמות דה' חטאות מתות סתמא קתני בין כיפרו בין לא כיפרו ואפילו באחריות. פי' מתוס' שכתבו לשון קונט' כנ"ל: **יהודה.** עי' בספר כריתות (דף לד): **רש"י ד"ה עשר שנים וכו' י"ג שנה מובלעים.** גליון ואע"ג דמת שמואל ארבע חדשים קודם שאול משכחת שנותיו שלמים שבאותה שנה שנתמנה עלי נולד לסוף שמנה חדשים ועלו באותה שנה ארבעה חדשים והיו שנותיו שלמים מיום אל יום. וי"מ דוד משמלך חי ארבעים שנה וששה חדשים כדכתיב בחברון שבע שנים ובירושלים שלשים ושלש, וניחא למ"ד חמש ושלשים והיינו לפי חשבון ארבעים שנה ולא יותר דלא חשיב ששה חדשים אבל קרא מקץ ארבעים שנה חשיב הששה חדשים וגם ניחא דמשכחת שחי חמש שנים אחר המרד: **תו' ד"ח ושלשים ושבע וכו'.** ויש ספרים דגרסי שלשים ושבע דדוד ולפי זה אין צריך למנות אלא ג' של שאול, אבל קשה איך חי דוד אחר המרד חמש שנים ואפילו יהיה שנת המרד שנה ראשונה של רעב מ"מ תחסר שנה, ובסדר עולם (פ' יד) תניא ר' נהוראי אומר כו', ותשתא ניחא שתמצא ה' שנים אחר המרד בלא דוחק, אבל קשה בשמעתין דכי נמי מינן עשירית של שמואל אינו כי אם ל"ט שנים. תוס' אחרות: **שם מ' שנה משאל מלך עד שמרד אבשלום.** גליון וצריך לומר מקץ ארבעים שנה ר"ל בתחילה כמו מקץ שבע שנים ואין בין מרד למרד רק ל"ט שנה ולדידיה משכחת שפיר חמשה שנים שחי אחר המרד:

ה) נראה דל"ל ולא מצי לאתרן כן אליבא דר"ש ולומר דהא דאמר ר"ש חמש וכו'.

ביוצא בו אמר ר' יוסי. פרש"י לא מיתפרש היכא קאי (ע) [יח] הכי תניא בתמ"כ על הניא דדרים אלי קרא [יט]דכתיב גבי [ז] [עולה ויורד] (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת ועלה [אז] מיתניא היא: **על** עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו. ואתיא [י] כמ"ד [כא] דאית ליה ליבור בעבודה זרה כל שבט ושבט מייתו פר ושעיר ואמטו לבי הביאו שעירי חטאת שנים עשר עשר לשנים עשר שבטים [מ]: [גז] **והא הכא**[יא] דאיכא מתו בעליה וקרבה. והקשה הרשב"ם מה ענין זה לאמתו בעליה דכולי הש"ס דמיירי שהפרים החטאת ומתו בעליה אחר כך אבל הכא הרי לא הפרישו שום דבר [מא] ואומר רבינו מתגאל דאי בלא הפרים מצי להקריב אלמא יש כפרה למתים ומ"כ כל שכן דיהיה שהפרים ואח"כ ממו בעליה דלאו להקריב וכן משמע בפ"ק דהוריות (דף ו.) דאמר והא [מב] אית כפרה למתים דמיירא להא שמעתא דהכא משמע דאי יש כפרה למתים על הבנים להקריב בשבילם [מג] וכ"ש אם הפרים ואח"כ ממו דעל הבנים להקריבן: **וקא** קרבה. ומ"ת מיקשה נמי למ"ד תרעה דלהקריב ליכא מ"ד וי"ל דודאי כיון דלא אזיל למיתה אפי' לאקרובי נמי לאו וכן מצינו פרק הוציאו לו (יומא דף נ.) גבי הא דאמר בפר ואפילו בדמו ופריך עלה והא חטאת שמתו בעליה היא ומשני כיון דעל כפרת ליבור נמי אתי לאו מתו בעליה היא [מד] אלמא היכא דלא אזיל למיתה אפי' להקרבה נמי הוא לאו[מה]: [מז] **קא** מלקא [מח]דעתך דמאן דאית ליה [מט] חטאת שביפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת שמתו בעליה. מגומ"ת מיקשי למתני' דבהא ליכא מאן דפליג דחטאת שמתו בעליה פליגי וי"ל דלא דמי דמתני' פשיטא ליה דחטאת שמתו בעליה ליתא בליבור היינו כשמתו כל הבעלים ולא נשאר בהן אחד אבל הכא ס"ד דעדיין מקצת הבעלים קיימין ומס"ה קאמר דקרבה: **ליבא** דאימעיט. שלא היה להם לב לב להחזיר שכחתם ובכה מחלקו: **מיגמר** הוו גמירי. מה שנשתייר להם שלא שכחו הוו גמירי בדוקיא כמשה:

והתניא [מ]ביוצא בו א"ר יוסי [מא] [1]והבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות פרים [מב] (בני בקר) שנים עשר אילים תשעים [מג] ותשעה כבשים שבעים ושבעה [מד] שעירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה' וחטאת מי קרבה עולה [מה] אמר רבא כי עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת אינה נאכלת [מו] שהיה רבי יוסי אומר על עבודה זרה הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו קא סלקא דעתין למאן דאית ליה חטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת צבור שמתו בעליה מתה [מז] והא הכא דאיכא דמתו בעליה וקא קרבה אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת צבור שכפרו בעליה מתה חטאת צבור שמתו בעליה אינה מתה [מח] לפי [א]שאין הצבור מתים מנא ליה לרב פפא הא אי נימא משום דכתיב [2]תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפי' יחיד נמי אלא היינו טעמא שאין הציבור מתים [מט] משעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא איתינהו [3]מתרומת הלשכה ודלמא מתו מרייהו דהני זוזי אלא לאו ש"מ אין הצבור מתים ואיבעית אימא כי אקרובינהו להני חטאות אחיי אקרבינהו דכתיב [3]ורבים מהכהנים [נ] הלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית [נא] בוכים בקול גדול ורבים בתרועה [נב] ודילמא הנך מיעוטא לא מצית אמרת דכתיב [4](ולא הכירו העם בתרועה ושמחה) לקול בכי העם והיכי מקרבי להו והרי מזידין הוו אמר רבי יוחנן הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי בשלמא פרים ושעירי' כנגד שנים עשר שבטים [נא] אלא [נב] כבשים כנגד מי אלא הוראת שעה היתה: [נג] תנן התם [נד] משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות [נה] [נו] איש שהכל בו [נז] ואמר רב יהודה אמר שמואל * כל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה רבינו והאמר רב יהודה אמר שמואל [נח] שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה דאישתכח [נט] להו אישתכח ודגמירן להו הוו גמירי כמשה רבינו והא תניא משמת משה [נ] אם רבו ממטאין טמאו אם רבו טהורין טיהרו ליבא דאימעיט מיגמר הוו גמירי להו כמשה רבינו במתניתא תנא [נא] כל אשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי ואילך היה בהן שום דופי [נב] והתניא מעשה בחסיד אחד שהיה גונה מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב [נג] רותח שחרית והביאו עז וקשרו לו בכרעי מיטתו והיה יונק ממנה חלב למחר נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו העז אמרו ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים לבקרו [נד] ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז בלבד שעברתי על דברי חבירי שהרי אמרו חכמים [נה] אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל וקי"ל [נו] כל היכא דאמר מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר יוסף בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו אמר

נבא: נפר יוסף בן יועזר דרי דרי הוו. כלומר אחר יוסף בן יועזר הוו אלו לאחר דורות הרבה וקתני דלא מצאו בהן עון אלמא לא היה בהן דופי: דופי

שנשתכחו בימי אבלו דמשה: ורבנן (אמר) ר' יהודי' בר אילעאי (ואמר) [אר] רבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

כב א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ח:
כג ב מיי' פ"ד מהלכות שקלים הל' ג:
ג [מיי' פ"ט מהל' מקו' ממון הל' ב טוש"ע מ"מ סימן מט סעיף ח]:

תורה אור השלם

1. הַבָּאִים מֵהַשֶּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה לַיְיָ׃ עזרא ח לה
2. תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ׃ תהלים מה יז
3. וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בִּיְסֹדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בַּתְּרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל׃ עזרא ג יב
4. וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לַמֶּרְחָק׃ עזרא ג יג

גליון הש"ם

גמ' כל אשכולות. עי' ב"ב דף טו ע"ב תוס' ד"ה דור:

מוסף רש"י

אף חטאת אינה נאכלת. חטאת דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנפרפין, לפי שהכניסו דמן לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת שבר יוצא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש, כדתנן (זבחים מז.) פרים הנפרפין ושעירים הנשרפין, דהייגו שעירי ע"ז לצבור (הפפרש הוריות ו.). בטלו האשכולות. מפרש בגמרא שהכל בהן, עד ימיהן לא היה מתגלגל בתחמי ישראל טולן היו אומרים דבר כמתינתן למשה מסיני והן הרשעוים שנתלקו בתמיכת קרבנות ביום טוב, בתגיגה (טז.) והוא היה מתגלגל ולאחון שהיה בישראל בדברי תורה (פוטה מז). איש שהכל בו. תורה בתמתה ולאין דופי וכתמה ומתגלגל (שם מז). גונה. פלידר"ת, לעגך מפני כאב הלב לא היה יכול להשיב רומו (ב"ק פ). לסטים מזויין. רוצה בגדולת אחמים ונחל את הרגים (שם). אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. מעוט בהמה ל"א שנמצעיר לא הבדות וכל עדות ל"א מתמן דיבשלא (שם עמ).

שינויי נוסחאות

א) יוסי הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל (ש"מ)
ב) מיהת בני בקר נמתקן (ש"מ)
ג) תשעים וששה כבשים שנעים
ד) אמר רבא כי עולה. ל"ל אלא אימא (מרא"כ) **ה)** סהיה ר' יהודה אומר כ"ל ול"ה בהוריות סס (י"פ"ש) **ו)** והא הכא דמתו בעיניהם (ש"מ) **ז)** הנים בעיניהם (ש"מ) **ח)** בתרועה וגו' ולאמת הכי מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ואין העם מכירין קול תרועת השמחה לקול בכי (ש"מ) **ט)** אלא אילים תשעים וששה וכבשים שבעים ושבעה כנגד (ש"מ) **י)** היתה ה"נ הוראת שעה היתה (ש"מ) **יא)** האשכולות מאי אשכולות אמר רב יהודה אית שהכל בו (ש"מ) **יב)** ל"ל אמר **יג)** דאישתכח אישתכח. מיהת לאו נמתקן (ש"מ) **יד)** נקלת פפרים כתוב כאן במאי דלאשתכח רבו מטהרין במאי דיטו גמירי גמירי ליה ממשה. ל"ל ה"מ ליבא לאימעוט בתגלי דיטו גמירי וזו נוסחת הרגמ"ל ז"ל (ש"מ) ל"ל אם רבו מטהרין מיהרו אם רבו מטמאים טמאו אם רבו טהורין טיהרו ליבא דאימעוט מיגמר הוו גמירי להו כמשה רבינו במתניתא תנא **טו)** כל אשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי ואילך היה בהן שום דופי **יז)** והתניא מעשה בחסיד אחד שהיה גונה מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב **יח)** רותח שחרית והביאו עז וקשרו לו בכרעי מיטתו והיה יונק ממנה חלב למחר נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו העז אמרו ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים לבקרו **יט)** ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז בלבד שעברתי על דברי חבירי שהרי אמרו חכמים **כ)** אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל וקי"ל **כא)** כל היכא דאמר מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר יוסף בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו אמר **כב)** נמי' שנעים ושבעה צפירי מטות: **כג)** שם שלוין הליכות מתים דגמרינן משעירי: **כד)** שם מסכסנים והלוים: **כה)** שם אלים וכבשים כנגד מי אלא חטאת: **כו)** רש"י ד"ה ומעלת כו' ד"ה ומעלת כו' וצפירי מטות: **כז)** ד"ה ומף אותם וכו' וליבור מבאיין פר ושעיר נמעלת וכו' והן שעירין: **כח)** ד"ה ס"ע וכו' דחטאות: **כט)** ד"ב שעירים: **ל)** תוס' ד"ה כיוצא קאי תימה והא תניא בתמ"כ על וכו' דכתיב גבי לוים ואת שני יעשה עולה ס"ע הכי אמר דמיירי בהוריות כ"ג דף ו' לגבי כפר ד"ה בהוריות ס"ע: **לא)** ד"ה על עבודה זרה וכו' ואתיא כמאן דאמר לאמר כ"ג עי' הסוגיא דסק"ק בהוריות אימא שם לגבי אפי' כר' מאיר דב"ש מביאין פר ולא ליבור משמתת לה י"ב כגון דמתמו ומזרו ומטו עד תריסר זמנין ע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כבשים כו'. ולא פריך מאלים כיון שהיו נדבה ל"ל שהקריבו שמונה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מצוין (עי' בהוריות ובהגהות הב"ח בלקו):

לעזי רש"י

פלניי"ט [פלניאנ"ט]. גונח.

רבינו גרשום

חטאת אינה נאכלת שעל ע"ז הבאים. והוו שעירים הנשרפים: **והא הכא דמתו בעליה.** דורו בא צדקיהו וקא קרבה וקשיא לר' יהודה: **אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת שנתכפרו בו.** וליכא למידק הא מיהא לפי שאין דין מתה בצבור ולא קשיא לר' יהודה: **אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך.** דהכן במקום האב הוא ולא הוי כמת: **אי הכי אפי' ביחיד נמי.** נימא דבן במקום אב קאי ולא ליהוי חטאת שמתו בעליה: **דקאמר רחמנא לאיתויה מתרומת הלשכה.** דכתב זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה: **ודילמא מתו להו מן מרייהו.** דהני זוזי אלא ש"מ דאין דין מיתה בצבור: **ואיבעית אימא כי אקרבינהו להני חטאות.** דשעירי עבודה זרה אחיי דאישתיורה דהא אקרבינהו דלא הוו חטאת שמתו בעליה והא נמי דקא ליפת משעיר דר"ח ודילמא שאני שעיר דר"ח דהא איתיה לרוב צבור דקיימין דאקרשיו הנהו זוזי ובימי עזרא נמי הוה עדיין רוב צבור של דורו של בדקיהו קיימין: **והיכי מקרבי קרבן לעבודה זרה והא מזידין הוו: הוראת שעה היתה.** לפנים משורת הדין: **הוי למזידין תורה.** בהקדוש כמשה: **אם רבו מטהרין.** בהקדוש כמשה: **בר מטהרין.** טיהרו אלמא לא בריר להו כמשה: **במאי דאישתכח.** בימי אבלו קאמר אם רבו מטהרין טיהרו. **ל"א** הני מילי ליבא דאימעוט היינו נמי בהלכות

ל) הוריות ו., **מ)** [לקמן טז.], **נ)** סוטה מז., **נא)** [סוטה מז: ע"ש], **נב)** [לקמן טז.], **נג)** [מוספתא פ"ק פ"ח ה"ד], **נד)** ב"ק ק., **נה)** תוספתא (דפוס ראשון מצ.) [דצ"ק פ"ח ה"ד] [צ"ק עט: תענית כה.], **נו)** [צ"ק קנ:], **נז)** [ויקרא ד], **נח)** [מו"ר ויקרא דמוכא פרק ז'], **נט)** [ע' זבחים ל"ט ע"ש. (מרל"ס)], **נ)** [ועי' בהוריות ו. דמסיק דאמר כל"ע דאמטלו והכל מטלו עד מריכר זומנין ומצוה לישב ומגאמר במהכרש"ל בהוריות ד"ה גמרא מיוצא בו וכו' ממה אמוס דהכא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' שנעים ושבעה צפירי מטות: **(ב)** שם שלוין הליכות מתים דגמרינן משעירי: **(ג)** שם מסכסנים והלוים: **(ד)** שם אלים וכבשים כנגד מי אלא חטאת: **(ה)** רש"י ד"ה ומעלת כו' ד"ה ומעלת כו' וכמיי וצפירי מטות: **(ו)** ד"ה ומף אותם וכו' וליבור מבאיין פר ושעיר נמעלת וכו' והן שעירין: **(ז)** ד"ה ס"ע וכו' דחטאות: **(ח)** ד"ב שעירים: **(ט)** תוס' ד"ה כיוצא קאי תימה והא תניא בתמ"כ על וכו' דכתיב גבי לוים ואת שני יעשה עולה ס"ע הכי אמר דמיירי בהוריות כ"ג דף ו' לגבי כפר ד"ה בהוריות ס"ע: **(י)** ד"ה על עבודה זרה וכו' ומעלת כו' דמלאקריב ס"ע: **(יא)** ד"ה על עבודה זרה וכו' ומעלת כו' דמלאקריב ס"ע: **(יב)** הסוגיא דסק"ק בהוריות אימא שם לגבי אפי' כר' מאיר דב"ש מביאין ולא ליבור משמתת לה י"ב כגון דמתמו ומזרו ומטו עד תריסר זמנין ע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כבשים כו'. ולא פריך מאלים כיון שהיו נדבה ל"ל שהקריבו שמונה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מצוין (עי' בהוריות ובהגהות הב"ח בלקו):

מ) נלקח דל"ל וי"ל דודאי כיון וכו' והס"ל ואמ"כ מה"ד קס"ד. ות"ת מקשי וכו'.

מא) מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ח:
מב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ד:
מג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ה:
מד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ו:
מה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ז:
מו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ח:
מז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ט:
מח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יא:
מט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יב:
נ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יג:
נא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יד:
נב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה טו:
נג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה טז:
נד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יז:
נה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יח:
נו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה יט:
נז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כ:
נח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כא:
נט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כב:
נ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כג:
נא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כד:
נב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כה:
נג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כו:
נד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כז:
נה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כח:
נו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה כט:
נז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ל:
נח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לא:
נט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לב:
ס) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לג:
סא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לד:
סב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לה:
סג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לו:
סד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לז:
סה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לח:
סו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה לט:
סז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מ:
סח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מא:
סט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מב:
ע) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מג:
עא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מד:
עב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מה:
עג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מו:
עד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מז:
עה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מח:
עו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה מט:
עז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נ:
עח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נא:
עט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נב:
פ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נג:
פא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נד:
פב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נה:
פג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נו:
פד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נז:
פה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נח:
פו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה נט:
פז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ס:
פח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סא:
פט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סב:
צ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סג:
צא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סד:
צב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סה:
צג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סו:
צד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סז:
צה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סח:
צו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה סט:
צז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ע:
צח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עא:
צט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עב:
ק) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עג:
קא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עד:
קב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עה:
קג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עו:
קד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עז:
קה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עח:
קו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה עט:
קז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פ:
קח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פא:
קט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פב:
ר) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פג:
רא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פד:
רב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פה:
רג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פו:
רד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פז:
רה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פח:
רו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה פט:
רז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צ:
רח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צא:
רט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צב:
ש) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צג:
שא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צד:
שב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צה:
שג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צו:
שד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צז:
שה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צח:
שו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה צט:
שז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ק:
שח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קא:
שט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קב:
ת) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קג:
תא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קד:
תב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קה:
תג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קו:
תד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קז:
תה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קח:
תו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה קט:
תז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ר:
תח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רא:
תט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רב:
תי) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רג:
תיא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רד:
תיב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רה:
תיג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רו:
תיד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רז:
תיה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רח:
תיו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה רט:
תיז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ש:
תיח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שא:
תיט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שב:
תי) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שג:
תיא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שד:
תיב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שה:
תיג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שו:
תיד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שז:
תיה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שח:
תיו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה שט:
תיז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה ת:
תיח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תא:
תיט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תב:
תכ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תג:
תכא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תד:
תכב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תה:
תכג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תו:
תכד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תז:
תכה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תח:
תכו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תט:
תכז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תכח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תכט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תל) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תלא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תלב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תלג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תלד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תלה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תלו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תלז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תלח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תלט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תמ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תמא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תמב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תמג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תמד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תמה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תמו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תמז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תמח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תמט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תנ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תנא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תנב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תנג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תנד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תנה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תנו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תנז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תנח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תנט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תס) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תסא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תסב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תסג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תסד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תסה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תסו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תסז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תסח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תסט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תע) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תעא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תעב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תעג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תעד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תעה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תעו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תעז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תעח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תעט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תפ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תפא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תפב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תפג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תפד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תפה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תפו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תפז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תפח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תפט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תצ) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תצא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תצב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תצג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תצד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תצה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תצו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תצז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תצח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תצט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תק) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תקא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תקב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תקג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תקד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תקה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תקו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תקז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תקח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תקט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תר) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תרא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תרב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תרג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תרד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תרה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תרו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תרז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תרח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תרט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תש) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תשא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תשב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תשג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תשד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תשה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תשו) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיט:
תשז) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תי:
תשח) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיא:
תשט) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיב:
תת) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיג:
תתא) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיד:
תתב) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיה:
תתג) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיו:
תתד) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיז:
תתה) מיי' פ"ד מהל' מקדש הלכה תיח:
תתו) מיי' פ"ד מהל' מ

דופי של סמיכה. דעד יוסף בן יועזר לא נחלקו בסמיכה ולא בשום דבר שעדיין לא נתמעט הלב. ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מחלוקת ראשונה שנחלקו בו חכמים מעולם ומיוסף בן יועזר ואילך היה בהן דופי של סמיכה שנחלקו בסמיכת שלמים ביום טוב כדאמרי' בחגיגה (דף טז.) שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך [יז] **והא יוסף דופי איפליג.** היה במסכת חגיגה (שם): **דבלר ליבא.** שנתמעט הלב בשוף שנותיו (יח) נשתכחו: **נשתכחה בימי אבלו של משה.** אם מתה אם רועה והיא מאותם [יט]הלכות. יאפ"ש [כ] יהושע שאלו תחלה [לא] ואחריו שמואל ואחריו פנחס ואחריו אלעזר. יאפ"ש יהושע אלעזר פנחס שמואל. יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל: **ונשתכחו ממנו.** מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה שנלטער משה על יהושע [כא] בעצמו שהיה גדול כמותו: **להרגו.** על שיאמר להם: **קנין וחמורין.** מדרשי ק"ו: **דקדוקי סופרים.** מפרש בשקלים (פ"ה ה"ו) שעשו התורה ספירות ספירות כגון ט"ו נשים פוטרות ערותיהן [כב] י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור [כג] חמשה לא יתרומו [כד] שלירפו הדברים ומנאום יחד שלא ישתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא לירפום נשתכחו בימי אבלו של משה: **וילבדה עתניאל.** לקרית ספר [לה] ומאי קרית ספר הלכות: **רועם על אשפו.** מתוך יופיה: **ותלנה.** לשון לוחה לועקת: [כו] **[אלא תורה בלבד.** שהתורה נקראת מיס] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: **מגוגב.** חרב וישב מכל טוב: **גולות מיס.** התורה כלומר אלא שהתורה גלויה לו: **יבקש ממנו מזונות.** דהאי ודאי לא יצטרך לכתיב בה (משלי לא) היתה כאחיות סוחר וגו': **בן קנז.** דכתיב לעיל עתניאל בן קנז אחי כלב אלמא כלב בן [לז] קנז היה [כז] [ז] דכתיב בדוכתא אחריתי (יהושע יד) כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז: **הוליד את עזובה אשה.** מפרש בפ"ק דסוטה (דף יב.) שנשא את מרים שהיתה עזובה מחמת חולי וכיון שנשאה נשא שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה: **תורגיה דקנז.** ועתניאל אחיו מן האם: **דיקא נמי.** דכלב לאו בן קנז הוא דכתיב בדוכתא אחריתי כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז אלמא גידלו קנז ולא ילדו: [ח] **ועשיתי לי מרעה לבלתי** (ט). כלומר לבלתי יגבני ילר הרע מלשמות אלא יגבני ילר הרע לבטל מתלמוד תורה: **עצבי.** משמע לשון עצב והכי אמר לפניו אם אתה עושה לי כך מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול הריני מת בעצבוי כדמתרגמינן (בראשית לד) ויתעצבו ואיתנסיסו: **ביולא בדבר אחר אומר.** שכל המוסר עצמו לחזר אחר תורה ממלאין לו אמלותיו: [ט] **ואיש תכיים.** בינוני שיודע שני סדרים או אלשה [לח] שמוסמך בינוני: **מאיר עיני שניהם.** אלא הרב צריך עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה: **עושה** [י] **שניהם.** עכשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים לזה חכם ולזה טיפש: **ביולא בדבר אחר.** שהמבקש על מזונותיו ועל צרכיו שמקקין לו מן השמים למלא [לט]שאלותיו: **ספוס.** שכיפרו בעליה ושעיבדה שנתה [מ]: **מפורש.** ולד [יא] ותמורתו ושמתו בעליה שמפורש לנו דאינן בלבור: וכי

אמר רב יוסף דופי [א] של סמיכה [לא] קתני והא יוסף בן יועזר גופיה מיפליג פליג [ב] בסמיכה [ג] כי איפליג בה בסוף שניה דבצר ליבא גופא אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו לו ליהושע שאל א"ל [1] לא בשמים היא אמרו לו לשמואל שאל אמר להם אלה המצות [ד] שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת [ה] שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר [לב] [ו] ליה לא בשמים היא [ז] א"ל לאלעזר שאל אמר להם אלה המצות [ח] שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה [ט] אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת בי [2] ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של [י] יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל להרגו אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר לך וטורדן במלחמה שנאמר [3] ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו' [כ] [יא] במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר [4] וילבדה עתניאל בן קנז אחי כלב (הקטן ממנו) [ויתן לו את עכסה בתו לאשה] ולמה נקרא שמה עכסה [כא] [יב] שכל הרואה אותה כועס על אשתו [5] ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור מאי ותצנח אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת [יג] [6] ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה ונתתה לי גולות מים אדם שאין בו אלא תורה בלבד ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות אמר לה מי [יד] [יג] שדר עליונים ותחתונים יבקש [כב] ממנו מזונות וכלב בן קנז הוא והלא כלב בן יפונה הוא [7] מאי יפונה שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא [יד] בן חצרון הוא דכתיב [7] וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אמר רבא [טו] [ה] חורגיה דקנז הוא [טו] תנא [ו] הוא עתניאל הוא יעבץ [יג] ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל ומנלן שענאו אל דכתיב [ט] [8] ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך [יג] (עמדי ועשה מרעתי) לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי בתלמידים והיתה ידך [יד] עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי [טז] ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות [טז] אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך [ו] לנסיסי לשאול מיד ויבא אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר [9] רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שניהם ה' ואם לאו [10] עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו אותו טיפש טיפש לזה עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים ובבנות והיתה ידך [יז] עמדי במשא ובמתן ועשית [יח] מרעתי שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים לבלתי [יט] עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול ויבא [ז] לו אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואמר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני עני לזה עושה אותו עשיר: אר"ש מה מצינו כו': [יח] ת"ר [יי] רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת [יא] וחטאת שמתו בעליה וחטאת [יב] שכפרו בעליה וחטאת שעיברה שנתה [יג] [יא] אי אתה יכול לומר ולד חטאת בציבור לפי שאין חטאת נקבה בציבור [יב] ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בציבור לפי שאין ציבור עושין תמורה [יג] ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בציבור לפי [יד] שאין הציבור מתים [יה] שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה [יו] לא [יז] מצינו יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור אמרת ילמד (אדם) סתום [יח] ממפורש מה מפורש ביחיד [יט] ולא בצבור אף בשכיפרו בעליה ושעיברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור וכי

ממנו: **גולות מים.** אדם שיש בו דברי תורה שנמשלו כמים: **אמר לה.** כלב נתתי ליך אדם מי שרזי עליוני' ותחתונים גלוים לו מרוב חכמתו ולא די ליך ועוד מבקשת את ממנו מזונות. [בנסיסי] (בר סיסי) לשאול לקבר כמו והנם זועפים ומתרגמינן נסיסין: **מיד ויבא ה' לו אשר שאל ביוצא בדבר רש ואיש תככים.** רש זה שהוא רש מן התורה: ואיש תככים זה בינוני בתורה כגון שיודע ב' סדרים ובשעה שאמר לו רש לאיש תככים לסדני חייב ללמדו ולעשות רצונו ללמדו כמו שעשה לו הקב"ה רצונו לעתניאל (דפנאה) דכתב ויבא אלהים את אשר שאל היינו כיוצא בדבר: **ור' יהודה הנשיא.** מפרש רש ואיש תככים לענין ממון וחייב לפרנסו ולעשות רצונו כמו שעשה הקב"ה לעתניאל: ואם עשה כן **מאיר עיני שניהם ה'.** יתעשרו שניהם: **ביפרו בעליה ושעיברה שנתה.** לא למדנו שלא יהא יכול לקיימן בצבור יכול נאמר בצבור הן ולא יאמרו: אלמא **יל"מד סתום.** הללו שכיפרו בעלים ושעיברה שנתה דלא ידענן אי בצבור הן אי ביחיד הן: **ממפורש.** מורלד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה מה הללו ביחיד ולא בצבור אף הללו:

(א) חגיגה טז., **ב)** [שם] קד. מגילה ג: יומא פ:, **ג)** [ע"ז תוספות מענית ד. ד"ה אלשה כו' משמע דלא כפרש"י דהכא ע"ש]:, **ד)** [סוטה יא: ע"ש]:, **ה)** [עי' במכילתא בפרשת יתרו פ' שניה. ש"מן]:, **ו)** [הוריות י:]:, **ז)** [יומא נ. מיר כח: לעיל טו. לקמן כח:], **ח)** [לעיל טו:]:, **ט)** [נימות כ.], **י)** [טהרות פ"ז מ"ב], **כ)** [תרומות פ"ז מ"ב],

הגהות הב"ח

(א) גב' תמרו לפנחס שלא אמר להם אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר רב יהודה אמר שמואל אלו מחלה ליהושע שאלו תחלה **(ב)** ואחריו שמואל ואחריו פנחס ואחריו אלעזר. יאפ"ש יהושע אלעזר פנחס שמואל. יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל: **ונשתכחו ממנו.** מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה שנלטער משה על יהושע **(ג)** בעצמו שהיה גדול כמותו: **להרגו.** על שיאמר להם: **קלין וחמורין.** מדרשי ק"ו: **דקדוקי סופרים.** מפרש בשקלים (פ"ה ה"ו) שעשו התורה ספירות ספירות כגון ט"ו נשים פוטרות ערותיהן **(ד)** י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור **(ה)** חמשה לא יתרומו **(ו)** שלירפו הדברים ומנאום יחד שלא ישתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא לירפום נשתכחו בימי אבלו של משה: **וילבדה עתניאל.** לקרית ספר **(ז)** ומאי קרית ספר הלכות: **רועם על אשפו.** מתוך יופיה: **ותלנה.** לשון לוחה לועקת: **(ח)** [אלא תורה בלבד. שהתורה נקראת מיס] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: **מגוגב.** חרב וישב מכל טוב: **גולות מים.** התורה כלומר אלא שהתורה גלויה לו: **יבקש**

מוסף רש"י

לומר לך אי אפשר. נפ יהושע ושאל, ל"ל הקב"ה משה עבדי מת והתורה על שמו נקראת, לומר לך אי אפשר (יהושע א ב).

רבינו גרשום

א"ר יוסף. האי דקאמר מכאן ואילך היה בהו דופי דחלוקה (מחלקות) קאמר דלא שמשו כל צרכן והיו חולקין זה על דברי זה: **ל"א** דופי של סמיכה שחלקו על סמיכה כמו שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומר לסמוך: **כי איפליג** יוסי בן יועזר בסוף שניה. דבציר ליבא מרוב (הצרות) [הזקנה]: **א"ל ליהושע שאל.** ברוח"ק שיפרשם לך: **א"ל לא בשמים היא.** התורה שכבר ניתנה לנו כולה: (סימן ישפ"א וא"ד יפא"ש במתני' תנא יפל"ל) **סימן ישפ"ו.** יהושע שמואל פנחס אלעזר: איכא דאמרי יפא"ש. יהושע פנחס אלעזר שמואל: יפל"ל. יהושע פנחס אלעזר שמואל: **בלים הנחתיך.** כלומר אין לי ספיקה: **א"ל** הקב"ה **לומר לך אי אפשר.** דלא בשמים היא: **ושל** דקדוקי **סופרים** חשבון דברים בגון חמש עשרה נשים פוטרות. י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור. והיינו קרית ספר: **בועם על אשתו.** שנדמית לו אשתו כערוה כנגדה: **אחות דכלב.** מן אימיה הוה עתניאל בן קנז וכלב הפי חורגיה דקנז ונקרא על שמו מפני שגידלו: **ותצנח.** הוי כגון ותצוח: **אדם שמנוגב מכל טובה.** ממון:

מיצת ליה נמתקן (ש"מ) **ד)** היא ולא מעבר לים היא ל"ג (ש"מ) **ה)** מעמה. סימן ישפ"ו. ומיכה דאמרי יפא"ש. ש"פ ישפ"ו יחד"ש (ש"מ) **ו)** של משה. מיצת יהושע נמתקן (ש"מ), ס"ל משה וכן הגירסא בלקוט פרשה בתקומין:, **ז)** וגו' **הכינו לכם צידה** (ש"מ) **ח)** עכשה אמר רבי יוחנן שכל (ש"מ) **ט)** נוטקת שנאמר ויאמר לה אביה מה לך ותאמר (ש"מ) **י)** מי שכל דיני עליונים ותחתונים גלוים לו יבקש ממני מזונות (ש"מ) **יא)** דקנז הוא דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז תנא (ש"מ) **יב)** יענך עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל ומנלן (ש"מ) **יג)** ידך עמי ועשיתי מרעה לבלתי (ש"מ) **יד)** ידך עמי אלא כו' מלבי ועשיתי מרעה שיזדמנו כו' לבלתי אלא (ש"מ) **טו)** ל"ל ועשיתי מרעה. **טז)** מלבנות עצבי אם אתה (ש"מ) **יז)** ל"ל עמי כו'. **יח)** ועשיתי מרעה (ש"מ) **יט)** לבלתי אלא יפגבני יצה"ר מלבנות אם אתה עושה כן (ש"מ) **כ)** תניא ר"ש (ש"מ) **כא)** שנתכפרו בעליה (ש"מ) **כב)** שנתכפרו בעליה (ש"מ) **כג)** ל"ל לא שמענו. וכ"ה בהוריות שם (מרא"ש) **כד)** לא לימדנו יכול **כה)** סתום מן המפורש מה ס"ל מה מלינו בולד חטאת ובתמורת חטאת ומתאת שמתו בעליה ביחיד (ש"מ) **כו)** ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף שנתכפרו (ש"מ) **כז)** אמרו: **כח)** אלמא יפגבני יצה"ר מלבנות אם אתה עושה כן (ש"מ) **כט)** אלמא יפגבני יצה"ר מלבנות אם אתה עושה כן (ש"מ) **ל)** ל"ל ישפ"ד רש"ק וע' (צ"ק) **לא)** ומחריו אלעזר ואחריו פנחס ואחריו שמואל כל"ל (הגר"א ע"ש). **לב)** יהושע שנשתבחה (ש"מ) ל"ל אל שמואל ומקמן (ש"מ) **לג)** בן קנז היה הולך אל מה דאמרינן בס"ש דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי. (והוא נדפס בגליון בשם ס"ל) **לד)** אלשה תככים שמתוך ביניני (ש"מ) **לה)** שנתה דלא ידענן דאי איתנהו בצבור אי לאו להכי קרי סתום (ש"מ)

(א) [מיי' פ"ט מהל' יסודי התורה הלכה ח]:

כד ב ג ד מיי' פ"ד מהל' פסולי"מ הל' ח:

תורה אור השלם

1. לא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהּ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:
דברים ל יב
2. וְדִבֶּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל:
שמות לג יא
3. וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְיָ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשֶׁרֵת מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
יהושע א א
4. וּלְכַלְדְּעָה עַתְנִיאֵל בֶּן קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן לוֹ אֶת עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה:
יהושע טו יז
5. וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת אָבִיהָ שָׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר לָהּ כָּלֵב מַה לָּךְ: יהושע טו יח
6. וַתֹּאמֶר תְּנָה לִּי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִּי גֻּלֹּת מָיִם וַיִּתֶּן לָהּ אֶת גֻּלֹּת עִלִּיּוֹת וְאֶת גֻּלֹּת תַּחְתִּיּוֹת:
יהושע טו יט
7. וְכָלֵב בֶּן חֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה אִשָּׁה וְאֶת יְרִיעוֹת וְאֵלֶּה בָּנֶיהָ יֶשֶׁר וְשוֹבָב וְאַרְדּוֹן:
דברי הימים א ב יח
8. וַיִּקְרָא יַעְבֵּץ לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם בָּרֹךְ תְּבָרְכֵנִי וְהִרְבִּיתָ אֶת גְּבוּלִי וְהָיְתָה יָדְךָ עִמִּי וְעָשִׂיתָ מַרְעָה לְבִלְתִּי עָצְבִּי וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר שָׁאָל:
דברי הימים א ד י
9. רָשׁ וְאִישׁ תַּכְכִּים נִפְגָּשׁוּ מֵאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם יְיָ:
משלי כט יג
10. עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ עֹשֵׂה כֻלָּם יְיָ:
משלי כב ב

הגהות הגר"א

(א) גמ' דופי של כו'. והא דקאמרינן לעיל אם רבו מטמאין כו'. היו מסכימים לדברי המרובין: **(ב)** שם כי איפליג כו'. והא דקאמרינן עד שמת כו' עד ולא עד בכלל: **(ג)** שם יבקש ממנו. ל"ל ממני: **(ד)** שם בן תלרון כו'. דדרשינן בסוטה (יב ב) יסד ושובב אלמא אותו כלב הוא שמרד במרגלים: **(ה)** שם מורגיה כו'. גרס"י דקנז הוא דיקא נמי דכתיב הקניז ש"מ דקנז הוא כלב בן יפונה הקניזי דכתיב בסוטה (יב ב) ד"ה אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר ליה לא בשמים היא א"ל לאלעזר שאל אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל להרגו אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר לך וטורדן במלחמה שנאמר ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו' [כ] במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר וילבדה עתניאל בן קנז אחי כלב (הקטן ממנו) [ויתן לו את עכסה בתו לאשה] ולמה נקרא שמה עכסה [כא] [יב] שכל הרואה אותה כועס על אשתו ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור מאי ותצנח אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת [יג] ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה ונתתה לי גולות מים אדם שאין בו אלא תורה בלבד ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות אמר לה מי [יד] [יג] שדר עליונים ותחתונים יבקש [כב] ממנו מזונות וכלב בן קנז הוא והלא כלב בן יפונה הוא [7] מאי יפונה שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא [יד] בן חצרון הוא דכתיב [7] וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אמר רבא [טו] [ה] חורגיה דקנז הוא [טו] תנא [ו] הוא עתניאל הוא יעבץ [יג] ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל ומנלן שענאו אל דכתיב [ט] [8] ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך [יג] (עמדי ועשה מרעתי) לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי בתלמידים והיתה ידך [יד] עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי [טז] ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות [טז] אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך [ו] לנסיסי לשאול מיד ויבא אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר [9] רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שניהם ה' ואם לאו [10] עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו אותו טיפש טיפש לזה עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים ובבנות והיתה ידך [יז] עמדי במשא ובמתן ועשית [יח] מרעתי שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים לבלתי [יט] עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול ויבא [ז] לו אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואמר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני עני לזה עושה אותו עשיר: אר"ש מה מצינו כו': [יח] ת"ר [יי] רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת [יא] וחטאת שמתו בעליה וחטאת [יב] שכפרו בעליה וחטאת שעיברה שנתה [יג] [יא] אי אתה יכול לומר ולד חטאת בציבור לפי שאין חטאת נקבה בציבור [יב] ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בציבור לפי שאין ציבור עושין תמורה [יג] ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בציבור לפי [יד] שאין הציבור מתים [יה] שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה [יו] לא [יז] מצינו יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור אמרת ילמד (אדם) סתום [יח] ממפורש מה מפורש ביחיד [יט] ולא בצבור אף בשכיפרו בעליה ושעיברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור וכי

(ו) [אלא תורה בלבד. שהתורה נקראת מיס] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: **מגוגב.** חרב וישב מכל טוב: **גולות מים.** התורה כלומר אלא שהתורה גלויה לו: **יבקש ממנו מזונות.** דהאי ודאי לא יצטרך לכתיב בה (משלי לא) היתה כאחיות סוחר וגו': **בן קנז.** דכתיב לעיל עתניאל בן קנז אחי כלב אלמא כלב בן [לז] קנז היה [כז] [ז] דכתיב בדוכתא אחריתי (יהושע יד) כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז: **הוליד את עזובה אשה.** מפרש בפ"ק דסוטה (דף יב.) שנשא את מרים שהיתה עזובה מחמת חולי וכיון שנשאה נשא שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה: **תורגיה דקנז.** ועתניאל אחיו מן האם: **דיקא נמי.** דכלב לאו בן קנז הוא דכתיב בדוכתא אחריתי כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז אלמא גידלו קנז ולא ילדו: [ח] **ועשיתי לי מרעה לבלתי** (ט). כלומר לבלתי יגבני ילר הרע מלשמות אלא יגבני ילר הרע לבטל מתלמוד תורה: **עצבי.** משמע לשון עצב והכי אמר לפניו אם אתה עושה לי כך מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול הריני מת בעצבוי כדמתרגמינן (בראשית לד) ויתעצבו ואיתנסיסו: **ביולא בדבר אחר אומר.** שכל המוסר עצמו לחזר אחר תורה ממלאין לו אמלותיו: [ט] **ואיש תכיים.** בינוני שיודע שני סדרים או אלשה [לח] שמוסמך בינוני: **מאיר עיני שניהם.** אלא הרב צריך עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה: **עושה** [י] **שניהם.** עכשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים לזה חכם ולזה טיפש: **ביולא בדבר אחר.** שהמבקש על מזונותיו ועל צרכיו שמקקין לו מן השמים למלא [לט]שאלותיו: **ספוס.** שכיפרו בעליה ושעיבדה שנתה [מ]: **מפורש.** ולד [יא] ותמורתו ושמתו בעליה שמפורש לנו דאינן בלבור: וכי

שינויי נוסחאות

(א) סמיכה. ס"ל דופי דחלוקה והני נמי איפליג יוסף בן יועזר שלא לסמוך יוסי בן יוחנן אמר לסמוך יוסי בן יוחנן אמר לסמוך הני מתמה מילתא וכסוף סניהון מכלן ואילך במילי טובא, גליון. ויש"ג דופי של חלוקה והיא היא כלומר שנחלקו בשום דבר (ש"מ) **ב)** שמתו. ס"ל שנתכפרו (ש"מ) **ג)** אמר להם. מיצת ליה נמתקן (ש"מ) **ד)** היא ולא מעבר לים היא ל"ג (ש"מ) **ה)** מעמה. סימן ישפ"ו. ומיכה דאמרי יפא"ש. ש"פ ישפ"ו יחד"ש (ש"מ) **ו)** של משה. מיצת יהושע נמתקן (ש"מ), ס"ל משה וכן הגירסא בלקוט פרשה בתקומין:, **ז)** וגו' **הכינו לכם צידה** (ש"מ) **ח)** עכשה אמר רבי יוחנן שכל (ש"מ) **ט)** נוטקת שנאמר ויאמר לה אביה מה לך ותאמר (ש"מ) **י)** מי שכל דיני עליונים ותחתונים גלוים לו יבקש ממני מזונות (ש"מ) **יא)** דקנז הוא דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז תנא (ש"מ) **יב)** יענך עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל ומנלן (ש"מ) **יג)** ידך עמי ועשיתי מרעה לבלתי (ש"מ) **יד)** ידך עמי אלא כו' מלבי ועשיתי מרעה שיזדמנו כו' לבלתי אלא (ש"מ) **טו)** ל"ל ועשיתי מרעה. **טז)** מלבנות עצבי אם אתה (ש"מ) **יז)** ל"ל עמי כו'. **יח)** ועשיתי מרעה (ש"מ) **יט)** לבלתי אלא יפגבני יצה"ר מלבנות אם אתה עושה כן (ש"מ) **כ)** תניא ר"ש (ש"מ) **כא)** שנתכפרו בעליה (ש"מ) **כב)** שנתכפרו בעליה (ש"מ) **כג)** ל"ל לא שמענו. וכ"ה בהוריות שם (מרא"ש) **כד)** לא לימדנו יכול **כה)** סתום מן המפורש מה ס"ל מה מלינו בולד חטאת ובתמורת חטאת ומתאת שמתו בעליה ביחיד (ש"מ) **כו)** ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף שנתכפרו (ש"מ) **כז)** אמרו: **כח)** אלמא יפגבני יצה"ר מלבנות אם אתה עושה כן (ש"מ) **כט)** אלמא יפגבני יצה"ר מלבנות אם אתה עושה כן (ש"מ) **ל)** ל"ל ישפ"ד רש"ק וע' (צ"ק) **לא)** ומחריו אלעזר ואחריו פנחס ואחריו שמואל כל"ל (הגר"א ע"ש). **לב)** יהושע שנשתבחה (ש"מ) ל"ל אל שמואל ומקמן (ש"מ) **לג)** בן קנז היה הולך אל מה דאמרינן בס"ש דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי. (והוא נדפס בגליון בשם ס"ל) **לד)** אלשה תככים שמתוך ביניני (ש"מ) **לה)** שנתה דלא ידענן דאי איתנהו בצבור אי לאו להכי קרי סתום (ש"מ)

וכי דנין אפשר משאי אפשר. בהוריות (דף ו:) משני כולהו בחדא גמרא גמירי כלומר כל החמש חטאות נאמרו בחדא דאיכא בהו דלא אפשר להיות בציבור כולהו נמי הכי נאמרו בציבור והכא הכי גרסי' אמר רשב"ל ארבעה נתנו להן והעמידו על חמש פירוש בסיני נתנו להם ד' מתות וחדא רועה ושכחו בימי אבל משה הי מייייהו וגזרו על כולן שימותו ואי ס"ד בציבור הנך מי איתנהו בציבור אלא ע"כ ילמוד סתום מן המפורש ולא מיבעיא אם נגמרה להן בכולן שימותו פשיטא דבחד גמרא הוו גמירי וכיון דאיכא בהו דליכא בצבור כולהו נמי ליתנהו בציבור אלא אפילו השתא נמי דגמרו דאיכא בהו דהויא רועה אמרי' דכולהו ליתנהו בצבור ולא מיבעיא אם אותה שרועה היא מאותן דליתנהו בצבור וא"כ כל הד' שנגמרו למות נגמרו בחד גמרא וכולהו ליתנהו בצבור דלכל הפחות ג' מהם נגמרו שלא בצבור כמו כן נמי הב' האחרים נגמרו שלא בצבור אלא אפי' אח"ל דכפרו בעליה או עברו שנתה דחד מייייהו הוה אותה שנגמרה להיות רועה מיהו אידך נגמרה למות עם שלשה דליתנהו בצבור הרביעית נמי ליתא בצבור ומעתה אותה שנגמרה להיות רועה ושכחוה וגזרו עליה מיתה אע"ג דאפשר להיות בצבור מיהו ילפינן אפשר וכיון דנגמרו הארבעה למות ביחיד ולא בצבור משום דבחדא גמרא גמירי אידך נמי שנגמרה להיות רועה וגזרו עליה מיתה מפני שהושכחה ביחיד דוקא גגזור עליה מיתה ולא בצבור דילפינן אפשר משאי אפשר: **רבי** נתן אומר אחת ניתנה והעמידוה על חמש. פירוש בסיני נתנה להם אחת מתה וארבעה רועות ונשתכחה בימי אבל משה הי מייתה מתות והי מייתה רועות לפיכך גזרו על כולן שימותו וסמיך אהא דמסיק מה מפורש ביחיד כו' אלא פריך על דבריו מקמי דאסיקנא והדר אסיקנא למילתיה דרבי נתן ופריך וליחזי בהי סדרא גמירי אי בצבור אי ביחיד פירוש למה גזרו על כולן למות הרי איכא בהו ג' דביחיד אתיתנהו ולא בצבור וב' דאיתנהו בצבור וליחזי אם אותה שנגמרה למות היא מן השלשה לגזור מיתה על הנשאר ישרו ואם היא מן השנים לא היה להם לגזור מיתה רק על הב' והשלשים ישרו ומשני שתי שכחות שכחו הי נגמרה למיתה וגם שכחו אם היא מן השנים או מן השלשים לפיכך גזרו מיתה על כולהו והשתא אסיק למילתיה וקשיא להו אי ס"ד כו' אלא ש"מ ילמד סתום מן המפורש מה מפורש כו' (פירוש חד שנגמר להיות רועות וגמרו בחד גמרא וילמד סתום מן המפורש) פירוש הד' שנגמרו להיות רועות נגמרו בחד גמרא וילמד סתום מן המפורש הכל כדפירשנו גבי מילתא דרבי שמעון בן לקיש:

(ר' שמעון בחד מקום גמיר להו) אמר ר"ל ארבעה נתנו להן והעמידום על חמש ואי ס"ד בצבור הנך מי איתנהו בצבור אלא על כרחיך ילמד סתום ממפורש ר' נתן אומר אחת נתנה להן והעמידוה על חמש וליחזי בהי סידרא גמירי להו אי ביחיד אי בצבור שתי שכחיות שכחו וקשיא להו [א] ואי ס"ד בצבור הנך מי איתנהו בצבור אלא ש"מ ילמד סתום ממפורש מה מפורש ביחיד ולא בצבור אף סתום ביחיד ולא בצבור: **מתני'** חומר בקדשים מבתמורה וחומר בתמורה מבקדשים חומר בקדשים מבתמורה שהקדשים עושין תמורה [א]ואין תמורה עושה תמורה הצבור [ב]והשותפין מקדישין [ג]אבל לא ממירין [ד]ומקדישין [ה]עוברין ואברים אבל לא ממירין [ו]חומר בתמורה מבקדשים [ז]שהקדושה חלה על בעלת מום קבוע [ח]ואין יוצא לחולין לגזוז

לגזוז

וכי דנין אפשר משאי אפשר. הא דלא איתנהו להכי שלשה בצבור למיתה משום דלא משכחת להו בצבור לא לענין מיתה ולא לענין הקרבה דהא לא מיתרמו בצבור לעולם: **ארבעה ניתנו להם.** [א] כולם ארבעה חטאות ניתנו להם מסיני דמתות ולא חמש [ב] [לו ביחיד לו בצבור ושכחו באיזו נאמר להו רועה וביומי אבלו של משה שכחו איזו [ג] היתה רועה והלכו לחומרא ואמרו כולן מתות הלכך אי ס"ד בצבור נאמר להם מי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו בצבור אלא שתים מהם אלא ודאי לא הוי אלא ביחיד: **אחת ניתנה להן.** למיתה וארבעה לרעייה והעמידוה על חמשה ששכחו איזו [ד] המתה. ור' נתן לפרושי טעמיה דרבי שמעון דמתני' אחת אלא מקמי דמסיק למילתיה קפריך ליה הש"ס ומתרץ לפירוכיה והדר מסיק למילתיה: **וליחזי בהי סדרא גמירי.** אמאי העמידוה על חמשה משום ספיקא דחדא ליחזי בהי סדרא גמירי לה לההיא חדא אם היו זכורים שאותה המתה שנאמרה להם היתה יכולה להיות ביחיד ובצבור [ה] למדו [ו] דחטאת שכיפרו בעליה ושעברה שנתה מתה מספיקא אבל הנך שלשה ליכא לספוקי [ז] דלא הוו בצבור דלא דמו לההיא ואם היו זכורים שאותה המתה לא היתה יכולה להיות אלא ביחיד ליימא דהנך שלשה מתות אבל יא] הכא [ב] ליכא לספוקא דהא לא דמי לה: **שפי שכחות שכחו.** מהי סדרא ואי זו היא והלכך מדשכחו הכל קשיא להו לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך דצבור הויא ההיא דמתה ד' דרעייה היכי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו לעולם [ג] אלא ודאי מדאדכר חמשה בין מיתה ורעייה ביחיד אימתר דמשכחת להו כולהו ביה והייייו טעמיה דרבי שמעון [ד] ורבנן אית להו ארבעה ניתנו להן כל היכא דמשכחינן להו דאיתיה ביחיד ובצבור איתיה דליתיה בצבור ליתיה. [ה] ומקשה אמר פירשה רבי הכי אמר רשב"ל לאו דינא הויא אלא גמרא הוא דארבעה ניתנו להן למיתה בחדא [ו] מימרא וכיון דכי הדדי בחדא גמרא אגמרינהו ודאי בחדא דוכתא אגמרינהו לארבעה ולא משכחת ארבעה אלא ביחיד והעמידום על ה' [ז] חמישית ניתנה להן לרעייה גזרו עליה מיתה לאומרא מספק ששכחו איזו היא ובימי אבלו של משה נשתכחה. וקשיא להו כו' [ד] לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך בצבור אגמרן מכדי [ז] חדא דוכתא הואי מדאגמרי [ח] לרביעית בחדא גמרא ובציבור מי משכחת ארבעה הלכך מתה ביחיד נאמר ולא בצבור וכל היכא דמיתרמא בצבור רועה דמתה דחטאות פשיטא לן דבצבור לא הוי. והאי דנקט ד' ניתנו להן כו' משום דמעשה שהיה כך היה דולאי הלכה זו נשתכחה בימי אבלו של משה ולא משום תירוצא דר' שמעון נקיט לה הכי דכל שכן אי כולן ניתנו למיתה מיתרגא מילתיה דרבי שמעון שפיר

[ג] וכי דנין אפשר משאי אפשר. הא דלא איתנהו להכי שלשה בצבור למיתה משום דלא משכחת להו בצבור לא לענין מיתה ולא לענין הקרבה דהא לא מיתרמו בצבור לעולם: **ארבעה ניתנו להם.** [ד] כולם ארבעה חטאות ניתנו להם מסיני דמתות ולא חמש [ה] [לו ביחיד לו בצבור ושכחו באיזו נאמר להו רועה וביומי אבלו של משה שכחו איזו [ו] היתה רועה והלכו לחומרא ואמרו כולן מתות הלכך אי ס"ד בצבור נאמר להם מי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו בצבור אלא שתים מהם אלא ודאי לא הוי אלא ביחיד: **אחת ניתנה להן.** למיתה וארבעה לרעייה והעמידוה על חמשה ששכחו איזו [ז] המתה. ור' נתן לפרושי טעמיה דרבי שמעון דמתני' אחת אלא מקמי דמסיק למילתיה קפריך ליה הש"ס ומתרץ לפירוכיה והדר מסיק למילתיה: **וליחזי בהי סדרא גמירי.** אמאי העמידוה על חמשה משום ספיקא דחדא ליחזי בהי סדרא גמירי לה לההיא חדא אם היו זכורים שאותה המתה שנאמרה להם היתה יכולה להיות ביחיד ובצבור [ח] למדו [ט] דחטאת שכיפרו בעליה ושעברה שנתה מתה מספיקא אבל הנך שלשה ליכא לספוקי [ט] דלא הוו בצבור דלא דמו לההיא ואם היו זכורים שאותה המתה לא היתה יכולה להיות אלא ביחיד ליימא דהנך שלשה מתות אבל יא] הכא [ב] ליכא לספוקא דהא לא דמי לה: **שפי שכחות שכחו.** מהי סדרא ואי זו היא והלכך מדשכחו הכל קשיא להו לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך דצבור הויא ההיא דמתה ד' דרעייה היכי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו לעולם [ג] אלא ודאי מדאדכר חמשה בין מיתה ורעייה ביחיד אימתר דמשכחת להו כולהו ביה והייייו טעמיה דרבי שמעון [ד] ורבנן אית להו ארבעה ניתנו להן כל היכא דמשכחינן להו דאיתיה ביחיד ובצבור איתיה דליתיה בצבור ליתיה. [ה] ומקשה אמר פירשה רבי הכי אמר רשב"ל לאו דינא הויא אלא גמרא הוא דארבעה ניתנו להן למיתה בחדא [ו] מימרא וכיון דכי הדדי בחדא גמרא אגמרינהו ודאי בחדא דוכתא אגמרינהו לארבעה ולא משכחת ארבעה אלא ביחיד והעמידום על ה' [ז] חמישית ניתנה להן לרעייה גזרו עליה מיתה לאומרא מספק ששכחו איזו היא ובימי אבלו של משה נשתכחה. וקשיא להו כו' [ד] לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך בצבור אגמרן מכדי [ז] חדא דוכתא הואי מדאגמרי [ח] לרביעית בחדא גמרא ובציבור מי משכחת ארבעה הלכך מתה ביחיד נאמר ולא בצבור וכל היכא דמיתרמא בצבור רועה דמתה דחטאות פשיטא לן דבצבור לא הוי. והאי דנקט ד' ניתנו להן כו' משום דמעשה שהיה כך היה דולאי הלכה זו נשתכחה בימי אבלו של משה ולא משום תירוצא דר' שמעון נקיט לה הכי דכל שכן אי כולן ניתנו למיתה מיתרגא מילתיה דרבי שמעון שפיר

טפי. רבי נתן אומר כו' לתרוצי נמי [ט]אהא אחת ניתנה להן למיתה וארבע לרעייה ושכחו איזו היתה המתה והעמידום כולן למיתה וכיון דד' דרעייה בחדא גמרא ובחדא זימנא גמור ודאי בחדא דוכתא אגמור [י] אי כולהו ביחיד אי כולהו בין ביחיד בין בצבור הלכך על כרחיך בחדא דוכתא לא משכחת לה אלא [יא] ביחיד [יב] דגמרינן לה מדרעייה ולאו משאי אפשר הוא דהא בהנהו ארבעה דרעייה על כרחיך איכא חדא דמלי לאיתרמויי בציבור ואפי' הכי ביחיד הוא דגמרוה דהא בחדא מילתא אימתר הלכך ה' דמתה [יג] גמרינן מינה מה זו אפשר להיות ביחיד ובצבור [יד] לא נאמרה (מיתתה) אלא ביחיד אף זו אפי' היא מאותן שאפשר להיות בצבור לא נאמרה מיתתה אלא ביחיד הלכך אפשר [טו] משאי אפשר גמרינן ומוקמינן מיתה ביחיד ולא בצבור. והיכי דמי אפשר משאי אפשר דלא גמרינן כגון אי הוו גמירי תלתא בחדא גמרא לרעייה ותרתי בחדא גמרא למיתה ובעו למילף הני מהני מה תלתא דרעייה לא נאמרו אלא ביחיד דבצבור לא משתכחי שלשה אף תרי דמיתה לא נאמרו אלא ביחיד התם איכא למיפרך וכי דנין אפשר משאי אפשר דלמא הנך שלשה דלא מתרמו בצבור אוקי לרעייה והנך תרי דמיתרמו הכא והכא אוקי למיתה כל היכא דמיתרמו וכי נמי אתו לקמן מהנך שלשה דליתנהו אלא ביחיד איכא לספוקי דלמא מיתה ביחיד נאמרה ובתרי שלשה דרעייה בשלשה האחרות שהרי כולן מצויות ביחיד. וליחזי בהי סידרא גמירי אמאי העמידום על חמשה בשביל אחת ליחזי אותה אחת מאיזה סדר היתה אם מסדר [טו] הנמצאות ביחיד ובצבור המתה מהנהו תרתי חטאות שכיפרו בעליה ושעברה שנתה איכא לספוקא אבל ולד חטאת ותמורה ושמתו בעליה ליכא לספוקא דהא פשיטא לן דאותה של מיתה מאותן הראויות להמצא בצבור היתה אם מהשלשה היתה אילין נמצאות בצבור אותן שלשה יעמידו כולן למיתה אבל שכיפרו ושעברה שנתה אמאי העמידו הא פשיטא להו שהמתה לא היתה יכולה להמצא בצבור: **ג' שכחיות שכחו.** מאיזה סדר היתה ואיזו היא לפיכך העמידו כולן למיתה. וקשה להו [יא] השתא הדר לתירוצא קמא ומסיים רבי נתן למילתיה לתרוצי מילתיה דר"ש ועד השתא מפסקה הש"ס דפרכה למילתיה אמאי לאמר העמידום על ה': **מתני' ומקדישין אברין ועוברין אבל לא ממירין.** רבי יהודה הוא דדרים בהמה בבהמה [ויקרא כז] בפרק קמא (לעיל דף י:): **על בעלת מום קבוע.** שאם המיר בעלת מום בתמימה של הקדש חלה עליה קדושה חמורה כ"כ שאם יפדה לא תצא לחולין:

ליגזוז

העמידום על חמש: וקשיא להו אי ס"ד דבצבור הוה. ההיא הנך אחרייני מי איתיה בצבור אלא על כרחיך ילמד סתום ממפורש. וכולן ביחיד אמורות:

אפשר מאי אפשר דהך אידך נמי דמי הג' אפשר היא אלא דלא נהגה בצבור משום דחדא גמרא: **ר' נתן אומר בו'.** ר' נתן נמי טעמא דר"ש מפרש דאמר ביחיד דברים אמורים וה"ק אחת ניתנה להם למיתה וד' לרעייה ושכחו איזה למיתה והעמידו כל החמשה למיתה, וכיון דד' לרעייה בחד גמרא וע"כ תרי מייייהו ביחיד אבל לא בצבור הלכך חמישית שניתנה למיתה אע"ג דאיכא לספוקי חדא מתרתי דשייכי בצבור

מ"מ לא מוקמינן לה אלא ביחיד דגמרינן לה מרעייה שהיא ביחיד ולא בצבור כדפירש משום גמרא ולא הוי אפשר משאי אפשר כיון דבד' דרעייה על כרחך איכא חדא מתרי דשייכי בצבור משום טעמא דחד גמרא (אך) [אף] אידך דמתה נמי ניגמר [דלא] איכא (דבצבור) [בצבור]. פי' מתוס' אחרות: **רש"י ד"ה שתי שכחות שכחו וכו' מכדי בחדא דוכתא הוא.** ס"א כלומר בחדא גזירה גזרינהו לה ובצבור לא משכחת להו הלכך. (ובכת"י אחר מכדי חד דוכתא הואי מדאגמריה לארבעה בחדא גמר). נ"א מכדי חד דוכתא הואי כלומר בחדא גזרה גזרינהו לד' ובציבור לא משכחת הלכך מתה: **רש"י ד"ה בשתי שכחיות שכחו וכו' ומסיים ר"נ למילתיה ומסיים.** גליון ק"ק דר' נתן הוא תנא והיה לו להקדים דבריו לרשב"ל, ונראה דרשב"ל לפרש ר"ש וקאמר דר' נתן פליג בהא ואמר דאחת ניתנה להם ולא לפרש אתא: **תוס' ד"ה ר"נ אמר וכו' ומסיק אהא דמסיק.** גליון ק"ק מאי משני מפירכא וכי דנין אפשר משאי אפשר. **א): שם יילמוד סתום מן המפורש מה מפורש כו'.** פירוש הד' שנגמרו כו' והשאר נמחק:

כה א מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה טו:
כו ב מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ח ופ"י ד הלכה ב:
כז ג מיי' פ"ח מהלכות תמורה הלכה ח והלכה יב:
כח ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ח ב:
כט ה מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה טו:
ל ו מיי' שם הלכה יד ופ"ג הלכה ה:
לא ז מיי' שם פ"ג הלכה ה:

שינויי נוסחאות

א) תיפות ר"ש כו' לו נמנקן (ש"מ) ב) שמי שכחות שכחו (ש"מ) ג) ומקדישין איברים ועוברין אבל לא ממירין מומר (ש"מ) ד) מבקדשים שהתמורה חלה (ש"מ) ה) ולא חמשה ידעי דליתני אלא או כולהו ביחיד או כולהו בצבור (ש"מ) ו) ל"ק מ"ז, ז) אינו היא דרועה (ש"מ) ח) ובצבור לימא דמיעלת (ש"מ) ט) ל"ל לימרו וגי' ל"ק ילמדו י) לספוקי דליזלו למיתה דלא הוו בצבור דלא דמו לההיא דגמיר דאזלי למיתה ואם (ש"מ) יא) אבל אשנים ליכא כו' לא דמי להו הס"ד (ש"מ) יב) ל"ל הנך תרי יג) לעולם בצבור אלא (ש"מ) יד) וכגון אית להו וכו' פי' ר' יהודה (ח"נ) טו) בחדא גמרא וכיון (ש"מ) טז) ה' והחמישית שניתנה להן (ש"מ) יז) מכלי בחדא דוכתא סולי (ש"מ) יח) מלאגמרי' לארבעה בחדא גמרא ובצבור לא משכחת לה לרבעה (ש"מ) יט) נ"ל אתא כ) לי כולהו ביחיד אי כולהו בציבור. (ד"ר) כא) ביחיד והחמישית שניתנה להם למיתה משום דאיכא לספוקי דמתניא בין בצבור בין ביחיד מש"ה לא מוקמינן אלא ביחיד כב) דגמרינן לה דמתה מדרעייה כל"ל (ר"ש"ש) כג) מינה גמרינן מה (ש"מ) כד) ובצבור ולא נאמרה אלא (ש"מ) כה) אפשר משאפשר גמרינן (ש"מ) כו) אפשר מאפשר. מינה משאי נמנקן (ש"מ) כז) ל"ל מפני השכחה (מרא"כ) כח) אולי נ"ל דילפינן אפשר משאי אפשר בכה"ג. (מרא"כ) כט) אפשר משאפשר הס"ל (ש"מ) ל) ל"ל השלשה (צ"ק), לא) והשלשה (צ"ק) לב) השלשה (צ"ק), לג) פירוש הד' שנגמרו מן המפורש הכל כדפירשנו וכו' כל"ל (צ"ק, ח"נ)

שיטה מקובצת

ד' נתנו להם והעמידום על חמש, מספק כולם למיתה. פי' כיון דד' גמירי למיתה לא מבעיא אם כפרו מעבירה מאותן ד' ונשנו בהדי תרי אחריני דלא אפשר להו למהוי אלא ביחיד א"כ כמו כן כפרו ועברו שנתן עמם לא יהיו אלא ביחיד דכולהו בחד גונא ובחד מקום גמירי, אלא אף כי נמי אותם ד' שנשנו למיתה אין בהם כי אחת מהני תרי דשייכי ביחיד כצבור כלומר כיפרו ועברה ב"מ אי אפשר בד' שלא היה בהם אחת משני אלו או כפרו או עברה ואותה שנישנית בהדי הג' דלא שייכי אלא ביחיד ע"כ אינה אלא ביחיד דכולהו בחדא גמרא במירי וא"כ אף אותה שנשנית לרעייה דלא הוי בכלל גמרא דחדא גמרא מ"מ גמרינן לה מחברותה שנשנית בד' דמתה, ולא הוי

שינויי נוסחאות

ל) [מנמות יט. וש"נ], מ) [לעיל יז:], נ) [ע' לעיל דף ז ע"ח. ש"מנ], ס) זמחיס מט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ארבעה ניתנו להם כלומר ארבע וכו' ולא תמנא ושכחו באיזה נאמר להן מתה והחמישית כל"ל ותיבות לא ביחיד לא בצבור נמחק: (ב) ד"ה אחת וכו' איזו היא המתה: (ג) ד"ה שמי שכחות וכו' ומקוקש אמר פירשה רבי הכי אמר ר"ש. נ"ב זהו פי' על הענין אבל כמעט כלשון לאמון: (ד) בא"ד וקשיא להו כו' לאמון נ"ב זהו פי' כמו דיבור בפני עצמו וכן כולם בסמוך: (ה) בא"ד אם מסדר הנמצא ביחיד ובציבור הנהו תרתי כל"ל ותיבת המתה נמחק: (ו) שם ד"ה ג' שכחיות וכו' וקשה להו וכו' השתא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואי ס"ד. גרס"י וקשיא להו אי ס"ד:

מוסף רש"י

והומר בתרומה מבקדשים. תחילת הקדש אינו חל על בעל מום קבוע ליקדש קדושת הגוף אלא קדושת דמים בעלמא ויוצאין לחולין גמורין בפדיון ואפילו ליגזז ולינעבד כדתניא בפרק הזיאתו לו בסדר יומא (נ:) מומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואין יוצא לחולין ליגזז ולינעבד, מה שאין כן בזבח, דגבי תמורה כתיב טוב בדם, השוה בעל מום לתם לענין תמורה, על כולם נאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, אבל זבח ראמרן אם קדם הקדישו את מומו קדוש קדושת הגוף ואינו יוצא לחולין ליגזז ולינעבד כתמן בבכורות (יד.). כל הקדשים שקדם מומן להקדישן נפדה, ויליף לה מקראי (זבחים מט.).

רבינו גרשום

וכי דנין אפשר משאפשר. דהללו שנים אפשר לקיימן בין ביחיד בין בצבור: **אמר ריש לקיש.** להכי דנין אפשר משאי אפשר דארבע חטאות מתות נתנו להן בהר סיני ולא ידעי איזהו והעמידום על חמש מספיקה ואי סלקא דעתא דצבור הן הנך (כלל) [כלומר] ד' מהנך חמש אי אפשר למיהוי בצבור כדאמרן אלא [ודאי] ע"כ ילמד סתום ממפורש: **ר' נתן אומר אחת ניתנה להן.** דמתה ושכחו אי זו היא המתה והעמידו על ה' מספיקה: **וניחוי אותה אחת [בהדיין] (נהדיין) סידרא גמירי להם.** כלומר אי בסדר אותן שלש דביחיד הן ואינן יודעין אי זו ליימא שלש חטאות מתות ותו לא ואם באותן שנים דאיתנהו בצבור ליימא שתי חטאות מתות בלבד: **אלא שתי שכחות שכחו.** שכחו דלא ידעו אי זו היא. ושכחו ולא ידעו באיזה זה סדר הילכך

ליגזז וליעבד. אלא כדין קדשים שקדש הקדשן את מומן שכשפודין אומן אין בהן היתר גיזה ועבודה אלא היתר אכילה כדאמרי' בפ' שני דבכורות (דף יד.). משא"כ בקדשים שאם קדש מומן להקדשן יוצאין לחולין ע"י פדיון ליגזז וליעבד כדאמרי' התם בבכורות אבל בתמורה גלי קרא (ויקרא כז) טוב בדע או רע בטוב לא תפרים בין תם לבעל מום: **גמ' (ג) גזי תמורה לקי.** דרבי ביה קרא הוא (ד) שוגג כמזיד: **גזי קדשים לא לקי.** (ה) דלא מצינו מלקות אלא במזיד ובהתראה: **כסבור לומר.** שור שאור שיצא מביתי תמלה יהא תמורה תחת זה ויצא מפיו שור לבן גזי תמורה קדשים ולקי דגלי ביה קרא (ו) : **גזי קדשים.** (ז) אם בעל מום הוא למזבח לא לקי דהא לא קדיש הקדש טעות אינו הקדש: **אלא זו וחיינא זו.** ואותה של הקדש תמימה היא ולא נפקא לחולין אלא תופסת זו בקדושתה (ח) והויא תמורה והוא (ט) סבור שתצא לחולין כבעל מום (י) ולא להמיר נתכוין ואפ"ה לקי וגבי קדשים נמי דומיא דהאי שהיה יודע שהקדשים אסורין לזרים אבל (כ) סבר הוא דהיכא דנפל בהן מום נאכלין אלא פדיון והיינו דומיא דהאי שהיה יודע שהתמורה אסורה אבל כי האי גוונא (ל) סבר דמותר: **ונכנס והקדיש והמיר אלא מדעתו.** שבעל מתשבות הוא ולא היה יודע מה היה אומר (מא) בתמורה קדשי ולקי דגלי קרא שוגג כמזיד: **בקדשים.** לא קדיש ולא [ז] איכא בעל מום למזבח לא לקי דהא לא קדיש הקדש טעות הוא: **לא קדושין בתמורה.** אע"פ שהתמורה חלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע אינה חלה על אלו וכ"ש שאין קדושת הגוף חלה עליהן בהקדש הפה אלא קדושת דמים בעצים ואבנים ואינן צריכין מום לפדות: **ולא מקדישין.** אחרים בתמורה אם (מב) קדש הן: וכ' (מג) מאיר מפרש היאך הן קדושין שצריך לומר שאין מקדישין: **בתמימה בתמה.** דחיילא עלה קדושה: **ואח"כ נטרפה.** (מד) (אע"פ קדושה היא) זוז הולך לומר שאף על פי שקדושה היא אינו עושה תמורה אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס מתחילה בריינן מתקלקלו ואין (מה) בהן אותה קדושה: **אלא בולדי קדשים.** שקדשה אמן קודם שנתעברה דהשתא ממילא הן קדושים דעובר ירך אמו הוא ובהא הולך לומר דאינן עושין תמורה: (יא.) **דר' יהודה דאמר.** בשאר בולדות קדשים ולד עושה תמורה. אבל הכי אין מקדישין לעשות תמורה דלא אלים קדושתיהו: **קסבר דינן בבהמה טמאה:** הרי בעל מום דלא קריב. והא קדיש קדושת הגוף וקתני דתמורה חלה עליו ותמורה הוי קדושת הגוף: **בעל מום איכא בינו.** דקרב תם הילכך קדיש קדושת הגוף: **אף כי פסח** הגוף. כגון הללו כלאים וטרפה לא קדיש קדושת הגוף לאפוקי בעל מום דפסול חסרון אבר הוא דקדיש קדושת הגוף: **והא שרוע וקלוס כתוב בפרשת בעלי מומין.** והללו לית בהו חסרון דשרוע שנשתרבבה וריכו קלוט שפרסותיו קלוטות כשל חמור דלאו פסול חסרון אלא פסולי הגוף וניתנו בטרפה וקא קדשי קדושת הגוף כתמורה: **לאפוקי בעל מום.** דאיכא דקרב בפנינו [דליכא בפנינה דקרבה]. וכי תקשי לך טרפה נמי איכא בפנינה דקרבה ודמיא לבעל מום דאיכא בפנינו דקרב ותקדיש קדושת הגוף כבעל מום: **לא דמיא.** טרפה לבעל מום להאי עניינא דבעינן למימר אלא דמיא לבהמה טמאה: **דמה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה.** ולא קדשה קדושת הגוף כבהמה טמאה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה (הילכתא) הילכך קדיש קדושת הגוף: **צריכה מום קבוע לפדות עליה.** אם רוצה לפדותה: **פודין את הקדשים להאכילן לבעלים.** שהרי היא אינה ראויה לאכילת אדם דטרפה היא ואינה ראויה אלא לכלבים: **אלא אימא המקדיש טרפה עושה (תמורה) קדושה למות.** דאינה בר פדיה אלא כונסין אותה לכיפה והיא מתה מאליה כלומר דנתחא לה קדושת הגוף: **ופליגא דר' אושעיא דאמר המקדיש טרפה הוי בבתפים עצים ואבנים בלבד.** כלומר דקדושת דמים היא: **מקמא משום דהקדישה ואח"כ נטרפה.** דקדושה קדושת הגוף: **הא היתה טרפה מעיקרא.** קודם שהקדישה לא קדשה קדושת הגוף: **קסבר.** האי תנא ר' אלעזר כל דלא חזיא להקרבה לא קדיש קדושת הגוף וש"מ סבר דלא קדשה קדושת הגוף ואיתיבא דשמואל דאמר (דקדשה קדושת הגוף דקדושת מת) עושה קדושת למות דאלמא הויי קדושת הגוף קסבר אע"ג דלא חזי להקרבה לא הוי מעיקרא שהיו טרפה קדשה לא קדשה קדושת הגוף: **תני הוי טרפה מעיקרא אין פודין אותן:** **ואיבעית תימא.** לעולם נעשו לא תני וקא דייק הא היו טרפה פודין והאי תנא סבר כל היכא דר': הדרן עלך יש בקרבנות

גזגוז א**וליעבד ר' יוסי בר' יהודה אומר** ב**עשה שוגג כמזיד בתמורה** ג**ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשין** [א] ד[ר' אלעזר אומר ה**הכלאי' והטרפה והיוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין. גמ'** מ"ט דר' יוסי בר' יהודה אמר קרא 1 **יהיה קודש** ו**לרבות שוגג כמזיד ה"ד שוגג כמזיד אמר חזקיה כסבור שהוא מותר להמיר** ז [ב] **גבי תמורה לקי גבי קדשי' ח לא לקי** [ג] ט**לישנא אחרינא גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש] י ר"ל ור' יוחנן אמרי יכסבור לומר תמורת עולה** [ג] **ואמר תמורת** יא **שלמים** יב **(לישנא אחרינא) גבי תמורת שלמים יגקדיש גבי קדשים** יד **לא קדיש [ל"א] כסבור לומר שחור ואמר לבן** טו **גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי.** יז **ר' יוחנן אמר** (א) **באומר תצא זו** יח **ותיכנס זו גבי קדשים** יט **(באומר) שנולד בהם מום נאכלין בלא פדיון** כ **לא לקי גבי תמורה לקי רב ששת אמר באומר אכנס לבית זה ואקדיש ואמיר מדעתי ונכנס והמיר והקדיש שלא מדעתו** כא **גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי: ר"א אומר הכלאים והטרפה וכו':** כב **אמר שמואל הלא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה תניא אמר ר'** כג **מאיר ומאחר שאין קדושין מהיכן מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה** (כ) **במקדיש ולד ויצא** כד **(דרך) דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים ואליבא דרבי יהודה דאמר הולד עושה תמורה אמר רב** כה **פפא מ"ט** [ד] **דר' אליעזר** כו **בבהמה טמאה מה בהמה טמאה לא קרבה ולא נחתא לה קדושת הגוף אף הנך** כז **לא קרבי ולא נחתא להו קדושת הגוף אמר ליה רב פפא לרבא והרי בעל מום דלא קריב ונחתא ליה קדושת הגוף א"ל בעל מום קרב במינו א"ה טרפה נמי** כח **קא קרבה במינה אלא אמר רבא כבהמה טמאה מה בהמה טמאה פסול הגוף אף כל פסול הגוף לאפוקי בעל מום דפסול חסרון נינהו א"ל רב אדא ולרבא והלא** [2] **שרוע וקלוט כתיב בפרשה והא הני** כט **פסול הגוף נינהו אלא אמר רבא כבהמה [טמאה] מה בהמה טמאה דליבא במינה אף כל דליבא במינה לאפוקי בעל מום דהא איכא במינה** לא **(כט)** לא **מאי אמרת טרפה** לא **איכא במינה לא דמיא לבעל מום בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה אמר שמואל המקדיש את הטריפה צריכה מום קבוע** לא **לפדות עליו ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא אימא עושה קדושה** לא **(למיתה** [ה] **כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש) למות** לא **ור' אושעיא אומר אינה אלא במקדיש עצים ואבנים בלבד** לא **(ו)** ז**תנן כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן לפי שאין פודין** לא **הקדשים להאכילן לכלבים טעמא שנעשו הא היו מעיקרא פודין אותן** לא **דלמא האי תנא סבר כל היכא דלא חזי לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף תא שמע רבי אלעזר אומר הכלאים ויוצא דופן וטריפה וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה ותניא אמר רבי** ח **מאיר וכי מאחר שאין קדושין מהיכן מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה** לא **היתה טרפה מעיקרא לא נחתא** לא **ליה קדושת הגוף אמר**

במקדיש ולד כו' וטומטום ואנדרוגינוס קדשי אמן קודם ילידתן והכי בעל מום דלא קריב נחתא ליה קדושת הגוף. ע"י תמורה כדקתני מתני' שהתמורה חלה כו' ואי קדם הקדשן את מומו עביד תמורה כדכתיב טוב בדע והך בהמה נמי שקדם הקדשה את טריפתה מעביד תמורה ואי נטרפה כשהיתה חולין תתפוס בתמורה: קרב במינו. שאר בהמות תמימות אבל כל הני ה' לא חשיב ליה מין שאר בהמות מז) דתמיהו אנשי (ד) : **פסול הגוף.** וכל הני פסול הגוף הן בלא חסרון כגון ניקב קרום של מוח וניקבה הקיבה אבל מח) מום פסול חסרון בעלמא הוא: **והלא שרוע וקלוט וקטוע דכתיב בפרשה.** (ויקרא כב) גבי מט) בעלי מומין ואפי' הכי פסול הגוף ניינהו בלא חסרון: **אלא אימא המקדיש בדבר הכי** נא) **פירש רבי: מאי אמרת טרפה** נב) **איכא נמי במינה לא דמיא לבעל מום דבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה.** כלומר אי לא מדמיא טרפה לטמאה להא מילתא דיש במינה קרב דמיא לה במילתא אחריתי דאסורה באכילה כמותה: **ליליה מום קבוע בו'.** דקסבר שמואל נחתא לה לקדושת הגוף: **שמע מינה בו'.** ואמן קי"ל (לקמן לא.) דחין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא למיתה נג): **המקדיש** נד) **עצים** נה) **ואבנים** [ה] **(וגפרים).** ופדפדים ליאכל לכלבים דלאו מיתה הוא: הדרן עלך יש בקרבנות

גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי. ואיתא ספרים דגרסי גבי תמורה קדיש כו' (ב) ולפי גי' דלשמואל (ג) משום דשוגג לתמורה לקי דגזירת הכתוב היא משום דכתיב יהיה לרבות שוגג כמזיד וריבינו בכרוך (ד) וריבינו שמעון שאנן איפלגו בה הרבה אם יש מלקות בשוגג דתמורה ומצאו בה ספרים חלוקים הכא וכרש מכילתין פירשתיו ומיהו בסמוך גבי כסבור קדשים שנולד להם מום נאכלין בלא פדיון לא מצינו למגרס גבי קדשים לא קדש שהרי קדוש ועומד הוא מעיקרא אלא ס"ג ביה גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי: **אכנס** לבית זה כו' הקדיש שלא מדעתו. פרש"י שבעל מתשבות היה ולא היה יודע מה היה אומר וקשה למה לו לומר אכנס לבית כו' לכך נראה לפרש אכנס לבית זה כו' כלומר כשאכנס לבית זה תהיה בהמה זו תמורה מיד וזו תהיה (ה) קדושה (נמ) מדעתיה (ו) ונכנס בה והמיר והקדיש אלא מדעתו אלא אמר דבר בכיעקתו (ז) וגם לא חשב במה שאמר ממתילה ומצאה שחל התמורה והקדש אלא מדעתו:

אי הכי טרפה נמי הא קרבה במינה. אבל מן השאר לא פריך דטומטומים ואנדרוגינוס בריות משונות הן וזהו כאילו לא קרב במינן וכך יוצא דופן מסי בה אינשי וזהו כאילו לא קרב במינו וכן כלאים משונה הוא וזהו כאילו לא קרב במינו וכן פרש"י:

הדרן עלך יש בקרבנות

הכלאים כו'. כלאים פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב, פרט לכלאים, כי יולד פרט ליוצא דופן, והכך המשה יליף ר"ש מקמלי דלא חייל קדושה עליהם, ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע ומוקצה ונעבד ואתנן ומחיר חייבא עליהם קדושת הגוף ולריכין מום קבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה, הכי לא חייבי עליהם קדושת דמים כדיקלא בעלמא ומפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיון (יבמות פד.). **לא קדושין בתמורה.** לא מיגעינא מחילא הקדש דלא קדש, דאפילו בעל מום שקדש מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כשלחמר בנכורות פ"ג (יד.). אלא אפילו אם המיר קודם כאן הוי לא מקדש, דאילו בעל מום חייבא עליה קדושת הגוף אפילו בגיזה ועבודה אף משיפדה, דכתיב טוב בדע אם המר ימירנו, אפילו הכי אהני לא חייבא (יבמות פד.). אלא מן הקדשים אינם נתפסין ואפילו תמורה אחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן וכ"ש אם הקדשים ממש אין קדושין (לעיל יא.). **ולא מקדישין לעשות תמורה.** אין מקדישין אחר לעשותו תמורה, אם הן קדושין והמיר בהמת חולין בהן (שם) ומיהו אהן עצמן קדושין, עגון אהיו ולדות קדשים דקדש אמן אמן (בכורות מב.).

הדרן עלך יש בקרבנות

שינויי נוסחאות

א) בעיל יח. איתא ר' אליעזר וכל"ל, ועי' בתו' יבמות פ"ד ע"א ד"ה ר"ש. (מגל"מ) ב) להמיר. דכוותיה גבי קדשים כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח, ועי' בהסמנות בסוף המסכת (שם-מ) ג) גי' רש"ק, ד) ל"ל ליעשה אחרינא כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח גבי תמורה לקי גבי קדשים לא קדיש ר"ל וא"י אמרי כסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים וכן אמר כו' ל"ק וכן הסכר קרבן אהרן פרשת מקחתי וע"ש, ד) ורב' יוחנן אמר כסבור תיבת ר"ל ואות ו' ר' שמקח (שם-מ) ה) שלמים תמורת שלמים ואמר תמורת עולה דכוותיה גבי. מתיבת דיעבא על תיבת שלמים נמחק מלי לענגה (שם-מ) ז) ס"א גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ל"ל, ח) דלא קדיש כסבור (שם-מ) ט) לבן, לבן ואמר שחור גבי (שם-מ) י) לקי ריש לקיש (שם-מ) יא) תלת זו ותיכנס זו דכותיה (שם-מ) יב) נאמר תמורת שלמים שנולד (שם-מ) יג) פדיון גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי. יד) ע' בהסמנות בסוף המסכת (שם-מ) טו) אמר רבי וכי מאחר. (ונכתב"י אחר לא ממקן תיבת ר"מ וכן בכל המעתר) (שם-מ)

מוסף רש"י

הכלאים כו'. כלאים פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב, פרט לכלאים, כי יולד פרט ליוצא דופן, והכך המשה יליף ר"ש מקמלי דלא חייל קדושה עליהם, ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע ומוקצה ונעבד ואתנן ומחיר חייבא עליהם קדושת הגוף ולריכין מום קבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה, הכי לא חייבי עליהם קדושת דמים כדיקלא בעלמא ומפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיון (יבמות פד.). **לא קדושין בתמורה.** לא מיגעינא מחילא הקדש דלא קדש, דאפילו בעל מום שקדש מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כשלחמר בנכורות פ"ג (יד.). אלא אפילו אם המיר קודם כאן הוי לא מקדש, דאילו בעל מום חייבא עליה קדושת הגוף אפילו בגיזה ועבודה אף משיפדה, דכתיב טוב בדע אם המר ימירנו, אפילו הכי אהני לא חייבא (יבמות פד.). אלא מן הקדשים אינם נתפסין ואפילו תמורה אחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן וכ"ש אם הקדשים ממש אין קדושין (לעיל יא.). **ולא מקדישין לעשות תמורה.** אין מקדישין אחר לעשותו תמורה, אם הן קדושין והמיר בהמת חולין בהן (שם) ומיהו אהן עצמן קדושין, עגון אהיו ולדות קדשים דקדש אמן אמן (בכורות מב.).

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ס:
לג ב מיי' פ"ח שם הלכה ב:
לד ג מיי' פ"ח מהלכות מעילה הל' ג:
לה ד מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה יח:
ה [מיי' פ"ח מהל' איסורי מזבח הל' ג].
לו ו מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה ב ועי"ש:
ז [מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' לח]:
לז ח מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י ופ"ח מהלכות תמורה הלכה יח:
לח י מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי יוחנן אמר כאומר כ"ג ר"ל בסבור: (ב) שם במקדיש ולד כ"ג בנמצי אמו ועי' לעיל דף יח: (ג) רש"י ד"ה בסבור לומר וכו' דגלי ביה קרא וגבי קדשים לא קדיש ואם בעל מום כל"ל והכ"ל: (ד) ד"ה קרב במינו וכו' דתמיהו אינשי על יוצא דופן הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ר"א אומר הכלאים. נקט הכא דבכל קדשים ותמורה שוין ומינה למד שמעון בגמ' דאינן קדושין בתמורה: [ב] שם מומר להמיר. כלן שיין דבשורה ל"ו (בגמ' שלו ד' בעילון ופפ"ל) בסבור עד לא קדיש (וגם קודם תיבת בסבור ל"ל וגבי קדשים) ואח"כ ל"ל ואם"כ גבי תמורה עד לא נקי וא"ל לגיסתא אחריתא שהוסיף רש"ק. אבל ר"ל דלגיסתא קדיש ולא קדיש אינו כלל בכל הסוגיא וכן משמע בתוס' ד"ה גבי ע"ש ואף לא נאת פפרים כו' אינו ללמוד ללקי אבל שני הלשונות יחד אינן: [ג] שם ואמר תמורת שלמים ל"ל בסבור לומר שאור כו' ס"ל. ל"ש גבי תמורת עד לא קדיש ל"ג וכן הס"ל שנ"ב: [ד] דר"א. ל"ל דר' אלעזר: [ה] שם אלא בנו. ל"ל למיתה וכ' [ו] שם בלבד. גרס"י ס"ש לא"ל עד א"ל שמואל קסבר ר"ל כל כו' עד הגוף תנן כו' עד דלמא הא מני ר"ש היא ע"כ גרס"י. הלי תנא סבר עד הגוף דלמא הך אי סבור ל"ג רש"י: [ז] רש"י ד"ה בקדשים. אינא ל"ל הקדיש: [ח] ד"ה המקדיש. ונפרש. ל"ל ואמנים:

רבינו גרשום

ואין יוצאין לחולין אינו ולעבד. בקדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו דחייבין בבכורה ובמתנות ויוצאין לחולין ליגזז ולעבד: **עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא בקדשים:** **גבי תמורה לקי.** דהא כתיב יהיה קדש לרבות שוגג כמזיד: **גבי קדשים לא לקי.** (אם) שוגג (הוא) אבל המקדיש בעל מום קבוע במזיד עובר בה; לאוין דבאמת בפרק קמא (ו.) : **בסבור.** להקדיש אדום והקדיש שחור לא קדיש כדתנן (נזיר לא.) הקדש טעות בש"א הקדש ובה"א אינו הקדש: **כגון דאמר תצא זו לחולין ותכנס זו תמורה בקדושתה.** גבי תמורה לקי כדאמרן בפ"ק לא יחליפנו בשל אחרים שאינו שלו דהיינו תצא שלי (זו) לחולין ותהא של פלוני (ואותה שלו תהא) תמורתה קדושה ולקי דהוי תמורה: **גבי קדשים.** לא לקי דלא כתיב בהו יהיה: **תניא א"ר מאחר כו'** כדפרשינן בפ"ק: **אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים דקדשי אגב אימיהו. וב' יהודה.** דאמר בשאר בולדות קדשים ולד עושה תמורה. אבל הכי אין מקדישין לעשות תמורה דלא אלים קדושתיהו: **קסבר דינן בבהמה טמאה:** הרי בעל מום דלא קריב. והא קדיש קדושת הגוף וקתני דתמורה חלה עליו ותמורה הוי קדושת הגוף: **בעל מום איכא בינו.** דקרב תם הילכך קדיש קדושת הגוף: **אף כי פסח** הגוף. כגון הללו כלאים וטרפה לא קדיש קדושת הגוף לאפוקי בעל מום דפסול חסרון אבר הוא דקדיש קדושת הגוף: **והא שרוע וקלוס כתוב בפרשת בעלי מומין.** והללו לית בהו חסרון דשרוע שנשתרבבה וריכו קלוט שפרסותיו קלוטות כשל חמור דלאו פסול חסרון אלא פסולי הגוף וניתנו בטרפה וקא קדשי קדושת הגוף כתמורה: **לאפוקי בעל מום.** דאיכא דקרב במינו [דליכא במינה דקרבה]. וכי תקשי לך טרפה נמי איכא במינה דקרבה ודמיא לבעל מום דאיכא בפנינו דקרב ותקדיש קדושת הגוף כבעל מום: **לא דמיא.** טרפה לבעל מום להאי עניינא דבעינן למימר אלא דמיא לבהמה טמאה: **דמה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה.** ולא קדשה קדושת הגוף כבהמה טמאה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה (הילכתא) הילכך קדיש קדושת הגוף: **צריכה מום קבוע לפדות עליה.** אם רוצה לפדותה: **פודין את הקדשים להאכילן לבלבים.** שהרי היא אינה ראויה לאכילת אדם דטרפה היא ואינה ראויה אלא לכלבים: **אלא אימא המקדיש טרפה עושה (תמורה) קדושה למות.** דאינה בר פדיה אלא כונסין אותה לכיפה והיא מתה מאליה כלומר דנתחא לה קדושת הגוף: **ופליגא דר' אושעיא דאמר המקדיש טרפה הוי בבתפים עצים ואבנים בלבד.** כלומר דקדושת דמים היא: **מקמא משום דהקדישה ואח"כ נטרפה:** **את מוצא.** דקדושה קדושת הגוף: **הא היתה טרפה מעיקרא.** קודם שהקדישה לא קדשה קדושת הגוף: **קסבר.** האי תנא ר' אלעזר כל דלא חזיא להקרבה לא קדיש קדושת הגוף וש"מ סבר דלא קדשה קדושת הגוף ואיתיבא דשמואל דאמר (דקדשה קדושת הגוף דקדושת מת) עושה קדושת למות דאלמא הויי קדושת הגוף קסבר אע"ג דלא חזי להקרבה לא הוי מעיקרא שהיו טרפה קדשה לא קדשה קדושת הגוף: **תני הוי טרפה מעיקרא אין פודין אותן:** **ואיבעית תימא.** לעולם נעשו לא תני וקא דייק הא היו טרפה פודין והאי תנא סבר כל היכא ר': הדרן עלך יש בקרבנות

אלא לכלבים ס"מ וכו' ולמן קיימא לן לקמן דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא אימא עושה קדושה לאמת דנתחא לה קדושת הגוף וקדשים מקריא ואפי' כי שוממו אין פודין אותן ויכון דאין פודין אותן להאכילן לכלבים אלא למיתה **נז)** עצים ונפדיות ליאכל לכלבים דלאו מקריא (ש"מ) **נח)** ולפי גי' לשאינה דשוגג דממורה לקי משום דגזה"כ היא כ"ל (רש"ש) **נט)** משוגג שוגג (ש"מ) **נו)** ויכוין שמעון משאנן (ש"מ) **נז)** קדושה ונכנס והמיר כ"ל (ש"מ) **נח)** וזו תהיה קדושה מדעתי כ"ל (יעב"ץ) **נט)** ונכנס בו והמיר כ"ל (רש"ש) **סא)** וגם לא נזכר כמה שאמר מתמילה. וי"מ מדעתי שיש לי עתה הקדשים שחור הקדשים שלא מדעת לכן (ש"מ)

שיטה מקובצת

בסבור שהוא מותר להמיר גבי תמורה לקי. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **בסבור לומר שחור ואמר לבן.** [ע"י מ מדעתי שיש לי עתה להקדיש שחור הקדיש שלא מדעת לבן]: **אלא בבקדיש בהמה ואח"כ נטרפה.** הוי מצי לאשכוחי בטרפה מעיקרא וכגון בולדות קדשים וכן יוצא דופן אלא דדוחק לאוקמא בולדות קדשים וכל כמה דמצי לאשכוחי בחולין לא מוקי לה בקדשים. תוס': **א"ל בעל מום קרב במינו.** דיוצא דופן משונלד גלוי לכל שנשתנה משאר נולדים בריה בפני עצמו אבל שרוע וקלוט אין מכירין הדבר כל כך וכן צ"ל ביתום דהוי פטורים כיוצא דופן דס"ש אלו מומין (בכורות מב.) מפיק טומטום ומעיילי יתום): **ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לקדשים אלא אימא עושה קדושה.** דנתחא לה קדושת הגוף וקדישה כלומר דאסור אף לאחר פדיונה בגיזה ועבודה דחשיב ליה קדם

בו והמיר כ"ל (רש"ש) **סב)** וגם לא נזכר כמה שאמר מתמילה. וי"מ מדעתי שיש לי עתה הקדשים שחור הקדשים שלא מדעת לכן (ש"מ)

עין משפט
נר מצוה

א א מיי׳ פ״ד מהלכות תמורה הלכה ח:
ב ב מיי׳ שם הלכה ט:
ג ג מיי׳ שם פ״ג הל׳ יד:
ד ד מיי׳ שם פ״ג הל׳ ח:
ה ה מיי׳ פ״ד מהלכות פסח״מ הלכה ח:

תורה אור השלם

1. ואם זבח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אם מִן הַבָּקָר הוּא מַקְרִיב אִם זָכָר אִם נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ לִפְנֵי יְיָ׳ ויקרא ג א
2. רַק קָדְשֶׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ׳ דברים יב כו
3. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל׃ דברים יב כז

שינויי נוסחאות

(א) שמואל קא סבר רבי אלעזר כל (ש״מ) (ב) סרי שלמים. מיכח הן נמקח (ש״מ) (ג) ותנופה וחזה כ״ל (הגר״א) (ד) גמ׳ וכיון דמגא ולדן וולד ולדן (ש״מ) (ה) מודיעא לך אלא (ש״מ) (ו) הולד. ל״ג נקבה לך אלא (ש״מ) (ז) לרבות את התמורה. והלא דין הוא שאינו נוהג בכל הקדשים כשר ליקרב תמורה שיהא בכל הקדשים אינו דין שיקרב מה לתמורה שכן נוהגת בכל הקדשים תאמר בולד שאינו נוהג בכל הקדשים (ח) אינו קרב [א] הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים (ט) ת״ל זכר לרבות את הולד נקבה (י) לרבות התמורה אין לי [ב] אלא (יא) תמורת תמימין וולד תמימין ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין ת״ל אם (יב) זכר לרבות ולד בעלי מומין אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אמר ליה רב ספרא לאביי ואיפוך אנא (יג) מסתברא ממקום שנתרבתה תמורת תמימין נתרבתה תמורת בעלי מומין א״ל מי קאמינא לך ליפוך אם זכר אם נקבה אנא כוליה קרא קאמינא אימא זכר לרבות את התמורה נקבה לרבות את הולד א״ל ולד לשון זכר משמע תמורה לשון נקבה משמע למאי הלכתא אמר שמואל (יד) ליקרב ואליבא (טו) דר״א דמהו דתימא כי קאמר רבי אלעזר עולה דאיכא שם עולה על אמו אבל הני ולדות לא קרבי קמ״ל בר פדא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל (יז) [ג] (דאתמר) רבא אמר ליקרב ואליבא דר״א רב פפא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל והאי תנא מייתי לה מהכא (טז) [2] רק קדשיך (יח) אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות יכוסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ת״ל [3] ועשית עולותיך הבשר והדם בדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה בדרך שאתה נוהג בשלמים אתה נוהג בוולדי בשלמים ובתמורה יכול (יט) כל קדשים כן ת״ל רק דברי רבי ישמעאל ר״ע אומר אינו צריך (כ) הרי הוא אומר אשם הוא (טז כ) (אשם אשם לה׳) הוא קרב ואין תמורתו קריבה אמר מר תשא ובאת יכוסנו לבית הבחירה (טז) מנא תיתי הא כיון דגמרי חמש חטאות הנך מקרב קרבי מהו דתימא חמש חטאות מתות בכ״מ ונהוג יומתו בבית הבחירה (יז) קמ״ל אמר מר יכול אף (יח) כל הקדשים כן ת״ל רק קדשיך ולד דמאן אי דעולה זכר הוא ולאו בר אולודי הוא ואי דחטאת (יט) גמירי לה דלמיתה (יט) קיימי אי

אמר לך שמואל (כא) דלמא הך תנא נמי סבר כל היכא דלא חזיא לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף:

הדרן עלך יש בקרבנות

אלו (א) קדשים שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן ולד שלמים ותמורתן ולדן ולדן עד סוף כל העולם הרי (ב) הן שלמים וטעונין סמיכה ונסכים (ג) ותנופת חזה ושוק: **גמ׳** (ד) כיון דתנא ולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם למה לי תנא דידן שמעיה לר״א דאמר (ה) ולד שלמים לא יקרב שלמים וא״ל תנא דידן לא מיבעיא בוולדן דלא מודינא (ו) אלא אפי׳ עד סוף העולם לא מודינא לך: מנא ה״מ (ז) דת״ר [1] זכר לרבות את הולד (ח) והלא דין הוא ומה תמורה שאין גידולי הקדש קריבה ולד שגידולי הקדש אינו דין שיקרב מה לתמורה שכן נוהגת בכל הקדשים תאמר בולד שאינו נוהג בכל הקדשים (ט) אינו קרב [א] הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים (י) ת״ל זכר לרבות את הולד נקבה (יא) לרבות התמורה אין לי [ב] אלא (יב) תמורת תמימין וולד תמימין ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין ת״ל אם (ג) זכר לרבות ולד בעלי מומין אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אמר ליה רב ספרא לאביי ואיפוך אנא (יג) מסתברא ממקום שנתרבתה תמורת תמימין נתרבתה תמורת בעלי מומין א״ל מי קאמינא לך ליפוך אם זכר אם נקבה אנא כוליה קרא קאמינא אימא זכר לרבות את התמורה נקבה לרבות את הולד א״ל ולד לשון זכר משמע תמורה לשון נקבה משמע למאי הלכתא אמר שמואל (יד) ליקרב ואליבא (טו) דר״א דמהו דתימא כי קאמר רבי אלעזר עולה דאיכא שם עולה על אמו אבל הני ולדות לא קרבי קמ״ל בר פדא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל (יז) [ד] (דאתמר) רבא אמר ליקרב ואליבא דר״א (יח) רק קדשיך (ט) אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות יכוסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ת״ל [3] ועשית עולותיך הבשר והדם בדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה בדרך שאתה נוהג בשלמים אתה נוהג בוולדי בשלמים ובתמורה יכול (יט) כל קדשים כן ת״ל רק דברי רבי ישמעאל ר״ע אומר אינו צריך (כ) הרי הוא אומר אשם הוא (טז כ) (אשם אשם לה׳) הוא קרב ואין תמורתו קריבה אמר מר תשא ובאת יכוסנו לבית הבחירה (טז) מנא תיתי הא כיון דגמרי חמש חטאות הנך מקרב קרבי מהו דתימא חמש חטאות מתות בכ״מ ונהוג יומתו בבית הבחירה (יז) קמ״ל אמר מר יכול אף (יח) כל הקדשים כן ת״ל רק קדשיך ולד דמאן אי דעולה זכר הוא ולאו בר אולודי הוא ואי דחטאת (יט) גמירי לה דלמיתה (יט) קיימי אי

מבשרה (כא) דרשי להכי, ועוד קשה איך דריש מנקבה הא לא מיותר הוא דאי שתיף מינה הו״א דזכר דוקא, וצריך לומר דכיון דכתיב זכר ונקבה בצאן מסתמא אין בקר חלוק וזכר ונקבה דגופיה מייתי להאי. תוס׳ הר״ר יוסף ז״ל: ת״ל **זכר לרבות את הולד נקבה לרבות את התמורה.** תימה דהא אצטרך קרא בפסח שני (פסחים צח:) לומר דאינה קריבה ומה דעתך אי מסברא אינה קריבה למה לי למעוטי התם דאינה קריבה ואי מסברא קריבה למה לי הכא לרבויי להקרבה. ופר״י דבתר דגלי קרא בבכור ובמשכר אינה קריבה אצטרך קרא דהכא לומר דקריבה דסד״א דגמור שאר קרבנות ממעשר אי להיפך בתר דגלי בשאר קרבנות דקריבה אצטרך לאשמועי׳ בבכור ומעשר דאינה קריבה. תוס׳ אחרות: ותלא דין הוא תמורה, אין להקשות אדרבה אי לא הוי אלא חד קרא הוה מוקמינן באותן דהוו נראין יותר כדאמרי׳ בכוללה תלמודא, משום דבסמוך מפרש דמשמעות הפסוקים משמע דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳: **אמר שמואל ליקרב ואליבא דר׳ אלעזר.** ברייתא אתיא שפיר לד״ה דה״ק לר״א מהני קרא ליקרב אבל לרבנן דאמרי דאף היכא דאיכא שם עולה לא קרבה אין סברא לומר הכא מכח קרא שיקרב שרי לנו שנשמידנו לרעייה אבל מ״מ קרא איצטריך אפי׳ לרבנן דרעיה. תוס׳. גליון ואתיא כמ״ר לר׳ אלעזר שיקרב ולרבנן לרעייה או שמא שמואל מוקי דוקא כרבי אלעזר: **לרעייה ואליבא דדברי הכל.** ומסופק הר״ר בתמורות בעלי מומין כמו כן אם קריבות אם לאו דדילמא ולד בעלי מומין לא יקרבו דיצאו מגוף דחזי אבל תמורה קריבה. וקשה למה לי קרא לרעייה הא כתיב

מסורת הש״ס

(א) [לקמן יח.], (ב) [בכורות טו:], (ג) [עי׳ תוס׳ בכורות דף מא ע״ב ד״ה ואמי ולקמן בתוס׳ דף לא ע״ב ד״ה ולדן], ש״מן; ד) [לקמן יח:]; ה) מזר כה. [ע״ש בכורות יד:]; ו) [בכורות דף יד ע״ב. ש״מן]; ז) [עי׳ תוס׳ מנחות דף ד. ד״ה אלא. ש״מן]; ח) [ע׳ כתו׳ מנחות ד׳ ע״ב ד״ה אלא. מ״ש]; ט) [לקמן יח:]; י) שייך לט״ל; יא) [לקמן יח:]; יב) [לעיל יג.], יג) [שייך לדף יח.], יד) [עי׳ תוספות מזר כה. ד״ה ואמאי מילוי בפסיעות וכו׳ וקיצור על נכון].

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה שמעינן לר״ל דאמר שמעיה נ״ב דמקמ׳ עדיות ובסמוך דף יח:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ אינו קרב כו׳. הגיהמא מהוסף וכ״ל הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים אינו קרב מ״ל: [ב] שם אלא כו׳. נ״ב מהוסף וכ״ל אלא ולד תמימין תמורת תמימין ולד כו׳: [ג] שם דאיתמר.

מוסף רש״י

ולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא מוקמו לכיפה ומת (לקמן יח.). זכר לרבות את הולד. גבי שלמים כתיב אם זכר אם נקבה תמים, וקרא יתיר הוא, דיש תוקן קבא מיניה ומדלא קבע בה זכר כדקבע בעולה ממילא דנקבה נמי חזיא, זכר ונקבה תו אתה לי, זכר לרבות ולד שלמים (בכורות טו:). וולד תמימין. ולד בהמה תמימה (שם). ולד בעלי מומין. מקדם הקדמן אל מומן (שם). רק קדשיך אלו תמורות. דאמרת לאשמועינן שיקרבו למזבח, דאי לעיקר הקדש אתא למה לי למכתב שיעלה לרוצים, הא אמעינן קראי טוצא דאמר לך פן תעלה עולותיך וגו׳ (שם יד:). אשר יהיו לך. מן הן אומן קדשים שהן עכשיו ועתידים לבעמיד אתמיים בתמיים שריכה הכתוב אשר יהיו לך (נזיר כה.). אלו הוולדות. של קדשים (בכורות שם). וימנע מהם מים ומזון. שיכוסם לפיפה בשביל שימותו (נזיר שם). בוולדי שלמים. ולדותיהן לגבי עולה לא תסיב דאין עולה בהם אלא זכר, אבל שלמים אם זכר הם נקבה אלא כתיב, וכן נמי בהשם ליכא ולד ולאינו בא אלא זכר (שם). ת״ל רק. שאין הכתוב מדבר אלא בתמורות עולה וולדות שלמים ולא בולד חטאת ותמורת אשם, ודם זבחיך יִשָּׁפֵךְ לכתיב בקרא הייגו שלמים (שם). אינו צריך. למעט אשם (שם).

רבינו גרשום

אלו קדשים (שלמים) שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן. קרבן קרבין: וולד שלמים ותמורתן וולד וולדן של שלמים עד סוף כל העולם. דינן בשלמים: שמעינן לר״א דאמר] ולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא ירגה: לא מיבעיא בוולדן דקרב שלמים כו׳: אם זכר. היינו קרא דכתיב אם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה דלא אצטריך נקבה אם זכר אם נקבה כיון דאמר אם מן הבקר סתם הוי משמע בין זכר בין נקבה אלא להכי אצטריך זכר לרבות את התמורה: לבתוב נקבה. ולא אצטריך למכתב זכר לצורך וולד דמצי יליף וולד מתמורה מק״ו: והלא דין הוא כו׳. ולילף תמורה מוולד ולא ליבעי קרא והלא דין הוא כו׳: מה לוולד שכן גידולי הקדש תאסר כו׳. להכי אצטריך למיכתב תרוייהו זכר ונקבה: וולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין דקרבי. בעל מום שקדם הקדשו אם מומו עושה תמורה כדאמרינן טוב מעיקרא עושין תמורה: בשהוא אמר אם. מאם אם קא מירבו: ליקרב ואליבא דרבי אליעזר. ואפי׳ אליבא דרבי אליעזר דאמר במתני׳ המפריש נקבה לעולה וילדה זכר יראה הוולד עד שיסתאב ואף האם שאין דין להביא עולה נקבה ר׳ אליעזר אומר הוא עצמו הולד יקרב עולה דמהו דתימא כי אמר ר׳ אליעזר הוולד יקרב עולה הוא דאיכא שם עולה על אמו שהרי מצינו עולה בנקבה [בעופות] בעולת העוף דאמרינן דאין תמות וזכרות בעופות דיכול להביא עולת עוף נקבה אבל הני וולדות ותמורות בעלי מומין דאין שם שלמים על בעלי מומין אימא דקסבר ר׳ אליעזר דלא קרבי: קמ״ל. פ״ל: דאפי׳ ר׳ אליעזר נמי סבר דקרבו כמו וולד עולה ורבנן פליגי עליה דירוו: בר פדא אמר. אימא דלא ליקרב קמרבי אלא לרעייה ואתיא אליבא דדברי הכל בין לרבנן בין לר׳ אליעזר דעד כאן לא קאמר ר׳ אליעזר בוולד עולה דיקרב משום דאיכא שם עולה על אמו אבל הני לא: אימא דאמר אבא. דמאם זכר מרבי אלעזר דעד כאן לא קאמר ר׳ אליעזר בוולד עולה דיקרב משום דאיכא שם עולה על אמו אבל הני לא: אימא דאמר אבא. דמאם זכר מרבי

תמורות בעלי מומין ומאם נקבה מרבי וולד בעלי מומין: אמר ליה מיסתברא מהיכא דמיתברי וולד תמימין מן זכר מן תמן מן אם דידיה מיתברי תמורת בעלי מומין: אמר ליה מיסתברא מהיכא דמיתברי וולד תמימין מן זכר מן תמן מן אם דידיה מיתברי תמורת בעלי מומין: א״ל רב פפא. מי קאמינא לך ליפוך אם אנא כוליה קרא קאמינא דה דליפוך והכי קא אמינא אם זכר לרבות את התמורה ואם נקבה לרבות את הולד בעלי מומין. א״ל לא מצית אמרת הכי. דוולד לשון זכר משמע להכי מיתברי מזכר ותמורה לשון נקבה משמע להכי מיתברי מאם נקבה: והדין תנא מייתי לה. לוולדות ותמורות נמי דאיקרי קודש מהכא: רק קדשיך אלו התמורות. שעתידות לילד מן הקדשים: דמדקאמר קרא תשא ובאת אל המקום. ולא יותר שומע אני מאחר שנשאם שם אינו צריך לעשות יותר אלא יכוסם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ויפסדו: ת״ל דסמיך ליה ועשית עולותיך הבשר והדם בדרך שאתה נוהג בעולה: כך אתה נוהג בתמורתה וכדרך שאתה נוהג בשלמים כך אתה נוהג בוולדן ובתמורתן. סמיכה דנסכין ותנופת חזה ושוק דכתיב דם זבחיך ישפך והבשר תאכל: יכול אף וולד בכל הקדשים יהו לחן דין [זה] (אימן): ת״ל רק. למעט וולדות (ותמורות) של שאר קדשים: רבי עקיבא אומר אין צריך. ללמוד מן רק למעט וולדות ותמורות של שאר קדשים מהכא מצית ליף: אשם הוא. הוא עצמו קרב ולא תמורתו וכן נמי תמורת שאר קדשים: הא מהיכא תיתי. הוא עצמו קרב ולא תמורתו וכן נמי תמורת שאר קדשים דיקרבו:

ט) נראה דל״ל קמ״ל דאפ׳ בתמורת בע״מ נמי סבר ר״א דקרבו.

שיטה מקובצת

מנח״מ דת״ר זכר וכו׳. גליון תימה אימא דזכר נקבה אתא למעוטי טומטום ואנדרוגינוס דבבכורות (מא:) דריש להכי, ועוד קשה איך דריש מנקבה הא לא מיותר הוא דאי שתיף מינה הו״א דזכר דוקא, וצריך לומר דכיון דכתיב זכר ונקבה בצאן מסתמא אין בקר חלוק וזכר ונקבה דגופיה מייתי להאי. תוס׳ הר״ר יוסף ז״ל: ת״ל **זכר לרבות את הולד נקבה לרבות את התמורה.** תימה דהא אצטרך קרא בפסח שני (פסחים צח:) לומר דאינה קריבה ומה דעתך אי מסברא אינה קריבה למה לי לכעוטי התם דאינה קריבה ואי מסברא קריבה למה לי הכא לרבויי להקרבה. ופר״י דבתר דגלי קרא בבכור ובמשכר אינה קריבה אצטרך קרא דהכא לומר דקריבה דסד״א דגמור שאר קרבנות ממעשר אי להיפך בתר דגלי בשאר קרבנות דקריבה אצטרך לאשמועי׳ בבכור ומעשר דאינה קריבה. תוס׳ אחרות: ותלא דין הוא תמורה, אין להקשות אדרבה אי לא הוי אלא חד קרא הוה מוקמינן באותן דהוו נראין יותר כדאמרי׳ בכוללה תלמודא, משום דבסמוך מפרש דמשמעות הפסוקים משמע דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳: **אמר שמואל ליקרב ואליבא דר׳ אלעזר.** ברייתא אתיא שפיר לד״ה דה״ק לר״א מהני קרא ליקרב אבל לרבנן דאמרי דאף היכא דאיכא שם עולה לא קרבה אין סברא לומר הכא מכח קרא שיקרב שרי לנו שנשמידנו לרעייה אבל מ״מ קרא איצטריך אפי׳ לרבנן דרעיה. תוס׳. גליון ואתיא כמ״ר לר׳ אלעזר שיקרב ולרבנן לרעייה או שמא שמואל מוקי דוקא כרבי אלעזר: **לרעייה ואליבא דדברי הכל.** ומסופק הר״ר בתמורות בעלי מומין כמו כן אם קריבות אם לאו דדילמא ולד בעלי מומין לא יקרבו דיצאו מגוף דחזי אבל תמורה קריבה. וקשה למה לי קרא לרעייה הא כתיב

מבשרה (כא) דרשי להכי, ועוד קשה איך דריש מנקבה הא לא מיותר הוא דאי שתיף מינה הו״א דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳ הר״ר יוסף ז״ל: ת״ל **זכר לרבות את הולד נקבה לרבות את התמורה.** תימה דהא אצטרך קרא בפסח שני (פסחים צח:) לומר דאינה קריבה ומה דעתך אי מסברא אינה קריבה למה לי לכעוטי התם דאינה קריבה ואי מסברא קריבה למה לי הכא לרבויי להקרבה. ופר״י דבתר דגלי קרא בבכור ובמשכר אינה קריבה אצטרך קרא דהכא לומר דקריבה דסד״א דגמור שאר קרבנות ממעשר אי להיפך בתר דגלי בשאר קרבנות דקריבה אצטרך לאשמועי׳ בבכור ומעשר דאינה קריבה. תוס׳ אחרות: ותלא דין הוא תמורה, אין להקשות אדרבה אי לא הוי אלא חד קרא הוה מוקמינן באותן דהוו נראין יותר כדאמרי׳ בכוללה תלמודא, משום דבסמוך מפרש דמשמעות הפסוקים משמע דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳: **אמר שמואל ליקרב ואליבא דר׳ אלעזר.** ברייתא אתיא שפיר לד״ה דה״ק לר״א מהני קרא ליקרב אבל לרבנן דאמרי דאף היכא דאיכא שם עולה לא קרבה אין סברא לומר הכא מכח קרא שיקרב שרי לנו שנשמידנו לרעייה אבל מ״מ קרא איצטריך אפי׳ לרבנן דרעיה. תוס׳. גליון ואתיא כמ״ר לר׳ אלעזר שיקרב ולרבנן לרעייה או שמא שמואל מוקי דוקא כרבי אלעזר: **לרעייה ואליבא דדברי הכל.** ומסופק הר״ר בתמורות בעלי מומין כמו כן אם קריבות אם לאו דדילמא ולד בעלי מומין לא יקרבו דיצאו מגוף דחזי אבל תמורה קריבה. וקשה למה לי קרא לרעייה הא כתיב

אם מן הבקר סתם הוי משמע בין זכר בין נקבה אלא להכי אצטריך **זכר לרבות את הולד ונקבה לרבות התמורה:** לבתוב נקבה. ולא אצטריך למכתב זכר לצורך וולד דמצי יליף וולד מתמורה מק״ו: **והלא דין הוא כו׳.** ולילף תמורה מוולד ולא ליבעי קרא והלא דין הוא כו׳: מה לוולד שכן גידולי הקדש תאסר כו׳. להכי אצטריך למיכתב תרוייהו זכר ונקבה: **וולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין דקרבי.** בעל מום שקדם הקדשו אם מומו עושה תמורה כדאמרינן טוב מעיקרא עושין תמורה: **בשהוא אמר אם.** מאם אם קא מירבו: **ליקרב ואליבא דרבי אליעזר.** ואפי׳ אליבא דרבי אליעזר דאמר במתני׳ המפריש נקבה לעולה וילדה זכר יראה הוולד עד שיסתאב ואף האם שאין דין להביא עולה נקבה ר׳ אליעזר אומר הוא עצמו הולד יקרב עולה דמהו דתימא כי אמר ר׳ אליעזר הוולד יקרב עולה הוא דאיכא שם עולה על אמו אבל הני ולדות לא קרבי קמ״ל בר פדא אמר לרעייה ואליבא דדברי הכל.

מסורת הש״ס

(ט) [לקמן יח.], (י) [בכורות טו:], (יא) [עי׳ תוס׳ בכורות דף מא ע״ב ד״ה ואמי ולקמן בתוס׳ דף לא ע״ב ד״ה ולדן], (יב) מזר כה. [ע״ש בכורות יד:], (יג) [בכורות דף יד ע״ב. ש״מן], (יד) [עי׳ תוס׳ מנחות דף ד. ד״ה אלא. ש״מן]; (טו) [ע׳ כתו׳ מנחות ד׳ ע״ב ד״ה אלא. מ״ש]; (טז) שייך לט״ל; (יז) [לקמן יח:], (יח) [לעיל יג.], (יט) [שייך לדף יח.], (כ) [עי׳ תוספות מזר כה. ד״ה ואמאי מילוי בפסיעות וכו׳ וקיצור על נכון].

הגהות הב״ח

(ב) רש״י ד״ה שמעינן לר״ל דאמר שמעיה נ״ב דמקמ׳ עדיות ובסמוך דף יח:

הגהות הגר״א

[ג] גמ׳ אינו קרב כו׳. הגיהמא מהוסף וכ״ל הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים אינו קרב מ״ל: [ד] שם אלא כו׳. נ״ב מהוסף וכ״ל אלא ולד תמימין תמורת תמימין ולד כו׳: [ה] שם דאיתמר.

מוסף רש״י

ולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא מוקמו לכיפה ומת (לקמן יח.). זכר לרבות את הולד. גבי שלמים כתיב אם זכר אם נקבה תמים, וקרא יתיר הוא, דיש תוקן קבא מיניה ומדלא קבע בה זכר כדקבע בעולה ממילא דנקבה נמי חזיא, זכר ונקבה תו אתה לי, זכר לרבות ולד שלמים (בכורות טו:). וולד תמימין. ולד בהמה תמימה (שם). ולד בעלי מומין. מקדם הקדמן אל מומן (שם). רק קדשיך אלו תמורות. דאמרת לאשמועינן שיקרבו למזבח, דאי לעיקר הקדש אתא למה לי למכתב שיעלה לרוצים, הא אמעינן קראי טוצא דאמר לך פן תעלה עולותיך וגו׳ (שם יד:). אשר יהיו לך. מן הן אומן קדשים שהן עכשיו ועתידים לבעמיד אתמים בתמים שריכה הכתוב אשר יהיו לך (נזיר כה.). אלו הוולדות. של קדשים (בכורות שם). וימנע מהם מים ומזון. שיכוסם לפיפה בשביל שימותו (נזיר שם). בוולדי שלמים. ולדותיהן לגבי עולה לא תסיב דאין עולה בהם אלא זכר, אבל שלמים אם זכר הם נקבה אלא כתיב, וכן נמי בהשם ליכא ולד ולאינו בא אלא זכר (שם). ת״ל רק. שאין הכתוב מדבר אלא בתמורות עולה וולדות שלמים ולא בולד חטאת ותמורת אשם, ודם זבחיך יִשָּׁפֵךְ לכתיב בקרא הייגו שלמים (שם). אינו צריך. למעט אשם (שם).

רבינו גרשום

אלו קדשים (שלמים) שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן. קרבן קרבין: וולד שלמים ותמורתן וולד וולדן של שלמים עד סוף כל העולם. דינן בשלמים: שמעינן לר״א דאמר] ולד שלמים לא יקרב שלמים. אלא ירגה: לא מיבעיא בוולדן דקרב שלמים כו׳: אם זכר. היינו קרא דכתיב אם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה דלא אצטריך נקבה אם זכר אם נקבה כיון דאמר

ט) הכי גרסינן מיסיבי ר׳ אליעזר כו׳ הך גרסי׳ בריש״א והכי הך כל הקדשים שנעשו טרפה: אמר לך שמואל. קסבר ר׳ אליעזר כל היכא דלא חזיא לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף:

הדרן עלך יש בקרבנות

אלו (א) קדשים שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן ולד שלמים ותמורתן ולדן ולדן עד סוף כל העולם הרי (ב) הן שלמים וטעונין סמיכה ונסכים (ג) ותנופת חזה ושוק: **גמ׳** (ד) כיון דתנא ולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם למה לי תנא דידן שמעיה לר״א דאמר (ה) ולד שלמים לא יקרב שלמים וא״ל תנא דידן לא מיבעיא בוולדן דלא מודינא (ו) אלא אפי׳ עד סוף העולם לא מודינא לך: מנא ה״מ (ז) דת״ר [1] זכר לרבות את הולד (ח) והלא דין הוא ומה תמורה שאין גידולי הקדש קריבה ולד שגידולי הקדש אינו דין שיקרב מה לתמורה שכן נוהגת בכל הקדשים תאמר בולד שאינו נוהג בכל הקדשים (ט) אינו קרב [א] הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים (י) ת״ל זכר לרבות את הולד נקבה (יא) לרבות התמורה אין לי [ב] אלא (יב) תמורת תמימין וולד תמימין ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין ת״ל אם (ג) זכר לרבות ולד בעלי מומין אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אמר ליה רב ספרא לאביי ואיפוך אנא (יג) מסתברא ממקום שנתרבתה תמורת תמימין נתרבתה תמורת בעלי מומין א״ל מי קאמינא לך ליפוך אם זכר אם נקבה אנא כוליה קרא קאמינא אימא זכר לרבות את התמורה נקבה לרבות את הולד א״ל ולד לשון זכר משמע תמורה לשון נקבה משמע למאי הלכתא אמר שמואל (יד) ליקרב ואליבא (טו) דר״א דמהו דתימא כי קאמר רבי אלעזר עולה דאיכא שם עולה על אמו אבל הני ולדות לא קרבי קמ״ל בר פדא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל (יז) [ד] (דאתמר) רבא אמר ליקרב ואליבא דר״א (יח) רק קדשיך (ט) אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות יכוסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ת״ל [3] ועשית עולותיך הבשר והדם בדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה בדרך שאתה נוהג בשלמים אתה נוהג בוולדי בשלמים ובתמורה יכול (יט) כל קדשים כן ת״ל רק דברי רבי ישמעאל ר״ע אומר אינו צריך (כ) הרי הוא אומר אשם הוא (טז כ) (אשם אשם לה׳) הוא קרב ואין תמורתו קריבה אמר מר תשא ובאת יכוסנו לבית הבחירה (טז) מנא תיתי הא כיון דגמרי חמש חטאות הנך מקרב קרבי מהו דתימא חמש חטאות מתות בכ״מ ונהוג יומתו בבית הבחירה (יז) קמ״ל אמר מר יכול אף (יח) כל הקדשים כן ת״ל רק קדשיך ולד דמאן אי דעולה זכר הוא ולאו בר אולודי הוא ואי דחטאת (יט) גמירי לה דלמיתה (יט) קיימי אי

אמר לך שמואל (כא) דלמא הך תנא נמי סבר כל היכא דלא חזיא לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף:

הדרן עלך יש בקרבנות

אלו (א) קדשים שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן ולד שלמים ותמורתן ולדן ולדן עד סוף כל העולם הרי (ב) הן שלמים וטעונין סמיכה ונסכים (ג) ותנופת חזה ושוק: **גמ׳** (ד) כיון דתנא ולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם למה לי תנא דידן שמעיה לר״א דאמר (ה) ולד שלמים לא יקרב שלמים וא״ל תנא דידן לא מיבעיא בוולדן דלא מודינא (ו) אלא אפי׳ עד סוף העולם לא מודינא לך: מנא ה״מ (ז) דת״ר [1] זכר לרבות את הולד (ח) והלא דין הוא ומה תמורה שאין גידולי הקדש קריבה ולד שגידולי הקדש אינו דין שיקרב מה לתמורה שכן נוהגת בכל הקדשים תאמר בולד שאינו נוהג בכל הקדשים (ט) אינו קרב [א] הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים (י) ת״ל זכר לרבות את הולד נקבה (יא) לרבות התמורה אין לי [ב] אלא (יב) תמורת תמימין וולד תמימין ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין ת״ל אם (ג) זכר לרבות ולד בעלי מומין אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אמר ליה רב ספרא לאביי ואיפוך אנא (יג) מסתברא ממקום שנתרבתה תמורת תמימין נתרבתה תמורת בעלי מומין א״ל מי קאמינא לך ליפוך אם זכר אם נקבה אנא כוליה קרא קאמינא אימא זכר לרבות את התמורה נקבה לרבות את הולד א״ל ולד לשון זכר משמע תמורה לשון נקבה משמע למאי הלכתא אמר שמואל (יד) ליקרב ואליבא (טו) דר״א דמהו דתימא כי קאמר רבי אלעזר עולה דאיכא שם עולה על אמו אבל הני ולדות לא קרבי קמ״ל בר פדא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל (יז) [ד] (דאתמר) רבא אמר ליקרב ואליבא דר״א (יח) רק קדשיך (ט) אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות יכוסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ת״ל [3] ועשית עולותיך הבשר והדם בדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה בדרך שאתה נוהג בשלמים אתה נוהג בוולדי בשלמים ובתמורה יכול (יט) כל קדשים כן ת״ל רק דברי רבי ישמעאל ר״ע אומר אינו צריך (כ) הרי הוא אומר אשם הוא (טז כ) (אשם אשם לה׳) הוא קרב ואין תמורתו קריבה אמר מר תשא ובאת יכוסנו לבית הבחירה (טז) מנא תיתי הא כיון דגמרי חמש חטאות הנך מקרב קרבי מהו דתימא חמש חטאות מתות בכ״מ ונהוג יומתו בבית הבחירה (יז) קמ״ל אמר מר יכול אף (יח) כל הקדשים כן ת״ל רק קדשיך ולד דמאן אי דעולה זכר הוא ולאו בר אולודי הוא ואי דחטאת (יט) גמירי לה דלמיתה (יט) קיימי אי

מבשרה (כא) דרשי להכי, ועוד קשה איך דריש מנקבה הא לא מיותר הוא דאי שתיף מינה הו״א דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳ הר״ר יוסף ז״ל: ת״ל **זכר לרבות את הולד נקבה לרבות את התמורה.** תימה דהא אצטרך קרא בפסח שני (פסחים צח:) לומר דאינה קריבה ומה דעתך אי מסברא אינה קריבה למה לי לכעוטי התם דאינה קריבה ואי מסברא קריבה למה לי הכא לרבויי להקרבה. ופר״י דבתר דגלי קרא בבכור ובמשכר אינה קריבה אצטרך קרא דהכא לומר דקריבה דסד״א דגמור שאר קרבנות ממעשר אי להיפך בתר דגלי בשאר קרבנות דקריבה אצטרך לאשמועי׳ בבכור ומעשר דאינה קריבה. תוס׳ אחרות: ותלא דין הוא תמורה, אין להקשות אדרבה אי לא הוי אלא חד קרא הוה מוקמינן באותן דהוו נראין יותר כדאמרי׳ בכוללה תלמודא, משום דבסמוך מפרש דמשמעות הפסוקים משמע דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳: **אמר שמואל ליקרב ואליבא דר׳ אלעזר.** ברייתא אתיא שפיר לד״ה דה״ק לר״א מהני קרא ליקרב אבל לרבנן דאמרי דאף היכא דאיכא שם עולה לא קרבה אין סברא לומר הכא מכח קרא שיקרב שרי לנו שנשמידנו לרעייה אבל מ״מ קרא איצטריך אפי׳ לרבנן דרעיה. תוס׳. גליון ואתיא כמ״ר לר׳ אלעזר שיקרב ולרבנן לרעייה או שמא שמואל מוקי דוקא כרבי אלעזר: **לרעייה ואליבא דדברי הכל.** ומסופק הר״ר בתמורות בעלי מומין כמו כן אם קריבות אם לאו דדילמא ולד בעלי מומין לא יקרבו דיצאו מגוף דחזי אבל תמורה קריבה. וקשה למה לי קרא לרעייה הא כתיב

מבשרה (כא) דרשי להכי, ועוד קשה איך דריש מנקבה הא לא מיותר הוא דאי שתיף מינה הו״א דזכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה. תוס׳ הר״ר יוסף ז״ל: ת״ל **זכר לרבות את הולד נקבה לרבות את התמורה.** תימה דהא אצטרך קרא בפסח שני (פסחים צח:) לומר דאינה קריבה ומה דעתך אי מסברא אינה קריבה למה לי לכעוטי התם דאינה קריבה ואי מסברא קריבה למה לי הכא לרבויי להקרבה. ופר״י דבתר דגלי קרא בבכור ובמשכר אינה קריבה אצטרך קרא דהכא לומר דקרי

קאי עלה בעשה. בין בחטאת [יז] ואשם [יח][קאין] בעשה דמשמע רק קדשיך[יט] אלו תמורת עולה ושלמים וולדן ותמורתן דכתיב [יט] בתריה ועבית עולותיך וגו' ולא שאר קדשים כגון חטאת ואשם ולאו הכא מכלל עשה עשה: **והא הילכתא גמירי לה.** דכל שבחטאת מתה באשם רועה [כ] ותמורת חטאת מתה [כא][כב] באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו ונהנית בגדר דהיינו עולה: **אשם שניתק [כג] לרעיה.** [כד] אם שניתק מעליו ונפל לרעיה ונטרפה [כה] אין לה תקנה אלא שיביא אחר תחתיו: **ולא.** [כו] אם לא שניתק מעליו ונטרפה אינו מביא אחר תחתיו: **אלא מאי טעמא דאמר קרא הוא בהוויתו יהא.** [כז] אם לא שניתק מעליו ונטרפה אינו מביא אחר תחתיו אלא הוא בהוויתו יהא [כח] ואם שניתק מעליו ונטרפה מביא אחר תחתיו: **אי דאשם גמירי לה דלרעייה אולא שבחטאת מתה באשם רועה (לעולה) [לעולם בחטאת] והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה והא בהא תליא כיון דלמיתה אזלא ממילא לא קרבה אלא הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם הא נמי הילכתא גמירי לה דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא קרא מיבעי ליה דאי עבר ומקריב קאי בעשה: ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה אין ה"נ [א] אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא דאמר רב הונא אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לשם עולה תיקן אין לא ניתק לא מ"ט הוא בהוויתיה יהא ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי תיפוק לי מזכר ונקבה ההוא מיבעי ליה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין תיפוק לי כולהו מהאי קרא אם לא משמע ליה ולהאי תנא דנפקא ליה מזכר [ב] אם נקבה תשא ובאת מה עביד להו אפילו ממורעייהו ל"א ממורגיהו: מתני' ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים וחכ"א יקרב אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד תמורה השלא יקרב על מה נחלקו על הולד [ג] ר"א אומר לא יקרב וחכ"א יקרב העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג: גמ' א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא [ד] ואם זבח שלמים קרבנו [ה] (לי"ל) ואם ולא ולד [ו] א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה [ז]אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ [ח] והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה [ט] שמא יגדל מהם עדרים עדרים: אר"ש לא נחלקו כו': [ח] איבעיא להו היכי תני לא נחלקו [יט] שלא יקרבו אלא יקרבו או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך [יז] מעשיה ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי [יח] ליה תני

אי [א] דאשם גמירי לה דלרעייה אולא [ב]דכל שבחטאת מתה [ג] באשם רועה (לעולה) [לעולם בחטאת] [ד]והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה [ה]והא בהא תליא כיון דלמיתה אזלא ממילא לא קרבה אלא הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם הא נמי הילכתא גמירי לה דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא קרא מיבעי ליה [ו] דאי עבר ומקריב קאי בעשה: ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה אין ה"נ [א] אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא [ז]דאמר רב הונא [ח] אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר [ט] לשם עולה תיקן אין לא ניתק לא מ"ט [י] הוא בהוויתיה יהא ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי [יא] תיפוק לי [יב]מזכר ונקבה ההוא מיבעי ליה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין [יג] ותיפוק לי כולהו מהאי קרא אם לא משמע ליה ולהאי תנא דנפקא ליה [יד]מזכר [טו] אם נקבה תשא ובאת מה עביד להו אפילו ממורעייהו ל"א ממורגיהו: **מתני'** [טז]ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים [יז]וחכ"א יקרב אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל [יח] ולד ולד תמורה [יט]שלא יקרב על מה נחלקו על הולד [כ] ר"א אומר לא יקרב וחכ"א יקרב [כא] העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג. **גמ'** א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא [כב] ואם זבח שלמים קרבנו [כג] (לי"ל) ואם ולא ולד [כד] א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה [כה]אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ [כו] והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה [כז] שמא יגדל מהם עדרים עדרים: אר"ש לא נחלקו כו': [כח] איבעיא להו היכי תני לא נחלקו [כט] שלא יקרבו אלא יקרבו או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך [ל] מעשיה ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי [לא] ליה

ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה. וא"ת לימא כדלעיל קרא מיבעי ליה [לב] דיעבד ומקריב קאי עלה בעשה [לג] וי"ל דהא לא משמע ליה עשה כ"כ כמו רק: **ניתק** אין לא ניתק לא **מאי טעמא דאמר קרא הוא בהוויתו יהא.** א"נ רש"י וקשה דהכא חזינן דבעי' ניתק מקרא ובפסחים פרק אלו [לד] עוברין (דף עג. וסס) [לה] איכא דבעי ניתוק משום גזירה (לפני כפרה אמר אמר כפרה) דהכי איתא אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא לא בעי עקירה אי הכי מאי איריא ניתק אפילו נ' לא ניתק נמי ומשני [לו] גזירה (לפני כפרה אמר אמר כפרה) וע"ק דהכא אמר לשם עולה כשר הא אמר בכולי הש"ס דהלכה למשם מסיני כל שבחטאת מתה באשם רועה לכן נראה [לר"ת] דהלכה למשם מסיני [לז]נמרה באשם דקריבה עולה והכא נ"נ ניתק אין לא ניתק לא אלא גזרינן אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה דאמר קרא הוא בהוויתו יהא פיגול בהוויתו שהוא עתיד להיות הייינו עולה ובאותה הוויה יהא מעתה ומ"ש אפילו סתם כשר לעולה אלא בעי עקירה ומיהו אינטריך ההלכה למשה מסיני דאי לאו הכי אי הוה יודעינן מה הוה אין בה דברים (דף עג.) ושחטו לשם עולה כשר פיגול שמא אבל סתמא לא יהא כשר דבעי עקירה מ"ט דאמר קרא הוא בהוויתו יהא פיגול בהוויתו שהיה עתה יהא דיעקרנו לעולה ומיהו אינטריך ההלכה למשה מסיני דאי לאו הכי אי הוה ס"א שיהא כשר לעולה אפילו בעי ע"ש עקירה: **אפילו** מדרעייהו. פרש"י אפילו הן מרעה באפר והגיע זמן הרגל לא יאמר איני טורח אחריהם לבקש באגם ולהוליכם אבל אמתין לי עד פעם אחרת: **ל"א אפילו ממורגייהו.** אפילו הן דשין את התבואה במורגיים [מ] דאמריגן במנחות בהקומץ רבה (דף כב.) מאי מוריגי עיזי דקורקסא דדייש דישתא נסר גדול מנוקב ויתידות קבועות בו ונותנין אותן על התבואה ומריחיטים עליו את הבהמות ואתא קרא למימר דאם דשה [מא] הבהמה [מב] שאתה רוצה להקדיש ודרכך מוכן לעולות לרגל לא תאמר הואיל ודשה אמתין עד זמן אחר אלא קחנה ולך לך [מג]: **מתני' לא יקרב שלמים.** אלא כונסן לכיפה ומת ומדרבנן ומשום גזירה דלקמן דודאי מסיני לא גמירי אלא ה' חטאתות מתות: **לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד תמורה.** בגמ' מפרש לה: **גמ' ואם זבח שלמים.** ודריש להאי [מד] אם כמו אם בלירי: **והיולופיה.** כגון אבדה והפריש אחרת בתחילה [מה] ונמצאת הראשונה אבדה והפריש אחרת בתחילה [מו] ונמצאת הראשונה אבדה והפריש אחרת בתחילה [מז] ונמצאת הראשונה אבדה [מח] הרי אלו חולין [מט] אם אמר לשם עולה הרי אלו עולות [נ] אם אמר לשם שלמים הרי אלו שלמים [נא] אם אמר לשם תודה הרי אלו תודות [נב] אם אמר לשם חטאת הרי אלו חטאות [נג] אם אמר לשם אשם הרי אלו אשמות [נד] אם אמר לשם נסכים הרי אלו נסכים [נה] אם אמר לשם בכורות הרי אלו בכורות [נו] אם אמר לשם מעשר בהמה הרי אלו מעשר בהמה [נז] אם אמר לשם פסח הרי אלו פסח [נח] אם אמר לשם חגיגה הרי אלו חגיגה [נט] אם אמר לשם שלמים הרי אלו שלמים [נ] אם אמר לשם עולה הרי אלו עולה [נא] אם אמר לשם תודה הרי אלו תודה [נב] אם אמר לשם חטאת הרי אלו חטאת [נג] אם אמר לשם אשם הרי אלו אשם

תני רבי חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי אם כשב הוא [מא]מקדיש ולד ראשון הוא קרב ולד שני אינו קרב. והיינו [ב] ע"כ כרבנן דלי לר"ל ולד דאשון אינו קרב כלל והך דרשה אינה אלא אסמכתא בעלמא דהא ודאי הא דולד שני אינו קרב היינו מדרבנן שמא יגדל ממנו עדרים ועפקמים [גא] (דף ט:):

מוקי לה להאי לדרשא [גב] אחרינא: **מעצרתא** בעי למיכליה לאפקה דמעוטר זמן מעסקא בעי למיכליה לאפקה דמעוטר זמן היה: **אי** הכי מאי אסהדותיה. [גג]דבעלמא אי לא היה חולה בעצרת והאי חג הסוכות קאתא רבי פפיים לאפוקי דרבא אלא אשמא מאי אשמועינן: **וחליפות.** [ד] ל"ע מה חליפות דאי הפרים תודה ואבדה והפרים אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות אי כבר שמענו ליה מריש דבריים [גד]: **אבל** גבי ולד תמורה דאיכא נמי קרבה. לאו אימיה ממש אלא הקדש ראשון שבאו אלו מכחן והוא קרב דזכר הוא: **בדמיהן** אין הוא עצמו **לא.** וא"ת מאי [גה] [גו]קמ"ל דלמא שאני הכא דלא קרב דכל שבתוקת מתה בשאם רועה וולד חטאת מתה ומש"ה בשאם יראה אבל הוא עצמו לא יקרב וי"ל דלא נגמרה בשאם רועה אלא בהני דשייכי כהלכתו בשאם כגון מתו בעליו או נתכפרו או תמורה או עברה שנתה כל הני ד' דשייכי בשאם כהלכתו אבל ולד שאם דלאו כהלכתו הוא לשאם זכר הוא ולא שייך ביה ולד בהא לא נגמרה ההלכה:

אלא לדידכו דאמריתו לא קרב. וא"ת מיקשה מרבנן לרבנן לפי הא דאמר רבא לעיל דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו דולד נמי קרב והכא דולד תמורת אשם אימיה קרבה א"כ הוה להו למימר דולד עצמו יקרב וי"ל דרב חסדא דהכא לית ליה האי שיטא דרבא דלעיל אלא ס"ל כדמשני רבה בר בר חנה במתוקת אשם שויה וכ"ל דאמר דמשני לעיל דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו משני הכא שיטא אחרינא דאחיתא בסמוך דרבא משני שיטא אחרינא ומורי הרמ"ך פי' לעולה מלי למימר דרב חסדא נמי אית ליה שיטא דרבא דלעיל דהא דאמר דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו ה"מ גבי ולד תמורת עולה דעיקר תחילת הקדש קרב עולה ומש"ה דין הוא שיהא הולד עצמו קרב עולה אבל הכא גבי ולד תמורת אשם דעיקר תחילת הקדש קרב אשם ואלא עולה אין דין שיהא הולד קרב עולה [ג] ו וס"ע קאמר [גז] לר"ל במפרים נקבה לעולה וילדה [גח]דאין עיקר קרב עולה אלא רועה [ג] הולד עצמו קרב הכי נמי ס"ל למימר דולד תמורת אשם ואע"ג דאין עיקר הקדש קרב עולה הולד עצמו קרב. [גט]מורי הרמ"ך:

תני [ו]רבי חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי [ז]אם כשב [ח]הוא מקריב ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב הוא [ט]קרב ואין ולד כל הקדשים קרב ולד דמאי אי דעולה ואשם זכרים הם ולא בני ולד הם אי דחטאת הילכתא גמירי לה דלמיתה אזלא אמר רבינא לאיתויי ולד המעושרת ולד המעושרת למה לי קרא [י]עברה מבכור קא גמר לה אצטריך ס"ד אמינא [כ]אין דנין אפשר משאי אפשר קמ"ל: **העיד** [כא]ר"ש ור' פפיים כו': [כב]ולרבא דאמר קדשים כיון שעבר עליהם רגל אחד כל יום ויום עובר עליהם [כג] בבל תאחר מעצרת בעי מיכליה אמר רב זביד משמיה דרבא כגון שהיה חולה בעצרת רב אשי אמר מאי חג נמי דקתני חג שבועות ואידך [כד]כל היכי דקתני פסח תני עצרת אי הכי מאי אסהדותיה לאפוקי מדר"א דאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים קמסהיד הוא דקרב: **מתני'** [כה]ולד תודה ותמורתה [כו]ולדן ולד ולדן עד סוף כל [כז]הדורות הרי אלו כתודה ובלבד שאין טעונין לחם: **גמ'** מנא הני מילי דת"ר מהו [א] [כח]אומר [כט] 2יקריבנו מפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין [ל]שאיזו שירצה יקריב ולחמה עמה ת"ל תודה יקריב יכול תהא שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו [לא]אחת ולא שתים מנין לרבות ולדות תמורות וחליפות ת"ל [לב]ואם על תודה יכול יהו כולן טעונות לחם ת"ל על זבח התודה [לג]תודה טעונה לחם ולא ולדה ותמורתה וחליפתה טעונה לחם: **מתני'** [לד]תמורת עולה [לה]ולד ולד ולדה עד סוף כל העולם הרי אלו כעולה וטעונין הפשט וניתוח וכליל לאשים [לו] [לז]המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה [לח]ר' [לט]אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי [מ]ומ"ש סיפא דפליגי אמר רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה [מא]ור' אליעזר היא דתניא אמר רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאמירה לא קריבה אבל [מב]תמורה דאמירה נמי קריבה אפילו רבנן מודו [מג]ומי אמר רבי [מד]אליעזר יקרב עולה הוא עצמו ורמינהו [מה]תמורת אשם ולד תמורה ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם ירעו עד שיסתאבו וימכר ויפלו דמיו לנדבה רבי [מו]אליעזר אומר יצאו ר"א אומר יביא בדמיהן עולה בדמים אין הוא עצמו לא אמר רב חסדא ר"א לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי סבירא לי דאפילו ולד נמי קרבה עולה לדידכו [מז]דאמריתו [מח] [מט]רועה אודו לי מיהת דמותרות לנדבת יחיד אזלי ואמרי ליה מותרות לנדבת ציבור אזלי רבא אמר עד כאן לא קאמר ר' [נ]אליעזר הוא עצמו יקרב עולה אלא במפריש נקבה לעולה דאיכא בעלות אבל

כשב. משמע ולד טלה [יז] **הוא קרב.** ולד שלמים דהא קרא בשלמים כתיב: **ולד דמאי.** קא ממעט דלמרת ואין ולד כל הקדשים קריבין: **ולד המעושרת.** מעשר בהמה שיצאה נקבה בעשירי ואחר כך ילדה ולדה אינו קרב אלא יראה ויאכל במומו לבעלים כדין מעשר שנאכל במומו לבעלים: **מבכור גמר.** ובבכור לא קרב ולד דידיה דהא ליכא ולד בבכור דהא זכר הוא: **בכל יום ויום עובר בעשב.** [יח] ובאת שמה והבאתם שמה [יט] דמשמע בדגל ראשון שתבא שמה הבא כל נדריה שעליך: **מעלה בעי למיכליה.** [יט] דבשלמא בפסח לא אקריבה דאמור ממוסר זמן הוה דנולד בפסח ועבר הרגל קודם שימלאו לו ז' ימים [כ]: [כא] **ואידך.** רב זביד אמר לך כל היכא דתני פסח ובעי לאקדורי מידי בעלמא תני עצרת ולא קרי ליה חג אבל אי הוה מדבר לפסח בלשון חג הממות הוה תני לעצרת בלשון חג: **אי הכי.** דהאי חג שבועות הוא מ"ש דהוה חולה: **מאי אסהדותיה.** דרבי פפיים מאי אתא לאשמועינן דבשלמא אי אמרת דהאי חג סוכות [כב] ובעצרת לא הוה חולה אתא רבי פפיים לאפוקי מדרבא אלא השתא מאי שמעינן מיניה: **מתני' הרי אלו לחודה.** וקרינן ונאכלין ליום ולילה [כג]: **גמ' מהו אומר** [ב] **הסודה** [גא] **(ליה) יקריב.** אם על תודה יקריבנו והקריב וגו' דהוה [ג] [מלין] למכתב [גב](אם על תודה) והקריב על זבח התודה: **מ"ל תודה יקריב.** מ"מ: (ג) [גג] **שניה.** אם יקריבנו לאחר שהקריב הראשונה: **יקריבנו אחד ולא שניה.** ומלאם הוא דקא ממעט דאילו מהקרבה לא [גד] ממעט לה שניה כדגמרינן להו מאם על תודה דקרבה: **מנין לרבות כו'.** להקרבה: **וחליפות.** כגון אבדה והפרים אחרת תחתיה [גה]: **מתני' המורת עולה.** כגון המיר זכר בעולה: **ולד המורה.** כגון אם שהומר בעולה זכר המורה נקבה וילדה אותה המורה נקבה: **ולדן.** [ד] כלומר ולד המורה ולד שילדה המורה ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה. ואע"ג דההיא המורה נקבה (דלא חזיא) [והוא ההיא] לעולה קדשה כדאמרינן בפ"ק (ט.) ממירין מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים: **המפרש נקבה לעולה ולידה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו** לנדבת צבור ומשום הכי **עולה.** לנדבת צבור ומשום הכי

תני רבי חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי אם כשב הוא מקריב ולד ראשון הוא קרב ולד שני אינו קרב הוא קרב ואין ולד כל הקדשים קרב ולד דמאי אי דעולה ואשם זכרים הם ולא בני ולד הם אי דחטאת הילכתא גמירי לה דלמיתה אזלא אמר רבינא לאיתויי ולד המעושרת ולד המעושרת למה לי קרא [י]עברה מבכור קא גמר לה אצטריך ס"ד אמינא [כ]אין דנין אפשר משאי אפשר קמ"ל: **העיד** [כא]ר"ש ור' פפיים כו': [כא]ולרבא דאמר קדשים כיון שעבר עליהם רגל אחד כל יום ויום עובר עליהם [כב] בבל תאחר מעצרת בעי מיכליה אמר רב זביד משמיה דרבא כגון שהיה חולה בעצרת רב אשי אמר מאי חג נמי דקתני חג שבועות ואידך [כג]כל היכי דקתני פסח תני עצרת אי הכי מאי אסהדותיה לאפוקי מדר"א דאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים קמסהיד הוא דקרב: **מתני'** [כד]ולד תודה ותמורתה [כה]ולדן ולד ולדן עד סוף כל [כו]הדורות הרי אלו כתודה ובלבד שאין טעונין לחם: **גמ'** מנא הני מילי דת"ר מהו [א] [כז]אומר [כח] 2יקריבנו מפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין [ל]שאיזו שירצה יקריב ולחמה עמה ת"ל תודה יקריב יכול תהא שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו [לא]אחת ולא שתים מנין לרבות ולדות תמורות וחליפות ת"ל [לב]ואם על תודה יכול יהו כולן טעונות לחם ת"ל על זבח התודה [לג]תודה טעונה לחם ולא ולדה ותמורתה וחליפתה טעונה לחם: **מתני'** [לד]תמורת עולה [לה]ולד ולד ולדה עד סוף כל העולם הרי אלו כעולה וטעונין הפשט וניתוח וכליל לאשים [לו] [לז]המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה [לח]ר' [לט]אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי [מ]ומ"ש סיפא דפליגי אמר רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה [מא]ור' אליעזר היא דתניא אמר רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאמירה לא קריבה אבל [מב]תמורה דאמירה נמי קריבה אפילו רבנן מודו [מג]ומי אמר רבי [מד]אליעזר יקרב עולה הוא עצמו ורמינהו [מה]תמורת אשם ולד תמורה ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם ירעו עד שיסתאבו וימכר ויפלו דמיו לנדבה רבי [מו]אליעזר אומר יצאו ר"א אומר יביא בדמיהן עולה בדמים אין הוא עצמו לא אמר רב חסדא ר"א לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי סבירא לי דאפילו ולד נמי קרבה עולה לדידכו [מז]דאמריתו [מח] [מט]רועה אודו לי מיהת דמותרות לנדבת יחיד אזלי ואמרי ליה מותרות לנדבת ציבור אזלי רבא אמר עד כאן לא קאמר ר' [נ]אליעזר הוא עצמו יקרב עולה אלא במפריש נקבה לעולה דאיכא בעלות אבל

חזלי: הוא עצמו. ולד תמורה לא. אלמא כיון דאימיה לא חזיא להקרבת עולה דאין נקבה קריבה עולה ועוד דאפילו הואי זכר גמירי דתמורת אשם רועה הילכך ולד נמי לא קרב ובולד עולת נקבה [מז] אמאי קאמר דקרב: **דאיכא שם עולה על אמו.** המפרים [מח] בהמה לעולה איכא עלה שם עולה דהא לעולה מקדשה ואי משום דנקבה היא אפ"ה שם עולה עלה שהרי מצינו נקבה בעולת העוף [מט] ועוד דהא לנשמכר [נ] דמיה עולה דהיינו [נא]לשם עולה:

ירעה דקא אתי מכח קדושה שאינה ראויה דנקבה לא חזיא לעולה וכ"ש אמו דרועה: ר' **אליעזר אומר הוא עצמו.** הולד לא ירעה אלא יקרב עולה: **מאי שנא רישא.** דלא פליגי רבנן בתמורת עולה ולד תמורה אלא מודו דהרי אלו כעולה דקרבי: **ומאי שנא סיפא.** בהמפרש נקבה לעולה וילדה זכר דפליגי דאמרי ירעה: **אמר רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה.** [כמו דפליגי] בסיפא קא פליגי ברישא והאי דתני הרי אלו כעולה רבי אליעזר היא ולא רבנן: **דאימיה לא קא קרבה.** לעולה דנקבה היא הילכך קא אמרי בנה ירעה: **אבל נבי ולד תמורת עולה דאימיה (דולד תמורה) דתמורה קרבה.** ועולה עצמה קרי לה אימיה דתמורה באה מכחה אפילו רבנן מודו דולדן הרי אלו כעולה: **ס"א ובכל"ל לאשים דברי הבל היא ודמינהו כו'.** **אמר רב הונא בחלוקת שנויה.** ברישא לא הוה אלא לר' אליעזר דהא תמורת עולה נקבה שנויה היא להך קמייתא דתמורה היינו שנויה וקמייתא דאפרש קודם שהפרוש התמורה עיקר עולה זכר הפרוש הילכך לא קנסו רבנן בולד תמורה אלא אמרי דיקרב: **אבל מפרש נקבה לעולה כו'.** וולדן ולד של תמורת אשם ולד ולדה. ויפלו דמיו לנדבה. לשופרות היינו לנדבת צבור: **ר' אליעזר אמר ירעה ויסכר ויביא בדמיהן עולה.** לנדבת יחיד אבל לא יביא בדמיהן אשם כדאמרינן לקמן דמותר אשם דלא קרב אשם אלא ירעה ולד דתמורת אשם נמי ירעה ויביא בדמיו עולה בדמיו יביא הוא עצמו לא יקרב: **אודו לי (אחי) מיהת דמותרות.** דולדות היינו מותרות: **לנדבת יחיד אזלי.** כדאמרינן בסיפא דפירקין קמא דר' אליעזר סבר דמותרות לנדבת יחיד אזלא ונבדה: **ואמרי ליה.** רבנן לא מותרות לנדבת צבור אזלי ועולה הבאה מן המותרות לא עבדה תמורה דאין תמורה בצבור: **רבא אמר.** אפילו תימא דר' אליעזר אמר גבי ולד דתמורת אשם דוודאי הוא עצמו לא יקרב ולא קשיא האי דקאמר גבי ולד עולה דהוא עצמו ליקרב: **משום דאיכא שם עולה על אמו.** שהרי מצינו עולה נקבה נוהגת בבני בעולת העוף: **אבל נבי תמורת אשם.** דלא מצינו דומיא דשם עולה על אמו שלא מצינו שום נקבה נוהגת באשם הילכך מודה ר' אליעזר דבדמיו אין והוא עצמו לא קרב: **ל"א** (ורומי דר"א אדר"א) ולד מיהת כיון דחזי דזכר הוא קריב גופיה: אפילו תימא ר' אליעזר. כי קתני מפרש נקבה לעולה וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה דכיון דאיכא שם עולה על אמו כדאמרן נתהא קדושה לגופה ועוד דלא הויא אלא עולת חובתא אלא נדבה דזרון והואיל ומצי פטר נפשיה בעולת העוף כרבי אליעזר בן עזריה דאמר לקמן (והלכך) ולד נמי קדיש לגופיה וקרבה אבל תמורת אשם דליכא שם אשם על אמו כדאמרינן וכיון דאשם הוי חובתו ולא

תני רבי חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי אם כשב הוא [מא]מקדיש ולד ראשון הוא קרב ולד שני אינו קרב. והיינו [ב] ע"כ כרבנן דלי לר"ל ולד דאשון אינו קרב כלל והך דרשה אינה אלא אסמכתא בעלמא דהא ודאי הא דולד שני אינו קרב היינו מדרבנן שמא יגדל ממנו עדרים ועפקמים [גא] (דף ט:):

מוקי לה להאי לדרשא [גב] אחרינא: **מעצרתא** בעי למיכליה לאפקה דמעוטר זמן מעסקא בעי למיכליה לאפקה דמעוטר זמן היה: **אי** הכי מאי אסהדותיה. [גג]דבעלמא אי לא היה חולה בעצרת והאי חג הסוכות קאתא רבי פפיים לאפוקי דרבא אלא אשמא מאי אשמעינן: **וחליפות.** [ד] ל"ע מה חליפות דאי הפרים תודה ואבדה והפרים אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות אי כבר שמענו ליה מריש דבריים [גד]: **אבל** גבי ולד תמורה דאיכא נמי קרבה. לאו אימיה ממש אלא הקדש ראשון שבאו אלו מכחן והוא קרב דזכר הוא: **בדמיהן** אין הוא עצמו **לא.** וא"ת מאי [גה] [גו]קמ"ל דלמא שאני הכא דלא קרב דכל שבתוקת מתה ומש"ה בשאם רועה וולד חטאת מתה ומש"ה בשאם יראה אבל הוא עצמו לא יקרב וי"ל דלא נגמרה בשאם רועה אלא בהני דשייכי כהלכתו בשאם כגון מתו בעליו או נתכפרו או תמורה או עברה שנתה כל הני ד' דשייכי בשאם כהלכתו אבל ולד שאם דלאו כהלכתו הוא לשאם זכר הוא ולא שייך ביה ולד בהא לא נגמרה ההלכה:

אלא לדידכו דאמריתו לא קרב. וא"ת מיקשה מרבנן לרבנן לפי הא דאמר רבא לעיל דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו דולד נמי קרב והכא דולד תמורת אשם אימיה קרבה א"כ הוה להו למימר דולד עצמו יקרב וי"ל דרב חסדא דהכא לית ליה האי שיטא דרבא דלעיל אלא ס"ל כדמשני רבה בר בר חנה במתוקת אשם שויה וכ"ל דאמר דמשני לעיל דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו משני הכא שיטא אחרינא דאחיתא בסמוך דרבא משני שיטא אחרינא ומורי הרמ"ך פי' לעולה מלי למימר דרב חסדא נמי אית ליה שיטא דרבא דלעיל דהא דאמר דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו ה"מ גבי ולד תמורת עולה דעיקר תחילת הקדש קרב עולה ומש"ה דין הוא שיהא הולד עצמו קרב עולה אבל הכא גבי ולד תמורת אשם דעיקר תחילת הקדש קרב אשם ואלא עולה אין דין שיהא הולד קרב עולה [ג] ו וס"ע קאמר [גז] לר"ל במפרים נקבה לעולה וילדה [גח]דאין עיקר קרב עולה אלא רועה [ג] הולד עצמו קרב הכי נמי ס"ל למימר דולד תמורת אשם ואע"ג דאין עיקר הקדש קרב עולה הולד עצמו קרב. [גט]מורי הרמ"ך:

בעולת העוף כרבי אליעזר בן עזריה דאמר לקמן האומר הרי עלי עולה יביא כבש רבי אליעזר אמר יביא תור או בן יונה הילכך נתהא קדושה לגופה (והלכך) ולד נמי קדיש לגופיה וקרבה אבל תמורת אשם דליכא שם אשם על אמו כדאמרינן וכיון דאשם הוי חובתו ולא

ג) [נקמן כ: ושם פיאתא רב חגיגה], ב) [נעיל ט: ושם], ג) [ל"ל ל"ר], ד) [נ"ש ו. ע"ש], ה) [נר"ה ו.

מאי אסהדותיה. דרבי פפיים אמאי חדוש אשמעינן דקאמר ואבלנהו בחג דילמא היינו טעמא משום דחולה הוא בעצרת אלא האי חידוש קמ"ל לאפוקי מדר' אליעזר: **מהו אמר תודה יקריב.** כלומר דהאי יקריבנו דאם על תודה כוליה מיותר דמצי למימר ואם על תודה והקריב על זבח התודה: **אלא** מה ת"ל יקריב. אתה למד למפרש תודתו כו': **חליפות.** היינו שאבדה והפרישו אחרת תחתיה: **ת"ל אם על תודה.** ריבה דתמורת ולדות וחילופות נמי הוי תודה: מתני' **תמורת עולה** הוא דהוי כעולה אלא מה ת"ל יקריב. כגון שהומר בעולה זכר תמורה נקבה וילדה אותה תמורה נקבה: **ולדן.** ה) כלומר ולד תמורה ולד שילדה תמורה ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה. ואע"ג דההיא תמורה נקבה (דלא חזיא) [והוא ההיא] לעולה קדשה כדאמרינן בפ"ק (ט.) ממירין מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים: **המפרש נקבה לעולה ולידה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו** לנדבת צבור ומשום הכי **עולה.** לנדבת צבור ומשום הכי

ה) מוקי ל"ל וולד תמורה שילדה ולד וולד ולדן וכו'.

שיטה מקובצת

ומשני ר"א לדבריהם דרבנן קאמר. ורבא בא להוסיף שאף לר"א אנו יכולים לחלק בין תמורת אשם לעולה כמו שמפרש והולך. תוס': **רש"י ד"ה ולד תמורה וכו' ולדה דתמורה ולד ולדן כו'** לא איצטריך למיתני כיון דתני ולד תמורה אלא איידי דתני דישא דמתני' ולדה דתמורה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לחידוש דאמריתו דמיו עולה אודו לי מיהת: **(ב)** רש"י ד"ה מעצרת וכו' ז' ימים ס"ד ומש"כ מ"ש מאי חג דקתני כו' ומיהו כך זביל וכו' ולא קני ליה חג. נ"ב לכך אינו מתרץ דזה חג היינו עצרת וק"ל: **(ג)** ד"ה ת"ל תודה יקריב מ"מ אף שניה יקריבנו כ"ל והד"א מיהת אם נמתק: **(ד)** ד"ה נמתוקת וכו' וכך וכו' כ"ל היא דס"ל נגי ולד תמורה קרבה הס"ד ואחר כך מ"ש דאימיה נמי קרבה לאו אימיה ממש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אומר יקריבנו מפרים. נ"ל אומר תודה יקריב הפרים: **[ב]** רש"י ד"ה מהו. תמהה. נ"ל תודה: **[ג]** ד"ה מ"מ וכוויין כלל. נ"ל וכלל: **[ד]** תד"ה חליפות דה"ל: **ת"ל אם על תודה.** אחרת תחתיה: **ת"ל אם על תודה.** ריבה דתמורת ולדות וחילופות נמי הוי תודה: מתני' **תמורת עולה** כגון שהומר בעולה זכר תמורה נקבה וילדה אותה תמורה נקבה: **ולדן.** ה) כלומר ולד תמורה ולד שילדה תמורה ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה. ואע"ג דההיא תמורה נקבה (דלא חזיא) [והוא ההיא] לעולה קדשה כדאמרינן בפ"ק (ט.) ממירין מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים: **המפרש נקבה לעולה ולידה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו** לנדבת צבור ומשום הכי **עולה.** לנדבת צבור ומשום הכי

תורה אור השלם

1. אם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ׃
ויקרא ג ז

2. אם עֹלַת תּוֹדָה קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חַלּוֹת מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מֻרְבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן׃
ויקרא ז יב

שינויי נוסחאות

[א] רני חייא. ס"ל כרב חנניא (ש"מ) **[ב]** תיבת הוא מקריב בס"ל ליגו (ש"מ) **[ג]** הוא מקריב ואין (ש"מ) **[ד]** קרא העברה העברה מבכור (ש"מ) **[ה]** העיד רבי יהושע ור' פפיים כו'. ס"ל נימא מהני מיוחדת דרבא דאמר רבא קדשים כיון כו' (ש"מ) **[ו]** בבל יום ויום עובר עליהם בעשה מיכם בל תאחר מעצרת (ש"מ) **[ז]** ואידך. ס"ל ורב זביד אמר לך אי עצרת היא חג שבועות קרי לה (ש"מ) **[ח]** ומנמוכה. ס"ל ולדה ולד ולדה עד (ש"מ) **[ט]** ס"ל העולם **[י]** אומר תודה יקריבנו מנין למפריש תודה (ש"מ) **[יא]** יקריבנו אחת מביא עם הלחם ולא שתים **[יב]** ס"ל אם עד. לות ו' נמתק (ש"מ) **[יג]** התודה טעונה (ש"מ) **[יד]** תמורתה ולדה ולד (ש"מ) **[טו]** ר' אליעזר (ש"מ) **[טז]** פליגי רבנן ומ"ש סיפא דפליגי רבנן אמר רבה בר בר הונא בתמוקלת (ש"מ) **[יז]** ס"ל ר' אליעזר וכן בכל הסוגיא (רש"ש) **[יח]** פליגי רבנן עליה **[יט]** אבל גבי ולד תמורה (ש"מ) **[כ]** מודו. ל"ל וכליל לאשים כו' עד אבל המפרים נקבה לעולה כו' ימכר ותמ"ל ומי אמר ר' אליעזר כו' כאשר כתוב לפניו עד הוא עצמו לא קרב ומא"כ ליתא אחריתא ומי דר"ש אל"ל כו' וכן גירסת הרגמ"ה אבל ר"ש ר"י גרים ל"ל לקמן כאשר כתבתי. [יא] להלן יט. בשיטה אות ג) (ש"מ) **[לא]** אליעזר הוא עצמו יקרב עולה ומיגמו (ש"מ) **[לב]** ר' אליעזר אומר ימותו ר' אליעזר לדבריהם (ש"מ) **[לג]** דאמריתו לא יקרבו אודו. מיכם לרעה עולה, **[לד]** ל"ל לא קרבה עולה, **[לה]** ל"ל יראה (ח"נ) **[לו]** ר' אלעזר' הוא (ש"מ) **[לז]** ל"ל שלה **[לח]** בעשה. במס' ר"ה (ו.) מפיק לה מקרא ובאת (ש"מ) **[לט]** למיכליה דמסתמא הם לא יאחרו דבעלמא (ש"מ) **[מ]** ומע"ד שהיה חולה ולקמן אמרינן פרט לחולה וזקן ומזוהם וכיון דלא היה ראוי הו"ל סוכות רגל הראשון גביה הס"ל (ש"מ) **[מא]** קוסות הוא (ש"מ) **[מב]** ולילה עד חצות כדין שאר תודה דהא מותר תודה הויין הס"ד. ומה"ד ולדה בכדי נקט אלא איידי דתני רישא ולד ולד ולדן קא נקט בכל הני ולד הס"ד (ש"מ) **[מג]** דסוה לה לכמתכן (ש"מ) **[מד]** ל"ק מ"ז, **[מה]** מה"ד יכול תהא שניה טעונה לחם אם (ש"מ) **[מו]** לא קא ממעט לשניה כדמרבי להו מאם (ש"מ) **[מז]** מתחתיה והרי שתיהן עומדות יקריב אחד מהן ולחמה עמה כדמרבינן מתודה יקריב דאיזה שירצה יקריב לחמה עמה אבל תרוייהו בלא לחם לא נפקא לן מינה הס"ד. ומה"ד יכול טעונות לחם ולדות ותמורות וחליפות הס"ד. ומה"ד אמרי דיקרב: **אבל מפרש נקבה לעולה** טעונה לחם קודם כפרה (ש"מ) **[מח]** דדברי הכל (ש"מ) **[מט]** נמתוקת שנויה. במחלוקת השנויה בסוף כך חולקין בראשונה ס"ל (ש"מ) **[נ]** כעולה ר' אלעזר היא (ש"מ) **[נא]** נגי לו תמורה דאמיה קרבה. לא אימיה (ש"מ) **[נב]** קריבין מעותיהן לנדבת צבור (ש"מ) **[נג]** נקבה נמי אמאי (ש"מ) **[נד]** המפרים נקבה לעולה (ש"מ) **[נה]** העוף. ס"ל לאין מנות וחכמות בעוף כילכך אינו לא תמורה גדול שאין שום אשם דמיה לא נקבה לאין אשם בעוף (ש"מ) **[נו]** לכשמתכר הוי דמיה עולה דהיינו שם עולה (ש"מ) **[נז]** ס"ל שם **[נח]** ס"ל מקריב **[נט]** ומיהו דלא כרבא דלרבא אליבא דכ"ע קרב ולד ולד ולדיכ"ל דהיינו ע"כ **[נלא]** ונפקמיס נמי משמע כן דמוקי לה (ש"מ) **[נא]** ע' כ"ס. **[נב]** אלקבלותיה. פי' דכשלמא **[נג]** דכשמתא וצ"ל דאגב שיטפיה נקט ליה הכא (ש"מ) **[נד]** מאי פריך מיגמ קמ"ל נמתק (ש"מ) **[נה]** ל"ל קא פריך **[נו]** ל"ל והני פריך לר"ש דקאמר המפרים וכו' (ח"נ) **[נז]** מיגמ לר"ש ל"ש ומנמתק (ש"מ) **[נח]** ס"ל לאין עיקר מחילת הקדש קרב עולה אלא רועה אל"ס הולד וכו' (צ"ק) **[נט]** רועה אבל לר"א דאמר במפריש נקבה וילדה הולד **[סא]** מיגמ מורי הרמ"ך נמתק (ש"מ)

מסורת הש"ס

[א] מיי' פ"ד מהלכות מעה"ק הלכה יג:
[ב] מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה ז ומפיק מ"ד:
[יא] ג ד מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הלכה ט:
[יב] ה מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ח:
[יג] ו מיי' פ"ד שם הל' ה:
[יד] ז מיי' שם ופ"ד מהל' פסה"מ הלכה יז:
[טו] ח מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה ד:

מוסף רש"י

מהו אומר יקריבנו. הוי ליה יקריבנו קרא ומיהו הוא, דמלי למכתב על תודה והקריב על זבח התודה כו' (מנחות עט: מכת"י). ת"ל תודה יקריב. תמוהה יקריב משמע כל תודה שיקה, והני מרוייהו כל זמן שלא נתכפר מרוייהו תודות ניכו (שם). יכול תהא שנייה. להקרבה, שעוה לחם, ת"ל יקריבנו. ט"ן וי"ו לרים (שם). מנין לרבות ולדות כו'. שיכול להקריבן אחר שהקריב התודה (שם) ואפילו נתכפר בכאשונה הויין הני כני הקרבה (מנחות שם). ת"ל אם על תודה. משמע קרבנות משעיף על תודה (שם מכת"י). יכול יהו כולן טעונות לחם. אולדות ותמורות קאי, דהא חליפין נקטא מיקריבנו אחד ולא שנים, אבל ולדות ותמורות לא נקטא מיקריבנו למימר כשם שהן שנים, אי נמי מקריב לחם בהכיריהו לאו שנים ניכו, הכא לא הפרישם לשם תודה, אלא מותר תודה ולא בא קרא למעוטי מותר תודה מלחם (שם). ולד תמורה. כגון אם המיר נקבה לאשמו וילדה (לקמן כ:). יביא בדמיהן עולה. דמותרות לנדבת יחיד אזלי (שם).

רבינו גרשום

דחולה הוה הא הוה בריא הוו מקריבי ליה בעצרת: א"כ **מאי אסהדותיה.** דרבי פפיים מאי חדוש אשמעינן דקאמר ואבלנהו בחג דילמא היינו טעמא משום דחולה הוא בעצרת אלא האי חידוש קמ"ל לאפוקי מדר' אליעזר: **מהו אמר תודה יקריב.** כלומר דהאי יקריבנו דאם על תודה כוליה מיותר דמצי למימר ואם על תודה והקריב על זבח התודה: **אלא** מה ת"ל יקריב. אתה למד למפרש תודתו כו': **חליפות.** היינו שאבדה והפרישו אחרת תחתיה: **ת"ל אם על תודה.** ריבה דתמורת ולדות וחילופות נמי הוי תודה: מתני' **תמורת עולה** כגון שהומר בעולה זכר תמורה נקבה וילדה אותה תמורה נקבה: **ולדן.** ה) כלומר ולד תמורה ולד שילדה תמורה ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה. ואע"ג דההיא תמורה נקבה (דלא חזיא) [והוא ההיא] לעולה קדשה כדאמרינן בפ"ק (ט.) ממירין מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים: **המפרש נקבה לעולה ולידה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו** לנדבת צבור ומשום הכי **עולה.** לנדבת צבור ומשום הכי

אכל ולד תמורת אשם אין שם עולה על אמו. יח) (ב) הקדש ראשון שכולן בלו מכמו לאשם הופרש ולאשם הקריבו ולא היה עולה יט) הוא ג) ולא דמיו. לשון ירושלמי ולריש שמעתתא [יח:] מהדר (ג) וכליל לאשים דברי הכל בתמיה כלומר אמאי לא פליגי רבנן בולדי תמורה (ד) כמו בולדי עולה: **ור"א היא.** אכל לרבנן [ז] יאמר וה"ה נמי לולד תמורת עולה וריש לא רבי אליעזר היא: [ז] (ה) **תמורת עולה.** שניה היא להך קדמייתא [ח] דאפרים יב) וקדמייתא דאפרים זכר הוה וקרב הילכך קרב נמי ולד תמורתו כו': **אילא שם עולה על אמו.** בעולת העוף ועוד יג) דמיה לעולה קיימי הילכך נחתא לה קדושה לגופה הואיל ודומגמתה מלינו בעוף דקריבה משום הכי קרב ולד אכל ולד תמורת אשם ליכא שם עולה על הראשון שהיא אם לכולן שמכמו בא והוא קרב אשם ולא מלינו תמורת אשם קריבה בעולה הילכך לא נחתא קדושה על התמורה אלא לדמי ומשום הכי לא יקרב הולד יד): **נשתיירה אחר הפסח כו'.** דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי כדאמרינן במנחות בשילהי פרק התודה (דף פג:) והיא גופה לא קריבה שלמים ואע"ג דשלמים בחין נקבה הני הואיל ומחמת קדושה יב) יג)פסולה הויין ולא חזו לפסח אילימו נמי משלמים: **ילדה.** אחר הפסח: **הוא עצמו קרב שלמים.** ואע"ג דליכא שם שלמים על אמו דהא לשם פסח אקדשה: **שאני אחר הפסח דמוסר הפסח.** כגון אם הפריש פסח ונתכפר באחר וניתותר זה קרב שלמים הילכך הך דניתותרה לאחר הפסח שם שלמים עליה ואזיל ליה שם פסח מינה ואייל עליה שם שלמים אלא שאינה יכולה ליקרב נקבה הואיל ומכח פסח אתא: ד) **אי הכי.** דטעמייה דר"א משום דליכא שם שלמים על אמו יג) לפלוג נמי בריש ולד עצמו יקרב שלמים יד) אליעזר הוא עצמו יקרב שלמים דקודם לפסח נמי אי שחיט לפסח לשם שלמים כשר לפסח בשאר ימות השנה אלא בי"ד בניסן שלמים הוא והילכך שם שלמים על אמו:

אבל גבי תמורת טו) **ולד אשם דליכא שם עולה על אמו מודי רבי** טז) אליעזר דבדמיו אין הוא [א] עצמו לא קרב יז) איתיביה אביי יח) וכי בעי רבי אליעזר שם עולה על אמו והא תניא יט) אהמפריש נקבה לפסחו יט) [ב] ירעה עד שיסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ילדה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח נשתיירה אחר הפסח תרעה עד [ג] יז) שיסתאב ויביא בדמיה שלמים ילדה יח) ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים ר"א אומר הוא עצמו יט) יקרב בשלמים והא הכא דליכא שם שלמים על אמו ואמר יז) רבי אליעזר יקרב שלמים אמר ליה [רבא] יט)(ר' אלעזר) אחר הפסח קא אמרת שאני אחר הפסח דמותר פסח גופיה [ד]קרב שלמים [ה] אי הכי ניפלוג נמי בראשה אמר ליה [ה] אין ה"נ יט) ופליגי אביי אמר לא פליג מידי דגמירי יט) למקום שהמותר הולך הולד הולך לאחר הפסח דמותר קרב שלמים ולד נמי קרב שלמים אבל לפני הפסח יח) אימיה למאי אקדשה לדמי פסח ולד נמי לדמי פסח מתיב רב עוקבא בר חמא ומי אמרינן מדאימיה לדמי ולד נמי לדמי והתניא המפריש נקבה לפסח היא וולדותיה ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהם פסח ר"א אומר הוא עצמו יקרב פסח והא יט) הכא דאימיה לדמי ואמר רבי (ו) אליעזר הוא עצמו קרב פסח ולא מוקמינן ליה באימיה אמר רבינא יט) כבמפריש בהמה מעוברת עסקינן רבי אליעזר סבר כרבי יוחנן דאמר כ) אם שיירו משוייר יג) דעובר לאו ירך אמו הוא ואמו היא דלא קדשה קדושת הגוף אבל יז) היא קדשה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא הכי נמי מסתברא דבבהמה מעוברת עסקינן מדקתני היא וולדותיה שמע מיניה אמר

אלא בדמפריש נקבה לעולה. דליכא שם עולה על אמו לשון רש"י דהא לעולה אקדשה ואי משום דנקבה היא אפילו הכי שם עולה עלה שהרי מלינו נקבה בעולת העוף ועוד דהא (ט) דלכשיתכרו דמיה עולה דהיינו שם עולה אכל ולד תמורת אשם אין בו שם עולה עלה דאמון נמי היא ולא דמיה עכ"ל ולשון רא"שון דשם עולת העוף על אמו אי אפשר להעמידה בסוגיא דלקמן ובמקומו אפרשנה: **והא הכא דליכא שם שלמים על אמו.** כאן נוכל להעמיד שפיר דאמתי לשונות שהרי אין שלמים בעופות (יא)וגבי תחילת הקדש לא לשם שלמים הופרש: **אי** הכי ניפלוג נמי בראשה. פרש"י (לשון ראשון) ילדה לפני הפסח נימא רבי אליעזר הוא עצמו יקרב פסח דהא אילא שם פסח על אמו אלא שאינה יכולה ליקרב והכא אין יכולין להעמיד לשון ראשון דרש"י דלעיל דשם עולת העוף על אמו דהא הכא אין פסח בא קבה (יב)לאין שני ניחא שהרי בעופות אכל לשון שני פסח הופרש והוה תחילת הקדש לשם פסח הופרש והוה ליה לומר דהולד יקריב לשם פסח וא"א ליאני ליה דבעינן שם פסח על אמו בשום מקום ולא אשכחן ליה הכא דאין שם פסח על נקבה ליקרב היא עצמה ומשום הכי אין הולד קרב הוא עצמו לשם פסח מכאן אומר הרמב"ר דלעולם לא אמר דמהני שם עולת העוף על אמו ולהכשיר הוולד עצמו וכל היכא דאשכחנא להאי לישנא נפרשהו בע"ה (יג) ובריש פירש יפה:

(יא) **אי** הכי. ואם תאמר מאי אי הכי אילא הכא דהכי נמי מצי לפרוכי מממני' בהדיא מ"ש במפריש נקבה לעולה ולדה אמר רבי אליעזר דבנה עצמו קרב עולה והכא נבי פסח אמר יהיה ואין לומר דה"פ אי אמרת בשלמא אלא מאי אי הכי אינו שפיר דרבא לא מצי לפרוכי דאמר ממתניתין דשמי המפ דאם הולד קרב עולה אין שם עולה נעקר מן האם דלעולה אדם יכול להקריב עולה בכל יום אבל הכא אם הולד עצמו קרב פסח נמצא שם פסח נעקר מן האם ממנה ומדמיה שהרי אין בידו להקריב רק פסח אחד לפיכך אין להקריב הולד בפסח לעקור ממה שהופרשה אבל לרבא פריך שפיר מאחר דאית ליה דמשום דמותר

פסח קרב שלמים תשיב ליה כאילו הוי שם שלמים על אמו ה"נ הוה לן למימר מהאי טעם קודם פסח נמי שיהא הולד עצמו קרב פסח ולא כפרש"י מ) שפיר ניפלוג נמי בריש ולד עצמו יקרב שלמים קודם פסח דקודם פסח נמי אם שחט פסח לשם שלמים כשר דפסח בשאר ימות השנה מא) (קרבה שלמים) שלא בארבעה עשר בניסן קרב שלמים הילכך שם שלמים על אמו: **אביי** אומר מב) **לא פליג** מידי למקום שהמותר הולך שם הולד הולך.

מאיי מג) לא לפרש כל דבריו של ר"ש גבי מפריש נקבה לעולה וילדה וכן מפריש נקבה לפסח ונשתיירה בהני שני מקומות אמר דהולד עצמו קרב שהרי מב) אם לא נעקרה מקדושתה במפריש נקבה לעולה מג)דמיה לא ידמו מהיות עולה וכן מפריש נקבה לפסח ונשתיירה וילדה אם בנה קרב לא ידחה האם משלמים דכיון שעבר הפסח אינה רואיה כ"א לשלמים אבל גבי תמורת אשם וכן הפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח דבשניהם אם ר"א דהולד יראה היינו משום דאם הולד תתמורת אשם היה קרב א"כ ידחה אמה ממה שהופרשה תחילה דהיינו אשם שהרי אינו יכול להקריב שני אשמות וכן מפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח אם יקרב הולד הוא עצמו אם לם ידחה אמו היא ודמיה מפסח דאינו יכול להביא כי אם פסח אחד בשנה כך שמעתי מיהו אין לשון הש"ס ממש מיושב על זה וגם רש"י לא פירש כן:

אם שלמים דטעמא דר"א משום דליכא שם שלמים על אמו אלא דמי כמאן דאקדשיה לעובר לחודיה הילכך אע"ג דהוא לא קדש קדושת הגוף אלא לדמים מ"מ הולד קדוש וקרב פסח. אבל הפריש נקבה ואח"כ נתעברה ההוא ירך אמו הוא ולא קרב פסח:

אבל גבי תמורת אשם אין שם עולה על אמו. אע"ג דאמר לעיל דמה שהיא לא יקרב הולד אינו אלא בדמים אבל בגוף אמו אינו אלא בדמים ולא בגוף אמו

יט: אלו קדשים פרק שלישי תמורה

אמר רבי יוסי בר' חנינא ומודה רבי אליעזר. אע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה אמר דהולך עצמו יקרב עולה מפריש נקבה לאשם מודה הוא דאין בנה קרב אשם אף קודם כפרה: **פשיטא** עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאיבא שם עולה על אמו כו'. הכא לא מצינו לפרושי כלשון שני דרש"י דלעיל ולומר דתחילת הקדש האשם לשם עולה הופרש שהרי מפריש נקבה לאשם נמי תחילת הקדש האשם לשם אשם הופרש ולפי זה היה לנו לומר דבנה קרב באשם אלא דע"כ שאנו צריכין לפרש לשון ראשון של רש"י ולומר דאיכא שם עולה על אמו בעולת העוף ותימה דהיכי עביד פשיטא מייני ועוד דלעיל פירשתי דעולת העוף על אמו לא מהני להכשיר הולד ונראה למורי לפרש דאיכא שם עולה על אמו לשון קרבן [יז] האשם דמיה לעולה לפיכך דין הולד ליקרב עולה כאמו אבל גבי נקבה לאשם אם יקרב הולד אשם לא יהיה כאמו שהרי יתרה האשם ותהא דמי עולה ואין [יח] זה דין לחלק [יט] מילוק הולד מדין אמו ואע"ג דלעיל פירשתי דמפריש נקבה לפסחו דפליג ר"א אריש"א פי' אם ילדה קודם הפסח [כ] וקרב הולד עצמו פסח אע"ג דשוה הולד להיות שלמים היינו משום דמותר הפסח קרב שלמים וחשיב להו רבא בחד [כא]:

אדמשמע לן דאין בנה קרב אשם לישמעינן דאין בנה קרב עולה וב"ש אשם. לפרש"י ה"פ ומה עולה לא הוי אע"ג דאיכא שם עולה על אמו בעולת העוף כל שכן דאשם לא הוי דליכא שם אשם על אמו ולפי' הרמ"ר ומה עולה לא הוי אפילו נתכפר אף על גב דשוף האשם להיות עולה כ"ש דאשם לא יהיה אשם כפרה לאין שוף האשם אם בנה קרב אשם:

רבי שמעון אומר תימכר שלא במום. והא דלא פליג נמי רבי שמעון במפריש נקבה לעולה וליתא מיתמכר שלא במום [כב] למאן דאית ליה בגמרא אלינא דר"ש דמפריש נקבה לעולה דוקא עושה תמורה אבל מפריש נקבה לאשם אינו עושה תמורה אפיר דלא פליג אעולה כמו לאשם דעולה יש לה קדושת הגוף טפי מאשם דעולה עושה תמורה ואין אשם עושה תמורה אבל לר"ש בן יהודה לאית ליה אלינא דר' [כג] אליעזר [כד] אף לעולתו אין עושה תמורה ול"כ) במפריש נקבה לעולה נמי תימכר שלא במום ל"ל דפליג בהאשם דאפילו הכי יפלו דמיו לנדבה: **זאת** אומרת הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. ותימה למורי הר"ר שמואל מאי שנא ממקדש לדמי נסכים דאמר בפ"ק דשבועות (דף יא.) דאינו קדוש קדושת הגוף [כה] ומשמ"ל דהכא דאתם אמיא כר"ש דאמר לקמן בסמוך דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נתחייב קדושת הגוף [כו]: **אשם** בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה. תימה בפרק התכלת (מנחות דף מח:) תני פסול תעבור לוקמו ולא לבית הסריפה וי"מ דהכהיל דאתם אמיא כר' שמעון אינן קדושים ומיירי דאתם שהביאו ושחטו בעזרה והוי כשחוטים קדשי בדק הבית בפנים דפסול והא דבעי עיבור לוקה [כז] היינו טעמא דלא ליאכלו בשאר קדשים פסולין דבעי עיבור לוקה והרב ר' אפרים תירץ דהכא בשלא לשמו ומשום הכי כשר ואתם מיירי בלשמו ודומיא מלינו בפרק בתרא דזבחים (דף קיד:) דאמר מתוסר זמן בבעלים פטור פירוש אם שחטו בחוץ ואמר רב מלקים בר טוביה עלה לא שנו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב משום שחוטי חוץ דוחיל וחזי בפנים אלמא היכא דשחט אשם [כז] שלא לשמו לאו לפנים הוא מיהו קי"ק כיון דהכא מיירי בשלא לשמו מאי מיריא דלא עלו לבעלים לשם חובה הכי נמי שני פנים מיפוח ליה דלא עלו משום דשלא לשמו הוא [כח] עי"ל דהכא מיירי לאחר שניתן בלא ניתן והוי אשם פסול [כט]: **והא** מחוסר זמן דלא חזי ואמר ר"ש קדיש לגופיה. במסכת [ל] חולין [לא] פרק אותו ואת בנו (דף פפ.) דקתני ר"ש אומר כל הראוי לבא לאחר זמן שחוטו בחוץ עובר בלא תעשה [לב]: **אף** מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו אף במחוסר זמן ועוד דאמר בעלמא (זבחים דף יב.) דילה לקדושה יום לכלהלה מסמע דליל שמיני דוקא קדיש אבל מקמי הכי לא ויש לומר דה"מ לכתחילה אסור להקדישו מחוסר זמן מיהו אם עבר והקדיש קדיש דלפינן ליה מדבורו: [וע"ע תוס' בכורות כא: ד"ה אף וכו']:

אלא מדפליג במפריש נקבה לעולה ולא פליג במפריש נקבה לאשם ש"מ דמודי דאין בנה קרב אשם: (מתני') **ואם קרב אשמו**. שנתכפר באחר נעשה מותר: **יפלו דמיו** של אשם נקבה לנדבת צבור לשופר לעולה: **ר' שמעון אומר**. כיון דהפריש נקבה שאינה קריבה הרי היא כבעל מום ותימכר לאלתר בלא רעיה: **זאת אומרת**. כיון דנקבה צריכה רעייה משום דאמרינן מגו כ"ש מפריש זכר לדמיו דכיון דחזי לגופיה להקרבה מגו דקדיש קדושת דמים קדיש קדושת הגוף: **מדרב יהודה אמר רב**. דאמר רבא זאת אומרת ש"מ הדר ביה רבא: **דלא חזי לגופיה**. להקרבה לא נחתה לה קדושת הגוף. ותימכר שלא במום: **ל"א** כל דלא חזי להקרבה לאלתר לא קדיש קדושת הגוף והאי דאמר רבא לאלתר (לאו דוקא קאמר דהא) לא לאלתר ולא לאחר זמן לא חזי אלא אגב דקא בעי למימר אשם בן שתי שנים והביאו בן שנה ומחוסר זמן דלאלתר לא חזי ולאחר זמן חזי קאמר הכא לאלתר: **אשם בן שנה**. כגון אשם נזיר ראשם נפלגא ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם דבנה קרב אשם משום מגו וכ"ש במפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה דהא איכא שם עולה על אמו אי נמי משום דלמקום כו'.

ליכא שם אשם על אמו. דלא מצינו לאשם נקבה הילכך לא חל עליה שם אשם: **והאי נמי חזי לנקרבה**. וליקרב לאשם: **קמ"ל** דטעמייה דרבי יט) אליעזר משום דליכא שם עולה על אמו והא ליכא שם אשם על אמו: **אי הכי**. דטעמייה משום שם אמו הוא ליישמעינן רבי יוסי בר"מ דאין בנה קרב עולה דליכא שם עולה על אמו דאשם דלא מצי דידענא דלאשם לא קרב דהשתא ומה לעולה דאימיה לדמי עולה אזלא אמרי' דלא קרב לעולה לאשם דאימיה דלא היא ולא דמיה אזלי לאשם כ"ש דלא קרב: **מתני' פימכר שלא במום**. דהואיל ולא חזיא למילתיה מוס גמור הוא זה ולא קדשה קדושת הגוף ותמכר מיד כ) ותביא בדמיה אשם. ואע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה לא פליג ר' שמעון דודאי בעיא מוס אתם הוא דאיכא שם עולה עלה בעוף אבל אשם נקבה לא מצינו לא) והיינו מומא ולא קדשה אלא לדמי: **גמ' נחתא לה נמי קדושת הגוף**. להא מילתא דבעיא מוס: **ואת אומרת כו'**. מדבעיא מוס ולא על גב כ) לדמי [ג] מקדשה אלמא קדשה קדושת הגוף כ) ומיהו האי דלא אקרבה משום דאין בנה קרב אשם ואם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה כ) ר' שמעון אומר תימכר שלא במום: **גמ'** כ) ולמה לי תסתאב תימכר כיון דלא חזיא כ) למילתא היינו מומא אמר רב יהודה אמר רב כ) היינו טעם דאמרינן מיגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא כ) נמי קדושת הגוף אמר כ) רבא זאת אומרת כ) הקדיש כ) זכר לדמיו כ) קדוש קדושת הגוף איתמר הקדיש זכר לדמיו רב בהנא אמר קדוש קדושת הגוף רבא אמר אינו קדוש קדושת הגוף והדר ביה רבא כ) לדרב כהנא מדרב יהודה אמר רב: ר"ש אומר תימכר שלא במום: כ) א"ל רב חייא בר אבין לר' יוחנן (לא) כ) מיגו דנחתא ליה קדושת דמים תיחות ליה נמי קדושת הגוף א"ל כ) ר' שמעון למעמיה דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף דתניא כ) אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כ) כשירה ולא עלו לבעלים לשם חובה ר' שמעון אומר כ) כל עצמן אינן קדושין והרי מחוסר זמן דלא חזי וא"ר שמעון עו) כ) דקדוש שאני מחוסר זמן דחזי למחר אי הכי אשם בן שתים והביאו בן שנה הא חזי כ) לשנה אלא היינו טעמא דר"ש במחוסר זמן דליף ליה מבכור כ) כדתניא ר' שמעון בן יהודה אמר משום רבי שמעון דמחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והרי הוא כבכור מה בכור קדוש לפני זמנו וקרב כ) לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו ת"ר המקדיש נקבה לעולתו ולפסחו

מיחזי לשנה אלא ודאי לאו היינו טעמא במחוסר זמן משום דקדיש למחר דא"כ קשיא ליה אשם: **אלא היינו טעמא במחוסר זמן**. דליף ליה מבכור: מה בכור קדוש לפני זמנו דקדושתו מרחם וקרב בזמנו לאחר ח' ימים אף זה מחוסר זמן כיון דנכנס לדיר להתעשר דליף מעשר עבורה עבורה מבכור אבל באשם דלא כתיב ביה עבורה כל עצמו אינו קדוש:

שיטה מקובצת

אמר רבא זאת אומרת כו'.והוא עצמו יקרב עולה ולא אמרינן ימכר לצרכי עולה ולא ירעה כמו המפריש נקבה לעולה דצריכה לרעיה ולא הוא עצמו יקרב דמגו דנחתא כו' תוס': **בעמא הד"ש במחוסר זמן דליף ליה מבכור**. תימה א"כ בן שתים והביא בן שנה נמי ליקרש דהיינו מחוסר זמן, ואר"ר דלא לפנין מבכור ומעשר אלא מחוסר זמן שאין ראוי לשום קרבן כגון קודם ח' ימים ואותו ראוי בנו ותורים שלא הגיע זמנן אבל בן שנה דחזי לקרבנות אחרים מיגרע גרע כיון דחזי לעלמא וכאן דחזי. תוס': **תוס' ד"ה פשיטא וכו' ותימא דהיכי עביד פשיטא מינה**. דהא לא אמרינן עד השתא אליבא דהמני שם עולה בעולת העוף ואדרבה לעיל פרוך בפשיטות א"ה נפלוג כו' ולא חייש לטעמא דעולת העוף: **תוס' ד"ה ר"ש אומר וכו' ותנא נבי אשם לאשמעינן וכו'**. ס"א חידוש שלא לשמו (צ"ק) **לא הוא**. וי"ל דאשמעינן דאע"ג דאיכא תרי ריעוותא כשר ע"ל (ש"מ) **(נא) בפ' אותו** (ש"מ)

(א) [לקמן כ:]; **(ב)** [תוס' בכורות דף מא ע"ב ד"ה לי אמרת. ש"מן]; **(ג)** [לקמן מז:]; **(ד)** [נעיל הנ.]; **(ה)** [תוס' בכורות יד: ערכין ה.]; **(ו)** [עי' תוס' ערכין דף ה ע"ב ד"ה אמר. ש"מן]; **(ז)** [עי' תוס' בכורות דף יד: ד"ה הקדיש. ש"מן]; **(ח)** מגמות מת: תוספפתא דזבחים פ"ש ה"ב, **(ט)** [זבחים קיב: תוליון פא. מעילה יב.], **(י)** בכורות כא: נו. מז.; **(יא)** [תוספפתא פ"ב ה"ג ע"ש] תוספפתא דפסחים פ"ש ה"ח ע"ש, **(יב)** [וע"ע תוס' ערכין כ: ד"ה אמר], **(יג)** [וע"ע תוספפא מגמות מת: ד"ה אימיה], **(יד)** הוא גמרא ערוכה ממ' זבחים קיב: וכתולין גופא פריך מהן מנהה. ל"ק,

מוסף רש"י

הקדיש זכר. מלו זכר, ולסרי נקבו רבא זכר דבעולה מיירי רבא ונקבה לא חזיא לעולה וליכא למימר קדשה קדושת הגוף (לעיל יא.) דדוקא דמייתו קרבן עולה מייתו (בכורות יד:). לדמיו. שימכרנו ויביא בדמיו עולה (שם). קדוש קדושת הגוף. הוא עצמו קדוש קדושת הגוף ויקרב עולה (שם) ואינו יכול למוכרו הואיל והוא גופיה חזיא לעולה והוא עצמו יקרב לעולה (לעיל יא.) דמיגו דנחתה ליה קדושת דמים נחתה ליה קדושת הגוף הואיל והוא חזי לגופיה (ערכין ה.) ואינו נמכר מאחר שהקדישו והוא עצמו יקרב לפוי שאינו יוצא מידי עולה (מגילה ד:). והרי הוא בבכור. כלומר ובדבר זה יש לו דין בכור, מה בכור קדוש לפני זמנו. שהרי קדושתו מרחם (בכורות כא:).

שינויי נוסחאות

(א) ר' אליעזר וכ"ל לקמן (ש"מ) **(ב)** משום דאיכא שם עולה (ש"מ) **(ג)** דלא אקדשה לאתה קדוש כבורה כע"ל, וע"ב בתמיה (יעב"ץ) **(ד)** קדושת עולה אבל אשם כיון דאקדשיה לאימיה לאשם אמרת (ש"מ) **(ה)** קמ"ל. ס"ל ל"ל אמר ר' יוסי בר חנינא כו' אע"ג דעד כמפריש נקבה לעולה לי למ"ד אינא כל שם עולה על אמו בעולת העוף דלא אינא קדושת הגוף לי למ"ד נמקום שהמותרות הולכים שם הולד הולך קדיש ולד קדושת הגוף דמותרות נלדת בעבור אחרי אבל מפריש נקבה לאשם דליכא שם אשם עם אמו לי מי נמי מותר אשם לא קרב אשם ולד נמי לא קדיש קדושת הגוף, (מאיטרין) סד"ל דעמא דר' אלעזר מעוה דקבר כיון דאקדשיה אימיה קדושת דמים (מאקדשיה נמי לולד) ולד נמי קדוש קדושת דמים ומינו דקדיש קדושת דמים קדושת הגוף נמי מתחא ליה דהא חזי, ואמרא ה"ג ל"ב נפלוג ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם ואמא אמינא כ"ש מפריש נקבה לעולה ולדה אמינא כ"ש עולה על אמו לאמקום שהמותרות הולכות לשם הולד הולך. ע"כ מלאמי והיא בהגרמ"ה ז"ל (ש"מ) **(ו)** גמ' ל"ל אמר מר מרעה למה לי דעיה והא נקבה לא חזיא לאשם קדושת דמים הוא דמתחא לה, אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקדישה קדושת הגוף נהי דלא חזיא לאשם לגמרי אמר לא חזיא לגופיה דמתחא ליה קדושת הגוף אמר רב יהודה אמר רב דמתחא ליה קדושת דמים קדשה נמי קדושת הגוף אמר כרב יהודה אמר רב כגון שהקדיש קדושת דמים ומינו

ולפסחו ולאשמו עושה [א]תמורה רבי שמעון אומר לעולתו עושה תמורה לפסחו ולאשמו אין עושה תמורה שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר"ש [ב]בפסח הואיל ומותר הפסח קרב שלמים ולימא אין אני רואה דבריו של ר' שמעון באשם הואיל ומותר אשם קרב עולה רבי סבר לה כרבנן [ג]דאמרי מותרות לנדבת ציבור אזלי ואין [ג]תמורה בצבור קס"ד היינו טעמא דר"ש גבי מפריש נקבה לעולתו משום הכי עושה תמורה דהאיכא שם עולה עליה גבי [ד]עולת העוף אלא מעתה בכהן גדול שהפריש פרה לפרו תיקדוש [ג]דהאיכא פרת [ה] חטאת [ו] [ז]קדשי בדק הבית הוא [ח]וקדשי בדק הבית לא עבדי תמורה יחיד שהפריש [ט]שעיר לשעירתו תיקדוש דהאיכא שעיר נשיא אי נמי נשיא [י]שהפריש שעירה לשעירו תיקדוש דהא יחיד מפריש שעירה הני תרי גופי נינהו [יא] [יב]חטאו עד שלא נתמנו כי מפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהא אילו חטא השתא [יג] בר איתויי שעיר הוא [יד]הא לא חטא לא איחייב בשעיר אי הכי הכא נמי הא לאו עולת העוף קמייתי ר"ש סבר לה כר' אלעזר בן עזריה דתנן [טו]הרי עלי עולה יביא כבש ר"א בן עזריה אומר או תור או [יז]בני יונה תנן התם [יח]המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים ונקבות ר"א אומר [יט] זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית ר' יהושע אומר זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית א"ל ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן לרבי יהושע דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות [כ]ונקבות היכי מקרבן שלמים הא מכח קדושה דחייה קאתיין ל"א א"ל ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן מדקאמר ר' יהושע זכרים עצמן יקרבו עולות למימרא דקדושת הגוף אקדשינהו אי הכי נקבות אמאי ימכרו לצרכי שלמים [כא]בעיא רעייה אמר ליה רבי יהושע סבר לה כרבי שמעון דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף דתנן [כב]רבי שמעון אומר תמכר שלא במום [כג](ולא א"ר שמעון) כיון דלא חזיא נקבה לאשם לא נחתא [כד]ליה קדושת הגוף [כה] אימור דא"ר שמעון גבי נקבה לאשם דליכא

שאין לך דבר שעושה תמורה אלא הרועה ומסתאב. כלומר שהוא דקדוש קדושת הגוף שאם שינו לו רואי להקריב אינו נמכר כלא מוס אלא ירעה הילכך ר"ש סבירא ליה באשם ופסח הואיל ואין ופסח חיילי בנקבה דנמכר בלא מוס הילכך לא עבדי תמורה אבל בעולה דליכא שם עולה בעוף ס"ל דתרעה ועבדא תמורה. לשון רש"י: **רבי** סבר כרבנן דאמרי מותרות לנדבת צבור אזלי ואין תמורה בצבור. ותימה מאי קאמר לעיל מעמעמ דמולה תמורה ברעייה והכא מעמעמ דמולה רעייה בתמורה ליתא דלירעו ויעשה תמורה ונראה דה"פ כיון דלנדבת צבור אזלי ואין תמורה בצבור אין לומר דליהני ליה למפריש נקבה לאשם להיות קדוש קדושת הגוף משום דמותר אשם קרב עולה [כב]דאמרי מותרות לנדבת צבור אזלי דלא עביד תמורה ולא דמי למפריש נקבה לפסח דמותר פסח הוי לשלמים שעושים תמורה כמו הפסח עצמו הילכך דין הוא שיחול קדושת הגוף על נקבה שהפריש לפסח דכך לי הפרישה לפסח כאילו הפרישו למותר פסח דהיינו שלמים דשניהן עושין תמורה:

דאיכא שם עולה עליה. גבי עני בעולת העוף ולפי הא דס"ד השתא רוצה לומר מפרש נקבה לעולתו [כא] כגון מצורע שעיר שלריך להביא עולת בהמה זכר ומש"ה קאמר דעושין תמורה בהפרש נקבה לעולתו משום דהאי מיזבח דמחוי שייך בנקבה אם היה עני שמפרש עולת העוף דבאם נקבה לחין תמות וזכרות בעוף ומש"ה נקטו גבי עני כגון עני מצורע דבהאי מיזבח דקמחייב איכא נקבה בעולה:

דהא איכא פרת חטאת. תימה לפי מה דפירשתי [כז]דאיכא למגלח [כז] נקבה בעולה בהאי מיזבח גופיה דקמחייב והכא לא שייך למימר הכי [כח]ועוד אמאי נקטו פרת חטאת רוב חטאת המזבח נקבה אמאי ול"ל דפירך מכ"ש דהא אילו מפריש נקבה לעולה דהיא גופה לא חזיא לעולה אילו הכי קאמר דעושה תמורה משום דאיכא שם עולה עליה בעולת העוף כ"ש מפריש פרה לפרו דהיא גופה חזיא לפרת חטאת אם היא אדומה ולתימה לן למימר דמיקדוש: **יחיד** שהפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהא איכא שעיר נשיא. וה"ה דהוה מלי למיפרך מבריישא גופא לעולל דאשם הוי שהה הכיאו בן שמים דקאמר ר' שמעון אין מינו לקדושין ואמאי הא חזי לאשם מעילות וגזילות והאי שיעורא דקמשני שייך נמי עלה: **הני** תרי גופי. פירש"י יחיד ושעיר ומיהו בהאי גופא דיחיד לא מצאתם שעיר חטאת ובהאי גופא דנשיא לא מצאתם שעירה אבל עולה נקבה בהאי גופא מצאתם לה דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה העוף עכ"ל ול"נ דמאי קפריך בסמוך [כט] אי הא נמי לא עולת העוף קמייתי מ"מ [מא] דהיא גופה חזי לעולת נקבה אי מפקר נכסיה לכ"נ לפרס הני תרי גופי ניהו דהאי חזי לא חזי ליהות

אלא הרואי להסתאב. גליון וכ"ש דבר הראוי להקרבה אלא לאפוקי נקבה לפסחו או לאשמו דכיון דאינו רועה אינו קדוש קדושת הגוף ואין עושה תמורה: **הואיל ומותר פסח קרב שלמים.** גליון פי' וכיון שע"י הפרשה לפסח היא עומדת לבא לידי מותר פסח שהיא שלמים נאים נקבה חשיבה הפרשה זו והיול עליה קדושת הגוף: **ולימא אין אני רואה דבריו** של **ר"ש באשם.** עי' בהשמטות בסוף המס': **רבי סבר לה כרבנן.** עי' בהשמטות בסוף המס': **תוס'** ד"ה **רבי סבר** וכו' **ותימא מאי קאמר.** וז"ל הר"י ז"ל בגליון תימה מה בכך וכי מ"ה לא מקדשא, ועוד גבי עולת העוף לא יועיל מהאי טעמ' דלא עביד

ה) [ויומא מב. וש"נ], ב) [נ"ק עה: מנחות קה. קז.], ג) לקמן לא: ב"ב קנא. זבחים קג. שקלים פ"ד מ"ז, ד) [עי' מוס' בכורות דף יד ע"ב ד"ה הקדש. ש"מן], ה) [ע' תוריות ט' ע"ב. (מלפ"ל)].

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהא אינה פרת חטאת פרת חטאת קדשי בדק: (ב) שם דהא לאו חטאת דאתמא בחר דאתמנו כי אינון אעיר: (ג) שם ולא אמר רבי שמעון וכו' קדושת הגוף ה"ה הכא נמי לאמור דש"ל שמעון: (ד) רש"י ד"ה הואיל ומותר הפסח וכו' ומע"ג דהך נקבה לא קרבה אפילו וכו' הואיל והיא נקבה כל"ל ותיגם שלמים נמתק: (ה) ד"ה חטאת עד כו' שעיר הוא הס"ל ואח"כ מ"ה הא נמי עשיר הוא ולאו: (ו) ד"ה ודמיהם וכו' לבדק הבית ואפילו לגבי מזבח. (ז) ד"ה לבדק הבית ד"ל בא"ד ומתמא. ל"ל מתמא: (ג) ד"ה הואיל. בעולה. ל"ל בעולה: (ד) ד"ה קדשי. ולא. ל"ל לא:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הואיל. והיא. ל"ל וכו': [ב] בא"ד ומתמא. ל"ל מתמא: [ג] ד"ה הואיל. בעולה. ל"ל בעולה: [ד] ד"ה קדשי. ולא. ל"ל לא:

רבינו גרשום

ר' שמעון אמר לעולתו דאינה חובתו עושה תמורה. שהרי בנה קרב עולה דאיכא שם עולה עליה בעוף עושה תמורה: **לפסחו ולאשמו.** דהוויין חובתו אין עושה תמורה דלא קדשה אלא לדמיה: **שאין לך דבר שעושה תמורה אלא דבר הרועה להסתאב אותו.** שיש בו קדושה כל כך שצריך רעייה עושין תמורה אבל מפריש נקבה לאשם הואיל וכשיבא ליה דחיכר שלא במום וה"ה מפריש נקבה לפסחו הילכך אין עושין תמורה: **אמר רבי אני אני רואה דבריו של ר' שמעון בפסח.** אלא ודאי עבדה תמורה: **הואיל ומותר הפסח קרב שלמים.** הא נקבה נמי דינה כמותר פסח וקרבה בדמיה שלמים וקדשה קדושת הגוף ועבדה תמורה שהרי שלמים באין נקבה: **וניתני נמי אין אני רואה דבריו של ר' שמעון באשם.** אלא עבדה תמורה: **הואיל** ואמרן לעיל במתניתין מותר אשם יקרב עולה. והא נקבה נמי הויא כמותר אשם ותיקרב עולה דהא אשכחן קדושת הגוף ותיעביד תמורה: **קסבר ר'.** מותרות דקרבי עולה: ואין תמורה בצבור: **שהפריש פרה נקבה לשום פרו.** שלו שמביא ביומ"כ לחטאתו: תיקדש ותיעשה תמורה שהרי מצינו פרת חטאת. פרה אדומה דנקבה היא וקרויה חטאת: מהא לא איריא **דפרת חטאת קדשי בדק הבית היא** ולית בהו תמורה. דלא קדשי קדושת הגוף וליכא לאקשויי מיהא: **יחיד שמביא לחטאתו בשבה או שעירה והפריש שעיר.** לשום שעירתו: תיקדוש קדושת הגוף ותעביד תמורה. דהא איכא שם חטאת עליו שהרי נשיא מביא שעיר לחטאתו: לא דמי להכא משום הכי לא קדיש **דתרי גופי נינהו.** יחיד ונשיא דמאי דמייתי האי לא מייתי האי אבל הכא גבי יחיד מפריש נקבה לעולתו משום הכי קדשה שהרי הוא עצמו אם הוא עני או אם ירצה להפקיר נכסיו להיות עני יכול להביא עולת העוף שהיא נקבה: **תמאי עד שלא נתמנו.** להיות נשיא אם הפריש שעיר לשום שעירתו שהוא חייב להביא שהוא עדיין הדיוט ניקדוש: **דהא אילו חטא השתא.** לאחר שנתמנה הוה צריך להביא שעיר דהכא גוף אחד הוא הדיוט ונשיא: **אפילו הכי לא דמי.** התם משום הכי לא מייתי שעיר אע"ג דגוף אחד הוא דהא לא חטא כשהוא נשיא ולא איחייב בשעיר הילכך אי מייתי שעיר כשהוא הדיוט לא קדיש: **אי הכי הכא נמי.** גבי מפריש נקבה לעולתו לא ליקדיש דעשיר הוא מי שמפרש בהמה לעולה ולא בר אייתי עולת העוף נקבה הוא: **אלא היינו מעמא דר' שמעון.** גבי עולה דסבר דעשיר נמי מצי מייתי עולת העוף כו' אלעזר בן עזריה: **ר' יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות.** כדמפרש טעמיה בפרק בתרא יש בקדשי מובח (לא.): דלא שביק איניש קדשי מזבח דבר הראוי למובח כולו לאשים ומקדשינהו לבדק הבית ועוד דסבר דאדם חולק את נדרו דבהמה לקדשי מובח ושאר נכסים לקדשי בדק הבית: **נקבות היכי קרבי שלמים.** מדקאמר זכרים עצמן יקרבו עולות מכלל דכל בהמות אקדשינהו לשום עולות ונקבות לא מצי קרבו עולות והיכי מצי למיקרב שלמים הני שלמים: **מכח קדושה דחויה אתיא.** דלשום עולות כולהו: **אמר לימקרב דקדושת הגוף לשום עולה לאשים אקדשינהו לכולהו: והא בעי רעייה.** נקבות דמכח קדושה דחויה אתיין: **ר' יהושע סבר לה כר' שמעון.** דאמר תימכר שלא במום דכל מידי דלא חזי לגופיה להקרבה לא נחתא לה קדושת הגוף לשום ההוא זבח הילכך לא בעי רעייה אלא (ימכרו לצרכי) קרבי עולה:

ה) [ויומא מב. וש"נ], ב) [נ"ק עה: מנחות קה. קז.], ג) לקמן לא: ב"ב קנא. זבחים קג. שקלים פ"ד מ"ז, ד) [עי' מוס' בכורות דף יד ע"ב ד"ה הקדש. ש"מן], ה) [ע' תוריות ט' ע"ב. (מלפ"ל)].

מוסף רש"י

קדשי בדק הבית היא. כלומר אין בה קדושת המזבח אלא קדושת דמים בעלמא, שהרי שחיטתה בכל המעמה (יומא מב.) כלומר אינה מקדשי מזבח ליקדש קדושת הגוף (שבועות יא:). הרי עלי עולה יביא כבש. פחות שבעולות, דעולה ליכא נפקותי אלא מזכרים (מנחות קז). המקדיש נכסיו. לבדק הבית (בחרים קג.). הואיל לגבי מזבח. תמימים (שם). זכרים ימכרו לצרכי עולות. דקיל"ל (לקמן לג:) המתפקיד תמימים לבדק הבית, כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח, שכל הרלוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם (שם). ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. קסבר ר"א שהם הקדשות לבדק הבית ופליגי בהמה ומיהו כל הראוי למזבח כשהוא פוחה מיד הגזבר אינו פוחה אלא למזבח, דאינו יוצא מיד מזבח לעולם (לקמן לא:). זכרים עצמן יקרבו עולות. נשים פותו האיש, דקסבר אדם מוקן הקריבו, ומש"נ המקדיש שהמתו דעתיה הוה להקריב למזבח הראוי לו, ונקבות ימכרו לצרכי שלמים. אבל הן עצמן אין יקרבו שלמים עד שימכרו, דמיון המקדיש שהמתו הכל הקדיש הראוי למזבח, דומיא דבדק הבית שהוא קדוש, הלכך לדמי עולה לקדישינהו (זבחים קג.).

שינויי נוסחאות

א) בפסח. ל"א שהמקדיש לשם פסח גם שלמים (ש"מ) ב) כגי עני בעולת העוף אלא מעתה לר"ש כהן גדול (ש"מ) ג) מיקדש ותעשה תמורה דהאיכא עי' בהשמטות בסוף המסכת (ש"מ) ד) חטאת. ס"ל דהאיכא פרת חטאת על שמו פרת חטאת קדשי בדק הבית היא וקדשי בדק"ה כו' תמורה אלא מעתה יחיד שהפריש (ש"מ) ה) ניתנו חטא עד שלא נתמנה דהפריש שעיר כו'. ס"ל חטאו עד שלא נתמנו ומתמנו והפריש תעשה תמורה דאי אימיגר להון מקמי דמתמנו והוו מחייבי שעירה הא לא אימיגר להון מעיקרא, אי הכי הכא נמי הא עשיר הוא, אלא דהיינו טעמא דר' שמעון גבי עולה דסבר אי בעי פטר נפשיה בעולת העוף כרבי אלעזר בן עזריה כדתנן כו' (ש"מ) ו) הוא התם הא לא חטא ולא איחייב כו' הא עשיר הוא ולאו עולת (ש"מ) ז) בן יוסף (ש"מ) ח) עולת נקבות היכי (ש"מ) ט) אלמלא תיבעי רעייה. ובכמ"ל אחר רעיה בעיא (ש"מ) י) רש"ל מתכר שלא בעוב ולאו אמר ר"ש כיון (ש"מ) יא) ואמורינן דבעמאדר"ש (צ"ק) יב) רש"ק מ"ז יג) מתמא לה הוא"נ כיון דלא קדושת הגוף הוא"נ דלא חזיא נקבה לעולה לא נחתא לה קדושת הגוף אימור. לאשם לא נחתא. ס"ל לעולה לא נחתא (ש"מ) יד) ל"ל דסבריא מקמי דמתמנו והוו מחייבי שעירה הא לא אימיגר להון מעיקרא, אי הכי הכא נמי הא עשיר הוא ולאו עולת (ש"מ) טו) אע"ג דהך נקבה לא קרבה אפילו (ש"מ) יז) מרעה. ס"ל אפ"ה עושה תמורה הואיל וזה שלמים עלה דמלינו שלמים כו' (ש"מ) יח) שלמים ומצינו שלמים נקבה (ש"מ) ותקדוש קדושת הגוף בעולת נקבה כל"ל (רש"ש), ועי' ל"ק, יט) הגוף דאינה נפדית בלא מום ונרושה תמורה ס"ל (ש"מ) כ) בעולת נקבה (ש"מ, ועי' צ"ק) לא) הכפורים. ס"ל ומה"ל פרת חטאת דחטאת היא דהא אינם (ש"מ) כא) למזבח ולא עבדי תמורה הילכך שם דפרת חטאת לא מהני לאלומי הפרשת פרה לפרו לקדישי מזבח דעבדי תמורה (ש"מ) כב) לה דלא קדשה גופה דאמריינן נקבות ימכרו לצרכי שלמים הא לא עבדה תמורה הס"ל דקבן יחיד פרה נפדית בלא מום ואם נמצא נאה ממנה כו' וכיון דלא קדשה לגופה לא עבדה תמורה הס"ל דקבן יחיד נקבה שעירה או כבשה וקרבן נשיא זכר שעיר הס"ל. ומה"ל תמי (ש"מ) כג) נתמנה להיות נשיא וחייב שעירה ואח"כ נתמנה והפריש שעיר לשעירתו לקדוש דהא משכח שם (ש"מ) כד) ס"ל דשם שעיר עליו (צ"ק) כה) הוא ולאו עולת והל"ל (ש"מ) כו) רש"ק מ"ז וגי' ל"ק מה"ל הא לא, כז) הוא עולה לגבהה לא איקרבה בלעלת (ש"מ) כח) מתם הוא עולת העוף דתנן במס' מנחות (קה ע"ל) בפ' הרי עלי שעורן האומר הרי עלי עולה בסתם יביא כבש דפחות שבעולות היינו כבש וסתם נודר אינו מקבל עליו מפחות שבעולות הס"ל. ומה"ל יביא תור או בן יונה דהיינו פחות שבעולות ולא פליגי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה הס"ל. ומה"ל זכרים ימכרו לצרכי עולות דכל מה דאיכא לעולת בקדושת מזבח מעלינן ועולה כולה כלליל וכיון דחזו לעולה קרבי עולות ונקבות דאינן ראויין לעולה ימכרו לצרכי שלמים דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם כדין המתפיס תמימים לבדק הבית שלא יצאו מידי מזבח הס"ד. ומה"ל ומיהו בהמה ומיהו ל"ש (ש"מ) כט) מיהו בהמה (ש"מ) ל) מיהו (ש"מ) לא) לקדישינהו דהוא קרבן קדוש וחשוב מכל הקרבנות הס"ל (ש"מ) לב) לאין דיגם שום לתמורה לקדישי מזבח (ש"מ) לג) לענין תמורה דמתר עולה עושה תמורה ואין (צ"ק) לד) נעולתו בעולת חובה כגון (ש"מ) לה) נעולתו בעולת הטוף (יעב"ץ) לו) נקבה בעולת הטוף (ש"מ) לז) הכי דאין זה שום חובה של כהן ועוד (ש"מ) לח) מי הכי לא לא עולת קמייתי מ"מ לא דמו דההיא גופא (ש"מ) מ) הכא נמי הא לא כו' ל"ק, ועי' רש"ש מא) דהוא גופא כל"ל (רש"ש) מב) חזי שפיר בעולת נקבה כל"ל (רש"ש) מג) בן יונה (ש"מ) מד) חזי שפיר בעולת נקבה כל"ל מה) דאינם יוצאים כל"ל (יעב"ץ) מו) ר' יהושע סבר (ש"מ) מז) דאינם יוצאים כל"ל (ש"מ) מח) ר' יהושע סבר (ש"מ) מט) אע"ג דהך נקבה לא קרבה (ש"מ) נ) מיהו בהמה ומיהו ל"ש (ש"מ) נא) לקדישינהו דהוא קרבן קדוש וחשוב מכל הקרבנות הס"ל (ש"מ) נב) לאין דיגם תמורה, וי"ל דאין תמורה לאו דוקא אלא ר"ל דלא קדשה בגוף לפי שעולה במותרות לצבור ועולה נקבה אינה קדושה רק מכח ע"ג ועולת עוף עלה לשייך בצבור ע"כ: **תו' ד"ה דאיכא** שם **עולה** וכו' **כגון עני מצורע.** ולא אמר שיש שם עולה בזב ומיירי בעולת נדבה דבעי לאשכוחי דבהאי חיובא איכא נקבה בעולה. ובכ"י אחר בלא עוף עולת הטוף בזב, אלא ר"ל דבהוא קרבן גופיה דמפריש נקבה לחובתו איכא נקבה בעני: **תוס'** ד"ה **הני תרי גופי** וכו' **ותימא מאי קאמר.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

לפסחו ולאשמו. לא מלינו אשם ופסח נקבה: **ה"ג שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב.** כלומר שאין לך דבר שעושה תמורה אלא הוהו דקדוש קדושת הגוף שאם שינו לו רואי להקריב אינו נמכר בלא מוס אלא ירעה הילכך ר"ש סבירא ליה באשם ופסח הואיל ואין [יז] ליה באשם ופסח חיילי בנקבה דנמכר בלא מוס הילכך לא עבדי תמורה אבל בעולה דליכא שם עולה בעוף ס"ל דתרעה ועבדא תמורה: **הואיל ומותר הפסח קרב שלמים.** הילכך הואיל [יח] ושייכים שלמים בפסח ושלמים באין נקבה [יט] ואף על גב דהך [כ] לא קרבה נקבה אפילו שלמים לאחר הפסח כדאמרן לעיל (דף יט.) נשמיירה לאחר הפסח תרעה [כא] מיהו שם שלמים עלה הואיל [א] והיא [כב] (שלמים) נקבה [כג] ונתמא לה קדושת הגוף [כד]: **הואיל ומותר אשם קרב עולה** ואישתכח דהך נקבה לאשם עולה היא ותקדיש קדושת הגוף [כה] בעולה נקבה דהא מלינו עולת נקבה בעוף: **לנדבת צבור.** ולא נמי הוא עולה הואיל ולעולת צבור קיימא לא עבדה תמורה: **לפרו.** פר יום הכפורים [כו] דתמאת דהא ליכא שם חטאת עלה דהא אשכחנא פרה אדומה דמיקריא חטאת (מולין דף יא.): **קדשי בדק הבית היא.** [ד] ולא קרבה למזבח [כז] ולהכי קרי ליה בדק הבית כלומר דדין בדק הבית אית לה [כח]: **פרי גופי ניהו.** יחיד ונשיא ומיהו בהאי גופא דיחיד לא משכחת שעיר לחטאת ובהאי גופא דנשיא לא משכחת לה שעירה אבל עולה נקבה בהאי גופא משכחת לה דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזיא ליה עולת העוף: **חטא עד שלא נתמנה.** [יז] [יח]שם חטאת עליה בהאי גופא דאילו חטא השתא בר איתויי שעיר הוא: [יט] [כ] [כא](עשיר הוא) **לאו עולת העוף מייתי.** אי הוה מחויב עולה לא הוה מייתי עולת העוף דעשיר הוא ומ"נ עני הוא [כב] עולת נדבה לא קרבה בדלות אי לא פרש בהדיא עוף: **רבי שמעון סבר לה כרבי אלעזר בן עזריה.** דאמר [כג] אינו יולא מידי מזבח לעולה. ור' יהושע סבר לה שביק איניש קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית מידי דחזי למזבח דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף דתנן [כד] **ורבי** יהושע אמר שאר נכסים יקרבו עולה. דקסבר רבי אליעזר סתם הקדש לבדק הבית [מז] דאינו יולא מידי מזבח לעולה: [מח] **ורבי** יהושע אמר [מט] מי הכי לא אלא עולת קמייתי מ"מ לא דמו דההיא גופא [נ] הא מלינו בעולת חובה כגון [נא] נעולתו בעולת חובה ואין [נב] נקבה בעולת הטוף [נג] הכי דאין זה שום חובה של כהן ועוד [נד] מי הכי לא אלא עולת הטוף דמי לעולת נקבה לחובתו איכא נקבה בעולה: **תוס'** ד"ה **הני תרי גופי** וכו' **ותימא מאי קאמר.** וז"ל הר"י ז"ל בגליון תימה מה בכך וכי מ"ה לא מקדשא, ועוד גבי עולת העוף לא יועיל מהאי טעמ' דלא עביד

שטה מקובצת

אלא הראוי להסתאב. גליון וכ"ש דבר הראוי להקרבה אלא לאפוקי נקבה לפסחו או לאשמו דכיון דאינו רועה אינו קדוש קדושת הגוף ואין עושה תמורה: **הואיל ומותר פסח קרב שלמים.** גליון פי' וכיון שע"י הפרשה לפסח היא עומדת לבא לידי מותר פסח שהיא שלמים נאים נקבה חשיבה הפרשה זו והיול עליה קדושת הגוף: **ולימא אין אני רואה דבריו** של **ר"ש באשם.** עי' בהשמטות בסוף המס': **רבי סבר לה כרבנן.** עי' בהשמטות בסוף המס': **תוס'** ד"ה **רבי סבר** וכו' **ותימא מאי קאמר.** וז"ל הר"י ז"ל בגליון תימה מה בכך וכי מ"ה לא מקדשא, ועוד גבי עולת העוף לא יועיל מהאי טעמ' דלא עביד

אם היה כהן עבודתה ועורה שלו. פירוש אם היה כהן זה שהמותר שלו הוא עצמו מקריבה והעור שלו ופעולו אינו מעותו משמרת בשותפה שבת דהכי תניא ממין לכהן שבת ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שילה ת"ל ובכל קומץ ובכל מנחת חוטא ומנחת נסכים בשילהי הגוזל קמא (דף קט:) לשון רש"י: **אבל** לפני בפרה ד"ה הוא עצמו יקרב אשם. וא"ת וכי עדיף הלא ולד מאימיה דאילו אימיה אינה קריבה אשם שהם הלכה למשה מסיני דתמורת אשם אינה קריבה אשם לפני בפרה דלא מיגמר הילכתא אלא בתמורה דהיא עצמה חזיא לאשם כגון זכר לאבל לאחר בפרה כל מותרות לנדבה אולי ובתר הכי קאמר מחלוקת לפני בפרה (מ) שהתמורה ממי מ) דמיה קריבה לעולה ס"ל: **אין** אדם מתבפר בדבר הבא בעבירה. ותמורה בלא בעבירה היא שעבר על לא יחליפנו ולא"ג דתמורת עולה ושלמים קריבה הקמו לאו לבפרה אחיין מא) לאון רש"י: **ולד שני** אינו קרב. ולד תמורה כולד שני דמי והקשה מורי הרמ"ר מאי קפריך והא רבי יהושע ב"ל אלינה דרבי שמעון קאמר ופליגי רבנן עליה דכל ולדות קרבי עד סוף העולם ומיהן דפיך אהא דקאמר ד"ר ואפילו מג) כר' אליעזר ואיהו דקאמר אפילו לרבנן ולד לשון קרב ולד שני אינו קרב אלמא גרע שני מראשון וא"כ לר' אליעזר דאמר בתמני' ולד לשון אינו קרב כ"ש שני: **אבל** גבי אשם דליכא שם עולה על אמו. הכא לא מצי לפרושי דליכא שם עולה על אמו בעולת העוף דהא הוי שם עולה על אמו בעולת העוף אלא ה"פ תחילה הקדש דאמיה לאו לשם עולה איקדיש דהא לשם אשם הוקדש: **בדמיהן** אין בעצמן לא. ותימה למורי הרמ"ר מאי קפריך הייו טעמא דהכא הוא עצמו לא משום דאמי לגאולינהו כדאיתא לעיל והאי טעמא לא שייך במפרש נקבה לאשם מג) ומי' דנ"ל דלא אמר הני טעמי דלעיל אלא לגבי התמורה עצמו אבל הולד יש לו חיות אמו והיכי קאמרת במפרש נקבה לאשם דבנה עצמה יקרב עולה וה"ל אמו ל"ל לעיל בפיקרן מז) (דל"ג) דפריך מהאי משנה דהכא לר"ש דאמר המפרש נקבה לעולה וילדה הוא עצמו יקרב עולה:

דליכא שם אשם על אמו אבל גבי נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו אפילו רבי שמעון מודה ועוד הא שמעינן ליה לר' שמעון לעולתו עושה תמורה מ) אמר ליה ר' יהושע סבר ליה כאידך תנא מ) אליבא דרבי שמעון [א] דתניא ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף לעולתו אין עושה מ) תמורה: **מתני'** מ)א תמורת אשם בולד תמורה [ב] ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם מ) ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו מ) [ג] דמיו לנדבה רבי אליעזר אומר ימותו ורבי [ד] מ) אליעזר אומר יביא בדמיה עולות מ) אשם שמתו בעליו ושביפרו בעליו מ) ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיו לנדבה ר' אליעזר אומר ימותו מ) ר' מ) אליעזר אומר יביא בדמיה עולה והלא אף נדבה עולה היא ומה בין בדברי ר"א לדברי חכמים אלא בזמן שהיא באה מ) עולה סומך עליה ומביא נסכים ונסכיה משלו מ) היה כהן עבודתה ועורה שלו מ) ובזמן שהיא נדבה אינו סומך עליה ואינו מביא עליה נסכים ונסכיה משל ציבור אע"פ שהוא כהן עבודתה מ) ועורה (מ) [ה] משל אנשי משמר: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן אשם בהא קאמר רבי אליעזר ימותו משום דגזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה אבל גבי תמורת אשם ולד תמורתה אימא מ) מודי להו לרבנן ואי אשמעינן התם בהא קאמרי רבנן אבל גבי אשם מ) מודו ליה לר' אליעזר צריכא מ) [ו] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מ) מחלוקת לאחר כפרה אבל לפני כפרה דברי הכל הוא עצמו יקרב אשם אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה ז) (ט) רב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי מ) דאמר ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מ) מחלוקת קודם כפרה אבל לאחר כפרה הוא עצמו קרב עולה והתני רב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי קשיא מ) בעא מיניה רבי אבין בר חייא מר' אבין בר כהנא הפריש נקבה לאשם בנה מהו שיקרב לעולה ותיפשוט ליה מדר' יוסי ברבי חנינא דאמר מ) מודה רבי מ) אליעזר לא שמיע ליה מאי א"ל בנה קרב עולה האי מאי עד כאן לא קאמר רבי מ) אליעזר אלא מפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו אבל גבי אשם דליכא שם עולה על אמו אפילו רבי אליעזר מודה א"ל טעמא דרבי אליעזר לאו משום דשם עולה על אמו אלא משום דחזי להקרבה והא נמי חזי להקרבה איתיביה ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם יביא בדמיהן עולה בדמיהן אין עצמן

דליכא שם אשם על אמו. כ) דלא אשכחן נקבה: **עושה תמורה.** אלמא נחתא לה קדושת הגוף לרעות. לשון ירושלמי נקבות היכי קרבי שלמים גו) הא קדוש גופייהו לעולה כלומר (ג) ובעו רעייה דהא אמרינן (ב"ק דף עח:) אי בעי פטר נפשיה בעולת העוף כלומר כז) **ועוד הא אמר ר' שמעון.** דקדשה לגופה דהא אוקימנא לר"ש לעיל דסבירא ליה כר' אליעזר בן עזריה: **מתני' תמורת אשם.** בין זכר בין נקבה תרעה דהילכתא גמירי לה (לעיל דף ח.) כל שבחטאת מתה באשם תרעה: **ולד תמורה.** כגון אם המיר כז) (הפרים) נקבה לאשמו וילדה: **יציא עולה.** דמותרות לנדבת יחיד אזלי: **והלא אף הנדבה עולה היא.** בניחותא כז) אלא פרוש מפרש ואזיל מאי בייניהו: **כומן שהיא בלא חובה.** שהיא מוטלת על היחיד להקריבה סומך עליה כו': **ואם היה כהן.** אותו כז) שהפרים האשם וכפר באחר ויעתק הראשון לרעייה: **עבודתה ועורה.** של עולה הבאה מן המותר: **שלו היא.** שהוא כז)[עצמו] מקריבה ונוטל את העור ואפי' אינו מאותו כז) משמר המשמרת בשותה שבת דהכי תניא ממין לכהן שבת ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שילה ת"ל ובכל קומץ ובכל מנחת חוטא כז) בב"ק בשילהי הגוזל קמא (דף קט:): **ולא סומך עליה.** דקרבן צבור אין בו סמיכה חוץ מפר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח דגמירי שתי סמיכות בצבור בנמנחות בפרק שתי מדות (דף לב.): **ואע"פ שהכן.** כלומר ואפילו הוא כהן עבודתה ועורה של אנשי משמר אחרי של צבור היא ואין כהן של משמר אחר רשאי להקריב כז) דכתיב [דברים יח] לבד ממכריו על האבות מה לא) [ז] מסרו אבות זה לזה אני בשבתי ואתם בשבתכם [סוכה נו.]: **גמ'** ולריכא. לאיפלוגי בתרתי ר' אליעזר ורבנן: **דאי אשמעינן אשם.** שכיפרו בעליו בהוה קאמר רבי אליעזר ימות משום דגזר אחר כפרה שנתכפר בראשון אי אמרת יביא בדמיו המותר עולה אתי לממר נמי קודם כפרה לא נפל בו מום אחר לא אתי לאתויי בדמיו עולה וקעביד איסורא דכל זמן שלא נתכפר קיימי דמיה לאשם: **אבל אמותר אשם.** דליכא לממר הכי דהא קודם כפרה נמי תמורת אשם לאו להקריבה קיימא דהכי הוא דגמירי לה: **אימא מודה.** רבי אליעזר דרועה. לה ע"א דיוהשע דאי אשמעינן גבי תמורה בהכיא קאמר ר' אליעזר תמות הא וולדותיה משום דאתי לאיתלופי הוא ושתיהן עומדות בהקדש והתמורה אתי

בדבר הבא בעבירה ועוד התני[ד] (ב) רב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי מ) דאמר ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מ) מחלוקת קודם כפרה אבל לאחר כפרה הוא עצמו קרב עולה והתני רב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי קשיא מ) בעא מיניה רבי אבין בר חייא מר' אבין בר כהנא הפריש נקבה לאשם בנה מהו שיקרב לעולה ותיפשוט ליה מדר' יוסי ברבי חנינא דאמר מ) מודה רבי מ) אליעזר לא שמיע ליה מאי א"ל בנה קרב עולה האי מאי עד כאן לא קאמר רבי מ) אליעזר אלא מפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו אבל גבי אשם דליכא שם עולה על אמו אפילו רבי אליעזר מודה א"ל טעמא דרבי אליעזר לאו משום דשם עולה על אמו אלא משום דחזי להקרבה והא נמי חזי להקרבה איתיביה ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם יביא בדמיהן עולה בדמיהן אין עצמן

לטעות ולהחליף הראשון לרעייה והתמורה לאשם הוא שלו וסוף סוף דמיה קרבי לא מיכפת לה (ד) מקריב לה ולעבד תרי איסורי חדא דמקריב התמורה ועוד דמייתי בדמי האשם עולה והוא לא נתכפר עדיין דתמורה לא כיפרה לו כדאמרינן לקמן דאין דבר הבא בעבירה מכפר על מנת ותמורה בלא בעבירה שעבר על לא יחליפנו [ויקרא כז] אבל אשם שכפרו בעליו דלא אתי לאיתלופי דהא אם נמצא ראשון קודם כפרת שני לא מיכפת לן כי קריב והי רועה אימא מודה לה לרבנן כו': **הוא עצמו.** ולד התמורה יקרב אשם אם אבד הראשון: **בעבירה.** ותמורה עבר על לא יחליפנו (ויקרא כז) ולא"ג דתמורת עולה ושלמים קריבה הכהו לאו לכפרה אתיין: (ה) (מ) **ורב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי.** (דף יח:): [ח] **ולד שני אינו קרב.** והאי ולד שני הוא דתמורה קרי וולד הוא דתמורה ומכח אחר אתי: **מחלוקת.** דולד תמורה קודם כפרה דהתם אמר ר"א ימות דאי אמרת יעבה כיון דדמיה קרבי אתי לאיתלופי ולאקרויה לאשם ורבנן אמרי כיון דאיתו גופיה לא אקריב עולה לא אתי לאיתלופי אבל לאחר כפרה דליכא למימר אתי לאיתלופי הוא מ) והולד עצמו יקרב עולה: [יט:] מודה ר"א דר' אליעזר [ט] **ושמעינן מינה דטעמיה דרבי אליעזר גבי ולד** (ו) מפריש נקבה לעולה משום דליכא שם עולה על אמו אבל הכא דליכא שם עולה על אמו **לא: משום דחזי להקרבה.** הולד: **איקיבה.** מתניתין מ) היא תמורת אשם כו': **יציא דבמיהן עולה.** מלתיה דרבי אליעזר נקט:

בלעמא הוא לשון רש"י (ש"מ) **מכ)** דלר"ש (צ"ק) **מג)** ומיהן דצ"ל דלא (ש"מ) **מד)** בפיקרן דפרק. תיפח ל"ל נמתקן (ש"מ)

ל א מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ח:
לא ב מיי' פ"ד מ"ב מ"ב הלכה ד:
לב ג מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יד:
לג ד מיי' פ"ד מהלכות כלי המקדש הלי ז:
לד ה מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז:
לה ו מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה ד:
לו ז מיי' פ"ט שו"ע כס"מ:

מוסף רש"י

תמורת אשם כו' ידעו. דהלכה למשה מסיני הוא כל שבחטאת מתה באשם רועה, ותמורת חטאת מתה (לעיל יח:). **אשם שמתו בעליו ושביפרו בעליו בעליו.** בחטאת, דאילו בחטאת כי האי גוונא מתה, באשם רועה, דהכי גמרינן בהלכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה וכל הרועין למיכן ופלים לנדבה, שכן מלרכו של יהודע הכהן (שבועות יב.). **רבי אליעזר אומר ימותו.** כ"ש אוש לית בה באשם בחטאת לכל דבר אף באשם שחטו אלא לשמו פסול, כפ"ק דזבחים (ב.), וכן לענין שאם נכנס דמו לתיכל פסול (שם) כל לדדיו אל כ"ש היה עושה אשם בחטאת לכל דבר שנאמר (ויקרא ז) בחטאת באשם (פסחים עג.). **יביא בדמיה עולה.** נדבה לעצמו (שם) בעל האשם יביא בדמיה עולה (שבועות יב.).

שינויי נוסחאות

מ) שמעון דאמר לעולתו (ש"מ) נ) אמר לו וכו' כ"ל (מרא"ב) ג) מיכא אליבא נמקק: ד) כ"ש אף לעולתו אין עושה תמורה. עי' גרסת אחרת בהשמטות בסוף המסכת. (ש"מ) ה) ירעה עד שיסתאב כ"ל (ש"מ) ו) ויפלו דמיהם לנדבה (ש"מ) ז) רבי אליעזר אומר יביא בדמיהן עולות (ש"מ) ח) כ"ל ירעה עד שיסתאב וימכר כו' ימות ט) ימותו ורבי אליעזר אומר יביא בדמיהן עולה ואלא אף הנדבה עולה (ש"מ) י) בפסחים עג. ובשבועות יב. איתא ר' יהושע יא) בא חובה סומך. מיכא עולה נמקק (ש"מ) יב) ועורה של אנשי משמר (ש"מ) יג) מודי כ"ל מודה וכן בכל הסוגיא (הגר"א) יד) אשם אימא מודו (ש"מ) טו) לריכא. ל"ל ולריכא דאי אמר תמורת אשם קריבא הו"ל הכא הוא דאלינו משום דאמר לאתויי אבל בתריבא אמר ר' אליעזר בא שמעינן לעולה בלאו אלמא הו"ל מתלבן אבל תמורת אשם מתלבן אימא לא אמר מנא תמורת אשם (ש"מ) טז) אמרו לא שאנו אלא לאחר (ש"מ) יז) מיכא דאמר נמקק (ש"מ) יח) אמרו לא שאנו אלא קודם ע' מיהושים (ש"מ) יט) קשיא. מיכא דאמרי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר ר' אליעזר אמר ר' אליעזר לא שמיע ליה (ש"מ) כ) לא) קפ"ל אליעזר אלא מפרש כו' ר' אליעזר מודה כו' דר' אליעזר (ש"מ) כא) דלא אשכחן אשם נקבה כ"ש בד"ר. כב) שלמים ניקדושין גופייהו לעולה כלומר ותיבעי רעייה (ש"מ) כג) בעולת נקבה דהא דאי אמר כ"ש כ"ל (ש"מ) כד) אם המיר נקבה באשמו וילדה לס"ד. ומס"ד יצמותו המשוי ליה שם חטאת דלמיתה אזלא משום טעמא דמפרש בגמרא סמ"ל. ומס"ד יצא בדמיהן עולה (ש"מ) כו) בניחותא ופרושי קא מפרש (ש"מ) כז) אותו שמותר זה שלו אם הפרים (ש"מ) כח) כגון ממנר אשם בחטאת שבת כ"ל (יעב"ץ) כט) אינו סומך עליה כ"ל (הגר"א) ל) מה מכרו. מיכא מקרו נמקק (ש"מ) לא) כפרה. ס"ל דיקנא ויבא כדמיי עולה וקא עביד כו' (ש"מ) לב) בלחד ל"ק. לד) ע"י בסמעמות כסוף המסכת. לה) רב חנניא (ש"מ) לו) הוא הולד עצמו (ש"מ) לז) ממתני' תמורת אשם. מיכא מתי נמקק (ש"מ) לח) שפיר ולדה קריב אשם. (מרא"כ) לט) אבל לאחר כפרה ד"ה הוא עצמו קרב עולה שהתמורה נמי קאי לעולה ס"ל הס"ד ל"ק, מ) קיימא לעולה, מיכא דמיה קריבה נמקק (ש"מ) מא) אמין אלא דורון בעלמא הוא לשון רש"י (ש"מ) מב) לר"ש (צ"ק) מג) ומיהן דצ"ל דלא (ש"מ) מד) בפיקרן דפרק. מיכא ל"ל נמקק (ש"מ)

הגהות הב"ח

(א) במשנה ועורה של כ"ל ואות מ' נמקק: (ב) גמ' ועוד מתני' ר' חייא לעיוני לר' יהושע: (ג) רש"י ד"ה עושה תמורה וכו' לומר בבעו וכו' בעולת נקבה והבא ודאי אמר ר"ש דקדשה: (ד) ד"ה אימא מודה וכו' לא מיכפת ליה אי לא מקריב: (ה) ד"ה ר' חייא לעיוני לריב"ל: (ו) ד"ה מדר' יוסי וכו' גבי ולד של מפרים:

הגהות הגר"א

(א) גמ' דתניא דשב"א כו'. גי"ס ש"א תמורה ל"ל ל"ל המב"ל ל"ר"ש נקבות היכי קרבי שלמים הא קדים גופייהו לעולה דהא אמרינן אי בעי פטר נפשיה בעולת העוף ל"ל ר"ש ס"ל כו' עד ועוד ואמ"ר הא אמר ר"ש דקדשה לגופה דהא אוקימנא לר"ש כדאמ"ע ל"ל ר"ש ס"ל כו': [ב] מתני' ולדן ולדן. ל"ל ולדה ולדה: [ג] דמיו. ל"ל דמיהן: [ד] וראיא יביא בדמיה. ל"ל ר' אליעזר אומר יביא בדמיהן: [ה] שם משל אנשי. ל"ל אל: [ו] שם בריכא. גירס"א ע"ש דאי אשמעינן גבי תמורה בהכיא קאמר ר"ש ימותו משום דאתי לאתלופי אבל גבי אשם דלא אתי לאתלופי אימא מודה לה אתי לריכא: [ז] רש"י ד"ה ואע"פ מסרו. ל"ל מכרו: [ח] ד"ה ולד שני כו'. וע"ע בתי"ר ל"ה למה אמר ר"ש בדף יח ושל ולד ולד תמורה כו' הא אף ולד עצמו לא קרב. אלא ל"ל דעיקר על ולד: [ט] ד"ה מדר'. ומשעינן כו'. דלכאורה לא מוכח דריב"ח לא קאמר כל דלא אשם דחזי להקרבה אלא אפילו לרבנן דר"ש ולד ראשון נמי אינו קרב כ"ש שני ומותיב מדריב"ל דאמר אפילו לרבנן דאמרי ראשון קרב בשני מודו אלמא שני גרע מראשון אבל לרבא א)לב"ע ולד קרב:

ט) נראה ל"ל דבה ל"ל לדבה דאמר לעיל יח ע"ל דאמרינן דולד עד סוף כל דולד. מוסיף ל"ל דקרב משום דאקרבה בעצמה הוא ע"ש. ולפי ג' ס"ל בשיטה שם יש דגרס דבא ל"ל לגיהנם.

תמורת אשם וכו'. עי' בהשמטות בסוף המסכת. **לריב"ל דאמר ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב.** וולד תמורה נמי כולד שני שאף תמורה עצמה אינה בחזה הקדש. וא"ת ומאי פרוך הא הך דריב"ל הוא לפרושי מילתא דר"ש דתמניתין אבל בפני עליה הסברי דולד ולד קרב [לרבנן דר"א], ואומר הר"מ דמדר"ש נשמע לרבנן [דידיה] דמדקאמר [ר"ש] דלרבנן דר"א ולד קרב אבל ולד לד אינו קרב אלמא אין ולד ולד קרב כולי האי כמו ולד גופיה א"כ אף ה"ס דר"ש כיון דסבר ר"א דולד שלמים יצמות כ"ש ולד תמורה ולקשה **רבא** שתי תשובות בדבר חדא דאין אדם מתכפר בשבח הקדש בדבר הבא בעבירה. דולד זה בא מתמורה שבאה בעבירה דהא כתיב לא ימיר אותו: **ועוד הא תאני רב חנניא.** ברייא פירקין ולד שני אינו קרב והאי ולד תמורה דעצמה הוא ולד ראשון דאתיא מכח הזבח: **אלא אי אתמר הכי אתמר לא שנו.** דפליגי רבנן דר' אלעזר: **אלא לפני בפרה.** דלפני בפרה לא מצי להקריב אם דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה: **אבל לאחר בפרה דברי הכל ולד עצמו קרב עולה.** דעולה לאו לכפרה אתיא: **והא תאני רב חנניא.** לסיועיה דולד שני אינו קרב כלל קשיא: **לא** דברי הכל ולד קרב אשם. אמר רבא כו' בשובות כו'. ועוד הא תאני כו'. אלא אימא יביא בדמיו עולה לנדבת חיוד דולד שני אינו קרב אלעזר סבר לנדבת יחיד אבל לאחר כפרה כו' הוא וחזי להקרבה קא סברי דיקרב עצמו והתנו רב חנניא כו'. אלא אימא יביא בדמיו לבד בנה בה אשם דליכא שם עולה: **ותשוטה** לה מה דעולה לבד בר רב כהנא זו (ר' אבין בר חייא): **ומודי ר' אליעזר.** מאי כלומר מאי אהדדיה רבין בר כהנא: **עד כאן לא קאמר רבי אליעזר** בנה קרב עולה אבל גבי אשם דליכא שם אשם על נקבה מודי דאין בנה קרב עולה: **א"ל שמעת דר' אליעזר** גבי מפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה לאו משום דחזי לבנה הוא וחזי לבנה לעולה:

שיטה מקובצת

בנה קרב אשם. אע"פ שתחלת ההקדש הופרש לשם אשם וכ"ש שלא תקריב עולה שתחלת ההקדש לא היתה עולה. תוס' אחרות: **לא שמע ליה.** כלומר לא סבירא ליה. תוס' אחרות: **א"ל בנה קרב עולה האי מאי וכו'.** נ"ב מאי כלומר מאי אתרא דרבין (לדרבנ) [בר] כהנא. ע"כ לא קאמר ר' אליעזר בנה קרב עולה אלא גבי מפריש לעולה דאיכא שם עולה על נקבה אבל גבי אשם דליכא שם אשם על נקבה מודה דאין בנה קרב עולה, א"ל טעמ' דר' אליעזר, גבי מפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה לאו משום דשם עולה על אמו אלא משום דחזי לעולה דזכר הוא והאי נמי בנה שם אשם דכר הוא וראוי לעולה. הרגמ"ה ז"ל: **אלא משום דחזי להקרבה.** פי' דסבר דאין דיחוי האם חל כלל על הולד. תוס' אחרות: **ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם.** עי' בהשמטות בסוף המס': **תוס' ד"ה ולד שני וכו' ואיהו דקאמר ואפילו לרבנן.** וכן תירץ הר"ר ז"ל בגליון וי"ל דפריך אהא דאמר ד"ה אפי' לר' אליעזר ולרבי אליעזר אפילו לרבנן דר"ש ולד ראשון נמי אינו קרב וכ"ש שני ומותיב מדריב"ל דאמר אפילו לרבנן דאמרי ראשון קרב בשני מודו אלמא שני גרע מראשון אבל לרבא א)לב"ע ולד קרב:

אלו קדשים פרק שלישי תמורה כא.

הוא עצמו. ואע"ג דולד התמורה חזי (ז)להקרבה: **מאי הוי משני ליה.** כלומר מדקאמר משניא לך שיעורי דחיקי בבנאי מכלל דהוה ידע שיעורא אחרינא: **מתני' הרי אלו בכבור ומעשר.** לכל קדושת בכור ומעשר [ב] שלא יעכבו בתעלין לאחר שנפל בהן מום ג) ונפדו:

חוץ מן הבכור ומן המעשר. מפני שאין יז) הנאתן להקדש במכירתם דדמי בכור לכהן ודמי מעשר לבעלים ומשום הנאה דידהו לא מזלזלינן בקדשים (ב) יח): נפל בהן מום בבכור ומעשר אינו יכול להוציאן מקדושה דבבכור כתיב לא תפדה (ג) ובמעשר כתיב לא יגאל [ויקרא כז]: **חוץ מן הבכור והמעשר.** שאין באין לכתחלה מחוצה לארץ כשאר כל הקדשים: **שהבכור והמעשר יש להן פרנסה במקומן.** יש להן תקנה במקומן שירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומם לבעלים ושאר כל הקדשים אע"פ שנפל בהן מום הרי הן בקדושתן ולריך אתה לפדותן ולהעלות דמיהן ולהקריבן והואיל וסופו להקריב דמיהן יעלו הן עצמן ויקרבו יט): **גמ' לא מיתייב.** מלקות משום כל מום לא יהיה כז) בו ע): **ותיבעי בתשיעי של מעשר.** כגון קרא לט' עשירי דקדש ואינו קרב כלאמרינן בשלהי בכורות (דף ס.) **התשיעי.** שלא יקרב וכיון דאינו קרב פשיטא לן דלא מיתייב המטיל בו יא) מום הכא נמי כו': **כן אנטיגנוס ולא קבלו הימנו.** וקשיא אמתני' דקתני אם בלו תמימים יקרבו: **הא ר' שמעאל כו'.** [ג] יג)(כסיפא אתיא): **ג' זקנים.** רבי ישמעאל ור"ע ובן עזאי: בכור ומעשר ובכורים דטעונין הנאת מקום דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו בכורים: **מה בכור אינו נאכל כו'.** כלמפרש לקמיה [ע"ב] דבעי מתן דמים ואימורין למזבח: יד)**בכורים אינן נאכלין אלא בפני הבית.** לכתיב (שם כו) **והנחתו לפני ה' אלהיך** טו): **הנחה.** לפני המזבח דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך: **ולימדך דינא כו'.** למה לי קרא ליהדר דינא ולימא בכור יוכיח ומזבח הדין הלד השוה שבהן שטעונין הנאת מקום ואינן נאכלין אלא בפני הבית אף מי אינו מעשר: **ומאי קסבר.** דפשיטא ליה דבכור אינו נאכל ומעשר שני מספקא ליה: **וקידשה נעשיר לגא.** תרוייהו בכור ומעשר בני הנאה נינהו ויקריבום הואיל והשתא נמי קדושה היא ירושלים להקריב טז): **ואי לא קידשה נעשיר לגא.** ואפילו הכי מספקא ליה ממעשר תיבעי ליה נמי בכור ואמאי ליף מעשר שני מבכור: **נעולם לא קידשה נעשיר לגא.** ולקשיא מאי שנא בכור דפשיטא ליה בכי האי בכור עסקינן שנזרק דמו בפני הבית וחרב כו' וליף בשר מדם דכי היכי דאי הוה בשר לא היה שנזרק אלא קידשה נעשיר לגא בשר נמי לא יאכל:

ואתי

עצמו לא הכא במאי עסקינן כגון שילדה נקבה ועד סוף העולם יז) **לא אוליד חד זכר** [א] **א"ל משנינא שינויי דחיקי בבלאי** יח) **כגון שילדה נקבות עד סוף העולם** יט): **מתני'** כ) **תמורת** א**הבכור והמעשר** ב**ולדן ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו בבכור ובמעשר ויאכלו במומן לבעלים מה בין בכור ומעשר לבין כל הקדשים** ג)**שכל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטין באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר** ד)**ויש להן פדיון** ה**ולתמורותיהן פדיון** ו**חוץ מן הבכור והמעשר** ז) **ובאין מחוצה** ח) **לארץ חוץ** ט**מן הבכור והמעשר** י) **שאם באו תמימים יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים א"ר שמעון** יא**מה טעם שהבכור והמעשר יש להן** יב) **פרנסה ממקומן ושאר כל הקדשים אע"פ** יג**שנולד בהם מום הרי אלו בקדושתן: גמ'** יד**רבא בר רב עוזא בען במערבא המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו מי אמרינן כיון דלא קריבן לא מיחייב או דילמא כיון דקדשו מיחייב א"ל אביי ותיבעי לך המטיל מום בתשיעי של מעשר** טו**אלא מאי שנא תשיעי דלא קמיבעיא לך דרחמנא מעטיה** 1**עשירי להוציא התשיעי ה"נ רחמנא מעטינהו** 2**לא תפדה** יז) **קדש הם** יח) **הם קריבין ואין תמורתן קריבה רב נחמן בר יצחק מתני לה הכי** (יט) **א"ר אחא בריה** כ) **דרב עוזא בען במערבא המטיל מום בתשיעי של מעשר מהו א"ל** כא **ותיבעי לך המטיל מום בתמורת בכור ומעשר אלא מ"ש תמורת בכור ומעשר דלא מיבעיא לך דרחמנא מעטינהו קדש הם הן קריבין ואין תמורתן קריבה תשיעי של מעשר נמי רחמנא מעטיה העשירי להוציא את התשיעי: ואם באו תמימין כו': ורמינהו** כב) **בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו אמר רב חסדא לא קשיא הא ר' ישמעאל הא ר' עקיבא** כג)**דתניא ר' יוסי אומר ג' דברים משום ג' זקנים רבי ישמעאל אומר יכול** כד**יעלה אדם מעשר שני** כה **בזמן הזה ויאכלנו בירושלים ודין הוא בכור טעון הנאת מקום ומעשר טעון הנאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית לא אם אמרת בבכור שכן** כו**טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תאמר במעשר דלא אמרת ביכורים טעונין הנאת מקום ומעשר טעון הנאת מקום מה** כז**ביכורים אין נאכלין אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית מה לביכורים שכן טעונין** כח**הנחה תאמר במעשר דלא תלמוד לומר** 3**ואכלת לפני ה' אלהיך** (כט) **מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך הקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא** כט**למימר מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ומאי קסבר אי קסבר** מ**קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ל"ש בכור ולא שנא מעשר בני הבאה נינהו ואי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה** לא**ולא קידשה לעתיד לבא** לב **אפילו בכור נמי תיבעי לך** לג**לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא והכא במאי עסקינן כגון שנזרק דמו לא בכור בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם לא בר זריקה הוא אתי בשר ליף מדם ואתי**

המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו. בפ' כל המנחות בחוא מלה (מנחות דף ו:): פליגי תנאי במטיל מום בבעל מום איכא למ"ד לוקה ואיכא למ"ד אינו לוקה והך בעיא דהכא לתרוייהו אפילו למ"ד התם לוקה משום דחזיא להקרבה קודם המום אבל הני דלא חזיא לעולם להקרבה לא לקי אי לא שנא ולמ"ד התם אינו לוקה היינו משום דמעיקרא נמי היה בו מום לא אבל הכא דמעיקרא היה בו מום לא שנא: **אי** קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא בכור נמי נייתי. פרש"י בזבחים (דף קז:) דלמ"ד קדשה לעתיד לבא מקריבין אע"פ שאין בית וא"ת והא בעינן מזבח וליכא וי"ל דפריך מבכור שנשחט ומזרק דמו קודם שחרב בית המקדש דומיא דמעשר אלא אכילה לפניהם מן החומה דומיא דמעשר אי נמי י"ל דפריך הכי בכור נמי נייתי וינהוג מזבח יח) ואי קסבר לא קדשה לעתיד לבא בכור נמי מיבעי ה"ג רש"י וקשה דלמ"ד לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ויש לתרץ מיהא קושיא שניה דמיירי הכא יט) במעשר שנזרע קודם שחרב הבית שהיה טעון הבאה בירושלים דבהיא לא אמר דנאכל בכל ערי ישראל:

הכי גרים רש"י לעולם קסבר לא קדשה לעתיד לבא. וקשה דאם כן למה לי האי טעמא דאיתקש בשר לדם מיפוק ליה דנפסל ביוצא דכמי שאין לו חומה דמי ועוד דאמר בזבחים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלין בגיגו קדשים קלים ומפיק ליה מהאי טעמא דאיתקש בשרו לדמו והכא אמר דהן היקשא דבשר לדם הוי למ"ד לא קדשה לעתיד לבא לכן נראה לר"י דה"ג מ' קסבר לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני לא לייתי ובמעשר שנזרע קודם שחרב הבית כדפ"ל וה"ג לעולם קסבר קדושה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ודקשיא לך בכור נמי לייתי הכא במאי עסקינן שנזרק דמו לפני הבית וחרב הבית כו' ואע"ג דאיתמר כל קושיין דלקמן מורי בשלמא בכור שנזרק דמו לפני הבית נאכל אלא בפני הבית כדמפרש גמרא דאיתקש בשר לדם אבל בכורים שהיה להם הנאה לפני הבית אמר מו"ר אין נאכלין אלא בפני הבית ואמר מורי ה"ר מ"ר דשפיר הם נאכלין אפילו בזמן הזה והא דאמר (לא) דאין נאכלין אלא בפני הבית הנאה דבכורים מוכיחין מדפיך עלה מה לבכורים שכן טעונין הנאה והא דמוקי בבכור שנשחט ומזרק דמו לפני הבית המקבלת דבייתה קאי דמקדש מעשר לבכור ומקבלת בכור דומיא דמעשר דאינו אסור אלא בפני הבית מה בכורים אינן נאכלין אלא בפני הבית אלא מיבעיא לך דרחמנא מעטינהו קדש הם הן קריבין ואין תמורתן קריבה תשיעי של מעשר נמי רחמנא מעטיה העשירי להוציא את התשיעי: ואם באו תמימין כו': ורמינהו כ) בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו אמר רב חסדא לא קשיא הא ר' ישמעאל הא ר' עקיבא כא)דתניא ר' יוסי אומר ג' דברים משום ג' זקנים רבי ישמעאל אומר יכול כב**יעלה אדם מעשר שני** כג **בזמן הזה ויאכלנו בירושלים ודין הוא בכור טעון הנאת מקום ומעשר טעון הנאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית לא אם אמרת בבכור שכן** כד**טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תאמר במעשר דלא אמרת ביכורים טעונין הנאת מקום ומעשר טעון הנאת מקום מה** כה**ביכורים אין נאכלין אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית מה לביכורים שכן טעונין** כו**הנחה תאמר במעשר דלא תלמוד לומר** 3**ואכלת לפני ה' אלהיך** (כז) **מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך הקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא** כו**למימר מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ומאי קסבר אי קסבר** מ**קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ל"ש בכור ולא שנא מעשר בני הבאה נינהו ואי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה** לא**ולא קידשה לעתיד לבא** לב **אפילו בכור נמי תיבעי לך** לג**לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא והכא במאי עסקינן כגון שנזרק דמו לא בכור בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם לא בר זריקה הוא אתי בשר ליף מדם ואתי**

שאר קדשים שהוזמנו נמכרים באטליז שהנאתן להקדש קפצי עליהו זבינא ונמכרים ביוקר הס"ל. ומה"ד ויש להם פדיון לשאר קדשים להוציא להולין ליגזז ולעבוד הס"ל. ומה"ד ולתמורתן נמי פדיון לאחר שהוזמנו הס"ל. ומה"ד חוץ מהבכור והמעשר שאע"פ שהוזמנו אינו יכול להוציאו מקדושתן דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל ותמורתן נמי אין להן פדיון הס"ל. ומה"ד שאר קדשים באים מחו"ל דאמרינן במנחות (פנ ע"ב) כל קרבנות הצבור והיחיד באים מחו"ל חוץ מן הבכור והמעשר שאינן באין לכתחילה מחו"ל אבל אם באו תמימים יקרבו ויאכלו במומן לבעלים בכור לכהן ומעשר לישראל: טולם מתני' ר"ש וקא מפקת מה טעם בכור ומעשר לא נאים מתו"ל כשאר קדשים. הס"ל ומה"ד שהכהנים כו' (ש"מ) יט) ויקרבו. פרנסה תקנה בעין דגרסינן (ב"ג יד ע"ב) פרנסה ארון (ש"מ) כ) לא יהיה לא יטיל בו מום הס"ל (ש"מ) כא) כמומו. ולא קרב (ש"מ) כב) מום הואיל ומעטינהו קרא מהקרבה כבר נמי (ש"מ) כג) גי' ר"ש וכולן אתיין בספרי נ"א ולכתחלה דלא יביאו בספרי אייתי טעמא כד) מה בכורים (צ"ק) כה) אלו בכורים (צ"ק) כו) להקריב הס"ל. ומה"ד ה"א מעשר שני לא ליבעי. כלומר כי היכא דפשיטא ליה דאין בכור קרב מעשר נמי אינו נאכל ואמאי מספקא ליה טפי ממעשר. ל"א גרסינן ולא לא קדשה לעתיד לבא ולפ"ש מספקא ליה וכ"ז (ש"מ) כז) מוס ולאו מידי קעביד אבל הכא כו' מס אע"פ שאינו ראוי להקרבה לקי הואיל והפיל בו מום לו ל"ש (ש"מ) כח) כלן הס"ל ומה"ד ולא קסבר (צ"ק) כט) במעשר סחופרס ס"ל. (רש"ש) ל) בזמזם בפ' קדשי קדשים (ש"מ) לא) דאמר אין נאכלין היכא דלא (ש"מ)

(ז) יומא ל. ד"ה אלא. (ח) ר"ה. (ט) ר"ה. (י) ר"ה. (יא) ר"ה. (יב) ר"ה. (יג) ר"ה. (יד) ר"ה. (טו) ר"ה. (טז) ר"ה. (יז) ר"ה. (יח) ר"ה. (יט) ר"ה. (כ) ר"ה. (כא) ר"ה. (כב) ר"ה. (כג) ר"ה. (כד) ר"ה. (כה) ר"ה. (כו) ר"ה. (כז) ר"ה. (כח) ר"ה. (כט) ר"ה. (ל) ר"ה. (לא) ר"ה. (לב) ר"ה. (לג) ר"ה. (לד) ר"ה. (לה) ר"ה. (לו) ר"ה. (לז) ר"ה. (לח) ר"ה. (לט) ר"ה. (מ) ר"ה. (מא) ר"ה. (מב) ר"ה. (מג) ר"ה. (מד) ר"ה. (מה) ר"ה. (מו) ר"ה. (מז) ר"ה. (מח) ר"ה. (מט) ר"ה. (נ) ר"ה. (נא) ר"ה. (נב) ר"ה. (נג) ר"ה. (נד) ר"ה. (נה) ר"ה. (נו) ר"ה. (נז) ר"ה. (נח) ר"ה. (נט) ר"ה. (ס) ר"ה. (סא) ר"ה. (סב) ר"ה. (סג) ר"ה. (סד) ר"ה. (סה) ר"ה. (סו) ר"ה. (סז) ר"ה. (סח) ר"ה. (סט) ר"ה. (ע) ר"ה. (עא) ר"ה. (עב) ר"ה. (עג) ר"ה. (עד) ר"ה. (עה) ר"ה. (עו) ר"ה. (עז) ר"ה. (עח) ר"ה. (עט) ר"ה. (פ) ר"ה. (פא) ר"ה. (פב) ר"ה. (פג) ר"ה. (פד) ר"ה. (פה) ר"ה. (פו) ר"ה. (פז) ר"ה. (פח) ר"ה. (פט) ר"ה. (צ) ר"ה. (צא) ר"ה. (צב) ר"ה. (צג) ר"ה. (צד) ר"ה. (צה) ר"ה. (צו) ר"ה. (צז) ר"ה. (צח) ר"ה. (צט) ר"ה. (ק) ר"ה. (קא) ר"ה. (קב) ר"ה. (קג) ר"ה. (קד) ר"ה. (קה) ר"ה. (קו) ר"ה. (קז) ר"ה. (קח) ר"ה. (קט) ר"ה. (ר) ר"ה. (רא) ר"ה. (רב) ר"ה. (רג) ר"ה. (רד) ר"ה. (רה) ר"ה. (רו) ר"ה. (רז) ר"ה. (רח) ר"ה. (רט) ר"ה. (ש) ר"ה. (שא) ר"ה. (שב) ר"ה. (שג) ר"ה. (שד) ר"ה. (שה) ר"ה. (שו) ר"ה. (שז) ר"ה. (שח) ר"ה. (שט) ר"ה. (ת) ר"ה. (תא) ר"ה. (תב) ר"ה. (תג) ר"ה. (תד) ר"ה. (תה) ר"ה. (תו) ר"ה. (תז) ר"ה. (תח) ר"ה. (תט) ר"ה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתני' לה הכי אמר רבא בריה: (ב) רש"י ד"ה חוץ מן וכו' ומזלזלינן בקדשים הס"ל ומה"כ מ"ה יש להם פדיון אם נפל בהן מום:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ל"ל משניא כו'. ל"ל דגרס"י דעולם מאי הוי משני ליה משני ליה כתם משום דאתי לאלטופי: [ב] רש"י ד"ה הכי. ומעשר הס"ל ומה"ד שלא מנכון: [ג] ד"ה הא. כפיפא כו'. פי' מלמא דר"ע:

רבינו גרשום

הבא במאי עסקינן. דביא בדמיהן כגון דלא חזי להקרבה דנקבה ילדה: **משנינא** לך שינוי דחיקי **בבלאי.** דעיילא פילא בקופא דמחטא אין דמנתיתין בהכי עסקינן דילדה נקבה עד סוף העולם: **ואי לאו שינוי דחיקי** כי האי גוונא מאי הוה יכול לשנויי בה: **הוה יכיל לשנויי.** האי דקתני יפלו דמיהן לנדבה היינו כי ילדה נקבה אבל ילדה זכר יקרב עולה (כדאמינא אנא) כדאמרן: (מתני') **ויאכלו במומן לבעלים.** בלא פדיון בכבור ומעשר שאין בהן פדיון דכתיב בהו לא יפדה ולא יגאל: **שכל הקדשים נמכרים באטליז.** משום דרוחה שלהן להקדש חוץ **מבכור ומעשר** שהנאתן לבעלים הילכך אין מזלזלין בהן: **ובאין מחוצה לארץ לארץ** להקריב חוץ **מן הבכור ומעשר** שאין באין ואף על פי כן **אם באו תמימין** דיעבד בכור ומעשר יקרבו **ואם בעלי מומין** יאכלו לבעלים בלא פדיון: **ואמר רבי שמעון מה טעם.** בכור ומעשר אין באין מחוצה לארץ לכתחילה מפני שבבור ומעשר יש להן **פרנסה במקומן.** שיכול לפרנסן בחוצה לארץ עד שעה שיפול בהן מום קבוע ולאחר שיפול בהן מום יכול לאוכלן בלא פדיון הילכך אין צריך להעלותן: **ושאר כל הקדשים** אין להן פרנסה בחוצה לארץ שיהו ניתרין לאחר בשיפול בהן מום בלא פדיון אלא צריכין פדיון הילכך הרי הן בקדושתן וחמירי מבכור ומעשר הילכך באין מחוצה לארץ: **המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו.** (חומרן) דאמרן המטיל מום (בבהמה) בשאר קדשים עובר משום חמשה לאוין הכי מאי מי **אמרינן כיון דלא קרבי.** דכתיב לא תפדה קדש הם הם קרבין ואין תמורתן קרבין וליף מעשר העברה העברה מבכור והילכך לא מיחייב: **או דלמא** כיון דקדשן.

כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מיחייב: **ותיבעי ליה המטיל מום בתשיעי של מעשר.** דלא קרב כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחר עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו לבעלים והעשירי מעשר והאחר עשר קרב שלמים אבל התשיעי לא קרב אלא מאי שנא כו': **בן** (אטיטס) **אנטיגנוס** העלה בכורות ולא קבלו ממנו אפילו דאיעבד: **לא קשיא.** הא דקתני ואם באו תמימים יקרבו **בר' שמעאל** דמקדש לקמן מעשר שני לבכור אין נאכל אלא בפני הבית מכלל דאפילו בכור חוצה לארץ יאכל לפני הבית: והא דקאמר ולא קבלו ממנו [היינו] **בר' עקיבא** דמקדש לקמן בכור למעשר שני מה מעשר שני אינו בא אלא מן הארץ דכתיב לא תוכל לאכל בשעריך וכו' אף בכור נמי אינו בא אלא מן הארץ: **משום ג' זקנים.** ר' שמעאל ור' עקיבא ובן עזאי. **בכור טעון הבאת מקום.** דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם כו': **מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית.** כשהיה דמו קרב למזבח אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית ובזמן שאין בית אין נאכל (אלא) אפי' בירושלים: **בכורים יביאו** שאין בהן מתן דמים ואימורין וטעונן הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכורים אין נאכלין אלא בפני הבית דכתיב בהו והניחו אצל מזבח: ולמה ליה קרא למילף ליהדר **דינא** וניתי נוליף במה הצד ונימא הכי כיון דאמר מה לבכורים שכן טעונין הנחה נימא בכור יוכיח שאין טעון הנחה אף אני אביא מעשר מה לבכור שכן טעון מתן דמים בכורים יוכיחו וחזר הדין לא ראי הצד השוה כו': **שכן יש בהן צד מזבח** בכורים הנחה ובכור מתן דמים תאמר במעשר שי שאין בה צד מזבח הילכך איצטריך קרא לאקושי למעשר: **ומאי קסבר** ר' ישמעאל **אי קסבר בר' יהושע קדושה ראשונה** שקדישה יהושע **קדשה נמי לעתיד לבוא** (אפילו) לאחר חרבן **אפילו בכור** נמי נייתי השתא בירושלים ויאכלנו שם: **ואי קסבר דלא קדשה.** אפילו מעשר נמי לפשוט ליה דלא נייתי: **אמר רבינא לעולם קסבר קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא.** ודקאמרת אי הכי אפילו בכור נמי ניתי לא מצית למימר הכי **דהא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חרבן הבית וחרב הבית** ועדיין בשרו בשרו קיים. וליף בשרו מדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח היה ובשר מדם דכי היכי דאי לא הוה בשר לא נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני אינו נאכל אע"ג דקדישה נמי לעתיד לבוא ומדמעשר ליף מבכור ק"ו דשאר בכורות ילפי מהאי בכור:

שיטה מקובצת

ר"י **אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בירושלים ויאכלנו בלא פדיון.** דסבר קדושת הארץ לא בטלה וצריך להפריש תרומות ומעשרות תוס' אחרות: **מה בכור אינו נאכל אלא בפני בית כו'.** בסמוך מפרש מ"ש בכור ממעשר משום דיש היקש ואין משיבין על ההיקש: **אי קסבר קדושה ראשונה קדישה לשעתה וכו'.** עי' בהשמטות בסוף המס': רש"ש ד"ה ביכורים אינן נאכלים **אלא בפני הבית דכתיב לפני** ה' אלהיך. גליון וכ"ת למה פשיט טפי בבכורים דאין באין מחו"ל משום דאמרינן פ' לולב וערבה (סוכה מז,ב) בכורים טעונין תנופה בכהן ובבעלים דגמרינן יד יד משלמים: **תוס'** ד"ה ה"נ **רש"** לעולם **קסבר** וכו'. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **אי** לא"ל **לא** קדישה לעתיד לבא. גליון ועוד דאי לא קדשה א"כ פשיטא דמעשר שנזרע קודם (שחרב הבית) לא יוכל לאכלו בירושלים לכן כו':

כא: אלו קדשים פרק שלישי תמורה

נ א מיי' פ"ש מהלכות בכורות הלכה ה:
נא ב מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' יד:
נב ג מיי' פ"ש מהל' בית הבחירה הל' ה ופ"ו מהל' מעה"ק הל' ג:
נג ד מיי' פ"ש מהלכות בכורות הלכה יג:
נד ה מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה ו:
א ו מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ח:
ב ז מיי' שם הל' ח:
ג ח מיי' פ"ש מהלכות תמורה הלכה כ:

מוסף רש"י

מעשר חולין הוא. וכחולין למדין למד מן הגלמד (מכות יפ:). בכל הרואה. בכל מקום שיזכו לראות מעם אם שלה (מגילה פ:). בכור שעברה שנתו. עלומו מתוך שנתו, שנאמר (דברים טו) לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה (ר"ה ה: וכע"ז זבחים כט:). בספרולי המוקדשין. כלומר כפל כו מוס (שם ושם). ויפסל. הואיל ועבר עליו ולא יאיתנו, שהרי אין שנה בלא ג' רגלים כרוב שנים (ר"ה שם). מקיש בכור למעשר. במעשר דגן קא משמעי קרא (שם). מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה. שהרי בשלשי זמן הביעור לעבר כל המעשרות מן הבית ולהשוותם כתכמיד (דברים יד) מקלה אלא שנים תניא (זבחים כט:) אם שהה מעשרותיו אינו לאוצרה ובאים (ר"ה שם). יום אחד משנה זו. כי שוחטו ביום אחרון לשנתו יכול לאוכלו אותו היום ויום המחרת שהוא משנה אניה, הייינו שני ימים (בכורות כז:). יהיה לך כחזה התנופה. בבכור משמעי כשדר ויקח קרא (שם).

הדרן עלך אלו קדשים

ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעלילה ימותו. דהכי הוו מהגך ה' מתות המתות, והגך ג' מתות לעולם כן לפני כפרה כן לאחר כפרה, ולד חטאת דהכי מתה שהרי אינה ראויה לכפרה, אלא הפרישה ומתחילה לכך, ותמורת חטאת שמי לכהני מתה שהרי באה בעבירה, אלא ימיר כמיב, וחטאת שמתה בעליה שמי לכהני מתה דאין כפרה למתים, דמיתתן כיפרה עליהם (מעילה יז). ושאבדה. עד שהוא תמימה ושוב נמצאת והרי היא בעלת מום (שם). אם משכיפרו הבעלים. אם כיפרו הבעלים באחרת, אלא דלו להתכפר בדמי זו שעברה שנתה או שאבדה ונמצאת בעלת מום, תמורת. הואיל ונמצאת בעלת מום, אבל אם נמצאת תמימה קודם כפרה, אע"פ שנתכפרו באחרת אינה מתה אלא תרעה (שם).

מזרח רש"י

מעשר חולין הוא. וכחולין למדין למד מן הגלמד (מכות יפ:). בכל הרואה. בכל מקום שיזכו לראות מעם אם שלה (מגילה פ:). בכור שעברה שנתו. עלומו מתוך שנתו, שנאמר (דברים טו) לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה (ר"ה ה: וכע"ז זבחים כט:). בספרולי המוקדשין. כלומר כפל כו מוס (שם ושם). ויפסל. הואיל ועבר עליו ולא יאיתנו, שהרי אין שנה בלא ג' רגלים כרוב שנים (ר"ה שם). מקיש בכור למעשר. במעשר דגן קא משמעי קרא (שם). מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה. שהרי בשלשי זמן הביעור לעבר כל המעשרות מן הבית ולהשוותם כתכמיד (דברים יד) מקלה אלא שנים תניא (זבחים כט:) אם שהה מעשרותיו אינו לאוצרה ובאים (ר"ה שם). יום אחד משנה זו. כי שוחטו ביום אחרון לשנתו יכול לאוכלו אותו היום ויום המחרת שהוא משנה אניה, הייינו שני ימים (בכורות כז:). יהיה לך כחזה התנופה. בבכור משמעי כשדר ויקח קרא (שם).

הדרן עלך אלו קדשים

ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעלילה ימותו. דהכי הוו מהגך ה' מתות המתות, והגך ג' מתות לעולם כן לפני כפרה כן לאחר כפרה, ולד חטאת דהכי מתה שהרי אינה ראויה לכפרה, אלא הפרישה ומתחילה לכך, ותמורת חטאת שמי לכהני מתה שהרי באה בעבירה, אלא ימיר כמיב, וחטאת שמתה בעליה שמי לכהני מתה דאין כפרה למתים, דמיתתן כיפרה עליהם (מעילה יז). ושאבדה. עד שהוא תמימה ושוב נמצאת והרי היא בעלת מום (שם). אם משכיפרו הבעלים. אם כיפרו הבעלים באחרת, אלא דלו להתכפר בדמי זו שעברה שנתה או שאבדה ונמצאת בעלת מום, תמורת. הואיל ונמצאת בעלת מום, אבל אם נמצאת תמימה קודם כפרה, אע"פ שנתכפרו באחרת אינה מתה אלא תרעה (שם).

שינויי נוסחאות

א) ולפיגי קדשים מהדדי (שם"מ) ב) ל"ל ויכולה ובן לקמן (יעב"ץ) ג) יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו. (עי' בכורות נג.) (שם"מ) ד) גירסת רש"י אינו כן, ה) דלא. ל"ל מה לבכור שכן מלקה מו זמן אכילתו ואכלוי מ"ל (שם"מ) וכ"כ רבינו גרשום וכש"ל. ו) המוקש. ס"ו וקף קשיא ליה בשלמא קדשים קלים בעי למזרק דס אלא מעשר ליתכל בכל הרואה מ"ל ואכלת מ"ל ומעשר לבכור מה בכור אינו נאכל כו' אף מעשר אינו נאכל כו'. מתיבת וכן עד מיבת מהו דתימא נרסם עד כל מיבה קו מלמעלה לכורות כי לפ"ד

ולהו מלפני ה' אלהיך תאכלנו ז) שנה בשנה לימד על הבכור שאינו נפסל משנה לחברתה ולאחרים לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה מאי דרשי ביה מיבעי ליה ח) לכדתניא יום אחד משנה זו ויום אחד משנה אחרת ט) לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד ורבנן י) דנאכל לב' ימים ולילה אחד מנא להו אמר קרא 3 יהיה לך כחזה התנופה:

הדרן עלך אלו קדשים

ולד יא) חטאת ותמורת חטאת יב) וחטאת שמתו בעלילה ימותו ושעיברה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום יג) אם יד) [ב] משכפרו הבעלים תמות טו) ואינה טז) עושה תמורה

לא

(זבחים דף מז.) כחזה ושוק של תודה יז) וכתיב יהיה להוסיף עוד הוייה אחרת כיולא בה והיינו יום ג': הדרן עלך אלו קדשים

ושאבדה ונמצאת בעלת מום. קודם שנתכפר באחרת: **אם ליפרו הבעלים.** אחרי כן באחרת: **תמות.** ואפילו לרבנן דאמרי לקמן [כב:] ופליגי עליה דרבי חנינא בר אבין דאמר אם שיכפרו הבעלים בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצאת בעלת מום יח). ולהכי נקט בעלת מום לרבי מתיבתא הואיל ונמצאת קודם כפרה אפילו שוב באחרת רועה יט):

דבכור תם אינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ואינו נאכל אלא לבהנים ומעשר שני אין בו זמן ונאכל לכל אדם: **ומאי קא קשיא דאמרינן יבול.** כלומר אמאי בו סלקא דעתין דמעשר יאכל בכל הרואה הכי קשיא ליה משום: **דתנן אין בין שילה בו.** דהתם נאכל בכל הרואה משום דכפר היה דלית ליה חומה: **בשלמא בבור בעי חומה.** דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך במקום מקודש: **בבור שעברה שנתו.** דכתב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה וגו': **מה מעשר שני אין נפסל משנה לחברתה.** שבכל זמן יכול לפדותו ולהעלותו: **ותנאי קדמאי ג' זקנים נפקא להון.** דנאכל לב' ימים ולילה אחד מן אך בכור שור וגו' וסמיך ובשרם יהיה דאע"פ שהיא דחויה הא"פ שהיא דחויה חל עליה דין ביחוי של אבודת דסד"א דלא חל כמו שאינו חל על אבודת לילה: **ל"א ואין עושין תמורה.** כשנמצאת תמימה אלא כשנמצאת בעלת מום דכיון דלמיתה אזלא פרחה קדושה מיהו וכן לא מועלין דלא איקרו מקדשי השם: **תוס' ד"ה ממקום שאי אתה מעלה וכו'.** רק קדשך אשר יהיו לך ונדרך תשא ובאת כמה הכתוב מדבר אם בקרבנות א"י הרי כבר אמור ובאת והבאתם אלא אינו מדבר אלא בנדרי חו"ל יכול אף בכור ומעשר ת"ל בדרך קרבנות הבאים בנדר ובנדבה יכול שאני מרציא חטאת ואשם ת"ל קדשיך להביא חטאת ואשם ומאי ראית להרציא בכור ומעשר ולהביא חטאת ואשם אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני חטאת ואשם שאין להם פרנסה במקומן ומרציא אני בכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן, ומאותה דרשה ודאי לא מפקינן אלא שאינו חייב להעלותן לרגל אבל דאיי אם באו יקרבו תוס' אחרות:

ומי ילפינן בקדשים מהדדי. והאמר במס' זבחים בכל התורה למדין למד מלמד חוץ מן מקדשים והאי מעשר ובכור קדשים נינהו ובשרו למוד הוא מדמן והיכא יליף מעשר מבשרו דלמד הוא: **מעשר דגן חולין הוא.** דיכול לחללו ולאוכלו בכל מקום: **הניחא למ"ד בתר למד אולינן.** אי למד קדשים הוא אין למדין מן למד ואי למד חולין הוא למדין מן למד שפיר דמי דהאי למד מעשר חולין הוא: **אלא למאן דאמר בתר מלמד אולינן מאי איכא למימר.** דמלמד היינו בשרו קודש הוא והיכי מצי יליף מן מלמד דקודש: לא הוי הכא למד מלמד: **דבשר דם הדא מיליא.** ומצי יליף מעשר מיניה: **ל"א.** לעולם קסבר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא והכא בבכור שנודע דמו בפני הבית וחרב הבית ונדעיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם אכתי לאחר חרבן כמו שהבשר לאו בר זריקה הוא דליכא בית ההיא זריקה לא חשיבא מידי ואתי בשר יליף מדם מה דם לא חשיבא דזריקתו אף בשר נמי ליה תקנה ואתי מעשר יליף מבכור ומי ילפינן כו'. ולא מיסתבר לו' האי ל"א אלא אמר דקדמייתא עיקר דהכי אשכחן דכתב במסכת מכות (יט.): **בן עזאי אמר יבול יביא אדם מעשר שני.** בזמן ביהמ"ק ויאכלנו: **בכל הרואה.** בכל מקום שיכול לראות משם ירושלים: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** כדתנן ונאכלים בכל העיר לכל אדם. שכן חלקתה בו זמן אכילתו ואוכליו

ואתי מעשר שני ויליף מבכור. כהקשא דואכלת לפני ה' וגו' (דברים יד) דמעשר שני איתקש לבכור וכיון דליכא בכור דפשיטא לו דלא מיתתכלי אלא בפני הבית כגון הא' גמרינן מעשר מיניה: **ומי ילפינן קדשים מהדדי.** כגון הכא דילפת בשר מדם ומעשר מבשר: **והא ל"ר יוחנן כו'.** ומפרש טעמא באיזהו מקומן (זבחים דף מט:): **למד מן הגלמד.** כגון הכא דמעשר למד מבכור ובשר גופיה למד מדם: **חולין הוא.** ולמידין אותו יג): **בפר הגלמד אוני'.** דאם הוא חולין למידין אותו (א) יד) מהמלמד טו): **בפר המלמד.** דם המלמד בעי למיהוי חולין: **מאי איכא למימר.** הא הוי המלמד בכור טז). קשיא לי כיון דלא קידשה לעתיד אמאי מספקא ליה במעשר וכמדומה אני שלשון ירושלמי הכתוב בספריס עיקר וכן קבלתי במס' מכות (דף יט.) אי קסבר קידשה לעתיד לבוא יז) בכור נמי ליבעי ואי קסבר לא קידשה מעשר נמי לא ליבעי לעולם קסבר קידשה לעתיד לבוא והכא דפשיטא ליה בבכור כגון שנזרק דמו בפני הבית כו' ול"ג כיון דאם איתיה לדם לאו בר זריקה הוא כו' אלא ה"ג ואתי בשר וליף מדם מה דמו במזבח אף בשרו במזבח כלומר מה דמו של זה נזרק בזמן מזבח אף בשרו לא יאכל אלא בזמן מזבח ואתא מעשר וגמר מהאי יח) בשר: מעשר דגן אינו בא אלא מן האדר בפ"ק דקדושין בסופו (לו.): **אחה מעלה בכור.** יט) **ובריתא** דלא קיבלו מבית אנטיגנוס ר"ע היא ומתני' רבי ישמעאל היא דלא מייתר ליה האי קרא להך דרשא: **בכל הרואה.** בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים: **ודין הוא.** דאינו נאכל: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** דקדשים נפקלין ביולא: **מה לבכור שכן** כ) **חילקת בזמן אכילתו ואוכליו.** חילקת בזמן אכילתו דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ומעשר שני לעולם וחילקת באוכליו שאינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני לכל אדם: **ומאי קשיא ליה.** לבן עזאי דקאמר יכול כו' כא) ומנא תיתי לך האי דיאכל בכל הרואה דאילטריך קרא להכי: **ובירושלים לפנים מן החומה.** וקשיא ליה בשלמא קדשים קלים בעו מתן דם אלא מעשר ליתכלי בכל הרואה קמ"ל: כב) **ויפסל.** כג) **מהקרבה** הואיל וכתיב שנה בשנה: **שנה בשנה.** כד) **שבע שנים בשמעט: יום אחד משנה זו.** שחטו כמלותו בסוף שנתו וקמ"ל קרא דנאכל אותו יום ויום המחרת שהוא משנה אחרת: **לחזה התנופה.** כה) **דהיינו חזה ושוק של שלמים נאכלין לב' ימים ולילה** כו) **אחד. [ל"ל]** יהיה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה דמסתמא הוי אזלינן לאומרא ואמרינן

ולד חטאת ותמורת חטאת. כל הרואה מה לדמיה גמורה (שם"מ) **[ו]** הואיל ואית בה ריעותא כל כך (שם"מ) **[ז]** ל"ל דרועה (רש"ש)

מהו דתימא ליתאכל מע"ש בכל הרואה קמ"ל. אא"ת מ"מ מאי קשה ליה יכול יותר מקדשים קלים הא אינהו נמי היו נאכלים בכל הרואה, ובספרי (ראה קו) מפורש טעם שהיה מסופק במעשר יותר משאר קדשים לפי שלא חילק בו הכתוב בזמנו ובאוכלים שהוא נאכל בכל זמן ובכל אדם אבל קדשים קלים צריך לאכול לשני ימים לכך היה יודע שאין להקל. תוס' אחרות: **יכול יהא בכור שעברה שנתו בספרולי המוקדשים ויפסל.** לפי שנאמר בבכור לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. תוס' אחרות: **ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא משנה לשנה מנא להו.** גליון תימה מהיקשא דאין היקש למחצה ד"ל כיון שיש קרבן פסול אם עברה שנתה ס"ד דנילף מינה קמ"ל: **שנאכל לשני ימים ולילה אחד.** דסד"א כיון דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה נלמוד מחזה ושוק של תודה קמ"ל דהוי כחזה ושוק של שלמים. ועכ' עליו ולא יאיתנו, שהרי אין שנה בלא ג' רגלים כרוב שנים (ר"ה שם). מקיש בכור למעשר. במעשר דגן קא משמעי קרא (שם). מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה. שהרי בשלשי זמן הביעור לעבר כל המעשרות מן הבית ולהשוותם כתכמיד (דברים יד) מקלה אלא שנים תניא (זבחים כט:) אם שהה מעשרותיו אינו לאוצרה ובאים (ר"ה שם). יום אחד משנה זו. כי שוחטו ביום אחרון לשנתו יכול לאוכלו אותו היום ויום המחרת שהוא משנה אניה, הייינו שני ימים (בכורות כז:). יהיה לך כחזה התנופה. בבכור משמעי כשדר ויקח קרא (שם).

הדרן עלך אלו קדשים

ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעלילה ימותו. דהכי הוו מהגך ה' מתות המתות, והגך ג' מתות לעולם כן לפני כפרה כן לאחר כפרה, ולד חטאת דהכי מתה שהרי אינה ראויה לכפרה, אלא הפרישה ומתחילה לכך, ותמורת חטאת שמי לכהני מתה שהרי באה בעבירה, אלא ימיר כמיב, וחטאת שמתה בעליה שמי לכהני מתה דאין כפרה למתים, דמיתתן כיפרה עליהם (מעילה יז). ושאבדה. עד שהוא תמימה ושוב נמצאת והרי היא בעלת מום (שם). אם משכיפרו הבעלים. אם כיפרו הבעלים באחרת, אלא דלו להתכפר בדמי זו שעברה שנתה או שאבדה ונמצאת בעלת מום, תמורת. הואיל ונמצאת בעלת מום, אבל אם נמצאת תמימה קודם כפרה, אע"פ שנתכפרו באחרת אינה מתה אלא תרעה (שם).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתר למד וכו' אותו הס"ל ותיכת מהמלמד ליתא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' שבק. גירס"י חלקת בזמן אכילתו ואוכלוי מ"ל. עטין ממן עד לגא ל"ג רש"י: [ב] שם משכיפרו. גירס"י מיפרו: [ג] תד"ה ולד. לכ"ע כו'. וי"ע דא"כ למקמן ליכא אלא ד' חטאות (עי' תוס' מעילה י' ב סד"ה ולד):

רבינו גרשום

ומי ילפינן בקדשים מהדדי. והאמר במס' זבחים בכל התורה למדין למד מלמד חוץ מקדשים והאי מעשר ובכור קדשים נינהו ובשרו למוד הוא מדמן והיכא יליף מעשר מבשרו דלמד הוא: **מעשר דגן חולין הוא.** דיכול לחללו ולאוכלו בכל מקום: **הניחא למ"ד בתר למד אולינן.** אי למד קדשים הוא אין למדין מן למד ואי למד חולין הוא למדין מן למד שפיר דמי דהאי למד מעשר חולין הוא: **אלא למאן דאמר בתר מלמד אולינן מאי איכא למימר.** דמלמד היינו בשרו קודש הוא והיכי מצי יליף מן מלמד דקודש: לא הוי הכא למד מלמד: **דבשר דם הדא מיליא.** ומצי יליף מעשר מיניה: **ל"א.** לעולם קסבר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא והכא בבכור שנודע דמו בפני הבית וחרב הבית ונדעיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם אכתי לאחר חרבן כמו שהבשר לאו בר זריקה הוא דליכא בית ההיא זריקה לא חשיבא מידי ואתי בשר יליף מדם מה דם לא חשיבא דזריקתו אף בשר נמי ליה תקנה ואתי מעשר יליף מבכור ומי ילפינן כו'. ולא מיסתבר לו' האי ל"א אלא אמר דקדמייתא עיקר דהכי אשכחן דכתב במסכת מכות (יט.): **בן עזאי אמר יבול יביא אדם מעשר שני.** בזמן ביהמ"ק ויאכלנו: **בכל הרואה.** בכל מקום שיכול לראות משם ירושלים: **מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה.** כדתנן ונאכלים בכל העיר לכל אדם. שכן חלקתה בו זמן אכילתו ואוכליו

ואתי מעשר שני ויליף מבכור ומי ילפינן א) קדש מהדדי **והא"ר** ב) יוחנן כל התורה כולה למדין למד מן הלמד חוץ מן הקדשים שאין למדין למד מן הלמד ג) מעשר חולין הוא הניחא למאן דאמר בתר למד אזלינן אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר בשר ודם חדא מילתא היא ר"ע אומר ד) יכול יעלה אדם בכור מחוצה לארץ לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקריבנו ת"ל 1 ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ה) ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך א ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור בן עזאי אומר יכול ו) מעלה את מעשר שני ויאכלנו בכל הרואה ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה מה לבכור שכן [א] ז) טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תאמר במעשר דלא ח) ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה מאי קשיא ליה דקאמר יכול אמרת הואיל ט) ותנן אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה י) ובירושלים לפנים מן י) החומה יא) (וכן) קדשי קדשים יב) לפנים מן הקלעים מהו דתימא יג) בירושלים ליתי מעשר שני בכל הרואה קמ"ל: יד) אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשין ויפסל תלמוד לומר מעשר דגנך ותירושך ויצהרך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה אף בכור יא) אינו נפסל משנה לחבירתה יב) ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא משנה לחבירתה מנא להו נפקא להו 2 מלפני ה' אלהיך תאכלנו יז) שנה בשנה לימד על הבכור שאינו נפסל משנה לחברתה ולאחרים לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה מאי דרשי ביה מיבעי ליה יח) לכדתניא יום אחד משנה זו ויום אחד משנה אחרת יט) לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד ורבנן כ) דנאכל לב' ימים ולילה אחד מנא להו אמר קרא 3 יהיה לך כחזה התנופה:

הדרן עלך אלו קדשים

ולד כא) חטאת ותמורת חטאת כב) וחטאת שמתו בעלילה ימותו ושעיברה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום כג) אם כד) [ב] משכפרו הבעלים תמות כה) ואינה כו) עושה תמורה

לא

(זבחים דף מז.) כחזה ושוק של תודה כז) וכתיב יהיה להוסיף עוד הוייה אחרת כיולא בה והיינו יום ג': הדרן עלך אלו קדשים

ושאבדה ונמצאת בעלת מום. קודם שנתכפר באחרת: **אם ליפרו הבעלים.** אחרי כן באחרת: **תמות.** ואפילו לרבנן דאמרי לקמן [כב:] ופליגי עליה דרבי חנינא בר אבין דאמר אם שיכפרו הבעלים בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצאת בעלת מום כח). ולהכי נקט בעלת מום לרבי מתיבתא הואיל ונמצאת קודם כפרה אפילו שוב באחרת רועה כט):

דבכור תם אינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ואינו נאכל אלא לבהנים ומעשר שני אין בו זמן ונאכל לכל אדם: **ומאי קא קשיא דאמרינן יבול.** כלומר אמאי בו סלקא דעתין דמעשר יאכל בכל הרואה הכי קשיא ליה משום: **דתנן אין בין שילה בו.** דהתם נאכל בכל הרואה משום דכפר היה דלית ליה חומה: **בשלמא בבור בעי חומה.** דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך במקום מקודש: **בבור שעברה שנתו.** דכתב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה וגו': **מה מעשר שני אין נפסל משנה לחברתה.** שבכל זמן יכול לפדותו ולהעלותו: **ותנאי קדמאי ג' זקנים נפקא להון.** דנאכל לב' ימים ולילה אחד מן אך בכור שור וגו' וסמיך ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין ואמרינן במס' בכורות (כז:) ואימא כחזה ושוק דתודה דאין נאכל אלא ליום ולילה להכי הדר כתב בסיפיה לך יהיה דאוסיף לך הכתוב הוייה אחרת יום ולילה אחד:

ולד חטאת. **ושעיברה שנתה או שאבדה.** אם לא הספיק להקריבה עד שעיברה שנתה או עד שאבדה ונמצאת בעל מום או עד **שכפרה בעליה באחרת** בין זו ובין זו תמות: **ואין עושין תמורה.** זו שנמצאת דלא קדשה קדושת הגוף (ולא) [אלא] קדושת דמים:

שיטה מקובצת

מהו דתימא ליתאכל מע"ש בכל הרואה קמ"ל. אא"ת מ"מ מאי קשה ליה יכול יותר מקדשים קלים הא אינהו נמי היו נאכלים בכל הרואה, ובספרי (ראה קו) מפורש טעם שהיה מסופק במעשר יותר משאר קדשים לפי שלא חילק בו הכתוב בזמנו ובאוכלים שהוא נאכל בכל זמן ובכל אדם אבל קדשים קלים צריך לאכול לשני ימים לכך היה יודע שאין להקל. תוס' אחרות: **יכול יהא בכור שעברה שנתו בספרולי המוקדשים ויפסל.** לפי שנאמר בבכור לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. תוס' אחרות: **ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא משנה לשנה מנא להו.** גליון תימה מהיקשא דאין היקש למחצה ד"ל כיון שיש קרבן פסול אם עברה שנתה ס"ד דנילף מינה קמ"ל: **שנאכל לשני ימים ולילה אחד.** דסד"א כיון דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה נלמוד מחזה ושוק של תודה קמ"ל דהוי כחזה ושוק של שלמים. ת"א: **דרבנן דנאכל לב' ימים ולילה אחד.** ס"א נפקא להו לשני ימים ולילה מן לך יהיה הוסיף לך הכתוב הוייה אחרת. ורבנן דרשי ליה בהכתיב (נז. ב. ועי' בכורות כח,א) מיהיה לך הוסיף לך הכתוב הוייה אחרת כזו, פי' כחזה התנופה ר"ל של תודה, ומיהו הכתוב הוסיף לך עוד זמן אחר כראשון דהיינו יום אחד כיוצא בו. תוס' אחרות: **ושאבדה ונמצאת בעלת מום וכו'.** ה"א אבדו וכפרו בלא נמצאת בעלת מום מתה והא דנקט בעלת מום משום דבלא מום לא היתה מתה אליבא דרבנן דרבי אא"כ נמצאת לאחר כפרה אבל כשנמצאת בעלת מום דאיכא תרתי לריעותא חדא דאבדה ועוד דהיא בעלת מום אז היא מתה אפילו נמצאת קודם כפרה ואפילו לרבנן כל פי' הקונטרס. ולא נהירא לר"י דאמר בגמרא אבידת לילה לא שמיה אבודה פי' כיון דבההיא שעתא דנאבדה אינה ראויה להקרבה אין דיחוי של אבודה חל על דיחוי של לילה אלמא דאדרבה כשיש עליה דיחוי אחר מעכב דיחוי של אבודה לחול, ועוד דבגמרא דייק מסיפא דמתני' כרבנן ולפי"ז נידון מהך רישא דהא ע"כ כרבנן דאי כרבי למה נקט נמצאת [בע"מ], ועוד למ"ד בגמ' הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה **בספולי המוקדשים ויפסל.** לפי שנאמר בבכור לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. תוס' אחרות: **ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא משנה לשנה מנא להו.** גליון תימה מהיקשא דאין היקש למחצה ד"ל כיון שיש קרבן פסול אם עברה שנתה ס"ד דנילף מינה קמ"ל: **שנאכל לשני ימים ולילה אחד.** דסד"א כיון דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה נלמוד מחזה ושוק של תודה קמ"ל דהוי כחזה ושוק של שלמים. ת"א: **דרבנן דנאכל לב' ימים ולילה אחד.** ס"א נפקא להו לשני ימים ולילה מן לך יהיה הוסיף לך הכתוב הוייה אחרת. ורבנן דרשי ליה בהכתיב (נז. ב. ועי' בכורות כח,א) מיהיה לך הוסיף לך הכתוב הוייה אחרת כזו, פי' כחזה התנופה ר"ל של תודה, ומיהו הכתוב הוסיף לך עוד זמן אחר כראשון דהיינו יום אחד כיוצא בו. תוס' אחרות: **ושאבדה ונמצאת בעלת מום וכו'.** ה"א אבדו וכפרו בלא נמצאת בעלת מום מתה והא דנקט בעלת מום משום דבלא מום לא היתה מתה אליבא דרבנן דרבי אא"כ נמצאת לאחר כפרה אבל כשנמצאת בעלת מום דאיכא תרתי לריעותא חדא דאבדה ועוד דהיא בעלת מום אז היא מתה אפילו נמצאת קודם כפרה ואפילו לרבנן כל פי' הקונטרס. ולא מקבלינן אלא שאינו חייב להעלותן לרגל אבל דאיי אם באו יקרבו תוס' אחרות:

לא נהנין. מדרבנן: ולא מועלין. יז) דאם נהנו פטורין מקרבן מעילה דכיון דלא היא ולא דמיה קריבין אחזא קדושתה: ואם עד שלא הפרו הבעלים. אתרוייהו קאי כלומר כל זמן שלא הפרו הבעלים שלא רצה להתכפר באחרת יח) תרעה עד שתשתאב בו'. ואעיבורה שנתה קאי ולא אאותה שאבדה ונמצאת בעצת מוס דהא מסאבא וקיימא כל"ל: (ג) ד"ה ובמה כולהו וכו' מתניתין. ס"ג בדף ח': (ד) ד"ה ומאי כולהו וכו' לאו שמה אחוה ולר' דאמרינן לעיל: (ה) ד"ה אמר לך רבא ולאי היכא דאיכא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעה כ' ל"ה לעה כ' ומתניתין. ס"ג בדף ח': (ב) ד"ה עבדה שנתה ואבדה וכו' תרעה הך דעבדה. ס"ג דבעלת מוס מסאבא וקיימא כל"ל: (ג) ד"ה עבדה וכו' מתה. ס"ג וכן פירש רש"י במתניתין דעמוד ב': (ד) ד"ה ומאמר רבא וכו' לאו שמה אחוה ולר' דאמרינן לעיל: (ה) ד"ה אמר לך רבא ולאי היכא דאיכא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מ"ט כו'. גירס"י הדדי אלא פליגא לה ריש"ל כו': [ב] שם אלא אמר רבא כו'. ושוה אבדה בתמצא משום דעבדה שנתה מיירי לפיוט קודם לאבדה ובעל מוס אח"כ: [ג] רש"י ד"ה מ"ל כו'. עי' תוס': שהקשו עליו ועוד קשה דא"כ הו"ל להקשות על מתני' ועוד הל"ל על ל"ל. ול"ע דה"מ ה"ל דעבדה כו' פי' וגם נאבדה וקתני דמתה אפי' קודם כפרה. דקאמר וכשהוא מתכפר כו' ומתניתי' ואם עד אלא כו':

רבינו גרשון

לא נהנין בה מדרבנן: ולא מועלין בה מדאוריתא: אם עד שלא פרו הבעלים. עיברה שנתה או נמצאת ורוצין להתכפר בדמיהן אותה שעיברה שנתה תרעה עד שתשתאב ותימכר. ואותה שהיא בעלת מום תימכר לאלתר: ועוד שיש תמורה. כיון דיש בה קדושת דמים ומועלין בה נמי: מ"מ לא תני לה בולה מתניתין בהדדי. לכולה חמש חטאות המיתות בהדדי אלא פליג ותני לה לחלק לחוד דימומו ולתרי לחוד: משום דרישא הני תלת קמאי פסיקא ליה דבין לפני כפרה ובין לאחר כפרה מיתות: סיפא לא פסיקא ליה. דהא לפני כפרה ירנו: ומאי טעמא תני לה בתמורה. דקאמר ורעוש תמורה והדר תני מועלין בה משום אגב דקאי בתמורה ואידי דתנא תמורה תנא מועלין בה והתם במס' מעילה איכא פירקא דמתחיל נמי ולד חטאת כו': ואידי דהתם תני מעילה תנא נמי התם דתמורה: חטאת שעיברה שנתה. אע"ג דקיימא בעזרה רואין אותה כאילו עומדת בבית הקברות. מה התם לא מצי כהן אזיל לאייתויי אף הכא נמי לא חזיא להקרבה אלא תרעה: אם משכיפרו הבעלים תמות. משמע דקאמר נמי אשעיברה שנתה: אי הכי אימא סיפא כו'. [אמר לך ריש לקיש כי קתני תמורה אאבדה ונמצאת בעל מום ולא אעיברה שנתה:] ואי בעל מום. למה לי תרעה אלא אעיברה שנתה קאמר תרעה מדהא קא מיירי בעיברה שנתה אף משכיפרו בעלים תמות נמי מיירי בעיברה שנתה ולקשיא לריש לקיש: אמר רבה תני הכי אם עיברה שנתה או אבדה ונמצא בעל מום עובר (או אבדה) ושאבדה ונמצאת בעלת מום קבוע אם משכיפרו בעלים תמות. דהכא איכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצ' בעל מום הלכך תמות ולא קשיא סיפא נמי דכולה בחדא [אירע] (אידי ואיהיא ואיהי): תרעה עד שתשתאב. במום קבוע: דא"ל. דבבעלת מום עובר קא מיירי אמאי קתני תרעה ישמור עד שיעשה מום קבוע (אידי) בעי למיתנא: ועוד. כיון דההיא שעיברה שנתה אם משכיפרו

א) [מעילה יח. ע"ש], ב) פסחים נ:, יומא סו., ג) [פסחים נ:], ד) יומא סב. שבועות יב. [לקמן כג.], ה) [יומא סד.],

---

(ו) ד"ה ומאי מ"ל כו' ל"ה לעה כ' ומתניתין. ס"ג בדף ח': (ז) ד"ה ומאי מ"ל כו' ל"ה לעה כ' ומתניתין דעמוד ב': (ח) ד"ה ומאי מ"ל כו' ל"ה לעה כ' ומתניתין דעמוד ב': (ט) ד"ה אמר לך רבא ולאי היכא דאיכא:

בהבעלים לא תמות אא"כ אבדה ונמצאת בעלת מום לחוד למאי הלכתא קתני לה א"כ (לעיברה) דעבדה שנתה. ל"א ותוב כי קתני תמות אאבדה ונמצאת בעלת מום ולא אאעיברה שנתה א"כ למה תנייה לעיברה שנתה בין הני דמתניתין אלא אמר רבא הכי קתני (הכי נמי) שעיברה שנתה ואבדה וכן נמי היא דאבדה ונמצ' בעל מום אם משכיפרו הבעלים תמות דאית בכל חדא תרתי לריעותא ולא קשיא לריש לקיש והאי דקתני אם עד שלא כיפרו תרעה אעיברה שנתה לחוד קאי ולא אאבדה ונמצא בעל מום: ומי אמר רבא הכי. דשעיברה שנתה ואבדה דשמוס הכי תמות משום דאבדה: והאמר רבא אבודה לא שמה אבוד. דלא מיפסלה באבידה דלילה משום דלילה לאו זמן הקרבה וכן נמי כי אבדה לאחר שעיברה שנתה דלא חזיא לה מיפסל לה באבידה: קסבר רבא לא דמיא דאבודה דלילה לחכי לא שמה אבודה דאותה אבודה דלילה לא חזיא לא לקדושת הגוף ליקרב עצמה בלילה ולא לקדושת דמים למוכרה ולהביא אחרת תחתיה בלילה אבל שעיברה שנתה ואבדה ונמצא נהי דלקדושת הגוף ליקרב עצמה דהא עיברה שנתה לא חזיא לקדושת דמים למוכרה ולהביא בדמיה אחרת חזיא וכיון דבשעת אבידה חזיא לקדושת דמים הלכך פסלה לה אבדה ותמות: תנן בבכורות יומא. מת אחד מן השעירים עד שלא הגרילו עליהן יביא אחד ומזווג לו ואם משהגרילו יביא שנים אחרים ויגרול עליהן ואיאמר אם של שם מת זה שעלה עליו יתקיים תחתיו ואם של עזאזל שם כו'. עד והשני ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה. כדאמר לעיל בפ' יש בקרבנות: וא"ר יוחנן. התם בעלי חיים שהיו ראויין ולא אירע בעצמן פסול נידחין מהקרבה וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר שלא מת אחד מהן ואידך קמא שמת חברו כיון דעבר זמנו דנתכפרו באחר הוה ליה כי עיברה שנתה: ומעמא דציבור דרועה הא דיחיד מתה. וקשיא לרבא דאמר שעיברה שנתה ואבדה אם נמצא עד שלא כיפרו הבעלים תרעה והא הכא דאיתיה להאי קמא דקאי עד שלא כיפרו הבעלים ומעמא דציבור הוא הא דיחיד מתה: אמר לך רבא דחויין לחוד. הא משום הכי הוה מיית אי הוה דיחיד דדחוי הוא לגמרי מהקרבה: ואבודין לחוד: דלא מסח דעתיה מיניהו דסבר דאבודה בי מצעי בי מצעי קאי הכא והכא אבל ונמצא בעל מום לא מצי לומר דקאי אתרוייהו דאי במום קבוע מאי תרעה ואי במום עובר ישמור מבעי ליה: ואי תנא נבי בעלת מום וכו'. עי' בהשמטות בסוף המסכת.

מוסף רש"י

לא נהנין. מסם לכתמילה הואיל וקדושין הוו ואם נהנין אין מועלין בהן מדאוריתא אלא מדרבנן ואינו משלם אלא קרן בלבד (מעילה ה:). ואם עד שלא כיפרו הבעלים. בהתחלת שיעיר בעלת מום הואיל ומשתאבת ואיכא לאוקמי דלא מיתה אלא מתוך שהיא בעלת מום הואיל ומשתאבת ואיכא לאוקמי, מתכר לגאלתה ויביא בדמיה תמות אחת ואותה שעברה שנתה תרעה עד שתשתאב כו' (שם). ועושה תמורה ומועלין בה. הואיל וקדושה קדושת דמים בה. (שם). רישא פסיקא ליה. דלעולם יתוסו, דתמי הפלגה מיכא לפלוגי ברישא, התם ליכא למימר כיפרו ולא כיפרו, דולד חטאת ותמורה חטאת אינהו גופייהו לא הוו חטאת, וחטאת שמתו בעליה נמי מא מתו להו בעליה, אבל בסיפא איכא לפלוגי (שם יא.). רואין אותה. בכל מקום שהיא, כאילו עומדת בבית הקברות. שאין הכהן יכול ליקרב אליה, אבל כל מחטאות המתות היא אלא שאינה קריבה, הלכך רועה עד שיפול בה מום ומיתכר (יומא סו. ובגי"ז פסחים נז.) ויפלו דמיה לנדבה לשופרות שמתו עליהן נדבה, ומקיימים בה את המזבח, זה מדלהו של יהודע הכהן במסכת תמורה (כב.): שכל מותר חטאת ואשם נקרן המזבח מון מחטאות מתות שהן הלכה למשה מסיני (פסחים שם). אבידה דלילה. אבידת לילה והפרים אחרת המתה בלילה ומגאלת לאוד הבוקר, לא שמה אבידה. אפילו לרבי (לקמן ע"ב) לא לאיתה אחזא אלא לגרעיה הואיל ולילה לאו שעת הקרבה היא (פסחים שם). השני ירעה עד שיסתאב. במסכת יומא (סב.) גבי שני שעירי יום"כ שמת המשלח והולכו לבית אין שעירים אחרים ומגאלו שני לשם, אחד מזוג לאשון ואחד מזוג שני, אחד יקרב לשעיר הנעשה בפנים והשני ירעה ויפלו דמיו לנדבה, (שבועות יב. ובגי"ז יומא שם) וכן לא של שם מת והרי יש כאן שנים לעזאזל, אחד שמתה והשני ירעה (יומא שם). שאין חטאת הציבור מתה. לכי גמירי מתם חטאות ביחיד גמירי, ונעמא מפרש בסוגיות (ו.) ובתמורה (עו.). מה מלינו ולד חטאת ותמורה חטאת ואחטאת שמתו בעליה אלא ממגאלה בלבור, אף חטאת שבכהו בעליה, ואע"פ שאפשר לרוות בלבור לא נאמרה אלא ביחיד (יומא שם).

שינויי נוסחאות

א) נהו בולהו נבי הדדי אלא פליג דהו ריש"ל (שו"מ) ב) ולמה לי (שו"מ) ג) גי' ל"ק ואידי דתנא נבי תמורה דעולה תנא נמי נבי מעילה תמורה. ד) נבי מעילה תנא (שו"מ) ה) תמורה. גירסת פ"י ומאי טעמא תני לה בתמורה והדר תני לה במעילה משום דקאי בתמורה קא תנא תמורה ואידי בתמורה תנא נמי מעילה וכי קאיים מעילה קאי ואידי דתני לה בתמורה דקאי בתמורה תנא נמי מעילה (שו"מ) ו) כאילו היא עומדת. עי' בהשמטות בסוף המסכת (שו"מ) ז) תנן ושעיבורה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם כיפרו בעלים תמות מיומה דל"ל כו' כי קתני תמות אאבדה כו' (שו"מ) ח) מוס אי הכי כו' והשלר נמקקן (שו"מ) ט) קתמר או אבדה (שו"מ) י) קתני. ל"פ ומוס כי קתני תמות על אבודה ונמצאת בעלת מוס ההיא תמות אי הכי מה בעבר בתמורה דמיה בעבר בתמורה דמיה בעבר בתמורה דמי

אפי׳ אבודה דיממא נמי דאמרי רבנן אבודה בשעת הפרשה רועה. ואם תאמר ליימא דלרבי אבא איצטריך לאמר לקמן (כג.), הכל מודים בנתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה [ג] ואיצטריך רבנן לאשמועינן דאבודה לילה ונתכפר בשאינה אבודה אבודה אינה מתה הא דיממא כה״ג מתה וצריך לומר דהאי [ג] שיטה ליתא ליה דרבי [ד] אבא [ה]ה״ג איכא סוגיות בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף לז.).

[1] דלא מיתוקמי כרבי אבא:

גופא אבודה גיזה. קס״ד דלא היתה אבודה אלא בלילה ובעולת השאר נמצאת ולא משכחת לה דתיהוי אבודה בשעת הפרשה דהא בלילה לא קריבה חברתה: **אפילו אבודה יום נמי.** שנמצאת קודם כפרת חברתה: **דהא אמרי רבנן.** במתני׳ [ו] אבודה בשעת הפרשה כלומר בשעה שעדיין חברתה שהפרישה תחתיה מופרשת ועומדת שלא קריבה קודם מציאתה כל זו רועה דקתני וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו הבעלים: **אלא איכא דרבי.** דאמר תמות וקמ״ל דבא דעד כאן לא קאמר רבי כו׳ דרעיה אזלא הואיל ואי נמי קיימא לקמן לא מצי לאקרובה בלילה לאו אבודה היא: **בשעת הפרשה.** שאבדה בלילה ושוב לא נמצאת עד שנתכפר באחרת: **עיקר** [יא] **אבודה.** תחילת אבידתה: **נקטינן אבודה.** בשעת הפרשה מתה: **ולא גנובה.** ואם [ז] המחזיק לו לאחר כפרה רועה ויפלו דמיה לנדבה: **אחת בעדרו.** שנתערבה לו בעדרו אע״ג דקא חזי לכולהו הואיל ואינו מכיר בה אלא לאחר כפרה הויא אבודה: **ואפילו אחת.** של חטאת באחת של חולין: **אכל אכראי.** שהלכה למדברות ונתערבה בבהמות של אחרים [ב] ואותן אחרים עצמן אינם מכירין בה אפילו הכי כיון דאיכא דחזי לה לאותן אחרים חזי לה ואע״ג דאין מכירין אותה לא הויא אבודה: **ולא שכן אכראי דלא קא חזי לה.** איהו לגמרי: ל״א **אכל בעדר דקחזי לה.** דהא חזי להו איהו לכולהו אע״ג דאין מכיר בה לא הויא אבודה כלל: [ג] **ופליגי.** כלומר שיפרישנו מהן לאחר זמן כשיכירנה: **דלא קא ידע.** שאינו מכיר אי זו היא מיבעי ליה [ע״כ ל״א]: **אבודה** [יב] **בכום.** אבודה בשעה שדם חברתה בכום שאבדה והפרישם אחרת ושחטה וקיבל דמה ובעודו דם בכום נמצאת זו: **תאמר אבודה בשעת הפרשה.** כלומר שנמצאת בעוד שחברתה קיימת מתה וכל שכן הכא שנשחטה כבר [יג] ואיכא למימר כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולכאבודה בשעת כפרה דמיא: **לי אמרו רבנן אבודה בשעת הפרשה רועה.** ואפי׳ נתכפרו הבעלים שוב באחרת הני מילי שנמצאת קודם שנתקבל דמה של חברתה בכום אבל הכא כו׳: **לעולה אגיא דרבי.** ולאו בשחי בהמות מיבעי ליה אלא בבהמה אחת שקבל את דמה בשני כוסות: **ואחד האחד.** בשעת זריקת חבירו: **אגיא** [ד] **דתמן דתמר.** במסכת יומא בפרק הוליכו לו (ה) [יד] בכום אחד עושה את חבירו דיחוי דחטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן מן [יה] האחת ארבע מתנות כדין חטאת עשאן נאלו דחויין ושיריו נשפכין ליסוד והן נשפכין לאמה [יו] (דהא איתכשר בארבע מתנות [יז]אבל הכא דאבד האחד) לא תיבעי לך דוחאי קסולה החטאת דהתם דכולהו לקמן הוא דהוי הזמה כשר אע״ג דהג׳ כוסות נשפכין לאמה דהא איתכשר בד׳ מתנות אבל הכא דאבד האחד כיון דאלו הוה קמן הוי דיחוי ליספך לאמה השתא כי אבד הוי להו תרתי לריעותא כחטאת שעברה שנתה ואבדה והזמה גופיה פסול: **שיריים.** שכולן נשפכים ליסוד אבל הכא דאבדה מהניא ליה אבודה למיהוי דיחוי דלאו אדעתא דידיה זריק והוה ליה דיחוי ואבוד ופסול הזכה: **או דלמא לא שנא מיבעי:** **מתני׳ ואח״כ נמצאת הראשונה תמות.** ואפי׳ נמצאת תמיכה הואיל וכבר כיפרו הבעלים דכי בעינן תרתי לריעותא היכא דנמצאת ואחר כך כיפרו הבעלים. **יצאו ליס המלח.** כל היכא דאי הוה חטאת הוה מתה מעות נמי אזיל ליס המלח: **מאנו ומאנו.** יערבו ימד דכיון דמתרוייהו מייתי לא הוו חטאת שכיפרו בעליה באחרת אבל אי הוה מייתי מחד מיניייהו מידמו אחרייני דהוו להו דמי חטאת שכיפרו בעליה באחרת אבל כי מייתי מאנו ומאנו ליכא חטאת שכפרו בעליה [יח] והוי כשאר מותר חטאת לחזיל לנדבה: **פיומבר ויביא מאנו ומאנו מי.** אבל אם היתה תמימה מיקרבא היא והמעות יצאו ליס המלח הואיל וכיפרו הבעלים באחרת. וכל הגך אליבא דרבי [יט] [יט]: **ואין המעות הולכות ליס המלח.** לאחר שנמצאת האבודה הואיל וקודם כפרה נמצא: **אם קרבה שניה עד שלא נשחטה.** הרלשונה בבית לוקח לאכילת חולין תמות אף ע״פ שהיא חולין דחטאת שכיפרו הבעלים היא: **גמ׳** [כ] [ה] [כא]**אבודה בשעת הפרשה.** כגון הגך מעות דנמצאו קודם כפרה ואזלו ליס המלח אי המלח מי לא מצי מייתי מאנו ומאנו: **טעמא מאנו ומאנו.** דליכא למימר דנתכפרו בעליה באחרת. חטאת מאחת מן הליבורין הנשי יצאו ליס המלח ואע״ג דנמצאת קודם כפרה ולא היה אבוד אלא בשעת הפרשה: **הניחא לרב הונא דאמר.** לקמן (כג.): הכל

גופא אמר רבא אבודה דלילה לא שמה אבודה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן מאי איריא אבודה דלילה אפי׳ אבודה דיום נמי דאמרי רבנן אבודה בשעת הפרשה רועה [ו] ואלא אליבא דרבי עד כאן לא קאמר רבי אלא אבידה דיום אבל אבידה דלילה אפי׳ רבי מודה דלרעייה אזלא איבעית אימא לעולם אליבא דרבנן והכא במאי עסקינן [ז]באבדה [ח] בשעת כפרה עד כאן לא קאמרי רבנן אבדה בשעת כפרה מתה אלא היכא דעיקר אבידתה ביום אבל היכא דעיקר אבידתה בלילה לא אמר אביי נקטינן [ב] אבידה ולא גנובה אבידה ולא גזולה היכי דמי אבידה א״ר אושעיא [ג] אפילו אחת בעדרו ואפילו אחת באחת ור׳ יוחנן אמר אחורי הדלת איבעיא להו היכי קאמר אחורי הדלת הוא דליכא דקא חזי לה אבל אבראי דאיכא דחזי לה לא הויא אבודה או דילמא אחורי הדלת [ד]דאי מהדר אפיה חזי לה הויא אבודה וכל שכן אבראי דלא קחזי לה תיקו [א] א״ר פפא [ה] גמרינן אבודה ממנו ולא מרועה לא הויא אבודה וכ״ש אבודה מרועה ולא אבודה ממנו אבודה ממנו ומרועה [ו]ואחד בסוף העולם מכיר בה מאי תיקו בעי רב פפא [ז] אבודה בכום מהו אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי האמר אבודה בשעת הפרשה מתה אלא כי קמיבעיא ליה אליבא דרבנן [ח] מי אמרינן כי אמרי רבנן בשעת הפרשה רועה קודם [ט] שיקבל דמה בכום אבל הכא סבירא להו[י] כל העומד ליזרק כזרוק דמי או דלמא [יא] כמה דלא אזדריק דם כי אבדה בשעת הפרשה דמיא ורעיא ואיכא דאמרי לעולם אליבא דרבי כי קמיבעיא ליה כגון שקיבל דמה בשתי כוסות ואבד אחד מהן ואליבא[יב] דמאן דאמר כום עושה חבירו דחוי לא תיבעי לך כי תיבעי לך אליבא דמ״ד כום עושה חבירו שיריים [יג] ה״מ היכא דאיתנהו לתרוייהו דכל היכא דבעי זריק אבל הכא הא [יד] ליכא או דלמא לא שנא [טו] תיקו: **מתני׳** [יה]המפריש חטאת ואבדה [יו] (והפריש) אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה תמות [יח]המפריש מעות לחטאתו ואבדו (והפריש) חטאת תחתיהם ואחר כך נמצאו המעות [יט] יוליכום לים המלח [כ]המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש מעות אחרות תחתיהן ולא הספיק ליקח חטאת מהן עד [כא] שנמצאות הראשונות יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה [כב]המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיהן לא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והרי חטאת בעל מום תמכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה [כג]המפריש חטאת ואבדה והפריש מעות תחתיה ולא הספיק ליקח [כד] מהן חטאת עד שנמצא חטאתו והרי היא בעלת מום תימכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה לא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן בעלת מום ימכרו ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה [כה]המפריש חטאת [כו]ואבדה והפריש אחרת תחתיה לא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה היו שתיהן תמימות אחת מהן תיקרב חטאת והשניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים [כז]ואין המעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו הבעלים [כח]המפריש חטאת והרי היא בעלת מום מוכרה ויביא בדמיה אחרת ר״א בר״ש אומר אם קרבה שניה עד שלא נשחטה [כט] תמות שכבר כיפרו הבעלים: **גמ׳** תמעטא דהקריב אחרת תחתיה הא לא הקריב אחרת תחתיה רועה מני רבנן היא דאמרי אבודה בשעת הפרשה רועה אימא סיפ׳ המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש [ל] אחרים תחתיהם [לא] יביא מאלו ומאלו והשאר יפלו לנדבה טעמא מאלו ומאלו הא הביא מאחד מהן השני [לב] יוליכו לים המלח אתאן לרבי [לג]דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה רישא רבנן וסיפא רבי הניחא לרב הונא דא״ר הונא אמר רב

הכל

ליה כ״ש דהוי דחוי: **כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר כום עושה חבורו שיריים.** היינו ר״א ב״ר שמעון [דאמר מניין שאפי׳ לא נתן אלא (מתנה אחת)] (ד׳ מתנות) מכוס אחד שכולן נשפכין ליסוד ת״ל ואת כל דמה ישפך והא כת׳ ואת כל דמו ישפוך ההוא למעוטי שיירים שבצואר בהמה דנשפכין לאמה מאי מי אמרינן כי אמרינן כום עושה חבורו שיריים **הני מילי כי איתינן לתרוייהו.** דלא נאבד אחד מהן אבל אבד אחד מהן מהניא ביה אבידה והוי דחוי: **או דלמא** לא שנא דאפילו אבד לא מיפסל אידך תיבעי: **ול״א** האי נמי קאמר אלא דמשני לשון: **המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה ואח״כ נמצאת הראשונה תמות.** משום דהויא אבודה בשעת כפרה: וכן **המפריש מעות לחטאתו ואבדו והקריב חטאת אחר׳ תחתיה ואח״כ נמצאו לאחר כפרה יוליכום לים המלח.** היינו במקום מיתה: **אבל המפריש מעות לחטאתו ונאבדו והפריש מעות אחרים תחתיהם ולא הספיק כו׳ יביא מאלו ומאלו חטאת.** ששניהם ראויין ליקח מהן שהראשונה לא נאבדו אלא בשעת הפרשה בלבד והשאר המותר מאלו ומאלו יפלו לנדבה: וכן **המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות.** והרי חטאת בעל מום תמכר ודינו כמעות דלעיל: וכן לא שנא הפרישו המעות תחילה ואח״כ חטאת ונמצאת בעל מום או הפרישו חטאת תחילה ואח״כ מעות או הפרישו חטאת ואח״כ חטאת ושניהם בעל מום דהוו קדושת דמים דינן אחד הוא: **המפריש חטאת ואבדה כו׳.** מחלוקת רבי ורבנן דר׳ אית ליה אבודה בשעת הפרשה מתה ורבנן סברי אין מתה אלא אבודה בשעת כפרה והוא הדין למעות: **המפריש חטאת** ובשעת שחיטה נמצאת שהיא **בעל מום מוכרה והיא חולין ויביא בדמיה אחרת ר׳ אע״ר ב״ר שמעון אומר כו׳.** מפרש טעמא בסיפא דפירקין משום דפסולי המוקדשין אלימי למיתפס פדיונן: **טעמא** משום דיש מותר מאלו ומאלו משום הכי יפלו לנדבה הא הביא מאלו משאינן אבודין ולא נשתייר מהן כלום ולא הביא מאלו מן האבודין יוליכום האבודין לים המלח אע״ג דלא הי׳ אבודה אלא בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה אתיא לרבי דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה רישא רבנן וסיפא רבי: **הניחא לר״ב הונא דאמר.** לקמן בהא שמעתא **הכל מודין.** בין רבי ובין רבנן כשנמצאת האבודה והרי שתיהן עומדות תמימן שאם משך אחת מהן מדעתו שלא נמלך איזו יקריב אלא הקריב מדעתו אחת שהשניה מתה לדברי הכל ה״נ סיפא דקא דייקינן הא הביא מאלו ולא הביא מאלו אמאי יליכו ליס המלח הנך דנשתיירו והקריבן הלכך יליכו האחרים ליס המלח לדברי הכל ומיתוקמא רישא וסיפא כרבנן:

שיטה מקובצת

רש״י ד״ה **אליבא דמ״ד וכו׳ והוכח נופיה פסול.** גליון וקשה דלמה ליפסל הזכה כיון דמצי למעבד המתנות מכוס השני. ונראה לר״י דאין הבעיא כלל לפסול זבח אלא לענין דם שבכוס מבעיא ליה היכא דנאבד ונמצאת אי אמרינן ישפך לאמה או ליסוד דלמ״ד עושה חבירו דיחוי כ״ש הכא דנדחה וישפך לאמה:

עין משפט נר מצוה

ח א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ פסה״מ הלכה ט׳:
מ ג מיי׳ שם הלכה יג:
י ד מיי׳ שם הלכה י:
יא ה מיי׳ שם הלכה יב:
יב ו מיי׳ שם הלכה ג:
יג ז מיי׳ שם פ״ה הלכ׳ ח:
יד ח מיי׳ שם הלכה ב:
טו ט מיי׳ שם הלכה ג:
טז י מיי׳ שם הלכה ד:
יז כ מיי׳ שם פ״ד הלכה ג:
יח ל מיי׳ שם פ״ה הלכה ח:
יט מ מיי׳ שם פ״ד הלכה ז:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ מיקו. גירס״י ל״ל אבל בעדר דקחזי לה לא הויא אבודה ופליגי ס״ל אחורי כו׳ עד וכ״ש בעדר דלא קא ידע לה תבעי: [ב] רש״י ד״ה אבל. ואותן כו׳ דאל״כ קנגע בבעיא דר״פ לקמן: [ג] ד״ה ל״ש ופליגי ס״ל. ותפסר לפרש ופליגי דפליג על ר׳ אושעיא: [ד] ד״ה אגיא וכו׳. קשה למה פסיגיא לי׳ טולי אמי דהתמיא תפסל ועוד סברא דמוקה היא דהתמיא תפסל ועוד יש הרבה לתמוה. וע״ג דוודאי התמיא כשרה רק דמיירי שנמצא כום השני לאחר זריקת הראשון ומיבעי ליה אם כשר כום השני ודמי לתמני׳ (ה) ד״ה אבודה ל״ל אחר ד״ה הא הביא כו׳:

מוסף רש״י

מובא בסוף המסכת

שינויי נוסחאות

א) רועה אלא אגיא דרבי ועד כאן (ש״מ) ב) בכ״פ: אבודה, וכן לקמן, ג) אושעיא. ס״ל כגון שנתאלפה לו אחת בתוך עדרו ואפילו אחת באחת, ועי׳ בהשמטות בסוף המסכת (ש״מ) ד) ר״פ פשיטא לי אבודה ממנו ולא אבודה מרועה (ש״מ) ה) פפא אבודה ונמצאת בכום (ש״מ) ו) מי אמרינן בד״ר אינו. ז) קודם שנתקבל דמה (ש״מ) ח) דלמא כל כמה דלא כו׳ ורעיא דלא אמרינן כל העומד ליזרק כזרוק דמי דאיבעיא אימא לעולם (ש״מ) ט) שייריים מי אמרינן ס״מ (ש״מ) י) כל אבד לו דלמא לא שנא מיבעי לי׳ ומאי קסבר אי קסבר כום עושה חבירו דיחוי אף על גב דאיתיהו הוהו כום דלא זריק מיי׳ לאמה משתפך אלא קסבר כום עושה חבירו שיריים ס״מ אמרינן בתרוייהו אבל אבד אחד מהן מהניא ביה אבידה או דלמא לא שנא שיריים אמרינן דחוי ולא הספיק ליקח חטאת מהן עד [יא] שנמצאות יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה (ש״מ) יא) דמי גרים הרגמ״ר ז״ל (ש״מ) יב) תיבעי מינה מיקו דאמרינן בהשמטות בסוף המסכת (ש״מ) יג) ואבדה והקריב אחרת תחתיה כו׳ ואבדו והקריב חטאת (ש״מ) יד) המעות יליכו ליס המלח כו׳ והפרש מעות אחרים תחתיהן ולא הספיק ליקח בהן חטאת עד שנמצאת המעות הראשונות (ש״מ) טו) נשמטה תמות (ש״מ) יז) המפריש ולא הספיק ליקח בהן חטאת יביא כו׳ טעמא דהביא מאלו (ש״מ) יח) הני ילכו ליס המלח (ש״מ) יוליכום כל״ל (רע״ב״ק) יט) עיקר אבידתה תמלא (ש״מ) כ) הוחזרה כל״ל (רע״ב״ק) לא) ויפרישנו מהן לאחר זמן כשיכירנו ופליג אדרבי אושעיא ס״ל אחורי הדלת דאי מהדר אפיה קא ידע לה הוה אבודה וכ״ש בעדר דלא קא ידע לה תבעי כו׳ (ש״מ) לב) הכל מודים כל״ל (רע״ב״ק) לג) אבודה בשעת הפרשה מתה אלא היכא דעיקר אבידתה ביום אבל היכא דעיקר אבידתה בלילה לא אמר אביי נקטינן לד) אבודה בכום מהו אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי האמר אבודה בשעת הפרשה מתה אלא כי קמיבעיא ליה אליבא דרבנן לה) מי אמרינן כי אמרי רבנן בשעת הפרשה רועה קודם לו) שיקבל דמה בכום אבל הכא סבירא להו[ט] כל העומד ליזרק כזרוק דמי או דלמא מ) כמה דלא אזדריק דם כי אבדה בשעת הפרשה דמיא ורעיא ואיכא דאמרי לעולם אליבא דרבי כי קמיבעיא ליה כגון שקיבל דמה בשתי כוסות ואבד אחד מהן ואליבא[יב] דמאן דאמר כום עושה חבירו דחוי לא תיבעי לך כי תיבעי לך אליבא דמ״ד כום עושה חבירו שיריים נ) ה״מ היכא דאיתנהו לתרוייהו דכל היכא דבעי זריק אבל הכא הא [יד] ליכא או דלמא לא שנא [טו] תיקו: **מתני׳** [יה]המפריש חטאת ואבדה [יו] (והפריש) אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה תמות [יח]המפריש מעות לחטאתו ואבדו (והפריש) חטאת תחתיהם ואחר כך נמצאו המעות [יט] יוליכום לים המלח [כ]המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש מעות אחרות תחתיהן ולא הספיק ליקח חטאת מהן עד [כא] שנמצאות הראשונות יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה [כב]המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיהן לא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והרי חטאת בעל מום תמכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה [כג]המפריש חטאת ואבדה והפריש מעות תחתיה ולא הספיק ליקח [כד] מהן חטאת עד שנמצא חטאתו והרי היא בעלת מום תימכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה לא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן בעלת מום ימכרו ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה [כה]המפריש חטאת [כו]ואבדה והפריש אחרת תחתיה לא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה היו שתיהן תמימות אחת מהן תיקרב חטאת והשניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים [כז]ואין המעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו הבעלים [כח]המפריש חטאת והרי היא בעלת מום מוכרה ויביא בדמיה אחרת ר״א בר״ש אומר אם קרבה שניה עד שלא נשחטה [כט] תמות שכבר כיפרו הבעלים: **גמ׳** דהקריב אחרת תחתיה הא לא הקריב אחרת תחתיה רועה מני רבנן היא דאמרי אבודה בשעת הפרשה רועה אימא סיפ׳ המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש [ל] אחרים תחתיהם [לא] יביא מאלו ומאלו והשאר יפלו לנדבה טעמא מאלו ומאלו הא הביא מאחד מהן השני [לב] יוליכו לים המלח אתאן לרבי [לג]דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה רישא רבנן וסיפא רבי הניחא לרב הונא דא״ר הונא אמר רב

הכל

ליה כ״ש דהוי דחוי: **כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר כום עושה חבורו שיריים.** היינו ר״א ב״ר שמעון [דאמר מניין שאפי׳ לא נתן אלא (מתנה אחת)] (ד׳ מתנות) מכוס אחד שכולן נשפכין ליסוד ת״ל ואת כל דמה ישפך והא כת׳ ואת כל דמו ישפוך ההוא למעוטי שיירים שבצואר בהמה דנשפכין לאמה מאי מי אמרינן כי אמרינן כום עושה חבורו שיריים **הני מילי כי איתינן לתרוייהו.** דלא נאבד אחד מהן אבל אבד אחד מהן מהניא ביה אבידה והוי דחוי: **או דלמא** לא שנא דאפילו אבד לא מיפסל אידך תיבעי: **ול״א** האי נמי קאמר אלא דמשני לשון: **המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה ואח״כ נמצאת הראשונה תמות.** משום דהויא אבודה בשעת כפרה: וכן **המפריש מעות לחטאתו ואבדו והקריב חטאת אחר׳ תחתיה ואח״כ נמצאו לאחר כפרה יוליכום לים המלח.** היינו במקום מיתה: **אבל המפריש מעות לחטאתו ונאבדו והפריש מעות אחרים תחתיהם ולא הספיק כו׳ יביא מאלו ומאלו חטאת.** ששניהם ראויין ליקח מהן שהראשונה לא נאבדו אלא בשעת הפרשה בלבד והשאר המותר מאלו ומאלו יפלו לנדבה: וכן **המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות.** והרי חטאת בעל מום תמכר ודינו כמעות דלעיל: וכן לא שנא הפרישו המעות תחילה ואח״כ חטאת ונמצאת בעל מום או הפרישו חטאת תחילה ואח״כ מעות או הפרישו חטאת ואח״כ חטאת ושניהם בעל מום דהוו קדושת דמים דינן אחד הוא: **המפריש חטאת ואבדה כו׳.** מחלוקת רבי ורבנן דר׳ אית ליה אבודה בשעת הפרשה מתה ורבנן סברי אין מתה אלא אבודה בשעת כפרה והוא הדין למעות: **המפריש חטאת** ובשעת שחיטה נמצאת שהיא **בעל מום מוכרה והיא חולין ויביא בדמיה אחרת ר׳ אע״ר ב״ר שמעון אומר כו׳.** מפרש טעמא בסיפא דפירקין משום דפסולי המוקדשין אלימי למיתפס פדיונן: **טעמא** משום דיש מותר מאלו ומאלו משום הכי יפלו לנדבה הא הביא מאלו משאינן אבודין ולא נשתייר מהן כלום ולא הביא מאלו מן האבודין יוליכום האבודין לים המלח אע״ג דלא הי׳ אבודה אלא בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה אתיא לרבי דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה רישא רבנן וסיפא רבי: **הניחא לר״ב הונא דאמר.** לקמן בהא שמעתא **הכל מודין.** בין רבי ובין רבנן כשנמצאת האבודה והרי שתיהן עומדות תמימן שאם משך אחת מהן מדעתו שלא נמלך איזו יקריב אלא הקריב מדעתו אחת שהשניה מתה לדברי הכל ה״נ סיפא דקא דייקינן הא הביא מאלו ולא הביא מאלו אמאי יליכו ליס המלח הנך דנשתיירו והקריבן הלכך יליכו האחרים ליס המלח לדברי הכל ומיתוקמא רישא וסיפא כרבנן:

מסורת הש״ס

א) [פסחים יג.] ס״ק עו: מנחות עט: קב: כריתות כד:], ב) יומא מ: [זבחים לד: קיב.] (מנחות כ.), ג) [זבחים קיב) [פסחים לז. מנחות פ. ע״ש], ד) [זבחים קיב.], ה) דף מ:, ו) עיין רש״ק שם אחרין,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ כמאי עסקינן באבדה ונמצאת בשעת כפרה: (ב) שם והפרים מעות אחרים תחתיהן: (ג) רש״י ד״ה דהא אמרי רבנן במתני׳ במסוך אבודה: (ד) ד״ה ל״א אבל וכו׳ ופליגי. ל״ג כך היה הגיגלא לאותו ליצנא אחרינא: (ה) ד״ה מימכר וכו׳ אגיא דרבי הס״ל ד״ה ואח״כ ל״ל ד״ה אם קרבה וכו׳ בעלים היא הס״ל ד״ה ואח״כ ל״ל ד״ה טעמא הוא הס״ל הא הניא וכו׳ הפרשה הס״ל ד״ה ואח״כ ל״ל ד״ה אבודה בשעת הפרשה וכו׳ מאלו ומאלו ואין המעות הולכות לים המלח לרבנן ואפי׳ נתכפר באחד מן הציבורין לאחר שנמצא האבוד הואיל וקודם כפרה נמצא הס״ל ואח״כ מ״ש הניחא:

רבינו גרשום

אליבא אליבא דרבנן. דפליגי עליה דרבי במתניתין המפרישי חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק כו׳: השתא **אבודה בשעת הפרשה.** דיממא (בהדא) דאבודה היא בשעת הפרשה דשניה ולא בשעת כפרה ואמור רבנן עליה דרועה דלא שמה אבודה למות אבודה דלילה לא כ״ש: **אלא אליבא דר׳.** דפליג עלייהו דרבנן קאמר ולא קשיא דע״כ לא קאמר ר׳ כו׳: **ואיבע״א לעולם אליבא דרבנן קאמר והכא במאי עסקינן.** כגון שנאבדה בלילה ועדיין היתה אבודה ביום בשעת כפרה ואחר [כך] נמצאת: **וע״כ לא קאמרי רבנן** אבודה בשעת כפרה מתה אלא היכא דעיקר אבידתה ביום אבל הכא דעיקר תחילת אבידתה בלילה הוה לא מתה אלא רועה: **נקטינן.** דקא מיירי מתניתין אבודה ממש ולא גנובה וגזולה דאבודה גמירי: **בגון שנתאלפה לו אחת חטאת בתוך עדרו.** ואינו מכירה: **או אפילו אחת.** חטאת באחת מן חולין ואינו יודע אי זו היא של חטאת: **או** אם ברחה **אחרי הדלת.** ואין אדם רואה אותה: **אבל אבראי.** אם ברחה חוץ דאיכא שם אדם דקא חזי ליה: **או דילמא אחורי הדלת דאי מהדר אפיה.** בעל הבהמה לתתם הוה חזי ליה ואפי׳ הכי כל כמה דלא חזי ליה חשובה אבידה וכל שכן אבראי דלא חזי ליה כלל: **ל״א אבל נתאלפה בעדר.** דקא חזי ליה אבל אינו מכירה לא הוי אבודה דאמרינן דלמא מידכר סימניה, ופליג עליה ומוציאה מן העדר: **אבודה ממנו.** שאינו מכירה: **ולא אבודה מרועה.** שהרועה מכירה: **אבודה בכום.** שהיתה אבודה עד שעה שכבר קבלו דמה של חברתה בכוס ואח״כ נמצאת קודם זריקה: **אי אליבא דרבי.** יש לומר אבודה בשעת הפרשה חברתה בלבד א״ר מתה אבודה בכוס כ״ש: ואי בעי תימא **אפי׳ לר׳ קא מיבעיא ליה.** ולא מיבעיא ליה אבדה היא עצמה בהבמה אלא הכי קא מיבעיא ליה כגון: **שקבל דמה בב׳ כוסות ואבד אחד מהן ואליבא דמאן.** דאמר במס׳ יומא בפ׳ הוציאו לו כום עושה חברו דחוי. דהכי קאמר התם למעלה הוא אומר בשעיר נשיא ואת כל דמו ישפוך ולמטה הוא אומר בשעירי יחיד ואת כל דמה ישפוך: **מנין לחטאת שקבל דמה בד׳ כוסות.** ונתן (ד׳ מתנות מכוס אחד) [מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה] שכולם האחרים נעשו שיריים ונשפכים ליסוד ת״ל ואת כל דמה ישפך אל יסוד יכול לא נתן אלא (מתנה אחת) (ד׳ מתנות) מאחת מהן שהאחרים נשפכין ליסוד ת״ל ואת (כל) דמו של אותו כוס בלבד ישפוך ליסוד והן האחרי׳ נשפכין לאמה (לזבל והיגו) ואליבא דמאן דאמ׳ כוס עושה חברו דחוי שאינו נשפך ליסוד אלא לאמה לא תיבעי לך דהאי נמי כי אבד דלא מצי דריק

(ג) [פסחים יג: ס״ק עו: מנחות עט: קב: כריתות כד:], ד) יומא מ: [זבחים לד: קיב.] (מנחות כ.), ה) [זבחים קיב) [פסחים לז. מנחות פ. ע״ש], ו) [זבחים קיב.], ז) דף מ:, ח) עיין רש״ק שם אחרין,

הכל מודים שאם משך אחת מהן [יח] והקריבה שהשניה מתה משכחת לה כגון שמשך אחת מהן והקריב ודברי הכל אלא [ט]לרבי אבא אמר רב דאמר הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו במתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי רישא סתם לן כרבנן סיפא סתם לן כרבי [יא] ומאי קמשמע לן דפליגי רבי ורבנן בהדיא קתני לה מחלוקת רבי ורבנן בסיפא הממפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי [יב] שתיהן עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בעלים ואין מעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו בעלים הא קמשמע לן דבר זה מחלוקת רבי [א] [יג] ורבנן [יד] גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודים [א]שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן [יז] לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים [יח] ואמרינן לך [ב]התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה מותיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא [יט] [ג]יאכלו מה ת"ל [ד]מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן[ה] ורבי אבא אמר רב הכל מודים [ו]במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן[ז] [יח]השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת [יט] ציבור מתה [כ] [יח] הא דיחיד מתה[ח] ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

הכל מודים שאם משך אחת מהן [יח] והקריבה מתה משכחת לה כגון שמשך אחת מהן [ט] והקריב אבא אלא לרבי אבא אמר רב דאמר הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו במתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי רישא סתם לן כרבנן סיפא סתם לן כרבי [יא] ומאי קמשמע לן דפליגי רבי ורבנן בהדיא קתני לה מחלוקת רבי ורבנן בסיפא הממפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי [יב] שתיהן עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בעלים ואין מעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו בעלים הא קמשמע לן דבר זה מחלוקת רבי [א] [יג] ורבנן [יד] גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודים [א]שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן [יז] לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים [יח] ואמרינן לך [ב]התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה מותיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא [יט] [ג]יאכלו מה ת"ל [ד]מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן[ה] ורבי אבא אמר רב הכל מודים [ו]במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן[ז] [יח]השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת [יט] ציבור מתה [כ] [יח] הא דיחיד מתה[ח] ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

[יח](הכל מודים שאם משך אחת מהן [יח] והקריבה) רישא רבי וסיפא רבנן. ומי קשיא לישני לה נמי לר' אבא מאי קריבה לשמיטה וקודש שמיטה [כ](לשמונה) נמצלת לשמונה תמות ורבי היא דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה וסיפא ורישא רבי גלו פירכא היא דא"כ אמאי נקט הקריב כלל ליתני הפרים סתמא דבשלמא לרב הונא נקט הקריב לאשמועינן מדעתו ולא נמלך. לשון רש"י: הכל מודים שאם משך אחת מהן והקריב שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך ור"מ היכי ניישב לרב הונא דאמר הכל מודים כו' מאי נמי דתנן ומכמיס אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכפרו [כא]שכפרו וי"ל דה"ק אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכפרו דאז אין לה תקנה ולר' אבא נמי [כב]נפרש ליישנא דמתני' כן: **דרבי** סבר לא עשו תקנה בקדשים. תימה למ"ו הרמ"ר [כג] וכי מאבדין קדשים בידים כיון דבידיהן לתקן ותירץ כגון שיש ריוח בדבר כגון דאבודה כחוסה ושאינה אבודה שמינה דל"ל התכפר בבודה [כד] וכחוסה תמות:

אוכלין עמה חולין ותרומה. ומי קשיא הא אין מכניסין חולין בעזרה הא לא קשיא יאכלוה מבחוץ ואחר כך יכנס ויאכל המנחה [כה]לרש"י ועי"ל דאין איסור להכניס חולין בעזרה אלא כשעושה שם עבודה מהן [ט] אבל בחנם אין לחוש דהא קמן דאדם נכנס עם בגדים חולין בעזרה [כו]: **וטעמא** דציבור הא דיחיד מתה מאי לאו לרבנן. תימה למורי הר"ר אלחנן אמאי לא פריך בהדיא ממתני' דקתני וחכ"א אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שכפרו והא הכא דשניהן בעין קודש כפרה וקאמר הא דיחיד מתה ואומר הרר"י דאמתניתין לא מצי למיפרך דאיכא למימר מתניתין הכי קאמר אין חטאת מתה אלא בשנמצאת אחר שכפרו אבל נמצאת קודש כפרה יראו שניהם עד שיסתאבו וימכרו [יח] ויביא מאלו ומאלו חטאת אבל גבי שעיירים לא שייך למימר הכי [יז]מיהו אפשר דס"ל לרבנן דמתניתין דאם נתכפר באחד מהן אפי' באבודה [יח]שניה תמות כי הכא גבי שעיירים דלא אפשר לעשות תקנה אחרת דליכא למימר שיראו שניהן ויביא מאלו ומאלו שהרי בו

כב א ב מ"י: פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ג:
כא ג מי"י: פ"י מה"ל: מעשה הקרבנות הלכה יח:
כב ד מי"י: פ"ד מה"ל: פסה"מ הלכה ג:
ה [מי"י: פ"ט מה"ל: עבודת יום"כ הלכה טון]:

תורה אור השלם

1. וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ: ויקרא ו ט

שינויי נוסחאות

[א] כרבי אין רישא רבנן וסיפא רבי ר' (ש"ס) [ב] שמיהו עומדות תמימות אחת מר' (ש"ס) [ג] ורבנן. ל"א הניחא לרב הונא אמר רב דאמר הכל מודים מי' מתה בין מי' מתכפר באבודה בין מתכפר בשאינה אבודה הכל מודים אם משך אחת מהן והקריב שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים ואמרינן לך התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה מותיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא יאכלו מה ת"ל מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן ורבי אבא אמר רב הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת ציבור מתה הא דיחיד מתה ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי [ד] מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן ורבי אבא אמר רב הכל מודים [ו]במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן [ז] [יח]השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת [יט] ציבור מתה [כ] [יח] הא דיחיד מתה[ח] ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

[ט] לרבי אבא אמר רב דאמר הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו במתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי רישא סתם לן כרבנן סיפא סתם לן כרבי [יא] ומאי קמשמע לן דפליגי רבי ורבנן בהדיא קתני לה מחלוקת רבי ורבנן בסיפא הממפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי [יב] שתיהן עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בעלים ואין מעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו בעלים הא קמשמע לן דבר זה מחלוקת רבי [א] [יג] ורבנן [יד] גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודים [א]שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן [יז] לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים [יח] ואמרינן לך [ב]התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה מותיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא [יט] [ג]יאכלו מה ת"ל [ד]מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן[ה] ורבי אבא אמר רב הכל מודים [ו]במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן[ז] [יח]השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת [יט] ציבור מתה [כ] [יח] הא דיחיד מתה[ח] ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכל מודים וכו' מתקנתייהו כגון שהפרים: (ב) ד"ה אלא לרבי אבא וכו' דמרעה (אמ) [זאת] שאינה אבודה הואיל והיא לא: (ג) ד"ה ורבנן וכו' דמי ועי"כ הא דקתני:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דקתמ"ל כו' וכנ"ל. גרס"י ל"א הניחא לר"ה כו' עד והקריבה בין נתכפר באבודה בין נתכפר בשאינה אבודה שהפר' מתה מאי הקריב הקריב לשמוט מדעתו אלא לר' אבא וכו': [ב] דבר"י ד"ה ס"ק כו'. וג"ש דס"ק דברי רבי קאי אכל הגך בבי מבבא הצלישית ואילך וחכמים פליגי עליהו ותרי בבי דריש סתם אליבא דד"ה דל"פ כהו: [ג] ד"ה לשון. דהשתא כו'. ל"ע דלר' לתני הפרים כמ"ש רש"י לקמן. וי"ל דאפילו לר' אם היה נמלך ואין ריוח בדבר מודים לרבנן כמ"ש תוס' ד"ה דהכי כו': [ד] **בא"ד** לא מהכי. פי' אפילו משך שאינה אבודה יכול להתכפר באבודה והשניה תרעה: [ה] **בא"ד** בשאינה אבודה. ל"ל באבודה: [ו] **בא"ד** תוליו ל"ג:

מוסף רש"י

מובא בסוף המסכת

רבינו גרשום

אלא לר' אבא אמר רב דאמר. לקמן נמי הכל מודים שאם נתכפר בשאין אבודה דאבודה דפישא מתה על מה נחלקו על נתכפר באבודה ונשתיר' שאינה אבודה: **דר' סבר מפריש לאבודה.** מה שהפרש תחת האבודה דינו כאבוד מה אבודה כשנשתיירה מתה אף שאינה אבודה אם נשתיירה נמי מתה: **ורבנן סברי מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי אלא אם נשתיירה שאינה אבודה רועה.** וגבי מעות נמי המפריש מעות לחטאתו ואבדה והפריש מעות אחרת תחתיה לאבוד לאו כאבוד דמי סברי רבנן ואע"ג דהביא מאלו ולא הביא מאלו הני שאינן אבודין יפלו לנדבה לטעמיה דר' אבא לא מיתוקמא סיפא דדייקינן מינה הא הביא מאלו ולא הביא מאלו הנך דאישתיירו ילכו לים המלח כרבנן אלא כר' רישא סתם לן תנא כרבנן וסיפא כר'. אין: **ומאי קמ"ל הני סתמי דפליג ר' ורבנן.** הא בהדיא קתני לה בסיפא דפליגי הממפרש כו': **ל"א** הניחא לרב הונא דאמר הכל מודים שאם משך אחת מהן מדעתו כדאמרן והקריב שהשניה דפישא מתה בין אם נשתיירה אבודה בין אם נשתיירה שאינה אבודה מתה: סיפא. דדייקינן ילכו לים המלח אתיא כר' ונ"ל נמי אליבא דרב הונא דאיכא לאוקומי נמי רישא כר' והיכי דמי דאיכא למימר מאי הקריב (דקתני בריש"א) אחרת תחתיה ואח"כ נמצא הראשונה דקתני לא הפרש ממש קאמר אלא והקריב אחרת תחתיה לשחיטה מדעתו (ולא הקריב ממש ותמות השניה) ולא שחטה עד שנמצאת תשאתו האבודה ונתכפר באבודה מדעתו. הראשונה תמות דקתני אההיא ראשונה קאמר דהקריב לשחוטה קודם שנמצאת האבודה להכי קרי ליה ראשונה ותמות משום דמשך אחת מהן מדעתו ואיכא למימר דאפ' רישא רבי היא וליכא למידק מינה דלאו הקריב ממש הוא אלא הקריב לשחיטה. אלא לר' אבא אמר רב דאמר הכל מודים שאם נתכפר כו' לא מיתוקמא סיפא כדדייקינן מינה דילכו לים המלח כלל כרבנן אלא (כר') [לר'] דאמר המפריש לאבוד כאבוד דמי רישא כרבנן וסיפא כר' אין ומאי קמ"ל כו': **נופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודין שאם משך אחת מהן והקריב שהשניה מתה.** דקנסינן ליה הואיל ועבר מדעתו: **על מה נחלקו על הבא לימלך איזו יקריב דר' סבר לא עשו תקנה בקדשים.** דלא אכיפת לן בההיא דמתה: **אלא אמרינן ליה לך התכפר בשאינה אבודה.** דלא איתילד ביה ריעותא ואבודה מתה דאיתילד ביה דיעותא: **ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים.** כי היכי דלא תמות: **ואמרינן ליה לך התכפר באבוד כו'.** והכי נחלקו במתניתין בבא לימלך כר' דאמר דתמות סבירא ליה דאע"ג דבשעת הפרשה אבודה ולא בשעת כפרה אפי' הכי תמות אע"ג דבא לימלך ורבנן סברי אם בא לימלך לעולם אין מתה השניה ולא משכחת לה דמתה אלא ההיא דנמצאת לאחר כפרה דההיא נתכפר בשאינה אבודה ונשתייר האבודה הלכך מתה אבל הבא לימלך לעולם לא מתה השניה משום דעשו תקנה בקדשים: **יאכלו מה ת"ל.** דכתיב בחצר אהל מועד יאכלוה: **מה ת"ל.** דכתיב בחצר אהל מועד יאכלוה: **מה ת"ל שאם היתה מועטת.** שאם לא היה לו [לכהן] לאכול אלא מעט מן המנחה: **אוכלין עמה חולין או תרומה כדי שתהא נאכלת על השבע.** כדי שאם באכילתה שביעה: והדר דריש יאכלוה מה ת"ל שאם היתה לו מן המנחות הרבה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא המנחה נאכלת מן הגסה לאחר שביעה להכי כתיב יאכלוה היא היא לחודיה והא הכא אע"ג דכשהיא מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כשהיא מועטת עשו תקנה דיאכלו עמה חולין ותרומה אלמא דעשו תקנה בקדשים: **מאי לאו** הא בריש"א **אפ' ר' היא.** דסתמא היא וקשיא לרב הונא דאמר דר' סבר לא עשו תקנה בקדשים: **לא הא בריש"א רבנן היא.** ור' **אבא אמר רב הכל מודים כו' על מה נחלקו על אם נתכפר באבודה דר' סבר כו'.** והכי פליגי בהכי במתניתין דר' **דאמר תמות** קסבר אע"ג דאבודה בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה ונשתייר שאינה אבודה אפי' הכי תמות משום **דמפריש לאבוד באבוד דמי** אע"ג דשאינה אבודה בשתייר מתה: **ורבנן סברי** אם נשתייר שאינה אבודה אינה מתה דאין חטאת מתה אלא שנמצא לאחר כפרה דהיינו אם נתכפר באבודה ונשתייר שאינה אבודה אין מתה דמפריש לאבוד לאו כאבוד דמי:

עין משפט נר מצוה

[יא] ומאי קמ"ל דפליגי רבי ורבנן בהדיא קתני לה מחלוקת רבי ורבנן בסיפא הממפרש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בעלים ואין מעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו בעלים הא קמשמע לן דבר זה מחלוקת רבי [א] [יג] ורבנן [יד] גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודים [א]שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן [יז] לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים [יח] ואמרינן לך [ב]התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה מותיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא [יט] [ג]יאכלו מה ת"ל [ד]מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן[ה] ורבי אבא אמר רב הכל מודים [ו]במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן[ז] [יח]השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת [יט] ציבור מתה [כ] [יח] הא דיחיד מתה[ח] ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

[יב] כרבי אין רישא רבנן וסיפא רבי ר' (ש"ס) [ג] שמיהו עומדות תמימות אחת מר' (ש"ס) [ד] ורבנן. ל"א הניחא לרב הונא אמר רב דאמר הכל מודים מי' מתה בין מי' מתכפר באבודה בין מתכפר בשאינה אבודה הכל מודים אם משך אחת מהן והקריב שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים ואמרינן לך התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה מותיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא יאכלו מה ת"ל מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפילו רבי לא רבנן ורבי אבא אמר רב הכל מודים [ו]במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן [ז] [יח]השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת [יט] ציבור מתה [כ] [יח] הא דיחיד מתה[ח] ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבוזג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

[יג] מה"מ דאבודה מתה מאלו ומאלו ומשמע דאי נמצא תמימה תקרב והמעות ילכו לים המלח והיינו כרבי דאי כרבנן כיון שנתכפר באבודה המעות לנדבה ואההיא פירכא דמצי למיפרך סמיך דע"כ סיפא כרבי. מהר"י ז"ל: **ורבנן סברי לאו כאבוד דמי.** גליון הש"ס **ורבנן סברי לאו כאבוד דמי.** לא מיתוקמא דמצי לפרוכי דאי כרבנן כיון שנתכפר באבודה המעות לנדבה ואההיא פירכא דמצי לפרוכי דאי כרבנן **אם נמצאת קודם ולא נמלך.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: רש"י **ד"ה מאי לאו אפי' רבי וכו' שלא תבא לידי ותיפסל.** גי' ואצ"ל זה דאף כי לא אתיא לנותר אכילה אכילה גסה אסורה בקדשים: **תוס' ד"ה אוכלין עמה חולין וכו' לשון רש"י.** גליון אי נמי הא דאין מכניסין חולין הנ"מ ראוי למזבח שאין ראוי מכניסין דהא נכנסין בבגדי חולין בעזרה: **תוס' ד"ה וטעמא דציבור וכו' תימא לר' אלחנן.** ע' גרסא אחרת בהשמטות בסוף המסכת:

אבודה ילכו השניה לים המלח ומיהו לקמן בסוף הסוגיא משני הכי מילתא דפסיקא נקט. לשון התוס': **ורבנן סברי לאו כאבוד דמי.** גליון הש"ס **ורבנן סברי לאו כאבוד דמי.** לא מיתוקמא דמצי לפרוכי דאי כרבנן כיון שנתכפר באבודה המעות לנדבה ואההיא פירכא דמצי לפרוכי דאי כרבנן **אם נמצאת קודם ולא נמלך.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: רש"י **ד"ה ורבנן סברי וכו' אם נמצאת תמימה יאכלו לים המלח דמאלו ומאלו ומשמע לא שנא אבודה ולא שנא שאינה**

ביום הוא צריך להתכפר בחמת מהן ואינו יכול להמתין עבודת היום אבל לרבי אבא דאמר אינבא דרבנן דמפריש לאבוד לאו כאבוד ואם נתכפר באבודה שאינה אבודה רועה פריך שפיר דהא הכא דנתכפר בראשון [ג] ואפילו הכי דיחיד תמות אלמא מפריש לאבוד כאבוד דמי אבל לרב הונא לא פריך מידי דאיכא למימר דהוי כי משך אחת מהן בלא המלכה [ד] בדין שניה למיתה אזלא ביחיד ואפילו לרבנן:

הא מאחד מהן יוליכם לים המלח כו'. תיובתא דתרוייהו תימה דלעיל פריך מינה וקאמר הניחא לרב הונא ולרבי אבא נמי משני לה כרבי והכא פריך מינה לתרוייהו ול"ל דלית ליה השתא כסוגיא דלעיל אלא מסתברא ליה למקשה דהכא דאמיא נמי כרבנן ומיירי בכל ענין וכן דרך הש"ס להפך קושייתו בכל ענין פעמים ככה ופעמים ככה: **המפריש** שני **ציבורי מעות לאחריות כו'.** מי אינבא דרבי פשיטא ולקמן גבי מפריש שתי חטאות לאחריות מוקי לה כרבי ולא פריך פשיטא דיש לחלק בין מפריש מעות לאחריות למפריש בהמות לאחריות דהא קמן לרבי שמעון נמי דאמר גבי בהמות דמתה גבי ציבורי מעות מודה דמתכפר בחמת מהן והשני רועה: **וששה** לנדבה. בפרק בתרא דמנחות (דף קז:) פליגי בה אמורא'י הני ששה כנגד מי חזקיה אמר כנגד ששה בתי אבות שיהיה להם שלוש זה כנגד זה לפיכך תיקנו ששה כנגד ו' ימי החול שיהא לכל בית אב ליומו וזעירי אמר כנגד פר ועגל וכבש איל גדי ושעיר וכל כך למה (כדי) שלא היו רוצין לעשות ממותר דמי הפר אלא לפר בלבד וכן לכל אחד ואע"ג דאיכא [ג] [מ"ד] בפ"ק דשבועות (דף יב:) [ד] מקריבים בעולת העוף הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא דטוב לעשות מהן למה שהופרשו תחילה:

מאי לאו אפי' רבנן לא רבי היא תנן המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה תמות טעמא [ו] דקריבה הא לא הקריבה תרעה ל"ש מתכפר באבודה לא שנא מתכפר בשאינה אבודה לא שנא משך ולא שנא משך תיובתא דתרוייהו מילתא [ב] דפסיקא ליה קתני מילתא דלא פסיקא ליה [א] לא [ג] קתני תנן [ד] המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות [ה] יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה טעמא דמתכפר מאלו ומאלו הא [ו] [ז] מאחד יוליכם לים המלח לא שנא מתכפר באבודה ולא שנא מתכפר בשאינה אבודה ולא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו הכא נמי מילתא דפסיקא ליה קתני ומילתא דלא פסיקא ליה לא קתני א"ר אמי [א] המפריש שני ציבורי מעות לאחריות מתכפר באחד מהן [ב] ושני יפלו לנדבה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי פשיטא דיפלו לנדבה ע"כ לא קאמר רבי אלא במפריש לאבוד אבל לאחריות מודה ואלא אליבא דרבנן פשיטא [ג] ליה דיפלו לנדבה ק"ו השתא מפריש לאיבוד אמור רבנן לאו כאיבוד דמי לאחריות מיבעיא ואלא אליבא [ד] דר"ש איצטריכא ליה מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה קמ"ל דאית ליה נדבה ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה לר"ש והתני' [ה] שלשה עשר שופרות היו במקדש [ו] והיה כתוב עליהן תיקלין חדתין ועתיקין קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת [ז] וששה לנדבה ותני עלה ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין עורה לכהנים דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש א"כ בטלה מדרשו של יהוידע הכהן [ח] [ט] דתניא זה מדרש דרש יהוידע הכהן [1] אשם [י] הוא [יא] כולו להביא כל דבר הבא ממותר [יב] חטאות ואשמות [יג] ליקח בדמיו עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אלמא אית ליה נדבה לרבי שמעון איצטריך סלקא דעתך אמינא כי אית ליה נדבה לר"ש בחד סידרא אבל

מאי לאו רבנן היא. וס"מ כאבודה דמי דנתכפר בראשון חביבו של אבוד וזה שלא נאבד לא הוא ולא חביבו [יח] אזלי למיתה אי הוו דיחיד אלמא טעמייהו דרבנן לאו משום הכי הוא: **דתרוייהו.** דרב הונא ודרבי אבא: **מילתא דפסיקא ליה קתני.** כלומר לא תימא הא לא הקריב רועה דזימנין דרועה וזימנין דמתה כגון לרב הונא משך ושוב הקריב אפילו האבודה שאינה אבודה מתה בא לימלך רועה ולרבי אבא בין משך בין נמלך אם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה ואם באבודה נתכפר זו רועה והאי דקתני הקריב קודם [יט] מלאת הראשונה משום דהא פסיקא ליה דמתה ואין חילוק בדבר ומשום הכי לא תנא נמלאת קודם כפרה מתה ולוקמא לרב הונא בדלא נמלך ולרבי אבא בנתכפר בשאינה אבודה משום דהיכא דנמלאת קודם כפרה מילתא דלא פסיקא היא דבעי לשוויי חילוק אי זו רועה ואי זו מתה. [יז] ל"א הא נמלאת מעיקרא תרעה הניחא דקריב האבודה כו' והיינו הך אלא אלשון ירושלמי הוא [יח]: [א] **וניתני נמלאת מעיקרא.** כלומר ניתני נמלא מעיקרא [יט] ואחר כך [כ] תמות ונוקמה לרב הונא בנמשך ולר' אבא בנתכפר בשאינה אבודה: ומשני **מילתא דפסיקא ליה קתני כו'** [ו]: **הא מחד.** מייייהו יולך הני המלח כו'. [ב] וקס"ד דדבר הכל היא אלמא טעמייהו דרבנן לאו בהכי הוא: **הכא נמי מילתא דפסיקא ליה כו'.** כלומר לא תימא הא מחד מייייהו ילכו ליס המלח דזימנין אזלי ליס המלח וזימנין לנדבה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואלא דתנא מאלו [ג] [כא] ולא תנא יביא מאחד מהן משום דמילתא דפסיקא ליה קתני דהאי ולאי תקנתא גמורה היא בלא שום חילוק אבל אי תנא יביא מאחד מהן בעי לאלוקי בין משך ללא משך לרב הונא ולרבי אבא [כב] בין אבודין לשאינן אבודין: **לאחריות.** שאם יאבד אחד מהן יתכפר בחבירו: **אינבא דר' שמעון.** דאמר באידך פירקין דלעיל (דף טו.) חמש חטאות מתות ולית ליה רועה לגמרי שיפלו דמיס לנדבה: **מהו דתימא ליה ליה לר"ש נדבה.** גבי חטאת דכי היכי דלית ליה גבי בהמות לית ליה נמי

מאי לאו אפי' רבנן לא רבי היא תנן המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה תמות טעמא [ו] דקריבה הא לא הקריבה תרעה ל"ש מתכפר באבודה לא שנא מתכפר בשאינה אבודה לא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו מילתא [ב] דפסיקא ליה קתני מילתא דלא פסיקא ליה [א] לא [ג] קתני תנן [ד] המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות [ה] יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה טעמא דמתכפר מאלו ומאלו הא [ו] [ז] מאחד יוליכם לים המלח לא שנא מתכפר באבודה ולא שנא מתכפר בשאינה אבודה ולא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו הכא נמי מילתא דפסיקא ליה קתני ומילתא דלא פסיקא ליה לא קתני א"ר אמי [א] המפריש שני ציבורי מעות לאחריות מתכפר באחד מהן [ב] ושני יפלו לנדבה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי פשיטא דיפלו לנדבה ע"כ לא קאמר רבי אלא במפריש לאבוד אבל לאחריות מודה ואלא אליבא דרבנן פשיטא [ג] ליה דיפלו לנדבה ק"ו השתא מפריש לאיבוד אמור רבנן לאו כאיבוד דמי לאחריות מיבעיא ואלא אליבא [ד] דר"ש איצטריכא ליה מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה קמ"ל דאית ליה נדבה ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה לר"ש והתני' [ה] שלשה עשר שופרות היו במקדש [ו] והיה כתוב עליהן תיקלין חדתין ועתיקין קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת [ז] וששה לנדבה ותני עלה ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין עורה לכהנים דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש א"כ בטלה מדרשו של יהוידע הכהן [ח] [ט] דתניא זה מדרש דרש יהוידע הכהן [1] אשם [י] הוא [יא] כולו להביא כל דבר הבא ממותר [יב] חטאות ואשמות [יג] ליקח בדמיו עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אלמא אית ליה נדבה לרבי שמעון איצטריך סלקא דעתך אמינא כי אית ליה נדבה לר"ש בחד סידרא

גבי מעות קא משמע לן: **תקנין חדתין.** מי שלא הביא שקלו באדר מביאו כל השנה ונותנו באותו שופר וכשיגיע אחד מן השלשה פרקים שתורמין את הלשכה ונתרם עם שאר כסף שבלשכה: והשני כתוב בו **עתיקין.** מי שלא הביא שקלו אשתקד מביאו לשנה הבאה ונותנו שם והן עושין מהן חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר שהרי ממותר שירי הלשכה [יג] (שקלים פ"ד מ"ב) מותר שירי הלשכה ממנה היו עושין חומות העיר [יד] כו' והאי מותר הוא שאילו היה שם שה היה נשאר: **קינין.** [יה] מי שהיה מחוסר כפרה כגון זב וזבה ויולדת ומצורע שהן מביאין קן מביא מעות ונותן שם ואוכל בקדשים לערב בחזקת שהוקרבה כפרתו שאין בית דין של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבאותו שופר כדי שלא יאכל מחוסר כפרה בקדשים: **גוזלי עולה.** בדציעי כתוב כן והמתנדב [ד] בני יונה לנדבת עולת העוף מביא מעות ונותן בו: **עצים.** בחמישית כתוב עצים שהמתנדב עצים למערכה מביא מעות ונותן לתוכו: **לבונה.** בששי כתוב לבונה שהמתנדב לבונה מטיל מעות לתוכו: **וזהב לכפורת.** המתנדב [יו] לכלי שרת מביא ונותן בו. ל"א וזהב לכפורת המתנדב כלי שרת מביא ונותן [יח]. כפורת היינו מזרק ובספר עזרא (א) כתיב כפורי זהב וגו' ומש"ה נראה לי שהוא עיקר [יט] משום דקדשי בדק הבית לא היו באין למקדש אלא ליד הגזבר: **ושה שופרות היו לנדבה לבור הבאה מן המותרות.** לחטאות ואשמות וכל הנך דאמרינן יפלו דמיו לנדבה. ובפרק בתרא דמנחות (דף קז:) מפרש הני ששה כנגד מי: **שאין עורה לכהנים.** אלא מוזרין ומוכרין אותו ולוקחין בהמות לעולה לקיץ המזבח: **בחד סידרא.** וכגון הפרים [כ] שתי ציבורי מעות לחטאתו והולו הטלאים וניתותרו מן המעות:

מאי לאו אפי' רבנן לא רבי היא תנן המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה תמות טעמא [ו] דקריבה הא לא הקריבה תרעה ל"ש מתכפר באבודה לא שנא מתכפר בשאינה אבודה לא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו מילתא [ב] דפסיקא ליה קתני מילתא דלא פסיקא ליה [א] לא [ג] קתני תנן [ד] המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות [ה] יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה טעמא דמתכפר מאלו ומאלו הא [ו] [ז] מאחד יוליכם לים המלח לא שנא מתכפר באבודה ולא שנא מתכפר בשאינה אבודה ולא שנא משך ולא שנא לא משך תיובתא דתרוייהו הכא נמי מילתא דפסיקא ליה קתני ומילתא דלא פסיקא ליה לא קתני א"ר אמי [א] המפריש שני ציבורי מעות לאחריות מתכפר באחד מהן [ב] ושני יפלו לנדבה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי פשיטא דיפלו לנדבה ע"כ לא קאמר רבי אלא במפריש לאבוד אבל לאחריות מודה ואלא אליבא דרבנן פשיטא [ג] ליה דיפלו לנדבה ק"ו השתא מפריש לאיבוד אמור רבנן לאו כאיבוד דמי לאחריות מיבעיא ואלא אליבא [ד] דר"ש איצטריכא ליה מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה קמ"ל דאית ליה נדבה ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה לר"ש והתני' [ה] שלשה עשר שופרות היו במקדש [ו] והיה כתוב עליהן תיקלין חדתין ועתיקין קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת [ז] וששה לנדבה ותני עלה ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין עורה לכהנים דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש א"כ בטלה מדרשו של יהוידע הכהן [ח] [ט] דתניא זה מדרש דרש יהוידע הכהן [1] אשם [י] הוא [יא] כולו להביא כל דבר הבא ממותר [יב] חטאות ואשמות [יג] ליקח בדמיו עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אלמא אית ליה נדבה לרבי שמעון איצטריך סלקא דעתך אמינא כי אית ליה נדבה לר"ש בחד סידרא אבל

בג א מיי' פ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ה:
כד ב מיי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ג:
כה ג מיי' שם וס"ה מהלכות פסה"מ הלכה ט:

רבינו גרשום

הא נמצא מעיקרא קודם כפרה **רועה לא שנא מתכפר כו'.** וקשיא לתרוייהו בין לרב הונא בין לר' אבא: לא הא לא קשיא להו דמילתא דפשיטא ליה לתנא **קתני.** היינו המפריש חטאתו ואבדה ואח"כ נמצאת הראשונה לאחר כפרה דתמות היינו פשיטא ליה ותני תמות אבל הא דוקיא הא נמצא מעיקרא לא קתני דלא פשיטא ליה דבפעמים רועה ופעמים מתה לר' הונא כדאית ליה דכי משך אחת מדעתו השניה מתה ולא רועה ולרבי אבא כדאית ליה דאם נתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה אע"ג דנאבדה בשנת הפרשת שניה ולא בשנת כפרה אפי' הכי מתה ולא רועה הואיל ולא פשיטא ליה למתני רועה לעולם ולא קתני הלכך לא קשיא: **ל"א** הא נמצא מעיקרא רועה הניחא לר' אבא קא מתרץ האי לישנא הניחא דדיקת הא נמצא מעיקרא רועה הני מילי היכא דהקריב אבודה ונשתיירה שאינה אבודה אלא אם הקריב שאינה אבודה ונשתיירה אבודה אמאי רועה מתה איבעי ליה למיתנא: **קסבר ר' אבא.** כי דייקינן הא נמצא מעיקרא רועה כגון דהקריב אבודה ונשתיירה שאינה אבודה משום הכי רועה: **אי הכי.** דבההיא עסקינן: מאי אריא דתני מתניתן הקריב ואח"כ נמצא מתה נתני נמצאה מעיקרא והקריב כו' וכ"ש הקריב ואח"כ נמצא דמתה: **הויא דלא פסיקא ליה.** דודאי מתה לא קתני דהא פעמים מתה פעמים רועה דאם נתכפר באבודה ונשתיירה שאינה אבודה רועה הלכך לא תני לה מתניתין אבל הקריב ואח"כ נמצא דפסיקא ליה דודאי מתה תני לה: **תנן המפריש מעות לחטאתו כו'.** (כפירוש דלישנא קמא) בהילוכא (דתנן המפריש חטאתו) דלעיל ובלישנא אחרת מותיב לר' אבא לחדד: [ו] **קסבר ר' אבא** כי קתני דילכו לים המלח בשתביא משאין אבודין דאבודין נשתייריו: **אי הכי מאי אריא תני כו'.** בהילוכא דלעיל: [ז] **ש"ש השני.** בשני שעירי יוה"כ קא מיירי היכא דמת אחד מהן משהגריל והביא שנים והגריל עליהן כדאמרן לעיל השני ירעה כו': **ואמר רב דפלג עליה דר' יוחנן.** בעלי חיין שאין בהן פסול אינן נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג ראשון מתכפר משום דבעלי חיין אינן נדחין ואידך בתרא שני שבזוג שני הוה ליה כמפריש לאבוד תחת ההוא דמת דהיינו אבוד וקתני ירעה טעמא דחטאת דציבור הוא הא דיחיד מתה מאי לאו אפי' הא מתניתין רבנן היא וקשיא לר' אבא דאמר דלרבנן מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי ורועה לא הויא מתניתין ר' היא ולא רבנן: **שני צבורי מעות לאחריות** שאם יאבד צבור אחד שיתכפרו באחד: **לאחריות מיבעיא.** דשני יפלו לנדבה: [ח] **א"א** פשיטא דלרבנן יפלו לנדבה דהשתא יש לומר כו' ואלא לר' אליבא דר' פשיטא ע"כ לא קאמר ר' דמתה אלא במפריש לאבוד אבל באחריות

מודה דיפלו לנדבה דהא ליכא אבוד: **אלא אליבא דר' שמעון איצטריכא ליה.** דאמר כל חמש חטאות מיתות חדא חטאת שכפרו בעליה דמהו דתימא ההיא צבור שני דנשתייר ליהוי כמותר חטאת שכפרו בעליה ולימות ולא ליפלו לנדבה דלר' שמעון נדבה במותר חטאת לית ליה **קמ"ל** ר' אמי דאית ליה: **ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה.** במותר חטאת: **והתנן** [י] **שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תיקלין חדתין.** אינהו הוו לקרבנות של כל השנה: **תיקלין עתיקין.** שמי שלא שקל אישתקד ישקול עכשיו רוניה באותו שופר: **קינין.** הן תורין: **וגוזלי עולה.** הן בני יונה: **עצים.** שמאותן מעות שבאותו שופר קונין עצים לצורך המערכה: **ולבונה.** לצורך קניית לבונה: **וזהב.** שמהן זהב לצורך כפורת ואיכא דאמרי זהב לכפורת לצורך בדק הבית לכלים המצופים זהב. לשון מורי הגאון: **וששה לנדבה.** לצורך עולות הבאות מן המותרות שמותרות מדמי חטאת ואשם ושאר קרבנות משימין באותן שופרות וקונין מהן עולה: **ואין עורה לכהנים דברי ר' יהודה.** אלא מוכרין אותן ולוקחין מדמיהן עולה: **א"ל ר' שמעון א"כ דאין עורן לכהנים בטלת מדרשו של יהודע הכהן דתניא אשם הוא.** משמע אשם נאכל לכהנים וכתי' אשם לה' כיצד יתקיימו ב' כתובים הללו: **להביא את שבא ממותר.** חטאת וממותר אשם שילקח מהן עולות ויהא בשר לשם כליל ועורות לכהנים ויתקיימו שניהן אלמא אית ליה לר' שמעון נדבה במותר חטאת ולא איצטריך למימר: **איצטריך דר"א** כי אית ליה נדבה **לרבי שמעון ממותר חטאת** ה"מ בחד סידרא. כגון שלא הפריש אלא צבור אחד מעות לשם חטאת וניתותרו מהן:

ז) ל"ל מחד, ב) [לעיל טו. וש"נ], ג) יומא נה: שקלים פ"ו מ"ה, ד) [מנחות קד. קז:], ה) [שקלים פ"ו מ"ו ע"פ זמיס קנ. ע"ש], ו) [ע"כ לשון ירושלמי],

תורה אור השלם

1. אָשָׁם הוּא אָשֵׁם אֶשֵׁם לַיְיָ:
ויקרא ה יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וניתני: נ"ב זהו לגי' ירושלמי: (ב) ד"ה הכא נמי וכו' מאלו ואלו ולא תנא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לא קתני. גרס"י ל"ש הא נמלאת מעיקרא תרעה הניחא דקריב האבודה שאינה אבודה תרעה דמפריש לאבוד לאו כאיבוד דמי אלא אי קריב שאינה אבודה האבודה מתה ולכ"ה הניחא אי נמלך בב"ד אלא אי משך מדעתו הסנים מתה וניתני נמלאת מעיקרא אלא דפסיקא כו'. [ב] רש"י ד"ה הא. וקס"ד כו'. כתב קס"ד נגד הסוגיא דלעיל: [ג] ד"ה ק"ו. מאלו. ל"ל מאלו ומאלו: [ד] ד"ה גוזלי. בני יונה. לאו דוקא:

מוסף רש"י

והיה כתוב עליהן תיקלין חדתין. על אחמר, מקלנין עתיקין על הסני, קינין על השליש, גוזלי עולה על הרביעי, עצים על החמישי, לבונה על הששי, זהב לכפורת על השביעי (יומא נה:). **וששה לנדבה.** ששה היה כתוב עליהן נדבה (שם) ליתן בהן מעות ההולכות לצורך נדבת צבור (מנחות קז.) דהוא קין המזבח והוי הבאה לעולה ועורות לכהנים (שם קז:). **אשם הוא אשם אשם לה'.** מי אפשר לומר אשם לה' שכבר נאמר אשם לכהן החטאת כאשם תורה אחת לאשם ולא וגו' הא כיצד, כל דבר הבא ממותר חטאת כגון מפריש מעות לחטאתו ונותר מהן לעולה ומותר מהן ומותר אשמות, כגון הגר לאזלי לרעייה דקרי"ל (לעיל יח.). כל שבחטאת מתה באשם רועה, ילקח בדמיו עולות. נמצאו שני כתובים מקויימין, אשם לה' בשר לעולה, ואשם לכהן העור, והיינו דכתיב כסף אשם וכסף חטאת לא יוצא וגו' (זבחים קז:).

שינויי נוסחאות

[א] טעמא דהקריב ואח"כ נמצאת הראשונה תמות הא נמצאת מעיקרא תרעה כו' (ש"ס) [ב] דפסיקא ל"ש דפסיקא והיא נוקמת הגמ"ר ז"ל, עי' גרסא נוספת בהשמטות כסוף המסכת (ש"ס) [ג] קתני. ל"ש הא נמלאת מעיקרא רועה הניחא אי הקריב אבודה דשאין אבודה רועה אלא אי הקריב שאינה אבודה ונשתיירה האבודה אמאי רועה דקסבר כי קתני דהקריב אבודה דשאין אבודה רועה אי הכי מאי אריא דתני דהקריב ואח"כ נמצאת מתה ניתני נמלאת מעיקרא הניחא דלא פסיקא ליה לא תני הקריב ואח"כ נמלאת מתה ניתני נמלאת מעיקרא הניחא דלא פסיקא ליה לא תני הקריב ואח"כ נמלאת דפסיקא ליה (ע' בגמ"ר ז"ל) (ש"ס) [ד] המפרש מעות

[ה] ל"ל מחד, ב) [לעיל טו. וש"נ], ג) יומא נה: שקלים פ"ו מ"ה, ד) [מנחות קד. קז:], ה) [שקלים פ"ו מ"ו ע"פ זמיס קנ. ע"ש], ו) [ע"כ לשון ירושלמי],

[ו] מלאו ומאלו ולא תנא: [ז] ד"ה הכא נמי וכו' מאלו ואלו ולא תנא:

[ו] ל"ל מחד. [ז] ד"ה ק"ו. מאלו. ל"ל מאלו ומאלו: [ד] ד"ה גוזלי. בני יונה. לאו דוק

אכל בתרי סדרי. כגון הפרים שני לבורי מעות לאחריות ונתכפר בא' דדמי להו לאיך אימא לית ליה: **קמ"ל.** ר' אמי: **חמש חטאות מפוזרות.** בכל עניין שהן והך חדא מיניהו היא שכיפרו בעליה: **ורבי שבירא ליה.** דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה משום כפרו בעליה [בגאחרות] וכי מפרשים שניה לאחריות נמי יז) יכפרו הבעלים באחרת והיא מתה [ד] לשון זה פשוט: **ורבי שבירא ליה.** דמחמיר ואמר מפרש לאבוד באבוד דמי וש"מ דאפילו היכא דליכא אבוד כגון הכא דלא אבדה הראשונה אלא באחריות שכשהומתה הראשונה הפרים יז) אותה הכי יח) ואפ"ה מתה: **לאבוה שבירא ליה דאמר חמש חטאות מפוזרות.** בכל עניין שהן: **נפי שאין חטאת לבור מפה.** לשעירי יום"כ קאי (ג) **בעלי חיין אינן נדחין.** ולא נדחה הראשון במיתת חבירו יט) וכשהוא מתכפר אם ילדה יתכפר בשני שבזוג ראשון ואידך בתרא כמפרשו לאחריות כלו' אלא הופרש תחת אבוד שהרי לא מת מזוג ראשון אלא שעיר של עזאזל ולא של שם ואפ"ה מתה וקשיא לר' אושעיא: **רב שבר לה.** כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון דקתני גבי פסחים הפרים פסחו ואבד והפרים אחר תחתיו ונמצא הראשון איזה שירצה יקריב ר' יוסי אומר מצוה בראשון ורב שבר לה כוותיה וכיון דמצוה בראשון הוה ליה מפרש לאיבוד כ) (ד) תחלת הפרשתו של שני לא היתה לשם הקדש כא) אלא (לשם) כדי שיאבד ויצא למיתה הואיל דס"ל מצוה בראשון אבל גבי שתי חטאות לאחריות כיון דאי הוה כא) בעי מתכפר בהאי דשייך ליכא למימר תחלת הפרשה לאיבוד: **אין מרגילין** [ה] בבכור. כדרך שמתחילין להפשיט העור דרך הרגליים והופכו כב) אצל לצורך נפחים או לצורך דבש (ה) ושאינו רוצה להפשיטו יח) אצל כשמפשיטו יט) בסכין דרך בטנו מגרונו עד זנבו: **לא בפסולי המוקדשין.** שנפדו ושחטן: **לא יאכלו עם הכהן.** לאכול עם הכהן בשר בכור בעל מום ששחטו כהן. אלמא אף על גב דהומם בקדושתיה קאי הלכך אין מרגילין בו דדמי כעבודה בקדשים וכעובדין דחולין: **בעלת מום תפדה.** (ו) קודם יח) הפרשת השניה והנך שתי חטאות לשם חטאת אחד הופרשו שנפל מום בראשונה והפרים שניה תחתיה: **נשחטה הבעלת מום** (ז) . לאחר פדיונה: **אסורה.** דהואי חטאת שכיפרו בעליה: **יוציא לבית השריפה.** אם בשר הבעלת מום. אלמא אע"ג דאיפריק ואישתחיט בקדושתה קיימא וחטאת שכיפרו הבעלים מיקרייא הלכך גבי הרגלה נמי אע"ג דאיפריק ואישתחיט בקדושתה קיימא: **אידי ואידי כבשי שמתי.** יז) דזמלאי כי היכי דמחמרי נמי בשאר פסולי המוקדשין מ"ש דאוקיס ריש"ל כב"ש וסיפא כרבי (ח) יט) [אלעזר ברבי שמעון]: בכור אין לו פדיון דכתיב (במדבר יח) לא תפדה ואם פדאו אינו מופס פדיונו יט) בקדושתו: **נשחטין באיטליז.** אלמא לאו בקדושתייהו קיימי מכי איפריק ואישתחיט: **אלמא כיון דשרינ ליה.** למוכרו באיטליז טפי ופריק ליה מיד הקדש ביוקר הואיל וסופו למוכרו יפה גבי הרגלה נמי לישתרי ליה להרגיל דכיון דידע בשעת פדיון דפסולי המוקדשין דסופו להרגיל ולמכור הטור בדמים יקריס טפי ופריק ליה מיד הקדש: **מה שמשכיח בעור פוגם בבשר.** מה שמשתכר בדמי הטור פוגם בדמי הבשר ואין כאן ריוח לפי שמתיקרא לאחוץ הטור וחוזר הבשר ושוב אינה יפה ליאכל: **שגרמה לעובד בקדשים.** כ) שעושה מפות על הבהמה בעודה מחוברת ועבודה ממש ודאי לא הוי דאין עבודה לאחר מיתה אבל גרמה כעבודה: **גורה שמא יגדל מהן.** מפסולי המוקדשין: **עדרים עדרים.** דאי שרית ליה להרגיל משהי לה יא) ולא שחיט עד שיזדמנו לו נפחים ואתי לגדל עדרים ואתי לידי תקלת גיזה ועבודה ופסולי המוקדשין אסורין בגיזה ועבודה אפילו לאחר פדיונן [בכורות יד.]: **הדרן עלך ולד חטאת**

ואידך הוה ליה לאחריות וקתני הא דיחיד מתה. ולא"ת לעיל פריך (ב) מהא לר' אבא דחשיב ליה כמפרש לאיבוד והכא חשיב ליה כמפרש לאחריות וא"ל דמשמע ליה דשתא כיון דבשעת הפרשה השני היה יודע שלא יתכפר בו אלא בשני שבזוג ראשון ל"ל באחריות ולא דמי להפרש לאיבוד לעיל דהתם היה סובר דהראשון נאבד ומתכפר בזה שמפרש עתה והוה ליה כמפרש לאיבוד ולא הוי באחריות אבל הכא שהיה יודע בשעת הפרשת השני שיתכפר בראשון הוה ליה כמו אחריות ואפ"ה קאמר דיחיד מתה וקשה לרבי אושעיא דאמר מפרש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן והשני רועה ומשני רב נטעמיה דאמר מצוה בראשון ומשנה שהופרש הופרש לאיבוד ואין זה אחריות ולכך מתה והא דמדמי ליה לעיל למפרש לאיבוד הייו מטעם דמצותו בראשון אי שמא יש לפרש דס"ל הכא כרב הונא דאמר לעיל (ג) אינה אבודה אינה מתה ולא לרבי ולא לרבנן ומשום הכי פריך מינה דהיה סבור שהוא כמפרש לאחריות: **רבי אלעזר בר' שמעון אומר אפילו בשר בעלת מום בקדירה כו'.** וא"מ מ"ש הכא ממתני' דאמרי רבנן בהאי דמתני' דאפילו מזרק דמה דשניה בעוד ראשונה בעלת מום קיימא אין לה דין מיתה והכא אמר דאם נשחטה בעלת מום משנזרק דם תמימה אסורה ולר' אלעזר בר' שמעון אפילו בשר בקדירה כשנזרק דמה של תמימה תצא לבית השריפה ומתני' קאמר דאם נשחטה בעלת מום קודם זריקת דמה של תמימה דכשרה ויש לחלק דבהאי דמתני' כיון דהיתה כבר בעלת מום קודם הפרשה של זו אין עליה קדושה כל כך אבל הכא דהופרשו לאחריות ונראו שניהם להקריב (ד) עליה קדושה יותר:

הדרן עלך ולד חטאת

אבל בתרי סדרי לא קמ"ל אמר ר' הושעיא [ט] המפריש [א] שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן וחבירתה רועה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן השתא המפריש לאיבוד אמרי רבנן לאו כאיבוד דמי לאחריות מיבעיא [ח] אלא אליבא דר"ש [ט] [ב] האמר ר"ש חמש חטאות מתות אלא אליבא דרבי [ג] כי אמר רבי באיבוד אבל [ד] אחריות לא תנן [ג] המפריש חטאת והרי היא בעלת מום מוכרה [ה] ומביא אחרת תחתיה ר"א בר"ש אומר אם קרבה שניה קודם שנשחטה ראשונה תמות שכבר כיפרו בעליה קא ס"ד דר' אלעזר בר"ש כרבי סבירא ליה ואפילו באחריות נמי לא דלמא ר"א בר"ש כאבוה סבירא ליה דאמר חמש חטאות מתות [ו] תנן [ז] לפי שאין חטאת [ז] צבור מתה הא דיחיד מתה [ח] [ח] [א] אמר רב בעלי חיין אינן נדחין כשהוא מתכפר בשני שבזוג ראשון מתכפר [ט] ואידך הוה ליה אחריות וקתני דיחיד מתה [ב] [י] רב לטעמיה [יא] דאמר מצוה בראשון תני רב שימי בר זירי קמיה דרב פפא אבדה בשעת הפרשה לרבי מתה לרבנן תרעה אבדה בשעת כפרה לרבנן מתה לרבי רועה [יא] קל וחומר ומה אבודה בשעת הפרשה דאמרי רבנן רועה אמר רבי מתה אבודה בשעת כפרה דלרבנן מתה לרבי לא כ"ש אלא תני הכי אבודה בשעת הפרשה לרבי מתה לרבנן רועה בשעת כפרה דברי הכל מתה: רבי אלעזר בר"ש אומר וכו': [י] תנו רבנן [יא] אין מרגילין ביום טוב כיוצא בו [יב] אין מרגילין בבכור ולא בפסולי המוקדשין בשלמא ביו"ט דקא טרח טירחא דלא חזי ליה אלא בכור מאן תנא אמר רב חסדא [יג] בית שמאי היא דאמר בכור בקדושתיה קאי [יד] דתנן ב"ש אומר [יא] לא יגנה ישראל עם הכהן על הבכור פסולי המוקדשין מאן תנא אמר רב חסדא ר' אלעזר בר"ש היא דתניא [יב] היו לפניו שתי חטאות אחת תמימה ואחת בעלת מום תמימה תקרב בעלת מום תפדה נשחטה בעלת מום עד שלא נזרק דמה של תמימה מותרת משנזרק דמה של תמימה אסורה רבי אלעזר בר"ש אמר אפילו בשר בעלת מום בקדירה [יב] ונזרק דמה של תמימה [יג] יוצא לבית השריפה ורב חסדא לוקמה אידי ואידי כב"ש דלמא כי אמרי ב"ש בבכור דקדושתיה מרחם אבל פסולי המוקדשין לא ולוקמא אידי ואידי כר"א בר"ש דלמא כי אמר ר"א ברבי שמעון בפסולי [יד] [מוקדשין] דאלימי למיתפס פדיונן אבל בבכור לא ור"א בר"ש לית ליה הא [יב] דתנן [יג] כל פסולי המוקדשין נשחטין באיטליז ונמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא אלמא [יד] כיון דשרית ליה [יב] טפי וזבין [יה] [יב] אמר רב מרי בריה דרב כהנא מה שמשביח בעור פוגם בבשר [ג] (אמרי) במערבא [יו] משמיה דרבי אבין מפני שנראה כעובד עבודה בקדשים רבי יוסי בר אבין אמר גזירה [יב] שמא יגדל מהם עדרים עדרים:

הדרן עלך ולד חטאת

שנאכל הבשר של בעלת מום תצא לבית השרפה. אלמא לר"א בר"ש אע"ג דשחטה לבעלת מום דהיינו פסולי המוקדשין בקדושה קאי אע"ג דנפדה אי נזרק דמה של תמימה קודם אכילתו תצא לבית השרפה: **ונוקמה אידי ואידי.** לבכור ולפסולי המוקדשין כב"ש ונימא כי היכי דסבירא להו בבכור דאע"ג דשחטיה בקדושה קאי ואין נוהגין בו בזיון להרגיל הכי נמי סבירא להו בפסולי המוקדשין: **דלמא ע"כ לא קאמר ב"ש כו'.** אלא בפסולי המוקדשין דאלימי למיתפס פדיונן שקדושתן על פדיונו והן יוצאין לחולין אבל בכור לא דכתיב ביה לא תפדה: **ולית ליה לר"א בר"ש בפ' המוקדשין נמברין באיטליז.** דנוהגין בזיון למוכרן בשוק מוסיף ופריק אותו ביוקר הכא נמי כיון דשרית ליה דמרגיל מוסיף ופודן ביוקר: **אמר רב מרי.** לית ליה לר' אלעזר הא מ"ט דמה שמשביח בעור פוגם בבשר הלכך לית ליה: **במערבא אמרי** מש"ה אסור דנראה כעובד עבודה בקדשים: **ור' יוסי בר אבין אמר** מש"ה אסר דאי שרית להרגיל פנמים שאין מצויין שם נפחין שקונין העורות לצורך מפותין ומשתרין אותן ומגדלין מהן עדרים וגזירה שמא יבואו בהן לידי תקלה שיעבדו בהן הלכך גזרו דאין מרגילין בפסולי המוקדשין ולא אתו למישהינהו: **הדרן עלך ולד חטאת**

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רב וכו' וכשהוא מתכפר: (ב) שם קפי חזקין: (ג) רש"י ד"ה לפי שאין וכו' קאי ל"ג עד ל"ל דף כג סוף ע"ש: (ד) ד"ה רב וכו' דתחלת: (ה) ד"ה אין מרגלין וכו' וכשאינו רוצה להפשיטו אלא מששיטו: (ו) ד"ה בעלת מום תפדה שנעשה בעל מום קודם הפרשה: (ז) ד"ה נשחטה הבעלת מום כו' אף לאחר פדיונה אסורה כל"ל והל"ש: (ח) ד"ה אידי וכו' כו' שמעון הס"ד ואמ"כ מ"ש בבכור לא בכור אין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמר רב. ל"ל ואמר רב: [ב] שם רב לטעמי'. גרס"י רב ס"ל כר"י: [ג] שם אמרי כו'. מחוק למעלה וא"ל לתירוץ דר"מ בין בבכור בין בפסולי המוקדשין וכן ר' יוסי בר אבין נמי קאי למעלה (וכן פירש רש"י בבכורות): [ד] רש"י ד"ה כרבי. והיא מתה הס"ד ומס"ד לשון זה פשוט כדבי פ"ל והל"ש: [ה] ד"ה אין מרגילין. בבכור ל"ג:

מוסף רש"י

מובא בסוף המסכת

רבינו גרשום

אבל בתרין סדרי. היינו ב' צבורין ונוחר אחד מהן ולית ליה: **קמ"ל.** ר' אמי דאית ליה: **מפריש חטאתו לאחריות מיבעי' דרועה.** דהכא ליכא אבודה: **אלא אליבא דר' שמעון הא אמר חמש חטאות מתות.** והאחת מהן חטאת שכפרו בעלים והכא ליכא למימר והא אית ליה לר' שמעון נדבה דאמרינן כי אית ליה הני מילי במותר מעות חטאת אבל הכא דחטאת עצמו נותרה לר"ש ודאי מתה: **אלא אליבא דרבי.** קאמר רועה דכי אמר רבי מתה באבודה אבל באחריות ההיא דנותרה רועה: **ואידך שני שבזוג שני.** הוה ליה לאחריות שאם יאבד שני שבזוג ראשון יקרב זה תחתיו וקתני הא דיחיד מתה וקשיא לר' אושעיא דאמר חברתה רועה: **אמר לך ר' אושעיא רב אומר בעלי חיין (הן) אינן נדחין וכשהוא מתכפר בו.** סבר לה כר' יוסי דאמר לענין פסח מצוה בראשון הכא נמי מצוה בראשון והוה ליה אידך שני שבזוג שני מופרש לאיבוד וכל מופרש לאיבוד כאבוד דמי והיכא אמר ר' תמות באבוד אבל באחריות דליכא אבוד לא א"ר הלכך הא דיחיד תמות כר' יוסי ולי לא סבירא לי: **ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר אם קרבה שניה.** שהביא בדמיה עד שלא נשחטה הראשונה תמות אע"ג שיצא לחולין: **קס"ד דר' אלעזר ב"ר שמעון כרבי סבירא ליה.** ומש"ה קאמר קס"ד דכרבי ס"ל משום דר' אושעיא אליבא דרבי קאמר רבעי דאמר אחת מהן תקרב והשני תמות דכי היכי דסבירא ליה לר' במפרש חטאתו ואבודה הכי נמי סבירא ליה לרבי אפילו (במוכר לאחרים) [במפרשן לאחריות] שכבר כפרו בעלים וכיון דבהא דחולין היא אפ"ה א"ר אלעזר בר"ש הראשונה תמות כ"ש דאפילו באחריות היכא דאיפרש ב' חטאות לאחריות דתרוייהו אית להו שם חטאת עליהם שאם נתכפר באחת שחברתה מתה וקשיא לר' אושעיא: **אמר לך לא דלמא ר' אלעזר בר"ש אבאוה (ר' שמעון) ס"ל דאמר חמש חטאות מתות כו'.** וחטאת שכפרו בעלים [בכללן] ואנא לא אמרי אליבא דר"ש אלא אליבא דרבי: **ל"א.** והא הכא ליכא למימר מצוה בראשון לחכי שניה מתה אלא הכא אפילו ראשונה מתה אלמא אלימא קדושת דמים [הא] דהאי בעלת מום דלית בה אלא קדושת דמים ואע"ג דנפדית מתה מאי לאו אפילו רבי דאמר והשניה תמות סבר ליה נמי בהא דמתה וכ"ש באחריות: לא לא סבר לה כרבי בהא אלא ר' אלעזר בר"ש סבירא ליה כאבוה כדאמרן: **אין מרגילין ביו"ט.** לפשוט עור בהמה שלם לצורך מפות ולהכי קרי ליה מרגילין דדרך הרגלים מתחילין לפשוט עור

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ה:
כז ב מיי' שם הל' ו:
כח ג מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הלכה ו והלכך ומוקדש:
כט ד מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע ת"ח סימן תצט סעי' ה:
ל ה מיי' פ"ח מהלכות בכורות הל' יט עי' כ"מ טוש"ע יו"ד סימן שז סעיף ה:
לא ו מיי' שם הלכה ג וכב"ש:
לב ז מיי' פ"ח מהל' איסורי מזבח הלכה יב:

שינויי נוסחאות

א) מיבעיא. ל"ל י"ל אבודה בשעת הפרשה רועה שתי חטאות לאחריות לא כ"ש (ש"נ) ד"ר"ש והא אמר ר"ש (ש"נ) ג) וכי (צ"ק) ד) אבל באחריות לא. ל"ל עד בא"ן לא קאמר רבי אלא שנמצא בשעת הפרשה דומה אבל שתי חטאות לאחריות לא (ש"נ) ה) מוכרה ויביא בדמיה אחרת ר"ל בר"ש כו' שכבר כיפרו הבעלים (ש"נ) ו) מתות. ל"ל והא הכא דליכא למימר מצוה בראשון דלאבודה בעלת מום היא וקתני מתות אלא אליבא דר' שמעון אפילו בשר בעלת מום בקדירה כו'. וא"מ מ"ש הכא ממתני' דאמרי רבנן בהאי דמתני' דאפילו מזרק דמה דשניה בעוד ראשונה בעלת מום קיימא אין לה דין מיתה והכא אמר דאם נשחטה בעלת מום משנזרק דם תמימה אסורה ולר' אלעזר בר' שמעון אפילו בשר בקדירה כשנזרק דמה של תמימה תצא לבית השריפה ומתני' קאמר דאם נשחטה בעלת מום קודם זריקת דמה של תמימה דכשרה ויש לחלק דבהאי דמתני' כיון דהיתה כבר בעלת מום קודם הפרשה של זו אין עליה קדושה כל כך אבל הכא דהופרשו לאחריות ונראו שניהם להקריב ז) עליה קדושה יותר:

בו א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ה:
כז ב מיי' שם הל' ו:
כח ג מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הלכה ו והלכך ומוקדש:
כט ד מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע ת"ח סימן תצט סעי' ה:
ל ה מיי' פ"ח מהלכות בכורות הל' יט עי' כ"מ טוש"ע יו"ד סימן שז סעיף ה:
לא ו מיי' שם הלכה ג וכב"ש:
לב ז מיי' פ"ח מהל' איסורי מזבח הלכה יב:

רבינו גרשום (המשך)

לשום אותו צורך וביו"ט אסור דקא טרח ביה טרחא יתירא: **ר' אלעזר בר"ש אמר** אפילו נשחטה בעלת מום קודם זריקת דם של תמימה **ובשר בעלת מום בקדירה ונזרק דמה של תמימה** קודם

ואידך הוי ליה כפריש לאחריות וקתני דיחיד מתה. ומר' יוחנן דאמר מתכפר בשני שבזוג שני וראשון ימות לא מצי מייתי דראשון לן תנא כב"ש מצינו למימר דה"ק בכור אסור להרגיל כמו ב"ש אומרים דאסור כו': **ר"א בר"ש אומר אפ' בשר בעלת מום בקדירה וכו'.** עיין בהשמטות בסוף המסכת: **רש"י ד"ה יוציא לבית השריפה וכו' וחטאת שכיפרו הבעלים מקרייא.** עיין בהשמטות בסוף המסכת:

שיטה מקובצת

דכשהפריש ידע שלא יתכפר בראשון הוה ליה כמפריש לאחריות. הר"י ז"ל: **ב"ש היא דאמר בכור בקדושתיה קאי.** גליון וכ"ש וכי סתם לן תנא כב"ש מצינו למימר דה"ק בכור אסור להרגיל כמו ב"ש אומרים דאסור כו': **ר"א בר"ש אומר אפ' בשר בעלת מום בקדירה וכו'.** גליון ואע"ג דלעיל פריך מינה לר' אבא ומדמי לה למפריש לאיבוד והכא מדמי למפריש לאחריות, מצינו למימר שהמקשה סבר דכיון

ביצד מערימין. אם זכר עולה. מפרש בגמ׳ דדוקא נקט עולה דלא נחתא מקדושתיה אבל שלמים לא דנחתא מקדושתייהו ואם נקבה זבחי שלמים בגמרא פריך ונקבה מי קא קדשה בבכורה. כלומר ול״ל להתפיסה בקדושה [יח] ומוקי לה בבהמת הקדש ואין רצונו שיחול עליה קדושה האם ורוצה להתפיסה בקדושה אחרת וסיפא דילדה שני זכריס מוקי לה בבהמה דחולין ול״כ מיירי ריש״א וסיפא בחולין ומציעתא בבהמת הקדש ותימה למורי הרמ״ר [יט] למה לא דחק לאוקומי מציעתא בבהמת חולין הרי סיפא דבחולין מיירי ואפ״ה אתפיס בזבחי שלמים ותירץ משום דבעי לאוקומי אכילד מערימין:

[ו] **קסבר** רשב״ג ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין. לפיכך אין קדושה חלה על טומטו׳ ואנדרוגינו׳ שהרי קודם שתחול קדושת האם עליהם היו כבר בעלי מומין לפיכך אין קדושת האם חלה עליהן וגם בקדושת פה לא קדשי כיון שהן בעלי מומין ואין דעתו על בעלי מומין דאי קסבר ממעי אמן הן קדושין אם כן נתחל קדושת האם עליהן [כ] משעה [כא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [כב] דאי ממעי אמן הן קדושין אם כן נתחל קדושת האם עליהן [כג] משעה [כד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [כה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [כו] משעה [כז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [כח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [כט] משעה [ל] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [לא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [לב] משעה [לג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [לד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [לה] משעה [לו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [לז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [לח] משעה [לט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [מ] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [מא] משעה [מב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [מג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [מד] משעה [מה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [מו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [מז] משעה [מח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [מט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [נ] משעה [נא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [נב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [נג] משעה [נד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [נה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [נו] משעה [נז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [נח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [נט] משעה [ס] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [סא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [סב] משעה [סג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [סד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [סה] משעה [סו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [סז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [סח] משעה [סט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [ע] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [עא] משעה [עב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [עג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [עד] משעה [עה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [עו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [עז] משעה [עח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [עט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [פ] משעה [פא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [פב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [פג] משעה [פד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [פה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [פו] משעה [פז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [פח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [פט] משעה [צ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [צא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [צב] משעה [צג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [צד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [צה] משעה [צו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [צז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [צח] משעה [צט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [ק] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קא] משעה [קב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קד] משעה [קה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קז] משעה [קח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קי] משעה [קיא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קיב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קיג] משעה [קיד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קטו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קטז] משעה [קיז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קיח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קיט] משעה [קכ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קכא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קכב] משעה [קכג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קכד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קכה] משעה [קכו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קכז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קכח] משעה [קכט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קל] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קלא] משעה [קלב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קלג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קלד] משעה [קלה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קלו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קלז] משעה [קלח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קלט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קמ] משעה [קמא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קמב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קמג] משעה [קמד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קמה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קמו] משעה [קמז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קמח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קמט] משעה [קנ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קנא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קנב] משעה [קנג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קנד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קנה] משעה [קנו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קנז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קנח] משעה [קנט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קס] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קסא] משעה [קסב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קסג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קסד] משעה [קסה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קסו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קסז] משעה [קסח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קסט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קע] משעה [קעא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קעב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קעג] משעה [קעד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קעה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קעו] משעה [קעז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קעח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קעט] משעה [קפ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קפא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קפב] משעה [קפג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קפד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קפה] משעה [קפו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קפז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קפח] משעה [קפט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קצ] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קצא] משעה [קצב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קצג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קצד] משעה [קצה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קצו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [קצז] משעה [קצח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [קצט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [רא] משעה [רב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [רג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [רד] משעה [רה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [רו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [רז] משעה [רח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [רט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [ש] משעה [שא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [שב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [שג] משעה [שד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [שה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [שו] משעה [שז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [שח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [שט] משעה [תא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תג] משעה [תד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תו] משעה [תז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תט] משעה [תי] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תיא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תיב] משעה [תיג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תיד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תטו] משעה [תטז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תיח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תיט] משעה [תכ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכב] משעה [תכג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכה] משעה [תכו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכח] משעה [תכט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תל] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלא] משעה [תלב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלד] משעה [תלה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלז] משעה [תלח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמ] משעה [תמא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמג] משעה [תמד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמו] משעה [תמז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמט] משעה [תנ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנב] משעה [תנג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנה] משעה [תנו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנח] משעה [תנט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תס] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסא] משעה [תסב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסד] משעה [תסה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסז] משעה [תסח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תע] משעה [תעא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעג] משעה [תעד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעו] משעה [תעז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעט] משעה [תפ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפב] משעה [תפג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפה] משעה [תפו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפח] משעה [תפט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצ] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תצא] משעה [תצב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תצד] משעה [תצה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תצז] משעה [תצח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תק] משעה [תקא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקג] משעה [תקד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקו] משעה [תקז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקט] משעה [תקי] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקיא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקיב] משעה [תקיג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקיד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקטו] משעה [תקיז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקיח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקיט] משעה [תכ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכב] משעה [תכג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכה] משעה [תכו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכח] משעה [תכט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תל] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלא] משעה [תלב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלד] משעה [תלה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלז] משעה [תלח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמ] משעה [תמא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמג] משעה [תמד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמו] משעה [תמז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמט] משעה [תנ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנב] משעה [תנג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנה] משעה [תנו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנח] משעה [תנט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תס] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסא] משעה [תסב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסד] משעה [תסה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסז] משעה [תסח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תע] משעה [תעא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעג] משעה [תעד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעו] משעה [תעז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעט] משעה [תפ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפב] משעה [תפג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפה] משעה [תפו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפח] משעה [תפט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצ] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תצא] משעה [תצב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תצד] משעה [תצה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תצז] משעה [תצח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תצט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תק] משעה [תקא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקג] משעה [תקד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקו] משעה [תקז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקט] משעה [תקי] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקיא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקיב] משעה [תקיג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקיד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקטו] משעה [תקיז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תקיח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תקיט] משעה [תכ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכב] משעה [תכג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכה] משעה [תכו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תכז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תכח] משעה [תכט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תל] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלא] משעה [תלב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלד] משעה [תלה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תלז] משעה [תלח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תלט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמ] משעה [תמא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמג] משעה [תמד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמו] משעה [תמז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תמח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תמט] משעה [תנ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנב] משעה [תנג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנה] משעה [תנו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תנז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תנח] משעה [תנט] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תס] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסא] משעה [תסב] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסג] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסד] משעה [תסה] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסו] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תסז] משעה [תסח] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תסט] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תע] משעה [תעא] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעב] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעג] משעה [תעד] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעה] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעו] משעה [תעז] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תעח] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תעט] משעה [תפ] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפא] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפב] משעה [תפג] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפד] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפה] משעה [תפו] שנמצאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמינ״ [תפז] דאי ממעי אמן הן קדושין דאם כן נתחל קדושת האם עליהן [תפח] משעה [תפט] שנמצאו ועדי

ביצד מערימין פרק חמישי תמורה כה.

אין קדושה חלה עליהן. ואפי' אמלעיתא נמי קאי דהוי ולדות קדשים ואפי' קדושת אמן אינה חלה עליהן דהא סתם אין קדושה קאמר בהוייתן. כשהן נולדין והלכך אין שום קדושה חלה עליהן [ז]: **הא דפפסיגנהו קדושת אמן.** משעת התחלת יציאתה של פורתא ופורתא

[א] אמאי אין קדושה חלה עליהן קסבר רשב"ג [ב] ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין דאי ס"ד [ג] ממעי אמן הן קדושין אמאי אין קדושה חלה עליהן הא תפסתינהו קדושה דאימיהו אלא ש"מ ולדי קדשים בהוייתן הן [ד] קדושים והאי תנא סבר ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים דת"ר אילו [ה] (לא) נאמר בכור לא יקריש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדישות ת"ל [ו] איש אותו אותו אי אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדישות ועדיין אני [ז] אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי יכול לא יקדישנו בבטן ת"ל אשר יבוכר לה' [ח] משיבוכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש בבטן יכול אף ולדי כל הקדשים כן ת"ל [ט] אך [י] חלק אלמא ס"ל [יא] ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין א"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו [יב] עולה עולה הוי או [יג] בכור הוי עולה הוי [יד] דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק [טו] במילתיה הוא ל"א שכן קדושה חיילא עליה או דלמא בכור הוי שכן קדושתו מרחם א"ל מאי תיבעי לך [טז] היינו דבעי אילפא אמר [יז] על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לקט הוי או הפקר הוי לקט הוי שכן קדושתו בידי שמים או דלמא הפקר הוי שכן זוכין בו עניים ועשירים ואמר מאי תיבעי ליה [יח] דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים ה"נ דברי מי שומעים: **מתני'** [יט] **האומר** [כ] ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד [כא] זבחי שלמים דברי [כב] ר"מ [כג] א"ר יוסי אם [כד] לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימין ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך ואמר וולדה עולה הרי זו ולדה שלמים: **גמ'** [כה] א"ר יוחנן [כו] **הפריש חטאת** מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קסבר ר' יוחנן אם שיירו משוייר [כז] [כח] עובר לאו ירך אמו הוא [כט] דהוה ליה ח [ל] **כמפריש שתי חטאות** לאחריות רצה מתכפר בה רצה מתכפר בחבירתה מותיב רבי אלעזר היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ואי סלקא דעתך [לא] שיירו משוייר הרי זה ולד שלמים הרי זו שלמים [לב] בעי מיתנא אמר רב טבלא בר מינה דההיא [לג] הא אמר רב לתנא תני הרי זו שלמים מיתיבי [לד] האומר [לה] לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה [לו] עוברה זכתה לו אי אמרת בשלמא אם שיירו אינו משוייר [לז] עובר ירך אמו מש"ה זכתה לו [לח] והוי ליה כמשחרר חצי עבדו ומני [לט] ר' [מ] מאיר היא כדתניא

המשחרר

אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה. [מא] ודוקא עם יציאת רובו אבל אמר עם יציאת מיעוטו לא מיבעי' ליה דולדי עולה חיילא עליה דאכתי לא מל קדושה בכור עליה כלל: **היא** שלמים וולדה עולה הרי זו וולדה שלמים. דמיד שאמר היא שלמים מל קדושה פיו נמי על העובר כמו על האם [מב] (ולא מיכוונויה דאם אלו מכח קדושת פיו) ואפילו למאן דאית ליה שיירו משוייר מיהא אין יכול לשנות נקדושה אחרת דמיד שהקדיש האם נתכוין נמי שתחול על פיו אותה קדושה על העובר ואינו יכול לשנותו מקדושת האם אף"כ הזכיר תחלה קדושת הולד ופי' רש"י הכא לא שייך למימר בהוייתן [מג] ומנמי אמן דכי אמר בהוייתן ולא ממעי אמן הן מ"מ בהקדישה ולבסוף נתעברה דאיכוו לא אתפסי' לעובר שום קדושה אלא בקדושתה דאימיה דאקדיש אבל במקדש מעוברת תשיב עובר לקבולי קדושה עכ"ל וא"כ הא דאמר לעיל ואם נקבה זבחי שלמים ואוקימנא ליה בנתמה קדשים ל"ל דמיירי בהקדישה ואח"כ נתעברה:

רצה [מד] בולדה מתכפר. דכי אמרינן (לעיל דף כא.): ולד חטאת למיתה אזיל ה"מ כשהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת תשיב עובר לקבולי קדושה בגאפי נפשיה ולא מכח אמו והני כמפרש [מה] חטאות לאחריות דמתכפר באיזה שיילא. לשון רש"י: **קסבר** רבי יוחנן שאם שייר לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוי חולין. וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לגבי ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין א"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו [מו] עולה עולה הוי או [מז] בכור הוי עולה חטאת. לשון רש"י: **הרי** זה ולד שלמים. אלמא [מח] (לא) קרי ולד שלמים דמכח אימיה נתחלל ליה קדושה ולא חטאת נפשיה [מט] דלגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל לאיתה: **דאי** ס"ד דשיירו משוייר. דתשיב בהמה באפי נפשיה וכי לא שייריה מתחמיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים אינבי ליה לאיתה. לשון רש"י:

אמר רב טבלא בר מינה דתני תנא כו' ומיהא לא קשיא: **אם היתה עוברה זכה לו.** גט שיחרור והוה ליה כמשחרר חצי דקנה חצי בן חורין והכא נמי כי אמר לה ולדך בן חורין נעשה כמקנה לה לשחרור אחד מאבריה ונישו וידו של ולד באין כאחד. דיש לה רשות לאמו לעצמה שמקבלת לו גיטו וליכא למימר מה שקנתה שפחה קנתה רבה דהא יש בה קצת שחרור: **אלא אי אמרת** כו': **מי זכיא** ליה לקבל גיטו:

אלא אי אמרת כו'. **אם היתה עוברה זכה לו.** דאי לא דאמר רב מינה דההיא דתני תנא כו' דמיהא לא קשיא: **אם היתה עוברה זכה לו.** גט שיחרור והוה ליה כמשחרר חצי דקנה חצי בן חורין והכא נמי כי אמר לה ולדך בן חורין נעשה כמקנה לה

דתנא קמא סבר אם שיירו משוייר. וכיון דאי בעי למיפייריה ולמיעבדיה חולין הרשות בידו אלמא בהמה בתנפי נפשיה היא וא"כ כי מקדיש ליה לאימיה בחטאת חל נמי קדושת פיו על הולד והוי נמי חטאת ומשום הכי אינה נאכלת ותנא בתרא סבר שיירו אינו משוייר אלא כיוון דאמו הוא וכי מקדיש ליה לאימיה הולך קדוש מטונה דאם כשאר ולדות קדשים ולא מקדושת פיו ומיהו כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן מרבעה מי אינו קדוש דבהויתו דוקא הוא דקדוש וזה אלא היה לו שייה לו קדוש וזה אלא היה לו לשון אמר לאו ירך אמו אמאי זכתה לו והא תניא [ב]נראין [ג]שהעבד זוכה לקבל גט שחרור של חברו מיד רבו שאינו שלו ולא מיד רבו שלו [ד]אלא ש"מ אם שיירו אינו משוייר [ה] ותיובתא דרבי יוחנן [ו]תיובתא לימא אם שיירו משוייר תנאי היא [ז]דתניא [ח]האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה דברי ר' יוסי הגלילי וחכמים אומרים [ט]דבריו קיימין משום שנאמר [י]האשה וילדיה תהיה לאדוניה קרא מאי תלמודא לרבנן אמר רבא [יא] (אמר) [יב]קרא לרבי יוסי הגלילי דקתני ולדה כמוה שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה [יג]מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי [יד]סבר שיירו אינו משוייר ורבנן סברי משוייר אמר לך ר' יוחנן דכולי עלמא [טו]שיירו משוייר והכא היינו טעמא דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה אלא ודאי לימא כי הני תנאי [יז]דתניא [יח]השוחט את החטאת ומצא [יט] בה בן ד' חי [כ] תני חדא אין נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא ליום [כא]אחד ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ותניא אידך נאכלת לכל אדם ונאכלת בכל מקום ונאכלת לעולם מאי לאו [כב]תנאי [א] דת"ק סבר שיירו [כג] אינו משוייר ומר סבר שיירו משוייר אמר לך רבי יוחנן דכ"ע אם שיירו משוייר והני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר [כד]ולדי קדשים [כה]בהויתן הן קדושים ומר סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשהקדישה ולבסוף נתעברה כאן בשנתעברה ולבסוף הקדישה [כו]מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן [כז]אם שיירו משוייר דלמא היינו טעמא דר' יוחנן [כח]דאדם מתכפר בשבח הקדש אמר ליה רב המנונא [כט]רבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן ויתיב [ל]לקמיה דרבי יוחנן ולא אהדר ליה האי שינויא ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: אם משאמר הרי זו שלמים דמלך כו': [לא]פשיטא ולדן שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך אמר רב פפא לא [לב]נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דיבור מהו דתימא תוך כדי דיבור כדיבור [לג] והאי [ב] עייוני הוא דקמעיין [לד] קמ"ל: **מתני'** [לה]הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים דברי רבי מאיר [לו]אמר רבי יוסי [לז]לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימים ואם משאמר תמורת עולה נמלך ואמר תמורת שלמים [לח]הרי זו תמורת עולה:

[ג] המשחרר [א]חצי עבדו [ב]יצא לחירות גיטו וידו באין כאחת [ג]ואי אמרת שיירו משוייר [ד]עובר לאו ירך אמו הוא אמאי זכתה לו והא תניא [ה]נראין [ו]שהעבד זוכה לקבל גט שחרור של חברו מיד רבו שאינו שלו ולא מיד רבו שלו [ז]אלא ש"מ אם שיירו אינו משוייר [ח] ותיובתא דרבי יוחנן [ט]תיובתא לימא אם שיירו משוייר תנאי היא [י]דתניא [יא]האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה דברי ר' יוסי הגלילי וחכמים אומרים [יב]דבריו קיימין משום שנאמר [יג]האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה [יד]מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי [טו]סבר שיירו אינו משוייר ורבנן סברי משוייר אמר לך ר' יוחנן דכולי עלמא [יז]שיירו משוייר והכא היינו טעמא דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה אלא ודאי לימא כי הני תנאי [יח]דתניא [יט]השוחט את החטאת ומצא [כ] בה בן ד' חי [כא] תני חדא אין נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא ליום [כב]אחד ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ותניא אידך נאכלת לכל אדם ונאכלת בכל מקום ונאכלת לעולם מאי לאו [כג]תנאי [א] דת"ק סבר שיירו [כד] אינו משוייר ומר סבר שיירו משוייר אמר לך רבי יוחנן דכ"ע אם שיירו משוייר והני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר [כה]ולדי קדשים [כו]בהויתן הן קדושים ומר סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשהקדישה ולבסוף נתעברה כאן בשנתעברה ולבסוף הקדישה [כז]מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן [כח]אם שיירו משוייר דלמא היינו טעמא דר' יוחנן [כט]דאדם מתכפר בשבח הקדש אמר ליה רב המנונא [ל]רבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן ויתיב [לא]לקמיה דרבי יוחנן ולא אהדר ליה האי שינויא ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: אם משאמר הרי זו שלמים דמלך כו': [לב]פשיטא ולדן שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך אמר רב פפא לא [לג]נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דיבור מהו דתימא תוך כדי דיבור כדיבור [לד] והאי [ב] עייוני הוא דקמעיין [לה] קמ"ל: **מתני'** [לו]הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים דברי רבי מאיר [לז]אמר רבי יוסי [לח]לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימים ואם משאמר תמורת עולה נמלך ואמר תמורת שלמים [לט]הרי זו תמורת עולה:

גמ'

[מ]בשבח הקדש: **אלא כל אימת דבעי מימלך.** בתמיה. [מא]**כאוך כדי דבור.** כדי שאלת שלום רב לתלמיד ואמרי לה תלמיד לרב (ב"ק עג.):

מתני' [מב]**הרי זו תמורת עולה.** דר"מ אית ליה תפוס לשון ראשון [מג]: **דבריו קיימין.** וחייבי תמורת עולה וחייבי תמורת שלמים ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חייבי תמורת עולה ובדמי חייבי תמורת שלמים. ובהכי עסקינן שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בהן.

גמ'

קמיה. וקא מותיב ליה היא שלמים ולדה עולה (תמורת שלמים דולד): [מד]**לא אהדר ליה** האי שינויא ר' טבלא אלא א"ל בר מינה דההיא ר' בעלא הוה אמר. אלא מדלא אהדר ליה הכי ש"מ דשמע דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר הוא: מתני' ה"ז **תמורת עולה ותמורת שלמים** ה"ז **תמורת עולה דברי ר"מ.** דקסבר תפוס לשון ראשון: ר' יוסי אומר **אם** [מה]כן נתכוון בתחלה. שהתא תמורת שניהם אע"פ דלא אמר ה"ז תמורת עולה ושלמים אלא אמר ה"ז תמורת עולה (ותמורת שלמים) שלמים הואיל ואי אפשר כו': **דבריו קיימין** ותימכר ויביא בדמיה בחצין תמורת עולה בחצין תמורת שלמים: **אם משאמר תמורת עולה ואחר כך נמלך ואמר כו'.** הרי זו תמורת עולה בלבד: **תרוייהו** קדשי. ותמכר ותביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' ל וש"ס:
יב ב מיי' שם פ"ו הלכה ח:
יג ג ד מיי' שם פ"ו הל' ה:
יד ה מיי' פ"ב מהלכות תמורה הלכה ג:
טו ו מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ח:
טז ז מיי' פ"ב מהל' תמורה הלכה ד:

תורה אור השלם

1. אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו: שמות כא ד

מוסף רש"י

מיד רבו שאינו שלו. דכיון דעבד לאימיה כתוקת שחרור, שלים נמי מקי מיהו (גיטין כב.). ולא מיד רבו שלו. שם שניטס של אים אחד (שם וקדושין כג.) דיד עבד כיד רבו דמי וכשתפלו גט בידו לא יצא גט מרשותו, ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו, התם הוא דגיטו וידו באים כאחת, דשיחרורא דידיה הוא, אבל לאחריתא לא (גיטין שם). האומר לשפחתו. מעוברת, הרי את בת חורין. בגט שחרור זה, וולדך עבד ולדה כמוה. משוחרר, דכיון דמיפקא שלמתר אפשר ולדיה תהיה לאדוניה, בזמן שאפשר לאדוניה הולך אחלב לאדוניה, אין אפשר לאדוניה אין הולך לאדוניה (קדושין סט.). מאי תלמודא. איכא אמינא מהאי קרא דבריו קיימין (שם). אין נאכלת אלא לזכרי כהונה. כדין חטאת, קא אלקא דעתך דמפרש בהתם מעוברת עפקינן, דאי בתפרש ריקנית ומעברה דכולי עלמא הואיל ומכח אימיה הוא דקדיש חולין הוא, דחולדי קדשים בהויתן הן קדושים, כשהן נולדין הלא נמעי אמן (לעיל יא.). בהוייתן הן קדושים. דאם לעיל ע"א ד"ה בהויתן. בשבח הקדש. בשבח שהשבח הקדש לאחר שהוקדש (מנחות פ. מכת"י). הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים. שהעמיד בהתם חולין אצל שתים, אחת עולה ואחת שלמים ואמר הרי זו תמורת עולה. תפוס לשון ראשון ומש"ה קתני דנאכל אלא לזכרי כהונה (בחלים ל.). דאם ליה לר' מאיר תפוס לשון ראשון (ב"ק עג.), הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת. ותוכרך להקדיש זה אחד זה (בחלים ל.). ועל כרחו הוצרך זה אחד זה (פסחים נג.). דבריו קיימים. ותרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים (ב"ק שם וזבחים שם).

שינויי נוסחאות

[א] עבדו [יצא] [לאמיתת דגיטו וידו: ס"א קנה ונעשה כמקנה לה אחד מתכניה וגיטו וידו ו' כך היא גס"י (שי"מ) [ב] כאחת אלא מי אמרת שיירו משוייר דעובר לאו (שי"מ) [ג] נראין דברים שהעבד (שי"מ) [ד] שלו דיד עבד כיד רבו דמי (שי"מ) [ה] דכא קרא אמר (שי"מ) [ו] ס"א אלא דקתני יוסי הגלילי קאי דקתני כו' (צי"ק) [ז] לאדוניה אין האשה לאדוניה אין ולדה לאדוניה (שי"מ) [ח] יוסי הגלילי סבר אם שיירו אינו משוייר וכרבנן סברי אם שיירו משוייר (שי"מ) [ט] דכו"ע אם שיירו משוייר והכא היינו טעמ' דר"י הגלילי דאמר קרא כו' לאדוניה ליומא. מיהו אלא דלמר כו' אמר לר' יוחנן לעולם אם שיירו משוייר דלמא היינו טעמא דר' יוחנן. דאמר רצה בה מתכפר רצה בולד מתכפר דאדם מתכפר בשבח הקדש. ר"ל דאם לא הוה אמר דבריו קיימים ולא אמר דבריו קיימים ואם משאמר תמורת עולה נמלך ואמר תמורת שלמים. ר"ל דאם ל

גמ' תמורת עולה תמורת שלמים גרסי' וכ"ג ותמורת שלמים: ור' יוסי קסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים כו'. (ג) ור' יוסי אמר לך קסבר אי גברא אי אמינא [1] אמי ליטנא תמורת עולה ושלמים תהוי קדושה ולא קריבה וטעה בהכי קסבר אימא תמורה אכל חד וחד ותהוי קדושה גמורה ליקרב הלכך אע"ג [2] דאמינא בהאי ליטנא לתרוייהו איכוין הוה ליה כאומר לא תחול זו אלא אם כן חלה זו [3]. לשון ירושלמי דר' מאיר [4] סבר אמי גברא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים [5] הוא דקטעי דקסבר אי לא אמינא כו' הוא דהדר ביה והתניא בניחותא דפלוגתייהו בהכי [6] ר' יוסי היינו רבנן דהא ודאי כי אמרי רבנן נמי דחלו תרוייהו לא אמרי אלא היכא דמתחלה נתכוין לכך דבנמלך כ"ע מודו דאין [7] דבריו האחרונים כלום דולאי לא מצי לאימלוכי: [8] **בהמה חליה עולה וחליה חטאת תקרב עולה.** דתפוס לשון ראשון וכיון דקדשה לפלגא קדושת עולה קדשה כולה ואע"ג דגבי האומר רגלה של זו עולה לא אר"מ דתיחול קדושה בכולה כדקתני (ד) [9] בפירקין (ד"ף יח.) אף"ה בחליה מודה כדאמרי' התם הכל מודים בדבר שהנשמה תלויה בו: [10] **תמות.** דאף בגמר דבריו אדם נתפס ואיהו [11] לא הוי מחוייב חטאת הלכך תמות: **ושוין באומר חליה חטאת.** תחלה והדר חליה עולה דתמות: **שוין מני ר"מ.** דעל כרחך הכי משמע דאפילו ר"מ דאמר בראשה תיקרב הא תמות והא מילתא [12] פשיטא דהא ר"מ תפוס לשון ראשון אית ליה וכיון דאמר חליה חטאת בראשה כ"ש דתמות הואיל ואינו מחוייב חטאת: **מעורבת.** שנתערבו בה שתי קדושות ואע"ג דתרוייהו חיילי עלה קרבה הואיל ומערב בה מידי דחזי להקרבה קמ"ל: **תמורתה איצטריכא ליה.** לאשמועינן דכיולא בה היא ואינה קריבה [13] אלא היא תימכר לאחר שתסתאב ויביא בדמי חליה שלמים דמהו אתמא נהי דאינה קריבה [14] כו': **ואינה קריבה.** הואיל ומתחלה כשהקדיש חליה לא היתה ראויה ליקרב אלא קדשה לחליה וכיון דלא הואי דידיה לא פשטה קדושה בהיא שעתא בכולה דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: קדושת

גמ' [15] א"ר יצחק ברבי [16] יוסי א"ר יוחנן הכל מודים באומר תחול זו ואחר כך תחול זו דברי הכל תפוס לשון ראשון לא תחול זו אא"כ חלתה זו תרוייהו [17] קדשי לא נחלקו אלא כגון משנתינו דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דר' מאיר סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים הויא ליה כאומר תחול זו ואח"כ תחול זו [18] ורבי יוסי [19] סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה [א] [20] קמ"ל: [21] ת"ר האומר בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים כולה תקרב עולה דברי ר"מ וחכ"א תרעה עד שתסתאב ותימכר [22] ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים [23] א"ר יוסי אם לכך נתכוון מתחלה הואיל וא"א להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין רבי יוסי היינו רבנן כולה רבי יוסי קתני לה תניא אידך בהמה חציה עולה וחציה חטאת (כולה) תיקרב עולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר תמות ושוין [24]באומר חציה חטאת וחציה עולה שתמות שוין מני ר"מ פשיטא מהו דתימא אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון אלא היינו טעמא חטאת מעורבת קריבה ואפילו כי אמר חציה חטאת והדר אמר חציה עולה קריבה קמ"ל דלא תניא אידך [25]אמר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה קריבה [26] עושה תמורה [27]ותמורתו כיוצא בו מני רבי יוסי היא פשיטא דקדושה ואינה קריבה תמורתה איצטריך ליה דמהו [28] דתימא נהי דהיא לא קרבה תמורתה תקרב קא משמע לן מאי שנא היא דלא קרבה דהויא לה קדושה דחויה תמורתה נמי מכח קדושה דחויה קאתיא [29] אמר רבי יוחנן [30]בהמה של שני שותפים הקדיש חציה שלו וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא

אמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הכל מודים כו'. כך היא השיטה לר' יצחק בר יוסף דטעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון ואי אמר תמורת עולה ושלמים אפי' ר"מ מודה דתרוייהו חיילי [31] ולא פליג ר"מ אלא בתמורת עולה תמורת שלמים [32] כדמפרש מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים כו' ור' יוסי סבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה כלומר לא יוכל להקריבה דאלי' הוי תמורת עולה וחציה הוי תמורת שלמים דר' מאיר סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים הויא ליה כאומר תחול זו ואח"כ תחול זו דלא אמר תמורת עולה ושלמים אלא אמר תמורת עולה ות

שמע מינה מדר' יוחנן תלת ש"מ יש דיחוי בדמים. ויש ספרים דגרסי ש"מ קדושת דמים מדחה וי"מ מדחה את התמורה דאינה קריבה כדאמר ותמורתה כיוצא בה ולא נראה שהרי בפ' בתרא דכריתות (דף כז:) גבי מטמא מקדש עשיר שהפרים קן לכבשתו והעני הוא"ל ונדחה ידחה וקאמר עלה[ד] ש"מ תלת ש"מ קדושת דמים מדחה ומתה ליכא לפרושי מדחה התמורה דהא אין תמורה בעופות אלא ודאי הכי פירושא כמו יש דיחוי בדמים כלומר אפילו בדבר שאין בו אלא קדושת דמים וא"ת מ"מ אינו מתורץ מתה דהא לא שייכא קדושת דמים בעופות דהא קיימא לן [ה](שקלים פ"ד מ"ח) דאין לעופות פדיון י"ל דהתם ה"פ ש"מ יש דיחוי אפילו בדבר דליתא ביה קדושת הגוף וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה כהיא דמטמא מקדש עשיר שהפרים קן כו' וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן כולהו נמי שמעינן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף ל:). על המפרש נקבה לפסחו וקאמר עלה ש"מ תלת כו' וא"כ מאי יש[ו] קמ"ל ר' יוחנן וי"ל משום דפליגי תנאי בבעלי חיים אי נדחין אי לא ואשמועי' דר' יוחנן אית ליה כמ"ד בעלי חיים נדחין וא"ת מאי קאמר ש"מ יש דיחוי בדמים וש"מ דיחוי דמעיקרא הוי דיחוי כיון דשמעינן דיחוי מעיקרא היינו קדושת דמים וי"ל דאשכחנא שפיר דיחוי מעיקרא [ז] קדיש קדושת הגוף כגון מומר שאכל חלב והפרים קרבן עליו וחזר בו דהוי דיחוי מעיקרא [ח] קדושת הגוף שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן אי נמי כהיא דפרק התערובות (זבחים דף עח.) דתנן דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר ודייק עלה בגמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל אם נפל דם לתוך מים ראשון בטל ואע"ג דיש בו מראה דם וכה"ג מצינו דיחוי מעיקרא בקדושת הגוף וא"ת כיון דיחוי מעיקרא הוי דיחוי אמאי נקט ר' יוחנן גופיה בפ"ק דזבחים (דף יב:) ובפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז.) אכל חלב והפרים קרבן והמיר דת וחזר הוא"ל ונדחה ידחה נימא אכל חלב והמיר דת והפרים קרבן ואשמעינן רבותא טפי דאפי' דחוי מעיקרא הוי דחוי וי"ל [יא]משום אידך דאמר התם אכל חלב והפרים קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה נקט נמי הכי דבההוא לא מצי למינקט נשתטה והפרים קרבן דשוטה אין בהפרשתו כלום וא"ת היכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרא הוי דיחוי האמר בפ' שני שעירי (יומא דף סד.) [יב]דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין דליף ממחוסר זמן ואידך מחוסר זמן לא מחזי הא מחזי משמע דהא [יג]דקסבר דבעלי חיים נדחין ס"ל דאין דחיה אלא דאחזי מעיקרא וא"כ מגח ליה דדיחוי מעיקרא הוי דיחוי וי"ל דיש שם שיטה אחרת [יד]דבעלי חיים אינן נדחין מקרא דמוס בם לא ירלו ולא יגפינן ליה ממחוסר זמן ולפ"ז מצינו למימר דאית ליה דחוי מעיקרא הוי דחוי והא [טו](דהוא קאמר) התם מחוסר זמן לא מיחזי היינו מקמי דהוה ידע קרא דמוס בם וא"ת הרי הכא דפ' בתרא דכריתות (דף כז: כח.) דאמר רבי אושעיא מטמא מקדש עשיר שהפרים קן לכבשתו והעני הוא"ל ונדחה ידחה וקאמר עלה ש"מ תלת כו' כי הכא ופריך עלה מר"ש דקאמר המפרש נקבה לפסחו וילדה זכר הוא עצמו קרב פסח ונימא הוא"ל ונדחה ידחה והתם קשה טובא הדא דאדפריך לרבי אושעיא נפרוך נמי אמילתא דר' יוחנן ועוד אדמותיב ליה מר"ש נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ונהי נמי דהכי [טז] קמשני מ"מ מה ס"ד דמקשה וכי לא הוה ידע שיתרן לו כן ועוד אדפריך מר"ש דבריתא נפרוך מר"ת דתמני' דפירקין דלעיל ואלו קדשים (דף יח:) דתנן בהדיא המפרש נקבה לעולתו וילדה זכר ירעה כו' רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה [יז]וי"ל דס"ל למקשה דטעמא דר"ש דאמר במפרש נקבה לפסחו וילדה זכר דהוא עצמו קרב פסח היינו משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' ואלו קדשים דתנן המפרש נקבה לאשם ירעה כו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ופריך בגמ' עלה למה לי תסתאב תמכר שלא במום דכיון דלא חזי למילתיה היינו מומו ומשני א"ר יהודה אמר רב היינו טעמא דאמר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וטעמא דר"ש מפרש דסבר דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא לה קדושת הגוף ומש"ה פריך מר"ש אהכיא דמטמא מקדש עשיר שהפרים קן דלית בה קדושת הגוף וליכא למימר ליסייעיה מרבנן דעד כאן לא פליגי רבנן אלא במפרש נקבה לפסחו ומפרש נקבה לאשם מהאי טעמא דמגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף אבל בהאיא דמטמא מקדש לא שייך ביה האי טעמא דקדושת דמים לית בהן דבעופות לית בהן פדיון [יח]ומיעבקרא מקדושת מזבח דלא הן ולא דמיהן קרבי ובהא אפילו רבנן מודו ולה"נ ניחא דלא פריך אמילתיה דרבי יוחנן דשייך ביה שפיר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וא"כ אי הוה מותיב מינה מר"ש ה"א אדמותיב מר' שמעון ליסייעיה מרבנן ומש"ה נמי ניחא דמותיב מר"ש דבריתא ולא מר' אליעזר דתמני' דמשום [יט]דמסתבר ליה [כ] מר' אליעזר דטעמא דר"ש משום דאזיל לטעמיה דהכיא דמקבלתן פ' ואלו קדשים (דף יט:) ומשני התם לא דמגו דנחתא לה כו' תליא מילתא אלא בפלוגתא דבעלי חיים נדחין [כא] ואנן לרבנן אמרי ור"ש הוא דקסבר בעלי חיים אינן נדחין:

אמר אביי הכל מודים דאי אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה. בתריתא מידי דאין מעשר קדוש כי אלא גוונא אלא דרך מנין [כב] והוא היה עשירי וה"ה אם אמר חציה עולה וחציה תמורה גבי עולה הוא"ל ולא קיימא אם כולה מעשר אין בדבריו כלום ועוד מאי אי לא למא מעשר קריבה כו' הא לא קריבה ולא קדשה אלא במנין ופר"י דמייריי באלם המעביר צאנו תחת השבט ומשתא מעשר אמינו מן הדיר תהא חציה עולה וחציה מעשר דבר הכל עולה קריבה דקדושת הפה שהקדישה לעולה עדיפא מקדושת מעשר שאינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית והעברת שבט דדוקא בעולה ושלמים פליג [כג](ר"ש) ואמר דאלו אינהו דלא אלימא כולי האי קדושת זה מזה אבל בעולה ומעשר דאלים קדושת עולה ועדיפא מאד מקדושת מעשר ד"ה כוותנו לעולה וא"ת אמאי לא אמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כדאמרינן לעיל ברש פירקין גבי בכור ותחול מעשר ולא עולה וי"ל דהתם כשאמר בבכור עם יצאת רובו יהא עולה אבל הכא מיירי שאמר עם יצאת מיעוטו יהא עולה ומעשר אלא חל עליה קדושת מעשר עד יצאת רובו:

[ז] **קדושת דמים מדחה.** המקדיש בהמה לדמים בשעה שאינה ראויה לגופה כגון הכא דכי אקדשה לפלגא לא אקדשה אלא לדמי ומדחי לה ממזבח לעולם [יא] [יב]ס"ד דלא חייל דיחוי אלא אמידי דאקדשיה למזבח ונדחה: **בעלי חיים נדחין.** [יג] ואע"ג דהדר מיחזו אידחו לעולם משום דיחוי [יד] קמ"ל: **דיחוי מעיקרא.** כגון זו שמתחלת הקדשה נדחית הוי דחוי ופלוגתא היא דאיכא למ"ד (סוכה לג.) נראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה אבל דחוי מעיקרא לא הוי דחוי דגמרי קמ"ל דהוי דחוי: **דברי הכל עולה.** אפילו לר' יוסי דחציה מעשר לא קדיש דמעשר אינו קדוש אלא בשעת יציאתו מתחת השבט העשירי: אבל **היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר.** דלא אמר כראוי לא על תמורה ולא על מעשר דאין אדם אומר הרי זו תמורה סתם אא"כ אמר תמורה (תחת) זו וכן אין אדם יכול לומר הרי זה מעשר אלא בשעת יציאתו מן הדיר. והיכא דאמר סתם הכי חציה תמורה וחציה מעשר מאי לשון איזה יקרב: **תמורה יקרב שכן נוהגת כו':** שכן **מקדש לפניו ולאחריו.** כדתנן קרא לתשיעי עשיריי כו' שלשתן מקודשין: **נמלך** [ט] **פשיטא** דתפוס לשון ראשון: לא **נצרבה.** אע"ג דנמלך בתוך כדי דבור בכדי שאילות שלום [כ] הרב לתלמיד: **מהו דתימא כדבור דמי.** והאי דשתק ונמלך דעיניני קא מעיין הוא מה היה דעתו לומר כדי לשתף עם עולה וליהוי דבריו קיימין דליהוי תמורה עולה ושלמים קמ"ל דלא: מי שאמר על בהמה אחת **הרי זו תחת זו או תהא זו תמורת זו** או **חלופי** זו **הרי זה** לשון **תמורה.** דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר: אבל אמר זו **תהא מחוללת על** זו **אין** זו לשון **תמורה.** ולא לקי: **ואם היה הקדש בעל מום.** ואמר זו מחוללת על זו: **יצא לחולין.** ונכנס זו תחתיו דהרי זו מחוללת על זו משמע תצא ותכנס זו ובודאי כשהקדיש הוא תם וראוי להקרבה ואמר הרי זו מחוללת על זו אין בדבריו כלום ולא יצא הקודש לחולין אבל כשהגיע בעל מום יוצא לחולין ונכנס זה תחתיו: **וצריך לעשות לו דמים.** לקודש כדי שיהא זה שנכנס תחתיו שוה לו בדמים שלא יתאנה הקודש: ואי ס"ד **דתחת לישנא דאיתפוסי.** בתמורה משמע: **ורמינהו בקדשי בדק הבית אם אמר תמורת זו חליפי זו.** דתיינו לשון דאיתפוסי בתמורה **לא אמר כלום.** דקדשי בדק הבית אין עושה תמורה: אבל אם אמר זו **תחת זו** או **זו מחוללת על** זו **דבריו קיימין.** דאין זה לשון תמורה אלא לשון אחולי תצא זו ותכנס זו ואי ס"ד דתחת לישנא דאתפוסי בתמורה הוא: **מאי שנא רישא** (דאמר לא אמר כלום) **ומאי שנא סיפא.** ואמאי דבריו קיימין? **לא** קדשי בדק הבית מי תפסי פדיונן כלומר מי תפסי תמורתן:

[ט] נלקח רבינו כאן פשיטא וכו' [י] ר"ש פפא לא נצרכה וכו' וכדלעיל כנו ע"ב ועי' שב"מ שם. ב) ע' כ"ק עג ע"ב וע"ע בתו' לעיל כה ע"ב ד"ה לא נצרכה וכ"ך תו"מ ס' רכה ס"ק כה.

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ג:

כא ג מיי' שם פ"ב הלכה ח:

כב ד מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח ט:

כג ה מיי' שם הלכה ז:

הגהות הגר"א

[א] גמ' קיפה. גרש"י ל"ל ומי ס"ד לשנא דאיתפוסי הוא מי תפסן פדיון אמר כו':

מוסף רש"י

קדושת דמים נדחה. יש תורת דיחוי בדבר שאינו קדוש אלא לדמיו, כגון זו שמתחילה לא הקדישה אלא לדמיה שאמרה ויקדשו דמי תליה, שהרי ליקרב נתפלין לא היתה ראויה ואפילו הכי חל עליה תורת דיחוי לדחות מעל המזבח לעולם ולא אמרינן אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ליקרב (קדושין ז: וכעי"ז פסחים צח. וזבחים יב: וכריתות כז.). דהוא"ל ונדחה ידחה, ולא מיתא אין דיחוי בקדשים אלא הקדוש לגופו ונדחה מהקריב, אבל קדושת דמים לא אלימא למימר ביה תורת דיחוי, ואי אמית לה שאת הכסף הקריבה כגון הכא דחזר ולקח תליה מקרב (פסחים שם). ל"ל יש דיחוי בשביל הדמים שלא פרע לקנות תליה אל מכיון שלא היתה קנויה לו כשהקדישה, שעדיין לא קנה תליה מעל מזבח, ואינו נראה למורי (זבחים שם). **בעלי חיים נדחין.** בהמה שנדחית בחיים דחויה דיחוי גמור, אף בכשנראית למה שהיתה דחויה, אינה קריבה אלא רועה (פסחים צח.) אם נדמו ידחו לעולם ואינה לא"ל (יומא סד.) אין דיחוי אלא בשחוטין אבל בעלי חיים שנדחו חוזרים ונראין, ולדיליה קריבה הן בהמה כשחזר ולקח תליה (קדושין ז:). **דיחוי מעיקרו.** כגון זו שמתחילה הקדישה לא נראית ליקרב, ואין"ל לא"ל דפליג ואמר אין דיחוי אלא בנראה ונדחה (שם). אין זו תמורה. לא אמר כלום, אאין זו תמורה. לא אמר כלום, אאין זו מולין יפה כשל הקדש, מוטף עליה מעותיו על כדי דמי הקדש (שם).

שינויי נוסחאות

[ו] ש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ בע"ח נדחים וש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי אמר (ש"ם) **[ז]** מקדיש וכד"ר קריבה. **[ח]** כרוכה וכד"ר מקדש. **[ד]** מיקו. ברוב ספרים מופסים בלן פיסקא ואם משאמר תמורת שלמים כו' נמלך פשטו ואכו' אמר רב פפא כו', וכן גרים הרגמ"ה ל"ל, וכן משמע פ' מרובה (ב"ק דף ע"ג ע"ב), ועי"ש בפנ"י וכדלתביגא לעיל (כה ע"ב), אבל רש"י ז"ל גרים לה לעיל, (וע"ש בשיטה ד"ה פשיטא), וא"ע בב"ק פ' מרובה. (ש"ם): **[ט]** זו חליפי זו (ש"ם) **[י]** לעשות לו דמים (ש"ם) **[יא]** אמר חליפי זו. אות ת' נמחק **[יב]** דעבר דתחת לישנא (ש"ם) **[יג]** מיפה. ל"ל דקדיש בה"ב [מין] מיתפסי פדיון ואמינא קרבן יאלו קדשי בדה"ב שאינן קרבן (ש"ם) **[יד]** ד"ה כ"ח ל"ל קודם ד"ה קדושת (צ"ע) **[טו]** לעולם דלא הוה ס"ד דלהורוי דחויה לגמרי אלא וכו'. נ"ל ומדחי ליה ממזבח ולא מיחזי עלה אלא קדושת דמים דדמי כאילו הקדיש מלי דמיה ומדחה אחרת הכא מכתה כגון תמורתה דאמר ותמורתה כיוצא בה דנדחה מעל המזבח דלא קריבה לעולם, וה"נ בכריתות דף (כז ע"ב) דקדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוצא בה. ל"ל קדושת דמים מדחה כשאינה דחויה לגופה כגון הני דאקדשיה לאמנה ולא אקדשיה אלא לדמי ומדחה לה ממזבח לעולם דלא הוה ס"ד דלהוו דחויה לגמרי אלא דחוי דיחוי ל"ל אלא

ואם תחתיה תעמוד. עמדה במקומה והיינו דומיא דאתפוסי שהקדש עומד במקומו הלכך הואיל ותרוייהו משמע [ג] לא מסרו הכתוב אלא לחכמים דידעי למימר היכא הוי תחת אתפוסי והיכא הוי חילול: **גבי קדשי בדק הבית כו': ידו אקודש חול הוי.** הניח ידו לקודש ואמר זו תחת זו אידך דחולין ודאי [יז] לחולין מתכוין וחול הוא: **ידו אחול.** ואמר זו תחת זו אתפוסי הוא דקדש בעל מום עושה תמורה [יח] ואי הוה בעי לאחולי הוה מנח ידיה על ההיא [יט] דקדש: **ואמר הרי אלו** [יא] (חטאת) **תחת אלו.** ולא הניח ידו לא כאן ולא כאן: **לאתפוסי.** מתכוין או לאחולי מתכוין. והוא הדין נמי דמלי למיבעי בחדא אלא אידי דבעי [יב] מיבעיא הך בעיא אחריתי בתרתי נקט [כ] סירכא דתרתי: **איסורא.** לא ימיר [כא]: **תמימה תחת תמימה לאתפוסי.** דהא ודאי אי אפשר דלא הויא חדא לאתפוסי הואיל וחדא תמימה דהקדש [כב] איכא [כג] מיהת בקדשי מזבח ותמימים אמרינן לעיל לאתפוסי הוא: **ובעלת מום תחת בעלת מום לאחולי.** דודאי אתפוסי ליכא למימר דרע גרע לא כתיב דליעביד תמורה: **או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום כו'.** ואף על גב דפשיט לעיל דלא שביק היתירא ועביד איסורא היכא למיבעי הכא הואיל ואי אפשר דלא עביד איסורא בחדא היכא למימר כי היכי דבהא עביד איסורא בהא נמי לא איכפת ליה ודאי אתפוסי הוא: **היו לפניו שלשה בהמות כו'.** דלאף על גב דפשיטנא דלא שביק היתירא ועביד איסורא היכא הכא למיבעי דאיכא למימר זיל בתר רובא כיון דע"כ תרתי לאתפוסי דהשתיים דהקדש תמימות וליכא אחולי בהו שלישית נמי אתפוסי הוא: **גברא לא איפחזיק.** [כד] דבשלשה זימנין הויא חזקה תרי זימני לא הוי חזקה. [כה] לשון ירושלמי בעי אמיי (כו') [כו] אלו דלמא [כז] תמימה תחת תמימה דאתפוסי לחזיא להקרבה אבל בעלת מום דקדש לאחולי והאי דלא אתנח ידיה [כח] (כו') חזיא להקרבה לאחולי איכון [כט] כיון דבעל למימר חדא לאתפוסי כו' כלומר דאילו הוה בעיתיה לאתפוסי חדא ולאחולי חדא הוה קאמר בהדיא הך לאתפוסי והך לאחולי כי הדדי כלומר שתיהן עשאן שוות הואיל ולא פירש [ד] [לא] על שתיהן הניח ידו ושתיהן תמורה דהא מיבעי ליה לאתנוחי ידיה על בעלת מום דקדש אי הוה בעיתיה לאחוליה אלא אי הוה לפניו (כו') [לב] מדהני תרתי בהמות לאתפוסי דודאי מתפיס הנך תרתי דחולין בההיא דקדש דממילין שניים באחד [לעיל ט.] דהא כיון דתמימה דקדש ליכא למימר לאחולי בההיא בעלת מום נמי לאתפוסי ולקי אבל בעלת מום דקדש לאחולי והאי דלא אתנח ידיה על ההיא [לג] דבעלת מום שהניח ידו על חולין דכיון [לד] דלאחולי הוה בעי הוה ליה לאנוחי בקדש. הא דנקט [לה] כל ההיא דבעלת מום קמ"ל דאי הוה מנח ידיה על התמימה של קדש שעה הבעלת מום הוה מהני נמי כאילו אנחה על בעלת מום [לו] גופה והא אמרי' בההיא דבת אחולי היא דלאחולי איכון ובתמימה לאתפוסי [לז] דלא"ג דאנח ידיה עליה הואיל וליכא למימר אחולי בה בדידה. דמי דמויי כגון דהויין ג' בהמות של קדש ואחת בעלת מום ושלשה בהמות של חולין תמימות והעמידן בשתי שורות זו כנגד זו והאי דמי כמו איתרמי שכוונם זו מול זו ואנח ידיה על הנך דחולין ואמר אלו אחת אלו מי אמרינן כיון דרמי חדא לקבל חדא לכי פלגינהו דלא בעי לשוויי לבעל מום כי הני [לח] דהיינו לאתפוסי אלא לאחולי או דלמא בתר דבורא דידיה אזלינן והרי הניח ידו על החול ולאתפוסי איכון. ליישנא אחריני או דלמא בתר [לט] רובא אזלינן וכיון דרובא לאתפוסי איכון נמי לאתפוסי: **יצא דחולין דבר פורס.** דאמרינן בפ' המנחות והנסכים (מנחות קח.), ואם כל בהמה טמאה [ויקרא מז] בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר: **מדבריהם.** דמה"ת אין אוגאה להקדש כתיב (ויקרא כה) אל תונו איש את אחיו ולא הקדש: **אף צריך לעשות לו דמים דבר פורס.** [מ] רב חסדא מפרש לה לקמן [ע"ב]: **אי נימא אאוגאה.** דלא נתאנה אלא שתות: [מא] **ביטול מקח.** שנתאנה יותר משתות: והאמר

בעי רב אשי היו לפניו שתי בהמות. ה"ק דנחת בהמת קדש בעלת מום וחד תמימה חולין מני למיבעי ואימי דאיכא בסמוך בעיות דמיירי דוקא בשתי בהמות נקט נמי הכא קן: **בעלת** מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש ובעל מום דחולין תחת תמימה דהקדש תרוייהו לאתפוסי ואתרוייהו לקן. תימה למה הארין כל זה הוה מני למימר בקיצור בעלת מוס תחת בעלת מוס לאחולי או דלמא הא נמי לאתפוסי הא נמי ופירש"י דבעלת מוס תחת בעלת מוס לא תפיס דאין רע עושה תמורה ברע דדוקא טוב ברע לא ולא נהירא דזה לא מצינו ועוד דאדרבה משמע לעיל בפ"ק (דף ט.) דרע ברע תפיס דאמר לעיל מ"כ נימא קרא טוב ברע או רע [בו] משמע דרע ברע תפיס מיהו כל השיטה דהכא משמע כפירוש רש"י דבבעיא דלעיל נמי נקט שתי בהמות של חולין תמימות ולא נקט בעל מוס ור"י פירש דרע ברע נמי חייל תמורה עליה מיהו יש לנו לומר עפי' לאחולי מלאתפוסי דלמה יתפיס מאחר דאינו מעלה אותה דגם זאת אינה ראויה להקרבה: **אף** צריך לעשות דמים דבר תורה. ולא יצא לחולין עד שיעשהו דמים והכי פירושא דמתני' יצא לחולין וצריך לעשותו דמים כלומר יצא לחולין כשיעשהו דמים והא דאיתקטיע למיתני יצא לחולין משום דתנא לעיל מינה לישני דלא נפקי לחולין אלא נתפסין בתמורה וזה וזה קדושים תנא נמי ליישנא דאחולי:

[1] ואם תחתיה תעמוד הבהרת [מא] דאחולי דכתיב [2] תחת הנחושת אביא זהב [מב] והלכך גבי קדשי מזבח דעבדין תמורה לישנא דאתפוסי הוא גבי קדשי בדק הבית דלא עבדין תמורה לישנא דאחולי הוא אמר רבא אפילו בקדשי מזבח [מג] משכחת לה לישנא דאחולי הוא [א] כגון שהיה הקדש בעל מום א"ר אשי אפילו בבעל מום נמי [מד] משכחת לה לישנא דאחולי ומשכחת לישנא דאתפוסי [ב] ידו אקודש חול הוי ידו אחול קודש הוה בעי אביי [מה] [ג] היו לפניו שתי בהמות של קדש בעלות מום ושתי בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו [א] מי [מו] אמר לאתפוסי ולקי או דלמא כל היכא דאיכא היתרא לא שביק אינש היתרא ועביד איסורא ואת"ל כל היכא דאיכא היתרא לא שביק [מז] אינש ועביד איסורא [ד] היו לפניו שתי בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום ושתי בהמות של חולין ואחת מהן בעלת מום מהו [ב] [מח] מי אמר תמימה תחת תמימה לאתפוסי בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש בעלת מום דחולין תחת תמימה דהקדש [מט] ותרוייהו לקי ואם ת"ל כל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא ולאחולי הוא ולא לקי [ה] היו לפניו שלש בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום ושלשה בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מי אמרינן [נ] מדתמימות תחת תמימות לאתפוסי תמימות נמי תחת בעלת מום לאתפוסי או דלמא הכא נמי כל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא וההיא בתרייתא לאחולי הוי ואם תימצי לומר הכא נמי כיון דאכתי גברא לא איתחזק באיסורי לא שביק התירא ועביד איסורא בעי רב אשי [ו] היו לפניו ארבע בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום וארבע בהמות של [נא] חולין ואמר הרי אלו תחת אלו מהו הכא ודאי כיון דאיתחזק גברא באיסורי (בכולן) [נב] לקי בארבע מלקיות או דלמא אע"ג דאיתחזק באיסורא לא שביק איניש היתירא ועביד איסורא [נג] והוי בתרייתא לאחולי הוי תיקו: אם היתה הקדש בעל מום יצא לחולין כו': [ו] א"ר יוחנן יצא לחולין דבר תורה [נד] וצריך לעשות דמים מדבריהם ור"ל אמר אף צריך לעשות דמים דבר תורה במאי עסקינן [נה] אי נימא אאונאה בהא נימא ר"ל אף צריך לעשות דמים [נו] [דבר תורה] והא [ז] תנן [נז] אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אלא אבטול מקח בהא נימא ר' יוחנן צריך לעשות דמים מדבריהם והאמר

למבעיא הך [נח] [כ] איכא באחת ובקדשי מזבח תמימים אמרינן לעיל דאתפוסי הס"ד [צ"ק] [לא] איכא ותחת בקדשי מזבח תמימים מיהת איכא [נט] איתמחוק תלתא זימני סוי [ס"מ] [לב] ע' גרסא [לג] ע' ופירושה בהרגמ"ה ז"ל [ג' קה"י] [לד] היו לפניו ג' בהמות של קדש ואחת מהן ג"מ ושני בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו מי אמרי' תמימה דחולין תחת ג"מ דהקדש נמי לאתפוסי מדתמימה תחת תמימה לאתפוסי אלא נמי לאתפוסי ל"ד כו' תמימה [לה] תמימה תחת תמימה לאתפוסי דחזיא להקרבה וכו' [ס"מ] [לו] ג"ק מ"ז, [לז] אמ"ל כיון דבעי למימר כל"ל [צ"ק] [לח] ועל שתיהן לא הניח ידו כו' [צ"ק] [לט] ג' בהמות של קדש ואחת מהן ג"מ וג' בהמות של חולין תמימות והניח ידו על של חולין [צ"ק] [מ] הניח בהדי דבעלת [ס"מ] [מא] ואת"ל דכיון [צ"ק] [מב] דקקע על הניח בהדי דבעלת [ס"מ] [מג] נופה והוה אמרינן [ס"מ] [מד] ל"ל ואע"ג [מצ"ד] [מה] הני דהני לאתפוסי ואיהי לאחולי לו [ס"מ] [מו] כתר רבויא אזלינן [ס"מ] [מז] ל"ל כדרב חסדא [מצ"ד] [מח] שתות הס"ד. ומס"ד והא אגן תנן בפרק הזהב אלו דברים שאין כו' וכולהו נפקא מקרא התם הס"ד ומס"ד ביטול [ס"מ]

[מט] הבהרת ומשמע לישנא דאחולי [ס"מ] [נ] הכ הואיל וכך לא מסר הכתוב אלא לחכמים גבי קדשי מזבח דעבדי תמורה ליישנא כו' ולא עבדי תמורה [ס"מ] [נא] מזבח דזמנין דמשכחת לה ליישנא דאחולי כגון. מיהת הוא נמקה [ס"מ] [נב] דזמנין משכחת לה ליישנא דאחולי דזימנין משכחת לה ליישנא [ס"מ] [נג] גי' מוסי' כ"ב אחי, [נד] מי אמרינן לאתפוסי מתכוין ולקי [ס"מ] [נה] מיהא היתרא ועביד איסורא דאחולי הוי היו [ס"מ] [נו] מי אמרינן כל"ל [ריעב"ץ] [נז] דהקדש ובתרוייהו לקי [ס"מ] [נח] אמרינן מדהני תרתי תמימות תחת תמימות לאתפוסי ההוא בהמה תמימה של חולין נמי תחת בהמה של הקדש בעלת מום [ס"מ] [נט] חולין תמימות [ס"מ] [ס] לקי ארבע מלקיות [ס"מ] [סא] דהך בתריתא לאחולי הוי תיקו [ס"מ] [סב] ועי' גי' אחרת בהסמטות טיקה שבסוף המסכת. [סג] לי נימא לאונאה. בקלא ס"א כתוב ליישנא אחרינא לי נימא דטעו בשתות בהא נימא כו' [ס"מ] [סד] הגרסא הרגמ"ה ז"ל [ס"מ] [סה] דמים והא אגן תנן. תיבות דבר תורה ל"ש ומתקה [ס"מ] [סו] ולאי לאחולי מתכוין [ס"מ] [סז] הניח בהדי דבעלת [ס"מ] [סח] ל"ל דכיון דהקדש הס"ל [ס"מ] [סט] מיכא מטעמא נמתקה [ס"מ] [ע] דבעי

הגהות הגר"א

[א] גמ' מי אמר לאתפוסי עד איסורא ל"נ רש"י. וגרסא לאתפוסי מכוין או לאחולי מכוין ואת"ל כי' כי' ר"ה הגירסא נכונה: [ב] שם מי אמר תמימה כו'. עי' רש"י ותוס' שדחקו מאד וי"ל הגירסא מהופך וכ"ל מי אמרינן תמימה תחת תמימה בעלת מום תחת בעלת מוס ותרוייהו לקי א"ל תמימה דחולין תחת בע"מ דהקדש לאחולי בעלת מום דחולין תחת תמימה דהקדש לאתפוסי ואת"ל כו'. פי' דבע"מ תחת בע"מ א"ל לומר לאחולי דמאי אחרי תיקו. גירס"י ל"ל בעי אבי היו לפניו שתי בהמות של קדש ואחת מהן ב"מ ומהי בהמות של חולין תמימות ותמר הרי אלו תחת תמימות ותמר מדתרוייהו לאתפוסי א"ל תמימה תחת תמימה לאתפוסי אבל תמימה תחת ב"מ לאחולי ואת"ל כיון דבעי למימר חדא לאתפוסי ולאחולי מהו דלא לאתפוסי מכוין לאחולי ואת"ל דמיכא דלא אתי אלא תחת אלו מהו אמר תרוייהו כדאמרינן לעיל דאיכא בעלת מום דקדש דאי לאחולי דאי לאתפוסי אתיבי ליה לאתנוחי ידיה על ההיא בעלת מום דקדש אי הוה בעי לאחוליה אלא לאתפוסי אלא אי הוה בעי לאחוליה אלא לאתפוסי אלא אי הוה בעי לאתפוסי אלא לאחול

בין למר בין למר אית ליה דשמואל כו'. פרש"י ולא בדקא מיכוון לאחולי ולאי מיתחיל כלומר אם היה בדעתו לאות ההקדש ולחללו בדמים פחותים ולאי מיתחיל אבל להכי אמר ר' שמעון בן לקיש צריך לעשות לו דמים דבר תורה משום דלאו מיהו קמיכוין לחללו בדמים פחותים אלא סבר הוא שיהו החולין שוין דמי ההקדש ורבי יוחנן סבר בכך ולאי מתכוין לחללו עכ"ל וכן נפרש משמעות הלשון כי אמר שמואל דיעבד כלו' דבר שאינו מותר לעשותו לכתחלה אלא דיעבד וכגון שחילולו במתכוין בפחות משויו אבל לכתחלה כלומר דבר שמותר לכתחלה כמו אלא מתכוין לחללו על פחות משוויו אלא כסבור היה החולין שוין דמי ההקדש ומצא שטעה לא אמר שמואל בכך [יח] שיחול ההקדש עליו ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה כלומר דבר המותר לכתחלה כגון אלא מתכוין להפחותו משויו אמר שמואל דמחולל אבל אין לפרש כדמשמע לפוס ריסטא כי אמר שמואל דמחולל היינו דיעבד אבל לכתחלה לא דא"כ הא דאמר [משמיה] (משמע) דר' יוחנן בטול מקח יש להן היינו לכתחלה והיכי קאמר לאונאה אין להן וכי מותר לאונאה ההקדש לכתחלה ועוד היכי קאמר רבי ירמיה אפילו לכתחלה אמר שמואל דמותר לחלל שוה מנה על שוה פרוטה [יט] ועוד מחולל לאמר שמואל משמע דיעבד ועוד לאמר פ"ק דסנהדרין (דף יד:) דבעינן לחלל ההקדש תשאל ישראל וכהן אחד ויליף לה התם מקראי לכך צריך לפרש כדפי' רש"י [כ]:

לא אמרו אלא דשמוה בי תרי. כלו' הא דאמרן פחות מכדי אונאה אונאה מוחר פי' מוחר ההדיוט להקדש אונאתו מיהו חילול הוי וקשה דמשמע פרק הנחנקין (שם דף פח.) גבי זקן ממרא דאפי' נטורא של הקדש צריך עשרה בני אדם לפדותו ומוקי התם דפליגי זקן ממרא וסנהדרין [כא] בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בהקדש ונקאמר התם דלא מחייב אא"כ פליג זקן ממרא אסנהדרין בדבר שיש בו חיוב חטאת ומפרש לה התם כשנפדה ההקדש בג' לר"א אינו פדוי והוה הקדש ואי קידש בו האשה אא"כ אינה מקודשת ולרבנן הוי פדוי ויצא לחולין ואם קידש בו האשה מקודשת אלמא דשלשה ועשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מעכבין והכא משמע דהוי מחולל בתרי ועוד שמואל היכי קאמר דמחולל על שוה פרוטה ולריך לומר דהכא מיירי בנעל הבית הפודה הקדש שלו וכי האי גוונא אמר שמואל דמחולל על פחות משוויו [כב] אבל גזבר המוכר הקדש צריך שלשה או עשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **מתני'** דלא כרבי מאיר. פירוש דקתני תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום וכיון דאמר רבי מאיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה הכי נמי הכא דעתיה אחטאת שיש לו בבית או לעולה שיש לו בבית הוצא דבריו ועוד יש מפרשים דקאי אהא דקתני אם אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום והיינו דלא כרבי מאיר דכיון דאין דבריו לבטלה דעתיה לומר הרי לעולה וגמר ואמר לשם דמיס: **הדרן עלך כיצד מערימין**

והאמר רבי ירמיה. משמיה דר' יוחנן אקרקע דחולין ורבי יונה אמר [כג] אהקדשות תרווייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אונאה אין להן ביטול מקח יש להם לעולם אביטול מקח ואיפוך [כד] ומי מצית אמרת איפוך הניחא למ"ד אהקדשות וכ"ש אקרקעות אלא למאן דאמר אקרקעות אבל הקדשות אין להן ביטול מקח היכי איפוך להא [כה] אמר רבי ירמיה לא תיפוך לימא בדשמואל קא מיפלגי [כו] דאמר שמואל [א] הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל [א] דר' יונה לית ליה דשמואל ורבי ירמיה אית [ב] ליה דשמואל [ג] לא בין דמר ובין דמר אית ליה דשמואל [ד] דרבי יונה סבר כי אמר שמואל [ה] דיעבד אבל לכתחלה לא אמר ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ודקא קשיא לך מתניתין [ו] אלו דברים הקדשות כדרב חסדא דאמר רב חסדא [לא] [ז] אין להן אונאה אינן בתורת אונאה [ח] דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר [ט] אמר עולא לא [י] אמרו [יא] אלא בשמוי בתרי אבל בשמוי בתלתא ואע"ג דאתי במאה לא הדר אינו [יב] [יג] והאמר רב ספרא היכא [יד] אמר מאה בתרי ותרי כמאה [טו] לענין עדות אבל לענין אומדנא [יז] בתר דעות אזלינן ותו [יח] תלתא ותלתא לא אזלינן בתר בתרא [יט] דיד הקדש על העליונה קסבר עולא צריך לעשות דמים מדבריהם וכל דרבנן אקילו בה רבנן: **מתני'** [כ] הרי זו תחת עולה תחת חטאת לא אמר כלום תחת חטאת זו ותחת עולה זו תחת חטאת ותחת עולה שיש לי בבית היה לו דבריו קיימים [כא] [כב] אמר על הבהמה [כג] טמאה [כד] ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב מתני' דלא כרבי מאיר דאי כר"מ הא [כה] אין אדם מוציא דבריו [כו] לבטלה: הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיו עולה: טעמא דבהמה טמאה ובעלת מום דלא חזיין לא בעיין מומא [כז] אבל מפריש [כח] נקבה לאשם או לעולה בעיין מומא א"ר יהודה אמר רב מתני' דלא כר"ש דתנן [כט] ר"ש אומר תימכר שלא [לא] [לב] במום:

הדרן עלך כיצד מערימין

מכן חדש וגמר ואמר לשם דמים [לג] **לא בעינן מומא.** לא בעיין לרעות דהא מסאבי וקיימי: [לד] **הא מפרש נקבה כו' בעינ' מומא.** הוא וחזא להקרבת אלמים: **דלא כר"ש.** דאמר בפ' אלו קדשים (לעיל דף יט:) המפרש נקבה לאשם תמכר אלא במום. ליתא אחריינא קדש גופא דבעינא לרעות דלא כר"ש [לה] דאמר בפ' אלו קדשים (שם כ:) אף לעולתו אינו עושה תמורה אלמא לא קדיש לגופיה: **הדרן עלך כיצד מערימין**

והאמר רבי ירמיה. משמיה דר' יוחנן אקרקע דחולין ורבי יונה אמר אהקדשות תרווייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אונאה אין להן ביטול מקח יש להם לעולם אביטול מקח ואיפוך ומי מצית אמרת איפוך הניחא למ"ד אהקדשות וכ"ש אקרקעות אלא למאן דאמר אקרקעות אבל הקדשות אין להן ביטול מקח היכי איפוך להא אמר רבי ירמיה לא תיפוך לימא בדשמואל קא מיפלגי דאמר שמואל אהקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל דר' יונה לית ליה דשמואל ורבי ירמיה אית ליה דשמואל לא בין דמר ובין דמר אית ליה דשמואל דרבי יונה סבר כי אמר שמואל דיעבד אבל לכתחלה לא אמר ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ודקא קשיא לך מתניתין אלו דברים הקדשות כדרב חסדא דאמר רב חסדא אין להן אונאה אינן בתורת אונאה דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר אמר עולא לא אמרו אלא בשמוי בתרי אבל בשמוי בתלתא ואע"ג דאתי במאה לא הדר אינו והאמר רב ספרא היכא אמר מאה בתרי ותרי כמאה לענין עדות אבל לענין אומדנא בתר דעות אזלינן ותו תלתא ותלתא לא אזלינן בתר בתרא דיד הקדש על העליונה קסבר עולא צריך לעשות דמים מדבריהם וכל דרבנן אקילו בה רבנן: **מתני'** הרי זו תחת עולה תחת חטאת לא אמר כלום תחת חטאת זו ותחת עולה זו תחת חטאת ותחת עולה שיש לי בבית היה לו דבריו קיימים אמר על הבהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב מתני' דלא כרבי מאיר דאי כר"מ הא אין אדם מוציא דבריו לבטלה: הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיו עולה: טעמא דבהמה טמאה ובעלת מום דלא חזיין לא בעיין מומא אבל מפריש נקבה לאשם או לעולה בעיין מומא א"ר יהודה אמר רב מתני' דלא כר"ש דתנן ר"ש אומר שלא במום:

הדרן עלך כיצד מערימין

כח א ב מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח [וכ"כ לנפס ע"ז פרק ז דף סנג:]:
כט ג ד מיי' שם הל' י: ל ה מיי' פי"ח מהלכות עדות הלכה ג טוש"ע מ"מ סימן לח:
לא ו מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה יד טוש"ע מ"מ סימן קג סעיף ב:
לב ז מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה א:
לג ח מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ו:
לד ט מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה טו:

מוסף רש"י

ורבי יונה אמר אהקדשות כו'. לר' יונה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן (ב"מ נז.). הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל. דלקן מוגאה לאקדש, דכתיב אים אם אמוי, ואשמעינן שמואל דכי היכי דאמעיט אמוגאה אמעיט נמי מציטול מקח (קדושין יא:) וטעות נמי ליכא למימר כהו דמאן טעה (ב"מ נז.). לית ליה דשמואל. אסבר כיון דאיכא יתר משמות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא, גבי חילול נמי לאו מידי עבד (שם). אית ליה דשמואל. דכיון דאימעיט אמוגאה, לא אנא אמות לא אמעיט אמוגאה, ולאי גבי הדיוט אמרינן טעה, אבל בהקדש ליכא למימר טעות (שם). כי אמר שמואל דיעבד. הא אימעיט אמוגאה, לא אנא גדולה ולא אנא קטנה, אבל לכתחילה לא. ודבר תורה, דעבדי שויי משמע (שם). אפילו לכתחילה. עבדי כל הנו משמע הלכך לאפקועי אחריות ולאפלוי מדרבנן אבי ומיהו לאחר זמן יאנה (שם). לעולם לא תיפוך. לעולה כנדי אונאה, ולקמר דבר תורה ולאפלוי כנדי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה, ולא תיפוך, דאי מפכת קדיש לא אמר יחנן אדר' יוחנן, דאילו לדידיה לא מצי לאמרי אין להן אונאה דאמרי' כדבר אבל אבל לאפלוי דאמרי' אין להן אונאה אמר אמוגאה מוחר, מדאמ"ר יוחנן אונאה אין להן ביטול מקח יש להן, מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא, אבל ר"ל כי מוחבת ליה מתמתינן מוקי לה כדבר אבל (ב"מ נז.). מאי אין להן אונאה. דגבי הקדשות (שם). תימכר שלא במום. דהואיל ולא חזיא במוליהה מוס גמור הוא זה ולא הקדש קדושת הגוף, ומתכר מיד ויבא בדמים אבל, ואע"ג דגבי מפרש נקבה לעולה לא פליג ר"ש דהתם אינה בעיא מום, התם הוא לאיכא אם עולה עלה בעוף, אבל אבל נקבה לא מציגו (לעיל יט:).

הדרן עלך כיצד מערימין

שינויי נוסחאות

(א) אהקדשות ותרווייהו (ש"ס) (ב) דיקוף דר"י לרשב"ל ודרשב"ל לדר"י (ש"ס) (ג) לאמר לך ר' ירמיה (ש"ס) (ד) אית להו דשמואל ור' יונה (ש"ס) (ה) לא בין למר ובין למר כל"ל (מצ"ד) (ו) מתניתין דאלו דברים (ש"ס) (ז) הקדש מאי אין (ש"ס) (ח) מחיר. ל"א במאי קמפלגי דשמואל דאמר שמואל וכו' וא"ל כ"ש אית לה לאו דשמואל ואי קא מכוין לאחולי ולאי מתחיל אלא שאני הכא דמכוין ר"ל לאלו דברים ומתכרן ר"ל לאלו דברים שאין לאן לאונאה כדרב חסדא (ש"ס).

אמר עולא וכו'. כן מצאתי בקצת ס"ס וכן גריס הרגמ"ה ז"ל. ובקצת ס"ס לא גרסינן כלל גרסא גמרין אלא אי לאינא אחריינא וכו' נכד, ולגלאה שוחא היתה גירסת רש"י ז"ל ולא נצטרך לדחוק לשון דיעבד ולכתחלה לפי פירושו וכמו שדקדקו בתוס' (ש"ס) (ט) לא אמרן אלא דשמוי בי תרי אבל שמוי בי תלתא ואע"ג דאתי בי מאה לא הדר (ש"ס) הקדש בשלשה אבל אם נשוס בשלשה אינו חוזר ואין צריך לעשות לו דמים שוב: **והאמר רב ספרא היכא אמר מאה עדים בתרי.** כלומר [אם] (אין) מכחישין מאה עדים שני עדים חשובין הללו שנים כאותן מאה שאין מאמינין לאלו יותר מאלו הואיל [ואין] מזימין אותן: **אבל לענין אומדנא אזלינן בתר רוב דעות.** אע"ג דנשוס בשלשה לכתחלה: **ותו אפילו לא הויא אלא תלתא ותלתא.** ותלתא בתראי מטפן בשומא מי לא אזלינן בתר בתראי אלא עולא דאמר אבל נישוס בשלשה אינו חוזר סבר לה כר' יוחנן כו': ל"א. לא אמרן דצריך לעשות לו דמים שוב אלא דאמרי' אבל אם שמוי בתלתא אע"ג דאתאן בי מאה ומטפו לא הדרי ולא אמרי' (לאהדר אמר) דהני תלת לא ליהוי עדיף שומייהו מדהרי (אלא אי) ואי אתו אחריני ומטפו ליהדר קמ"ל דלא הדר כיון דשמוי בתלת והאמר רב ספרא אפילו למ"ד כו': **מתני' הרי זו תחת חטאת או תחת עולה.** ואין לו לא חטאת ולא עולה עדיין לא אמר כלום: אבל אם אמר **תחת חטאת** או תחת חטאת שיש לי בביתו דבריו קיימין: **גמ' דאי ר"מ אמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה.** וגמר ואמר לשון דמיו הכא נמי סבירא ליה דתימכר: **טעמא דאמר** על **בהמה טמאה דעל בעלת מום.** ימכורו לאלתר בלא דעתיה משום דהא מסאבי וקיימי **אבל מפריש נקבה לאשם דעה בעיא (מומא).** קודם שתמכר: **ל"א** אבל אמר על נקבה הרי זו לעולה קדושת הגוף לעולה ותמכר ורושה תמורה מגו דחזיא לגופיה לשלמים: **ודלא רבי שמעון בן יהודה.** דאמר לעיל דבפרק אלו קדשים אף לעולה אין עושין תמורה דלית ליה מגו ולית ליה שם עולה על אמו: **הדרן עלך כיצד מערימין**

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלו דברים כו' הקדשות כו' כדרב חסדא דאמר רב חסדא מאי אין לן לאן: (ב) שם ומו דאפילו תלתא וכו' בתר בתרא נ"ב בתמיה: (ג) רש"י ד"ה לא אין וכו' ואי כדקמיהון נ"ב עיין מתוספות דזהו פירוש של בדיעבד ועיין בב"מ דף נז לא פרש"י כך ע"ש בתוס':

גליון הש"ם

מתני' אמר על הבהמה טמאה. עיין מדרש רבה פרשת מי שהיה גבי שלשה שאלו שלא בהוגן: **תוס' ד"ה לא** וכו' אבל גזבר המוכר הקדש. עיין עוד לקן מגילה דף כג ע"ב ד"ה אלא ובמאמר שם שם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דר"י עד אית ליה דשמואל ל"ג רש"י (וכ"ה הגרסא בב"מ): [ב] שם דר' יונה סבר עד אפילו לכתחלה ל"ג רש"י וגרסתו ואי כדקמיהון לאחולי ולאי מיתחיל אבל הכא אמר קמיהון לאחולי: [ג] שם דיד ל"ל יד: [ד] שם אבל מפרש כו'. אע"ג דלא אקדש אלא לדמי קדש קדושת הגוף לזה דבעי מוס ואע"ג דאמרינן לעיל הקדש זכר כו' אם שה הוא ליקרב:

רבינו גרשום

בהא ניחא ר' יוחנן מדבריהם **ולא** דברי תורה **הא איתמר** ר' יונה **אמר** אהקדשות. האי דבעי למימר לקמיה דביטול מקח יש להן דבר תורה: **ור' ירמיה אמר** אקרקע. יש להן בטול מקח: **ותרוייהו** משמיה דרבי יוחנן **אמרי בטול** מקח יש להן. דבר תורה: **ואיפוך.** דר' יוחנן דאמר מדבריהם תרוץ ליה כריש לקיש ודרישא לקיש כר' יוחנן ולא קשיא לך: **ומי מצית אמרת איפוך הניחא למ"ד.** לר' יוחנן דאמר דהקדש יש להן ביטול מקח וכ"ש אקרקע ארצטרך למימר איפוך: **אלא לר' ירמיה** אקרקע יש להן ביטול מקח ולא אהקדש היכי אפיך לה: **אלא לא תיפוך.** ור' יוחנן מדבריהם קאמר יש להן ביטול מקח ולא מדאורייתא לדברי רבי ירמיה: **לימא קא מיפלגי.** ר' יונה ור' ירמיה **בדשמואל דאמר שמואל** הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל: **דר' יונה לית ליה דשמואל.** דקסבר בטול מקח יש להן והאי שחיללו על פרוטה היינו טפי מבטול מקח ור' **ירמיה אית ליה: ואב"א לעולם.** כדאמר מעיקרא דאאונאה פליגי אשתות **ולא איפוך ודקא קשיא לך** דריש **לקיש מתני' אלו דברים שאין להם אונאה הקדש סבר לה דאין להן אונאה בדרב חסדא.** דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר: **ל"א** במאי קמפלגי ר' יוחנן וריש לקיש בדשמואל לר' יוחנן דאמר אחד זו ואחד זו דבר תורה לית ליה דשמואל כדמתרצינן איפוך. ואב"א אפילו ר"ל אית ליה דשמואל ואמר לך ר"ל אי דקא מכוין לכתחלה לאחולי בכך בשוה פרוטה מיתחלא שפיר אלא שאני הכא במתני' באומר זו מחולל על זו דלא קא מכוין לאחולי בפרוטה הלכך קאמר וצריך לעשות לו דמים דבר תורה: ואב"א דס"ל לית לה דשמואל ופליגי בכדי אונאה כו': **לא שנו.** דצריך לעשות לו דמים כדי שלא יתאנה הקדש אלא שלא נישוס הקדש בשלשה כשאמר זו מחולל על זו אבל נשוס בשלשה אינו חוזר ואין צריך לעשות לו דמים שוב: **והאמר רב ספרא היכא אמר מאה עדים בתרי.** כלומר [אם] (אין) מכחישין מאה עדים שני עדים חשובין הללו שנים כאותן מאה שאין מאמינין לאלו יותר מאלו הואיל [ואין] מזימין אותן: **אבל לענין אומדנא אזלינן בתר רוב דעות.** אע"ג דנשוס בשלשה לכתחלה: **ותו אפילו לא הויא אלא תלתא ותלתא.** ותלתא בתראי מטפן בשומא מי לא אזלינן בתר בתראי אלא עולא דאמר אבל נישוס בשלשה אינו חוזר סבר לה כר' יוחנן כו': **ל"א.** לא אמרן דצריך לעשות לו דמים שוב אלא דשמוי בתלתא בתרי אבל שמוי בתלתא אע"ג דאתאן בי מאה ומטפו לא הדרי ולא אמרי' (לאהדר אמר) דהני תלת לא ליהוי עדיף שומייהו מדהרי (אלא אי) ואי אתו אחריני ומטפו ליהדר קמ"ל דלא הדר כיון דשמוי בתלת והאמר רב ספרא אפילו למ"ד כו': **מתני' הרי זו תחת חטאת או תחת עולה.** ואין לו לא חטאת ולא עולה עדיין לא אמר כלום: אבל אם אמר **תחת חטאת** או תחת חטאת שיש לי בביתו דבריו קיימין: **גמ' דאי ר"מ אמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה.** וגמר ואמר לשון דמיו הכא נמי סבירא ליה דתימכר: **טעמא דאמר** על **בהמה טמאה דעל בעלת מום.** ימכורו לאלתר בלא דעתיה משום דהא מסאבי וקיימי **אבל מפריש נקבה לאשם דעה בעיא (מומא).** קודם שתמכר: **ל"א** אבל אמר על נקבה הרי זו לעולה קדושת הגוף לעולה ותמכר ורושה תמורה מגו דחזיא לגופיה לשלמים: **ודלא רבי שמעון בן יהודה.** דאמר לעיל בפרק אלו קדשים אף לעולה אין עושין תמורה דלית ליה שם עולה על אמו: **הדרן עלך כיצד מערימין**

מסורת הש"ס

(א) [נ"מ מז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (ב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (ג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (ד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (ה) ערכין ה. וש"נ, (ו) [לעיל יט:], (ז) [ויקרא כה], (ח) [לעיל פוש"מ], (ט) [ערכין ה.], (י) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(יא) [ב"מ מז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (יב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (יג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (יד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (טו) ערכין ה. וש"נ, (טז) [לעיל יט:], (יז) [ויקרא כה], (יח) [לעיל פוש"מ], (יט) [ערכין ה.], (כ) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(כא) [ב"מ נז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (כב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (כג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (כד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (כה) ערכין ה. וש"נ, (כו) [לעיל יט:], (כז) [ויקרא כה], (כח) [לעיל פוש"מ], (כט) [ערכין ה.], (ל) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(לא) [ב"מ נז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (לב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (לג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (לד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (לה) ערכין ה. וש"נ, (לו) [לעיל יט:], (לז) [ויקרא כה], (לח) [לעיל פוש"מ], (לט) [ערכין ה.], (מ) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(מא) [ב"מ נז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (מב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (מג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (מד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (מה) ערכין ה. וש"נ, (מו) [לעיל יט:], (מז) [ויקרא כה], (מח) [לעיל פוש"מ], (מט) [ערכין ה.], (נ) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(נא) [ב"מ נז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (נב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (נג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (נד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (נה) ערכין ה. וש"נ, (נו) [לעיל יט:], (נז) [ויקרא כה], (נח) [לעיל פוש"מ], (נט) [ערכין ה.], (ס) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(סא) [ב"מ נז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (סב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (סג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (סד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (סה) ערכין ה. וש"נ, (סו) [לעיל יט:], (סז) [ויקרא כה], (סח) [לעיל פוש"מ], (סט) [ערכין ה.], (ע) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

(עא) [ב"מ נז. ע"ש ושם ליתא מיהא דחולין], (עב) ב"מ מז. בכורות כה. נ: קדושין יא: מעילה יד: ערכין כט., (עג) [עי' תוס' לעיל דף ז ע"ב ד"ה אפילו. ב"מ], (עד) [עי' תוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מ], (עה) ערכין ה. וש"נ, (עו) [לעיל יט:], (עז) [ויקרא כה], (עח) [לעיל פוש"מ], (עט) [ערכין ה.], (פ) [ע"ע תוס' ב"מ מז. ד"ה ומר סבר],

כל האסורין [נגבי מזבח] אוסרין בכל שהן. אפי' נתערבו אחד באלף כולן אסורין למזבח אם אינו ניכר. וכולהו משכחת להו דאינן ניכרין אבל טרפה לא משכחת לה אלא כדמוקים לה במסכת זבחים בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עד:): כגון שנתערבה דרוסה הזאב בנקיבת הקוף אי נמי בולד טרפה ואליבא דר"א דאמר לא יקרב: **גמ' וקשיא לן.** התם[ו] מאי אפי' דקאמר דהא קתני כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות דמשמע אחד מן הזבחים נתערב בהרבה חטאות המתות ואפי' אחד דהיתר ברבות דאיסור כולן אין[ז] אימותו ומאי[ח] קא משמע לן דכ"ש דכי הוי איסורא איסורא יותר טפי[ט] (גבי איסור) [י] פשיטא דימותו דהא איסור רובא: **ומשנינן.** התם דהכי קתני כל הזבחים שנתערב בהן אחד מחטאות המתות דמשמע דחדא חטאת נתערבה בזבחים [יא] כשהיו הרבה ואפילו אחת דאיסור ברבות דהיתר כולן ימותו ולא בטיל אחד בייהו ולמה לי למיהדר ולמיתני הכא: **הא סוף סוף.** גבי חטאות המתות ושור הנסקל: **דאיסורי הנאה נינהו.** ומשום הכי חשיבי ולא בטלי: **אבל.** הני דמתני' רובע ונרבע דמותרין באכילה להדיוט דבהכי עסקינן שרבע אותו נרבע על פי עד אחד דאינה נקקלת בכך אם שהבעלים הודו ומודה בקנס פטור אימא ליבטלו קמ"ל מתניתין: **וזבחים** [עב.] גרסי'[יב] מה ולאי אשמועינן הא דתמורה ה"א הכא הוא דלגבוה מאים ומשום הכי לא בטלי וירעו עד שיסתאבו ויאכלם להדיוט אבל מילתא דלהדיוט נמי אסורה אימא ליבטל דאיסורי לגבי דידי[יג] לימא ירעו עד שיוממו וידפו ויאכלם להדיוט: **פגיעה התם בזבחים** [עא.] (ברובע) **אחד מן הזבחים שנתערב ברובע ונרבע דחולין ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא דמיו פיפה שבהם קרבן מאותו המין.** כלומר ממין אותו קרבן שנתערב בהן אם שלמים היו יביא דמיו יפה שבהן שלמים דיד הקדש על העליונה ואם עולה היתה יביא דמיו היפה עולה. אלמא שמעי' מהתם דלא בטלי ברובא: **הדא נחוזין.** מתני' דהכא מיילי בנתערבו כשהן חולין ואחר כך הקדישן והיא דזבחים מיילי דנתערבו כשהן קדושים דהתם קתני כל הזבחים: **אבל.** הכא

כל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהן
הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד
והאתנן ומחיר והכלאים והטרפה ויוצא
דופן איזהו מוקצה המוקצה לעבודת כוכבים
הוא אסור ומה שעליו מותר ואיזהו הנעבד
כל שעובדין אותו הוא ומה שעליו אסור וזה
וזה מותר באכילה: **גמ'** אמר מר אוסרין
בכל שהן דלא בטלי ברובא תנינא כל
הקדשים שנתערבו בחטאות המתות או בשור
הנסקל אפי' אחד ברבוא ימותו וקשיא לן
מאי קאמר הכי קתני נתערבו בהן מחטאות
מתות או שור הנסקל אפילו ברבוא ימותו
איצטריך ס"ד אמינא התם הוא דאיסורי
הנאה אבל הכא דלאו איסורי הנאה אימא
ליבטל ברובא קמ"ל ורובע ונרבע נמי תנינא
נתערבו רובע ונרבע ירעו עד שיסתאבו
וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין
אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב
שימי בר אשי אמר לי חדא בחולין וחדא
בקדשים וצריכי דאי אשמועינן גבי קדשים
משום דמאיס אבל גבי חולין אימא ליבטלי
ובחולין נמי תנינא ואלו אסורין ואוסרין בכל
שהן ליין נסך ועבודת כוכבים וציפרי מצורע
ועורות לבובין ושיער נזיר ופטר חמור
ובשר בחלב וקושר הנסקל ועגלה ערופה וחולין שנשחטו בעזרה [ושעיר
המשתלח] הרי אלו אסורין ואוסרין בכל שהן צריכי [א] דאי אשמעינן התם
(דאיסורי הנאה דלא בטלי אבל הכא ליבטלי) ואי אשמעינן הכא דלגבוה
דמאים אבל להדיוט אימא איסורי הנאה ליבטלו ברובא [ב] קמ"ל [יא] ורובע ונרבע
מנלן דאסירי לגבוה דתנו רבנן [ג] מן הבהמה להוציא רובע ונרבע והלא דין הוא
ומה בעל מום שלא [יב] נתעבדה בה עבירה פסול לגבי מזבח רובע ונרבע
שנעבדה בהן עבירה אינו דין שאסורין לגבי מזבח חורש בשור וחמור יוכיח
שנתעבדה בו עבירה ומותר לגבי מזבח מה לחורש בשור וחמור שאין חייבין
מיתה תאמר ברובע ונרבע שחייבין מיתה טול לך מה שהבאתה הרי שנתעבדה
בהן עבירה בשני עדים נעבדה בהן עבירה על פי עד אחד או על פי הבעלים
מנין אמר רבי שמעון אני [יג] דן ומה בעל מום שאין [יד] התראת שני עדים
פוסלתו מאכילה הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה [טו] ברובע ונרבע שהודאת
שני עדים פוסלתו מאכילה אינו דין שהודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה
ת"ל מן הבהמה להוציא רובע ונרבע והא אתיא מדינא[טז] (לא אתיא)
אמר

כל האסורין: אבל הכא דלאו איסורי [הנאה] נינהו אימא ליבטלו ברובא ובפ' התערובת (זבחים עח:) קאמר ולא אשמועי' הכא ה"א דלהדיוט שריין קמ"ל הך דקתני התם יימותו ואפי' להדיוט אסירי: **והרובע** והנרבע. התם בפרק התערובת (שם) משני [יא] אי מהתם מי קתני בכמה והכא קתני בכל שהוא והך דהתם איכא תקנתא [יב] (והכא משני להו לעלמא): **חורש** בשור וחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר למזבח. כדדרשינן [יג] מאלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנתעבדה בהן עבירה: **טול** אתה מה שהבאתה. פרש"י לאו פירכא היא מהאי טעמא הרי שנתעבדה בה עבירה בשני עדים כלומר הרי יש לך להביא בדין זה אותו שני עדים מעידין בו שרבע אותו ולאי חייב מיתה ואסור לגבוה על פי עד אחד או על פי הבעלים ליכא מיתה מנין לך לאסורין לגבוה אי לאו קרא עכ"ל וא"ת למה לי קל וחומר לרובע ונרבע ע"פ שני עדים [יד] מיפוק ליה ממשקה ישראל לקמן (דף כט.) דדרשינן מן המותר לישראל והאי הרי הוא אסור בהנאה ויל"ל דאיצטריך היכא דשחטו והקריבו קודם שנגמר דינו דמותר בהנאה הוא כדאיתא בפ"ק דף מא.) אי פרק הנעבד וחמשה (דף מא.) אי נמי יש לפרש טול מה שהבאתה [טו] הרי שנעבדה בו עבירה בב' עדים ואפילו לקל וחומר לא לריכא דבלאו הכי נמי ידע ביה שהוא אסור למזבח:

אבל הכא דלאו איסורי [הנאה] נינהו אימא ליבטלו ברובא ובפ' התערובת (זבחים עח:) קאמר ולא אשמועי' הכא ה"א דלהדיוט שריין קמ"ל הך דקתני התם יימותו ואפי' להדיוט אסירי: **והרובע** והנרבע. התם בפרק התערובת (שם) משני [יא] אי מהתם מי קתני בכמה והכא קתני בכל שהוא והך דהתם איכא תקנתא [יב] (והכא משני להו לעלמא): **חורש** בשור וחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר למזבח. כדדרשינן [יג] מאלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנתעבדה בהן עבירה: **טול** אתה מה שהבאתה. פרש"י לאו פירכא היא מהאי טעמא הרי שנתעבדה בה עבירה בשני עדים כלומר הרי יש לך להביא בדין זה אותו שני עדים מעידין בו שרבע אותו ולאי חייב מיתה מנין לך לאסורין לגבוה אי לאו קרא עכ"ל וא"ת למה לי קל וחומר לרובע ונרבע ע"פ שני עדים [יד] מיפוק ליה ממשקה ישראל לקמן (דף כט.) דדרשינן מן המותר לישראל והאי הרי הוא אסור בהנאה ויל"ל דאיצטריך היכא דשחטו והקריבו קודם שנגמר דינו דמותר בהנאה הוא כדאיתא בפ"ק דף מא.) אי נמי יש לפרש טול מה שהבאתה [טו] הרי שנעבדה בו עבירה בב' עדים ואפילו לקל וחומר לא לריכא דבלאו הכי נמי ידע ביה שהוא אסור למזבח:

מוסף רש"י

אוסרין בכל שהן. כל המתערבין בהן ואפילו אחד ברובוא (זבחים עא:). והמוקצה. שהקליבו לעזרה מקרוכת עכו"ם ולא הקריבו (שם עא.). והנעבד. שעבדו עבודת כוכבים והשתחוה לה (שם וכעי"ז קדושין נז:). בחטאות מתות. חמש חטאות מתות ניטלו, וולד חטאת וחטאת שמתו בעליה ומתורת חטאת וכשיפדו בעליה ונשחטה ונמלקה בעלת מום (הבחים ע: וגי' צ"ק: ושכיפרו בעליה באחד ושעיברה שנתה). אפילו אחד ברובוא. שאם משמע אחת כשיש ברבוא של חטאות המתות, הילכך פריך בגמרא מאי אפילו, הא הוו חמת רובא, דקאמר שנתערבו בחטאות המתות (שם). מאי קאמר. כל שכן כיון דרובא למיתה ימותו (שם מ"ב). נתערבו בהן כו'. חד דאיסורא ברובא דהיתיר, ירעו עד שיסתאבו. דמממנו הזאת המעורב בהן נאסרו כולן להדיוט, ואלמלי על המעות בעודו חם אי אפשר, הילכך ירעו עד שיסתאבו וישלם דמיו הפיפה שבהן מאותו המין ממין הקרבן, אם עולה הוא יביא מעות כנגד דמי היפה שבכולן, דשמא הזאת הוא היפה, וילמד כל מקום שהוא הזאת יהא ממוצע על מעות הללו ויביא מן המעות עולה, ואם שלמים שלמים (שם). ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן. כל מקום שנתערבו אם אפילו אחד נאלף לא בטיל ואוסרין את כולן (ע"ז נג:). יין נסך. תניא בגאלף תניא (שם). ועבודת כוכבים. צורה שעבדוה ונתערבה בגאלף צורות אחין עבודת כוכבים (שם). וציפרי מצורע. לאיסורי הגאה הן ובמס' קדושין (נז.) מפרש להו (שם). מן הבהמה. אלא כי יקריב מכם מן הבהמה ולא כל בהמה (נדה מא.) ממקלת בהמות ולא טולן (ב"ק מ:). להוציא רובע ונרבע. ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים שלא נפקל דפסול לגבי מזבח (שם).

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי קאמר דמשמעינן הכי קתני: (ב) רש"י ד"ה וקשיא וכו' ומאי אפילו כו' דקאמר פשיטא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דאי אשמעינן התם דאיסורי הנאה כו'. גירסת שלפנינו היא נכונה ולא כגי' רש"ק והא דלא מצני כן מזבחים משום דשם פריך מתמתות מתות דאיסורי הנאה ניטו: [ב] שם קמ"ל. גירס"י ומ"ש התם בקדשים דתני איסורי הנאה ואיסורי אכילה בהי הדדי ומ"ש גבי מערובות חולין דיפסק פטור אימא איסורי הנאה לחוד ואיסורי אכילה לחוד מקבלת קלי גבי י"ל דאיסורי הנאה הוא מני איסורי הנאה לגבוה כהי הדדי ומ"ש דמתמתות אינו דין שאסורין לגבי מזבח חורש בשור וחמור יוכיח אם נתערבו בעולות ובאשם ובשלמים ובחטאת ומכרו לאותן המין כדי לפטור חובתו אבל הן עצמן לא קרבו אע"ג דרובע ונרבע לא אסור בהנאה אלמא אע"ג דאינן אסורין בהנאה לא בטלי ברובא: **ואמר לי רב שימי.** להכי איצטריך למימר הכא והכא **דחדא בחולין** מתניתין דהכא מיירי שנתערבו בחולין **והא כל הבהמה מיירי שנתערבו בקדשים וצריכי דאי אשמעינן גבי קדשים משום הכי לא בטלי דמאיס.** רובע ונרבע למיהוי קדשים: **אבל בגבי חולין אימא ליבטלו** להכי איצטריך מתניתין: **ובחולין נמי תנינא ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן ליין נסך כו'.** דלא בטלי

נמי בחולין: אפי' הכי **צריכא** לאייהו מתניתין דאי מהתם הוה אמינא היינו טעמא דלא בטלי ברוב חולין משום דאיסורי הנאה ניהו הגך כולהו יין נסך כו'. **אבל הכא ליבטלי.** דלאו אסירי בהנאה להכי איצטריך מתניתין דלא בטלי: **ואי אשמעינן.** הא מתניתין לחוד הוה אמינא היינו טעמא דלא בטלי בהנך חולין **דבעי לאו לגבוה ומאיס** אבל להדיוט אימא אפי' איסורי הנאה ליבטלו ברוב. להכי צריכא ואלו אסורין כו' דאפי' להדיוט לא בטלי: **ל"א** אי מן האי נתערבו בהן רובע ונרבע הוה אמינא הני מילי בקדשים: אבל בחולין. נתערבו בחולין אימא לא אסירא אלא ליבטלו אשמעינן הדא מתניתין דמיירי דנתערבו בחולין ולא בטלי: ודאסורין בהנאה. כגון מוקצה ונעבד דלא בטלי בחולין אמאי איצטריך למיתני בהמתניתין הא תנא ליה חדא דימנא דתנן אלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך ועבודת זרה ועורות לבובין דלא בטלי בחולין. אי מההיא הוה אמינא הני מילי איסור' לחודיהו דאסורין בהנאה כגון אלו דכולהו אסורין דאינן אסור בהנאה כגון אתנן ומחיר והכלאים והטרפה כי נתערבו בחולין אימא ליבטלין להכי איצטריך מתניתין דלא: ומאי שנא לענין אי איערוב בקדשים הא מתני' ומתני' דכל הזבחים שנתערבו בהן כו' קתני התם נמי טרפה בהדייהו דאסור באכילה דתני איסור הנאה ואיסור אכילה בהדי הדדי דמוקמה נעבד היינו איסורי הנאה וטרפה לא אסירא בהנאה אלא באכילה ותני להו בהדדי: והערובת דחולין אפסק ותני איסורי הנאה לחוד. כגון יין נסך וע"ז ועורות לבובין: ואיסור אכילה לחוד. כ) קתני סיפא ואלו אסורי' באכילה ומותר בהנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו כו' היינו טעמא דכי קאי במסכ' ע"ז משום דבעי לפרושי איסור' דיין נסך פרש גבי איסור דדמיין ליה כי קאי במתניתין כיון דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר דאסור לגבי מזבח מפרש נמי כל דאסור לגבי מזבח אפי' איסור כו': **טול לך מה שהבאתה.** כלומר טול לך תשובה מראייה שהבאתה: **הרי שנעבדה בהן עבירה בשני עדים.** כלומר הרי מדין זה למדנו שנעבדה בהן עבירה בשני עדים. רובע ונרבע בעד א' לא למדנו להכי איצטריך מן הבהמה למעוטיהו: **ת"ל** (שמעון) **אני אדונני לרובע ונרבע בעד אחד מדין** ק"ו **ומה בעל מום כו' הודאת עד אחד פוסלין מהקרבה.** כדאמרן בפרק כל פסולי המוקדשין נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן במומו: **רובע ונרבע.** ב' עדים פוסלין מאכילה דחייב מיתה הוא אינו דין שהעד עד אחד פוסל מהקרבה **הא** לא **קרא.** לרובע ונרבע ע"פ עד אחד: **הא אתיא מן דינא.** כדאמר ר' שמעאל דמצי יליף מדינא:

שינויי נוסחאות

א) לכאורה נ"ע דאמתלא לא מפרש רבינו כלפוקמתא דהש"ס מזמתם עד ע"ג והוכא כרש"י כאן, והא דלא אמר הגמ' כלפיהש רבינו ז"ל דא"כ מיקרי נבילה ולא טריפה, ומלוה ליישב. ב) הך משנה אלו אסורים אינו סיפא אלא משנה בע"ז לה ע"ב, והטעם דלא חשיב סה נמי איסור מאכלות אסורין אם בגמ' גופא דף עד ע"ש, ודברי רבינו נ"ע.

ג) לא מהכי אשמועינן הדא (ש"מ) ז) קמ"ל. ס"ל אהכי אשמעי' הדא והא נמי מגיעא בסיפא דקתני סיפא דהכיא דקתני הקריבו (ש"מ) ח) נתערבו ברובע ונרבע כרובע כו' (ש"מ) ט) דבמי היפה שבהן (ש"מ) י) ואמר לי (ש"מ) יא) ליבטלו. ס"ל נ"ל אמר כב' עד אחד כו' אי לא מהכיא הוי"ל דאיסורי הנאה דבמזבח (ש"מ) יב) נתערבו בהן (ש"מ) יג) דלהדיוט אבל לגבוה אימא לא נפקליה לגבי רש"ק, וע' מ"ש. יד) אימא אפילו אי לגבוה (ש"מ) טו) קמ"ל הרובע (אות ו' מתקן) (ש"מ) טז) שלא נעבדה כל"ל וכן בכל הסוגיא וכרש"י (יעב"ץ, הגר"א). יז) אי אדוננו ומה בעל מום שאין הודאתו. כ"ל שאין הנעבדת שני עדים (ש"מ) יח) הנעבדת כל"ל וכן בכל הסוגיא (מרא"ש) יט) רובע ונרבע ד) אפילו אחד כרינוא (ש"מ) כ) אל מיגות לא מתיא נרסא עליהם קו מלמעלה לאורות כי לפ"ד לאוי לאמתקו: כא) אפי' דקאמר (צי"ק) כב) לגבי איסור (צי"ק) כג) ופשיטא (ש"מ) כד) כזבחים בשיהיו (ש"מ) כה) כ"ל פירש והגר"א קיים גירסתינו, כו) לגבי הדיוט לא בטיל דלימי' ירעו (ש"מ) כז) כ"ל שקודרין כנגד הלב כנקב עגול ודרך אותו נקב מוציאין הלב ומקטיר לעבודת כוכבים וכפי' רש"י שם דף כט ע"ב ודף לב ע"ש (צי"ק) כח) הלב קרע עגול ודרך אותו (ש"מ) כט) ולא קשיא מ"ש התם כו' והל"ל ל"ק. ל) לגבי הדיוט לא בטיל דלימי' ירעו (ש"מ) לא) כ"ל שקודרין כנגד הלב כנקב עגול ודרך אותו נקב מוציאין הלב ומקטיר לעבודת כוכבים וכפי' רש"י שם דף כט ע"ב ודף לב ע"ש (צי"ק) לב) הלב קרע עגול ודרך אותו (ש"מ) לג) ולא קשיא מ"ש התם כו' והל"ל ל"ק. ורש"ק כתב גי' אחרת היה לרש"י, (וע' מ"ג ומגה"ק). לד) הנתערבות דחולין דבמזבח (צי"ק) לה) מנלן דאסורין לגבוה דמזבח (ש"מ) לו) מהאי ל"ל מתני' כו' הרי הל"ל (הגר"א) לז) מהאי ל"ל מתני' (הגר"א) לח) אי מהתם לא קתני בהמה וכו' והכא משני להו שיעוא כל"ל (מ"ש) לט) רש"ק מ"ז וגי' ל"ק והכי משני להו לעלמא, מ) הכי שנעבדה בעבירה. נמתק תכא כו (ש"מ)

שיטה מקובצת

אבל להדיוט אימא איסורי הנאה ליבטל ברובא קמ"ל. ומאי שנא לענין הערובות קדשים דתני איסורי הנאה ואיסורי אכילה בהדי הדדי והערובות חולין אפסיק ותני איסורי הנאה לחוד ואיסורי אכילה לחוד, כי קאים בע"ז משום דבעי לפרושי איסורי דיין נסך פרש נמי כל איסורי הנאה דדמיין ליה, כי קאים הכא משום דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר מפרש נמי כל דאסורים לגבי מזבח דדמיין ליה: **א"ר שמעון.** נ"א בקצת ס"ש אמ"ר ישמעאל וכ"ה ברגמ"ה ז"ל:

אמר רב אשי משום דאיבא למימר מעיקרא דדינא פירכא כו'. ומ"כ קא אמר לה ר"ע להאי פירכא מה לבעל מום שכן מומו נגלה והיינו דקאמר הכא שכן מומו ניכר תימה אמאי לא קאמר אתנן ומחיר יוכיח דאין מומו ניכר ואסורין למזבח: **ומה** אתנן ומחיר **שצפויין מותרין.** וה"ה דהוה מלי למעבד ק"ו כדאיתא פרק כל הצלמים (ע"ז מו:) ומה אתנן ומחיר שמותרים בתלוש להדיוט אסורים בבעלי חיים לגבוה נעבד שאסור בתלוש להדיוט אינו דין שאסור בבעלי חיים לגבוה והשתא לא שייך למימר אי חילוף כדאמר הכא [ג] ובפרק כל הצלמים (גז"ש) לא עבד כי האי ק"ו לאסור אבני הר למזבח דאמרי התם ומה אתנן דמותר בתלוש להדיוט אסור בתמורה לגבוה נעבד [ג]שכו' אי חילוף ומה אתנן ומחיר שהם אסורין וציפוייהם מותרים והוה מלי למעבד האי ק"ו התם להתיר ציפוי הר אפי' למזבח: **או** חילוף הוא. וא"ת אמאי לא קאמר כל היכא דאיכא למיעבד לקולא ולחומרא עבדינן לחומרא והכי אמר פרק כל הצלמים (ע"ז מו:) וי"ל דגבי בעלי חיים אית לן למיעבד טפי לקולא דאין לנו לאסור בעלי חיים כיון דמלי למעבד ק"ו לקולא:

נעבד שהוא מותר אינו דין שיהא ציפויו מותר. וכפי השמטת (חולין מ.) אמר התם דתקרובת דנעבד דבעלי חיים אסור דאמר הא דאמר הר הא דאמר לגדא דהר דתקרובתו אסור אלמא דמתמירין טפי מתקרובת דבעלי חיים מצפוי וגבי הר אמר איכא דציפוי דהר קאמר התם פר' כל הצלמי' (ע"ז מה.) דאסור ותקרובתו מותר כדאמר פרק השוחט (חולין מ.) הא דאמר להר פי' אם שחט לשם הר תקרובתו מותר וי"ל דהא דאמר התם דציפוי דהר דאסור היינו דציפוי הבאה לאחר השתחוואה אי נמי לפי המסקנא דאמר הכא דציפוי דנעבד אסור ניחא: **תלמוד** לומר מן הבקר להוציא הנעבד. פירש רש"י דאסור לגבוה וכיון דאסור לגבוה ציפוי אסור אף להדיוט דקרינא ביה כסף וזהב עליהם לשון רש"י והדין עמו דפי' כן דאין לומר דלפי האי מיעוטא נמי דציפוי מותר להדיוט ולא תמורת כסף וזהב עליהם מוקמינן ליה בשאין בו רוח חיים אבל בבעלי חיים מותר לגבוה דמלקפדין בסמוך דעמעיה קרא משמע דפסיטא ליה דאחר דמעטיה קרא כל ציפוי דנעבד אסור בבעלי חיים וכן משמע הסוגיא: **והאי תנא מייתי לה מהכא דתניא כו'.** תימה דהכא משמע דר"ש ליה ליה האי דרשא דכי משמתם דהא מפיק לה לעיל מקרא דאחרינא מדאמר אם נאמר נוגח למה נאמר רובע משמע דדרש ליה ממן הבקר ופרק אין מעמידין (ע"ז כג.): קאמר ר"ש לענין רביעה דפסולה דכתיב כי משמתם בהם מום כם אלמא משמע דדרש ליה מכי משמתם ליה ממשמתם וי"ל דהא דקאמר לר"ש לעיל אם נאמר נוגח לדבריו דת"ק קא מ"ל דמפיק ליה מן הבקר וליה לא סבירא ליה דדרש ליה מכי משמתם: **כל** שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו. לריך עיון מאי קאמר הא דרשינן שפיר רובע ונרבע מכי משמתם: לדרש' אתאן. **המוקצה לצורך ע"ז הוא** מדינא לאמר דלמזבח דציפוי שעליו מותר בהנאה דעדיין לא נעבד: **זוה זוה.** בין מוקצה ובין נעבד מותר באכילה: **אין מוקצה אסור למזבח** דמום **אלא** אותו שעבר שבע שנים. שהקצוהו לעבודת כוכבים: **שנאמר ויהי בלילה ההוא ויאמר קו ה' קח את פר השור אשר לאביך ופר השני שבע שנים.** האי השני היינו מפותם ז' שנים לעבודת כוכבים כגון והבקר והמשנים: **והרוץ מוקצה לחורדה הוא והא נעבד בעל דכח.** דקרוי הוא בעל דכח' והרסת את מזבח הבעל העשוי לצורך אותו פר שהוא בעל: **והחרדנו הוא.** כל אותו מעשה דגדעון לפי שחרן (לארץ) היה ולילה (היה ולא לה) דלא הוי זמן הקרבה וזרות דלא הוי כהן

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ד מהל' מיאסורי מזבח הל' ו]:
כב ב [מיי' פ"ו מהל' ע"ז] טוש"ע י"ד סימן קמו סעי' טו:
כג ג מיי' פ"ד מהל' מיאסורי מזבח הל"ח:
כד ד מיי' שם הל' ה:
כה ה מיי' פ"י מהל' מקוה מקוה ממון הל"ב:
ו [מיי' פ"ב מהל' מיאסורי מזבח הל' מן]:
כו ז מיי' פ"ג שם הל"ו:
כז ח מיי' פ"ג שם הלכה ו:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב
2. פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לְךָ פֶּן תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא: דברים ז כה
3. וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרִימֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדֵּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא: דברים יב ג
4. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בְּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת הַבְּהֵמָה תֵּהָרֵג: ויקרא כ טו
5. וְחָמֵרוּ אֶת בְּכוֹרֹם בְּתֻבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב: תהלים קו כ
6. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכֹּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם: ויקרא כב כה
7. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ: בראשית ו יב
8. פֶּן תִּשְׁחַתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה: דברים ד טז
9. וְיָהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ יְיָ קַח אֶת פַּר הַשּׁוֹר אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וּפַר הַשֵּׁנִי שֶׁבַע שָׁנִים וְהָרַסְתָּ אֶת מִזְבַּח הַבַּעַל אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וְאֶת הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָלָיו תִּכְרֹת: שופטים ו כה

גליון הש"ס

בעין משפט ב מיי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים. שם לא מזכר רק לגרש כוכבים אחריה ולא מזכר כלל ברמב"ם דין לבנות שם:

שינויי נוסחאות

[1] שמותר אינו דין שיהא ציפויו. ובכת"י אחר שמותר יכול יהא וכו' [2] והכ עליהם בדבר (ש"ס) [3] הוא לא מותר (ש"ס) [4] לבית קודרין אותו בית כרש. ל"א בית בליא. פי' המלך פי' הכלב עין כל עין קון (ש"ס) [5] דקא והכא מעיניכא דקרא גבי בהמה כתיב ואיש (ש"ס) [6] ל"ל אחר, ויש בנוגח מה שאין כן ברובע יש כרובע שהרובע עשה בו אונס (ש"ס) [7] הכופר לאחר מיתה משא"כ כרובע ומפני שיש ברובע מה שא"כ בנוגח ובנוגח מה שא"כ ברובע הולכך (ש"ס) [8] גי' ל"ק הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והמחרר והכלאים והטריפה הרי הם לקדשים וכו' וכ"ה בילקוט פרשה ויקרא, [9] והנרבע הרי הם מיתת כולם נמתק. ל"א והנעבד והאתנן (והמחיר) כרי הן כקדשים שקדם כו', ונקלא ספריס מפיס כם והמחיר דמיום ויקוע וקלוט הרי הן כקדשים כו', וכ"ה לא גרים לה (ש"ס) [10] אסורין שנא' כי (ש"ס) [11] פוסל בו דבר (ש"ס) [12] ל"ל אי מן, ויקרא ה, ו, [13] מוקצה המוקצה לעבודת כוכבים (ש"ס) [14] אין מוקצה אסור (ש"ס) [15] ואימר לו ה' קח (ש"ס) [16] כי (ש"ס) [17] הד"ל (צ"ק) [18] לאסור הדר קאמר והד"ל (ש"ס) [19] לגרשין

[20] מוקצה אלא אשכחן דאמר דלאסור כו' ולא לריך קרא הדר קאמר אי אקיימנו כו'. כלומר אכתי אדון כי האי דינא נעבד שהוא מותר דלא אשכחן שהוא אסור יהא צפוי מותר ואי משום לא תחמוד איכא לאוקמא בדבר שאין בו רוח חיים כמ"ד ומה"ד מ"ל (ש"ס) [21] דקאמר אי אקיימנו כו' הד"ל (צ"ק) [22] לגון גונה גלי ס"ד לא ואמ"כ ד"ש בית כלאי כו' ס"ק ומ"ש בע"ז דמע"ל ע"ש. (צ"ק) [23] לגון גונה כמו גל בית כלאי כמו כלאי כלאין. ל"א בית כרש בית הסקה לגון כורחה שוחט (ש"ס) [24] נקקלין. הס"ד ומה"ד אונס ורצון שוין ברובע דבין כך ובין כך חייב סקילה הס"ד (ש"ס) [25] משלם בעליו את הטיפר (ש"ס) [26] להקריבה הס"ד ומה"ד שקדם מום עובר להקדישן קדושים קדושים הגוף וצריכין מום קבוע הס"ד (ש"ס) [27] מה"ד דבר ערוה וע"ז רובע ונרבע דבר ערוה מוקלה ונעבד דבר ע"ז הס"ד והד"ל. (צ"ק) [28] מוקלה דכתיב פר שני ז' שנים כו'. (צ"ק) [29] אלא עד ז' (ש"ס)

[30] שכן מומו נגלו והיינו כו' (צ"ק) [31] כמ"ש עבד כי האי ק"ו לאסור לגבוה אלא דאי אמר דאי אמר לגבוה אלא דאי אמר לגבוה אלא דאי אמר לגבוה אלא

ולי שרת. כלומר שלא הוקרב לבלי שרת: **ולי אשירה.** שהקריב בכלי אשירה בתוכו שהיה משמש לאשירה שימש לשם: **ובעלי אשירה.** הקטירו לכתיב התם [ט] [יא] ואת האשירה אשר עליה תכרות: **מנין למוקצה מן התורה.** קס"ד דהכי קאמר מנין שחייב אדם להקלות קרבנו לשמים ולא יקריבנו מיד כשהקדישו: **שימור.** לתורת [יב] גבוה: **אימרא לזומא.** כשם רעב שלא נשמר מעולם ולא מששו: **לי ולא לאדון אחר.** דהכי קאמינא [ז] למוקצה לעבודת כוכבים שאסור מן התורה מהכא: **עד שיעבדו.** בו שום עבודה לצורך עבודת כוכבים או משיכת קרון או שום דבר שאסור אבל מקמי הכי לא מיתסר. [ה] ל"א אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו בו [ח] שום דבר שישנו בו שום עבודה לצורך כומרי עבודת כוכבים אבל משיעבדו בו שום עבודה לא מיתסר דתנו לא מקרבי ליה [ד] וכ"ש ולשון זה נראה לי עיקר מדמתי אלא עד שיעבדו בו ואי לגישנא קמא לא ה"ל למיתני [ט] אלא והכי איבעי ליה למיתני אין מוקצה אסור עד שיעבדו בו ולשון ראשון ל"ש: **עד שימסרוהו לזומרים.** לאכילה דתנו לא מקרבי ליה: **עד שיאכילוהו כרשיני עבודת כוכבים.** שמפטמין אותו לצורך הכומרים ותו לא מקרבי ליה [יג]: **מלאן ומלאן הוה.** מבבל ומארץ ישראל: **מנהני מילי.** דמותרין לאכילה להדיוט: **ממשקה ישראל.** גבי קרבנות כתיב במשכנא דיחזקאל. משמע מן המותר לאכילת ישראל הכא קרבן: **ואי ס"ד.** דמוקצה ונעבד אסירי להדיוט ל"ל הני קראי דלעיל מן הנכר להוציא את הנעבד מן הלאן להוציא את המוקצה ממשקה ישראל נפקא דמשאסור להדיוט אסור לגבוה [יד]: **[ו]מן הנכר [ז] מן הכהמה מן הנכר ומן הלאן מן הנכר למטה.** אם עולה קרבנו מן הנכר שאין לך לכוס [יה] לגמוד שאינו צריך לכוס דהא כתיב מן הנכר לעיל הא למטה ולהוציא את הטרפה וקמא לנעבד. אלמא אתא קרא לטרפה: **[ח] אילטריכי.** תרי קראי דאי ממשקה ישראל הוה אמינא למעוטי טרפה ואחר כך הקדישו: [ט] **אימא משיסרי.** להכי איצטריך מן הנכר אבל גבי מוקצה ונעבד תרי קראי ל"ל הא הקדישו ואח"כ הקרבו או עבדו לא מיתסר דלאו דידיה הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא מדאיצטריך למעוטי לגבוה ואי להדיוט אסרי [יא]: **שאינה עוברת.** כגון שנתפטמו רגליה מן הארכובה [יב] ולמעלה (ז) [יג] וכי הכא נפקא טרפה ואחר כך הקדישה: **אילטריכי.** ג' קראי דאי ממשקה ישראל ל"א דוקא היכא דגולה טרפה דומיא דעולה וכלאי הכרם דכתיב בההוא קרא דכתיב בריאה מן המתים ואמרי' בפסחים (דף מח.) ממותר שמי מאות שנשתיירו בבור מכאן לעולה וכלאי הכרם שבטלין במתים וכי היכי דעולה לא היתה לה שעת הכושר טרפה נמי לא נפקא לן מינה אלא דגולה טרפה ולהכי איצטריכא כל אשר יעבור לנטרפה לאחר לידתה ואח"כ הקדישה ומן הנכר אתא להקדישה ואח"כ נטרפה [יד]: **מתני'** פלוגתא דרבי ורבנן מפרש בגמ' [ג.]: **גמ' [טו] דשקלה** (ז) **מבו' תרי.** והוא לא הנה לה אלא חד ומקרבו לה [טז] ג' וקמ"ל דאתמן דאתמן לה וכולהו [יז] אתמן ניתנו [יח] (לא מתנה חד) שמתפסת אותו שתמנה עמה: **ניחוש עליה אתמן למפרע.** הואיל ובשעת ביאה עדיין הטלה קיים וכיון שהוא בא עליה על שכר אותו טלה כל היכא דאתיה חייל עליה אתמן דבשלמא בא עליה ואחר כך נתן לה טלה איכא למימר כיון דלא ייחדו בשעת ביאה לא מיתסר דמתנה בעלמא הוא:

מנין [יט] למוקצה (שאסור) מן התורה. קא סלקא דעתך דהכי קאמר מנין שלריך להקלות הקרבן לשם הקרבה לגבוה קודם שהקרבה ומסיק דקאמר מנין דאסור להקריב אותו שהוקלה לעבודת כוכבים וקא"ל קשה דהא דרשינן מקראי אחריני טובא והיה לו לומר הך תנא מיימי ליה מהכא: **אלא** עד שיעבדו בו'. פרש"י שיעבדו בו שום עבודת כוכבים אז משיכת קרון או שום דבר האיסור אבל מקמי הכי לא מיתסר דתו לא מיקרבי ל"ל עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים אבל [מז] (אסר) משיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים לא מיתסר דתו לא מיקרבי אלא עד שיעבדו בו נראה לי עיקר מדתני אלא [מז] עד שיעבדו בו' ואי כלישנא קמא (לא) הוה מלי [מז] הוה אלא אלא כלישנא קמא (אלא) עד שיעבדו ולשון לאשון לא שמעתי ל' רש"י: [מח] **בהא מכאן ומכאן.** פירוש בהא מאדון שעבדו ומעבדו היה תלמיד חכם ולא מהניא זכותא דאדון ישראל:

מנא ה"מ שמותר מוקצה ונעבד להדיוט. מימה מהיכא מיתי לאסור להדיוט דהא אפי' לגבוה לא מיתסר אי לאו הני קראי דלעיל דהדיוט מהיכא מיתי לאסור ואומר ר"י דכיון דמפיק מקרא דאסור לגבוה אף להדיוט נילף מינה לאסור ואי קשיא ל"כ מאי קא משני אי שלקא דעתך דאסורין להדיוט למה לי קרא למעוטי לגבוה הא לא מיתסר דהדיוט אלא מקרא דגבוה ויש לומר דהכי קאמר אי ס"ד דגמרינן איסור להדיוט מקרא דשמעינן מיניה איסור לגבוה למה לי למיכתביה לאיסור גבי קרבנות לכתביה גבי הדיוט וממילא ידעינן דאסור לגבוה ממשקה ישראל מן המותר ליסראל: **איצטריך.** כלומר לעולם שמעינן ממשקה ישראל דאסור לגבוה ואפ"ה איצטריך קרא למעוטי טרפה להיכא דהקדישה ואחר כך נטרפה ואיכא דגולה ונעבד ניחא דמגל מוקלה ונעבד תרי קראי למה לי הרי הקדישם ואח"כ הקלהו אז עבדו לא מיתסר דלאו דידיה הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו עכ"ל ולא דהיכא דהא בפרק יולא דופן (נדה מא.) גבי רובע [מט] ונרבע מלרץ שאי קראי חד לבהמת קדשים וחד לבהמת חולין ומשכחת לה בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי לכן נראה לפרש דהי נמי שייך לומר דהאי גוונא במוקצה ונעבד ניחא דעבד אם אם אינו נרבע מעיטוא כי אם [נ] לאחר גוונא להיכא דנעבדה ואחר כך הקדישה ואי ס"ד לאף להדיוט אסרי נכתביה גבי הדיוט ולגבוה שמעינן ליה ממשקה ישראל דאסור [נא] בהן גוונא דה"ל דאמר בטרפה דממשקה ישראל שמעינן איסור בטרפה ואח"כ הקדישה ישראל בגבוה אלא ש"מ מדהכיא בפ' קרבנות דלהדיוט אסרי [נב] ובפרק יולא דופן (שם מח.) מלרץ קרא אחריני לנעבד גופיה לגבוה להיכא דהקדישו ואחר כך נעבד אשם עלה ידך:

וכלי שרת [יא] [וכלי אשירה] ועצי אשירה ומוקצה ונעבד אמר רב טובי בר מתנה א"ר יאשיה [א] מנין למוקצה מן התורה שנאמר [1] תשמרו להקריב לי [ב] במועדו כל שעושין לו שימור מתקיף לה אביי אלא מעתה [ג] איתיתי אימרא דצומא ולא עביד ליה שימור ה"נ דלא חזו להקרבה [א"ל] אנא דשמרו להקריב לי [ד] במועדו קאמינא לי ולא לאדון אחר [ה] ואיזהו אחר שמקריבין לו הוי אומר זו עבודת כוכבים אמר רבא בר רב אדא אמר רב יצחק אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו [ו] עולא א"ר יוחנן עד שימסרוהו לכומרי עבודת כוכבים [ז] בהא אמר רבי יוחנן עד שיאכילוהו כרשיני עבודת כוכבים אמר ליה רבי אבא [ח] לבהא מפלגיתו אתון אעולא א"ל לא עולא נמי כי קאמר הוא [ט] דשפי ליה כרשיני עבודת כוכבים א"ר אבא ידע [י] בהא לשנויי שמועתא ואי לא דסליק [יא] התם לא הוה ידע [יב] דארץ ישראל גרמה ליה אמר ליה רב יצחק בהא מיכן ומיכן הוה [יג] [ב] דתני רב חנניא טריטאה קמיה דר' יוחנן [יד] אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה [ג] הוא תני לה [יה] והדר אמר לה [א] מאי מעשה עד שיגזז ויעבדו בו: איזהו נעבד כו': [ג] מנא הני מילי אמר רב פפא דאמר קרא [2] ממשקה ישראל [ד] מן המותר לישראל ואי ס"ד אסירי להדיוט למה לי קרא [ה] [טו] ממעטינהו מגבוה וכל היכא דאסירי להדיוט לא בעי קרא והא טרפה דאסירא להדיוט ומעטיה קרא מגבוה דתניא [טו] [ו] כשהוא אומר מן הבקר למטה שאין ת"ל [ז] אלא להוציא את הטרפה איצטריך סד"א הני מילי דנטרפה ואחר כך נתקדשה אבל נתקדשה ואחר כך נטרפה אימא דתישרי לגבוה והא מהכא נפקא [3] כל אשר יעבור תחת השבט [ח] פרט לטרפה שאינה עוברת ההוא נמי איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דלא היתה לה שעת הכושר דגולדה טרפה ממעי אמה אבל היכא דהיתה לה שעת הכושר ויצאת לאויר העולם ואח"כ נטרפה אימא תשתרי לגבוה קמ"ל [ט]: **מתני'** [י] ואיזהו אתנן האומר לזונה [יא] [יב] הוליך טלה זה בשכרך אפי' הן ק' כולן אסורין [יג] [יד] וכן האומר לחבירו [ט] [יה] הוליך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי רבי [יו] [יז] (מאיר) אומר אינו אתנן וחכמים אומרים אתנן: **גמ'** אמר מר ואפילו הן מאה כולן אסורין היכי דמי אילימא דשקלה [יח] אגרא מאה בהמות פשיטא דכולהו אסירי מה לי חד מה לי מאה [ב] לא צריכא דשקלה אגרא [יט] חדא ויהיב לה [יא] מאה דכולהו מכח אתנן קאתי [יב] [יג] ת"ר נתן לה ולא בא עליה בא עליה ולא נתן לה אתננה מותר נתן לה ולא בא עליה אתננה קרית ליה ותו בא עליה ולא נתן לה [יד] [ג] מאי יהיב לה אלא הכי קתני [יה] נתן לה ואח"כ בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר וליחול עליה אתנן למפרע [יו] אמר רבי אלעזר

שקדמה

[1] [מוקצה (שאסור) מן התורה. קא סלקא דעתך דהכי קאמר מנין שלריך להקלות הקרבן לשם הקרבה לגבוה קודם שהקרבה ומסיק דקאמר מנין דאסור להקריב אותו שהוקלה לעבודת כוכבים וקא"ל קשה דהא דרשינן מקראי אחריני טובא והיה לו לומר הך תנא מיימי ליה מהכא: **אלא** עד שיעבדו בו'. פרש"י שיעבדו בו שום עבודת כוכבים אז משיכת קרון או שום דבר האיסור אבל מקמי הכי לא מיתסר דתו לא מיקרבי ל"ל עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים לא מיתסר דתו לא מיקרבי אלא עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים ולשון זה נראה לי עיקר מדתני אלא [מז] עד שיעבדו בו' ואי כלישנא קמא (לא) הוה מלי [מז] הוה אלא אלא כלישנא קמא (אלא) עד שיעבדו ולשון לאשון לא שמעתי ל' רש"י: [מח] **בהא מכאן ומכאן.** פירוש בהא מאדון שעבדו ומעבדו היה תלמיד חכם ולא מהניא זכותא דאדון ישראל:]

מנא ה"מ שמותר מוקצה ונעבד להדיוט. מימה מהיכא מיתי לאסור להדיוט דהא אפי' לגבוה לא מיתסר אי לאו הני קראי דלעיל דהדיוט מהיכא מיתי לאסור ואומר ר"י דכיון דמפיק מקרא דאסור לגבוה אף להדיוט נילף מינה לאסור ואי קשיא ל"כ מאי קא משני אי שלקא דעתך דאסורין להדיוט למה לי קרא למעוטי לגבוה הא לא מיתסר דהדיוט אלא מקרא דגבוה ויש לומר דהכי קאמר אי ס"ד דגמרינן איסור להדיוט מקרא דשמעינן מיניה איסור לגבוה למה לי למיכתביה לאיסור גבי קרבנות לכתביה גבי הדיוט וממילא ידעינן דאסור לגבוה ממשקה ישראל מן המותר ליסראל: **איצטריך.** כלומר לעולם שמעינן ממשקה ישראל דאסור לגבוה ואפ"ה איצטריך קרא למעוטי טרפה להיכא דהקדישה ואחר כך נטרפה ואיכא דגולה ונעבד ניחא דעבד תרי קראי למה לי הרי הקדישם ואח"כ הקלהו אז עבדו לא מיתסר דלאו דידיה הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו עכ"ל ולא דהיכא דהא בפרק יולא דופן (נדה מא.) גבי רובע [מט] ונרבע מלרץ שאי קראי חד לבהמת קדשים וחד לבהמת חולין ומשכחת לה בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי לכן נראה לפרש דהי נמי שייך לומר דהאי גוונא במוקצה ונעבד ניחא דעבד אם אם אינו נרבע מעיטוא כי אם [נ] לאחר גוונא להיכא דנעבדה ואחר כך הקדישה ואי ס"ד לאף להדיוט אסרי נכתביה גבי הדיוט ולגבוה שמעינן ליה ממשקה ישראל דאסור לגבוה [נא] בהן גוונא דה"ל דאמר בטרפה דממשקה ישראל שמעינן איסור בטרפה ואח"כ הקדישה ישראל בגבוה אלא ש"מ מדהכיא בפ' קרבנות דלהדיוט אסרי [נב] ובפרק יולא דופן (שם מח.) מלרץ קרא אחריני לנעבד גופיה לגבוה להיכא דהקדישו ואחר כך נעבד אשם עלה ידך:

תורה אור השלם

1. צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: במדבר כח ב
2. וְשָׂה אֶחָת מִן הַצֹּאן מִן הַמַּאתַיִם מִמְּשֹׁכֶת יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעֹלָה וּלְשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל מה טו
3. וְכָל מַעֲשֵׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֵּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיְיָ: ויקרא כז לב

מוסף רש"י

ממשקה ישראל. מקרא הוא כספר יחזקאל שם אחד מן הלאן מן המאתים ממשקה ישראל, ולענין קרבנות ונסכיהם כתיב (חולין צ:) מן המותר לישראל. יציאו נסכים ולא מן האסור (מנחות ה:). כשהוא אומר מן הבקר למטה. אלא עולה קרבנו מן הבקר בקבל לעולת הרשין מן הבהמה לחולא הרובע והנרבע, מן הבקר לחולא הנעבד ומן הלאן לחולא את המוקלה, כשהוא אומר מן הבקר למטה כו' (שם ה:). פרט לטרפה שאינה עוברת. כגון שנפצעו רגליה מן הארכובה ולמעלה ולא מלי למחל (בכורות נח: וכביר"ז חולין קלה) ומיתה יליף שאר טרפות (שם) מ': מאוס לאון לה היות בא לעבדת לה עובדת, שאינה עוברת בגריאות, והאי קרא כתיב במעשר ובמרגלים שאר מיינה בנ"ש, נאמר כאן מתם אמו ונאמר לאלן מתם הטבט כו' בפ"ט דבכורות (נז. מנחות ג.). נתן לה ולא בא עליה כו'. מפרש וחזיל (ע"ז סב:). אלא הכי קתני נתן לה ולא בא עליה עכשיו אלא לאחר זמן, או בא עליה ולא נתן לה עכשיו אלא לאחר זמן (שם). וליחול עליה אתנן למפרע. שהרי ממתלה על מנת ביאה נתנו לה (שם סג.).

שינויי נוסחאות

א) שהא וכלי אשירה ועלי (ש"מ) ב) לי. תיפא במועדו נמתק (ש"מ) ג) אלא מעתה אייתי אימרא (יעב"ץ) ד) תיפא במועדו נמתק (ש"מ) ה) ואיזהו אדון אחר (ש"מ) ו) שיעבדו בו. ל"א אלא עד שיעשה בו מעשה (ש"מ) ז) בהא אמר ר' יוחנן. נ"א בהוא בו (ש"מ) ח) בהא אמר ר' יוחנן. נ"א בהוא בו אמר ר' אבא. ל"ל אלא בעאי לי כהוא בו (ש"מ) ט) לבהא מפלגיתו אתון אעולא א"ל לא עולא נמי כי קאמר הוא. ל"ל אלא הכי קתני בר מתנה אמר ר' יאשיה אמר ר' אבא ידע בהא לשנויי שמועתא ואי לא דסליק התם לא הוה ידע (ש"מ) י) דארץ ישראל גרמה ליה אמר ליה רב יצחק בהא מיכן ומיכן הוה (ש"מ) יא) [ב] דתני רב חנניא טריטאה קמיה דר' יוחנן. ל"ל אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה (ש"מ) יב) הוא תני לה (ש"מ) יג) והדר אמר לה (ש"מ) יד) מאי מעשה עד שיגזז ויעבדו בו: איזהו נעבד כו': (ש"מ) טו) מנא הני מילי אמר רב פפא דאמר קרא ממשקה ישראל (ש"מ) טו) [ו] כשהוא אומר מן הבקר למטה שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה איצטריך סד"א הני מילי דנטרפה ואחר כך נתקדשה אבל נתקדשה ואחר כך נטרפה אימא דתישרי לגבוה והא מהכא נפקא (ש"מ) יז) [3] כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת ההוא נמי איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דלא היתה לה שעת הכושר דגולדה טרפה ממעי אמה אבל היכא דהיתה לה שעת הכושר ויצאת לאויר העולם ואח"כ נטרפה אימא תשתרי לגבוה קמ"ל (ש"מ) יח) [ז] מתני' איזהו אתנן האומר לזונה (ש"מ) יט) הוליך טלה זה בשכרך אפי' הן ק' כולן אסורין (ש"מ) כ) הוליך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי רבי (ש"מ) כא) (מאיר) אומר אינו אתנן וחכמים אומרים אתנן: גמ' אמר מר ואפילו הן מאה כולן אסורין היכי דמי אילימא דשקלה אגרא מאה בהמות פשיטא דכולהו אסירי מה לי חד מה לי מאה (ש"מ) כב) לא צריכא דשקלה אגרא (ש"מ) כג) חדא ויהיב לה (ש"מ) כד) מאה דכולהו מכח אתנן קאתי (ש"מ) כה) ת"ר נתן לה ולא בא עליה בא עליה ולא נתן לה אתננה מותר נתן לה ולא בא עליה אתננה קרית ליה ותו בא עליה ולא נתן לה (ש"מ) כו) מאי יהיב לה אלא הכי קתני נתן לה ואח"כ בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר וליחול עליה אתנן למפרע (ש"מ) כז) אמר רבי אלעזר שקדמה (ש"מ) כח) א מיי' פ"ד מה"מ מיאסורי מזבח ה"ד: כט) ב מיי' פ"ג מה"מ מיאסורי מזבח ה"ב: ל) ג מיי' פ"ו מה"מ בכורות ה"ג: לא) ד מיי' פ"ד מה"מ מיאסורי מזבח ה"ח: לב) ה מיי' שם ה"ב: לג) ו ז ח מיי' שם הלכה יא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כתיב מ"ר יותן ר"ג שם ת"ש: (ב) שם למה לי קרא למעטינהו: (ג) שם ולא נתן לה למאי: (ד) רש"י ד"ה עד שיעבדו וכו' לא מקרבי ליה ולשון כל"ל ומיהא ול"ש נמתק: (ה) ד"ה ואי ס"ד וכו' אסור לגבוה ול"ל מן הנכר מן הבהמה ומן הלאן הס"ד: (ו) ד"ה שאינה עוכרת וכו' ומן הכא נפקא וכו' הקדישם הס"ד ואח"כ מ"ם נמי איצטריך כו' ואיצטריכא ג': (ז) ד"ה דקלה אגרא והוא וכו' ומן לה ק' וקמ"ל וכו' דחד שמתפסת:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מנין למוקצה כו'. פי' היכא אסמכתן שום כמו על מוקלה דלמיגין מן הלאן למוקלה וקילוף מקבא דמשמרו לעבה ואתי מן הלאן דפוסלו: [ב] שם דתנו. ל"ל תני: [ג] שם ל"ל. גרס"י דשקלה תרי והוא לא אתנה לה אלא חד וקמ"ל דאתמן דאתנה לה: [ד] שם אגרא עד קמאי. ל"ג גרס"י: [ה] רש"י ד"ה עד. ל"ל כו'. וכ"ש למה נקט כרשיני ע"ז הכ"ל כרשיעים סתם ועוד לאין דרך לאכילה כרשיני ע"ז לצורך המקדשים: [ו] ד"ה מן. כ"ל מן הנכר למטה אם כו'. אלא לגמרא. ל"ל שאין מ"ל. לעיל. כ"ל לעיל מן הבהמה מן הנכר ומן הלאן אלי מי: [ז] ד"ה שאינה. וכי הכא. ל"ל ומהכא:

רבינו גרשום

וכלי שרת. [ב] הקדיש מכלי אשירה היו: **ובעבי אשירה.** הקטירו: **ומוקצה ונעבד.** היה אבל בעלמא כל מוקצה סתם לעבודת כוכבים הוי מוקצה ואסור: **מנין למוקצה מן התורה.** שצריך להקצותו ולעשות לו שימור קודם הקרבה דכתיב תשמרו להקריב לי: כ"ל שעושין לו שימור. (לפניו) לפטמו: **אלא מעתה** כ"ה **אימרא דצומא דלא עבד שימור.** כלומר אם הקריב כבש כחוש שלא נעשה לו שימור שאינו מפוטם הכי נמי דאסורה: **א"ל אנא** תשמרו **[ג] להקריב לי במועדו קאמינא.** כל שמוקצה לגבוה ולא לאדון אחר: **אלא עד שיעשו בו מעשה** [ד] **שם עבודת כוכבים.** כלומר אז גיזה או עבודה: **ידע באתא.** כלומר כבר ידע באתא לשנויי שמעתא וזה הועיל לו דסליק להתם דאורי דא"ר מחכים: **א"ל רב נחמן** באתא ודאי ידע לתרוצי דמיכן ומיכן הוה ולמד בין בבבל בין בא"י: **מנהני מילי.** דמותרין באכילה: מדאיצטריך קרא למעוטי **ממשקה ישראל.** היינו מן המותר לישראל יהא ראוי להקרב כלומר דהני אע"ג דמותר לישראל באכילה אסור לגבוה דהא כתיב מן הבקר ומן הצאן למעוטי מוקצה ונעבד: **דאי ס"ד אסרי להדיוט.** באכילה א"כ ל"ל קרא מן הבקר ומן הצאן למעוטי תיפוק לי ממשקה ישראל מן המותר לישראל אלא ש"מ להכי איצטריך קרא למעוטי משום דמותר באכילה וכל היכא וכו': **כשהוא א' מן הבקר למטה שאין ת"ל.** דהוה יכול למימר אם עולה קרבנו בקר זכר תמים יקריבנו אלא כן להוציא את הטרפה: **איצטריך.** להוציא את הטרפה ולא מצי נפקא ממשקה ישראל דסד"א הני מילי דלפינן מינה **כי נטרפה ואח"כ הקדישה** דכי הקדישה לא הויא מותר לישראל **אבל הקדישה ואח"כ נטרפה אימא תשתרי לגבוה.** כיון דבשעת הקדישה הוי מותר לישראל להכי איצטריך דע הבקר להוציא את הטרפה: **והא מהכא נפקא.** הקדישה ואח"כ נטרפה מהכא נפקא **פרט לטרפה שאין עוברת.** כלומר אע"ג דקודם לכן לא הויא טרפה אלא לאחר שנכנסה לדיר נעשת טרפה שנשברה רגלה למעלה מן הארכובה אפי' הכי אינה עוברת אף הכא אע"פ דלא נטרפה אלא מאחר שהקדישה לא קרבה: **החיא נמי איצטריך.** כל אשר יעבר ואיצטריכו תלתיהו דאי ממשקה ישראל לחוד הנה אמינא **הני מילי דלא היתה לו שעת הכושר** דומיא דערלה וכלאי הכרם דמי כגון שנולדה **טרפה ממעי אימה** ההיא אסורה דלא היתה לה שעת הכושר אבל היכא דהיתה לה שעת הכושר דיצא כו': **אימא תשתרי.** להכי כתיב בן הבקר דלא כ) אייתר ליה כל אשר יעבר [אלא] להיכא דהקדישה ואח"כ נטרפה דלא קרבה: **ל"א** אי אמרת בשלמא שרי לישראל באכילה מוקצה ונעבד היינו דצריך קרא מן הבקר ומן הצאן למעוטינהו לגבוה אע"ג דשרו לישראל אלא אי אמרת כו'. (והיינו) כלישנא קמא אלא דבהאי לישנא מפרש שפי: **לא צריכא דשקלא אגרא חדא ויהב לה מאה.** סלקא דעתך אמינא אידך מתנה דהיבינהו ניהלה ונישתרי: קמ"ל דאסירי דכולהו מכח אתנן אתו. דלשון עבירה דהיבינהו לה: **ל"א** הכי קתני נתן לה סתם אתננה מותר דאיכא למימר לשום מתנה יהב לה:

כ) חולי ל"ל שלא הוקרבו לבלי שרת וכלי אשירה מבלי אשירה היו. ג) חולי ל"ל דאפ"ה אסור ואייתר ליה.

מאה וקמ"ל (ש"מ) **מז)** וכולהו אתנן ניתנו **ולא מתנה** הס"ד. **ומה"ד חדא אתפיסה** שמתפסת אותו (ש"מ) **מח)** דכולהו אתו בחד רש"ק ל"ש **מט)** מה"ד **באתה** מכאן (ש"מ) **מט)** ל"ל רוגע ונרבע מוקלה ונעבד מלרץ תרי קראי חד לבהמת קדשים ומשכחת לה בהמת חולין וחד לבהמת קדשים ומשכחת לה בהמת חולין ומחויר מצי למימר מגלן דתמהרי בהיתה להן שעת הכושר וצריך לומר דמאחר דגלי בטריפה ה"ה באינך. ר"י ד"ל: **רש"י ד"ה שאינה עוברת וכו' מן האריכובה ולמעלה.**

שיטה מקובצת

מנין למוקצה מן התורה. גליון לתנא דבי ר' ביי לאשמועינן דאסור להקריב דס"ד דלא אסור להקריב עד שיעבדו דכתיב משחתם בם ומיהו לרבנן נפקא ממן דאשר. **אבל היכא דהיתה לה שעת הכושר.** גליון תימה דבכל הגך פסולין דלעיל רובע ונרבע ואתנן ומחיר מצי למימר מגלן דתמהרי בהיתה להן שעת הכושר וצריך לומר דמאחר דגלי בטריפה ה"ה באינך. ר"י ד"ל: **רש"י ד"ה שאינה עוברת וכו' מן האריכובה ולמעלה.** א"נ שאינה עוברת בבריאות תוס': **תוס' ד"ה מנין למוקצה וכו' וקצת קשה וכו'.** דר"ל הגיליון לתנא דבי ר' ישמעאל בני לאשמועני' דאסר' להקריב דס"ד דלא מיתסר עד שיעבדו דכתי' כי משחתם בהם מום בם מיהו לרבנן נפקא מן הנאן ע"כ הר"י ד"ל בגיליון: **תוס' ד"ה באתה מכאן ומכאן וכו'.** דר"ל הגליון מא"י ומכבל וכוותא דא"... ר' חנינא וכו' א"כ לא ידע לשנויי שמעתא, ע"כ הר"י בגליון:

לד א ב ג מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הלכה יא: לה ה ו מיי' שם הל' יא: לו ח ט מיי' שם הל' יב: לז ז מיי' שם הל' ט: לח ח מיי' שם הל' ח: לט ט מיי' שם הל' ט: מ י מיי' שם הל' ח: מא כ מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ג ופיו"ט פה"ש סימן ו סעיף ח: מב ל מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ח ומלחיך מ"ד:

מוסף רש"י

לאלתר. קודם ביאה, פשיטא דמותר. דאפ"ג דעל מנת ביאה יהביה ליהבה, כיון דמקמי ביאה יהביה ליהבה נמי שכר ביאה הוא (ע"ז סב.). ניקבי לך מעכשיו. הלכך איצטריך מתני' לאמוראים דאפ"ג דאמר לה לא ניקבי לך עד שעת ביאה, כיון דהדר אמר לה לא מצטרף לך קני מעכשיו, הוא לא מתנה מנה כי אם לאחר ביאה (שם). בטלה סתם. כל כמה דיהיב לה הוי אתנן, דמסתמא קניתיה (שם). בטלה סתם. כי יהיב לה לאחר זמן נמי נמי אתנן הוא דהסתם הוא דקניתיה לה (שם). דלא קניא במשיכה. עכו"ם נמי בר משיכה, דכי כתיבא משיכה דכיראל כתיבא, לו קנה מיד עמיתך (שם). הא יהבית לה מעיקרא. הא קנייה לה מהסתם קודם ביאה, והיכי קני ליה בא עליה ואח"כ נתן לה (שם). האם לאו טלה באתנך. שקלה כיוס פלוני בתמנתך, הלכך בא עליה ואח"כ נתן לה הוא, ומיהו הוא לא ומעשה ביאה לאו מתנה אפותיקי ומעמ"ל מתיהיב חייל עליה אתנן (שם). עריות שאין קדושין תופסין בה. דחייבי כריתות ניהו והכל מודים שאין קדושין תופסין בחייבי כריתות, דאין ממזר אלא מחייבי כריתות כדתמרינן במסכת יבמות (מס: בכורות נו:). דאין דרעו מיוחס אחריו. דהולד הולך אחר הטומאה כדתמרינן בפ"ב דיבמות (כב.) כגון הבא מיבמלאים קרוי בגך ואין בגך הבא מן הטומאה קרוי בגך אלא בגם (בכורות שם). דאסור אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. אין קדושין תופסין לאסה האסורה על המקדשה אלא, ורבנן פליגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:) בתחולן (יבמות מד:) בבריית המזבח גרושתו ר"ש אומר אין לו בה קדושין (כתובות כט:) לו: דקתני אלך אשה בה מאמר אין לאחר מלוה כלום, כלומר אין המאמר תופס בה דקם ליה בהסתם בלא יבנה, ואמר בגמ' (שם נא.): תניא רבי אומר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ש שהיה עושה תלוה בעתה (קדושין שם). פנוי הבא על הפנויה כו' עשאה זונה. ליפסל מן הכהונה (סנהדרין נא.).

שינויי נוסחאות

ח) ניהליה לאלתר (ש"מ) ט) לא ניקבי לך עד שעת כו' מצטרף לך ניקבי לך מעכשיו. ל"ל ולא דלא תקניה מי מלי מקרבה ליה פיס כי יקדיש כו' לא לריבה כו' ולא מצטרף לך אפקיה (ש"מ) ג) הקדישתו דאיתיה בשעת ביאה אסור דר' אליעזר נופל קמיבעי ליה כו' אמריבן הקריבתו אמר ר' אליעזר דמותר דהא דאיתא בשעת ביאה אסור לו אבל הקדישה דילמא. ל"ל הקדישתו הוא דהא אמרינן אמר ר' אליעזר דמותר דהא ליתיה בשעת ביאה אבל הקדישה דאיתא בשעת ביאה אסור לו דילמא. ל"ל הקריבתו נופל דאמר ר"ש הקדישתו הוא דהא אמרינן אמר ר' אליעזר דמותר דהא מצטרף כו' מיבעי ל"ל ד) מיקו אמר מר בא (ש"מ) פ) סמ"ק וכי אמר לה הבעלי בטלה זה מי מוחרי הוא (ש"מ) ו) במשיכה. ל"ל דמשמעות קניא (ש"מ) ז) כגון דקאי בחצירה הא יהבה ליה מעיקרא. ר"ש ל"ל במיתין שכ' מתנתן דעל ידי שמים הוי אתנן ומודי הרמ"ר פי' דאין אנו לריכין לומר דבר זה דהא דמוקי ליה הכא דקאי בחצירה הייגו משום דדמיק לגמרא בא עליה ואח"כ נתן לה אבל הקנה לה קנין סודר כשמיבעלי לי מיקני ליך טלה זה בכל מקום שהוא קנוי ובכהכי ניחא הכיא דמרובה (גז"ש) דאי מבעיא ליה דאמר לה לא ניקבי לך עד שעת ביאה ואח"כ נתן לה אבל אם הכא דעבדת כוכבים מייב משום דגזרו הכא על העובדת כוכבים מייב משום גזר"ן הא אמר הכא דעובדת כוכבים זונה דאורייתא היא וי"ל דרבא סבירא ליה כמ"ד דגב"ש אבל משום זונה לקי אחזיתא ולא"ש אמר לה אבל אם הכא דעבדת כוכבים זונה דאורייתא היא וי"ל דרבא סבירא ליה כמ"ד דגב"ש אבל משום זונה לקי אחזיתא ולא"ש לגאיי דאמר כהן הכא על העובדת כוכבים אינו לוקה משום זונה אם לא תן בפרק הכא על יבמתו (יבמות נט: ופמ":) אין זונה אלא בעובדת כוכבים ובגבעה בעולת זונות אלמא דעובדת כוכבים היא זונה וי"ל דבמגריכה ודאי אם היא זונה אבל בעובדה עובדת כוכבים לא הוי זונה: ל) גירסא ראשונה מיתיבי אחת זונה(ל) ואחת עובדת כוכבים. קס"ל דה"ק אחת זונה שראלית כגון שנבעלה לאחד מחייבי כריתות שהיתה זונה כבר הוי אתנן לכל אדם אפי' היא נשכרת עתה למותר לה אי נמי זונה שהיתה מופקרת הויא אתנן והייגו כרבא ותיובתא דאביי דליף תועבה תועבה דאין אתנן אלא בעריות שאין קדושין תופסין בה ל) ופריך הא דקתני שיפא כגון אלמנה לכ"ג כו' וכמי קדושין תופסין בה ומשני הא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אתן אתנן בכל הבעילות שאינו נאסרות גמורה אבל לרבנן לעולם אימא לך דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין וי"ע מנא ליה לגאיי הא דלא יליף רבי אלעזר תועבה תועבה לומר דלא הויא אתנן אלא לאותן שאין קדושין תופסין בה כמו לרבנן ויש לומר דכיון דאית ליה לר' אלעזר דכל ביאה הויא זונה אלמא מתמיר הוא בזונה יותר משאר תגאים הכא נמי אמר לגבי אתנן דמתמיר יותר משאר תגאים והויא אתנן בכל ביאה ואפי' מפנוי לפנויה ופריך אי ר' אלעזר מאי אירייא אלמנה ניתני פנויה ומשני סלקא דעתך אמינא הואיל וכנין אב הוא לא ליתסרו ופיקס ר"ש דאתנן אלא בפנוי ופנויה אבל מאלמנה לכהן גדול דאסורה ליה כבר לא הויא אתנן קמשמע לן זה ל' רש"י וקשה להבין וכיון מגתא פריכא (ל) הואיל וכנין אב הוא דמשוי דין אתנן לדין איסורא דכהן מזונה (ל) כדאמרינן דכל ביאה שהיא אסורה לכהן הוי אתנן ואפי' אפנוי אפנוי ל"ג אלינן דין אתנן (ל) מכהן דומיא דזונה דכהן הוי אתנן לגומר שאין בו אם אמר

שקדמה והקריבתו. קודם ביאה: **ואי איצטריך לך שקול מעכשיו.** הלכך בדשותה הוא ומיגיא לאקרוביה וכיון דאמר לה לא ניקבי ליך עד שעת ביאה דאיצטריך לאשמועינן דמותר אם קדמה והקריבתו דסד"א אתנן הוי (ד) ס): **דרכי אלעזר גופה קמיבעיא ליה.** פי' (ס) פשיטא ליה לרבי אלעזר הקריבתו אין הקדישתו לא לו דלמא הקריבתו פשיטא ליה הקדישתו מספקא לי' מיקו: **אמריבו לגבוה.** ולא מצי למיהדר כאילו מסרתו להדיוט: **בטלה זה.** דהוא"ל (ס) דיהביה בשעת ביאה חייל עליה אתנן מיד (ג): **טלה סתם.** דמשדר לה בתר הכי מתנה בעלמא הוא (ס) ואין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה: **הא יהביה ניהלה מעיקרא.** דהוא"ל וקאי בחצירה קניא ליה בשעת ביאה מיד ואמאי קרי ליה ואח"כ נתן ועוד פשיטא דאסור (ס): **עד יום פלוני** [ב] משקלין לך כך וכך ואי לא שקלי ליה. הלכך (ס) כי מטו ולא יהיב לה זוזי איגלאי מילתא (ס)[דדילה הוא בשעת] ביאה ומיהו אח"כ הוא דהא לא הוי דילה עד דמטי יום פלוני ואיצטריך לאשמועינן דאסור: **אתנן וזה.** שבא על הזכר ונתן לו אתנן אסור להקריבה: **מועבה כתיב.** כי מועבה ה' אלהיך גם שניהם הואי נמי מועבה הוא דגלה כתיבא גבי עריות (ס) ואכולהי כתיבי (ס) את כל התועבות האלה: **ולא זונה.** דאם נתנה לו היא בתנן מותר: **הבאות לו בעביירה.** שאין לך לב היתר בה לאחר זמן אבל אשמו נדה דמותר בה לאחר זמן או שנתן לה לזונה שכר פקיעתה שכר מה שבטלה ממלאכתה ולא שכר ביאה: **ואע"פ שאין ראיה לדבר.** דליסתרי להקרבה זכר לדבר דלא הוי אתנן מה שהיא נותנת לו מדכתיב ותהי להפך: **עובדת כוכבים אין זרעו מיוחס אחריו.** דלא מיקרי זרעו אלא בגם כדאמרינן בימנות (דף כג.) בגך הבא מישראלית קרוי בגך ואין בגך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בגך אלא בגם: **מאי טעמא יליפי מהדדי.** כמה מצינו (ס)

מקדמה והקריבתו היכי דמי אי נימא דאקניה [ח] **ניהליה לאלתר פשיטא דמותר דעד כאן לא בא עליה ואלא דאמר לה לא ניקבי ליך עד שעת ביאה** [ט]**מי מציא מקרבה ליה** [ג]**1 איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו לא צריכא דאמר לה** [ג]**לא** [ד]**מקניה לך עד שעת ביאה ואי מצטריך לך ניקבי לך מעכשיו** [ו]**בעי רב אושעיא** [ז]**קדמה והקדישתו מאי תפשוט ליה מדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר קדמה והקריבתו הקריבתו** [ח] **היא דהא ליתיה בשעת ביאה אבל הקדישתו** [ט] **אסור היא גופה קמיבעיא ליה הקריבתו והא ליתיה בשעת ביאה מותר אבל הקדישה בשעת ביאה אסור** [י]**או דלמא כיון דתנן** [יא]**אמירתו לגבוה כבמסירתו להדיוט הקדישתו מותר וכל שכן הקריבתו תיקו:** [יב]**בא עליה ואחר כך נתן לה אתנונה מותר: והתניא** [יג]**בא עליה ונתן לה ואפי' עד שנים עשר חדש אתנונה אסור אמר רב חנן בר רב חסדא לא קשיא הא דאמר לה הבעלי לי בטלה זה הא דאמר לה הבעלי לי בטלה סתם** [יד]**טלה זה והא מחוסר משיכה היא בזונה עובדת כוכבים דלא קניא במשיכה** [טו] **ואיבעית אימא** [יא]**אפי' בזונה ישראלית** [יז] **כגון דקאי בחצרה הא יהבית לה** [יח]**מעיקרא דשוויה לה אפותיקי** [א] **ואמר לה אם עד יום פלוני יהיבנא לך זוזי מוטב ואם לאו טלה באתנך** [יט] **אמר רב אחד** [יא]**אתנן זכר ואחד אתנן כל עריות אסור חוץ מאתנן** [יב]**אשתו נדה מ"ט** [2] **זונה כתיב והא לאו זונה היא ולוי אמר אפילו אשתו נדה מאי טעמא תועבה כתיב והא תועבה**

אסור מיתיבי אחד זונה עובדת כוכבים ואחד זונה ישראלית אתנונה אסור תיובתא דאביי אמר לך [כ] [יט] **אביי** [כא] **הא מני ר' עקיבא היא דאמר** [יט] **אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא** [כב] **קמשמע לן דכל זונה לא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה** [יט] **דלא תפסי בה קידושין ולרבא מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכ"ג דומיא דאלמנה מה אלמנה לא לקי עד דמתרי בה אף זונה עד דאמר הא לך** [כג] **לאפוקי מדרבי אלעזר** [כד] **דאמר רבי אלעזר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אבל היכא דזונה** [יז] **מעיקרא ה"נ דאסור ל"א כי קתני הא בעריות שאין קדושין תופסין בה והא קתני סיפא** [יח] **אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אתנונה אסור והא הני קדושין תופסין בהן** [יט] **הא מני רבי**

מעכשיו דהשתא הוה ברשותה דמציא מקרבה ליה אי קדמה והקריבתו מותר: **הא דאמר לה הבעלי לי בטלה זה.** אפי' לא נתנו לה עד ג' שנים אסור: **אבל הבעלי לי בטלה סתם.** ונתן לה לאחר שבא עליה מותר דאיכא למימר דהאי טלה כיון דלא יחדו לה אימר לשום מתנה יהביה לה: וכי אמר בטלה זה אמאי מיתסר **והא מחוסר משיכה.** דלא משכתו הזונה ולא קנאתו וליהוי כי אמר לה בטלה סתם: **בזונה עובדת כוכבים** עסקינן דלא קניא במשיכה: **ל"א** דבמעות קניא העובדת כוכבים אף הכא נמי כיון דאמר לה בטלה זה ובא עליה מבעילתה קנאתו אע"ג דלא משכתו בדינו של עובדי כוכבים שקונה במעות שנותן בלא משיכה אף זו קנאתו בבעילה: **ואי"א אפי' תימא בזונה ישראלית.** ומשכחת לה דמן שעה שבא עליה קנייה כי אמר בטלה זה **וכגון דאוקומתה בחצרה.** דחצירו של אדם קונה לו: אי הכי. (אי) האי יהבה ליה מעיקרא הוא קודם ביאה כי אוקומתה בחצירה ומתני' (ואמאי) קא מיירי בבא עליה ואח"כ נתן לה: אלא **כגון דשויא לה האי טלה אפותיקי.** ואמר לה אי עד יום פלוני (לא) יהיבנא לך זוזי דאתנך מוטב וא"ל לאו כוליה טלה טלי באתנאיך הילכך כיון דשויא לה אפותיקי קנאתו ולא לגמרי עד אם יעבור הזמן הלכך הוי נמי כמו שבא עליה ואח"כ נתן לה: **ל"א** האי דאוקמא דקאי בחצירו נתן לה ואח"כ בא עליה אלא כגון דאתפסיה רועה נחילה במשיכה ואח"כ בא לידו ואל נתנה לה עד לאחר ביאה: **ס"מ** כי **תועבה היא כתיב.** והא אשתו נדה תועבה היא דכתיבא גבי עריות וכתב בספיפיה כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה: **וללוי** דמרבי אשתו נדה הא **כתב זונה.** ואשתו נדה לאו זונה: (אי) [ורב] קסבר דהאי [זונה] להכי אתא **דאתנן זונה אסורה ולא אתנן זונה.** אם נתנה היא לו אתנן אינו אסור להקרבה: **או שנתן לה שכר פקיעתה.** לא שכר עבירה אלא שכר שבטלה באותה שעה מלאכתה כולן מותרין: **ואע"פ שאין ראיה לדבר.** שאתנן זונה קרוי אתנן: **זכר לדבר שנאסר ובתתך אתנן.** דקאמר דכולן מותרין: **ורב דאי תועבה דדרשא** ליה לרי לאתנן לאשתו נדה מאי עבדי ליה מיבעי ליה כו'. **ל"פה תועבה** מערייה כתיב גבי תועבה הוא דכתיב בעריות מכל התועבות: **יצא עובדת כוכבים שאין דרעו מיוחס אחריו.** כדאמרי' ואין בגך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בגך אלא בגם: **ורבא אמר כו'.** וכהן הבא עליה אפי' על עובדת כוכבים לוקה משום זונה: **דיליפי מהדדי.** מה זונה ישראל בלאו דכתב לא יחלל אף עובדת כוכבים נמי בלאו: **ומה אתנן עובדת כוכבים אסור.** דהא לא תפסי קידושי אף זונה ישראל אסור אע"ג דתפסי בה קידושי דהא ילפן אהדדי: **אבר לך אבי.** לחכי מדמנו זונה ישר' לזונה עובדת כוכבים ומה זונה לא תפסי בה קידושי אף זונה ישראלית: **בעריות דלא תפסי** בהו קידושי הא תפסי בהו קידושי אתנן מותר: **והא קתני סיפא.** דהאי ברייתא דאחד זונה עובדת כוכבים כו': **בגון אלמנה לכ"ג כו'.** והנך תפסי בהו קידושי

ואתנון אסור וקשיא לאביי:

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יַקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיְיָ וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: ויקרא כז יד
2. לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט
3. וְיָהִי בָּךְ חֵפֶץ מִן הַנָּשִׁים בְּתֻנּוֹתֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא זוֹנָה וּבְתַתְּךָ אֶתְנַן וְאֶתְנַן לֹא נִתַּן לָךְ וְתֶהִי לְהֵפֶךְ: יחזקאל טז לד
4. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא יח כט
5. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' הקריבתו הוא דשרי דהא ליתיה בשעת ביאה וכו' הקדישתו ואיתא בשעת ביאה אסור לו דילמא: (ב) שם ר' עקיבא היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הן קדושין סיפא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה להכן הדיוט אתנונה אסור הא קמ"ל דכל זונה לא תפסי: (ג) שם הא לך אתנן לאפוקי מדרבי אלעזר: (ד) רש"י ד"ה ולא אלעזר וכו' אתנן הוי הס"ל ואח"כ מ"ל הקדישתו כו' מי אמרינן אמיכמו לגבוה ולא מצי למיהדר כאילו מסרתו להדיוט הס"ל ואח"כ מ"ל דר' אלעזר וכו' מיקו הס"ל ואח"כ מ"ס בטלה: (ה) ד"ה הא יהבית וכו' לאסור הס"ל ואח"כ מ"ס אפותיקי במשכון עד יום:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואמר לה. גרס"י עד יום פלוני שקלית לך כך וכך ואי לא שקיל לך עולה כו'. אם עד לאו ל"נ רש"י: [ב] שם מיומתא דאתיי מ"ל. הגי' מהוקף דלא חל עליה אתנן: דעד כאן לא בא עליה. כשנתנו לה: ואלא דאמר לה לא ניקבי ליך עד שעת ביאה וקדמ' והקריבה: ל"א דלא אקבי לה היכי מציא מקרבא ליה ואיש כו': לא צייכא כגון דאמר לה לא נקבי ליך עד שעת ביאה ואי מצטריך קודם לו לאכול או להקריב ניקבי ליך מעכשו. דאע"ג כי אמר לה הכי לא ניקבי ליך דהאי מיהתא אתן דהבה ואפ' הכי ליך דאמר לה אי מצטרף ליך נקבי ליך

רבינו גרשום

אמר רבי אלעזר שקדמה והקריבתו. קודם שבא עליה להכי אתנונה מותר: והיכי דמי אי דאקניה לה ניהליה לאלתר פשיטא דמותר דעד כאן לא בא עליה ואלא דאמר לה לא ניקבי ליך עד שעת ביאה וקדמ' והקריבה: ל"א דלא אקבי לה היכי מציא מקרבא ליה ואיש כו': לא צייכא כגון דאמר לה לא נקבי ליך עד שעת ביאה ואי מצטריך לך מעכשיו. דאע"ג כי אמר לה הכי לא ניקבי ליך דהאי מיהתא אתן דהבה ואפ' הכי ליך דאמר לה אי מצטרף ליך נקבי ליך

מוסר השכל

מ) ל"ל דף סג. כל הסוגיא. ס"מ,ג, ו) לעיל ט. וש"נ, ז) ע"ז סב. ס"ע,ד, ד) קדושין מח: ע"ז סב. [נ"ב ל"ל קנ.: ס"מ ו. נדרים כט: תוספפתא דקדושין פ"ב ה"ו תוספ' דב"ק פ"ד ה"ג תוספ' דערכין פ"ד ה"ב,ג, ט) [נ"ל בע"ז סב. ע"ש,ד, ו) [תוס' פ"ד ה"ז], ז) [בכורות נ:], ח) קדושין מח. [יבמות נ: ו"ש"ן, ט) יבמות נט: סח: עו. סנהדרין נא., י) [ויקרא יח],

שיטה מקובצת

והא מחוסר משיכה. דמעות אינן קונות וא"כ לא קנאתו בשעת ביאה דבשלמא אם המעות היו קונות הביאה כמו מעות בגויה כדאמרי' במס' ע"ז (סג ע"א) לעמיתך במשיכה ולעובד כוכבים בכסף תו':

ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא כו'. (ד) בעילת זנות קרי זונה הלכך אתנן נמי אסור לאתנן זונה קריא ביה ואתנן דאמרי כרבנן: **בנין אב הוא.** מי נקט פנויה ה"א פנויה אין לריכא איסורא אבל כל אתנן של אשה האסורה לו לא ניתסר דהא כתיב בקרא זונה[1] ופסח זונה היינו

רבי אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה אי ר' אלעזר מאי אירא אלמנה ניתני פנויה אלמנה איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא לא ניתסרו קא משמע לן[2]: האומר לחבירו הא לך טלה זה כו': והא שפחה לעבד מישרא שריא [3]אמר רב הונא אצלו קאמר והא דקתני [4][עבד] [5]לישנא מעליא קאמר אי הכי מ"ט [6] דרבי אמר שמואל בר [7]רב יצחק לעולם עבדי וכי קתני בעבד עברי אי הכי מ"ט דרבנן שפחה לעבד עברי מישרא שריא הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אשה ובנים [8] דתניא [9]אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית: **מתני'** [10]ואיזהו מחיר כלב האומר לחבירו [11][א] [12]הוליך טלה זה תחת כלב [13]וכן [14]שני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד תשעה וכלב שכנגד הכלב [15] אסור ושעם הכלב מותר [16]אתנן הכלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנאמ' [17] שנים ולא ארבעה [18]ולדותיהן מותרין [19]הן ולא ולדותיהן: **גמ'** ת"ר [20]מחיר כלב זהו חליפי כלב וכן הוא אומר [1]תמכר עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם אימא [21] אתנן [22] זונה [23] [ב] [24](א"כ לא קרב הוו תלתא [2]גם שניהם ולא שלשה) מי קאמרינן אנן אתנן ומחיר אתנן ולא מחיר קאמרינן א"כ נימא קרא לא תביא אתנן זונה וכלב מדכתיב אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ [25]: השותפין שחלקו אחד נטל כו': [26]ניפוק חדא להדי כלבא והנך כולהו לישתרו הכא במאי עסקינן כגון [27]דטפי דמי כלב מחד מינייהו והאי [28]טיפונא דכלב שדי בכולהו: אתנן כלב ומחיר זונה מותר כו': א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי

מנא

[29]אבל מאלמנה לכ"ג דאין בה איסור משום זונה אלא שם אחר יש בה לא הויא אתנן קמ"ל דבהאי נמי הויא אתנן ועוד יש גירסא אחרת בספרים מיתיבי כו' עד הא דקתני בסיפא כו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין מופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דומיא דאלמנה לכ"ג [30] לא תפסי בה קדושין ול"ע מאי הוי קשיא ליה ומאי הוצרך לאגמורי למילתיה הא קמ"ל הא דקתני סיפא כיון דאמר כו' מני ר"ע היא וי"ל דהוה קשיא ליה הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג אמאי איצטריך למיתני אלא רישא אלוקומי כר"ע לא ליתני אלא רישא אחת זונה ישראלית ותיתי כר"ע ובכל ביאה דהוה בה זונה הויא אתנן לרבנן בחייבי כריתות ולר"ע בחייבי לאוין ולכך אגמריה למילתיה הא קמ"ל דומיא דאלמנה לכ"ג דאי לא הוה תני אלא רישא אחת זונה ישראלית איכא למיטעי ולומר דהויא זונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות ל"ע זונה מופקרת הויא זונה לגבי אתנן אפילו היא נשכרת ונבעלת לומתר לה לרבי תנא סיפא כגון אלמנה לכ"ג לאסמועינן דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה לכהן גדול לר"ע ולרבנן דאמר אפי' תפסי בה קדושין אתנן בין שביאה זונה כבר כגון שנבעלה כבר לחייבי כריתות אי נמי כגון זונה מופקרת מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכה"ג ומשני דומיא דאלמנה מה אלמנה קטמתא לא לקי עד דתמרו בה אף זונה עד דתמר לה הילוכי אתנן ואז הוי אתנן דזונות הוא כיון שמזיכי לה לשון אתנן [31] הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אפי' בחדא זימנא [32] הויא זונה אפי' בקטמתא הויא זונה אבל היכא דהויא זונה מעיקרא אתנה אסור אפילו בקטמתא דמופקרת היא ואתנן זונה מיקרי כפרס"י ודוחק הוא לפרש היכא דאתנה דבקטמתא לא הויא אתנן לרבנן [33] (היא) אי בפנויה הא ליתא להו דהויא אתנן כלל אפי' אמר לה הילך אתנן ואי בזונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת הא אמרו דאפי' בקטמתא הויא אתנן לכ"ג לפרש אף זונה עד דאמר לה הילך אתנן כלומר אי נתן אתנן לזונה שנבעלה כבר לחייבי כריתות או לזונה שהיא מופקרת לא הויא אתנן אלא אם כן מפרש לה בהדיא הילך טלה זה באתנך אבל נתן לה בקטמתא ולא פירש לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דלדידיה דמתמיר בזונה כל כך דאפילו פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אפי' בקטמתא נמי הוי אתנן אבל היכא דזונה היא מעיקרא פירוש לרבנן נמי היכא דהויא זונה בההיא ביאה שהוא נותן לה אתנן כגון אם הוא נותן לאמותו או לאחד מחייבי כריתות אפי' בקטמתא הויא אתנן כיון דבאותה ביאה [34]שויא זונה כדאמר לר' אלעזר דמשום דמצוי לה זונה אפי' בפנוי הבא על הפנויה הויא אתנן [35] אפי' בקטמתא היכא דהיא נעשית זונה באותה ביאה אבל היכא דנעשית זונה כבר ובא אחר ותפיס בה קידושין ונתן לה אתנן לא הויא אתנן בקטמתא אלא"כ פירש בהדיא הילך טלה זה באתנך:

ואידך [36]שתרו. פירוש מטעם ברירה בקטמתא ניחא לפר"י דפסק הילכתא בכולי הש"ס דיש ברירה אבל לר"ת דפסק הילכתא דאין ברירה היכי פריך כ"כ בפשיטות ואידך ליתסרו וי"ל משום דאיכא תנאי [37] דאית להו ברירה פריך ליה ממתני' דלא כוותיה מיפוקמא יש לתמוה דהכא משמע שאם איסור מעורב בהיתר נוטל האיסור וקומכין על ברירה לומר שזהו האיסור שנסתלק [38]וכן בהגיה דהלוקח יין מבין הכותים (דמלא פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפרישם הרי הן [39]מעשר וקומכן על ברירה ולומר שזהו החולין שהוא שותה וכן הגיה דג' שלקחו קיניהן בשותפות ומתה אחת מהן דפריך הש"ס בפשיטות במס' יומא (דף נה:) ונשקול ד' זוזי וניתיבינהו ואידך ליתסרו משום ברירה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נמתוך בברירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך ליתסרו וכן זכמיס שנתערבו בשור הנשקל דאמרינן (זבחים דף ע:) יימותו ואתמלי נהי דבעלי חייס חביבי ולא בטלי מ"מ נשקול מד מיניהו ואידך ליתסרו ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול בדין זה דולדאי כל דבר שהוברר האיסור מתחלה ואח"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה כיון שתערבותו היה באיסור אבל הני תערבותא דלא הוברר אלא אחר תערובת עולד האיסור אז סמכינן אברירה: [וועי' היטב תוספות בכורות נו: ושייך לדף נז. ד"ה לברור וע"ע תוספות קטנה יח. ד"ה חזר]

---

[1] [בכורות יח: פסחים ג. וש"נ], [2] קדושין כ:, [3] בכורות מ., [4] ד' [ע' תוספות יבמות עט: ד"ה אינם], [5] [תוספות רפ"ד], [6] [בכורות נז. ע"ש], [7] [דברים כג], [8] [יבמות מד:], [9] [קידושין טו.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ע דר' מאיר אמר שמואל: (ב) שם במשנה שנאמר שניהם ולא שניהם ולא שניהם וכו' הם ולא: (ג) שם גמ' אימא אתנן ממש א"כ הוו תלתא וכתיב גם שניהם ולא שלשה: (ד) רש"י ד"ה רבי אלעזר וכו' דלבעילת זונה: (ה) ד"ה ליתנא וכו' המעשם הס"ל ותיבת כ"ש נמתק: (ו) ד"ה אין רבו וכו' ור' מאיר לאמר: (ז) ד"ה אימא וכו' אינו אתן אתנן והוה שלשה אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב מדכתיב וי"ו גבי ומחיר וכו' אסור ומשני כתיב שנים ולא ג' הס"ל:

הגהות הגר"א

[א] מתני' הוליך. ל"ל הילך וכן לעיל אלא אתנן ל"ל בכל המתני' הילך: [ב] שם אימא אתנן זונה ואתנן כו'. עי' גרס"ק. וגרס"ק כך אימא אתנן ומחיר כלב דהא ומחיר כלב כתיב שנים ולא שלשה אימא אתנן כלב ג"כ נימא כו': [ג] רש"י ד"ה ומחיר כלב כתיב כו' ל"ל כוס ל"ל קודם ד"ה אימא כו':

רבינו גרשום

אמר לך אבי. הא סיפא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי כו' שלא לשום אישות קידושין: **עשאה זונה.** ואתננה אסור אע"ג דתפסי בה קידושין: **אי ר' אלעזר.** מאי אירא דתני כגון אלמנה לכהן גדול ליתני כגון פנויה דהא (דוודאי) תפסי בה קידושי ואמאי קאמר כגון אלמנה: **אלמנה איצטריך** ליה למימר דסד"א אלעזר דקאמר עשאה זונה וטעמא וטמא דכולהו ילפי מהכא מה פנויה שאין [1] בה טומאה איסור אחר ולא איסור לאו שבא עליה שלא לשום אישות ותפסי בה קידושין אתננה אסור אף כל דומ' דפנויה דלית בה איסור לאו ותפסי בה קדושין אתננה אסור אבל אלמנה וגרושה אע"ג דתפסי בהו קידושין כיון דאית בהו איסור לאו אימא לא ליתסר אתננה קמ"ל. דלהכי איצטריך ליה למיתני כגון אלמנה וכו' דאסירי: **ל"א אמר לך אבי הא כיפא ר' עקיבא** היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וקאמר דכל זונה דלא תפסי בה קידושי היינו עריות ועובדת כוכבים דומיא דאלמנה לכ"ג דלא תפסי בה קידושי אתננה אסור אבל זונה ישראלית דתפסי בה קידושי אתננה מותר: **ולרבא דאמר** דאע"ג דתפסי קידושי בזונה ישראלית אתננה אסור: **מאי שנא דקתני כיפא כגון אלמנה** ל"כ"ג. הא איהו סבר דכל זונה ישראלית אפי' פנויה דלא אסור לכהן אתננה אסור: **אמר לך רבא.** להכי קתני כגון אלמנה דסבר **דומיא דאלמנה.** מה אלמנה אם בא עליה כהן בסתמא בלא התראה לא לקי אף זונה בסתמא אם בא עליה סתם ואח"כ נתן לה ולא הוי אתנן [ולא הויא זונה]

---

[1] גמלה דל"ל שאין בה איסור טומאה ולא וכו'.

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ד:

מד ב מיי' פ"ד מה"מ איסורי מזבח הל' טז:

מה ג מיי' שם הל' יח:

מו ד מיי' שם הל' יח:

מז ה מיי' שם פ"ג הלכה יב:

מח ו מיי' שם פ"ד הל' יח:

תורה אור השלם

1. תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְּלֹא הוֹן וְלֹא רִבִּית בְּמִחִירֵיהֶם:

תהלים מד יג

2. לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכֹל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם:

דברים כג יט

מוסף רש"י

לישנא מעליא קאמר. שמלות ולרבן נקיי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). **אחד נטל עשרה.** עגלים, **ואחד תשעה וכלב.** עמהן, **שכנגד הכלב אסור.** אותן עשרה העגלים שכנגד הכלב אסורין למזבח, דלאחר מכן היה מילופו של כלב וזיכה מחיר כלב ולא ידענינן הי ניהו, **ושעם הכלב מותר.** התשעה שעם הכלב לית בהו איסורא (בכורות נז.). **דטפי דמי כלב מחד מינייהו.** שהשעה כבשים שבתוך עשרה יותר מהשעה שעם הכלב והכלב שוה את העשירי ואותו משהו שעדין אותן תשעה שנעבדו יותר מהשעה שעמו, דהשתא הוי מחיר כלב טולך בכל התשעה שנעבדו בכל חד פורתא והעשירי טולו כנגדה (שם ע"י"ש בארוכה).

שינויי נוסחאות

[1] לן. ל"ל מי קתני הא בעבריות שאין כו' והא קתני סיפא כגון כו' אמר לך אבי הא מני ר"ע היא דאמר כו' אבל כתמתי לעיל בדף שלפני זה (ש"ס) [2] ל"ל הוא אלוי קאמר, בקנא ס"ל כתוב ל"ל מאן עבדי ומאי קרו ליה עבדי ליטאה מעליא וכן גרים הרגמ"ה ז"ל (ש"ס) [3] לקתני עבדי ליטאה (ש"ס) [4] (ש"ס) [5] כר נחמני (ש"ס) [6] דתניא יש לו אשה וכנים רבו מוסר לו שפחה כנענית אין לו אשה וכנים אין רבו מוסר לו אשה וכנים (ש"ס) [7] לתמיהו הילך טלה זה תחת כלב זה וכן (ש"ס) [8] ל"ל הא לך וכ"כ במשנה שבמשניות. [9] אסורים ושעם הכלב מותרים אתן כלב ומחיר זונה (ש"ס) [10] ל"ל הם ובילקוט אימא שנאמר סם ולא ולדותיהן וכ"כ במשנה שבמשניות ועי' בפי' הרב מברטנורא שם ובפרש"י דהכא, [11] ל"ל אתן כלב ג' רש"ק אתן זונה ואתנן כלב א"כ קרא הוי תלתא גם שניהם ולא ג' מי כו' כל"ל ועי' ל"ק אימא אתן זונה ואתנן כלב א"כ הוי תלתא ומחיב גם שניהם ולא תלתא מי קאמרינן [12] אתן ממש ל"כ הוי להו תלתא גם שניהם כתיב ולא שלשה (ש"ס) [13] ל"ג תיבת ל"כ הוא ר"ת אתן כלב ול"ל לשום הא"ר (מהרא"ב) [14] ס"מ מחיר הוא דקאמר דחמנא ולא אתן ס"מ. ומאי מחיר כלב דמחמנא אתן כלב ומחיר כלב ל"ל אימא מאי מחיר כלב אתנה שבל כלב, ל"ל נמחוב קרא אתן אתן ומחיר כלב, אימא אתן זונה ומחיר כלב כו' כלומר מדכתיב כו' [15] ל"ל אתן אתנה אתן אתן [16] ל"ל מחיר אסור ס"ל ואמ"כ ל"ל ס"ל ומשני שנים ולא ג' אתן אתן ומחיר כלב ס"ל ואמ"כ ל"ל ומחיר כלב כו' כלומר מדכתיב כו' אסור ס"ל ואמ"כ ל"ל מחד מיינייהו כו' (צ"ק) [17] וכן אתנן אסור (ש"ס) [18] לכ"ג כו' לגה (ש"ס) [19] אתן וגם מפקרא עצמה לזנות מפני חמוד ממון אבל בחדא בעילה ולא פירש לשון אתנן לא הויא אתן ומתנה בעלמא היא ולאפוקי (ש"ס) [20] ל"ל אתן כמתמה (רש"ק), [21] מיכח הוא נמתק (ש"ס) [22] מיכח הוא נמתק (ש"ס) [23] היא דזנה (ש"ס) [24] אתן. ה"ג אפילו (ש"ס) [25] מנתי טובא לאתי לה בריה ופריך לימא ממתניתין דלא כותייהו מיתוקמא ויש לתמוה (ש"ס) [26] ל"ל וקן, [27] ל"ל ותרומה, [28] ל"ל אבל מאלמנה לכ"ג דאין בה איסור משום זונה אלא שם אחר יש בה לא הויא אתן קמ"ל דבהאי נמי הויא אתן ועוד יש גירסא אחרת בספרים מיתיבי כו' עד הא דקתני בסיפא כו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין מופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דומיא דאלמנה לכ"ג [29] לא תפסי בה קדושין ול"ע מאי הוי קשיא ליה ומאי הוצרך לאגמורי למילתיה הא קמ"ל הא דקתני סיפא כיון דאמר כו' מני ר"ע היא וי"ל דהוה קשיא ליה הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג אמאי איצטריך למיתני אלא ריש אלוקומי כר"ע לא ליתני אלא ריש אחת זונה ישראלית ותיתי כר"ע ובכל ביאה דהוה בה זונה הויא אתן לרבנן בחייבי כריתות ולר"ע בחייבי לאוין ולכך אגמריה למילתיה הא קמ"ל דומיא דאלמנה לכ"ג דאי לא הוה תני אלא ריש אחת זונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות אי נמי כגון זונה מופקרת מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכה"ג ומשני דומיא דאלמנה מה אלמנה קטמתא לא לקי עד דתמרו בה אף זונה עד דתמר לה הילוכי אתן ואז הוי אתן דזונות הוא כיון שמזכי לה לשון אתן [30] הויא אתן ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אפי' בחדא זימנא [31] הויא זונה אפי' בקטמתא הויא זונה אבל היכא דהויא זונה מעיקרא אתנה אסור אפילו בקטמתא דמופקרת היא ואתן זונה מיקרי כפרס"י ודוחק הוא לפרש היכא דאתנה דבקטמתא לא הויא אתן לרבנן [32] (היא) אי בפנויה הא ליתא להו דהויא אתן כלל אפי' אמר לה הילך אתן ואי בזונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת הא אמרו דאפי' בקטמתא הויא אתן לכ"ג לפרש אף זונה עד דאמר לה הילך אתן כלומר אי נתן אתן לזונה שנבעלה כבר לחייבי כריתות או לזונה שהיא מופקרת לא הויא אתן אלא אם כן מפרש לה בהדיא הילך טלה זה באתנך אבל נתן לה בקטמתא ולא פירש לא הויא אתן ולאפוקי מדר' אלעזר דלדידיה דמתמיר בזונה כל כך דאפילו פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אפי' בקטמתא נמי הוי אתן אבל היכא דזונה היא מעיקרא פירוש לרבנן נמי היכא דהויא זונה בההיא ביאה שהוא נותן לה אתנן כגון אם הוא נותן לאמותו או לאחד מחייבי כריתות הא אמרו דאפי' בקטמתא הויא אתן כיון דבאותה ביאה [33] שויא זונה כדאמר לר' אלעזר דמשום דמצוי לה זונה אפי' בפנוי הבא על הפנויה הויא אתן [34] אפי' בקטמתא היכא דהיא נעשית זונה באותה ביאה אבל היכא דנעשית זונה כבר ובא אחר ותפיס בה קידושין ונתן לה אתנן לא הויא אתן בקטמתא אלא"כ פירש בהדיא הילך טלה זה באתנך:

[35] אבל היכא דל"ל שאין בה איסור טומאה ולא וכו'.

---

[1] [ב"ק לח.], [2] [ב"ק לט.], [3] [ב"ק לט.], [4] [ב"ק לט.], [5] [ב"ק לט.], [6] [ב"ק לט.], [7] [ב"ק לט.], [8] [ב"ק לט.], [9] [ב"ק לט.], [10] [ב"ק לט.], [11] [ב"ק לט.], [12] [ב"ק לט.], [13] [ב"ק לט.], [14] [ב"ק לט.], [15] [ב"ק לט.], [16] [ב"ק לט.], [17] [ב"ק לט.], [18] [ב"ק לט.], [19] [ב"ק לט.], [20] [ב"ק לט.], [21] [ב"ק לט.], [22] [ב"ק לט.], [23] [ב"ק לט.], [24] [ב"ק לט.], [25] [ב"ק לט.], [26] [ב"ק לט.], [27] [ב"ק לט.], [28] [ב"ק לט.], [29] [ב"ק לט.], [30] [ב"ק לט.], [31] [ב"ק לט.], [32] [ב"ק לט.], [33] [ב"ק לט.], [34] [ב"ק לט.], [35] [ב"ק לט.], [36] [ב"ק לט.],

---

[1] [ב"ק לט.], [2] [ב"ק לט.], [3] [ב"ק לט.], [4] [ב"ק לט.], [5] [ב"ק לט.], [6] [ב"ק לט.], [7] [ב"ק לט.], [8] [ב"ק לט.], [9] [ב"ק לט.], [10] [ב"ק לט.], [11] [ב"ק לט.], [12] [ב"ק לט.], [13] [ב"ק לט.], [14] [ב"ק לט.], [15] [ב"ק לט.], [16] [ב"ק לט.], [17] [ב"ק לט.], [18] [ב"ק לט.], [19] [ב"ק לט.], [20] [ב"ק לט.], [21] [ב"ק לט.], [22] [ב"ק לט.], [23] [ב"ק לט.], [24] [ב"ק לט.], [25] [ב"ק לט.], [26] [ב"ק לט.], [27] [ב"ק לט.], [28] [ב"ק לט.], [29] [ב"ק לט.], [30] [ב"ק לט.], [31] [ב"ק לט.], [32] [ב"ק לט.], [33] [ב"ק לט.], [34] [ב"ק לט.], [35] [ב"ק לט.], [36] [ב"ק לט.],

מנא הא מילתא דאמרי רבנן אין זנות לבהמה. דקתני במתני׳ אתנן כלב מותר לשון רש״י וקשיא וכי לא היה יודע דמתני׳ קתא דריש דב׳ ולא ד׳ ועוד מאי קמהדר לא ליתמיט כו׳ וכי מ״ מ(לא) היה ר״ל מב(סבלת חדשה שתיה במשנה ועוד כי מייתי בגמרא דב׳ ולא ד׳ אתמלי לא מייתי מתני׳ דקתני נמי הכי ונראה לומרי דודאי כי אתא מפרזיקא היה יודע המשנה והפסוק מג) דב׳ ולא ד׳ והיה פשיטא ליה דאם היה נותן אתנן לכלבתא דאינו אתנן מעוז קרא דאמים ולא ארבעה אבל היה בעי לאפוקי אם אדם נותן אתנן לזונה על מנת שיצון כלבו אלמה אם בגמת כלב מיקריא בגמת זנות אי לא ואע״ג דאין אתנן שאדם נותן לכלבתא אסור מ״מ אתנן שנותן כלב לאמה אסור ומשני לא ליתמיט מד) תנא דליתני אתנן שנותן אדם לא ואתנן שהכלב נותן לה והלשון דחוק קצת ובתר הכי מייתי מן הבריית׳ דכי היכי דאמר דאין בגמת אדם בגמת זנות כך אין בגמת בהמה באמה קרויה זנות וממתני׳ לא ילפה להכיא מעוז דמשנה אין דרכה לפרש אבל בריית׳ אם היה אתנן אשה הנבעלת לכלב אסור היה לה לפרש וניבמות (דף עט:) מוכיח דמילתא מה) דרב אחא נאמר על אשה שנבעלה לכלב דאיכא אתנן אדם לא ואתנן שהכלב נותן לה והלשון מז) שהיתה מכבדת ורבעה כלב כופרי מאתמוריה בא מעשה לפני מז) חכמי׳ והכשירוה ועל המעשה מח) בעא רב אחא מפרזיקא מנא הא מילתא: **דניחא** ליה מט) בנפחותיה. תימה דהכא גבי נעבד אסריון ולד נעבד ובמס״ע ע״ז (דף מו:) בעי המשמתה לקמה סולת מהו למנמות יש שיעור בנעבד או אין שיעור בנעבד ומייתי הך מילתא דרבא דולד נעבד אסור ומשני התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה ובכא הוא ולאחרא בהמה אבל נ) סולת מעיקרא חיטין והשתא סולת אלמא שריון טפי בשיעור מבדולד וגבי אתנן הוי אסרא דב״ש לאסר לאחרו שיעור במקומו הוא עומד וחיטין ועשאן סולת אסורין ובולד מודו דשרי מדרשא דהם ולא ולדותיהם ויש טעם לאלק דולד גבי עבודת כוכבים ולד אסור כדמפרש הכא דניחא ליה בנפחותיה ודעתו להשתחוות לכל הנפח אבל משתחוה לקמה אין דעתו להשתחוות אלא לאמה שהוא רואה להיינו את החיטין ולא את הסולת אבל גבי אתנן נא) דעתה אעיקר והעילוי לאיכר גבי נב) בהמה דדעת הזונה לבהמה ולא לולד וגבי קמה דעתה לסולת שהיא עיקר: **רבי אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב.** פרש״י אבל להייטו ד״ה שרי דלא מגופה קא רבו ולא נהיתא דבסי אלו טרפות (חולין נח.) מפרש בהליא דאפי׳ להייטו נמי אסור והא דפליגי לגבוה נג) (נמי שרי) להודעך נד) (כמן דרבנן) דאפי׳ לגבוה נמי שרו לכך נראה לפי להייטו אסור והא דנקט לא יקרב משום רבנן דאמרי יקרב נקטיה: **אבל** נרבעו ובסוף עיברו ד״ה מותרין. פירוש נה) זה חזה גורם מותר וקשה דשמעינן ליה לר׳ אליעזר דאית ליה בפרק כל שעה (פסחים כז.) זה חזה גורם אסור נו) וי״ל דהתם מיירי בתיכר בדבר שאסור אף להייטו והכא מיירי בתיכר גבוה לגד (וע׳ תוס׳ שבועות פ: ד״ה אלא):

מנא הא מילתא דאמר רבנן אין זנות לבהמה. דקתני במתני׳ אתנן כלב מותר לשון רש״י וקשיא וכי לא היה יודע דמתני׳ קתא דריש דב׳ ולא ד׳ ועוד מאי קמהדר לא ליתמיט כו׳ וכי מ״ מ(לא) היה ר״ל מב(סבלת חדשה שתיה במשנה ועוד כי מייתי בגמרא דב׳ ולא ד׳ אתמלי לא מייתי מתני׳ דקתני נמי הכי ונראה לומרי דודאי כי אתא מפרזיקא היה יודע המשנה והפסוק מג) דב׳ ולא ד׳ והיה פשיטא ליה דאם היה נותן אתנן לכלבתא דאינו אתנן מעוז קרא דאמים ולא ארבעה אבל היה בעי לאפוקי אם אדם נותן אתנן לזונה על מנת שיצון כלבו אלמה אם בגמת כלב מיקריא בגמת זנות או לא ואע״ג דאין אתנן שאדם נותן לכלבתא אסור מ״מ אתנן שנותן כלב לאמה אסור ומשני לא ליתמיט מד) תנא דליתני אתנן שנותן אדם לא ואתנן שהכלב נותן לה והלשון דחוק קצת ובתר הכי מייתי מן הבריית׳ דכי היכי דאמר דאין בגמת אדם בגמת זנות כך אין בגמת בהמה באמה קרויה זנות וממתני׳ לא ילפה להכיא מעוז דמשנה אין דרכה לפרש אבל בריית׳ אם היה אתנן אשה הנבעלת לכלב אסור היה לה לפרש וניבמות (דף עט:) מוכיח דמילתא מה) דרב אחא נאמר על אשה שנבעלה לכלב דאיכא אתנן אדם לא ואתנן שהכלב נותן לה והלשון מז) שהיתה מכבדת ורבעה כלב כופרי מאתמוריה בא מעשה לפני מז) חכמי׳ והכשירוה ועל המעשה מח) בעא רב אחא מפרזיקא מנא הא מילתא: **דניחא** ליה מט) בנפחותיה. תימה דהכא גבי נעבד אסריון ולד נעבד ובמס״ע ע״ז (דף מו:) בעי המשמתה לקמה סולת מהו למנמות יש שיעור בנעבד או אין שיעור בנעבד ומייתי הך מילתא דרבא דולד נעבד אסור ומשני התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה ובכא הוא ולאחרא בהמה אבל נ) סולת מעיקרא חיטין והשתא סולת אלמא שריון טפי בשיעור מבדולד וגבי אתנן הוי אסרא דב״ש לאסר לאחרו שיעור במקומו הוא עומד וחיטין ועשאן סולת אסורין ובולד מודו דשרי מדרשא דהם ולא ולדותיהם ויש טעם לאלק דולד גבי עבודת כוכבים ולד אסור כדמפרש הכא דניחא ליה בנפחותיה ודעתו להשתחוות לכל הנפח אבל משתחוה לקמה אין דעתו להשתחוות אלא לאמה שהוא רואה להיינו את החיטין ולא את הסולת אבל גבי אתנן נא) דעתה אעיקר והעילוי לאיכר גבי נב) בהמה דדעת הזונה לבהמה ולא לולד וגבי קמה דעתה לסולת שהיא עיקר: **רבי אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב.** פרש״י אבל להייטו ד״ה שרי דלא מגופה קא רבו ולא נהיתא דבסי אלו טרפות (חולין נח.) מפרש בהליא דאפי׳ להייטו נמי אסור והא דפליגי לגבוה נג) (נמי שרי) להודעך נד) (כמן דרבנן) דאפי׳ לגבוה נמי שרו לכך נראה לפי להייטו אסור והא דנקט לא יקרב משום רבנן דאמרי יקרב נקטיה: **אבל** נרבעו ובסוף עיברו ד״ה מותרין. פירוש נה) זה חזה גורם מותר וקשה דשמעינן ליה לר׳ אליעזר דאית ליה בפרק כל שעה (פסחים כז.) זה חזה גורם אסור נו) וי״ל דהתם מיירי בתיכר בדבר שאסור אף להייטו והכא מיירי בתיכר גבוה לגד (וע׳ תוס׳ שבועות פ: ד״ה אלא):

מסורת הש״ס

עין משפט נר מצוה

מט א מיי׳ פי״ח מה׳ מ״ל אישורי ביאה הל׳ [ח] ה טוש״ע אה״ע סימן ו׳ סעיף ח:
נ ב מיי׳ פ״ג מהלכות אישורי מזבח הל׳ יב:
נא ג ד מיי׳ פ״ח מה׳ מ״ל אישות הל׳ ג:
נב ה מיי׳ פ״ד מה׳ מ״ל אישורי מזבח הל׳ יד:
נג ו מיי׳ שם הל׳ טו:
נד ז מיי׳ פ״ג שם הל׳ יב:
נה ח מיי׳ פ״ג שם הלכה י:
נו ט מיי׳ שם פ״ד הל׳ יח:
נז י מיי׳ שם הלכה טו:
נח כ (מיי׳ פ״ד מה׳ מ״ל קרבן פסח הל״ח):
נט ל מיי׳ פ״ג מהלכות אישורי מזבח הלכה יג:

מוסף רש״י

אין זנות לבהמה. איזה עשיית זונה כנעלת בהמה ואיזה נאמרת על בעלה (סוטה כו:). ולד נוגחת אסורה. פרה שנגחה ישראל כשהיא מעוברת ומת, ולדה פטול לקרבן, היא וולדה נבחו. וטוכח שנגח בעד אחד או ע״פ הבעלים שהודו מעצמן ואין עדים בדבר אינו נסקל, ואמריי׳ במו״ק מן הגאון להוציא את המוקצה, ומן הגאון, וריי״ו ימיהם, להוציא את הגוזל (ע״ז כד. וכנרי״ז סנהדרין ק). **אחדברי.** שם סקס (ע״ז לד). **בפרש שור הנסקל.** שור הנסקל אסור בהנאה הוא (שם). **ניחא ליה גבי ע״ז בניפחיה.** שיהא נראה שמן, לכך חייל בו איסור ע״ז על הפרס (שם). **לא ניחא ליה בניפחיה.** הלכך לא תשיב פיהשא לגיהל עליו איסור (שם). **נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין.** כדליף לקמן (פסחים צ). **עופות.** מורים וכני יונה שאינן מוקדשין (שם). **שהמום פוסל בהן.** אף משסוקדשו, אין אתנן ומחיר חל עליהן. כדליף לקמן (שם). **עוף שאין המום פוסל בו.** עופות מוזלין שאין המום פוסל בהן מלהקדישם, דלא נאמר תמות וחכרות בעופות (שם). **כל האסורין לגבי מזבח.** כגון מוקלה ונעבד (ע״ז מו:) ולדותיהן מותרין. מותן שנתעברו בהן אחרי כן (שם כד:). **ושאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים.** אלא לגיהה וטעון קבורה לאחר מיתה (לעיל יז:). **תני חדא אסורים.** לקרבן (ב״ק סה:) לגזונה (שם צא:). **פרט לפרה שאין באה לבית.** ששחיטתה בחוץ הוא, דכתיב והוצא אותה אל מחוץ למחנה (ע״ז מו:). **את הריקועין.** טסי זהב שעושין ציפוי לגיהל היכל לגיה קדשי הקדשים, דלאחרינן בשקלים בפרק התרומה, דכיון דעיי הוא מיתפר (שם). **ואם יצעמוד הבית וגו׳.** אם יהיו מעות מוטעמין לנעל הפסח מהיות משה, שאין לו בתה לקנות לעורך הפסח, ולקח הוא ומכנו הקרוב אל כיתו, ויקח מעות משכנו ויתננו על פסחו ויקח מן המעות מה שהוא צריך לפסח, **מכדי אכילה.** אם יחסר לו מעות שאין לו בתה ליקח לורכי הפסח, כגון עצים לצלותו, רשאי הוא למוכרו, ולא מכדי מקח. שאם אין לו מעות לפחות אינו רשאי למכור פסחו לכך (פסחים צא).

שינויי נוסחאות

א) מנא הוא מלתא דאמרי רבנן אבל אין זנות לבהמה ס״ל לא דאמרינן קרא כו׳ כל״ל (רעב״ץ) ב) זנות לבהמה ס״ל דבתיב לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב לא נמטוט (ש״ם) ג) וכלב. נ״ל ולא הוה ליה קרא לאסמוטי ומכתב אתנן ומחיר כלב חוזה (ש״ם) ד) תניא נמי הכי אתנן כלב ומחיר זונה ומחיר דאתי מקרא עליהן: אמר ר׳ הושעיא בהני מוקדשין מיירי דישנן בשרותה. כגון פסחו ומכנה על פסחו באתנה ואליבא דר׳ דיכול לקנות מפסחו מה שצריך: דתניא אם נמכר לבית מחיות משה. כלומר אם נחסר לבית שאין לו מה שצריך לתקון הפסח כגון עצים או חבליו החייהו משה: מכדי אכילה ולא מכדי מקח. כלומר אם נחסר לו מצורך תקון אכילתו יכול ליקח מעות מאחרים ומכנה על שם פסחו ויקח מעות ויקנה מהן עצים לצורך תקון אכילת פסחו ואל יקח מאותן מעות מקח אחר כגון טלית או כסות: רבי אומר (ר״א) אף מכדי מקח שאם צריך לטלית או לדבר אחר ממנה אחרים כו׳. ומעות חולין ויעשה בהן צורכו שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן שאם הוצרך לו דבר שימנה אחרים עמו ויתן המעות לצורכו. לשמא דר׳ דאמר אף מכדי מקח אתנן חל עליו אי לאו דמעיט׳ קרא מנדר: דר׳ אליעזר סבר זה וזה גורם אסור. אע״ג דהאי ולד בא מצד אחד של היחר אל הזכר [דאביו] של ולד אין בו איסור אפי׳ הכי כיון דיש באמו איסור זה וזה גורם להאי ולד ואסור ורבנן דמתניתין סברי זה וזה גורם מותר אבל עיברו כו׳: ל״א מחלוקת שנרבעו כשהן מוקדשין אע״ג דבתר הכי עיברו (נרבע) ר׳ אליעזר סבר אסרינן [בזוא] (בהא) מילתא למיקרב ולדותיהן הואיל ונרבעו כשהן מוקדשין אבל נרבעו כשהן חולין [ואח״כ נתקדשו] הואיל ונשתנו שהקדישן דברי הכל מותרין: ורבא אמר רב נחמן כו׳:

ולד

חיטין ונשאתן סולת אע״ג דנשתנו אסורין: ובית הלל דרשי הכי. שניהם הם ולא שניהם דשנייהם ולדותיהם מותרים וגם דאמרינן דאתי לדבות קשיא לב״ה דהא לא קא מרבי מידי מינה: פרט לפרה שאינה באה לבית. דכל מעשיה עושין בהר המשחה דמותרת להביא מאתנן: וחכ״א בית לדבות את הריקועין. שאין מביאין מאתנן אפי׳ אחרי בית הכפרת מבחוץ לטוח הקיר דהתם נמי קרינן ביה בית ה׳: נתן לה מוקדש׳ באתנה הרי אלו מותרין. ועופות הרי אלו אסור׳ שהיה בדין שהעופות יהו מותרין: ת״ל כל נדר. להביא את העוף שבא בנדר ונדבה שאתנן חל עליהן: פרט לדבר הנדור כבר היינו מוקדשין שכבר נדורין הן: הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. דשל הקדש הן והיכי חל אתנה עליהן: אמר ר׳ הושעיא בהני מוקדשין מיירי דישנן בשרותה. כגון פסחו ומכנה על פסחו באתנה ואליבא דר׳ דיכול לקנות מפסחו מה שצריך: דתניא אם נחסר לבית מחיות משה. כלומר אם נחסר לו מה שצריך לתקון הפסח כגון עצים או חבליו החייהו משה: מכדי אכילה ולא מכדי מקח. כלומר אם נחסר לו מצורך תקון אכילתו יכול ליקח מעות מאחרים ומכנה על שם פסחו ויקח מעות ויקנה מהן עצים לצורך תקון אכילת פסחו ואל יקח מאותן מעות מקח אחר כגון טלית או כסות: רבי אומר (ר״א) אף מכדי מקח שאם צריך לטלית או לדבר אחר ממנה אחרים כו׳. ומעות חולין ויעשה בהן צורכו שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן שאם הוצרך לו דבר שימנה אחרים עמו ויתן המעות לצורכו. לשמא דר׳ דאמר אף מכדי מקח אתנן חל עליו אי לאו דמעיט׳ קרא מנדר: דר׳ אליעזר סבר זה וזה גורם אסור. אע״ג דהאי ולד בא מצד אחד של היחר אל הזכר [דאביו] של ולד אין בו איסור אפי׳ הכי כיון דיש באמו איסור זה וזה גורם להאי ולד ואסור ורבנן דמתניתין סברי זה וזה גורם מותר אבל עיברו כו׳: ל״א מחלוקת שנרבעו כשהן מוקדשין אע״ג דבתר הכי עיברו (נרבע) ר׳ אליעזר סבר אסרינן [בזוא] (בהא) מילתא למיקרב ולדותיהן הואיל ונרבעו כשהן מוקדשין אבל נרבעו כשהן חולין [ואח״כ נתקדשו] הואיל ונשתנו שהקדישן דברי הכל מותרין: ורבא אמר רב נחמן כו׳:

מסורת הש״ס

ה) נמנות נמי: פוטרה כו׳, ג) [ע״ין ימנות שם אתמא מנן וא״ע], ג) [מנהדרין פ. ע״ז כד.], ד) ע״ז לד: ע״ש, ה) [בכורות ד: וש״נ], ו) [ע״ז לד: ע״ז], ז) [קדושין מ. ע״ז לד: חולין קמ.], ח) [פסחים 5. ע״ס], ט) ע״ז כד. מו:, י) כתובות ז. חולין מח. [ע״ש תוס׳ שניעקפם כנו׳ דסבא ולא ממשנה שמשמיתן], כ) [לעיל יז., ל) ב״ק סה: נ:, מ) [ע״ז מו: תוס׳ דפיה ס״ב ס״ס], נ) [עיריובין פג. וש״נ], ס) [תוספתא ס״ד ס״ס], ע) [פסחים 5. ע״ס כל הענין], פ) ע״ז מו:, צ) [חולין מח. וש״נ], ק) [מנהדרין ס., ר) [ע״ז כד: ע״ש וש״נ], ש) [ונמתמ׳ פסחים הנמנו קושיא זו בתמיה ע״ש ד״ק],

תורה אור השלם

1. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתָעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו
2. וְכִי יִגֹּף שׁוֹר אֶת אִישׁ וְהִכָּהוּ אֶת אִשָּׁה וָמֶת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבְעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח
3. לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט
4. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וְשֵׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכֻסּוּ עַל הַשֶּׂה: שמות יב ד

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ היא וולדה נרבעו ולד נוגחת: (ב) רש״י ד״ה מכדי אכילה וכו׳ כשאין לו וכו׳ ואם אין לו עצים וכו׳ והמייהו הס״ל ומיתות ולא המייהו משה נמקק:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ מנא הא מ׳ ר׳. פי׳ לכהוה ונרקעון תנן נמי הכי אתנן כו׳: [ב] רש״י ד״ה ולא מכדי ל״ג ולא והוא שיך לס״ד שנמעלה ולא המייהו משה מכדי מקח כו׳:

רבינו גרשום

אין זנות בבהמה. לאסור אתנונה: דאם איתא לא לישתמיט קרא ולבתב אתנן זונה ובלב. דאתנן נמי משוי אכלב: ל״א מדלא כתב אתנן ומחיר אכלב דזונה דלא משוי אתנן ומחיר אכלב דאזונה: תניא נמי הכי. דאין זנות בבהמה: דאם תאמר כן ליתן את האמור של זה בזה אתנן כלב ומחיר זונה דאסורין ש״כ הוו להו ארבעה: ולדותיהן. של אתנן ומחיר מותרין: שנאמר גם שניהם. הם ולא ולדותיהן: מ״ט הא לאיתיה אקבייה. כלומר לא נתכוון להקנות ולעבוד אלא לאמו ולא לעובר: ולד מוקבה (נעבד) אסור. (וולד כדבני אסור) שהעובר נהנה ממה שהאם נהנית: מ״ט דניחא לי׳ בניפחא ופיטמא. כלומר דניחא ליה כשהבהמה מעוברת נראית שמינה ונפוחה ונראית חשובה יותר לעבודת כוכבים הילכך ניחא ליה בעובר (כעובר) ואסור: כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא (אסור) במותו. כל הבא ממנו אסור ואינה מקודשת: איב״א סברא נמי ע״ז ניחא ליה בנפחיה. בפרש שיש בו שנראית שמינה הילכך אסור בהנאה: בשור הנסקל לא ניחא ליה בניפחיה. בפרשו שהרי עומד למות הילכך מקרוייהו אל: להביא את העוף. ל) ולא כתב ובאתנן. כלומר כל מה שלקוח מאתנן. ועוד דאי אמרת מה שלקחה בהמה מאתנונה אסור א״כ היינו ולדותיהן שבא מן האתנן ומתניתין קתני ולדותיהן מותרי׳. אמר קרא גם שניהם הם ולא ולדותיהן. גם היינו ברבא לרבות שינוייהם כגון

מ) נראה לדיקנו גרס כלן בגמ׳ מ״מ [דנתן לה כספים הרי אלו מותרין] דכתיב אתנן זונה ולא התמנן ועל זה כ׳ כלומר וכו׳.

[א] מ) מנא הא מילתא דאמרו רבנן אין זנות לבהמה. דקתני במתני׳ אתנן כלב מותר לשון רש״י וקשיא וכי לא היה יודע דמתני׳ קתא דריש דב׳ ולא ד׳ ועוד מאי קמהדר לא ליתמיט כו׳ וכי מ״ מ(לא) היה ר״ל מב(סבלת חדשה שתיה במשנה ועוד כי מייתי בגמרא דב׳ ולא ד׳ אתמלי לא מייתי מתני׳ דקתני נמי הכי ונראה לומרי דודאי כי אתא מפרזיקא היה יודע המשנה והפסוק מג) דב׳ ולא ד׳ והיה פשיטא ליה דאם היה נותן אתנן לכלבתא דאינו אתנן מעוז קרא דאמים ולא ארבעה אבל היה בעי לאפוקי אם אדם נותן אתנן לזונה על מנת שיצון כלבו אלמה אם בגמת כלב מיקריא בגמת זנות או לא ואע״ג דאין אתנן שאדם נותן לכלבתא אסור מ״מ אתנן שנותן כלב לאמה אסור ומשני לא ליתמיט מד) תנא דליתני אתנן שנותן אדם לא ואתנן שהכלב נותן לה והלשון דחוק קצת ובתר הכי מייתי מן הבריית׳ דכי היכי דאמר דאין בגמת אדם בגמת זנות כך אין בגמת בהמה באמה קרויה זנות וממתני׳ לא ילפה להכיא מעוז דמשנה אין דרכה לפרש אבל בריית׳ אם היה אתנן אשה הנבעלת לכלב אסור היה לה לפרש וניבמות (דף עט:) מוכיח דמילתא מה) דרב אחא נאמר על אשה שנבעלה לכלב דאיכא אתנן אדם לא ואתנן שהכלב נותן לה והלשון מז) שהיתה מכבדת ורבעה כלב כופרי מאתמוריה בא מעשה לפני מז) חכמי׳ והכשירוה ועל המעשה מח) בעא רב אחא מפרזיקא מנא הא מילתא: **דניחא** ליה מט) בנפחותיה. תימה דהכא גבי נעבד אסריון ולד נעבד ובמס״ע ע״ז (דף מו:) בעי המשמתה לקמה סולת מהו למנמות יש שיעור בנעבד או אין שיעור בנעבד ומייתי הך מילתא דרבא דולד נעבד אסור ומשני התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה ובכא הוא ולאחרא בהמה אבל נ) סולת מעיקרא חיטין והשתא סולת אלמא שריון טפי בשיעור מבדולד וגבי אתנן הוי אסרא דב״ש לאסר לאחרו שיעור במקומו הוא עומד וחיטין ועשאן סולת אסורין ובולד מודו דשרי מדרשא דהם ולא ולדותיהם ויש טעם לאלק דולד גבי עבודת כוכבים ולד אסור כדמפרש הכא דניחא ליה בנפחותיה ודעתו להשתחוות לכל הנפח אבל משתחוה לקמה אין דעתו להשתחוות אלא לאמה שהוא רואה להיינו את החיטין ולא את הסולת אבל גבי אתנן נא) דעתה אעיקר והעילוי לאיכר גבי נב) בהמה דדעת הזונה לבהמה ולא לולד וגבי קמה דעתה לסולת שהיא עיקר: **רבי אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב.** פרש״י אבל להייטו ד״ה שרי דלא מגופה קא רבו ולא נהיתא דבסי אלו טרפות (חולין נח.) מפרש בהליא דאפי׳ להייטו נמי אסור והא דפליגי לגבוה נג) (נמי שרי) להודעך נד) (כמן דרבנן) דאפי׳ לגבוה נמי שרו לכך נראה לפי להייטו אסור והא דנקט לא יקרב משום רבנן דאמרי יקרב נקטיה: **אבל** נרבעו ובסוף עיברו ד״ה מותרין. פירוש נה) זה חזה גורם מותר וקשה דשמעינן ליה לר׳ אליעזר דאית ליה בפרק כל שעה (פסחים כז.) זה חזה גורם אסור נו) וי״ל דהתם מיירי בתיכר בדבר שאסור אף להייטו והכא מיירי בתיכר גבוה לגד (וע׳ תוס׳ שבועות פ: ד״ה אלא):

[ב] נ) מנמנה על פסחו. הא דאיתמרין קרא [נא] למעוטיה כגון שהפרים פסחו ולאמר זמן אמר לזונה הבעלי לי והימני על פסחי באתנגיין וכיון דאמר רבי נג) רשאי אדם לעמוד אחריהם אם יצטרך למעות לשום דבר אלמא ממונו הוא ואימא ליחול עליה אתנן הכי איצטריך לכל נדר להוציא הנדור: **ואם ימעט.** דריש הכי שנתמעטו ביתו שאין לו מה שהוא צריך נד) [לקנות לצורך פסח דהיינו] מהיות משה המייהו משה שימנה אחרים עמו על פסחו ויתנו לו מעות נה) **מכדי אכילה.** אם נתמעטו הבית מכדי אכילה יקבל חיותו ומזונו מן השה נו) שאין לו מה שיאכל נז) המייהו משה אם אין לו עצים לצלותו מכדי אכילה הוא והמייהו נח) ולא המייהו משה נט) [ב] (ולא) **מכדי מקח.** שאם רוצה לעשות מקוה ונתמעט ביתו מכדי מוחו מקח שאין לו מה ליתן בו אינו ממנה אחרים על פסחו ויתנו לו מעות נט) **אכילה.** כלומר לא נתכוון להקנות ולעבוד אלא לאמו ולא לעובר: **ולד מוקבה (נעבד) אסור.** (וולד כדבני אסור) שהעובר נהנה ממה שהאם נהנית: **מ״ט דניחא לי׳ בניפחא ופיטמא.** כלומר דניחא ליה כשהבהמה מעוברת נראית שמינה ונפוחה ונראית חשובה יותר לעבודת כוכבים הילכך ניחא ליה בעובר (כעובר) ואסור: **כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא (אסור) במותו.** כל הבא ממנו אסור ואינה מקודשת: **איב״א סברא נמי ע״ז ניחא ליה בנפחיה.** בפרש שיש בו שנראית שמינה הילכך אסור בהנאה: **בשור הנסקל לא ניחא ליה בניפחיה.** בפרשו שהרי עומד למות הילכך מקרוייהו אל: **להביא את העוף.** ל) **ולא כתב ובאתנן.** כלומר כל מה שלקוח מאתנן. ועוד דאי אמרת מה שלקחה בהמה מאתנונה אסור א״כ היינו ולדותיהן שבא מן האתנן ומתניתין קתני ולדותיהן מותרי׳. **אמר קרא גם שניהם הם ולא ולדותיהן.** גם היינו ברבא לרבות שינוייהם כגון

ולד

ולדותיהן ל״ס דשרי הכי. שניהם הם ולא שינוייהם דשנייהם ולדותיהם מותרים וגם דאמרינן דאתי לדבות קשיא לב״ה דהא לא קא מרבי מידי מינה: **פרט לפרה שאינה באה לבית.** דכל מעשיה עושין בהר המשחה דמותרת להביא מאתנן: **וחכ״א בית לדבות את הריקועין.** שאין מביאין מאתנן אפי׳ אחרי בית הכפרת מבחוץ לטוח הקיר דהתם נמי קרינן ביה בית ה׳: **נתן לה מוקדש׳ באתנגה הרי אלו מותרין.** ועופות הרי אלו אסור׳ שהיה בדין שהעופות יהו מותרין: **ת״ל כל נדר.** להביא את העוף שבא בנדר ונדבה שאתנן חל עליהן: **פרט לדבר הנדור** כבר היינו מוקדשין שכבר נדורין הן: **הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.** דשל הקדש הן והיכי חל אתנה עליהן: **אמר ר׳ הושעיא בהני מוקדשין מיירי דישנן בשרותה.** כגון פסחו ומכנה על פסחו באתנגה ואליבא דר׳ דיכול לקנות מפסחו מה שצריך: **דתניא אם נחסר לבית מחיות משה.** כלומר אם נחסר לבית שאין לו מה שצריך לתקון הפסח כגון עצים או חבליו החייהו משה: **מכדי אכילה ולא מכדי מקח.** כלומר אם נחסר לו מצורך תקון אכילתו יכול ליקח מעות מאחרים ומכנה על שם פסחו ויקח מעות ויקנה מהן עצים לצורך תקון אכילת פסחו ואל יקח מאותן מעות מקח אחר כגון טלית או כסות: **רבי אומר (ר״א) אף מכדי מקח שאם צריך לטלית או לדבר אחר ממנה אחרים כו׳.** ומעות חולין ויעשה בהן צורכו שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן שאם הוצרך לו דבר שימנה אחרים עמו ויתן המעות לצורכו. לשמא דר׳ דאמר אף מכדי מקח אתנן חל עליו אי לאו דמעיט׳ קרא מנדר: **דר׳ אליעזר סבר זה וזה גורם אסור.** אע״ג דהאי ולד בא מצד אחד של היחר אל הזכר [דאביו] של ולד אין בו איסור אפי׳ הכי כיון דיש באמו איסור זה וזה גורם להאי ולד ואסור ורבנן דמתניתין סברי זה וזה גורם מותר אבל עיברו כו׳: **ל״א מחלוקת שנרבעו כשהן מוקדשין אע״ג דבתר הכי עיברו (נרבע) ר׳ אליעזר סבר אסרינן [בזוא] (בהא) מילתא למיקרב ולדותיהן הואיל ונרבעו כשהן מוקדשין אבל נרבעו כשהן חולין [ואח״כ נתקדשו] הואיל ונשתנו שהקדישן דברי הכל מותרין: ורבא אמר רב נחמן כו׳:**

[ג] נ) נרבעה כולם כלן בגמ׳ מ״מ [דנתן לה כספים הרי אלו מותרין] דכתיב אתנן זונה ולא התמנן ועל זה כ׳ כלומר וכו׳.

שיטה מקובצת

תוס׳ ד״ה דניחא ליה בניפחותא וכו׳ **ובבא הוא דאחדיה באפיה.** פי׳ אינו אלא כאילו הוא בחדר והדלת סגר בפניו:

למ"ד כו'. פלוגתא היא באלו טרפות (חולין מז:) איכא למ"ד אינה יולדת [יא]: **זה וזה גורם.** ואיכא לפליגי בעובר ירך אמו הוא אלא א"כ עיברה ואח"כ נטרפה דהתם למ"ד ירך אמו הוא אירע הטרפות בגופו [יב] אבל היכא דנטרפה ולבסוף עיברה ליכא למימר ירך אמו הוא שהרי יש בו לד היתר אלא זה וזה גורם פליגי: [יג] **אפרוח.** שנולד מביצת יונה טרפה שאסור ליקרב: (ג) [יד] ולד בעלי בהמה אינו אדוק בגופה אלא תלוי באויר ומעצמו הוא נוצר וגדל והולך אבל בילה כל זמן שאינה נגמרה אדוקה באשכול וגדילה ונגמרה מגוף התרנגולת. ל"א מאוירא קא רביא לאחר שנולד [טו] והולך וגדל הילכך עיקר גידולו אינו מאמו אבל בילה מגופה דתרנגול רביא והדבר מוכיח שלאחר שילאת אינה גדילה [טז] משום הכי מודו רבנן [יז] לשון הירושלמי: [א] **ל"ל רבא לרב הונא כו'.** [ב] אלישנא קמא למ"ד טרפה יולדת לנישנא בתרא למ"ד טרפה אינה יולדת [יח] שיאלא קמא שהיו כבר באשכול בשעה שנטרפה התרנגולת: **מנא הרווד.** במסכת נזיר (דף נ:) מפרש שיעורו: **בגאה מאדם חי.** ואח"כ מת: **רבי אליעזר מטמא.** דגופיה הוא [יט] ועד כאן לא פליגי רבנן עליה כו'. (ד) [יט] [ל"ל ועיקר] דאפילו בחיים נמי מטמא ר"ל דאבר מן [יט] המי מטמא במגע ובמשא ובאהל כאבר מן המת [יט] בהעוד והרוטב (חולין קכח:) אבל באפרוח אפי' ר' אליעזר מודה דיקרב דהא גופא אחרינא הוא וגוף זה לא היה בחמעי הטרפה: **נבאר דאסריחא.** אחר שהסריחה הביצה יצא זה ממנה וכשהסריחה פקע איסורא דהואי עפרא בעלמא הלכך מותר זה שיצא ממנה אחרי כן: **הכי נמי דאסריחא.** והא אמר [יט] לעיל (ה) דמוקצה הוא [ט] ואסור באכילת כרשינין אבל דאלו מוקצה לא: **אבל רופא שחרים.** כל ימיו: **הוציא ויכולה לעמוד.** על אותו אבל של שחרית מעת לעת בלא שום אכילה אחרת וכשהגיע מעת לעת חזרה וינקה הלכך כל גדילתה ממנה היא ואפילו אכלה דברים אחרים בינתיים (ו): **רק בכל אות נפשך** [לא] (**תאכל**) **בשר.** בספולי המוקדשין מוקמינן לה בסיפרי דבי רבי [כ]: **אילא דאמרי מזבח ואכלת בשר אין לך בו היתר אכילה אלא משעה זביחה.** לאפוקי אבל וגיזה דהאיה דמחיים היא אבל פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ולא מייתר ליה [לב] לאוכלת למדרס ולא לכלבין ומהך דרשא משמע דלכלבין שפיר דמי דהכי משמע אתה לא תאכל קודש זביחה כלומר לא תתהני מחיים אבל כלבין דלאחר מיתה הוא אפי' בלא זביחה שפיר דמי ופודין את הקדשים להאכילן לכלבים [לג] תרי תנאי מינהו והכי מוקמינן [לד] (בשמיטת חולין) (דף קג):

הדרן עלך כל האסורין

קדשי בדק הבית. ממעטינן להו בשילהי פ"ק (לעיל יג.) דלא עבדי תמורה: **פיגול ונותר וטמא** [לה] **כו'.** בשלמים כתיבי ובפ"ק [לו] (ז) **דיבמות** (דף ז.) מפרש שלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדין קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח:

מ) [חולין נח. וש"נ], נ) חולין נב. עדיות פ"ה משנה ח, ג) תוס' פ"ד מ"ג, ד) [תוס' פ"ד ה"ג], ה) [שבת קמו: וש"נ], ו) בכורות י: טו., ז) [פסחים כט. וש"נ], ח) [שם וש"נ], ט) לעיל יג., י) [ע' רש"י לעיל כט: ד"ה עד שיתמלאו. רש"י לעיל כט: ד"ה עד שיתמלאו. ועי' תס"ד.], כ) [ולא יב טו],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכן תלמ תוגעה אבל באפרוח אמילו רבי אליעזר מודה: (ב) שם ותלמ בשר אין לך כאן: (ג) רש"י ד"ה אפרוח וכו' ליקרב הס"ד ואמר כך מ"ש דמאוירא קא רביא ולד ממעי: (ד) ד"ה רבי אליעזר וכו' רבנן עליה כו' ונראה בעיני דאפילו בחיים: (ה) ד"ה הכי נמי וכו' לעיל דף כ"ט דמוקמא הוא דאסור: (ו) ד"ה הואיל וכו' בינתיים הס"ד ואח"כ מ"ש בשר דכתיב רק בכל: (ז) ד"ה פיגול וכו' ובפ"ק דשבועות דף ז' מפרש שלמים:

רבינו גרשום

ולמאן דאמר בשחיטת חולין טריפה (אינה יולדת). שאין מתעברת משכחת לה האי ולד טריפה דקתני כגון שעיברה ואח"כ נטרפה: ר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא. מה אמו אסורה שהיא טריפה אף ולד נמי: מודים חכמים לר' אליעזר באפרוח שיצא מביצת טרפה שאסור. באכילה. אי לישנא קמא אי לישנא בתרא. דהתם במסכת חולין הווין תרי לישני. אבל באפרוח שיצא מביצה טריפה אי לישנא קמא לא דמי לולד טריפה דהתם איכא היתרא בגויה דזה וזה גורם מותר באפרוח ליכא היתרא בגווה דאוקימנא התם בביצה טרפה דשיחלא קמא דמגופא דאימה פרשה הילכך אסור. ולישנא בתרא ביצה נמי הויא ירך אמו דמגופא דאימיה היא דאתיא מאשכול של ביצים דמעורה בגופה היינו שגדילה באיסור מגופה של עצמה: אבל (אלא) בולד בהמה דמאוירא קא רבי. שגדל לאחר שנולדה באויר העולם וגדל בהיותר אבל ביצה טריפה דאינה גדילה מאחר שנולדה אלא כל גדילתה הויא במעי תרנגולת באיסורא אפילו רבנן מודו דאסור: מלא תרווד רימה תולעה הבא מאדם חי. ואח"כ מת: ר' אליעזר אומר מטמא. אדם (אותו) מלא תרווד רימה [באהל המנוגע] (באהל ובמגע): וחכמים מטהרין. הואיל ופירש מחיים ודמי כעפר בעלמא ולא מטמא דלא הוי מגופו: אבל באפרוח שיצא דמגופו דתרנגול. היא הביצה כדאמרן אפילו רבנן מודו דוולד מעליא הוא וכגופה דמי ואסור. א"ל אביי אדרבה כו': לישנא אחרינא אבל באפרוח אימת מתגדל מביצה כלומר אימתי נברא בביצה לבתר דמסרחה דהויא כולה מותרות אותה שעה הוא נוצר וההיא עפרא בעלמא היא הביצה דלא חזיא לאכילה ואישתרית לה הילכך מודי דמותר: ועוד דהא תניא בפירוש מודי ר' אליעזר לחכמים דמותר. באכילה: אלא מעתה האכילה כרשיני ע"ז ולא איירי במסרה לעבודת כוכבים לכומרים אלא האכילה הוא עצמו שלא לשום ע"ז ואיפטר מיניייהו הכי נמי דאסורא: אלא תני ר' חנינא בריטאה הכא במאי עסקינן ר' חנינא בן אנטיגנוס. כגון שהניקה חלב רותחה של טרפה משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד בלא אכילה מכח אותו חלב מעת לעת שאין צריך אכילה מן אחרת הילכך גדל כולו מטרפה ואסור אבל בכרשיני עבודת כוכבים אינו יכול לעמוד עליהן מעת לעת וצריך אכילה אחרת ומותר: אין פודין אותן. לפי שאסור באכילה ואינן אלא לכלבים ואין פודין לכלבים משום קדושים אלא יטותו ויקברו: דת"ר רק בכל אות נפשך. בספולי המוקדשים קא מיירי: תוכה ולא גיזה. אבל אי אתה רשאי לגזזו בהן: ואבלת בהן. ואבלת אתה ולא לכלבך: ואבלת בשר ולא חלב. דאסור לחלב בקדשים דהיינו עבודה: מיכן שאין פודין כו'. איבא דאמרי תוכה ואבלת. כוליה להכי אתא דאין לך בהן היתר אלא משעת זביחה ואילך דראוי לאכילה אבל קודם לכן אסורה לגיזה ולעבודה וכיון

דלא דריש ואכלת למעט אלמא קסבר פודין את הקדשים וכו': הדרן עלך כל האסורין:

יש בקדשי מזבח כו'. קדשי בדק הבית אין עושין תמורה. דלא איקרו קרבן ועוד דלא קדשי אלא לדמים: ולדן ולבן אסור לאחר פדיונן. כדאוקימנן התם במסכת בכורות בפרק שני כגון דאיעבר לפני פדיונן ואיתליד לאחר פדיונן: ואין נותנין מהן לאומנין. בנאין בשכרן שבונין ביהמ"ק: הא מני מתניתין ר' יהודה היא. דאמר אפי' ולד עושה תמורה: בעיקר ויבחא קתני. מתניתין דקדשי מזבח עושה תמורה:

ולד טרפה כו': למ"ד טרפה [יא] (אינה) ילדה משכחת לה כגון שנטרפה ולבסוף עיברה ובהא פליגי דר' אליעזר סבר [יב] זה וזה גורם אסור ורבנן סברי זה וזה גורם מותר למ"ד טריפה אינה [ג] היה משכחת לה כגון שעיברה ולבסוף נטרפה ובהא פליגי דר' אליעזר סבר [ד] עובר ירך אמו הוא ורבנן סברי עובר לאו ירך אמו הוא א"ר הונא [ה] מודים חכמים לר' אליעזר באפרוח ביצת טרפה שאסור מ"ט ע"כ לא פליגי עליה דרבי אליעזר אלא בולד בהמה דמאוירא קא רביא אבל ביצת טרפה מגופה דתרנגולתא קא רביא אפי' רבנן מודו [ז] א"ל [ח] רבא לרב הונא תניא דמסייע לך [ט] מלא תרוד רימה הבאה מאדם חי רבי אליעזר מטמא [א] וחכמים מטהרין עד כאן לא פליגי רבנן עליה אלא ברימה [ב] דפירשא בעלמא הוא אבל [ג] ביצה דמגופה דתרנגולת הוא אפילו רבנן מודו א"ל אביי אדרבה איפכא מסתברא ע"כ לא פליג ר' אליעזר עלייהו דרבנן אלא ברימה דאיקרי אדם מחיים רימה דכתיב [1 יא] ותקות אנוש רמה ובן אדם תולעה אבל [יב] גבי ביצה [יג] [אימת גדלה לכי מסרחא וכי אסרחא עפרא בעלמא הוא] אפי' ר"א מודה [יד] ועוד תניא בהדיא [ט] מודה ר"א לחכמים [2 באפרוח ביצת טרפה [יא] שמותר א"ל [יב] אי תניא תניא: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כשרה כו': מ"ט אילימא דמפטמא מינה [3 אלא מעתה האכילה כרשיני ע"ז ה"נ דאסירא אלא תני ר' חנינא טריטאה קמיה דרבי יוחנן כגון שהניקה חלב רותחה משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד עליה מעת לעת: כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין כו': מנא ה"מ [טו] דת"ר [2 תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב מכאן [ז] ושאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים איכא דאמרי תזבח ואכלת [ג] אין לך בהן היתר אלא משעת זביחה ואילך דקסבר [ח] פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

הדרן עלך כל האסורין

יש בקדשי מזבח [יג] שאין בקדשי בדק הבית ויש בקדשי בדק הבית שאין בקדשי מזבח שקדשי מזבח עושין תמורה [יג] [ז] (הוקדשי [ט] בדק הבית אין עושין תמורה קדשי מזבח) [טו] חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא ולדן

נט א מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הל' י:

ס ב מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הל' יג [טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ו וברב אלפס חולין פ"ג דף רפ. ע"ש היטב]:

סא ג מיי' שם הל' יד ומומרת: ד [ומיי' פ"ג שם הל' יח]:

א ה מיי' פ"א מהל' תמורה הל"יב ופ"ז מהל' ערכין הלכה ז:

תורה אור השלם

1. אף כי אנוש רמה ובן אדם תולעה: איוב כה ו
2. רק בבל אות נפשך תזבח ואכלת בשר בברכת יי אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל: דברים יב טו

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה מ"ל רבא לר"ה. נ"ל דל"ל אמר רב הונא ול"ל קודם ד"ה אפרוח:

מוספ רש"י

תזבח. רק בכל אות נפשך מזבח ואכלת בשר, בספולי המוקדשין לאחר פדיונן הכמוה מדבר (בכורות י: טו).

הדרן עלך כל האסורין וקדשי בדק הבית אין עושין תמורה. דגבי תמורה כתיב קרבן, וקדשי בדק הבית לא איקרו קרבן (לעיל יג.).

שינויי נוסחאות

[יא] טריפה יולדת. מיתם לאינה ל"ש וממתק (ש"ס-מ) [ב] סבר. ס"ל עובר ירך אמו הוא וכגון סבר עובר לאו ירך אמו הוא. ורש"י לא גרים לה. וכמ"ש אחר כ"כ ר"ש (מ"ד טרפה יולדת משכחת כגון שנטרפה ולבסוף עיברה ובהא פליגי דר' אליעזר סבר ירך אימו הוא וכגון סברי עובר לאו ירך אימו. ומ"ד טרפה אינה יולדת משכחת לה כגון שעיברה ולבסוף נטרפה. ס"ש ולבסוף נטרפה אינה יולדת אלא בולד בהמה דמאוירא קא רביא אבל ביצת טרפה מגופה דתרנגולתא קא רביא אפי' רבנן מודו [ג] לא פליגי רבנן עליה אלא ברימה דאיקרי אדם מחיים רימה דכתיב [1 יא] ותקות אנוש רמה ובן אדם תולעה אבל [יב] גבי ביצה [יג] [אימת גדלה לכי מסרחא וכי אסרחא עפרא בעלמא הוא] אפי' ר"א מודה [יד] ועוד תניא בהדיא [ט] מודה ר"א לחכמים [2 באפרוח ביצת טרפה [יא] שמותר א"ל [יב] אי תניא תניא: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כשרה כו': מ"ט אילימא דמפטמא מינה [3 אלא מעתה האכילה כרשיני ע"ז ה"נ דאסירא אלא תני ר' חנינא טריטאה קמיה דרבי יוחנן כגון שהניקה חלב רותחה משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד עליה מעת לעת: כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין כו': מנא ה"מ [טו] דת"ר [2 תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב מכאן [ז] ושאין פודים את הקדשים להאכילן לכלבים איכא דאמרי תזבח ואכלת [ג] אין לך בהן היתר אלא משעת זביחה ואילך דקסבר [ח] פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

יש בקדשי מזבח [וכו'] (אין בהן) משום פיגול. כלומר ס"פ ד"ש נזבחים (דף מו.) ג' כריתות בשלמים למה אחת לכלל ואחת לפרט כלומר לדון בדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל [יד] שהיו מרוחקים ומה שלמים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח [טו] ונותר עון עון מפיגול וטמא חילול חילול מנותר:

לחורות כי לפ"ד לאוי למקחו (ש"מ) [יד] במשנה שבמשניות ליתא לכל זה, [טו] וחייבין עליהן משום [טו] יולדת. ס"ל כגון שנטרפה ולבסוף עיברה וה"ג בזה חה גורם פליגי ר' אליעזר סבר אסור ורבנן סברי מותר אבל בעובר ירך אמו לגמרי דפליגי אלא ס"ל עיברה ואח"כ נטרפ' ס"ל עובר ירך אמו הוא מולד לא יקריב משום דבנגוף אות אינו יולד ואם לא פליג ר"ש עלני כו' לתפי' בחיים לא (צ"ק) כו) כו' ונראה בעיני לתפילו (ש"מ) כו) גי' רש"ק, [לח] מן האדם חי מטמא (ש"מ) [נט] שמת כדאמרי' בהעוד והרוטב דבהאי מלא תרוד רקב אי אפשר שלא יהא בו כזית בשר (ש"מ) [ס] הוא דאסור בלכלוב כרשיני של עבודת כוכבים אבל [א] נפקוד חזבה ואכלת בשר (ש"מ) [ב] ואכלת למדרס (ש"מ) [ג] לכלבים ותרוי מנאי (ש"מ)

[ד] ל"ל בפסחים כט. [ה] וטמא וכולהו בשלמים. מיתם כו' ומתק (ש"מ) [ו] בפ"ק דבריתות דף ב ע"ב (ש"מ) [ז] מיתם ולרבא דאמר בשל ע"ב (ש"מ) [ח] מיתם לרבא דאמר בשל ע"ב (ש"מ) [ט] כו' יורד אלא להגיד לך כל כו' [מא] מלא צד. לות ל' נמתק (ש"מ) [מב] וע"כ לא פליג ר"א עלי' כו' ופרש"י ונלקח (צ"ק) [מג] ובנזיר מייתי (ש"מ) [מד] דמייתי (צ"ק) [מה] ל"ל דעדיות פ"ו מ"ג, [מו] ל"ל דעדיות פ"ו מ"ג, [מז] ל"ל בכרימה, [מח] גרי' ל"ק אלא בצד אחד כו' יורד אלא להגיד לך כל כו' [מט] מלכ לאחר מיתה שאז אומר ר"א שיש לו תורת בשר מת אבל פלוגתייהו דהכא כשפירש מאדם מי (ש"מ) [נא] טעמא תיפוק ליה דאדם איקרי רימה אבל גבי ביצה לא שייך האי טעמא (ש"מ) [נב] ולאו (צ"ק) [נג] דהכא אמרי' מלא תרווד רימה (ש"מ) [נד] יולדת באפרוח ליכא היתירא בגויה דאוקמינן התם בשיחלא קמא (ש"מ) [נה] הוא דאסור (ש"מ) [נו] ומתא וכולהו בשלמים. מיתם כו' ומתק (ש"מ) [נז] בגי' רש"ק, [נח] מן האדם חי מטמא (ש"מ) [נט] שמת כדאמרי' בהעוד והרוטב דבהאי מלא תרוד רקב אי אפשר שלא יהא בו כזית בשר (ש"מ) [ס] הוא דאסור בלכלוב כרשיני של עבודת כוכבים אבל [א] נפקוד חזבה ואכלת בשר (ש"מ) [ב] ואכלת למדרס (ש"מ) [ג] לכלבים ותרוי מנאי (ש"מ)

[ד] ל"ל בפסחים כט. [ה] וטמא וכולהו בשלמים. מיתם כו' ומתק (ש"מ) [ו] בפ"ק דבריתות דף ב ע"ב (ש"מ) [ז] מיתם ולרבא דאמר בשל ע"ב (ש"מ) [ח] מיתם לרבא דאמר בשל ע"ב (ש"מ) [ט] כו' יורד אלא להגיד לך כל כו' [מא] מלא צד. לות ל' נמתק (ש"מ) [מב] וע"כ לא פליג ר"א עלי' כו' ופרש"י ונלקח (צ"ק) [מג] ובנזיר מייתי (ש"מ) [מד] דמייתי (צ"ק) [מה] ל"ל דעדיות פ"ו מ"ג, [מו] ל"ל בכרימה, [מז] ל"ל דעדיות פ"ו מ"ג, [מח] גרי' ל"ק אלא בצד אחד כו' יורד אלא להגיד לך כל כו' [מט] מלכ לאחר מיתה שאז אומר ר"א שיש לו תורת בשר מת אבל פלוגתייהו דהכא כשפירש מאדם מי (ש"מ) [נא] טעמא תיפוק ליה דאדם איקרי רימה אבל גבי ביצה לא שייך האי טעמא (ש"מ) [נב] ולאו (צ"ק) [נג] דהכא אמרי' מלא תרווד רימה (ש"מ) [נד] יולדת באפרוח ליכא היתירא בגויה דאוקמינן התם בשיחלא קמא (ש"מ) [נה] הוא דאסור (ש"מ) [נו] ומתא וכולהו בשלמים. מיתם כו' ומתק (ש"מ) [נז] בגי' רש"ק, [נח] מן האדם חי מטמא (ש"מ) [נט] שמת כדאמרי' בהעוד והרוטב דבהאי מלא תרוד רקב אי אפשר שלא יהא בו כזית בשר (ש"מ) [ס] הוא דאסור בלכלוב כרשיני של עבודת כוכבים אבל [א] נפקוד חזבה ואכלת בשר (ש"מ) [ב] ואכלת למדרס (ש"מ) [ג] לכלבים ותרוי מנאי (ש"מ)

[ד] ל"ל בפסחים כט. [ה] וטמא וכולהו בשלמים. מיתם כו' ומתק (ש"מ) [ו] בפ"ק דבריתות דף ב ע"ב (ש"מ) [ז] מיתם ולרבא דאמר בשל ע"ב (ש"מ) [ח] מיתם לרבא דאמר בשל ע"ב (ש"מ) [ט] כו' יורד אלא להגיד לך כל כו' [מא] מלא צד. לות ל' נמתק (ש"מ) [מב] וע"כ לא פליג ר"א עלי' כו' ופרש"י ונלקח (צ"ק) [מג] ובנזיר מייתי (ש"מ) [מד] דמייתי (צ"ק) [מה] ל"ל דעדיות פ"ו מ"ג, [מו] ל"ל בכרימה, [מז] ל"ל דעדיות פ"ו מ"ג, [מח] גרי' ל"ק אלא בצד אחד כו' יורד אלא להגיד לך כל כו' [מט] מלכ לאחר מיתה שאז אומר ר"א שיש לו תורת בשר מת אבל פלוגתייהו דהכא כשפירש מאדם מי (ש"מ) [נא] טעמא תיפוק ליה דאדם איקרי רימה אבל גבי ביצה לא שייך האי טעמא (ש"מ) [נב] ולאו (צ"ק) [נג] דהכא אמרי' מלא תרווד רימה (ש"מ) [נד] יולדת באפרוח ליכא היתירא בגויה דאוקמינן התם בשיחלא קמא (ש"מ) [נה] הוא דאסור (ש"מ) [נו] ומתא וכולהו בשלמים. מיתם כו' ומתק (ש"מ) [נז] בגי' רש"ק, [נח] מן האדם חי מטמא (ש"מ) [נט] שמת כדאמרי' בהעוד והרוטב דבהאי מלא תרוד רקב אי אפשר שלא יהא בו כזית בשר (ש"מ) [ס] הוא דאסור בלכלוב כרשיני של עבודת כוכבים אבל [א] נפקוד חזבה ואכלת בשר (ש"מ) [ב] ואכלת למדרס (ש"מ) [ג] לכלבים ותרוי מנאי (ש"מ)

לא: יש בקדשי מזבח פרק שביעי תמורה

ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן. בכורות (דף יד.) מוקי לה בגיעבור קודם פדיונם ואוליד לאחר פדיונם דאי גיעבור ואוליד קודם פדיונם אמר לעיל בפרק אלו קדשים (דף יז.): אם לרבות ולד בעלי מומין או ליקרב למאן דאית ליה אם לרעייה למאן דאית ליה ואי גיעבור [ז] לאחר פדיונם ולד איל וצבי מיקרו אגא ודאי מיירי דגיעבור קודם פדיונם ואוליד לאחר פדיונם דלא מהני להו פדיון אמן שהן תמימים במעי אמן אפי' אם יפול בהן מום כשיולדו אינן מותרין כדתניא התם דלא אלימי למיתפס פדיונם והם קדושין כיון דגיעבור לפני פדיונם קדשו מיד למ"ד במעי אמן הם קדושים ואפי' למאן דאמר בהוייתן ובשעת הויית אמן חולין מכל מקום תפסינהו [ח] קדושה בשעת הויתן [ט]: **הא** קדשי בדק הבית נותנין מנא ה"מ. תימה אגא מאי עבדינן מיניהו אי לא דיהבינן להו לאומנין בשכרן לחזק בדק הבית ואומר מורי הרמ"ר דס"ד דאין מוחר לקנות אגא עיס והבנים שהן זוכה הבנין וקדושתן נשארה עליהן אבל ליתן לאומנין בשכרם להוציאן לחולין אסור אגא [יא] מתנדבין מעות בפני עצמן לפרוע לאומנין משום הכי איצטריך קרא דמאותן עצמן שהוקדשו נותנין לאומנין:

זכרים ימכרו לצרכי עולות. [יב] משום דקיימא לן לקמן (דף לג.): המתפיס תמימים לבדק הבית אין יוצאין מידי מזבח ורבי יהושע סבר זכרים יקרבו עולות דלא שביק אינים קדשי מזבח ומקדים קדושת דמים אגמא לר' יהושע אין סתם הקדשות לבדק הבית:

ופליגא דרב אדא בר אהבה. דאמר אפי' לר' אליעזר אין סתם הקדשות לבדק"ב והכא היינו טעמא משום דאין אדם חולק גדול וכיון שיש כאן [מא] הנקבות לגיכות לימכר:

לאתויי שיפוי ונבייה. ומייתי במקדים את מב הקורה דאי בגזברים שלקחו עיס אומר במעילה סוף פרק ולד מטמאת (דף יד.) דאין מועלין בשיפוי ולא בנבייה והשתא צריך לומר פירוש מאי מה שאין כן בקדשי מזבח היכי שייך שיפוי ונבייה בקדשי מזבח וי"ל כגון מקדים שני גזזי עיס למערכה:

ומועלין בגדוליהן לאיתויי מאי. הגשון קשה דה"ל למימר למעוטי מאי: **ואפי'** למ"ד מועלין [מב] בקדשי מזבח ה"מ גידולי דחזו למזבח. פירש רש"י כגון וולדות [מד] ולי נראה דולדי וולדות אינן קדושים מעצם קדושין אלא מעצם דלכתיב יהיו לך (לעיל יז.): אלו וולדות וע"ק דלא אשכחינא שום תנא דאית ליה מועלין בגידולי מזבח דולדי בגידולי קדשי בדק הבית אשכחינא תנאי דפליגי במעילה (דף יג.). אבל בקדשי מזבח לכ"ע אין מועלין ואומר מורי הרמ"ר דשמא היינו זעירי דאמר במעילה פרק ולד מטמאת (דף יב.): המקרן דם לבהמת קדשים מועלין בו ופריך עלה רב המנונא והתנן אלב מוקדשין וביצי תרנגולים [מה] לא נהנין ואת מועלין ומדפריך ליה מגדולין אגמא חשיב דם לגידולין ולהכי קאמר אפילו למאן דאמר מועלין בגידולין וה"פ אפילו למ"ד יש מעילה בדם ס"מ דם דחזי לחרוך אבל גידולין כגון אלב המוקדשין וביצי תורין לא:

ב א מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה יא:
ג ב מיי' פי"ח מהל' מעשה קרבנות הל"ב:
ד ג מיי' פ"מ מהל' מעילה הלכה ג:
ה ד מיי' פ"ה מהלכות ערכין הל' ז ופ"ו הלכה א:
ו ה מיי' שם פ"ו הלכה מ:
ז ו מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ו:
ח ז מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה יא:
ט ח ט מיי' שם הלכה טו:
י י מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ז וש"ס:
יא כ מיי' פ"ה מהל' מעילה הל"ט וש"ס:
יב ל מיי' שם פ"ג הלכה יב:
יג מ מיי' שם הל' יג:

מוסף רש"י

המקדישם נכסיו. לבדק הבית (זבחים קג.). **ראויה לגבי מזבח.** תמימים (שם). **זכרים** ימכרו לצרכי עולות. דקי"ל (לקמן לג.): המתפיס תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אגא למזבח, שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם (שם). **ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית.** דקסבר ר"א סתם הקדשות לבדק הבית ופליגי בהמה, ומיהו מידי דחזי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם, ור' יהושע סבר לא שביק אינים קדשי מזבח ומקדים לבדק הבית מידי דחזי למזבח, הילכך מסתמא למזבח אקדשיהו והן עצמן יקרבו עולות (לעיל כ.). **זכרים הן עצמן יקרבו עולות.** לשם אותו האיש, דקסבר אדם חולק הקדישו, ואע"ג דמקדיש סתמא דעתיה הוא לבהקדיש למזבח הראוי לו, ונקבות ימכרו לצרכי שלמים. אבל הן עצמן לא יקרבו שלמים עד שימכרו, דכיון דמקדיש סתמא הכל הקדיש הראוי למזבח, דומיא דבדק הבית שכולו קדוש, הלכך לדמי עולה אקדשיהו (זבחים קג.). **וישלו** בדמיהן עולות דסתמייהו לעולה אקדשיהו (לעיל כ.). **בד"א בקדשי מזבח.** דהואיל וחלב ודציים אינן ראויין למזבח, הלכך אין מועלין בהן, **אבל בקדשי בדק הבית.** הואיל וקדושת דמים הן וכולן ראויין לבדק הבית, אפילו אם הקדיש תרנגולת וכו', דמועלין בין בציים בין בחלב (מעילה יב.).

שינויי נוסחאות

אם מתיבת מה עד מיבת ים בקדשי נרסם על כל מעילה קו למעלה לאורות כי לפ"ד לאור למתקן (ש"מ) ב) והקדש בבה"ע (ש"מ) ג) בהמה לבהנים (ש"מ) ד) ולד הקדישי מזבח (ש"מ) ה) המתם היא ומתן (ש"מ) ו) עתמן. מנא הני מילי ל"ל (ש"מ) ז) לי מקדש מעלי (ש"מ) ח) מיבות כו' אמר מר ממתק (ש"מ) ט) בבית מאן תנא דסתם הקדשות לבדה"ב ל"ל מייא וחל על הכל ממתק (ש"מ) י) ומתן. ס"ל רבי אליעזר היא (ש"מ) יא) ל"ל דתנן, יב) נכסים יפלו לבדה"ב. ס"ל ושאר נכסים לבדה"ב, ומאי פליגי ר' אליעזר סבר אין אדם חולק את נדרו ומדקקבות לא אקדשיהו לעולה דאין אדם חולק נדרו הילכך אלו ואלו ימכרו ודמיהן יפלו לבדק הבית. יג) מילי ל"ל (ש"מ) יד) מיבות כו' אמר מר ממתק (ש"מ) טו) בבית מאן תנא דסתם הקדשות לבדה"ב ל"ל מייא וחל על הכל ממתק (ש"מ) יז) ומתן. ס"ל רבי אליעזר היא (ש"מ) יח) ל"ל דתנן, יט) נכסים יפלו לבדה"ב. ס"ל ושאר נכסים לבדה"ב, ומאי פליגי ר' אליעזר סבר אין אדם חולק את נדרו ומדקקבות לא אקדשיהו לעולה דאין אדם חולק נדרו הילכך אלו ואלו ימכרו ודמיהן יפלו לבדק הבית. כ) ל"ל דתנן, כא) נכסים יפלו לבדה"ב. ס"ל ושאר נכסים לבדה"ב, ומאי פליגי ר' אליעזר סבר אין אדם חולק את נדרו ומדקקבות לא אקדשיהו לעולה דאין אדם חולק נדרו הילכך אלו ואלו ימכרו ודמיהן יפלו לבדק הבית. כב) ל"ל דתנן, כג) נכן נ"ב מצאתי בקצת ס"י כאן ואין בהן הנאה להבנים מכלל דקדשי מזבח יש בהן הנאה לבהנים אמר רבינא דאפילו אי אפשר דלא אמר רבינא דאפילו לא מתהניא כהנים מיניהו. ס"א ואין בהן הנאה לבהנים אמר רבינא אפילו שפוי ונבייא לא מיתהניא בהני מיניהו ע"כ (ש"מ) כד) ומלבן חלבן כדאמרי' לעיל. מיתם נפקא לן ל"ש (ש"מ) כה) ליפרקינהו אי אפשר דלא אלימי (ש"מ) כו) ומתורתן אבל בקדשי בדק (ש"מ) כז) כאי סבר ס"ד. ומק"ד חייב כרת במזיד ובשוגג קרבן הס"ד. ומק"ד סתם הקדשות לבדה"ב ואפילו אי בהן דברים הראויין למזבח הס"ד (ש"מ) כח) מכ"ד אעיקר דבהא. אותם שהקדישן ותמורה וולד באים מכח קדושה ואינה עיקר זבח הס"ד. ומכ"ד ונתנין לאומנין בשכרן בשכר שמחזקין בדה"ב הס"ד. ומק"ד ועשו לי מקדש. סתם וכו' (ש"מ) כט) דאוקמינהו מתני' (ש"מ) ל) על מיתם דמסתמא ועל מיתם ניהו נרסם עליו קו מלמעלה לאורות כי לפ"ד לאור למתקן (ש"מ) לא) מ"ל אלימי נמי אין (ש"מ) לב) מעילה בשיפויין. מיתם בשפוין ממתק (ש"מ) לג) עליון שנוסרין (ש"מ) לד) לזבל הס"ד. ומק"ד מה שאין כן בקדשי מזבח דהכי תנן במס' מעילה המקדיש את החורש מועלין בכולו אבל הגזברים שלקחו העצים למערכה מועלין בעצים ואין מועלין לא בשיפויי ולא בנבייה שאין ראויין למערכה אלא גזברים משפין וקוצצין למדה אחת לפי כשנתנו מעות לא לדעת שיפויי ונבייה נתרם הס"ד. מק"ד מלב (ש"מ) לה) ל"ל דחזי לגבי (צ"ק) לו) קדשים ואין בהן בכל בקדשי בדה"ב הס"ד ומק"ד לכהנים אבל בקדשי מזבח יש בהן הנאה לבהנים לז) מיעבור ואוליד לאחר (ש"מ) לח) פסיכינהו קדושת אמן לקדשן בשעת (ש"מ) לט) אלא א"כ מתנדב אדם מעות (ש"מ) מ) עולות. ס"ל קס"ד דטעמא דמשום הכי הקדשות לבה"ב ומיהו ימכרו לצרכי עולות משום דלא יפלו מידי מזבח (ש"מ) מא) כאן זכרים ונקבות ע"כ לבדה"ב קאמר דאי למזבח א"כ יהיה (קרבנו) [נדרו] חלוק שהזכרים יקרבו עצמן עולות ונקבות (ש"מ) מב) אם החורש דאי (ש"מ, ועי' צ"ק) מג) מועלין בגידולי מזבח (ש"מ) מד) ולא נראה. כל"ל (מצו"ד) מה) נדל"ל תוריס,

---

א ולדן ב) וחלבן אסור לאחר פדיונן והשוחטן ב בחוץ חייב ג) אין נותנין מהן לאומנין בשכרן ד) מה שאין כן בקדשי בדק הבית יש בקדשי בדק הבית ה) שסתם הקדשות לבדק הבית ו) ומועלין בגידוליהן ואין בהן הנאה ז) לבעלים: **גמ'** וכללא הוא דכל קדשי מזבח עושין תמורה והרי עופות דקדשי מזבח הן ח) ותנן ט) המנחות והעופות אין עושין תמורה כי קתני אבהמה והרי ולד י) קדשי מזבח הוא יא) ותנן אין יב) הולד עושה תמורה הא מני ר' יהודה היא דאמר ולד עושה תמורה והרי תמורה עצמה דקדשי מזבח הן יג) ותנן יד) אין תמורה עושה תמורה כי קתני אעיקר זיבחא השתא דאתית להכי אפי' תימא רבנן כי קתני אעיקר זיבחא: ואין נותנין מהן לאומנין כו': הא קדשי בדק הבית נותנין טו) א"ר אבהו דאמר קרא [1] ועשו לי טז) משלי: יש בקדשי בדק הבית יז) כו': אמר מר סתם הקדשות לבדק הבית יח) וחל על הכל מאן תנא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן יט) דלא כר' יהושע כא) דתניא כב) המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית רבי יהושע אומר זכרים הן עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים כג) לבדק הבית ופליגא דרב אדא בר אהבה כד) דאמר רב אדא בר אהבה אמר רב בעדר שכולו זכרים אפי' ר' אליעזר מודה דלא שביק אינים קדשי מזבח ומקדיש לבדק הבית לא נחלקו אלא בעדר שיש בו מחצה זכרים ומחצה נקבות כה) ור' אליעזר סבר אין חולק את נדרו ומדנקבות לאו עולות זכרים נמי לאו עולות ור' יהושע סבר כו) חולק את נדרו ל"א אמרי לה אמר רב אדא בר אהבה אמר רב בשלא הקדיש אלא בהמה אפי' ר"א מודה דלא שביק אינים קדשי מזבח ומקדיש לבדק הבית לא נחלקו אלא כשיש שאר נכסים עמהן כז) ור"א סבר אין אדם חולק את נדרו מדשאר נכסים לא לקדשי מזבח בהמה נמי לא לקדשי מזבח ורבי יהושע סבר אדם חולק את נדרו כח) ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית בשלמא ללישנא בתרא היינו דקתני עם שאר נכסים לבדק הבית אלא ללישנא קמא ליתני יפלו לבדק הבית כט) תניא נמי הכי ודמיהן יפלו לבדק הבית: הקדש בדק הבית חל על הכל: לאיתויי מאי אמר רבינא ל לאיתויי שפויי לא) וניבא: ומועלין בגידוליהן: לאתויי מאי אמר רב פפא מ לאתויי מא) (בקדושת מזבח) ל חלב המוקדשין וביצי תורין לב) כדתניא מ חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח מב) אבל בקדשי בדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בביצתה חמורה מועלין בחלבה ואפילו למאן דאמר מועלין בגידולי מזבח ה"מ גידולין דחזו למזבח אבל גידולין דלא חזו למזבח אין מועלין מג) בהן:

מתני'

(נמי) בהני גדולי כגון חלב וביצי תורין דלא חזו למזבח אין מועלין: **ואין בהן הנאה** לבהנים. בהקדש בדק הבית אפי' בשפויי ונבייה דבדק הבי' דמועלין בהן:

מתני' יד. ב) בכורות יד., ג) לעיל יב., ד) לעיל יב., ד) שם, ה) [מנחות. ע' שקלים פ"ד מ"ה ומ"ו. ועי' מו' כריתות ו. ד"ה מפריש]. ו) לעיל כ. וש"נ [שקלים פ"ד מ"ז], ז) מעילה יב., ח) [ע' לעיל כה: מו' ד"ה דמ"ק. ג. (קה"ר)],

תורה אור השלם

1. וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם: שמות כה ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' דרבי אליעזר סבר: (ב) רש"י ד"ה ולדן וכו' כל האמורין אמר בסר: (ג) ד"ה אגא בהמה וכו' למימר הכל נדר למזבח: (ד) ד"ה אגא וכו' ואיכא למימר דהכל נדר למזבח: (ה) ד"ה אגא וכו' דראוי לגבי מזבח:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תנ"ה. ל"ל תני הכי:

רבינו גרשום

למעוטי תמורה. ולד דלאו עיקר דבהא ניגנו ומיתוקמא מתניתין אפילו כדבנן: ר' אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות [ימכרו] לצרכי (לחבא) שלמים. משום דתניא המקדיש תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח שכל דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם: ודמיהן יפלו לבדק הבית. מדקאמר ר' אליעזר ימכרו ודמיהן יפלו [כו'] אלמ' קסבר סתם הקדש לבדק הבית: ר' יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולות. לקדשי מזבח משום דקדשי בדק הבית הן כולן לה' ועולה כולה לה' הילכך זכרים עצמן יקרבו עולות: אבל נקבות. דלא הוו כולן כליל: ימכרו ויביא בדמיהן עולות. דקסבר ר' יהושע אדם חולק את נדרו: המקדיש נכסיו. כלומר דמאי דאית בהו דחזי למזבח לא שביק קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית אלמא בהמה למזבח ושאר נכסים לבדק הבית: ור' אליעזר סבר אין אדם חולק את נדרו. המקדיש סתם אלא הכל לבדק הבית דמה נקבות לא מצי אקדשינהו לעולה אף זכרים נמי לא אקדשינהו לעולה דאין אדם חולק נדרו הילכך אלו ואלו ימכרו ודמיהן יפלו לבדק הבית. והאי דקאמר ר' אליעזר אין אדם חולק את נדרו דזכרים לא אקדשינהו אלא לדמי היינו פליגא דרב אדא בר אהבה דאמר רב אדא בר אהבה כו': דאפילו ר' אליעזר מודה דאין עצמן יקרבו עולות. אלא כי פליגי בעדר שיש בו כו': ור' יהושע סבר אדם חולק. וזכרים יקרבו עצמן עולות ונקבות ימכרו ויביאו בדמיהן עולות: הקדש בדק הבית חל על כל דבר: אמר רבינא לאיתויי שפוי ונבייה. שאם הקדיש עצים לבדק הבית חל הקדש נמי על שפוי על הנסורות שנופלין כשכורתין אותו ועל הנבייה על העלים שנפלו ממנו מה שאין כן בקדשי מזבח דאמר במס' מעילה בפ' ולד חטאת (דף יד.) גזברין שלקחו עצים למערכה מועלין בעצים ולא בשפוי ונבייה: ומועלין בגידוליה: לאיתויי חלב של הקדש. דבהמת קדשים בדק הבית וביצי תורין דקדשי בדק הבית דמועלין נמי באותן גדולי הקדש כדתנן חלב כו': בד"א בקדשי מזבח. דלא חזו הני גידולין למזבח: אבל (אלא) בקדשי בדק הבית. אפי' בחמור של קדשי בדק הבית מועלין נמי בחלבו אע"ג דלא חזי לאכילה: ואפילו למאן דאמר מועלין בגידולי מזבח. הכא

מ) ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן. בכורות (דף יד.) מוקי לה בגיעבור קודם פדיונם ואוליד לאחר פדיונם דאי גיעבור ואוליד קודם פדיונם אמר לעיל בפרק אלו קדשים (דף יז.): אם לרבות ולד בעלי מומין או ליקרב למאן דאית ליה אם לרעייה למאן דאית ליה ואי גיעבור [ז] לאחר פדיונם ולד איל וצבי מיקרו אגא ודאי מיירי דגיעבור קודם פדיונם ואוליד לאחר פדיונם דלא מהני להו פדיון אמן שהן תמימים במעי אמן אפי' אם יפול בהן מום כשיולדו אינן מותרין כדתניא התם דלא אלימי למיתפס פדיונם והם קדושין כיון דגיעבור לפני פדיונם קדשו מיד למ"ד במעי אמן הם קדושים ואפי' למאן דאמר בהוייתן ובשעת הויית אמן חולין מכל מקום תפסינהו [ח] קדושה בשעת הויתן [ט]: **הא** קדשי בדק הבית נותנין מנא ה"מ. תימה אגא מאי עבדינן מיניהו אי לא דיהבינן להו לאומנין בשכרן לחזק בדק הבית ואומר מורי הרמ"ר דס"ד דאין מוחר לקנות אגא עיס והבנים שהן זוכה הבנין וקדושתן נשארה עליהן אבל ליתן לאומנין בשכרם להוציאן לחולין אסור אגא [יא] מתנדבין מעות בפני עצמן לפרוע לאומנין משום הכי איצטריך קרא דמאותן עצמן שהוקדשו נותנין לאומנין:

זכרים ימכרו לצרכי עולות. [יב] משום דקיימא לן לקמן (דף לג.): המתפיס תמימים לבדק הבית אין יוצאין מידי מזבח ורבי יהושע סבר זכרים יקרבו עולות דלא שביק אינים קדשי מזבח ומקדים קדושת דמים אגמא לר' יהושע אין סתם הקדשות לבדק הבית:

ופליגא דרב אדא בר אהבה. דאמר אפי' לר' אליעזר אין סתם הקדשות לבדה"ב והכא היינו טעמא משום דאין אדם חולק גדול וכיון שיש כאן [מא] הנקבות לגיכות לימכר:

לאתויי שיפוי ונבייה. ומייתי במקדים את מב הקורה דאי בגזברים שלקחו עיס אומר במעילה סוף פרק ולד מטמאת (דף יד.) דאין מועלין בשיפוי ולא בנבייה והשתא צריך לומר פירוש מאי מה שאין כן בקדשי מזבח היכי שייך שיפוי ונבייה בקדשי מזבח וי"ל כגון מקדים שני גזזי עיס למערכה:

ומועלין בגדוליהן לאיתויי מאי. הגשון קשה דה"ל למימר למעוטי מאי: **ואפי'** למ"ד מועלין [מב] בקדשי מזבח ה"מ גידולי דחזו למזבח. פירש רש"י כגון וולדות [מד] ולי נראה דולדי וולדות אינן קדושים מעצם קדושין אלא מעצם דלכתיב יהיו לך (לעיל יז.): אלו וולדות וע"ק דלא אשכחינא שום תנא דאית ליה מועלין בגידולי מזבח דולדי בגידולי קדשי בדק הבית אשכחינא תנאי דפליגי במעילה (דף יג.). אבל בקדשי מזבח לכ"ע אין מועלין ואומר מורי הרמ"ר דשמא היינו זעירי דאמר במעילה פרק ולד מטמאת (דף יב.): המקרן דם לבהמת קדשים מועלין בו ופריך עלה רב המנונא והתנן אלב מוקדשין וביצי תרנגולים [מה] לא נהנין ואת מועלין ומדפריך ליה מגדולין אגמא חשיב דם לגידולין ולהכי קאמר אפילו למאן דאמר מועלין בגידולין וה"פ אפילו למ"ד יש מעילה בדם ס"מ דם דחזי לחרוך אבל גידולין כגון אלב המוקדשין וביצי תורין לא:

מתני'

ב) בכורות יד. ג) לעיל יב., ד) לעיל יב., ד) שם, ה) [מנחות. ע' שקלים פ"ד מ"ה ומ"ו. ועי' מו' כריתות ו. ד"ה מפריש]. ו) לעיל כ. וש"נ [שקלים פ"ד מ"ז], ז) מעילה יב., ח) [ע' לעיל כה: מו' ד"ה דמ"ק. ג. (קה"ר)],

מתני' מקדושה לקדושה. דקדשי בדק הבית שהקדישם למזבח לא עשה כלום ובקדשי מזבח אין משנין מקדושת עולה לשלמים ומשלמים לעולה: **ומקדישין אותן.** לקדשי מזבח קאי: **הקדש עילוי.** כגון אם אמר על עולה הרי זו לבדק הבית מעלין אותה בדמים לפי מה שיש לו כח בה ואותן לגזבר דתנן בערכין בפ' המקדיש (דף כח:) מחרים אדם את קדשיו אם נדר אותן דמיהם ואם נדבה נותן את טובתם כלומר אם בהמה זו היתה נדר כגון דאמר הרי עלי עולה והפרים זו לנדבו כיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה נמצא שכולה שלו ונותן כל דמיה לחרם הכהן [ה] והוא הדין נמי לבדק הבית אם התפיס קדשי מזבח לבדק הבית ואם נדבה [ו] דאם מתה אינו חייב באחריותה נמצא שאין לו חלק בה אלא טובת הנאה דרשאי ליטול דבר מועט מישראל חבירו כדי שיתן עולתו וזאת לבן בתו כהן להקריבה כדי שיטול את העור וכפי אותה טובת הנאה יתן לבדק הבית: **ומחרימין אותם.** אם החרים קדשי מזבח אותן לכהן העילוי כמו שפירשתי: **אם מתו.** קדשי מזבח אפי' לאחר שהוממו אבל עדיין לא נפדו יקברו ואינו יכול לפדותם ולהאכילן לכלבים ואפילו למאן דאמר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני מילי בשנעשו טרפה דאיכא העמדה והערכה אבל מתו לא דבעינן העמדה והערכה. אי נמי האי מתו [ז] כגון שעבר ושחטה קודם פדיונן וקאמר דשוב אינו יכול לפדותן ולאוכלן דבעינן העמדה והערכה ויקברו: **יפדו.** דלא היו בכלל העמדה והערכה [ח] כדמוכח טעמא בגמרא [ע"ב]: **גמ' חרמי דכהנים.** היינו סתם חרמין. ולהכי נקט לשון חרמי כהנים דזימנין דחרמים לבדק הבית כגון אי פרים ואמר הרי זה חרם לבדק הבית: **לא עשה כלום.** ואפי' הקדש עילוי לא יהיב לכהנים: **כל חרם דקדש קדשים הוי.** שהיה מתחילה קדש לה' הוא ואין כח כהן חל עליו: **לא עשה כלום.** דגופייהו לא מיקפע מבדק הבית וטובת הנאה לא שייכא בהו: **וכן חרמי כהנים.** אין לו שום חלק בהם ואפי' טובת הנאה משום דאינו רשאי ליתן אלא לכהן שבאותו משמר ואליבא דמאן דאמר מטלטלין [ט] לחרמי [י] קרקעות בערכין בפרק המקדיש (דף כח.): **הא קדשי מזבח.** דשייך בהו טובת הנאה מה שעשה עשוי ויהיב הטובת הנאה לכהן: [י] **הא דשייריה.** לקדשי מזבח דלא תנייה בהדי הני: **אהדא שייריה.** כלומר על דבר זה שייריה ואם הקדישן לצ"ה מה שעשה עשוי ויהיב הקדש עילוי [יא] אבל לחרמי כהנים לא דבהדיא מיעטיה קרא: **ויתנייה בהדי הנך.** וניתנה קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים לא עשה כלום: **פרס.** דאינו יכול להתפיסן אפי' לאחד משאר קדושות [יב]: **מאי לאו הקדש עילוי.** מקדישין אותו לבדק הבית ומחרימים הקדשי היינו לחרמי כהנים ויהיב לכהנים העילוי [יג]: **ל"ש כי מפיק.** קדשי מזבח לבדק הבית בלשון הקדש ל"ש בלשון חרם יהיב העילוי לגזברין: [ז] **אמר עולא.** קרא לא כרב הונא משמע מדהוה ליה למכתב [יד] חרם קדשי קדשים הוא וכתיב [טו] וכל חרם הכי משמע על הכל חייל חרם ואפילו אמידי דקדש קדשים הוא: גזברין

מתני' [ג]אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה [ב]ומקדישין אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן [ג]ואם מתו יקברו [ד]רבי שמעון אומר קדשי בדק הבית אם מתו יפדו: **גמ'** אמר רב הונא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים לא עשה כלום מאי טעמא אמר קרא [ו]כל חרם קדש קדשים הוא לה' כל חרם [ז]דקדש קדשים הוי [א] **ההוא לה'** [ב] ליהוי מיתיבי [ד]קדשי בדק הבית שהתפיסן בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה כלום חרמי כהנים שהתפיסן בין לקדשי בדק הבית לא עשה כלום הא קדשי מזבח שהתפיס לחרמי כהנים מה שעשה עשוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא [ה] כי שיירה אהדא שיירה [ה]דקדשי מזבח שהתפיסן לבדק הבית מה שעשה עשוי אבל לחרמי כהנים לא עשה כלום ולישנייה גבי הנך תנא דאית ביה תרתי קתני דלית ביה תרתי לא קתני תנן [ו] מקדיש אותן הקדש עילוי [ז] מאי לאו הקדש עילוי לבד"ה ומחרימין לחרמי כהן לא אידי ואידי קדשי בד"ה ולא שנא מפיק להו בלשון הקדש לבדק הבית ולא שנא מפיק להו בלשון חרמי לבדק הבית והא לא תני דתניא בברייתא [ג] הקדש עילוי קדשי בדק הבית מחרימין אותם חרמי כהנים ועוד הא [ח] תניא קדשי מזבח שהקדישו לחרמי כהנים מה שעשה עשוי תיובתא דרב הונא והא רב הונא קרא קאמר אמר עולא אמר קרא חרם כל חרם ומי אמר עולא הכי והא אמר עולא [ט] המתפים עולה לבד"ה אין בה אלא עיכוב גזברין

מקדישין אותן הקדש עילוי. לשון שומא כמו [ד] מעלין בדמים כלומר שמין כמה כח יש לו בה כדמפרש בערכין (דף כח.): המתפיס עולה לבדק הבית אם נדר נותן את דמיה שהרי אם היה נאבד היה חייב לשלם ואם נדבה נותן לפי טובת הנאה שבה פי' ומלי שקיל דבר מועט מישראל חברו כדי להקריב במשמר בן בתו כהן לשון רש"י [ה] ול"נ דלא מלינו זה הלשון לליתב לבן בתו כהן [יז]ז"ל גבי [יח]בכור (בכורות דף כז.) לכן נראה לפרש כדתנן בהליא בערכין (גם זה שם) ואם נדבה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשור זה [יט]לעולה ואע"פ שאינו רשאי פי' אע"פ שאינו חייב כמו (חולין דף נ"ד:) אין בעלי אומנין רשאין לעמוד פי' חייבין ובערכין (גם זה שם) מפיק הקדש עילוי מדכתיב כל חרם קדש קדשים מלמד שהחרם חל לקדשי קדשים ועל קדשים קלים והקדש עילוי לקדשי בדק הבית אמר בגמרא דקדשי בדק הבית שהקדיש לקדשי מזבח [יא] לחרמי כהנים לא עשה ולא כלום ופירש"י בגמרא דלא שייך טובת הנאה בקדשי בדק הבית ולא נהירא למורי הא' דאמרי מי לא שייך ביה לומר כמה אדם רוצה ליתן לבדק הבית אע"פ שאינו רשאי כמו בקדשי מזבח ונראה למורי דטעמא משום דבקדשי מזבח יש שם הבעלים לפדותן [ו] כשהוממו אבל בקדשי בדק הבית שהקדישן אין לבעלים עליהן יותר משאר אדם [יא] לפיכך אין בידו [יב] להתפיס: **כל** חרם קדש קדשים לה'. לפוס רייטא דרב הונא סבר לה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה בן בתירא במסכת ערכין פרק המקדיש (דף כח.): דאמר ר' יהודה בן בתירא שאמר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר כל חרם קדש קדשים לה' וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים מה ת"ל כל חרם קדש קדשים מלמד שאל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים ולאותו תנא ניחא שפיר דרשא דרב הונא דהא דאמר מלמד שאל על קדשים היינו דווקא חרמים דלה' אבל לר' יהודה בן בתירא לא שייך למדרש הכי דהא לא מיירי כלל בהתפסה דהקדש עילוי. ורמ"ר: **קדשי** בדק הבית שהתפיסן בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים **לא עשה ולא כלום.** פירש"י דבשלמא קדשי מזבח יש בהן טובת הנאה כדמפרש במתניתין אבל בקדשי בדק הבית מה טובת הנאה יש בהן טובת הנאה:

חרמי בהנים שהתפיסן בו'. פירש"י דאין לו בהן טובת הנאה שלריך הוא [יג] ליתנו לכהן (בע"כ) שבאותו משמר [יד] ואפילו למאן דלא מקים מטלטלין לקרקעות ה"מ מקדיש עכ"ל ואומר מורי דהך מילתא דמקים מטלטלין לקרקעות בערכין בפרק המקדיש (דף כח.) אמר רב חסדא המחרים מטלטלין נותנן לכל כהן שירלה שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה החרים שדותיו נותנן לכהן שבאותו משמר ופריך וליקום מטלטלין לקרקעות ומשני ולאו תנאי היא דאיכא דמקים ואיכא דלא מקים ומה שפירש אפילו למאן דלא מקים ה"מ במקדיש לא הבין רבי לשונו אלא נראה [טו] לפרש למורי [יז](שי') בדהיה כהן והכא אתיא [יח]כמאן דלא מקים: **והאמר** עולא המתפים עולה לב"ה אין בה אלא עיכוב גזברין. פירש רש"י שאינה קריבה עד שיבואו גזברין לעמוד על גבה כדאמר התם [יט] היאך קרבנו של אדם קרב ואינו עומד ע"ג אבל [יא] שום דמים לא [יא]יהיה לב"ה וכ"ש לחרמי כהנים דהא אפילו רב הונא דפליג אחרמי כהנים מודה בצ"ה ומשני מדרבנן כלומר הך ברייתא דלעיל דשייריה לקדשי מזבח דחייבי עליה [ט] בקדשי עילוי מדרבנן הוא דחייל דמדאורייתא ליכא אלא עיכוב גזברין ועולא נמי כי תירלה מדרבנן תירלה וקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר קרא לרבות חרמים למעילה כדכתיב בהו לה' עד כאן לשונו וקשיא טובת הנאה דאם כן תיקשי מתני' דלעיל דאמר מקדישין אותן הקדש עילוי ועוד קשה דאתא אסיקנא דהוו דרבנן ובערכין (גם זה שם) דריש כל חרם לה' מלמד שאל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים משמע דהוי עיקר דרשא לכן נראה לפרש דלעולא ודאי חייב ליתן הוא הדמים לבדק הבית כדתנן במתני' ומקדישין אותן הקדש עילוי וכן בערכין ועולא ה"ק אין בה אלא עיכוב גזברין כלומר אין להקדש בגוף שבהמה אלא

בברייתא הכי. כדמתרצת דקתני בהדיא ומחרימין אותן חרמי כהנים כלומר לכהנים והתניא כו': **והא רב הונא קרא קאמר.** דאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה' יהא כלומר ולא לכהנים: **אמר עולא.** קרא להכי אתא חרם לכל חרם דיכול למימר חרם מאי כל חרם מלמד שחל חרם על כל קדש וקדש בין על קדשי קדשים דלה' הם בין על קדשים קלים לעילוי כדאמרן: **מי אמר עולא הכי.** דחל עלייהו חרם על קדשי המזבח: **והאמר עולא המתפים עולה לעילוי דבדק הבית אין בה אלא עיכוב גזבר בלבד.** כלומר אם אינה צריכה לא חל עליה כלום ואינה צריכה לא שום פדייה ולא שום המתנה אלא עיכוב גזבר בלבד כלומר לאלתר כשיבא הגזבר של הקדש יתן רשות לשוחטה ושחטוה לשם עולה מיד בלא פדייה. וכיון דקדושת בדק הבית לא חל עליה כ"ש דחרם נמי לא חל עליה דהא רב הונא דאית ליה דחל עליה קדשי בדק הבית קאמר דלחרמי כהנים לא תפיס כ"ש עולא דאמר דלבדק הבית לא תפיס ק"ו דלחרמים נמי לא תפסי וקשיא לעולא דאמר חרם כל חרם:

מסורת הש"ס

א) [בכורות נג.:], ב) [בכורות יד.:], ג) [ע"מ ע"ב קהלת פ"ז, ב.], ד) [חולין קלד.:], ה) [ע"ב בכורות דף נג ע"ב. ש"מן:], ו) [ע' יומות פח. (ג' קס"ו)], ז) [מענית כו.],

תורה אור השלם

1. אֹף כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם לְיהוָה מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיְיָ׃ ויקרא כז כח

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לך רב הונא הא דשיירה: (ב) שם מנן מקדיש אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן מאי לאו: (ג) רש"י ד"ה יפדו וכו' והערכה כמפורש בעמא בגמרא הס"ד ואח"כ ג"ל ד"ה לא עשה וכו' לבהנים וחרמי כהנים היינו סתם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הסוף. ל"ג: [ב] ליהוי. ל"ל הוא: [ג] רש"י ד"ה דאמר עולא כו'. וכוא דחוק. וי"ל דלכאורה קשה על רב הונא הא מתני' דערכין (דף כח) דרשי לפלי קרא לגיפך דאל מקדשים ול"ל דהכי דרש ר"ה דהאי קרא אתי לחרמים מל מקדשי מזבח דהקמשר בתמני' דשם וקאמר דוקא חרמים דלה' הוא אבל חרמי כהנים לא ואתי עולא ואמר כל חרם משמע כל החרמים אף חרמי כהנים (וכ"ל כ"ז מל' הסוס) ולא"ל דק"ק דלה' הוא:

מוסף רש"י

מקדושה לקדושה. שאין קדושת מזבח אלה על קדושת בדק הבית ואע"ג דקדושת מזבח אמורה, ולא קדושה בדק הבית על קדושת מזבח, שיהא חייב ליתן למיהן לבדק הבית (בכורות נג:). ומקדישין אותן. קדשי מזבח לקדשי בדק הבית, הקדש עילוי. עובת הנאה שיש לו מקדושת מזבח יכול ליתן לבדק הבית הוי היא עובת הנאה דיכול ליטול סלע מישראל אחר על מנת שיתנה לבן בתו כהן שיקרינהו, כדאמרינן בפרק עד כמה (בכורות כז.) עילוי הייט שמעלה בדמיהם אותו שיעור עובת הנאה ונותן לגזבר (שם נג:). ומחרימין אותן. בקדשי מזבח מחרימין ויתן לכהן כפי עובת הנאה שיש לו בהן, אבל אתלק מזבח לא חילא שום קדושה אחריתי (שם).

רבינו גרשום

אין משנין אותן מקדושה לקדושה. ולא אפי' מקדושה קלה לקדושה חמורה כגון שלמים לעולה: **ומקדישין אותן.** פירוש לקדשי מזבח: הקדש **עילוי.** לשם קדשי בדה"צ ואותו עילוי נותן לבד"ה ומהו עילוי דאמרינן בערכין בפרק המקדיש שדהו (כח:) אם נדר שאמר שור זה עלי לעולה שחייב באחריותו כיון דלא סגי דלא מקריב ליה דחייב באחריותו נותן את דמיו לבדק הבית הואיל והקדישו הקדש עילוי לבדק הבית ואם נדבה היא אותו קדשי מזבח שהקדיש לעילוי כיון דנדבה דלא אמר עלי אלא הרי זו עולה דלא חייב באחריותה אינו נותן לבדק הבית אלא דמי טובת הנאתה ומה הוא טובתה (אומרין במה) אומדים כמה אדם כהן (אחד) אחר שאינו ממשמר העובד באותו זמן רוצה ליתן לבעלים של השור בשור זה שימתין לו עד זמן משמרתו ויתנהו לו להעלותו עולה כדי שיזכה בעורו שאינו רשאי זה כהן להעלותו אלא בזמן משמרתו וכמה שאותו כהן רוצה ליתן לו כן הוא יתן לבדק הבית והיינו עילוי: **ומחרימין אותן.** קדשי מזבח יכול לומר יהו חרם ואם אמר כך אם נדר הם נותן את דמיהן לכהנים ואם נדבה נותן את טובתו כדאמרן: **קדשי מזבח.** שהתפיסן לחרמי כהנים. שאמר יהו חרם: **לא אמר כלום.** ואינו נותן לכהנים לא דמיהן ולא טובתן: **דאמר קרא כל חרם קדש קדשים הוא לה'.** דמשמע דכל חרם דמן קדשי מזבח אתי אם החרימו לה' יהא ולא לכהנים משום דאין יכול להתפיסן דאינן שלו הילכך לא עשה כלום: וקא דייק מדוקיא דברייתא **הא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים.** תפסין לעילוי (לא) תפסי כדאמינא ונותנן לכהנים תויבתא דרב הונא: **אמר לך רב הונא כי שיירא לדוקיא.** דלא תנא בברייתא **אחדא דוקיא שיירה.** הא קדשי מזבח שהתפיס לעילוי לקדשי בדק הבית נתפסין אבל לא דייק כדאמרת לחרמי כהנים דלחרמי כהנים

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ל מהלכות תמורה הלכה יא:
טו ב מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה יא יב יג יד:
מז ג מיי' פ"ה שם הלכה יב:
יז ד ה מיי' שם פ"ו הלכה ח:
יח ו מיי' שם הלכה י:

שינויי נוסחאות

[א] חרם דמן קדש קדשים קאתי ל"ל יהא מימתי (ש"מ) [ב] ומקדישין אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן מאי לאו הקדש עילוי לקדשי בדה"ב ומחרימין אותן לחרמי כהנים לא (ש"מ) [ג] בברייתא מקדישין אותן הקדש (ש"מ) [ד] תנא בהדיא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים אם [ה] הכהן ואת הבהמה יקריב לגדלו (צ"ק) [ו] נדבה אותה בהמה שהחרים כגון דאמר הרי זו לאם (ש"מ) [ז] ממו דקתני הבא כגון (ש"מ) [ח] חרמי מטלטלין (צ"ק) [ט] קרקעות. ס"א דכתיב בקרקעות כי אחוזת עולם להם מלמד שאין הכהנים ממחרמין. כך מצאתי בכ"א כ"א מוגה ואין צריך להגיהה זו כלל וגם לא נהירא (ש"מ) [י] כי שייריה לקדש (ש"מ) [יא] עילוי דבדק הבית לה' קרינא ביה אבל (ש"מ) [יב] קדושת וקדשי מזבח יכול להתפיס לבבדה"ב להקדש עילוי ולהכהנים שיירא הס"ל (ש"מ) [יג] העילוי הס"ל ומה"ל אידי ואידי הני תרי לישני דקתני מתניתין מיירי במתפיס קדשי מזבח לקדשי בדה"ב הס"ל (ש"מ) [יד] חרם קדש קדשים כל"ל (יעב"ץ) [טו] וכתיב כל חרם כל"ל (דב"מ) [טז] כ"ל נגי דבר הנאכל כמו נגי בכור לכן נראה. (צ"ק) [יז] ל"ל תרומה, (ע' ערכין כח: (מר"ש"ב)) [יח] להעלותו לעולה ל"ק, [יט] מזבח או לחרמי (ש"מ) [כ] טעמא. ס"א דלמה לא שייך לומר אם אמר הרי עלי מנה לו בהמה לבדה"ב אפילו חייב באחריותו כמו בקדשי מזבח וכן אפילו לא קבל אחריותו אמו (ש"מ) [כא] אדם דכל אדם יכול לפדותן לפיכך (ש"מ) [כב] להתפיסן כל"ל (יעב"ץ) [כג] ליתנו בעל כרחו לכהן שבאותו משמר (ש"מ) [כד] אינו בס"א שבפנינו ועיין [כה] אלא נראה לפרש למורי שיש בהדיה וכו' (ש"מ) [כו] שיש ביד כהן ל"ק וע"ש, [כז] אפילו כמאן (דש"מ וצ"ק) [כח] שום דמים לא יהיב (ש"מ) [כט] ל"ל יהיב (צ"ק) [ל] דמיילי עליה בקדשי עילו כל"ל (יעב"ץ)

רבינו גרשום (המשך)

לא תפסי כדאמינא: אי הכי כיון דלא תפסי לחרמי כהנים ניתנייה בפירוש בברייתא גבי הנך. דתני לא עשה כלום ואמאי לא תנא הנך: **דאית ביה תרתי קתני.** כגון בין לקדשי מזבח בין לקדשי בדק הבית לא עשה כלום אבל הא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים דליתה בתרתי לא קתני דלחרמי כהנים לא תפסי הא לקדשי בדק הבית תפסי הלכך לא קתני לה בברייתא: **ל"א** דניתנהו בתרתי קתני והיינו הך: **מאי לאו הקדש עילוי לשם קדשי בדק הבית.** ויהיב עילויין לבדק הבית ומחרימין אותן ויהיב עילויין לחרמי כהנים: **לא אדי ואידי.** ומחרימין אותן נמי לצורך בדק הבית קאמר: וקאמר לן **דלא שנא כי מפיק להו קדשי מזבח בלשון הקדש.** דקאמר יהו מוקדשין קדושת עילו לבדק הבית ול"ש כי מפיק להו בלשון אחר מדקאמר יהה חרם לבדק הבית תפסו בדק הבית חרם לבדק הבית תפסו לבדק הבית לעילוי: **והא לא תני**

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה מקדישין אותן וכו' בן בתו כהן לשון רש"י. מה שהזכיר גבי עולה טובת הנאה דבן בתו לא דק דדאי התם מפרש הספר גבי בכור שהבשר שלו כשנותנו לו הלכך הוי טובת הנאה חשובה אבל בעולה שאין לכהן אלא העור לא חשיבה הך טובת הנאה ובערכין מפורש טובת הנאה אחרת גבי עולה: **תוס' ד"ה קדשי ב"ה שהתפיסן וכו' מה טובת הנאה יש בהן.** ולא נהירא דודאי כל מה שפרשונו במשנה שייך כמו כן בקדשי בדה"ב דאם אמר עלי חייב באחריותו ואם לא אמר עלי שייך לומר אומדין כו' אלא טעמא אחרינא איכא משום דקדשי מזבח תמיד שם כו':

עין משפט נר מצוה

יט א מיי׳ פ״ב מהלכות מעילה הלכה ח:
ב ב ג מיי׳ פ״ו מהלכות ערכין הלכה י:
כא ד מיי׳ שם פ״ה הלכה יב:
כב ה ו מיי׳ שם הלכה יח ופ״ח מהלכות איסורי מזבח הלכה י:

מוסף רש״י

כל חלב לה׳. בקדשים קלים כתיב, ולהכי כתיב כהו לה׳ למימרא דקדשי ה׳ קרינא ביה לענין מעילה (חולין קיז.) דתעלה בשגגה מקדשי ה׳ קרינא כהו (כריתות כג:). העמדה והערכה. שתעמוד על רגליה ויעריכנה הכהן כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הכהן לפני הכהן והערים הכהן וגו׳ (שבועות יא:). **אם בהמה כו׳.** ואם כל בהמה טמאה וגו׳ וכתיב בתריה והערים אותה וגו׳ אלמא נפדין (מנחות קא.). אי אינו אלא בבהמה טמאה. כגון סוס וגמל וחמור, כשהוא אומר. למטה מאותה פרטה ואם בבהמה הטמאה ופדה וגו׳ (מנחות קא.).

שינויי נוסחאות

א) בלבד מדרבנן וקרא למעילה הוא דאתא. ס״א וקרא אתמכתא בעלמא ואלא קרא למאי אתא מצעי ליה למעילה דתרומים ובו׳ (ש״ס-מ) ב) למה לי קרא. אות ה׳ נמחק (ש״מ, ועי׳ יעב״ץ) ג) ה׳ קדשים המיומדין לה׳. ס״א מטעת ואשם מנין ת״ל נפש כי תמעול מעל ריבה למה לי קרא קדש קדשים כתיב כהו אלמא אע״ג. כו׳ (ש״מ) ד) כהו אלמא אע״ג. תיבת אלא (ש״מ) ה) למעילה. ס״א הא רב הונא קרא קאמר מצעי ליה לכתתן ותכמי תומרים אתם תרמים כהנים שאמר כל תרם ביטלתי ובו׳ ל״ב מה ת״ל כל תרם קדש קדשים לה׳ תלמד אחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים מנלן דתפקי תרמים לקדשי מזבח, אמר עולא דכתיב תרם כל תרם על כל קדש קדש וקדש חייל תרם, ומי אמר עולא הכי והא אמר עולא עולה שהתפיקה לבדה״כ אין בה אלא עבוד גזברין בלבד אלמא לא תפקי קדשי בדה״כ לקדשי מזבח, מדרבנן הא קרא קאמר כל תרם קדש קדשים הוא לה׳ אתמכתא בעלמא, ואלא קרא למאי אתא מצעי ליה למעילה דתרומים, למעילה תיפוק לי מקדש קדשים קדש קדשים לא משמע ליה, מי לא אמר ר׳ יוחנן אין מעילה מפורסת וכו׳ המיומדים לה׳ אחה זה עולה אבל חטאת ואשם לא תמיין אלא מדרבי דתניא רבי אומר כל הרבות תרומי קדשים קלים למעילה אלמא קדשי קדשים לא משמע ליה לעולה ומי קדשי קדשים לא משמע ליה. כך תלמוד בגמ׳ יהושלמי ואיתו שוה מכל וכל עם נסון יהושלמי שהיה כתוב בספרי רש״י ז״ל והרגמ״ה ז״ל (ש״מ) ו) עשוי ואי מדאורייתא אמאי מה שעשה עשוי אלא (ש״מ) ז) ולא דרבנן (ש״מ) ח) חם וחם מודים דלר״ש קדשי בדה״כ (ש״מ) ט) לך אי בקדשי (ש״מ) י) יפדו. ל״ת תנן אם מתו יקברו מאי לאו לרישא קתני אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדה״כ אין מצניע אותן מיומדת דרשב״ל, לא תרגימא אקדשי בדה״כ, אי הכי אימא סיפא ר״ש אומר קדשי בדה״כ אם מתו יפדו אמאי בתנן דתנא קמא ר״ש לא אם מתו יפדו, אמר לך רשב״ל ר״ש סבר דתנא קמא יקברו אפילו בתרוייהו קתני ואמר ליה ר״ש לא בקדשי מזבח קאמרת מודיעא לן ולא בקדשי בדה״כ קאמרת לא מודיעא לן. תניא [בכורות דף ל״ו ע״ב] כותיה כו׳ (ש״מ) יא) אם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה (ויקרא כז יא) (ש״מ) יב) ל״ל שנפדו ר״ש מקיים הכי׳ שנפדינו ע״ש יג) מה״ד עיכובא גזברין (ש״מ) יד) הוא אסמכתא ועיקר (ש״מ) טו) כל תרם כל״ל (דבר״ח) יז) דכל חלב כתיב רבי וכו׳ כל״ל (דבר״ח) יח) מעמא דלא אמר קדשים (ש״מ) יט) מה״ד דקדשי מזבח מי (ש״מ) כ) הדש״ל (צ״ש) כא) הכים מי מקרבינן לה (ש״מ) כב) גזברין והא קרא (ש״מ) כג) דהא מאי קרא לה כל תרם דריש עולא דמשמע דתרם מן אכל הקדש והקדש אסור לאסיקה. (צ״ש) כד) קדש וקדש אסור לאחוטה (ש״מ) כה) מדאורייתא ראויה למעול כו׳ למדרבנן הוה הקדש כו׳ (צ״ש) כו) דמדרבנן הוא דתקדים. מיתם בהו נמנק. ובכ״י נמחק מתיבת ולאו עד סוף הדיבור. ובכ״י אחר מעמא ומאי מדרבנן הא וכו׳ עד מעמא ומאוייב מי לאו נמחק (ש״מ) כז) ל״ל בנעל מוס. כח) ר״ש ממתני׳ ל״ל (דבר״ח) לען) כ) סבר עולא דיכול (ש״מ) (לא) נאמר (צ״ש) (ב) ואמאי ליכא איסורא (ש״מ) (ג) לימת לאיסור קדשי בדה״כ (ד) מדרבנן פי׳ מה דאמר עולא דתרמתי לה׳ דתרמים כהנים מה שעשה עשוי היינו מדרבנן אבל מדאורייתא. מיתם לטוטר נמחק (ש״מ) (ה) ומשני מדרבנן הא דדריש מכל חרם דיכול להתפיס לחרמי כהנים היינו. (צ״ש) (ו) למה לי קרא ק״ק כו׳ (צ״ש) (ז) ל״ק מ״ז, (ח) מיתם כלל דרשי ל״ש ונמחק (ש״מ) (ט) לן דרש כלל ורשי דקדש לה׳ ולרשי דכל לרבות. (צ״ש) (י) מ״ש מטוס דקדש קדש גורם מדרש. מא) בדה״כ נתפסים אלא אפילו למ״ד אין נתפסים ה״מ בשר אבל עור תפיס ובעי פדיה והשתא (ש״מ) מב) ל״ש לא קאי אמקדישין הקדש דסיפא וגו׳ ל״ק קאי גם אקדשי ל״ה דסיפא, מג) קדשי מזבח לא היה בכלל העמדה דקדשי ל״ה היה בכלל העמדה והערכה דתרמי׳ ל״ה דתרמי׳ ל״ה דלרשב״ל לא קאי אקדשי מזבח דלר״ש דמגלן דכו׳, ומיתם אפילו נמחק (רש״ש) מד) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מה) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מו) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מז) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מח) גי׳ מהרש״ל ל״ק, ועי׳ מ״ב. מט) ליה לימא דמיירי. מיתם דלמא ל״ש ונמחק (ש״מ) נ) מיירי נמי בקדשי. (צ״ש)

מסורת הש״ס

א) [מעילה טו. ע״ש], ב) חולין קיז. מעילה טו. [כריתות כג.], ג) בכורות יד: ע״ש, ד) [בכורות כ״ב:], ה) [חולין קלה. שבועות י״ח:], ו) [יומא מ. וש״נ], ז) [מנחות קא. בכורות ל:], ח) [ויקרא ו, ז], ט) [ויקרא כז], י) [וע״ע תוס׳ ממנות נב. ד״ה גזרו ותוס׳ מעילה כ: ד״ה ומי איכא] ע׳ ל״ק ומצ״ש בציאור דברי התו׳.

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְיָ וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיְיָ אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: ויקרא ה טו
2. וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ כָּל חֵלֶב לַיְיָ: ויקרא ג ז
3. וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבַּן לַיְיָ כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיְיָ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז ט
4. וְאִם בַּבְّהֵמָה הַטְּמֵאָה וּפָדָה בְּעֶרְכֶּךָ וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ עָלָיו וְאִם לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַּר בְּעֶרְכֶּךָ: ויקרא כז כז

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ואם בבהמה טמאה: (ב) רש״י ד״ה ומשני מדרבנן דף כ״ב ע״א: (ג) ד״ה לרבות וכו׳ ומההיא וכו׳ וכי היינו טעמא דלא אמר קדשי קדשים דלעילה: (ד) ד״ה מי קרבי. נ״ב זהו פי׳ הירושלמי וכן בסמוך:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ לעולם רבנן. גרס״י מדרבנן. לעולה נ״ג: [ב] חרמים נמי כו׳. למעילה. גרס״י ל״א מנלן תמר עולה כו׳ עד בלבד ואם אומת מי קרבי מדרבנן כו׳ עד גופה מנלן קאי אתיוכמא פי׳ דקיי״ל דחל על קדשי מזבח: [ג] רש״י ד״ה מי. בעיני. ל״ל עיני: [ד] ד״ה לאויב. בהוא. דתקדים ל״ל דתקדים: [ה] ד״ה וז״ס. דבעל. ל״ל מבעל:

רבינו גרשום

אמר לך עולא. אין מדאורייתא לא תפיס בהו חרם דהא המתפיס עולה לבדק הבית אין בה אלא עיכוב גזבר אלא מדרבנן קא אמינא דחל עליהו חרם וקרא דכתיב כל חרם למעילה הוא דאתא דמועלין בחרמין מרבוי דכל: **למה לי קרא למעילה** קדש קדשים כתיב. אלמא דדינא דקודשי קדשים דמועלין בה: ולטעמיך הא דאמר ר׳ יוחנן אין מעילה מפורשת כו׳. ל״א הא רב הונא קרא קאמר ההוא מיתבעי לכתתן כו׳: ומי אמר עולא הכי והאמר עולא כו׳. אלמא לא תפס׳ קדשי מזבח לקדשי בדק הבית וכ״ש חרמים דלא תפסי: וקדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים מי קרבינן. דקאמר עולה שהתפיסן לקדשי בדק הבית אין בה אלא עיכוב גזבר וכ״ש חרמים והא קרא קאמר עולא כל חרם קדש קדשים מלמד שחל על כל קדש וקדש: אמר לך עולא. מדרבנן הוא דתפסי חרמים קדשי מזבח: והאי קרא כל חרם. לאו להכי אתא אלא אסמכתא בעלמא הוא ואלא קרא כל חרם למאי אתא מיבעי ליה כל למעילה דחרם כו׳: **עולה שהתפיסה לקדשי בדק הבית אסורה לשוחטה עד שתפדה.** דקאמרן אם נדר נותן דמיהן ואם נדבה נותן טובתה: מאי אסורה עד שתפדה מדרבנן: **ואם עבר ושחטה.** בלא פדייה מה שעשה עשוי: **אי הכי אימא סיפא ומועלין בה.** אם נהנה ממנה או מגיזתה אם נהנה ממנה: ב׳ **מעילות אחד משום קדשי מזבח**

יג) **גזברין.** שאינה קריבה עד שיבואו הגזברין לעמוד על גבה כדאמרי׳ בעלמא (תמורה דף כו.). היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע״ג אבל שום דמיסם לא יהיב לבדק הבית וכ״ש לחרמי כהנים דהא אפילו רב הונא דהוה פליג אחרמי כהנים יד) הוה מודה אבדק הבית: **ומשני מדרבנן.** (ב) **הא לעיל** (ע״ב) דשיירא לקדשי מזבח למימרא דחייל עלייהו הקדש עילוי מדרבנן הוא דחייל דמדאורייתא ליכא אלא עיכוב גזברין ועולא נמי כי תירצה מדרבנן תירצה וקרא טו) לאסמכתא ועיקר קרא למעילה אתא לרבות חרמי כהנים למעילה והכי משמע כל טו) המחרם הוי לה׳ דאי איתהני מיניה פורתא מעל: **רבות אימורי קדשים קלים למעילה.** דכתיב לה׳. (ג) מהכא דרבי מפיק ר׳ יוחאי נמי קדשי קדשים דכל חלב כתיב יז) ורבי היינו טעמא יח) דאמר קדשים קלים דלדידיה משמע ליה דחטאת ואשם בכלל קדשי ה׳ הוא לן ואין לנעלים בהן כלום ולא איצטריך לרבויי אימורים ולר׳ יוחאי מיהא איצטריך לרבויינהו ואע״ג דכתיב בין בחטאת בין באשם קדשי קדשים בנו את אהרן יט). ל״א ירושלמי מנלן לומר מאי משמע האי כל חרם דחייל לקדשי מזבח: יט) **מי קרבי** (ד) . כלומר אם התפיסה לבדק הבית לא) אמאי מקרבינהו להו בלא פדיון דקאמר אין בה אלא עיכוב גזברין כא) והאי קרא כתיב לעיל כל חרם קדש כב) דמשמע דחרם חייל אכל כג) הקדש וקדש אסור לאחיטה ולהקריבה עד שתפדה הקדש [ג] בעלוי: **שני מעילות.** אחת משום קדשי מזבח ואחת משום קדשי ב״ה ואי מדרבנן הא לא חיילא קדושת ב״ה אלא מדרבנן: **ראויה.** אילו הוא קדושה בתריתא כד) מדאורייתא ולאו אי לאו (דמדר׳ כה) בהוא) דהקדיש ולאו דאורייתא: **אחד קדשי מזבח כו׳.** ואם אם מתו יקברו אכולהו קאי. ר״ש ורבנן תרוייהו ילפי טעמייהו מקרא לקמן בין אליבא דר׳ יוחנן בין אליבא דר״ל: **זה וזה.** רבי יוחנן ור״ל מודין דלר״ש קדשי בדק הבית הא היו אבל קדשי מזבח בין מדקתני קדשי בדק הבית יפדו ולא אמר סתמא יפדו מכלל דזווקא קאמר: **ודברי הכל.** ועוד שייסה מודין דלדברי הכל בין לרבי שמעון בין לרבנן בעל מום מעיקרו לא הוה בהעמדה והערכה בקדשי מזבח כדמפרש טעמא לקמן (ג.) ובקדשי ב״ה לא מיירי מידי [ה] כה) דבעל מום מעיקרו דמודו לרבנן קדשי בדק הבית בעו

העמדה והערכה לא שנא בעל מום אחר הקדש ולא שנא קדש מומו להקדשו בעי העמדה והערכה דבקדשי ב״ה לא שמעי לן בין בעל מום מעיקרא לתם ונעשה בעל מום שהרי על עניים ואבנים הן חלין: **היינו דאיצטריך ר״ש לפרושי.** דאי הוה אמר סתמא יפדו כיון דתנא קמא בתרוייהו איירי הוי משמע דאתרוייהו פליג להכי פרש: **אלא לר״ל.** דאמר רבנן לא קיימי אלא אקדשי ב״ה: **למה ליה** לר״ש לפרושי: **לימא.** סתמא ואנא ידענא דלא קאי אלא אב״ה דהא בקדשי מזבח לא איירי כלל לעיל לא בפדייה ולא בקבורה: **ר״ש.** יח) דאמרינ׳ לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן וסבר דרבנן אתרוייהו קיימי: **ואמר**

ואחד משום קדשי בדק הבית. ואי מדרבנן אסורה אמאי ב׳ מעילות: **ראויה לאעולי בה ב׳ מעילות.** אילו מדאורייתא אסור אבל כיון דמדרבנן אין בה אלא מעילה אחת: **ואם מתה.** בעלי מומין אותן שאמר אחד קדשי מזבח כו׳: **יקברו** ר׳ יוחנן. **אמר** ר׳ שמעון **אומר** קדשי בדק הבית אם מתו יפדו: **אמר** ר׳ יוחנן. לרבנן דאמר אם מתו: **יקברו אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה.** דמתו ואי אפשר למעבד להו העמדה והערכה לא יפדו אלא יקברו: **וריש לקיש אמר** לרבנן **קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה.** ועליה קאמרי ואם מתו יקברו: וזה וזה מודין. בין ר׳ יוחנן בין ריש לקיש **לדבי שמעון קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי בדק הבית לא** היו. דהא לא קאמר ר׳ שמעון בפירוש דיפדו אלא קדשי בדק הבית בלבד: **ודברי הכל.** בין רבנן בין ר׳ שמעון בין ר׳ יוחנן ובין ריש לקיש: **דבעל מום מעיקרא** אם מת דיפדו **דלא** היה **בכלל העמדה והערכה: אלא** לריש לקיש דאמר דלרבנן קדשי בדק הבית היו ועליהו קאמרי יקברו **למה** ליה לר׳ שמעון לפרושי. לר׳ שמעון קדשי בדק הבית אם מתו יפדו: **לימא אם מתו יפדו.** ואנן ידענינ׳ דאמאי רבנן קא מהדר ר׳ שמעון: **אמר לך** ריש לקיש. ר׳ שמעון לא הוה ידע על מאי אמרי רבנן יקברו **והכי קאמר** להו אם בקדשי מזבח תנן אם מתו יקברו כר׳: (בסוגיא דת״ק) **תניא** בתוספתא דר׳ יוחנן, כדקאמר לרבנן אחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה: **ואם כל בהמה טמאה** וגו׳ **והעמיד את הבהמה לפני הכהן.** דבעי העמדה והערכה בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית דבעלי מומין קבועין היינו שהיו קדשי מזבח בהמה

טמאה ממש היינו קדשי בדק הבית דאינה קדושה אלא לדמיה וכתי׳ בתרוייהו העמדה והערכה: ל״א מדקתני וכולהו כלישנא קמא:

גזברין (ש״מ) יד) הוא אסמכתא ועיקר (ש״מ) טו) כל תרם כל״ל (דבר״ח) יז) דכל חלב כתיב רבי וכו׳ כל״ל (דבר״ח) יח) מעמא דלא אמר קדשים (ש״מ) יט) מה״ד דקדשי מזבח מי (ש״מ) כ) הדש״ל (צ״ש) כא) הכים מי מקרבינן להו (ש״מ) כב) גזברין והא קרא (ש״מ) כג) דהא מאי קרא לה כל תרם דריש עולא דמשמע דתרם מן אכל הקדש והקדש אסור לאחיטה. (צ״ש) כד) קדש וקדש אסור לאחוטה (ש״מ) כה) מדאורייתא ראויה למעול כו׳ למדרבנן הוא דתקדים. מיתם בהו נמנק. ובכ״י נמחק מתיבת ולאו עד סוף הדיבור. ובכ״י אחר מעמא ומאי מדרבנן הא וכו׳ עד מעמא ומאוייב מי לאו נמחק (ש״מ) כז) ל״ל בנעל מוס. כח) ר״ש ממתני׳ ל״ל (דבר״ח) לען) כ) סבר עולא דיכול (ש״מ) (לא) נאמר (צ״ש) (ב) ואמאי ליכא איסורא (ש״מ) (ג) לימת לאיסור קדשי בדה״כ (ד) מדרבנן פי׳ מה דאמר עולא דתרמתי לה׳ דתרמים כהנים מה שעשה עשוי היינו מדרבנן אבל מדאורייתא. מיתם לטוטר נמחק (ש״מ) (ה) ומשני מדרבנן הא דדריש מכל חרם דיכול להתפיס לחרמי כהנים היינו. (צ״ש) (ו) למה לי קרא ק״ק כו׳ (צ״ש) (ז) ל״ק מ״ז, (ח) מיתם כלל דרשי ל״ש ונמחק (ש״מ) (ט) לן דרש כלל ורשי דקדש לה׳ ולרשי דכל לרבות. (צ״ש) (י) מ״ש מטוס דקדש קדש גורם מדרש. מא) בדה״כ נתפסים אלא אפילו למ״ד אין נתפסים ה״מ בשר אבל עור תפיס ובעי פדיה והשתא (ש״מ) מב) ל״ש לא קאי אמקדישין הקדש דסיפא וגו׳ ל״ק קאי גם אקדשי ל״ה דסיפא, מד) קדשי מזבח לא היה בכלל העמדה דקדשי ל״ה היה בכלל העמדה והערכה דתרמי׳ ל״ה דתרמי׳ ל״ה דלרשב״ל לא קאי אקדשי מזבח דלר״ש דמגלן דכו׳, ומיתם אפילו נמחק (רש״ש) מו) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מז) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מח) לימת ל״ש ונמחק (ש״מ) מט) ליה לימא דמיירי. מיתם דלמא ל״ש ונמחק (ש״מ) נ) מיירי נמי בקדשי. (צ״ש)

ואמר רחמנא עביד לה העמדה והערכה. דכתיב בתריה ב) והעמיד והעריך וגו' והא דאין קדשי מזבח היא מדבעינן מוס קבוע דאי בדק הבית תמימים נמי מפרקי דמאי ליכפא להו אי מס אי בעל מוס. אלמא קדשי מזבח נמי היו בכלל העמדה והערכה לרבנן דהא בריתא

רבנן היא דהא סתם סיפרא היא ג) וסתם סיפרא ר' יהודה (בכורות דף פא.) בר פלוגתא דר"ש והיינו כרבי יוחנן. ומהכא שמעינן קדשי מזבח לרבנן וממתני' שמעינן קדשי ב"ה מדקאמר ר"ש [לב.] קדשי בדק הבית יפדו מכלל דשמעינהו לרבנן דאמרי יקברו: **בין טוב ובין רע.** משמע אחד טוב ואחד רע דשניהן שוין מס ובעל מוס: **אוסה למעוטי קדשי מזבח.** ולא קאי אאי והעמיד והעריך אריש דקאמר דמשמעי בקדשי מזבח: **ור' יוחנן.** אית ליה דלאי דהאי בין טוב ובין רע בקדשי ב"ה קאי ומיהו והעמיד והעריך אריש דקרא דאוקימנא בקדשי מזבח ואסיפא דמשמעי טו) בב"ה קאי טז) ואותה למעוטי בעל מוס מעיקרו בקדשי מזבח. ולר"ל לא צריך בעל מוס מעיקרו למעוטי דהוא אמר לרבנן קדשי מזבח יז) לא היו ואפילו קדש הקדישן למומן וכ"ש ב"ה אלי: **ואפי' חיה ועופות.** כגון אווזין ותרנגולין דלא שייכי כלל למזבח: **בין טוב לרע מבעי ליה.** יח) ב) משמע דהוי חילוק בין טוב לרע ובין טוב ובין רע משמע אחד טוב ואחד רע ושניהן שוין: **מפו ממימים יקברו.** אפילו הכי דליתנהו בכלל העמדה והערכה היכא דאמרו תמימים עבוד רבנן מעלה דיקברו הואיל והוו חזי להקרבה: **בקדשי מזבח.** קס"ד דאמרת מסוס דלא היו בכלל העמדה והערכה: **אבל בקדשי בד"ה דו'.** דהיו בהעמדה והערכה: **ר"ש אומר דו' ממימין יקברו.** מסוס מעלה: **ובעלי מומין יפדו.** לקמיה פריך היכי קאמר ר"ש יט) קדשי מזבח כ)[יפדו] הא בין רבי יוחנן בין ר"ל אמרי דלר"ש קדשי מזבח הוו בכלל העמדה והערכה (ג): **לא) מריש מיובאה לרבי יוחנן.** דקתני לרבנן בקדשי מזבח יפדו: **בבעל מוס מעיקרו.** מסוס הכי יב) יפדו ובקדשי ב"ה יקברו דהתם לא שני בין בעל מוס מעיקרו לקדס הקדישו למומו: **גא) והכי מסתברא דאי בשקדם הקדישו אם מומו.** וטעמייהו דרבנן כדר"ל דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ליפלוג ר"ש עלה ולימא בקדשי מזבח יקברו דהא לר"ש קדשי מזבח היו בהעמדה והערכה אלא מדלא פליג

ס"מ בבעל מוס מעיקרו קאי יב) ומסוס הכי (ד) קדשי מזבח יפדו וקדשי ב"ה נמי יפדו יג) דלר"ש (נמי) קדשי ב"ה לא היו: **לימא מיהו מיובאה דר"ל.** דהא מגופה שמעינן דאבעל מוס מעיקרו קאי ר"ל טעמא יד) דבעל מוס מעיקרו הא קדס הקדישו למומו לרבנן נמי יקברו טו): **בשקדם הקדישו אם מומו.** וטעמייהו דרבנן מסוס דקדשי מזבח לא היו: **נפלוג ר"ש עלה.** דקדשי מזבח וגימא יקברו ואמאי קתני לר"ש אחד קדשי מזבח ומ' קדשי ב"ה יפדו: ומשני **ר"ל מיפך אפיך** טז) **והכי מוסיף ממכילתא אחריתי.** דאשכח בריתא אחריתי דמספר לה ב) ומוסיף **אמר לה הכי לר' יוחנן** יז) דרשב"ל לא מייתי לה להא תיובתא לר' יוחנן כדגרסי' לה הכא דקתני בר"ש בהדיא דקדשי מזבח יפדו: אלא **מיפך אפיך והכי מוסיף לה דתשכחנא במכילתא אחריתי בין ממימים כו'.** יח) ואע"ג דבין אלי לישנא לעיל כי דייקת בה ליכא מידי (ה) אלא יט) (לאו) דקתני בהדיא לר"ש קדשי מזבח יפדו: **נמה דכתיב אמוריס.** דקאמר מ"ק בעלי מומין יקברו בקדשי ב"ה אבל קדשי מזבח יפדו דלא היו בהעמדה והערכה: **אמר לך ר' יוחנן** כ) אבל קדשי מזבח יפדו ואתא ר' שמעון לאוקמי בקדשי ב"ה דאמרת יקברו לגידי יפדו: **תיובתא דר' יוחנן מהך סיפא.** דקתני לת"ק אבל בקדשי מזבח יפדו: **בבעל מוס מעיקרו.** כא) ובב"ה יקבר דהתם לא שני בין בעל מוס מעיקרו לבעל מוס מעיקרו: **ניפלוג רבי שמעון עלה.** וגימא תרתי קדשי ב"ה יפדו וקדשי מזבח יקברו אלא מדלא פליג אלא בקדשי ב"ה דקתמרי אינהו יקברו ואינהו כא) יפדו ובקדשי מזבח שתיק ממלא דאמרי רבנן יפדו ש"מ בבעל מוס מעיקרו איירי: **ס"ד דפליג.** ותנא לך פלוגתייהו בב"ה וה"ק דפליג עלייהו נמי בקדשי מזבח דיקברו: **ריש לקיש דאמר ברבנן כו'.** (ו) הא דקתני בהך בריתא דקדשי מזבח יפדו מוקים לה אפילו בקדס הקדישן את מומן ש"מ כו' בשלמא לר' יוחנן דמוקים לה בבעל מוס מעיקרו לא איכפת לן אם נפדה לכליס דהא לא נחתא מעולה קדושה לגופיה אלא לריש לקיש איכא

הכא

האא מה אני מקיים יז)(כל הבהמה) אשר לא יקריב ממנה בבעלי מומין שיפדו. ואין לומר דאימא איפכא דקדשי מזבח לא יקריבו משמע דאינה פסולה אלא להקרבה אבל להדיוט שריא: **ואמר** רחמנא עביד לה העמדה והערכה. דבהאי קרא לאשר לא יקריבו כתיב והעמיד והעריך וסתם סיפרא ר' יהודה אלמא רבנן דעלמא אית להו העמדה בקדשי מזבח ובקדשי ב"ה ק"ל ממתניתין מדקאמר ר"ש יפדו מכלל דלרבנן לא יפדו יח)אלא ק"ל קדשי ב"ה ק"ל מדכתיב והעמידו דאינה פסולה אבל בקדשי מזבח אמר רב אמי מקיים לה בבעלי מומין דאי לא יקריבו ממנה קריבה כל עיקר יצתה זו א שאינה קריבה היום אלא למחר ואמר רחמנא עביד לה העמדה והערכה ב אמר רב גידל אמר רב מ"ט יט) דריש לקיש דאמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה דאמר קרא 2 והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שאינו חלוק בין טוב לרע הוי אומר זה קדשי ב"ה ואמר קרא אותה למעוטי קדשי מזבח ורבי יוחנן אותה למעוטי מאי למעוטי בעל מום מעיקרו ג) ולתנא דבי לוי דאמר דאפילו בעל מום מעיקרו יא) בבכלל העמדה והערכה דתני לוי הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו וכן תני יב (ר') יג לוי במתניתיה ואפי' חיה ואפילו עופות יד) והכתיב אותה קשיא אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש דאמר קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי ב"ה לא היו דאמר קרא 2 והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שחלוק בין טוב ובין רע הוי אומר זה קדשי מזבח ואמר קרא אותה למעוטי ב"ה אי הכי בין טוב לרע מיבעי ליה טו) קשיא מיתיבי מתו תמימין יקברו ובעלי מומין יפדו בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי ב"ה בין תמימין בין בעלי מומים יקברו ר"ש אומר אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית תמימים יקברו בעלי מומין יפדו תיובתא דרבי יוחנן מרישא אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו ה"נ מסתברא דאי תימא שקדם הקדישן את מומן ליפלוג ר"ש עלה אלא לאו ש"מ בבעל מום מעיקרו אלא לימא תיהוי תיובתיה דר"ל דר"ל מוקים לה בשקדם הקדישן את מומן אי הכי ניפלוג ר"ש עלה ר"ל מיפך אפיך יז והכי מותיב ממכילתא אחריתי מתו בין תמימין בין בעלי מומין יח) יקברו יט) [בד"א בקדשי ב"ה אבל בקדשים יפדו] ר"ש אומר תמימים יקברו ובעלי מומין יפדו כ) תיובתא דרבי יוחנן מסיפא אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו ה"נ מסתברא דאי תימא בשקדם הקדישן את מומן ניפלוג ר"ש עלה אלא לימא תיהוי תיובתיה דר"ל אמר לך ר"ל הכא במאי עסקינן בשקדם הקדישן את מומן וניפלוג ר"ש עלה אמר לך ר"ל ה"נ דפליג ר"ש א"ל ר' ירמיה לרבי זירא לר"ל דאמר לרבנן קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה וקתני יא) קדשי מזבח

בעלי

מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה הס"ד (שם"מ) **לא)** ומתי והכי מותיב. (צ"ק) **כט)** אפיך ממיכת דאמר דלכאו"ל ממקר. ס"ל ומשני ר"ל מאי בד"א דלעיל דסבר ר"ל דהכי איתא דלקתני ממכילתא אחריתי ולא מייתי לה להא תיובתא לר"ש דקתני לה הכא (ש"מ) **ל)** ומותיב לה הכי אר"י ואר"ל ולא מייתי לה בהא בריתא לר"ש כדגרסינן לה הכא דקתני בר"ש בהדיא וכו'. (צ"ק) **לא)** **רשב"ל** (ש"מ) **לב)** מזבח יפדו הס"ד ואתא"כ דיש בין ממימים וכו' ואע"ג כו' ואסלא יש לממון דיעוד לשון הוא. (צ"ק) **לג)** כו' ובבין. מיתות ואע"ג ותות ד' לממקר (ש"מ) **לד)** אלא דלאו (ובכמ"י אחר דלא) קתני בהדיא (ש"מ) **לה)** מעיקרו ובקדשי בבה"ב. אות ג' לממקר (ש"מ) **לו)** ואיכו יעב"ק, **לז)** ל"ל ואם בהמה (צ"ק) **לח)** ל"ל רש"י אל"ב כו' **לט)** הל"ק גורס כאן דאין רש"י וכתב דהאי אי נמי ליתא ברש"י אלפינו, **מ)** שמתפיס מתרגולים לבדה"ב נלאה לבגיה למזבח (רש"שם) **מא)** ר"ל מפיך ואמי והכי מותיב ממכילתא וכו' (צ"ק) **מב)** מזבח אחוי לבקרבה ומכמוון יש לממון מן ומתמיד ביה בקדשים מזבח (יעב"ץ) **מג)** נלאה דהאן שייך מ"ש לקמן אבל בעלי מומין יפדו דלא היו בכלל העמדה, ונכמוון יש לממון מן ר"ש ל"ל וכו' עד העמדה (דבנ"ח) **מד)** אמר ברישא יקברו (ש"מ)

מה מה אני מקיים [כל] בהמה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' בבעלי מומין שיפדו יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר לא יקריבו ממנה ג שאינה קריבה כל עיקר יצתה זו א שאינה קריבה היום אלא למחר ואמר רחמנא עביד לה העמדה והערכה ג אמר רב גידל אמר רב מ"ט יט) דריש לקיש דאמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה דאמר קרא 2 והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שאינו חלוק בין טוב לרע הוי אומר זה קדשי ב"ה ואמר קרא אותה למעוטי קדשי מזבח ורבי יוחנן אותה למעוטי מאי למעוטי בעל מום מעיקרו ג) ולתנא דבי לוי דאמר דאפילו בעל מום מעיקרו יא) בבכלל העמדה והערכה דתני לוי הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו וכן תני יב (ר') יג לוי במתניתיה ואפי' חיה ואפילו עופות יד) והכתיב אותה קשיא אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש דאמר קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי ב"ה לא היו דאמר קרא 2 והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שחלוק בין טוב ובין רע הוי אומר זה קדשי מזבח ואמר קרא אותה למעוטי ב"ה אי הכי בין טוב לרע מיבעי ליה טו) קשיא מיתיבי מתו תמימין יקברו ובעלי מומין יפדו בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי ב"ה בין תמימין בין בעלי מומים יקברו ר"ש אומר אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית תמימים יקברו בעלי מומין יפדו תיובתא דרבי יוחנן מרישא אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו ה"נ מסתברא דאי תימא שקדם הקדישן את מומן ליפלוג ר"ש עלה אלא לאו ש"מ בבעל מום מעיקרו אלא לימא תיהוי תיובתיה דר"ל דר"ל מוקים לה בשקדם הקדישן את מומן אי הכי ניפלוג ר"ש עלה ר"ל מיפך אפיך יז והכי מותיב ממכילתא אחריתי מתו בין תמימין בין בעלי מומין יח) יקברו יט) [בד"א בקדשי ב"ה אבל בקדשים יפדו] ר"ש אומר תמימים יקברו ובעלי מומין יפדו כ) תיובתא דרבי יוחנן מסיפא אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו ה"נ מסתברא דאי תימא בשקדם הקדישן את מומן ניפלוג ר"ש עלה אלא לאו ש"מ בבעל מום מעיקרו אלא לימא תיהוי תיובתיה דר"ל אמר לך ר"ל הכא במאי עסקינן בשקדם הקדישן את מומן וניפלוג ר"ש עלה אמר לך ר"ל ה"נ דפליג ר"ש א"ל ר' ירמיה לרבי זירא לר"ל דאמר לרבנן קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה וקתני יא) קדשי מזבח

בעלי

א [מתי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הלכה ז]:

שינויי נוסחאות

א) ואם כל בהמה טמאה אשר (ש"מ) **ב)** ממנה מי שאינו (ש"מ) **ג)** והעבריכה. ל"א מדקתני הכי בהמה טמאה אמור מכלל דכי הדדי ניכו וקקבר כתיבי קדשי מזבח וכתיבי קדשי בד"ה ועליהון כתיב והעמיד והעריך. כן מצאתי בספרי יד וכן גריס הרגמ"ה ז"ל (ש"מ) **ד)** מ"ט. דר"מ אליבא דרבנן דכתיב ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' וכתיב אם בהמה טמאה ופדה בערכך כתיב קדשי מזבח וכתיב קדשי בד"ה ועליהן כתיב והעמיד והעריך ודסב"ל מ"ט דאמר. ותיבת ד"ל נמחק (ש"מ) **ה)** מעיקרו הוי בכלל (ש"מ) **ו)** תיבת ר' נמחק (ש"מ) **ז)** ל"ל דבי לוי, **ח)** עופות מאי ממעטי אותה לתנא דבי לוי קשיא. על תיבת והכתיב נרשם עליו קו למעלה לסורות כי לפ"ד ראוי לשמחק (ש"מ) **ט)** קשיא. ובגמ' ירושלמית נ"מ מיתיבי קדשי מזבח תמימין יקברו בעלי מומין יפדו קדשי בד"ה בין תמימין בין בעלי מומין יקברו, ר"ש אומר אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בד"ה תמימין יקברו ובעלי מומין יפדו מאי לאו בתם ונעשה בעל מום מאי לאו בתם ונעשה בעל מום (קשיא לר"י מרשקא), מ"ל ר"י לא בבעל מום מעיקרו, וה"נ מסתברא דאי מיתמ בתם ונעשה בעל מום נפלוג ר"ש בריש. ל"ל קשיא סיפא לר"ש אלא לאו ש"מ בבעל מום מעיקרו ש"מ, אבל בתם ונעשה בעל מום מאי בעי דעמדה והערכה נימא תהוי מיובאה דר"ל, ר"ל מוקים בתם ונעשה בעל מום, אי הכי קשיא סיפא לר"ש, אמר לך תני בסיפא בקדשי מזבח, ר"ש אומר בין תמימין ובין בעל"מ אמר ר"י יכבו, (ל"ל ר"ל אפיך מפיך ודכי מותיב מכילתא אחריתי מתו) מיתיבי בין תמימין ובין בעלי מומין יקברו ר"ש אומר תמימין יקברו ובעלי מומין יפדו בד"א בקדשי בד"ה אבל בקדשי מזבח תמימין יקברו ובע"מ יפדו אמר לך בתם ונעשה בעל מום בעי דעמדה והערכה נימא תהוי מיובאה דר"ל, ר"ל מוקי בתם ונעשה בע"מ, אי הכי נפלוג ר"ש בסיפא בקדשי מזבח, אל"ל ר"ל תני בסיפא בקדשי מזבח ר"ש אומר בין תמימין ובין בע"מ יקברו ובע"מ יפדו מאי לאו בתם ונעשה בעל מום מעיקרא אי"מ, אבל בתם ונעשה בעל מום בעי דעמדה והערכה נימא תהוי מיובאה דר"ל, ר"ל מוקי בתם ונעשה בע"מ, אי הכי נפלוג ר"ש בסיפא בקדשי מזבח, אל"ל ר"ל תני בסיפא בקדשי מזבח ר"ש אומר בין תמימין ובין בע"מ יקברו ע"כ, כן כתוב בירושלמי וכן גריס הרגמ"ה ז"ל (ש"מ) **י)** ותני והכי מותיב כו'. (צ"ק) **יא)** רש"ל (ש"מ) **יב)** ר"ש אומר תמימים יקברו ובע"מ יפדו בד"א בקדשי ב"ה אבל בקדשי מזבח תמימין יקברו ובע"מ יפדו **יג)** בקדשי מזבח (ש"מ) **יד)** בקדשי מזבח (ש"מ) **טו)** דמשתמע בקדשי בדה"ב (ש"מ) **טז)** ל"ל אותה. (צ"ק) **יז)** לא היו בכלל ולפיכך כל"ל (יעב"ץ) **יח)** ליה הוי משמע דיש חילוק (ש"מ) **יט)** ר"ש בקדשי מזבח יפדו הא (ש"מ) **כ)** (צ"ק) **כא)** מה"ל תיובתא לר' (צ"ק) **כב)** הכי נמי יפדו (ש"מ) **כג)** והכי נמי מסתברא (ש"מ) **כד)** ומשום הכי לרבנן קדשי מזבח יפדו ודקדשי ב"ה יקברו דלר"ש קדשי ב"ה נמי יפדו דלא היו הס"ל. (צ"ק) **כה)** יפדו לר"ש דהא לא היו בכלל העמדה והערכה הס"ל (ש"מ) **כו)** טעמא משום דהוי מום מעיקרו ואמרינן לרבנן יפדו הא (ש"מ) **כז)** יקברו ותיובתא דר"ל דאמר דקדשי

מ) [בכורות יד:], נ) [ויקרא כז], ס) [מקוקמי פרשתא ד],

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לְיְיָ וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן: ויקרא כז יא
2. וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע בְּעֶרְכְּךָ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה: ויקרא כז יב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם בהמה אשר יקריבו כל"ל ותיבת לא נמחק: (ב) רש"י ד"ה כין טוב לרע כו' דאז הוי משמע וכו' רע הס"ד: (ג) ד"ה ובעלי מומין וכו' והעריכה הס"ד ואח"כ מ"ש מיובאה דרבי יוחנן מרישא דקתני: (ד) ד"ה הכי נמי מקמכנא וכו' ומשום הכי ס"ל קדשי מזבח: (ה) ד"ה אלא מיפך וכו' אלא דקתני בהדיא. נ"ב בבריתא קמייתא אמאי"כ במכילתא אחריתא: (ו) ד"ה לריש לקיש וכו' והא דקתני:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תמימים וכו' בלא מום. ע' בב"ק דף עו ע"א תוס' ד"ה שחיטה. ועיין בכס"ר ריש מעילה ד"ה כמאן דתנקיטנו:

רבינו גרשום

מ"מ דר' יוחנן דאמר לרבנן אחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה דכתיב ואם כל בהמה טמאה כו' איזהו דבר שאינו חלוק בין טוב לרע. כלומר דבין תם ובין בעל מום קדושתו שוה היינו קדשי בדק הבית דאינן אלא לדמים וכתיב אותה. והעריך אותה למעוטי קדשי מזבח: ור' יוחנן סבר אותה לרבנן למעוטי בעל מום מעיקרא דאינן בכלל העמדה והערכה. ל"א תנא מאי טעמא דרבי שמעון דאמר קדשי מזבח היו קדשי בדק הבית לא היו כדאמרן לעיל וזה וזה מודים כו': איזהו דבר שחלוק בין טוב לרע. בין תם לבעל מום: אלו קדשי מזבח דתם קרב ולא בעל מום: ובתי' אותה. והעריך למעוטי קדשי בדק הבית: אי הכי לר' שמעון בין טוב ובין רע בין טוב לרע מיבעי ליה. למיכתב אי בקדשי מזבח מיירי: קשיא לר' שמעון: מיתיבי קדשי מזבח תמימים יקברו בעלי מומים יפדו קדשי בדק הבית בין תמימים ובין בעלי מומים יקברו. והא בריתא דייקא כריש לקיש אליבא (דרבי שמעון) (דרבנן) דאמר קדשי בדק הבית היו קדשי מזבח לא היו: ר' שמעון אומר אחד קדשי כו'. מאי לאו בתם דקתני בעלי מומין יפדו לא בשקדם הקדישן את מומן קתני וקשיא לר' יוחנן. מרישא דבריתא דקתני בעלי מומין יפדו דהא ר' יוחנן אמר לרבנן בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה דיקברו ומיירי בשקדם הקדישן את מומן והא בריתא קתני יפדו ותיובתא לרבי יוחנן מרישא: אמר לך ר' יוחנן רישא בבאי עסקינן דיפדו בבעל מום מעיקרא. דדברי הכל לא היו בכלל העמדה והערכה: הכי נמי מסתברא. דבבעל מום מעיקרא קאי דאי בשקדם הקדישן את מומן קאמר יפדו: ליפלוג ר' שמעון עלה דרישא. ולימא יקברו דהא אמרן דזה וזה מודין דלר' שמעון דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה: ל"א קשיא סיפא לר"ש דמתני' דקאמר סיפא דהא בריתא ר' שמעון אמר אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית תמימים יקברו בעלי מומין יפדו דרבי שמעון אדרבי שמעון דהא ר' שמעון קאמר לעיל קדשי מזבח היו אלא לאו ש"מ סיפא נמי דקאמר ר' שמעון בעלי מומין יפדו בבעל מום מעיקרא קאמר דלא היו בכלל העמדה והערכה. והשתא קא דייק ברייתא אבל בשקדם הקדישן את מומן מאי בעי העמדה והערכה נימא תיהוי תיובתא דריש לקיש. דהא אמר לעיל דלרבנן קדשי מזבח לא היו: ריש לקיש מוקים לה לעיל לרבנן בשקדם הקדישן את מומן. ואפי' הכי לרבנן קדשי מזבח לא היו ואף הכא נמי לא היו אלא יפדו: אי הכי הדר קושיין דליפלוג ר' שמעון בריישא. דהא אמר קדשי מזבח היו ועוד קשיא סיפא דר' שמעון ארישא: אמר לך ריש לקיש. תני בסיפא דהא בקדשי מזבח ר' שמעון אמר בין תמימין ובין בעלי מומין יקברו ולא קשיין: ל"א ריש לקיש מיפך אפיך הא בריתא והכי מותיב ממכילתא בריתא אחרתי הכי מותיב מתו בין תמימין בין בעלי מומין יקברו. רבי שמעון אומר תמימין יקברו בעלי מומין יפדו: בד"א. לתנא קמא קא מהדר בד"א דבין תמימין בין בעלי מומין יקברו בקדשי בדק הבית אבל בקדשי מזבח [בע"מ יפדו] והא דייקא כר"ל אליבא דרבנן: מאי לאו בשקדם הקדישן את מומן מיירי. ותיובתא דר' יוחנן מהא סיפא דבד"א: אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן דבבעל מום מעיקרא: הכי נמי מסתברא. דאי לא תימא הכי ניפלוג ר' שמעון בקדשי מזבח דבעלי מומין יקברו דהא אית ליה קדשי מזבח בבעלי מומין מעיקרא: אבל אי בשקדם הקדישן את מומן מאי בעי העמדה והערכה נימא תיהוי כו'. כדאמרן לעיל: אי הכי ניפלוג ר' שמעון. בסיפא דבריתא דקתני אבל אי קדשי מזבח בעלי מומין יפדו ולימא ר' שמעון דיקברו כדאית ליה: אמר לך ר"ל. תני היו: אלא ש"מ. בבעלי מומין מעיקרא מיירי: אבל אי בשקדם הקדישן את מומן מאי בעי העמדה והערכה נימא תיהוי כו'. דאמרן לעיל: אי הכי ניפלוג ר' שמעון. בסיפא דבריתא דקתני אבל אי קדשי מזבח בעלי מומין יפדו ולימא ר' שמעון דיקברו כדאית ליה: אמר לך ר"ל. תני בסיפא בקדשי מזבח [בין תמימ' ובין בע"מ יקברו] הואיל וחזו לאזבח ע"י פדייה עבדו בהו מעלה חומרא דיקברו דהא אינן יוצאין מידי מזבח:

בעלי מומין יפדו ללא היו בכלל העמדה מיובחת דרבי יוחנן אמר לך רבי יוחנן כו' מיובחת דרשב"ל ס"ג דפליג ר"ש ודקדק רש"י דבריית"א קמייתא נמי מיירי בכי ומאי אוקמיה דהתי בתריית"א וי"ל דלא דמי דהא אקמייתא ליכא למימר הכי דאם בעלי מומין דמ"ק מיירי שהוממו אחר הקדשן ובקדשי מזבח [יז] סברא הוא לומר דר' שמעון דקאמר במילתיה אחד קדשי מזבח [יח] יפדו בבעלי מומין דתנא קמא מיירי שהוממו אחר שהוקדשו אבל בהך בתריית"א דר"ש לא מיירי במילתיה כלל בקדשי מזבח [יט] ואחר מילתיה הוא דרבנן דאמר אבל בקדשי מזבח בעלי מומין יפדו מיירי שפיר בשקדש הקדשן ור"ש פליג עליה [כ] אבל לכך שנה התנא למילתיה משום דבמילתיה לא הזכיר כלל קדשי מזבח ולא גילה בדעתו כלל מה אומר בקדשי מזבח:

כדתניא [כא] הקדשים שנולדו בהן מום ושחטן ר"מ אומר יקברו. מיירי בקדשי מזבח דסבר היו בכלל העמדה כר"ש ולרבי יוחנן אפי' כרבנן וחכ"א יפדו דס"ל לא היו בכלל העמדה לרשב"ל ימת שפיר דהוא רבנן דמתני' דאמר דקדשי ב"ה היו קדשי מזבח לא היו אלא לרבי יוחנן דאמר בין לרבנן בין לר"ש קדשי מזבח היו מן מעיקו דבנן דהכא וליכא למימר שקדש מומן לבקדשן ופליגי בפלוגתא דתנא דבי לוי דלעיל דבסוף פרק הנהנה מן הקדש (מעילה יט:) גרים בהליה קדשי מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן [לא] ר"מ אומר יקברו וחכ"א יפדו ונספרים כמוב [לב] ר"מ כר"ש דבנן דהכא כדבנן דהתם ניחא דר' יוחנן אמר לך ר' יוחנן דבנן דהכא לחוד דבנן דהתם לחוד מיהו [לג] מהך דהכא אוקמ לדחויי דמיירי בקדשי ב"ה וחכמים היינו ר"ש אבל בפרק הנהנה במעילה (נז:ש) תניא קדשי מזבח תמימים רבי אומר יקברו וחכ"א יפדו ומהכא ומלי איכא לאוקמי דבנן דהכא לחוד ודבנן דהתם לחוד ואין לתמוה לר' יוחנן למה לו לומר כן דג' ממלוקות [לד] ר"ש לימא דבנן דהכא כרבנן דהתם קדשי מזבח לא היו י"ל דמתני' קשיא דמדקאמר ר"ש דקדשי ב"ה אם מתו יפדו מדאילטריך לפרושי ב"ה [לה] מכלל דס"ק מיירי בהן כדפירש [לו] כל הסוגיא בספרים: **משום** דחזו להקרבה. וקשיא דלא"כ מאי קאמר בס"ק דשמועות (דף יא:) גבי פרה שנשחטה תפלה [לז] [ופריך] הא בעי' העמדה כו' ומוקי לה כר"ש דאמר קדשי ב"ה לא היו ומה בכך הא תמימים היא ותקבר מיבעי ליה וי"ל דיש חילוק בדבר דוחלי כשהקדיש קדשי ב"ה תמימים עבר בבל תקדישו ושינה בהן להקדיש שלא כמצותו דמצות תמימים למזבח דין הוא לקובבן כשמתו אבל פרה שלא שינה במצותה תפלה [לח] [לט] (למה נקט אותה עוד י"ל דוחלי תמימים לבדק הבית שעומדין למזבח יש לנו [מ] להאמיר דאמרת מזבח): **אלו** הן הנשרפין עדלה וכלאי הכרם. לריך עיון בשלמא בעלמי הכרם דהא כתיבי פן תקדש המלאה [מא] פן תוקד אש אלא עדלה [מב] לריך עיון טעמא מאי בשרפה ופי' [מג] רש"י

[מא] משום דאיתקש לבלאי הכרם:

[מג] **הנשרפין** אפרן מותר ונקברים אפרן אסור. לריך עיון טעמא מאי ואומר מורי הרמ"ר דנשרפין כיון שלוה הכמוה לשורפן [מד] אחר שעשה כאילו נעשית מלוחו ואין לך דבר שנעשית מלוחו ומועלין בו ה"ג כיון שנעשית מלוחו הלך אסוריה והא דאמר אשיריה [מה] אסורה לעולם אף על פי שהקזיק הכמוה לשורפה (דבריס יב) היינו משום דכתיב (שם יג) לא ידבק בידך מאומה מן החרם אבל הנקברין דלא הטעין הכמוה לשורפן משום איסוריהו לעולם.

[מד] אחר שעשה כאילו נעשית מלוחו. [מה] אשיריה. הא דאמר רב עדלה וכלאי הכרם. [מו] לא ידבק בידך מאומה. [מז] אפרן מותר. [מח] אפרן אסור. [מט] אף על פי שהקזיק הכמוה לשורפה. [נ] אין כבר כמוה לומר [נא] מזבח תמים. [נב] ונספרים כמוב. [נג] אבל בקדשי מזבח. [נד] ולדן. [נה] בעלי מומין. [נו] אבל בקדשי מזבח. [נז] אבל בקדשי מזבח. [נח] אבל בקדשי מזבח. [נט] אבל בקדשי מזבח. [ס] אבל בקדשי מזבח. [סא] אבל בקדשי מזבח. [סב] אבל בקדשי מזבח. [סג] אבל בקדשי מזבח. [סד] אבל בקדשי מזבח. [סה] אבל בקדשי מזבח. [סו] אבל בקדשי מזבח. [סז] אבל בקדשי מזבח. [סח] אבל בקדשי מזבח. [סט] אבל בקדשי מזבח. [ע] אבל בקדשי מזבח. [עא] אבל בקדשי מזבח. [עב] אבל בקדשי מזבח. [עג] אבל בקדשי מזבח. [עד] אבל בקדשי מזבח. [עה] אבל בקדשי מזבח. [עו] אבל בקדשי מזבח. [עז] אבל בקדשי מזבח. [עח] אבל בקדשי מזבח. [עט] אבל בקדשי מזבח. [פ] אבל בקדשי מזבח. [פא] אבל בקדשי מזבח. [פב] אבל בקדשי מזבח. [פג] אבל בקדשי מזבח. [פד] אבל בקדשי מזבח. [פה] אבל בקדשי מזבח. [פו] אבל בקדשי מזבח. [פז] אבל בקדשי מזבח. [פח] אבל בקדשי מזבח. [פט] אבל בקדשי מזבח. [צ] אבל בקדשי מזבח. [צא] אבל בקדשי מזבח. [צב] אבל בקדשי מזבח. [צג] אבל בקדשי מזבח. [צד] אבל בקדשי מזבח. [צה] אבל בקדשי מזבח. [צו] אבל בקדשי מזבח. [צז] אבל בקדשי מזבח. [צח] אבל בקדשי מזבח. [צט] אבל בקדשי מזבח. [ק] אבל בקדשי מזבח. [קא] אבל בקדשי מזבח. [קב] אבל בקדשי מזבח. [קג] אבל בקדשי מזבח. [קד] אבל בקדשי מזבח. [קה] אבל בקדשי מזבח. [קו] אבל בקדשי מזבח. [קז] אבל בקדשי מזבח. [קח] אבל בקדשי מזבח. [קט] אבל בקדשי מזבח. [קי] אבל בקדשי מזבח. [קיא] אבל בקדשי מזבח. [קיב] אבל בקדשי מזבח. [קיג] אבל בקדשי מזבח. [קיד] אבל בקדשי מזבח. [קטו] אבל בקדשי מזבח. [קטז] אבל בקדשי מזבח. [קיז] אבל בקדשי מזבח. [קיח] אבל בקדשי מזבח. [קיט] אבל בקדשי מזבח. [קכ] אבל בקדשי מזבח. [קכא] אבל בקדשי מזבח. [קכב] אבל בקדשי מזבח. [קכג] אבל בקדשי מזבח. [קכד] אבל בקדשי מזבח. [קכה] אבל בקדשי מזבח. [קכו] אבל בקדשי מזבח. [קכז] אבל בקדשי מזבח. [קכח] אבל בקדשי מזבח. [קכט] אבל בקדשי מזבח. [קל] אבל בקדשי מזבח. [קלא] אבל בקדשי מזבח. [קלב] אבל בקדשי מזבח. [קלג] אבל בקדשי מזבח. [קלד] אבל בקדשי מזבח. [קלה] אבל בקדשי מזבח. [קלו] אבל בקדשי מזבח. [קלז] אבל בקדשי מזבח. [קלח] אבל בקדשי מזבח. [קלט] אבל בקדשי מזבח. [קמ] אבל בקדשי מזבח. [קמא] אבל בקדשי מזבח. [קמב] אבל בקדשי מזבח. [קמג] אבל בקדשי מזבח. [קמד] אבל בקדשי מזבח. [קמה] אבל בקדשי מזבח. [קמו] אבל בקדשי מזבח. [קמז] אבל בקדשי מזבח. [קמח] אבל בקדשי מזבח. [קמט] אבל בקדשי מזבח. [קנ] אבל בקדשי מזבח. [קנא] אבל בקדשי מזבח. [קנב] אבל בקדשי מזבח. [קנג] אבל בקדשי מזבח. [קנד] אבל בקדשי מזבח. [קנה] אבל בקדשי מזבח. [קנו] אבל בקדשי מזבח. [קנז] אבל בקדשי מזבח. [קנח] אבל בקדשי מזבח. [קנט] אבל בקדשי מזבח. [קס] אבל בקדשי מזבח. [קסא] אבל בקדשי מזבח. [קסב] אבל בקדשי מזבח. [קסג] אבל בקדשי מזבח. [קסד] אבל בקדשי מזבח. [קסה] אבל בקדשי מזבח. [קסו] אבל בקדשי מזבח. [קסז] אבל בקדשי מזבח. [קסח] אבל בקדשי מזבח. [קסט] אבל בקדשי מזבח. [קע] אבל בקדשי מזבח. [קעא] אבל בקדשי מזבח. [קעב] אבל בקדשי מזבח. [קעג] אבל בקדשי מזבח. [קעד] אבל בקדשי מזבח. [קעה] אבל בקדשי מזבח. [קעו] אבל בקדשי מזבח. [קעז] אבל בקדשי מזבח. [קעח] אבל בקדשי מזבח. [קעט] אבל בקדשי מזבח. [קפ] אבל בקדשי מזבח. [קפא] אבל בקדשי מזבח. [קפב] אבל בקדשי מזבח. [קפג] אבל בקדשי מזבח. [קפד] אבל בקדשי מזבח. [קפה] אבל בקדשי מזבח. [קפו] אבל בקדשי מזבח. [קפז] אבל בקדשי מזבח. [קפח] אבל בקדשי מזבח. [קפט] אבל בקדשי מזבח. [קצ] אבל בקדשי מזבח. [קצא] אבל בקדשי מזבח. [קצב] אבל בקדשי מזבח. [קצג] אבל בקדשי מזבח. [קצד] אבל בקדשי מזבח. [קצה] אבל בקדשי מזבח. [קצו] אבל בקדשי מזבח. [קצז] אבל בקדשי מזבח. [קצח] אבל בקדשי מזבח. [קצט] אבל בקדשי מזבח. [קק] אבל בקדשי מזבח. [קקא] אבל בקדשי מזבח. [קקב] אבל בקדשי מזבח. [קקג] אבל בקדשי מזבח. [קקד] אבל בקדשי מזבח. [קקה] אבל בקדשי מזבח. [קקו] אבל בקדשי מזבח. [קקז] אבל בקדשי מזבח. [קקח] אבל בקדשי מזבח. [קקט] אבל בקדשי מזבח. [קקי] אבל בקדשי מזבח. [קקיא] אבל בקדשי מזבח. [קקיב] אבל בקדשי מזבח. [קקיג] אבל בקדשי מזבח. [קקיד] אבל בקדשי מזבח. [קקטו] אבל בקדשי מזבח. [קקטז] אבל בקדשי מזבח. [קקיז] אבל בקדשי מזבח. [קקיח] אבל בקדשי מזבח. [קק

אשם תלוי ישרף. אם שחטו וקודם זריקת דמו נודע לו שלא חטא והשתא הוו [ה] חולין שנשחטו בעזרה אבל אם לא נודע לו יאכל כשאר אשמות דאשם קרייה רחמנא בפרשת ויקרא [ה] לכפר על הספק ולהגין מן הייסורים עד שיוודע לו אם ודאי חטא ויביא חטאת כדאמרינן בכריתות בפ' בתרא (כו:): **חטאת העוף כו'.** כגון אשה שהפילה [יז] ספק ולד ספק אינו ולד כיון דחטאת [יז][יולדת מן] העוף היא כדכתיב [ויקרא יב:] וכן יונה או תור לחטאת מביאתה על הספק דהואיל ואינה [יח] נקטרת לא איכפת לן אי זריק דם על הספק ואינה נאכלת דשמא לא ולד היה וחולין היא זו ונבלה היא ואין [יט] חולין נאכלין במליקה ומתרוף דהוי לה כשאר קדשים פסולין ובמסכת נזיר (דף כט.) ילפינן שפיר לחטאת העוף [כ] בתה על הספק: **יטילנה לאמה.** אמת המים עוברת בעזרה ויוצאה לנחל קדרון. ואידי [כא] דעור רך הוא ממתמקמ ואינו עומד בקילוח המים: **כל הנשרפין לא יקברו.** [ט] דלמא אתי אינש ואשכח להו ואכיל להו: **ונקברין לא ישרפו.** בגמ' מפרש טעמא: **גמ' מנא הסיט.** מלא הרחקת [ט] גודל מאצבע מה שהוא יכול להרחיק: **אמר ברור.** אסור בהנאה דקדשים הוא: **ידלק.** גבי אמר נקט בגד וגבי שער נקט שק כי אורחא דמילתא: שער זיר טהור ישרף דשרפה כתיבא ביה דכתיב ונתן על האש וגו' [מ]. שער זיר טמא לא כתיב ביה שרפה: **לאן בשק.** הא דקתני ידלק היינו שאלגא שער זיר ופטר חמור בשק דאי אמרת יקבר אתי אינש ומתהני בה הואיל ואינו כלה עד לאחר זמן ומתני' [מא] בשער עצמו שלא נאלגא ואידי ואידי בטהור או טמא: **ור' אלעזר אומר כו'.** ואידי ואידי בשק. ופטר חמור לקמן משני לה ומוקיים לה כר' יהודה [מ]: **ליבטל ברובא.** דהא קתני שער זיר [יז] ופטר חמור בשק במשמע מעט ממנו בבגד גדול של היתר. [יח] ואי קשיא הא דאמרי' במס' נדה (דף סא:) בגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לעובד כוכבי ואמאי אסור למוכרו וליבטל ההוא חוט ברובא כי היכי דאמרי' הכא הא לאו פירכא היא דבכלאים לא אמר ליבטל ברובא דעיקר איסור כלאים לא אסרה תורה אלא על ידי תערובת וכלאים מתרגמינן [מב] עירובין ולא שייך בהו ביטול: **בליפורפא.** שעשה מן האיסור צורת ליפור בשק לחשיב דמיפה ליה לכולי שק ולא מיבטל: **הא מני.** דהשתא ס"ד דהכי מתרץ הא מני דאזיל לחומרא ר' יהודה היא: **אמר ליה קשיא לן לשלופינהו.** דאפשר בתקנה ואת מוקמת כר' יהודה היכא דאיכא תקנתא מי אמר רבי יהודה אמר ליה הכי קאמינא [יז] לה

אשם תלוי [א] ישרף רבי יהודה אומר יקבר [ב] חטאת העוף הבאה על הספק [ג] תשרף ר' יהודה אומר יטילנה לאמה [ד] כל הנקברין לא ישרפו וכל הנשרפין לא יקברו ר' יהודה אומר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי אמרו לו אינו מותר לשנות:

גמ' [ה] שער הנזיר יקבר רמי ליה טבי לרב נחמן תנן שער הנזיר יקבר ורמינהו [ו] האורג [ז] מלא הסיט מצמר בכור [ח] [בבגד] ידלק הבגד [ט] משער הנזיר ופטר חמור בשק ידלק השק א"ל [י] כאן בנזיר טמא כאן בנזיר טהור אמר ליה שנית נזיר אנזיר פטר חמור אפטר חמור קשיא אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי אמר ליה מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת כאן בשק כאן בשער איתמר נמי [יא] אמר רבי יוסי ברבי חנינא כאן בשק כאן בשער רבי אלעזר אמר כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא א"ל [יא] [יב] ליבטל שק ברובא אמר רב פפא בציפורתא ציפורתא לישלופינהו א"ר ירמיה הא מני ר' יהודה היא דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברים רשאי אמר ליה קא קשיא לן לשלופינהו ואת מוקמת לה כר' יהודה הכי קאמינא אם אפשר לשלופינהו מוטב [יב] ואם לאו אוקמה כר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי [יג]: ואלו הן הנשרפין: [יד] אמר מר חמץ בפסח ישרף סתם לן תנא כר' יהודה [טו] דאמר אין ביעור חמץ אלא שרפה: תרומה טמאה [יז] והערלה כו': הא כיצד אוכלין בשרפה משקין בקבורה [יח]: חטאת העוף כו': תניא א"ר יהודה [יט] חטאת העוף הבאה על הספק יטילנה לאמה [כ] ומנתחה אבר אבר [כא] וזורקן לאמה ומתגלגלת והולכת לנחל קדרון: כל הנקברין לא ישרפו כו' [כב]: מ"ט [כג] משום [כד] דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור [כה] והתניא [כו] דם הנדה [כז] ובשר המת שנפרכו טהורין מאי לאו טהורין ומותרין לא טהורין ואסורין מתיב רב פנחס [כח] [כט] עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה שלה יצאו מידי מעילה מאי לאו יצאו מידי מעילה ומותרין לא יצאו מידי מעילה ואסורין [ל] ונשרפין דהקדש אפרן מותר והא תניא [לא] כל הנשרפין אפרם מותר [לב] חוץ מאפר אשירה ואפר דהקדש לעולם אסור ומיערב הוא דלא קעריב להו ותני להו משום דאשירה יש לה בטילה בעובד כוכבים הקדש אין לו בטילה עולמית קתני מיהא אפר הקדש לעולם אסור אמר רמי בר חמא [לב] כגון דנפלה דליקה בעצי הקדש מאליה [לג] כיון [לד] דלא ידיע מאן [לה] דלא הוי איניש דלמעול דליפוק אפרן לחולין רב שמעיה אמר כי תניא הא מתניתא [לו] בתרומת הדשן תניא דלעולם אסור [לז] דתניא ושמו בנחת [לח] ושמו כולו ושמו שלא יפזר [לט]:

אם אפשר למישלפינהו מוטב. [לא] [לב] (כלומר) לא קאי כלל אקושיא דליבטולינהו ברובא אלא אקושיא קמייתא דהתם קתני ידלק ובמתני' יקבר והלשון [לג] לאו דוקא: [לד] ונשרפין [לה] מותרין. [לו] (הקדש קשיא) ויתיא אי גרסי' נשרפין אפרן מותר וכן גרסי' במקלת פסחים [לז] מיהו יש לייחס דלאלעזר נקטוה אפר הקדש הכא [לח] דמתני' דנשתנין חוץ לזמנן דאפרן מותר ומשום דנסמוך מותיב מיניהו דקתמר ונשרפין הקדש [לט] דאפרן מותר והתנא נקיט ליה הכא:

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה

ה) [פסחים כח.], ו) [ועיין מזיר דף כט ע"א. ש"מן:], ז) עלה פ"ג מ"ג, ד) [במזיר מה: כתבו תוס' לע"ע מנ"ל דשער מזיר טמא נקבר ע"ש ד"ה רבי מאיר], ח) פסחים כח., ט) [עי' תוס' לעיל נ:: ד"ה הנשרפין], י) תוספתא דמעילה פ"א ה"ינ, יא) פסחים כז:, יב) [עי' תוס' דף נב ע"א ד"ה ואין מועלין. ש"מן:], יג) שם כו. כז:, יד) עיין רש"ק שבת דרש"י לא קם דהא רבנן ס"ל ברישא דמתני' דמולין שנשחטו בעזרה בעי קבורה ע"ש ובכריתות נב: פירש הטעם דהוי מצמ פסול, טו) ובשבת קו. פרש"י דמלא סיט כפול הוי מלא הרחקה גודל מאצבע אבל מלא סיט פשוט הוי הרחקת אמה מאצבע ע"ש ועיין בברטנורא בשבת וע' בתר' מנחות לה ע"ב ד"ה על אצבע גדלה ותמלא פירושים שונים (יעב"ץ), יז) [במדבר ו'], יח) [ע' רש"י להלן ד"ה אמר ליה וכו' והסוגיה תמוה מאוד לפירושו ועי' בכרתי ופלתי ס' ש"ן סק"ד ד"ה והנה. (רש"ש רבשנורג)], יט) [ויקרא יט],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל הנשרפין וכו' דלמא אתי אינש. קשה לי למאי צריך טעמא לזה יקבר לבטל בשרפה פשיטא דלא יקבר לבטל מלוחו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ליבטל שק ל"ג: [ב] שם ואם לאו. לשון דוחק ואפשר למגרס ואמינא לך והיה כתוב בר"ת ומ"ל: [ג] שם ונשרפין דהקדש כו'. פי' וכיון דאיכא נשרפין דאפרן אסור לא אתי למעבד' ויבא דאתי לשרוף הנקברין ואמרנו דאפרן דהנלו אסור כן הוצרך לפרש קושיות הגמ' דל"ב היכן קתני דנשרפין דהקדש אפרן מותר ואפשר לומר ג"כ משום דקתני לא הנקברין לא נשרפין שפיטו כו' ואם איתא דנשרפין דהקדש אפרן אסור לא אתי אתי מעבד' [ד] שם כיון דלא ידיע מאן. ל"ג כ"ז: [ה] שם דלא הוי ס'. לא שייך הכא אלא בפ' כ"ש שבת לתרץ כיון דלא מיירי בפסולי המוקדשין אלא בעני הקדש נפקו לחולין בתמעלת המלוקה לכך קאמר שנפלה מאליה: [ו] שם בתרומת הדשן. גירס"י במלא קומץ של תרומת הדשן תנא כו' ואפשר דלהכי נקט כאן השיעור דקומץ דייוחר מכאן מותר דומשו כולו היינו שיעור הקומץ:

רבינו גרשום

אשם תלוי שאירע בו פיסול ישרף. כדין שאר קדשים דהא נאכל הוא לכהנים כאשם ודאי: **ר' יהודה אומר יקבר.** משום דתני לה בברייתא בגמ' בהדי חולין שנשחטו בעזרה וכבר אמרי' במתני' לעיל דחולין שנשחטו בעזרה יקברו: **חטאת העוף הבא על הספק.** כגון יולדת שפק זכר או נקבה או ספק הפילה נפל ספק הפילה רוח או ספק זבה מביאה קרבן ואינו נאכל: **ר' יהודה אומר תשרף.** (כגון) [כיון] דחיישת דנשרפין: **[הגיא] ר' יהודה אומר יטילנה לאמה שם מים.** היורד לנחל קדרון וזו היא קבורתו וקסבר כיון דאינו נאכל לא ישרף אלא יקבר כשאר נקברין שאין איסור [אלא] באכילה: **ת"ר אשם**

תלוי וחטאת העוף הבא על הספק. כיון דתני להו בהדי חולין שנשחטו בעזרה קא סבר ר' יהודה יקברו ובאשם שאירע בו פיסול קתני דאי לא אירע בו פסול נאכל הוא. כדתניא במס' כריתות (עי' נזיר כ"ט:) ר' יוסי בר' יהודה אומר אשם תלוי נאכל חטאת העוף הבא על הספק אינה נאכלת מ"ט אשם תלוי אין בו אלא ספק אחת ספק קדש הוא [ז] דספק אכל חלב ספק חולין הוא דספק שומן הוא ואין בו אלא ספק חולין שנשחטו בעזרה מש"ה נאכלין. ועוד משום דאמרינן (כריתות כה.) מתנדב אדם ומביא אשם תלוי בכל יום שאם לא בא על חטא זה בא על חטא אחר: אבל חטאת העוף. יש בו ב' ספיקות של איסור ספק הוא חולין בעזרה וספק איסור נבילה משום דנמלקה ואי חולין היא אי אית בה איסור נבילה מש"ה אינו נאכל: **ונקברין.** אותן שדינן ליקבר אם שרפן אפרן אסור הלכך אסור לשנות שאם היה שורפן היו נהנין מאפרן בדקי"ל דנשרפין אפרן מותר: **דם הנדה ובשר המת.** שדרכן ליקבר אם לא נקברו וכבר הופרכו מעצמן ונעשו אפר טהורין מאי לאו טהורין ומותרין אפרן בהנאה: **עולת העוף שנתצה.** דמה על קיר המזבח **מוראה ונוצה שלה.** שאינה בהקטרה **יצאו מידי מעילה.** שכבר יש להן שעת היתר שאין בהן מצות הקטרה וכבר נעשית מצותן דאין בהן שום מצוה הלכך יצאו מידי מעילה. אבל היא עצמה (כשרה) בשרה מועלין בה עד שתצא לבית הדשן דלא נעשת מצותה עד [שהוקטרה] שאין בה שעת היתר להכנים דכולה כליל. והא מוראה ונוצה דנקברין הן כדתנן הנמוראה והנוצה נבלעין בארץ במקומן ע"י נס וקתני יצאו מידי מעילה: **מאי לאו יצאו ואסור: והאי [דלא] קא עריב להו** דלא אמר חוץ מעצי אשירה ואפר הקדש אלא קא הדר ואמר ואפר הקדש לעולם אסור: **משום דאשירה יש לה בטילה בעובד כוכבים.** דאי בטיל לה עובד כוכבים מותרת: **הכא במאי עסקינן דאפר הקדש לעולם אסור. כגון שנפלה דליקה מאליה.** בהקדש דלא הוה איניש דלמעול בה דינפקון אפר לחולין דזהו דין מעילה אם הוא דבר שמצותה בשריפה מאחר ששרפו שנעשה מצותו אין בו מעילה ואפרו מותר. ואם הוא דבר שאין מצותו בשרפה כיון ששרפו שמעל בו יצא לחולין ואפרו מותר. אבל כשנפלה דליקה מאליה דלא מעל בה אדם דלא יצאת לחולין הלכך אותו אפר הקדש לעולם אסור. והיינו טעמא דהמורעל (אמר) חייב קרבן מעילה משום דכיון דמעל בה הוציאה לחולין ומשום כן מביא קרבן מעילה דהוציא הקדש לחולין: **רב שמעיה אמר כי תניא ההיא.** דאפר הקדש לעולם אסור בתרומת הדשן: **ושמו אצל המזבח** יכול לימור ושם אצל המזבח אלא חד ושמו מיבעי ליה ושמו כולו ואידך ושמו דנפיק מו"ר מיבעי ליה לושמו בנחת שלא יפזר סליק:

ז) ל"ל ספק קודש הוא ספק חולין דספק אכל חלב ספק שומן הוא ואין בו וכו'.

א) [מיי' פי"ט מהל' פסולי המק' הל' ז]:
לד ב מיי' שם פ"ל מהל' מחוסרי כפרה ה"ו:
לה ג מיי' פי"ט מהל' פסולי המק' הלכה יד:
לו ד מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה יג:
לז ה מיי' פי"ט מהל' פסולי המק' הלכה יב:
לח ו מיי' שם הלכה יג:
לט ז מיי' פ"ה מהלכות איסורי המזבח הלכה יד טוש"ע י"ד סי' קפח סעיף ד:
מ ח מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה י:
מא ט מיי' פ"ב מהל' מעילה הלכה ו:
מב י מיי' פי"ט מהל' פסולי המק' הלכה יג:
מג [מיי' פ"ז מהל' ע"ז ומיי' ש"ן]:
מד ל מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים ומופקין הל' טו:

מוסף רש"י

חטאת העוף הבאה על הספק. כגון הפילה ספק ולד ספק אינו ולד, אינה אוכלת בקדשים שמא ולד הוא עד שתביא כפרתה, העולה בתה על מנתו, אם יולדתי הרי היא לחוטאתי ואם לאו הרי היא נדבה, ומעלת העוף מביאתו על הספק ואין כאן משום חולין בעזרה, דמקרבי׳ נפיק בתמצת מזיר בפרק מי שאמר (כט.) ואפקורא בתמלה שמא חולין היא ומעלתה שויה בעולה, ופליגי בה ר' יהודה וריבנן (פסחים כח.). **ואפר** דהקדש לעולם אסור. לרבי נקט גבי הקדש לעולם ומגבי אפרה לא נקט לעולם, משום דאפרה יש לה היתר אם נורפה עו"ג ונטלה, אבל הקדש אין בו ביטול והכי מפורש בפילבי תמורה (שם כד.).

הדרן עלך מסכת תמורה

שינויי נוסחאות

[מ] מיבות שער הנזיר יקבר נמתק (ש"מ) [נ] בכור בבגד. ס"א בתוך הבגד ידלק הבגד. ע' תוס' בכורות (דף לב ע"ב ד"ה פסק) (ש"מ) [נא] נמי. ר' יוסי בר' חנינא אמר כאן. ס"א בפלוגתא דר' יוסי בר חנינא אמר כאן (ש"מ) [נב] ליבטל ברובא דהא קתני שער זיר ופטר חמור בשק אמר ר"פ כל"ל (ח"ג) [נג] רבשר. ל"א אימר דאמר רבי יהודה בפני עצמו על ידי תערובות מי אמר מה אם לא רבה לאוכל רבה, כן נמצא בס"ר והיא גרסת הרבמ"ם ז"ל (ש"מ) [נד] מיבות אמר מר נמתק (ש"מ) [נה] מרומה טמאה הבעלה וכלאי הכרם אם שדרכו כו' הא כיצד. ובקצת ס"י כתוב רק אם שדרכו לשרף כו' הא כיצד כו' וגירסא זאת היא עיקר וכן פי' רש"י במתני' אם שדרכו כו' אבעלה וכלאי הכרם קאי, ולא רבה רש"י [לפרש] דקאי נמי על תרומה טמאה דאמרן נמא דאוי להחלקה ויין נמא לזיגוף אך יש ליגב בשאר משקין ודומה (ש"מ) [נו] בקבורה ומלילין בפת ובאמן אל תרומה ויתומו דלמא אתי לידי תקלה אמר רבא פת דזריק לה לגבן הנעים שמן דשדי לה בכלי מאוס (פסחים נג.): משם תנוי כו' ר"ל אשם תלוי ומטאת העוף הבאה על הספק ומולין שנשחטו בעזרה ר' יהודה אומר יקבר ר' שמעון אומר ישרפו (ש"מ) [נז] יהודה כיצד מעלת (ש"מ) [נח] לאמה בנתחה אבר אבר וזורקה לאמה (ש"מ) [נט] וזורקן לאמה. נ"א ומטיבה לפי אמה (ש"מ) [ני] כו'. נ"א תניא אמרו לו אין מותר לבטל ברובא שהרי נשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור, ורמיניהו דס כו'. כך מצאתי והיא גרסת המו' (ש"מ) [נא] והתניא נמתק (ש"מ) [נב] ומ"ל ורימנהו (ש"מ) [נג] ומתניא דלא ידיע מאן נמתק (ש"מ) [נד] ומנו שלא יפזר. נ"א כי תניא הכיא באפר הטעון גזיזה כדתניא ומנו שלא בנתח ושמו וכו', כן כתוב בס"י והיא גרסת הרגמ"ה ז"ל (ש"מ) [נה] שהפילה ואינה יודעת אם הפילה מין חיובב אם מין פטור בפרק המפלת מפרש איזו מין חיובב איזו מין פטור וכיון דחטאת יולדת עוף היא כדכתיב כו' (ש"מ) [נו] (צ"ק) ואינה נאכלת לא (ש"מ) [נז] לאין (צ"ק) [נח] כשלא הפילה ואינה נאכלת כל"ל (ח"ג) [נט] ומילדי דעוף רך (ש"מ) [נכ] דעוף רך הוא ממתמקמן ויוצא בקילוח. (צ"ק) [נא] ומתני' דקתני יקבר בשער (ש"מ) [נב] ופטר חמור שארג בשק דמשמע מעט נ"א שארג בשק כמלא הסיט ליבטל ואי מיעוט של איסור בבגד גדול של היתר (ש"מ) [נג] ומי שלא קשיא לן אם לא נרשם כמלא לגנה (ש"מ) [נד] קמתמה לך אם אפשר לשלופינהו מוטב ראם לאו דקא קשיא (ש"מ) [נה] כאן בשער כל"ל. [נו] נ"א למשדייהו נ"ל ואמו למסריא לאפרן. וסגר"ס שבגליון מוגהים (יעב"ץ) [נז] ויבשין אם נפרכו דנעשו (ש"מ) [נח] מתיבת וכתיב עד סוף הדבור נרשם כמלא לגנה (ש"מ) [נט] נ"א מיבת כלל נמתק (ש"מ) [נכ] נ"א כן. נ"ל מהו ר"ת כי תירוצו: [נא] נ"א כן. [נב] נ"ל מאי מדוקדק קמייתא (צ"ק) [נג] נ"ל מאי מדוקדק (צ"ק) [נד] ומנ"ל דהקדש אפרן מותרין וקשיא למה נקט הקדש ומתא לכדנמא נקטינן אפר הקדש הכא דבמתני' תנא דשמתין כו' ונשרפין דהקדש אפרן ס"ק, טוש"ע ע' מ"ג (ג' קה"י) [נה] נ"א אפילו דהקדש, [נו] מיהו יש ליגב דלא אמתני' נקטיה כל"ל (רעב"ץ) [נח] דבמתני' תני דנשתנין (דבו"ח) [נט] אפרן מותר וכתמנ: